

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΟΥ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΦΟΙΤΗΤΗ (Α.Μ. : 16608)
ΙΕΡΕΑ ΟΔΥΣΣΕΑ ΚΥΡΟΣΙΜΟΥ
ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ
«ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ»
ΘΕΜΑ : «Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του».



ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥΔΗΣ

ΑΘΗΝΑ
2021

*«Ἡ ἱστορία τοῦ ἀγῶνος θέλει μνημονεύσει πολλαχοῦ
τοῦ ἀγωνιστοῦ αὐτοῦ, τοῦ τοσάκις προκινδυνεύσαντος
ὕπέρ τῆς Πίστεως καί τῆς Πατρίδος»¹.*

¹ Εφημ. *Αιών*, αρ.φ. 1173/04-07-1851.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	σελ. 4.
Βραχυγραφίες.....	σελ. 6.
Εισαγωγή.....	σελ. 8.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΑΓΟΡΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

A. Καταγωγή, γέννηση, μόρφωση και χειροτονίες (1785 - 1812).

1. Η γενέτειρα Ζαγορά.....	σελ. 13.
2. Γέννηση, μόρφωση και χειροτονίες του Ιεροθέου.....	σελ. 16.

B. Επίσκοπος Βονδίτζης, (1812 – 1820).

1. Η Βόνιτσα.....	σελ. 20.
2. Η Επισκοπή Βονίτσης.....	σελ. 22.
3. Ο Επίσκοπος Βονίτσης Ιεροθέος.....	σελ. 25.

Γ. Μητροπολίτης Παροναξίας, (1820 – 1833).

01. Η εκλογή του Ιεροθέου ως Μητροπολίτου Παροναξίας.....	σελ. 30.
02. Εγκατάσταση στη Νάξο.....	σελ. 33.
03. Η συμμετοχή του Ιεροθέου στον αφορισμό της Επανάστασεως του Υψηλάντη σελ. 37.	
04. Η κήρυξη της Επανάστασεως στη Νάξο, με πρωτεργάτη τον Ιεροθέο.....	σελ. 40.
05. Η Επαναστατική Προκήρυξη της Νάξου, με πρώτη την υπογραφή του Ι/ου....	σελ. 42.
06. «Ο παπαφλέσσας της Νάξου». Έμπρακτη συμμετοχή στον Ιερό Αγώνα.....	σελ. 43.
07. Πιέσεις για υποταγή στην Υψηλή Πύλη.....	σελ. 46.
08. Ο Κασομούλης στη Νάξο και η συνάντησή του με τον Ιεροθέο.....	σελ. 48.
09. Ο Διορισμός Αρμοστών νήσων του Αιγαίου και του Επάρχου Νάξου.....	σελ. 50.
10. Η πρώτη εξορία του Ιεροθέου.....	σελ. 67.
11. Τα μεταξύ πρώτης και δευτέρας εξορίας.....	σελ. 70.
12. Απόφαση, για εκ νέου εξορία του Ιεροθέου.....	σελ. 76.
13. Η δεύτερη εξορία του Ιεροθέου.....	σελ. 88.
14. Ο Παροναξίας Ιεροθέος και ο «Γέρος του Μοριά».....	σελ. 112.
15. Η πρόκληση Κόχραν και η απάντηση Ιεροθέου.....	σελ. 114.
16. Η «Διακήρυξη της ανεξαρτησίας» και ο Παροναξίας Ιεροθέος.....	σελ. 119.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Δ. Επίσκοπος και Μητροπολίτης Επιδαύρου Λιμηράς, (1833 – 1841)..... σελ. 129.

Ε. Επίσκοπος και Μητροπολίτης Ακαρνανίας, (1841- 1847)..... σελ. 160.

Η ΚΑΘΑΙΡΕΣΗ

1. Το Κατηγορητήριο..... σελ. 200.
2. Τα προηγηθέντα της καθαιρέσεως..... σελ. 203.
3. Η απόφαση της καθαιρέσεως..... σελ. 213.
4. Τα μετά την καθαίρεση..... σελ. 226.
5. Αυτοεξόριστος..... σελ. 246.

Η ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

1. Η Επάνοδος..... σελ. 256.
2. Προσπάθειες για αποκατάσταση..... σελ. 256.
3. Το άδοξο τέλος του ενδόξου Ιεράρχου..... σελ. 257.
4. Η Αποκατάσταση..... σελ. 259.
5. «Απέθανεν επί ψάθης». Ο Τύπος της εποχής για τον Ιερόθεο..... σελ. 261.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ..... σελ. 270.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... σελ. 272.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ..... σελ. 280.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία με θέμα «**Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του**», μας προσέφερε τη δυνατότητα να γνωρίσουμε και να «αποκρυπτογραφήσουμε» μια αμφιλεγόμενη προσωπικότητα της νεότερης Ιστορίας, τον Ιερόθεο Αριστάρχου.

Νομίζω ότι διεξήλθαμε το θέμα με την απαιτούμενη αντικειμενικότητα, διά της παραθέσεως όλων των θετικών αλλά και των αρνητικών στοιχείων περί του Ιεροθέου, τα οποία, τεκμηριώνονται, με την λεπτομερή παράθεση παραπομπών σε αρχειακές πηγές και διάφορες εκδόσεις, για κάθε πληροφορία που περιλαμβάνεται στην εργασία.

Βεβαίως, εκ του θέματος προκύπτει πως θα έπρεπε να ασχοληθούμε κυρίως με το ζήτημα της καθαιρέσεως και της αποκαταστάσεως του Ιεροθέου. Γεγονότα, το οποία συνέβησαν «εις τας δυσμάς του βίου του», μόλις, κατά τα τέσσερα τελευταία έτη της επιγείου ζωής του. Θεωρήσαμε ανεπίτρεπτο, όμως, αλλά και άδικο, το να διεξέλθουμε επιγραμματικά τον πρότερο βίο του Ιεράρχου και να σταθούμε ουσιαστικά μόνο στο ζήτημα της καθαιρέσεως. Έπειτα, το πώς έφθασε ο Ιερόθεος στην καθαίρεση, εξηγείται από όλα όσα προηγήθηκαν. Άρα, θα έπρεπε να αναφερθούμε διεξοδικά σε όλα αυτά, ώστε το τραγικό αυτό γεγονός «να έχει μια λογική εξήγηση».

Ένας ακόμη λόγος, της εκτεταμένης αναφοράς της εργασίας αυτής, στην προ της καθαιρέσεως εποχή, είναι το γεγονός πως ο Ιερόθεος υπήρξε ένας πολύ δραστήριος Ιεράρχης, που έδρασε διαδοχικά, στην Ζαγορά, όπου γεννήθηκε και μεγάλωσε, στα Ιωάννινα, κοντά στο Μητροπολίτη Γαβριήλ, στη Βόνιτσα, της οποίας υπήρξε Επίσκοπος, στην Παροναξία, την οποία εποίμανε ως Μητροπολίτης, στη Μονεμβασία, όπου επίσης μετετέθη ως Ποιμενάρχης, και τέλος στην από του έτους 1833 δημιουργηθείσα Επισκοπή Ακαρνανίας, με έδρα την Ιερά Πόλη Μεσολογγίου (και πρώτο Επίσκοπο τον Πορφύριο), στην οποία κατεστάθη δεύτερος Επίσκοπος και Μητροπολίτης κατά το έτος 1841, ο Ιερόθεος.

Εκφράζουμε την βαθύτατη ευγνωμοσύνη μας και τις άπειρες ευχαριστίες μας, προς τον επιβλέποντα Καθηγητή **κ. Εμμανουήλ Καραγεωργούδη**, αφ' ενός μεν, για την ανάθεση του συγκεκριμένου θέματος που είχε σαν αποτέλεσμα την παρούσα εργασία, (**που αποτελεί συγχρόνως την πρώτη περί του Ιεροθέου μονογραφία**), αφ' ετέρου δε, για την στήριξη και τις πολύτιμες συμβουλές του, που πηγάζουν από τις πλουσιώτατες γνώσεις και την πολυετή εμπειρία του, ως συγγραφέως και ακαδημαϊκού διδασκάλου.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Θερμότατες ευχαριστίες εκφράζουμε προς την Καθηγήτρια κ. Έλενα Γιαννακοπούλου, τον Καθηγητή κ. Ιωάννη Παναγιωτόπουλο, αλλά και προς όλους εκείνους που με κάθε τρόπο μας βοήθησαν ώστε να φέρουμε εις πέρας την παρούσα εργασία. Τους κληρικούς και λαϊκούς, τους Καθηγητές και τις Καθηγήτριες, τους διευθυντές και υπαλλήλους των Αρχείων, των Μουσείων, των Βιβλιοθηκών, τους εκδότες περιοδικών, τους συγγραφείς δυσεύρετων βιβλίων², τους επωνύμους και ανωνύμους. Ιδιαίτερα, τους Διευθυντές και υπαλλήλους, των Γενικών Αρχείων του Κράτους, του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου και του Ιστορικού Αρχείου της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, που έθεσαν στη διάθεσή μας το πολύτιμο υλικό που αποτελεί τον βασικό κορμό της εργασίας και βασίζεται ως επί το πλείστον σε ανέκδοτα χειρόγραφα, έγγραφα και λοιπά τεκμήρια, τα οποία, φυλάσσονται σε αυτές τις πολύτιμες Αρχειακές πηγές.

Τέλος, θα ήλελα να ευχαριστήσω Τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Αιτωλίας και Ακαρνανίας κ.κ. ΚΟΣΜΑ, που έδωσε την ευλογία Του για την συμμετοχή μου στο Π.Μ.Σ. «Θεολογία και Κοινωνία» και με στήριξε ποικιλοτρόπως κατά την διάρκεια των Μεταπτυχιακών μου Σπουδών, από τις οποίες ωφελήθηκα τα μέγιστα.

Αμφιλοχία, 25 Μαρτίου 2021.

π. Ο.Κ.

² Που, λόγω της πανδημίας δεν είχαμε πρόσβαση σε βιβλιοθήκες και λόγω εξαντλήσεώς τους και μη υπάρξεως στα βιβλιοπωλεία, εκείνοι ευχαρίστως τα διέθεταν σε μας.

Βραχυγραφίες

Ι.Α.Ε.Ε. : Ιστορικό Αρχείο Εκκλησίας Ελλάδος.

Γ.Α.Κ. : Γενικά Αρχεία του Κράτους.

Α.Ε.Π. : Αρχεία Ελληνικής Παλιγγενεσίας.

Φ.Ε.Κ. : Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως.

Θ.Η.Ε. : Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια.

Α.Λ.Γ.Κ. : Αρχείο Λαζάρου και Γεωργίου Κουντουριώτη.

Α.Ι.Κ. : Αρχείο Ιωάννου Κωλέττη.

Α.Κ.Υ. : Αρχείον της Κοινότητος Ύδρας.

Ε.Ε.Κ.Μ. : Επετηρίς Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών.

Ε.Ε.Β.Σ. : Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών.

Πρβλ. : Παράβαλε.

βλ. : Βλέπε.

σ. : σελίδα.

σσ. : σελίδες.

σ.σ. : σημείωση συντάκτη.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Τουρκοκρατία, η προετοιμασία για την ένδοξη εξέγερση των Ρωμηών με όλες τις προεπαναστατικές ενέργειες, η έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασεως του 1821, οι αγώνες και οι μάχες, οι Εθνικές των Ελλήνων Συνελεύσεις, οι επάρατοι εμφύλιοι πόλεμοι των Ελλήνων, η συγκρότηση του νέου Ελληνικού Κράτους, η άφιξη, η διακυβέρνηση και η δολοφονία του πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδας Ιωάννη Καποδίστρια, η έλευση του Βασιλιά Όθωνα και η εγκαθίδρυση της αποκαλούμενης «Βαυαροκρατίας», είναι τόσα πολλά γεγονότα που συνέβησαν και επέφεραν τεράστιες αλλαγές, μόνο μέσα σε λίγα χρόνια.

Ακολούθησαν, όμως, και άλλα γεγονότα πολύ σημαντικά, τα οποία, «σημάδεψαν» τον τόπο μας. Διότι, μετά την άφιξη του Όθωνα και την ανάληψη της διακυβέρνησης από την Αντιβασιλεία, ακολούθησαν μεγάλα δεινά για τον ήδη καθημαγμένο τόπο της τότε Ελληνικής Επικράτειας. Ακολούθησε, η, ως μη όφειλε, κατ' επιθυμία και παραγγελία της Αντιβασιλείας, αυτοανακήρυξη της Εκκλησίας του Βασιλείου της Ελλάδος, ως Αυτοκεφάλου, και η πλήρης καθυπόταξη της Εκκλησίας της Ελλάδος στην Πολιτεία³.

Ακολούθησε, το κλείσιμο 394 Ιερών Μονών⁴, **μόνο**, της Ορθοδόξου Εκκλησίας⁵ και η δήμευση των περιουσιακών τους στοιχείων⁶, η αρπαγή και η βεβήλωση των ιερών κειμηλίων, ιερών σκευών και λοιπών τημαλφών που φυλάσσονταν σε αυτά⁷.

Ακολούθησε, η καταδίκη των αγνών, των εντίμων και ανυστερόβουλων αγωνιστών του Ιερού Αγώνος στον δια του λιμού θάνατο, που ανάγκασε το Νικητάρ, όπως και άλλους⁸, να κατυφύγουν στην επαιτεία. Ο θρυλικός Τουρκοφάγος, ξεχασμένος και εγκαταλελειμένος από τους τότε ισχυρούς, τυφλός, γεγηρακώς και ασθενής, οδηγούνταν καθημερινά στα σκαλοπάτια του Ιερού Ναού Ευαγγελίστριας Πειραιώς και έτεινε χείρα επαιτείας στους διερχομένους⁹.

³ Ε. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥΔΗΣ, *Ο Γερμανός Καλλιγας ως Μητροπολίτης Αθηνών*, εκδ. Μπαρμπουνάκη, σσ. 36-39 · Κ. ΣΑΡΔΕΛΗΣ, *Η προδομένη παράδοση. Οι Γραικύλοι της σήμερον Β'.* Έκδοση Β', εκδ. Τήνος, σ. 16.

⁴ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, τόμος Β', σ. 267.

⁵ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, τόμος Β', σσ. 277-278.

⁶ Ι. ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ, *Απομνημονεύματα*, (Κείμενο, Εισαγωγή, Σημειώσεις Γιάννη Βλαχογιάννη), Έκδοσις Βιβλιοπωλείου Ε.Γ. Βαγιονάκη, έκδοση Β', τόμος Δεύτερος, σσ. 75-76.

⁷ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, τόμος Β', σσ. 273-278.

⁸ Δ. ΛΙΑΤΣΟΣ, *Η Βαυαροκρατία και οι αγωνιστές του 1821*, εκδ. Σ. Βασιλόπουλος, Αθήνα 1983.

⁹ Δ. ΣΤΑΜΕΛΟΣ, *Νικητάρ, πρότυπο παλικαριάς και αρετής*, εκδ. Εστίας, Αθήνα 2003 · Β. ΑΝΔΡΗ, *Νικητάρ, ο Τουρκοφάγος*, εκδ. Ήλεκτρον, Αθήνα 2018.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ακολούθησε, η φυλάκιση και η προσαγωγή σε δίκη ενδόξων αγωνιστών και πρωταγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασης και ο παρ' ολίγον απαγχονισμός τους, όπως των, Δημητρίου Πλαπούτα και Θεοδώρου Κολοκοτρώνη¹⁰.

Ακολούθησε, ο παραγκωνισμός, η ταπείνωση και ο εξευτελισμός, προσώπων που είχαν διαθέσει όχι μόνο τεράστια περιουσία, αλλά είχαν διαθέσει κυριολεκτικά τα πάντα, για την πραγμάτωση της Εθνικής Ανεξαρτησίας και όταν αυτή «πραγματούθηκε», τα πρόσωπα αυτά όχι μόνο ετέθησαν στο περιθώριο, αλλά ήταν και ιδιαίτερα μισητά, σε αυτούς που ήρθαν στην εξουσία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί η Μαντώ Μαυρογένους και ο κατατρεγμός που υπέστη, από το δόλιο, ραδιούργο και πάντα ιδιοτελή, Ιωάννη Κωλέττη¹¹.

Ακολούθησαν, τόσα και τόσα άλλα περιστατικά, γεγονότα, πρόσωπα και καταστάσεις, που, «τί έτι λέγω ; έπιλείπει γάρ με διηγούμενον ό χρόνος»¹².

Σε αυτό το «μεταίχμιο» της Ελληνικής Ιστορίας, σε αυτή την «περιρρέουσα ατμόσφαιρα», γεννήθηκε και έζησε η σπουδαία αυτή προσωπικότητα της Εκκλησιαστικής και της Εθνικής μας Ιστορίας, ο Ιερόθεος Αριστάρχου. Έζησε στην εποχή αυτή, που, δυστυχώς, «περίσσευαν» τα μίσση και τα πάθη, οι φθόνοι και οι δολοπλοκίες, οι κατατρεγμοί και οι αποκλεισμοί.

Αν θελήσουμε λοιπόν να είμαστε δίκαιοι και αντικειμενικοί, τότε θα πρέπει να «εξετάσουμε» τα περί του Ιεροθέου, εντός του ιστορικού αυτού πλαισίου, που, εν πολλή συντομία, περιγράψαμε ανωτέρω. Αν όλοι αυτοί οι σπουδαίοι αγωνιστές που προαναφέραμε, υπέστησαν κατατρεγμούς, διώξεις, δικαστήρια και φυλακίσεις, επόμενο ήταν να μην αποτελεί εξαίρεση ο Ιερόθεος.

Θεωρούμε πολύ πιθανό, αν όχι απολύτως βέβαιο, πως ο δυναμικός, έμπειρος και μορφωμένος για τα δεδομένα της εποχής Ιεράρχης, αν είχε ευνοηθεί από τις περιστάσεις, θα είχε προβληθεί πολύ περισσότερο και θα αποτελούσε ήδη από πολλών ετών, μία από τις πλέον γνωστές και σημαντικές προσωπικότητες της νεότερης Εκκλησιαστικής και Εθνικής μας Ιστορίας.

Εφέτος, που συμπληρώθηκαν διακόσια χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση και εκατόν εβδομήντα χρόνια από την προς Κύριον εκδημία του Ιεροθέου, έρχεται στο φως της δημοσιότητας η παρούσα εργασία.

¹⁰ Α. ΠΟΛΥΖΩΪΔΗΣ, *Η δίκη των Κολοκοτρώνη – Πλαπούτα*, εκδ. Πελεκάνος, Αθήνα 2009.

¹¹ Ε. ΚΑΛΑΜΑΡΗ – ΝΙΚΟΛΑΚΗ, *Μαντώ Μαυρογένους*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2015.

¹² Εβρ. 11, 32.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ελπίζουμε, πως η εργασία αυτή θα ανασύρει από την παντελή ή έστω μερική αφάνεια, την αξιόλογη αυτή μορφή, και θα της αποδώσει την πρέπουσα θέση, στο Πάνθεον των αγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασεως, αλλά και μεταξύ των Ιεραρχών που έζησαν και έδρασαν κατά τον 19^ο αιώνα, εντός των κόλπων της «νεοπαγούς» Εκκλησίας της Ελλάδος.

Διότι, παρά το γεγονός ότι υπάρχουν, ούκ ολίγες, σποράδην αναφορές περί του Ιεροθέου σε διάφορες εκδόσεις, και παρά το γεγονός, ότι υπήρχε αποθησαυρισμένο σε διάφορα Αρχεία, πλήθος χειρογράφων και εγγράφων που αφορούσαν τον Ιερόθεο και την δράση του, ουδεμία μονογραφία περί αυτού έχει έλθει μέχρι σήμερα στο φώς της δημοσιότητας, σε σημείο, που, στην Ζαγορά, τα Ιωάννινα, την Βόνιτσα, τη Μονεμβασιά και το Μεσολόγγι, να αγνοούν την ύπαρξη και τη δράση του Ιεροθέου, όχι μόνο το πλήθος του λαού, αλλά ακόμη και άνθρωποι με πλούσιες ιστορικές γνώσεις. Αυτό το κενό, έρχεται να καλύψει η παρούσα εργασία.

Η μοναδική δυσκολία που αντιμετωπίσαμε, ήταν το ότι συνεχώς προέκυπταν νέα στοιχεία για τον Ιερόθεο. Εξαιτίας αυτού, αφ' ενός μεν, θα έπρεπε συνεχώς να αναπροσαρμόζουμε την εργασία συμπεριλαμβάνοντας και τα στοιχεία αυτά, αφ' ετέρου δε, θα έπρεπε να παρατείνουμε την ολοκλήρωση και την παράδοση της εργασίας¹³.

Η μέθοδος που ακολουθήσαμε, είναι η απλή και γνωστή μέθοδος της εξονυχιστικής έρευνας (κατά το μέτρο του δυνατού, λόγω των ειδικών συνθηκών της πανδημίας του Κορωνοϊού), καθώς και η σύνθεση και αντικειμενική παράθεση, ολοκλήρου του υλικού.

Επί τη βάση όλων αυτών, η παρούσα εργασία διαμορφώθηκε ως εξής :

Αρχικά παραθέτουμε την παρούσα μικρή εισαγωγή, στην οποία, κάνουμε επιγραμματική αναφορά στο ιστορικό πλαίσιο της εποχής.

Το πρώτο κεφάλαιο, αναφέρεται στη γενέτειρα του Ιεροθέου, τη Ζαγορά Πηλίου, καθώς και στην γέννηση, την μόρφωση και τις χειροτονίες του Ιεροθέου ως κληρικού, (1785 – 1812). Ακολουθεί, σύντομη επισκόπηση της ιστορίας της Βόνιτσας Αιτωλοακαρνανίας και της πάλαι ποτέ διαλαμψάσης Επισκοπής Βονίτσης. Έπειτα, γίνεται ειδική αναφορά στον Επίσκοπο Βονίτσης Ιερόθεο (1812 – 1820). Ακολουθεί, η ενότητα που αναφέρεται στην περίοδο της ζωής του Ιεροθέου, ως Μητροπολίτου Παροναξίας (1820 – 1833). Γίνεται εκτενής αναφορά, για την εκλογή του ως Μητροπολίτου Παροναξίας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, την εγκατάσταση στη Νάξο, την φιλία και συνεργασία του με τους Μιχαήλ

¹³ Στο σημείο αυτό, ας μας επιτραπεί να αναφέρουμε πως συνεχίζουμε την έρευνα και την ανακάλυψη επιπλέον στοιχείων περί του Ιεροθέου, τα οποία θα ενσωματώσουμε εν καιρώ, προκειμένου η εργασία να εκδοθεί τύποις.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Μαρκοπολίτη, Ευάγγελο Μαζαράκη και Νικόλαο Κασομούλη, τον πρωταγωνιστικό του ρόλο στην κήρυξη της επανάστασεως στη Νάξο, την ενεργό συμμετοχή του στον Ιερό Αγώνα, τις εξορίες και τους λοιπούς διωγμούς που υπέστη από τους Αρμοστές και τους Επάρχους, την φιλία του με τον Γέρο του Μοριά, την υποτιθέμενη ανάμειξή του στον αφορισμό του Υψηλάντη, την θρυλούμενη δήλωση υποταγής στο Σουλτάνο, την αξιοπρεπή απάντηση στην πρόκληση Κόχραν, και τέλος, την συμμετοχή του στην περίφημη «συνέλευση» των Επισκόπων του Βασιλείου της Ελλάδος, κατά τον Ιούλιο του έτους 1833 στο Ναύπλιο.

Κατόπιν, παρατίθενται τα περί της μεταθέσεως του Ιεροθέου από την Ιερά Μητρόπολη Παροναζίας στην νεοσυσταθείσα Επισκοπή Επιδαύρου Λιμηράς, με έδρα την Μονεμβασιά, καθώς και τα όσα συνέβησαν κατά την εκεί, οκταετή περίπου παραμονή του, (1833 – 1842).

Ακολουθούν, τα περί της μεταθέσεως του Ιεροθέου στην Επισκοπή Ακαρνανίας και της εγκαταστάσεώς του στο Μεσολόγγι στις 24 Μαρτίου 1842. Εν συνεχεία, παρατίθενται λεπτομερώς τα όσα συνέβησαν μεταξύ των ετών 1842 έως 1846, τα οποία, τον κατέστησαν κατηγορούμενο ενώπιον της Ιεράς Συνόδου.

Το δεύτερο κεφάλαιο, αναφέρεται στα περί της καθαιρέσεως του Ιεροθέου. Παρατίθεται το Κατηγορητήριο, τα όσα προηγήθηκαν της καθαιρέσεως και η απόφαση της καθαιρέσεως. Στα περί της καθαιρέσεως, γίνεται η κατά το δυνατόν λεπτομερής αναφορά και ο σχολιασμός των κειμένων, παρατίθενται δε, στοιχεία και από τις δύο πλευρές. Από την πλευρά των κατηγορών του Ιεροθέου και της Ιεράς Συνόδου που έλαβε την απόφαση της καθαιρέσεως, αλλά και από την πλευρά, των υποστηρικτών του Ιεροθέου και του ιδίου, που του επεβλήθη η ποινή της καθαιρέσεως. Κατόπιν, παρατίθενται τα διατρέξαντα μετά την καθαίρεση, καθώς και όσα αφορούν την αναχώρηση του Ιεροθέου από την τότε Ελληνική Επικράτεια, την εγκατάσταση και την τριετή παραμονή του, στην τότε υπο Αγγλική κατοχή Ζάκυνθο.

Το τρίτο κεφάλαιο, αφορά την επάνοδο του Ιεροθέου στην Ελληνική Επικράτεια, την εγκατάστασή του στον Πειραιά, την πενία και δυστυχία που αντιμετώπιζε εκείνη την περίοδο, τις προσπάθειες που έκανε για την αναθεώρηση και αναψηλάφηση της δίκης του και την αποκατάστασή του, τις τελευταίες ημέρες και ώρες τις επιγείου ζωής του, την μετά θάνατον αποκατάστασή του στην Αρχιερωσύνη, καθώς και όσα έγραψε ο Τύπος της εποχής για την εκδημία του.

Η εργασία περατούται με τα συμπεράσματα και το παράρτημα, στο οποίο παρατίθενται αξιόλογα ιστορικά τεκμήρια.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΑΓΟΡΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Α. Καταγωγή, γέννηση, μόρφωση και χειροτονίες (1785 - 1812).

1. Η γενέτειρα Ζαγορά.

Στην προικισμένη απλόχερα από τη Θεία Πρόνοια με φυσικές ομορφιές που συνδυάζουν βουνό και θάλασσα, στην πανέμορφη και ιστορική **Ζαγορά** Πηλίου, είδε για πρώτη φορά το φώς του ηλίου ο βιογραφούμενος Επίσκοπος, **ο Ιερόθεος Αριστάρχου**¹⁴ (η **Αριστάρχης**¹⁵).

Η ιστορία της Ζαγοράς χάνεται στα βάθη των αιώνων, με ιστορικές αναφορές να κάνουν λόγο για την ύπαρξη αρχαίας ελληνικής πόλεως στην περιοχή, που, σύμφωνα με κάποιους πρόκειται περί της Ομηρικής πόλεως «Θαυμακίης»¹⁶, ενώ κατ' άλλους πρόκειται περί της αρχαίας πόλεως με την ονομασία «Μύραι»¹⁷.

Στην περιοχή της Ζαγοράς υπάρχει μέχρι σήμερα θέση με την ονομασία «παληόκαστρο», όπου μπορεί να εντοπίσει κανείς τείχη Βενετικών ή Βυζαντινών οχυρώσεων.

Από την περιοχή αυτή σύμφωνα με την τοπική παράδοση κατά τη μεταβυζαντινή εποχή μετακινήθηκαν οι κάτοικοι αρχικά στην θέση «Άγιος Αθανάσιος», εν συνεχεία δε, στην περιοχή «Σωτήρα», όπου υπήρχε (από τον 15^ο αιώνα, σύμφωνα με την παράδοση) η Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος.

Η Ιερά Μονή, υπέστη σοβαρότατες ζημιές από σεισμό και καθίζηση του εδάφους κατά το έτος 1885, ενώ κατά το έτος 1887 εκδηλώθηκε πυρκαγιά, από την οποία, αφ' ενός μεν, καταστράφηκε ολοσχερώς η Ιερά Μονή, αφ' ετέρου δε, αποτεφρώθηκαν σημαντικά κειμήλια, χειρόγραφα και παλαιότυπα βιβλία της Ιεράς Μονής¹⁸.

Πέριξ της Ιεράς Μονής, συσπειρώθηκαν και εγκαταστάθηκαν οι έως τότε κάτοικοι του οικισμού Άγιος Αθανάσιος. Ο νέος οικισμός τους, έλαβε την ονομασία «Σωτήρα» και εν συνεχεία «Σωτήρα – Ζαγορά», ονομασία που διατηρήθηκε έως το έτος, 1650 περίπου. Από το 1650 και μετά, ο οικισμός κράτησε μόνο την επωνυμία «Ζαγορά».

¹⁴ Β. ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ, «Ιερόθεος Μητροπολίτης Παροναξίας», *Θ.Η.Ε.*, τ. 6, 804.

¹⁵ Ιστοσελίδα Ι.Μ. Παροναξίας, <https://www.i-m-paronaxias.gr>, ημερομηνία εισόδου : 11-11-2019.

¹⁶ Η ιστορία της Ζαγοράς, <https://www.visit-pilio.gr/pilio>, ημερομηνία εισόδου : 11-11-2019.

¹⁷ Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, *Θεσσαλία*, Έκδοση Β', εν Βόλω, 1894, σ. 142. * Ρέα ΛΕΩΝΙΔΟΠΟΥΛΟΥ – ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ, «Το Ελληνομουσείο στη Ζαγορά του Πηλίου», *Τεχνικά Χρονικά*, (τ. 6-7, Ιούνιος – Ιούλιος 1975), σ. 340.

¹⁸ Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, *Τα εν Πηλίο όρει παλαιά και σύγχρονα Χριστιανικά μνημεία*, Αλεξάνδρεια 1960, σ. 22.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Την ολοένα αυξανόμενη σε κατοίκους Ζαγορά, θα αποτελέσουν στη συνέχεια οι τέσσερις συνοικίες της πόλεως, με τους ισάριθμους (και ομώνυμους με τις συνοικίες) ιερούς ενοριακούς ναούς, δηλαδή της «Σωτήρας» με ενοριακό ναό τιμώμενο στην Μεταμόρφωση του Σωτήρος, του Αγίου Γεωργίου και της Αγίας Κυριακής με ομώνυμους ενοριακούς ναούς και τέλος, της Αγίας Παρασκευής – Περαιχώρας με τον ενοριακό ναό της Αγίας Παρασκευής.¹⁹

Η Ζαγορά, έφθασε σε μεγάλη ακμή με την εργατικότητα και την ευστροφία των κατοίκων της, αλλά και λόγω των ειδικών προνομίων που αυτοί εξασφάλισαν επί Σουλτάνου Μεχμέτ του Δ' κατά το έτος 1669²⁰, ένα εκ των οποίων, ήταν το προνόμιο, να μην κατοικούν μόνιμα οι Τούρκοι στην περιοχή της Ζαγοράς.

Η Ζαγορά εκείνη την εποχή έσφιζε από ζωή και ήκμαζε τόσο η γεωργία και κτηνοτροφία όσο και **το εμπόριο μετάξης**, μάλλινων υφασμάτων αλλά και αγροτικών – κτηνοτροφικών προϊόντων²¹.

Την εξαγωγική ανάγκη όλης αυτής της παραγωγής, διευκόλυνε η ανάπτυξη του «επινείου» της Ζαγοράς με την ονομασία Χορευτό και η δημιουργία εμπορικού στόλου από τους άξιους Ζαγοριανούς, που έμεινε στην ιστορία με την ονομασία **«Ζαγοριανά Καράβια»**.

«Με τον όρο Ζαγοριανά Καράβια, όπως εξυμνούνται από τη δημοτική μούσα, υποδηλώνεται αρχικά ένας εμπορικός στόλος ποντοπόρων πλοίων.... Στη Ζαγορά, η οποία αποτελεί τον κύριο πυρήνα της δραστηριότητας, η ενασχόληση με τη θάλασσα ξεκινάει από το 1600 περίπου, σύμφωνα με μαρτυρίες που σώζονται σε εντοιχισμένες επιγραφές σε εξωκκλήσια της περιοχής, όπου ναυτικοί προσφέρουν τάματα και προσφορές για την ανέγερσή τους»²².

Τα Ζαγοριανά καράβια, μετέφεραν τα προϊόντα της Ζαγοράς στην Κωνσταντινούπολη, την Σμύρνη, την Αίγυπτο, καθώς και στα μεγάλα λιμάνια της Ευρώπης. Μαζί με την διακίνηση των εμπορευμάτων, όπως ήταν φυσικό, υπήρξε και η διακίνηση των ιδεών. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την πνευματική ανάπτυξη της Ζαγοράς, σε συνδυασμό με την οικονομική της ευρωστία.

Στη Ζαγορά, την περίοδο της τουρκοκρατίας, λειτούργησαν δύο εκπαιδευτικά ιδρύματα. Το πρώτο, ονομάζονταν «Σχολείο» και λειτούργησε σε χώρους (κελλιά) πλησίον της Ιεράς Μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος.

¹⁹ Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, *Τα εν Πηλίο όρει....*, Αλεξάνδρεια 1960, σσ. 12-13. · Ν. ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΣ, *Εκκλησίες και εξωκκλήσια της Ζαγοράς*, Έκδ. Β', Βόλος 2019, σσ. 23-79.

²⁰ Ζαγορά Πηλίου, <https://el.wikipedia.org/wiki>, ημερομηνία εισόδου : 11-11-2019.

²¹ Κ. ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ, *Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα*, Τόμος Β', 1981, σσ. 486, 705.

²² Α. ΚΑΠΑΝΙΑΡΗΣ, *Ήρθαν τα καράβια τα Ζαγοριανά*, Μαγνήτων Κιβωτός, Βόλος 2015, σσ. 13-14.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Το δεύτερο, ονομάζονταν «Ελληνομουσείο», ιδρύθηκε περί το έτος 1702 και λειτούργησε σε χώρους (κελλιά) πλησίον της Ιεράς Μονής του Τιμίου Προδρόμου. Το Ελληνομουσείο, ήταν η περιώνυμος Σχολή της Ζαγοράς στην οποία διδάσκονταν τα εξής μαθήματα : Ελληνική γλώσσα, μαθηματικά, φυσική, αστρονομία, γεωγραφία, φιλοσοφία, ιστορία και ξένες γλώσσες.

Στη σχολή αυτή μαθήτευσε αρχικά (με διδάσκαλο το μοναχό Ραφαήλ²³) ο μετέπειτα Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Καλλίνικος ο Δ΄ (ο από Προϊλάβου), ο οποίος γεννήθηκε στη Ζαγορά το έτος 1713, εν συνεχεία δε, έφυγε από τη Ζαγορά και ακολουθώντας την εκκλησιαστική σταδιοδρομία έφθασε μέχρι το αξίωμα του Πατριάρχη. Άσκησε τα καθήκοντα του Πατριάρχη για μικρό χρονικό διάστημα, συγκεκριμένα, από τον Ιανουάριο έως τον Ιούλιο του έτους 1757.

Κατά το έτος 1762, ο Καλλίνικος επέστρεψε στη γενέτειρά του και συνετέλεσε τα μέγιστα τόσο για την ανέγερση (ανακαίνιση) του Ιερού Ναού του Αγίου Γεωργίου Ζαγοράς (1765)²⁴, όσο και για την ανασυγκρότηση, της, **Σχολής της Ζαγοράς**, την ανακαίνιση των κτιρίων, την ανέγερση νέων κτιρίων με δυνατότητα φιλοξενίας μαθητών, αλλά και τον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης της σχολής, εφόσον σε αυτή περιήλθαν τα βιβλία, ως επίσης και τα χειρόγραφα του πρώην Πατριάρχου²⁵.

Όλα τα ανωτέρω, πραγματοποιήθηκαν με τη συνδρομή και τη συνεργασία, του εν Ολλανδία (μετέπειτα δε, μόνιμα στη Ζαγορά) εγκατεστημένου, αλλά εκ Ζαγοράς καταγομένου εμπόρου, Ιωάννου Πρίγκου, ο οποίος, εκτός από χρήματα, διέθεσε και την πλούσια βιβλιοθήκη του υπέρ του Ελληνομουσείου Ζαγοράς, που κατόπιν περιήλθε στη Δημόσια Βιβλιοθήκη της Ζαγοράς. Ο Ιωάννης Πρίγκος και κατ' επέκταση ο Πατριάρχης Καλλίνικος ο Δ΄, θεωρούνται ιδρυτές (ή έστω επανιδρυτές) της περίφημης σχολής της Ζαγοράς, αλλά οπωσδήποτε όμως θεωρούνται, (και είναι), οι ιδρυτές της Βιβλιοθήκης της Ζαγοράς.

Απεβίωσαν και ενταφιάστηκαν αμφότεροι στη γενέτειρά τους Ζαγορά, ο Ιωάννης Πρίγκος το έτος 1789²⁶, ο δε Πατριάρχης Καλλίνικος το έτος 1791²⁷.

²³ Τ. ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, «Καλλίνικος ο Δ΄», *Θ.Η.Ε.*, τ. 7, 247-249.

²⁴ Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, *Τα εν Πηλίοι όρει*, Αλεξάνδρεια, 1960, σ. 44. · Ν. ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΣ, *Εκκλησίες και εξωκκλήσια της Ζαγοράς*, Έκδοση Β΄, Βόλος 2019, σσ. 58-59.

²⁵ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Γ΄ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, *Τα κατά και μετά την εξορίαν επισυμβάντα*, Μ.Ι.Ε.Τ. Αθήνα 2004, σ. 15.

²⁶ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Γ΄ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, *Τα κατά και μετά την εξορίαν επισυμβάντα*, Μ.Ι.Ε.Τ. Αθήνα 2004, σ. 15, υποσημείωση 3.

²⁷ Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, *Τα εν Πηλίοι όρει*, Αλεξάνδρεια, 1960, σ. 15. · ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Γ΄ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, *Τα κατά και μετά την εξορίαν επισυμβάντα*, Μ.Ι.Ε.Τ. Αθήνα 2004, σ. 16.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στην περίφημη και ονομαστή αυτή σχολή της Ζαγοράς, δίδαξαν διαπρεπείς διδάσκαλοι όπως ο Κωνσταντίνος ο Λογιώτατος και φοίτησαν σπουδαίοι μαθητές, μεταξύ των οποίων ήσαν ο Άνθιμος Γαζής, ο Γρηγόριος Κωνσταντάς, ο Φίλιππος Ιωάννου και ο επιφανέστερος όλων, **ο Ρήγας Φεραίος**.

Με την έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασεως του 1821, εκδηλώθηκε πλέον φανερά η συμμετοχή της Ζαγοράς στην προετοιμασία του αγώνα, εφόσον πολλοί Ζαγοριανοί που είχαν μνηθεί στα της Φιλικής Εταιρείας, έλαβαν αμέσως ενεργό μέρος στην Επανάσταση. Μεταξύ των μελών της Φιλικής Εταιρείας και λοιπών αγωνιστών της Ζαγοράς, ξεχωρίζουν τα ονόματα των : Φιλίππου Ιωάννου, Αδάμ Χατζηπάντου, (και άλλων μελών της οικογενείας Πάντου), του Αντωνίου Στέφου και του Κυριάκου Μπασδέκη. Οι αγώνες τους και οι προσφορά τους πότισαν το δένδρο της ελευθερίας, η οποία ήρθε για τη Ζαγορά 60 χρόνια αργότερα, δηλαδή το έτος 1881.

2. Γέννηση, μόρφωση και χειροτονίες του Ιεροθέου.

Στο «περιβάλλον» αυτό που περιγράψαμε ανωτέρω γεννήθηκε, μεγάλωσε, μορφώθηκε και ανδρώθηκε, ο μετέπειτα Επίσκοπος, αλλά και αγωνιστής της Ελληνικής Επανάστασεως, ο πολύαθλος και πολύπαθος Ιεράρχης, ο Ιερόθεος Αριστάρχου.

Το επώνυμο Αριστάρχου, όχι μόνο δεν σώζεται σήμερα στη Ζαγορά Πηλίου, αλλά και δεν απαντάται πουθενά στις αρχειακές πηγές και τα χειρόγραφα που έχουν διασωθεί στη Ζαγορά. Στην έως τώρα έρευνα δεν εντοπίσαμε καμία αναφορά²⁸ στο επώνυμο Αριστάρχου²⁹ και αυτό μας ωθεί να πιστεύουμε πως πρόκειται για το πατρώνυμο του Ιεροθέου, πράγμα το

²⁸ Ο εκ Ζαγοράς Πηλίου καταγόμενος, λόγιος και πολυγραφότατος συγγραφέας Απόστολος Κωνσταντινίδης, (ο οποίος χρησιμοποιούσε το Φιλολογικό ψευδώνυμο Πήλιος Ζάγρας), στο περιοδικό *Πανόραμα* που εκδίδονταν στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου με αρχισυντάκτη τον ίδιο, είχε δημοσιεύσει (μάλλον στο υπ' αριθ. 137 τεύχος, του έτους 1939, σσ. 217-219), άρθρο του με τίτλο : «Αβραάμ Αριστάρχης, τέως Διευθυντής του Ελληνικού Νοσοκομείου Αλεξανδρείας». Δυστυχώς, παρά την εκτεταμένη έρευνα προς εντοπισμό του άρθρου αυτού, δεν καταφέραμε να το βρούμε και να το μελετήσουμε. Αν εκ του κειμένου αυτού προέκυπτε καταγωγή του Αβραάμ Αριστάρχη (ο οποίος με τη γλώσσα της εποχής στη γενική, θα γίνονταν : Αριστάρχου) εκ της Ζαγοράς, τότε θα επιβεβαιώναμε το έγκυρον του επωνύμου του Ιεροθέου, ως Αριστάρχου, από το γεγονός ότι όντως κάποτε υπήρξε το επώνυμο αυτό στη Ζαγορά, παρά το ότι, αυτό εξέλειψε πλέον. [Αξιοσημείωτη είναι η μαρτυρία περί της μακρινής καταγωγής της οικογενείας Κωνσταντινίδη εκ Μεσολογγίου Αιτωλοακαρνανίας, εξέχοντα μέλη της οποίας υπήρξαν, τόσο ο προαναφερθείς Απόστολος Κωνσταντινίδης (Πήλιος Ζάγρας), όσο και ο αυτάδελφος αυτού και ποιητής, Κωνσταντίνος Κωνσταντινίδης (Πέτρος Μάγνης). Πρβλ. Δ. ΠΑΝΤΕΛΟΔΗΜΟΣ, «Η ανέκδοτος αυτοβιογραφία του Πέτρου Μάγνη», *Ηπειρωτική Εστία*, έτος ΙΘ' (1970), τεύχος 223-224, σ. 742].

²⁹ Με το επώνυμο Αριστάρχου (όπως θα δούμε στη συνέχεια) αναφέρεται και ο κατά σάρκα αδελφός του Ιεροθέου, ο Ρήγας. (Πρβλ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σ. 324). Άρα, υπάρχει και η πιθανότητα να πρόκειται για το πραγματικό επώνυμο.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

οποίο συνηθίζονταν για τα μέλη της Φιλικής Εταιρείας, πολλά εκ των οποίων λάμβαναν το πατρώνυμο ως επώνυμο, για λόγους προστασίας.

Δεν γνωρίζουμε ποιο ήταν το βαπτιστικό όνομα του Ιεροθέου, δυστυχώς δεν σώζονται πλέον στη Ζαγορά τα ληξιαρχικά βιβλία Γεννήσεων – Βαπτίσεων που τηρούσε η εκκλησία την εποχή εκείνη και τα οποία θα μπορούσαν να μας διαφωτίσουν, τόσο για το βαπτιστικό του όνομα, όσο και για τα στοιχεία των γονέων, του αναδόχου, του ιερέα που τέλεσε τη βάπτιση, αλλά και για το πότε ακριβώς γεννήθηκε ο Ιερόθεος.

Φρονούμε όμως, ότι **γεννήθηκε περί έτος 1785** και τούτο, αφ' ενός μεν προκύπτει απο κατάθεση του Ιεροθέου στις ανακρίσεις που κατ' εντολή της Ιεράς Συνόδου διεξήγαγε κατά το έτος 1842 ο Αρχιμ. Χρύσανθος Κωνοφάος, όπου περιέχεται δήλωση του Ιεροθέου ότι ήταν τότε ηλικίας 56 ετών³⁰, αφ' ετέρου δε, από έγγραφο του ιδίου, που απέστειλε στις 3 Οκτωβρίου 1845 προς τη Βουλή των Ελλήνων, στο οποίο έγραφε πως ήταν τότε «εξηκοντούτης ήδη την ηλικίαν»³¹.

Ο Ιερόθεος, έλαβε «λιπαράν» μόρφωση και αυτό αποδεικνύεται από τη λόγια γλώσσα που χρησιμοποιεί στα έγγραφά του³². Οπωσδήποτε θα μαθήτευσε στα σχολεία της Ζαγοράς που ήδη αναφερθήκαμε, χωρίς να γνωρίζουμε αν έτυχε και περαιτέρω μορφώσεως. Είναι πολύ πιθανό να μετέβη στην Κωνσταντινούπολη και να συνέχισε τις σπουδές του, στη Μεγάλη Του Γένους Σχολή.

Δυστυχώς παρά την εκτεταμένη έρευνα στην Ζαγορά και σε βιβλιοθήκες του Βόλου και των Μηλεών³³ δεν εντοπίσαμε την παραμικρή αναφορά στον Ιερόθεο Αριστάρχου. Ως εκ τούτου, δεν έχουμε γραπτές μαρτυρίες για τη ζωή του Ιεροθέου όσο ήταν στη Ζαγορά. Υποθέτουμε όμως, ότι εκτός από τα σχολεία της Ζαγοράς, θα μαθήτευσε «παρά πόδας» του εν Ζαγορά εφησυχάζοντος πρώην πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Καλλινίκου του Δ' ³⁴ (του από Προϊλάβου), μετά του οποίου ίσως είχε κάποια επικοινωνία στα παιδικά του χρόνια.

³⁰ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά, (1847-1933).

³¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 018-021).

³² Στην παρούσα εργασία παραθέτουμε αρκετά τμήματα από επιστολές του Ιεροθέου, όπως και αυτούσιες επιστολές, τόσο για τη σπουδαιότητα των αναφερομένων, όσο και για να αναδείξουμε την Παιδεία και την καλλιέργειά του.

³³ Βιβλιοθήκη Τριών Ιεραρχών Βόλου, όπου βρίσκονται τα υπό του μοναχού Ζωσιμά Εσφιγμενίτου εκδεδωμένα περιοδικά *Φήμη* και *Προμηθεύς*. Βιβλιοθήκη Μηλεών Βόλου. Βιβλιοθήκες της πόλεως του Βόλου : Δημοτική, Κυριαζή, του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και Ακαδημίας Θεολογικών σπουδών.

³⁴ Ο οποίος αναφέρεται και ως Γ' (από ορισμένους ερευνητές) λόγω της μη αριθμήσεως του Καλλινίκου Γ' του Ναξίου, (του από Ηρακλείας), ο οποίος, δεν ανέλαβε τα καθήκοντα του Πατριάρχου διότι απεβίωσε «άμα τω ακούσματι» της εκλογής του ως Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Πρβλ. Τ. ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, «Καλλίνικος Γ'» (ο από Ηρακλείας), *Θ.Η.Ε.* τ. 7, 247 και 245-246, καθώς και : ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Γ' Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, *Τα κατά και μετά την εξορίαν επισυμβάντα*, Μ.Ι.Ε.Τ. Αθήνα 2004, (στην οποία έκδοση, ο Καλλίνικος Δ' (ο από Προϊλάβου) αναφέρεται ως Καλλίνικος Γ' για το λόγο που προαναφέραμε).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Θεωρούμε επίσης πολύ πιθανό το να είχε επικοινωνία και με τον κατά σάρκα αδελφό του Πατριάρχου Καλλινίκου, τον αρχιεπίσκοπο Δημητριάδος και Ζαγοράς Γρηγόριο (1757-1894), ο οποίος, είχε ως έδρα της Αρχιεπισκοπής του τη Ζαγορά³⁵, δεδομένου ότι ο Ιερόθεος ήταν περίπου 9 ετών όταν εκοιμήθη ο Γρηγόριος.

Η έλλειψη στοιχείων για τη ζωή και τη δράση του Ιεροθέου στη Ζαγορά και η ανάδειξή του σε Επίσκοπο Βονίτσης, που βρίσκεται στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας, μας κάνει να υποθέσουμε ότι ο Ιερόθεος έφυγε ενωρίτατα από τη Ζαγορά και δραστηριοποιήθηκε σε άλλες περιοχές. Είναι πολύ πιθανό λοιπόν, να μετέβη στην Κωνσταντινούπολη όπου χειροτονήθηκε διάκονος και πρεσβύτερος και απέκτησε γνωριμίες που τον βοήθησαν στην ανάδειξή του σε Επίσκοπο Βονίτσης³⁶.

Ίσως, να είχε μεταβεί ενωρίτατα στην Άρτα, όπου συνδέθηκε με τον τότε Μητροπολίτη και χειροτονήθηκε εκεί, προσφέροντας τις υπηρεσίες του, στην τότε μητρόπολη Ναυπάκτου και Άρτης ως διάκονος και πρεσβύτερος, μέχρι την εκλογή και χειροτονία του σε Επίσκοπο Βονδίτζης.

Μια άλλη εκδοχή είναι, το να έλαβε τους δύο πρώτους βαθμούς της ιερωσύνης στη Ζαγορά, από τον Δημητριάδος και Ζαγοράς Αθανάσιο, ο οποίος υπήρξε διάδοχος του Αρχιεπισκόπου Ζαγοράς Γρηγορίου, (αυταδέλφου του Πατριάρχου Καλλινίκου³⁷), ακολούθως δε, να προσελήφθη από τον Λαρίσης Γαβριήλ, τον οποίο ακολούθησε στα Ιωάννινα.

Διότι, κατά το έτος 1806, την περίοπτη θέση του Μητροπολίτου Λαρίσης καταλαμβάνει ο από Γρεβενών Γαβριήλ³⁸ (ο Γκάγκας ή Γιάγκας). Ίσως λοιπόν ο Ιερόθεος, ως κληρικός του Αρχιεπισκόπου Δημητριάδος να επισκέφθηκε τον Μητροπολίτη Γαβριήλ στη

³⁵ Κατά το σύντομο χρονικό διάστημα που υπήρξε Πατριάρχης Κων/πόλεως ο εκ Ζαγοράς Καλλίνικος, προέβη στην εκλογή και χειροτονία του αυταδέλφου του Γρηγορίου, ως Αρχιεπισκόπου, με έδρα την πατρίδα τους Ζαγορά Πηλίου. Ο Καλλίνικος «...απέσπασε την Επισκοπή Δημητριάδος από την Μητρόπολη Λαρίσης και την προβίβασε σε Αρχιεπισκοπή με έδρα τη Ζαγορά...», πρβλ. Θ. ΜΟΥΡΤΖΑΝΟΣ, πρωτοπρεσβύτερος, *Γρηγόριος Κωνσταντάς*, Λάρισα, 2017, σ. 381, υποσημ. 779, (όπου, όμως, αναφέρεται ο Γρηγόριος, ως ανενικός του Καλλινίκου).

³⁶ Ίσως ο Ιερόθεος να είχε στην Κωνσταντινούπολη, στενούς και ισχυρούς συγγενείς, δεδομένου ότι στην Πόλη απαντάται το επώνυμο **Αριστάρχης** και μάλιστα αρκετοί με το επώνυμο αυτό είχαν καταλάβει περίοπτες θέσεις στην Κωνσταντινούπολη, όπως, ο μεγάλος διερμηνέας της Υψηλής Πύλης Σταυράκης Αριστάρχης (1778-1822), ο οποίος ήταν ο πρώτος που έλαβε το επώνυμο αυτό, καθώς και οι απόγονοι αυτού, ο υιός του Νικόλαος (1799-1866) και ο εγγονός του Σταυράκης (1834-1925), που απέκτησαν και οι δύο τον τίτλο του Μεγάλου Λογοθέτου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, πρβλ. Π. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, «Αριστάρχαι», *Θ.Η.Ε.*, τ. 3, 133-134.

³⁷ Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, *Τα εν Πηλίου όρει.....*, Αλεξάνδρεια Αιγύπτου, 1960, σ. 58, (υποσημ. 35).

³⁸ Περί του Ιεράρχου τούτου και θείου της περιφημής κυρα-Φροσύνης των Ιωαννίνων, βλέπε : Σ. ΚΟΥΤΕΑΣ, «Προλεγόμενα εις το Ηπειρωτικόν Αρχαίον Στάυρου Ιωάννου», περιοδ. *Ηπειρωτικά Χρονικά*, (1939). · Α. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, *Οι Αρβανιτόβλαχοι (Καραγκούνδες) της Ακαρνανίας*, εκδόσεις Ηρόδοτος, Αθήνα, 2019, σσ. 211-242. · ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ (ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ), Μητροπολίτης Παραμυθίας και Πάργας, «Η Εκκλησία των Ιωαννίνων», περιοδ. *Ηπειρωτικά Χρονικά*, τ. 3 (1928), σ. 42.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Λάρισα, να έτυχε εκτιμήσεως από μέρους του Γαβριήλ και να απέκτησε μια γνωριμία που στη συνέχεια τον βοήθησε στην ανάδειξή του σε Επίσκοπο.

Επίσης κατά το έτος 1806, αναδείχθηκε Μητροπολίτης Άρτης και Ναυπάκτου ο Πορφύριος (ο εκ Μουδανίων της Βιθυνίας καταγόμενος), ο οποίος, το έτος 1808 μετετέθη στη μητρόπολη Ελασσώνας. Τότε, η μητρόπολη Ναυπάκτου και Άρτης ενώθηκε³⁹ με την μητρόπολη Ιωαννίνων, μέχρι τον Ιούνιο του έτους 1813, που επανήλθε ο Πορφύριος στην Άρτα. Το έτος 1808 λοιπόν, τη διαποίμηση της μητροπόλεως Άρτης και Ναυπάκτου ανέλαβε ο Ιωαννίνων Ιερόθεος⁴⁰. Του Μητροπολίτου Ιωαννίνων Ιεροθέου αποβιώσαντος κατά το έτος 1810, μετατίθεται στα Ιωάννινα ο Λαρίσης Γαβριήλ. Οπότε, ο Ιωαννίνων Γαβριήλ, ως έχων συγχρόνως και την ευθύνη της Ιεράς Μητροπόλεως Ναυπάκτου και Άρτης, ίσως διαπίστωσε την ύπαρξη της χηρεύουσας θέσης της Επισκοπής Βονίτισης, ή ίσως, επί των ημερών του να εχίρευσε η Επισκοπή αυτή.

³⁹ Ο Περικλής Ζερλέντης στηριζόμενος σε δημοσίευμα του Καλλινίκου Δελικάνη αναφέρει σχετικά : «...έτει 1808 μηνί Ιουνίω υπό τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ἀπὸ Σμύρνης, τὸ δεύτερον πατριαρχούντος, ἦνται ἡ μητρόπολις Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης μετὰ τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων κατ' αἴτησιν τοῦ τυράννου Ἀλῆ πάσσα...», πρβλ. Π. ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ, «Ιερόθεος ο από Ευρίπου Ιωαννίνων και η ανασύστασις της Μητροπόλεως Κερκύρας», περιοδικό *Νέος Ποιμὴν*, έτος Γ' (1921), τεύχος 7, σ. 409.

⁴⁰ Ο εκ Νάξου καταγόμενος Μητροπολίτης Ιωαννίνων Ιεροθέος, υπήρξε εξάδελφος του Οσίου Νικοδήμου του Αγιορείτου. Ο άγιος Νικόδημος, στο βιβλίο του με τίτλο «Εγχειρίδιον Συμβουλευτικόν...» (στο οποίο δημοσιεύει και την προσωπογραφία του Ιεροθέου), γράφει πως, κατόπιν παρακλήσεως του Ιεροθέου έγραψε το συγκεκριμένο βιβλίο, το οποίο, εκδίδει «δι' οἰκείων ἀναλωμάτων» και προσφέρει στους αναγνώστες ως «γλυκίσμα πνευματικόν, ὁ Πανιερώτατος, καὶ Ἐλλογιμώτατος Μητροπολίτης, πρῶην μὲν, ἅγιος Εὐρίπου, νῦν δὲ Ἰωαννίνων, κύριος κύριος Ἱερόθεος, ὁ ἐκ τῆς Νήσου Νάξου καταγόμενος· ὁ εὐπατρίδης καὶ μουσσοτρεφὴς καὶ περὶ τὰ κοινωφελῆ τοῦ Γένους καλὰ σφῶζων διάπυρον ζῆλον καὶ ἔρωτα». Αντίθετα, ο ανώνυμος συγγραφέας του έργου με τίτλο Ελληνική Νομαρχία, «διέσπρεν ἀπρεπῶς καὶ βαναύσως ἐσυκοφάντησε» τον Ιερόθεο. Ο περίφημος «Κώδιξ Β'» της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας, υπήρξε δώρο του Ιεροθέου προς τον Παροναξίας Νεόφυτο Λαχοβάρη, όπως προκύπτει από το περίτεχνο εξώφυλλο του κώδικα, στο οποίο, αναφέρονται τα εξής : «ΚΩΔΙΞ : Τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Παροναξίας, αφιερωθεὶς παρὰ τοῦ Πανιερωτάτου μητροπολίτου ἀγίου Εὐρίπου ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Εὐβοίας Κυρίου Κυρίου Ἱεροθέου τοῦ ἐκ Νάξου, ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Παροναξίας κυρίου Κυρίου Νεοφύτου τοῦ Βυζαντίου : Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψπς: 1786: Ἰανουαρίου: ἀ.». Σύμφωνα με τους, Περικλή Ζερλέντη και Χρυσόστομο Θέμελη, ο Ιερόθεος, έφερε το επώνυμο Γάιος (ή Γάγος), ενώ, σύμφωνα με τον Ναξιακής καταγωγής Μητροπολίτη Άρτης Σεραφείμ Ξενοπούλο, το επώνυμο Τρεμούλας. Ο Ιερόθεος, κατά το έτος 1782 χειροτονήθηκε Επίσκοπος Ευρίπου, ενώ κατά το έτος 1799 κατεστάθη Μητροπολίτης Ιωαννίνων. Το έτος 1808, μετά την μετάθεση του Μητροπολίτου Άρτης Πορφυρίου στην Ελασσόνα, ο Ιερόθεος ανέλαβε και την διαποίμηση της Ιεράς Μητροπόλεως Άρτης και Ναυπάκτου. Εκοιμήθη κατά το έτος 1810. Περί των ανωτέρω, πρβλ. : ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ, *Εγχειρίδιον Συμβουλευτικόν... του Νοός ηδοναί*, Βιέννη 1801, σ. 3.· ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝ, *Ελληνική Νομαρχία ήτοι λόγος περί ελευθερίας*, Εν Ιταλία 1806.· Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ – ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οι κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας*, Εταιρεία Ιστορικών Σπουδών επί του νεωτέρου Ελληνισμού, Θεσσαλονίκη 2019, σ. 15.· Ε. ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ, Αρχιμανδρίτης, «Ο Κώδιξ Β' της Μητροπόλεως Παροναξίας», περιοδικό *Γρηγόριος Παλαμάς*, τόμος 23 (1939), τεύχος Α', σ. 85.· Π. ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ, «Ιερόθεος ο από Ευρίπου Ιωαννίνων και η ανασύστασις της Μητροπόλεως Κερκύρας», περιοδικό *Νέος Ποιμὴν*, έτος Γ' (1921), τεύχος 7, σσ. 409-419.· ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (ΘΕΜΕΛΗΣ), Μητροπολίτης Μεσσηνίας, «Η Ιερά Μητρόπολις Ευρίπου δια μέσου των αιώνων», τύποις Χ. Συνοδινού, Αθήναι 1952, σ. 49.· ΣΕΡΑΦΕΙΜ (ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ), Μητροπολίτης Άρτης, *Δοκίμιον Ιστορικόν...*, Εν Αθήναις 1884, σ. 94.· ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ (ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ), Μητροπολίτης Παραμυθίας και Πάργας, «Η Εκκλησία των Ιωαννίνων», περιοδικό *Ηπειρωτικά Χρονικά*, τ. 3 (1928), σσ. 41-42.· Φ. ΒΙΤΑΛΗΣ, «Κυκλαδίται Ιεράρχαι και Ιεροκήρυκες εν Ηπειρώ», *Ηπειρωτική Εστία*, Ιωάννινα, έτος Ε' (1956), τεύχος 54-55, σ. 863.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ακολούθως λοιπόν, προέβη στην εκλογή και την χειροτονία του γνωστού σε αυτόν από τη Λάρισα, Ιεροθέου Αριστάρχου, τον οποίο δεν είναι καθόλου απίθανο να είχε φέρει μαζί του στα Ιωάννινα, από της εγκαταστάσεώς του.

Μια άλλη εκδοχή είναι, το να ήταν τόσο στενή η πνευματική σχέση του Γαβριήλ με τον Ιερόθεο, που ο δεύτερος να έλαβε από τον πρώτο και τους τρεις βαθμούς της Ιερωσύνης και να υπήρξε πνευματικό τέκνο και «ακόλουθος» του Γαβριήλ, από τη νεότητά του.

Τα ανωτέρω, είναι πρόδηλο πως αποτελούν υποθέσεις. Το μόνο που μπορούμε να πούμε με **βεβαιότητα**, είναι ότι ο Ιερόθεος, **κατά το έτος 1811⁴¹, η το έτος 1812⁴²**, εξελέγη και χειροτονήθηκε **Επίσκοπος Βονίτης**.

Β. Επίσκοπος Βονδίτζης, (1812 – 1820).

1. Η Βόνιτσα.

Η ονομασία Βόνιτσα κατά μια εκδοχή, είναι Σλαβικής προελεύσεως και σημαίνει άφθονα νερά⁴³. Κατά μια άλλη εκδοχή, είναι Βουλγαρικής προελεύσεως και σημαίνει «άγκιστρον». Η Βουλγαρική προέλευση της ονομασίας «Βόνιτσα», απαντάται και στην αλληλογραφία μεταξύ του Μητροπολίτη Ναυπάκτου και Άρτης Ιωάννη Απόκαυκου και του μετέπειτα Μητροπολίτη Κερκύρας Γεωργίου Βαρδάνη, : «...προσάγεις οἶον ἄγκιστρον μοι γλυκύ, ὅτι καί Βόνδιτζα τοῦτο τῇ Βουλγάρων γλώσση διασημαίνεται... κατά τήν Βουλγάρων ὡς γράφεις φωνήν...»⁴⁴.

⁴¹ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας Φ. Επισκοπικά, (1847-1933), έγγραφο του Ιεροθέου προς την Ιερά Σύνοδο, υπ' αριθ. 241 / 9-7-1847, στο οποίο αναφέρει ότι άγει το 36^ο έτος Αρχιερατείας.

⁴² Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας Φ. Επισκοπικά, (1847-1933), έγγραφο του Ιεροθέου προς την Ιερά Σύνοδο, υπ' αριθ. 229 / 24-2-1847, στο οποίο αναφέρει ότι έχει 35 χρόνια Αρχιερατείας.

⁴³ Κ. ΚΩΝΣΤΑΣ, *Απαντα*, Αθήνα 1992, τ. 3, σ. 31. * Χ. ΚΑΤΣΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ, «Βόνιτσα», *Αιτωλοακαρνανική και Ευρυτανική Εγκυκλοπαιδεία*, Εκδότης Ιωάννης Κουφός, τ. 2, σ. 639.

⁴⁴ V. Vasiljevskij, *Epirotica, Vvz, Vremerik*, 3 (1896), σσ. 249-250.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Η **Βόνιτσα Ακαρνανίας**, η οποία στις πηγές συναντάται και με τις ονομασίες : Βένδιτσα⁴⁵, Βόνδιτσα, Βούνδιτσα, Βόνιτσα, Βούνιτσα⁴⁶, αλλά και Βόνιτσα, Βόνδιτσα⁴⁷ ως επίσης και «Μπουντονίτσε» όπως αναφέρουμε κατωτέρω, είναι η συνέχεια δύο πόλεων που υπήρξαν στην περιοχή κατά την αρχαία εποχή. Της πόλεως «Ανακτόριον» που έχτισαν κατά το 630 π.Χ. οι Κορίνθιοι ως αποικία τους⁴⁸ και μιας πόλεως που έκειτο εις την νησίδα του Αμβρακικού «Κέφαλος» και ίσως πρόκειται περί της πόλεως «Ευροιάς⁴⁹». Η ίδρυση της Βόνιτσας τοποθετείται μεταξύ των ετών 675 – 681 μ.Χ.⁵⁰, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με την μαρτυρία υπάρξεως Επισκόπου Βονίτσης ήδη από το 451 μ.Χ. όπως θα δούμε στη συνέχεια. Μετά τη διαίρεση του Βυζαντινού Κράτους, η Βόνιτσα υπήχθη στο Ανατολικό μέρος όσον αφορά την Πολιτική Διοίκηση. Εκκλησιαστικώς, όμως, υπάγονταν στη Ρώμη μέχρι τον 8^ο αιώνα, που ο Λέων Γ΄ ο Ίσαυρος, απέσπασε το Ανατολικό Ιλλυρικό από τη δικαιοδοσία του Πάπα και το υπήγαγε στη δικαιοδοσία του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως⁵¹. Η Βόνιτσα, μετά την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως υπό των Φράγκων το έτος 1204 υπήχθη στο Δεσποτάτο της Ηπείρου, το έτος 1294, μεταξύ άλλων πόλεων της Αιτωλίας και Ακαρνανίας και με την ονομασία «Μπουντονίτσε» δόθηκε ως προίκα στην Θάμαρ, κόρη του Δεσπότη της Ηπείρου Νικηφόρου Α΄ (1271 – 1296)⁵², το 1362 περιήλθε στην κυριαρχία των Τόκκων και από το έτος 1479 αποτέλεσε τμήμα του σαντζακίου του Κάρλελι. Το 1684 κατελήφθη υπό του Στρασόλδου και το 1699 με τη «Συνθήκη του Κάρλοβιτς» περιήλθε στην κυριαρχία των Ενετών, εξ΄ ου και η περίφημη έκφραση «Βόνιτσα, Βενέτσια, πόκα ντιφερέτσια» δηλαδή, η Βόνιτσα και η Βενετία έχουν μικρή διαφορά. Από το 1715 έως το 1716 περιήλθε και πάλι στους Τούρκους και εν συνεχεία από το 1716 έως το 1797 και πάλι στους Ενετούς. Το 1797 περιήλθε εις τους Γάλλους και το επόμενο έτος 1798 περιήλθε στην κυριαρχία του Αλή Πασά των Ιωαννίνων, ο οποίος επιδίωξε την κατάληψή της, έχοντας ως κύριο στόχο την κατάληψη της Λευκάδας. Το Δεκέμβριο του 1828 ο Αρχιστράτηγος Ριχάρδος Τσώρτς κατέλαβε τη Βόνιτσα, η φρουρά της παραδόθηκε την 5^η Μαρτίου 1829 και η Βόνιτσα απεδόθη στο Ελληνικό Κράτος, την 27^η Απριλίου 1832⁵³.

⁴⁵ Γ.Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, *Τα κατά τον αοίδιμον πρωταθλητήν.....*, Εν Αθήναις 1865, τ. Α΄, σ. 101.

⁴⁶ Γ. ΦΕΡΕΝΤΙΝΟΣ, *Ιστορία της Ακαρνανίας*, Αθήναι 1989, τ. Β΄, σ. 67.

⁴⁷ Α. ΜΟΥΡΚΟΓΙΑΝΝΗ, *Επισκοπές Αετού και Αχελώων*, Διπλωματική Εργασία, Θεσσ/νίκη 2017, σ. 35.

⁴⁸ Κ. ΚΩΝΣΤΑΣ, *Απαντα*, Αθήνα 1992, τ. 3, σ. 31.

⁴⁹ Γ. ΦΕΡΕΝΤΙΝΟΣ, *Ιστορία της Ακαρνανίας*, Αθήναι 1989, τ. Β΄, σ. 59 και εξής.

⁵⁰ Σ. ΝΤΙΝΟΣ, *Το κάστρο των 18 εθνοτήτων*, Έκδ. Συλλ. έρευνας – πολιτισμού κλ.π., σ. 21.

⁵¹ V. LAURENT, «Εικονομαχία», *ΘΗΕ*, τ. 5, 398-399.

⁵² Ι. ΝΕΡΑΝΤΖΗΣ, «*Τα σήματα του τόπου.....*», Πρακτικά Α΄ Δ. Συνεδρίου, Αγρίνιο 2015, τ. Α΄, σσ. 78-79.

⁵³ Χ. ΚΑΤΣΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ, «Βόνιτσα», *Αιτωλοακαρνανική και Ευρυτανική Εγκυκλοπαιδεία*, Εκδότης : Ιωάννης Κουφός, τ. 2, σσ. 638-640.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

2. Η Επισκοπή Βονίτσης.

Η πάλαι ποτέ διαλάμψασα Επισκοπή Βονδίτζης σύμφωνα με γραπτές μαρτυρίες υπήρξε από του Ε' μ.Χ. αιώνας, δεδομένου ότι ο Βονδίτζης Φιλόθεος φέρεται ως ένας από τους συμμετέχοντες και υπογράφοντες τα πρακτικά της εν Χαλκηδόνι Δ' Οικουμενικής Συνόδου (451)⁵⁴. (Αν όντως ισχύει κάτι τέτοιο, τότε ο Φιλόθεος θα πρέπει να συμπεριληφθεί ως ένας εκ των τοπικών αγίων της Αιτωλοακαρνανίας).

Ο οικισμός της Βόνιτσας είναι βέβαιο πως τιμήθηκε με έδρα Επισκοπής ενωρίτατα, από την εποχή που το Ανατολικό Ιλλυρικό υπάγονταν ακόμη στον πάπα της Ρώμης, δηλαδή προ των ετών 732/733 που πραγματοποιήθηκε η εκκλησιαστική προσάρτηση του Ανατολικού Ιλλυρικού στο θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως, υπό του αυτοκράτορος Λέοντος Γ' του Ισαύρου. Η Ρώμη το έτος 731/732 η κατ' άλλους το 732/733 «έχασε» την συγκεκριμένη περιοχή, αλλά δεν απεμπόλησε «τα δικαιώματά της» επί της Βονίτσης, και εξακολούθησε για χίλια και πλέον χρόνια (έως και την 18-12-1984), να αποδίδει τον τίτλο του Επισκόπου Βονίτσης (Bonditza) σε τιτουλάριο (titlurium) Επίσκοπο – Καρδινάλιο⁵⁵.

Ως Επίσκοποι Βονίτσης αναφέρονται υπό του Αραβαντινού οι εξής : Θεόδωρος (197), Φιλόθεος (372 ?), Ουράνιος (516), Ιουλιανός (523), και Ιωάννης (1283)⁵⁶. Επίσης, ο Μητροπολίτης Άρτης Σεραφείμ Ξενόπουλος αναφέρει τα εξής ονόματα : Θεόδωρος (197), Φιλόθεος (451), Ουράνιος (516), Ιουλιανός (523), και Ιωάννης⁵⁷.

Κατά το δεύτερο ήμισυ του 9^{ου} αιώνα (περί το 886) ιδρύεται το «Θέμα Νικοπόλεως» (διοικητική διαίρεση της αυτοκρατορίας που περιελάμβανε την Αιτωλοακαρνανία και τη Νότια Ήπειρο), οπότε επόμενος σταθμός για την Επισκοπή Βονίτσης είναι η υπαγωγή της ως (πρώτης τη τάξει) Επισκοπής, της Παλαιάς Ηπείρου και της Μητροπόλεως Νικοπόλεως. «*Η Ναύπακτος και η περιοχή της, ανήκε στην επαρχία Αχαιάς υπό τον Κορίνθου και κατά τον 9^ο αιώνα στη μητρόπολη Αθηνών*»⁵⁸. «*Μετά τη λήξη του θ' και την αρχή του ι' αιώνα, η Νικόπολη, λόγω της κατοχής της από τους Βουλγάρους, είχε πάψει να αποτελεί τμήμα του Βυζαντινού κράτους. Γεγονός που οδήγησε τους μελετητές στο συμπέρασμα, ότι αποφασίστηκε η εσπευσμένη μετάθεση της έδρας (896-900) του θέματος Νικοπόλεως νοτιότερα, στην ασφαλή*

⁵⁴ Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ, *Χρονογραφία της Ηπείρου*, Εν Αθήναις 1856, τ. Β', σ. 35. * ΣΕΡΑΦΕΙΜ (ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ) Μητροπολίτης Άρτης, *Δοκίμιον Ιστορικών...*, Εν Αθήναις 1884, σ. 97. * Κ. ΚΩΝΣΤΑΣ, *Άπαντα*, Αθήνα 1992, τ. 3, σ. 32.

⁵⁵ Σ. ΝΤΙΝΟΣ, *Το κάστρο των 18 εθνοτήτων*, Έκδοση Συλλόγου έρευνας – πολιτισμού κλ.π., σσ. 22-23.

⁵⁶ Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ, *Χρονογραφία της Ηπείρου*, Εν Αθήναις 1856, τ. Β', σ. 35.

⁵⁷ ΣΕΡΑΦΕΙΜ (ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ) Μητροπολίτης Άρτης, *Δοκίμιον Ιστορικών...*, Εν Αθήναις 1884, σ. 97.

⁵⁸ Α. ΜΟΥΡΚΟΓΙΑΝΝΗ, *Επισκοπές Αετού και Αχελώου...*, Διπλ/κή Εργασία., Θεσσαλονίκη 2017, σ. 30.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ναύπακτο, είτε λόγω της μεγάλης παρακμής που μπορεί να σημείωσε η Νικόπολη, είτε λόγω της έναρξης των εχθρικών επιδρομών στην περιοχή»⁵⁹.

Για τη μεταφορά της έδρας της Μητροπόλεως Νικοπόλεως στη Ναύπακτο, καθώς και για την Επισκοπή Βονίτσης κάνει λόγο ο Μητροπολίτης Παραμυθίας Αθηναγόρας, ο οποίος, αναφέρει : «....μετά δε τήν πλήρη παρακμή τῆς Νικοπόλεως, περί τά τέλη τοῦ 9οῦ, ἢ μᾶλλον τὰς ἀρχάς τοῦ 10οῦ αἰῶνος, ἀφοῦ ὁ τελευταῖος Μητροπολίτης τῆς Νικοπόλεως Δανιήλ ἀπεβίωσεν τήν 11ῃν Ιουνίου 911, ὁ δε Στρατηγός τῆς Παλαιάς Ἡπείρου μετέφερεν τήν ἑδραν τοῦ ἐκ Νικοπόλεως εἰς Ναύπακτον, τότε ἀσφαλῶς καί ὁ Ἀρχιερεὺς Ναυπάκτου ἀντικαταστήσας τὸν Νικοπόλεως προσέλαβεν τὸν τίτλον Μητροπολίτου Ναυπάκτου Νικοπόλεως (βλέπε ἀρχαία τακτικά), ἀποκτήσας τήν πνευματικὴν ὑπεροχὴν ἐφ' ὧν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Παλαιάς Ἡπείρου, ὑπαγομένων πρότερον ὑπὸ τὴν Μητρόπολιν τῆς Νικοπόλεως, δηλαδή τοῦ 1) **Βουδίτσης**, 2) Ἀετοῦ, 3) Ἀχελώου, 4) Βωγῶν (σ.σ. Ῥωγῶν), 5) Ἰωαννίνων, 6) Φωτικῆς, 7) Ἀδριανουπόλεως (σ.σ. Δρυϊνουπόλεως), καί 8) Βουθρωτοῦ...»⁶⁰.

Επομένως, η Βόνιτσα υπήχθη στη Μητρόπολη Ναυπάκτου, «ἡ ἐπισκοπὴ Βονδίτζης, σύμφωνα με τὰ «Τακτικά» τοῦ Λέοντος Στ' τοῦ Σοφοῦ (886-912), τοῦ πατριάρχου Νικολάου Μυστικοῦ (901-907) καί τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου (912-959), υπάγονταν στῇ νέα, τότε, μητρόπολη Ναυπάκτου που εἶχε στῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς ὁλοκληρῆς τῇ Δυτικῇ Ἑλλάδα...»⁶¹. Η νέα μητρόπολη Ναυπάκτου – Νικοπόλεως, κατεῖχε την «35ῇ θέσῃ στὸν κατάλογο τῶν μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου με ὁκτώ ἐπισκοπές : α) **Βουνδίτσης** (ἡ Βουδίτσης), β) Ἀετοῦ, γ) Ἀχελώου, δ) Ῥωγῶν (ἡ Βωγῶν), ε) Ἰωαννίνων στ) Φωτικῆς, ἡ Βελλάς, ζ) Ἀνδριανουπόλεως (Δρυϊνουπόλεως) καί η) Βουθρωτοῦ»⁶².

Περὶ τα τέλη του 10^{ου} αἰῶνος υπήχθη στη Ναύπακτο και η Επισκοπή Χειμάρρας, αργότερα δε, υπήχθησαν, η Επισκοπή Ἄρτης και η Επισκοπή Κοζύλης⁶³.

«Ὡς ἑδρα μητροπόλεως ἡ Ναύπακτος γνώρισε μεγάλη ἀκμὴ καὶ αἰγλή. Ἀπὸ τὸν 10^ο αἰῶνα χρησιμοποιήθηκε σαν ἐπίσημο λιμάνι τῆς αυτοκρατορίας γιὰ τὴν ἐπικοινωνία τῆς με τὴ Δύση καὶ συνδεόταν οδικῶς με τὴν Κωνσταντινούπολη... τὴν περίοδο αὐτὴ ἐποίμαναν τὴν

⁵⁹ Α. ΜΟΥΡΚΟΓΙΑΝΝΗ, *Επισκοπές Αετού και Αχελώου...*, Διπλ/κή Εργασία, Θεσσαλονίκη 2017, σσ. 30-31. · Γ. ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ, «Πότε παρήκμασε και εξέλιπε εκκλησιαστικῶς ὡς μητρόπολις ἡ Νικόπολις και ανεδείχθη ἡ Ναύπακτος», Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη 1953, σ. 159.

⁶⁰ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ (ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ), Μητροπολίτης Παραμυθίας και Πάργας, «Ἡ Ἐκκλησία Αἰτωλίας και Ακαρνανίας», περιοδικό *Ἐκκλησία*, (1927), σσ. 232-234.

⁶¹ Ν. ΒΕΡΝΙΚΟΣ, *Βόνιτσα 1700-1800 ἱστορικὰ κείμενα*, Αθήνα 2012, τ. Α', σ. 13.

⁶² ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ (ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ), Μητροπολίτης Παραμυθίας και Πάργας, «Ἡ Ἐκκλησία Αἰτωλίας και Ακαρνανίας», περιοδικό *Ἐκκλησία* (1927), σ. 233. · Α. ΜΟΥΡΚΟΓΙΑΝΝΗ, *Επισκοπές Αετού και Αχελώου...*, Διπλωματική εργασία, Θεσσαλονίκη 2017, σ. 31.

⁶³ Ε. ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ, Αρχιμανδρίτης, «Κατάλογος Ἐπισκόπων και Μητροπολιτῶν Ναυπάκτου», εφημ. *Ἐκκλησιαστικὴ Παρέμβαση*, φ. 29, (1998).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

μητρόπολη Ναυπάκτου σπουδαίοι και επιφανείς εκκλησιαστικοί άνδρες, όπως ο λόγιος Κωνσταντίνος Μανασσής (1175;-1187;), ο Ανδρέας Τζίρος (1187:-1199;), ο πολύς Ιωάννης Απόκαυκος (1199-1232) σπουδαία εκκλησιαστική προσωπικότητα.....»⁶⁴, στην αλληλογραφία του Απόκαυκου σώζονται επιστολές, με αναφορά στην Επισκοπή Βονίτισης ορισμένους Επισκόπους Βονίτισης της εποχής εκείνης. Για όσα συνέβησαν στη συνέχεια, μας πληροφορεί ο Αρχιμ. Ειρηναίος Κουτσογιάννης, ο οποίος γράφει τα εξής : «Ο Αυτοκράτορας Ανδρόνικος Β΄ Παλαιολόγος (1282-1328) ανύψωσε την μέχρι τότε επισκοπή Ιωαννίνων σε Μητρόπολη⁶⁵, κάτι που επικυρώθηκε το 1318-19 και με συνοδική πράξη του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Στη δικαιοδοσία της νέας μητροπόλεως, που κατέλαβε την 53^η θέση περιήλθαν οι επισκοπές Παραμυθίας, Βελλάς, Δριύνουπόλεως και Χειμάρρας, οι οποίες αποσπάστηκαν από τη μητρόπολη Ναυπάκτου. Η προαγωγή της επισκοπής Ιωαννίνων σε μητρόπολη είχε άμεση σχέση με την κατάληψη της Ναυπάκτου το 1294 από τους Ιταλούς, οι οποίοι μάλιστα το 1307 εγκατέστησαν στην πόλη Λατίνο Αρχιεπίσκοπο. Έτσι, ο Ανδρόνικος Β΄ Παλαιολόγος, ανύψωσε τα Ιωάννινα σε μητρόπολη, <<Ίνα τό τῆς ἀποσπασθείσης μητροπόλεως ἐν αὐτῇ διασφύζοιτο καὶ διατηροῖτω σχῆμα... τοῦτο δε ἵνα καὶ αἱ ὑπ' αὐτὴν οὖσαι ἐπισκοπαὶ ὑπὸ μίαν μητρόπολιν ὡσανεὶ μητέρα ἢ κεφαλὴν τάττοιτο>>. Η εγκατάσταση Λατίνου επισκόπου στη Ναύπακτο έκανε προβληματική την παραμονή του οικείου μητροπολίτη στην έδρα του. Από το 1307 μέχρι το 1365 χειροτονήθηκαν τρεις μητροπολίτες Ναυπάκτου, από τους οποίους οι δύο αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την έδρα τους, ενώ ο τρίτος δεν έφθασε σ' αυτή. Το 1365 χειροτονήθηκε μητροπολίτης Ιωαννίνων ο Σεβαστιανός και η Σύνοδος της Κωνσταντινουπόλεως <<...διέγνω καὶ κατεπράξατο ὡς ἂν ἡ... μητρόπολις (αὐτοῦ), τὰ Ἰωάννινα, ἐπέχη τὸν τόπον τῆς Ναυπάκτου, καὶ πάσαι αἱ τελοῦσαι ἐπισκοπαὶ, αἷ τε ὑπὸ τὴν Ναύπακτον καὶ αἱ ὑπὸ τὰ Ἰωάννινα τελῶσιν ὑπὸ τὰ Ἰωάννινα, μέχρις ἂν ἡ τοιαύτη Ναύπακτος ὑπὸ τῶν Λατίνων κατέχητε ...>>. Το 1367 ο μητροπολίτης Ναυπάκτου Ματθαίος, καθορίζεται ότι <<ὀφείλει ἔχειν τὴν εὐατοῦ καθέδραν ἐπὶ τῆς ὑπ' αὐτόν ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς τῆς ἐν Ἀκαρνανία Ἄρτης>>. Αν και η εγκατάσταση του Ναυπάκτου στην Άρτα ήταν προσωρινή, έκτοτε η επισκοπή Άρτης έμεινε χωρίς επίσκοπο και ουσιαστικά ταυτίστηκε με τη μητρόπολη Ναυπάκτου»⁶⁶.

⁶⁴ Ε. ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ, Αρχιμανδρίτης, «Κατάλογος Επισκόπων και Μητροπολιτών Ναυπάκτου», εφημ. *Εκκλησιαστική Παρέμβαση*, φ. 29, (1998).

⁶⁵ Η ανύψωση αυτή, κατά τον Μητροπολίτη Παραμυθίας ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ, έλαβε χώρα μεταξύ των ετών 1285-1307, πρβλ. περιοδικό *Εκκλησία* (1927), σ. 233.

⁶⁶ Ε. ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ, Αρχιμανδρίτης, «Κατάλογος Επισκόπων και Μητροπολιτών Ναυπάκτου», εφημ. *Εκκλησιαστική Παρέμβαση*, φ. 29, (1998).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Οπότε, το έτος **1367** έχουμε την εγκατάσταση του μητροπολίτη Ναυπάκτου στην Άρτα, ο οποίος, με την πάροδο των ετών θα λάβει το σύνθετο τίτλο **Ναυπάκτου και Άρτης**. Ένας τίτλος, που θα διατηρηθεί μέχρι τις αρχές της Ελληνικής Επανάστασης αλλά και λίγο μετά, με τελευταίο Επίσκοπο που θα φέρει τον τίτλο αυτό, **τον Πορφύριο**, ο οποίος, γίνεται στη συνέχεια πρώτος Επίσκοπος Ακαρνανίας, από του έτους 1833 έως την τελευταία του, την 18^η Αυγούστου 1838, και ως εκ τούτου, είναι ο άμεσος προκατόχος του Ιεροθέου Αριστάρχου, στην Επισκοπή Ακαρνανίας.

Ως Επίσκοποι Βονίτσης αναφέρονται σε διάφορες πηγές και οι εξής : Γεώργιος (1218⁶⁷), Νικόλαος (1227), Ιωάννης (1237), Χαρίτων (16^{ος} αιώνας), Δαβίδ (1544), Γαβριήλ (1563), Νεόφυτος (1614), Ναθαναήλ (1616), Ακάκιος (1637), καθώς και **οι δύο τελευταίοι** Επίσκοποι Βονίτσης, **ο Ιερόθεος Αριστάρχου (1812 – 1820)** και ο **Δανιήλ (1820 – 1854)**, περί των οποίων, γίνεται λόγος στη συνέχεια.

3. Ο Επίσκοπος Βονίτσης ΙΕΡΟΘΕΟΣ.

Για τις πιθανές εκδοχές περί αναδείξεως του Ιεροθέου ως Επισκόπου Βονίτσης, έχουμε κάνει ήδη λόγο ανωτέρω. Δυστυχώς δεν υπάρχουν πηγές που να μας πληροφορούν για τη δράση του, μετά την ανάληψη των καθηκόντων του ως Επισκόπου της Βόνιτσας. Δεν υπάρχει καμία αναφορά στο όνομά του, στα (όσα ερευνήσαμε έως σήμερα) ιστορικά έγγραφα της περιόδου αυτής που ο Ιερόθεος ήταν Επίσκοπος Βονίτσης, δηλαδή από το έτος 1812 έως το έτος 1820.

Μία και μόνη σημαντική αναφορά υπάρχει περί του Ιεροθέου ως Επισκόπου Βονίτσης. Αυτή βρίσκεται σε κατάλογο συνδρομητών εκδόσεως που πραγματοποιήθηκε στη Βενετία **το έτος 1815**, από τον ιερομόναχο Γρηγόριο Παλιουρίτη⁶⁸.

⁶⁷ Πρόκειται μάλλον περί του Γεωργίου Βαρδάνη, (και αν όντως προκειται περί αυτού, τότε κακώς συναριθμείται μετά των Επισκόπων Βονίτσης, διότι, δεν απεδέχθη την πρόταση του Μητροπολίτη Ναυπάκτου και Άρτης Ιωάννου του Αποκαύκου να χειροτονηθεί Επίσκοπος Βονίτσης). Ο Ιωάννης Αποκαύκος σε επιστολή του ονομάζει το Γεώργιο «υποψήφιο», που εκείνη την εποχή ίσως να είχε την έννοια του «εψηφισμένου». Ορισμένοι ερευνητές θεωρούν πως είχε εκλεγεί Επίσκοπος Γρεβενών, κάτι το οποίο ίσως ο Γεώργιος δεν απεδέχθη και δεν έλαβε χώρα ποτέ η χειροτονία του ως Γρεβενών. Το βέβαιο είναι πως ο Γεώργιος μετ' ολίγον, εξελέγη και χειροτονήθη Μητροπολίτης Κερκύρας, πρβλ. ΑΙΚ. ΓΑΛΩΝΗ, *Γεώργιος Βαρδάνης. Συμβολή στη μελέτη του βίου, του έργου και της εποχής του*, Διδακτορική Διατριβή, Θεσσαλονίκη 2006, σσ. 119-127.

⁶⁸ Ο Ιερομόναχος Γρηγόριος Παλιουρίτης, γεννήθηκε στα Ιωάννινα περί το έτος 1750, εκάρη μοναχός στην Ιερά Μονή Παλιουρής Ιωαννίνων, μορφώθηκε αρχικά στην σχολή Κοσμά Μπαλάνου και έπειτα στη σχολή του Αθανασίου Ψαλλίδα στην οποία χρημάτισε «υποδιδάσκαλος», κατόπιν προσκλήσεως της εν Λιβόρνω της Ιταλίας Ελληνικής Ορθοδόξου κοινότητας μετέβη στο Λιβόρνο και ανέλαβε καθηκόντα διδασκάλου κατά το έτος 1805. Συνέγραψε και εξέδωσε βιβλία, ενώ κατά τον Αθανάσιο Ψαλλίδα διέθετε τα εξής χαρακτηριστικά και προσόντα : «...Έλλην, καλός ποιητής, ρήτωρ, λογικός, μεταφυσικός, ήθικός, αριθμητικός ἐνὶ λόγῳ μαθηματικός, ἔμπειρος τῆς Λατινικῆς διαλέκτου καὶ τῆς Ἰταλικῆς...». Απεβίωσε στο Λιβόρνο, στις 23 Μαρτίου (ν.η. 4 Απριλίου) 1816. Περισσότερα περί του Γρηγορίου Παλιουρίτου, βλέπε εις : Π. ΖΕΡΑΝΤΗΣ, «Περί της εν

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στην έκδοση αυτή αναφέρονται ως συνδρομητές, τόσο ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων Γαβριήλ, όσο και ο Ιερόθεος. Για τον Γαβριήλ αναφέρει : «*Ο Πανιερώτατος και Θεοπρόβλητος Μητροπολίτης Ιωαννίνων Κύριος Γαβριήλ*». Ενώ, για τον Ιερόθεο αναφέρει : «*Ο Θεοφιλέστατος Βενδίζης Επίσκοπος τοῦ Ιωαννίνων*⁶⁹ *Κύριος Ιερόθεος ἐκ Ζαγοράς*»⁷⁰. Η αναφορά αυτή έχει ιδιαίτερη αξία και είναι πολύ σημαντική, για τρεις λόγους :

1. Διότι, επιβεβαιώνεται από σύγχρονη με τον Ιερόθεο πηγή, η καταγωγή του από την Ζαγορά Πηλίου. Αυτό είναι πολύ σημαντικό, διότι, ενώ υπάρχουν πολλές νεότερες αναφορές στον τόπο καταγωγής του, κανένας από όσους έχουν γράψει για τον Ιερόθεο δεν παραπέμπει σε κάποια αξιόπιστη και σύγχρονη με τον Ιερόθεο πηγή, απ' όπου να προκύπτει η εκ Ζαγοράς καταγωγή του. Επίσης, διότι, στη Ζαγορά όχι μόνο δεν απαντάται το ονοματεπώνυμό του στις πηγές, τα αρχεία και τη βιβλιογραφία της περιοχής, αλλά και ουδείς εγνώριζε περί αυτού το παραμικρό, όπως διαπιστώσαμε στην επιτόπια ερευνά μας στη Ζαγορά και μέσα από τις συνομιλίες μας με ιερείς, καθηγητές, ερευνητές και λοιπούς ανθρώπους του πνεύματος, ώστε να γεννάται αμφιβολία περί της εκ Ζαγοράς καταγωγής του.

2. Διότι, επιβεβαιώνεται ότι ο συγκεκριμένος Ιερόθεος ο καταγόμενος εκ Ζαγοράς, υπήρξε όντως Επίσκοπος Βονίτσης Αιτωλοακαρνανίας⁷¹, περιοχής που υπάγονταν στον Μητροπολίτη Άρτης, και έπειτα από τη συγχώνευση στον Μητροπολίτη Ιωαννίνων.

3. Διότι, μαρτυρείται και επιβεβαιώνεται ότι ο Ιερόθεος υπήρξε όντως Επίσκοπος του Μητροπολίτη Ιωαννίνων Γαβριήλ Γιάγκα⁷².

Λιβόρνω Ελληνικής Σχολής (1805-1837)», *Παρνασσός* τ. Θ' (1885), σ. 323 και εξής· ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ (ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ), Γρηγόριος Παλιουρίτης, *Ηπειρωτικά Χρονικά*, τ. 2 (1927), σσ. 173-181· ΣΤ. ΜΠΕΤΤΗΣ, «Συμβολή στη μελέτη του Ηπειρωτικού Διαφωτισμού. Γρηγόριος Παλιουρίτης, Ιερομόναχος και διδάσκαλος», *Ηπειρωτική Εστία*, τ. ΙΘ' (1970), τεύχος 219-220, σσ. 419-430 και τεύχος 221-222, σσ. 540-554· Ν. ΒΕΗΣ, «Καλβικά Μελετήματα», *Νέα Εστία*, τ. 42 (1947), σ. 1224 και εξής.

⁶⁹ Σημειωτέον ότι, από του έτους 1813 είχε επανέλθει στον θρόνο του ο Ναυπάκτου και Άρτης Πορφύριος, άρα, θα πρέπει να εξηγηθεί, πώς εν έτει 1815 αναγράφεται ο Ιερόθεος ως Επίσκοπος του Ιωαννίνων Γαβριήλ. Μια εξήγηση θα μπορούσε να είναι το ότι ο Ιερόθεος είχε εγγραφεί στον κατάλογο των συνδρομητών προ του έτους 1813 και όταν το εν λόγω πόνημα εξεδόθη τύποις, κατά το έτος 1815, ο εκδότης δεν είχε πληροφορηθεί ακόμη την επάνοδο του Πορφυρίου ή απλώς παρέλειψε να προβεί στην συγκεκριμένη διόρθωση. Επίσης, μια άλλη εξήγηση θα μπορούσε να είναι το ότι ο Ιερόθεος παρέμεινε ακόμη και μετά την επάνοδο του Πορφυρίου στην υπηρεσία του Ιωαννίνων Γαβριήλ. Αν όντως συνέβει αυτό, τότε δικαιολογείται η εκλογή Δανιήλ κατά το έτος 1817, σύμφωνα με αυτά που αναφέρουμε κατωτέρω.

⁷⁰ Γ. ΠΑΛΙΟΥΡΙΤΗΣ, *Αρχαιολογία Ελληνική*, εν Βενετία, παρά Νικολάφ Γλυκεϊ τῷ ἐξ' Ιωαννίνων, 1815, σ. 342.· Κ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ, Κατάλογος τῶν Ενετίησι παρά Νικολάφ τῷ Γλυκεϊ τῷ ἐξ' Ιωαννίνων ἐκτυπωθέντων καὶ ἐκδοθέντων βιβλίων ἀπὸ τοῦ 1670-1831, *Ηπειρωτικά Χρονικά*, τ. 10 (1935), σ. 148.

⁷¹ Βονίτσης Ακαρνανίας, όχι Βουσίτσης (που βρίσκονταν στην Λοκρίδα Φωκίδας), πρβλ. Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*, τ. Β', τεύχος 1^ο, σ. 117.

⁷² Ο οποίος, (επισημαίνουμε και πάλι), προήρχετο από τη Μητρόπολη Λαρίσης και άρα είναι πολύ πιθανό να έφερε από εκεί μαζί του τον Ιερόθεο και τον προήγαγε σε Επίσκοπο Βονίτσης. Άλλως, αποτελεί ερώτημα, το πως ευρέθη ο Ιερόθεος στην περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας. Είναι δε καταγεγραμμένο, πως ο Γαβριήλ είχε αδελφό κληρικό με το όνομα Ιερόθεος. Ο Παραμυθίας Αθηναγόρας αναφερόμενος στον Γαβριήλ, γράφει : «*είχε δε καὶ ἀδελφὸν κληρικὸν ὀνόματι Ἱερόθεον*», Πρβλ. ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ (ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ), Μητροπολίτης

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Για την περίοδο αυτή θα πρέπει επίσης να αναφέρουμε το γεγονός, ότι **φέρεται ως επίσκοπος Βονίτσης και μάλιστα από του έτους 1817**, ο όντως, μετέπειτα διάδοχος του Ιεροθέου από του έτους **1820**, Επίσκοπος Βονίτσης **Δανιήλ**.

Είναι απολύτως βέβαιο, πως ο Βονίτσης Ιερόθεος προήχθη από την Μεγάλη Εκκλησία, από το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο, σε Μητροπολίτη Παροναξίας στις 8 Φεβρουαρίου του έτους 1820. Πως είναι δυνατόν, όμως, να ήταν Επίσκοπος Βονίτσης και ο Δανιήλ, ταυτόχρονα (το 1820) και μάλιστα ήδη από το έτος 1817 ;

Μια εξήγηση θα μπορούσε να είναι, ότι ο Ιερόθεος είχε εγκαταλείψει την έδρα του, διατηρώντας τον τίτλο του πρώην Βονίτσης, αν και στη σχετική πράξη του πατριαρχείου δεν αναφέρεται ως πρώην. Αναφέρεται, όμως, ως **πρώην Βονδίτζης** στον κώδικα Β΄ της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας⁷³, στον οποίο υπάρχει η εξής καταχώρηση : «†: 1820:

Παραμυθίας και Πάργας, «Η Εκκλησία των Ιωαννίνων», περιοδικό *Ηπειρωτικά Χρονικά*, (1928), σ. 42. Όμως, αν αυτό δεν ισχύει πράγματι, τότε ίσως πρόκειται για των Ιερόθεο Αριστάρχου και απλώς να δημιουργήθηκε η εντύπωση πως πρόκειται για κατά σάρκα αδελφό του Γαβριήλ, λόγω της στενής σχέσεως Γαβριήλ και Ιεροθέου.

⁷³ Οι κώδικες Α΄ και Β΄ της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας, εμπεριέχουν πλήθος πληροφοριών για τα της Ιεράς Μητροπόλεως και των κατά καιρούς Επισκόπων της. Στον κώδικα Α΄, η υπογραφή του Ιεροθέου Β΄ Αριστάρχου, συναντάται μόνο μία φορά, σε αντιγραφή καταστάσεως, αφορώσα απογραφή που έγινε εν έτει 1805 επί των ημερών Νεοφύτου Λαχοβάρη, στην οποία, καταχωρούνται τα ονοματεπώνυμα των ενοριτών της «Χώρας Νάξου». Η αντιγραφή πραγματοποιήθηκε «κατά τό 1830 έτος Ίανουαρίου 30, επί ήμερών τοῦ πανιερωτάτου καί σεβασμιωτάτου αγίου Παροναξίας κυρίου κυρίου Ιεροθέου», πρβλ. Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ – ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οι κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας*, Εταιρεία Ιστορικών Σπουδών επί του νεωτέρου Ελληνισμού, Θεσσαλονίκη 2019, σ. 45 και σσ. 354-368. Στον κώδικα Β΄, η υπογραφή του Ιεροθέου Β΄ συναντάται αρκετές φορές και εκτός από τις σημαντικές περιπτώσεις για τις οποίες γίνεται ειδική μνεία και παρανομή, υπάρχουν και περιπτώσεις ήσσονος σημασίας που αφορούν, αγορά κτήματος, πωλήσεις κτημάτων, εμβατικάσεις κτημάτων, κτηματικές διευθετήσεις, συμβιβασμούς, διαζύγια, πιστοποίηση χρείας, κλπ. κλπ. Περί τούτων, ενδεικτικά πρβλ. Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ – ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οι κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας*, Εταιρεία Ιστορικών Σπουδών επί του νεωτέρου Ελληνισμού, Θεσσαλονίκη 2019, σσ. 535, 536, 542-546, 551-561, 563-567. Εκ των ανωτέρω, αξιοσημείωτες είναι οι εξής περιπτώσεις : 1. Η διαθήκη του Σταυριανού Μιχαλίτση που φέρει ημερομηνία 3 Ιουνίου 1820. Ο διαθέτης, ορίζει ως εκτελεστές της διαθήκης : «Τόν πανιερώτατον αγιον Παροναξίας, ποιμένα μᾶς, κ(αι) τούς εὐγενεστάτους ...», τούτο, αφ' ενός μεν, μετά την εκλογή, αφ' ετέρου δε, πρό της ελευσεως του Ιεροθέου Β΄ στη νήσο Νάξο. 2. Το κείμενο, του κατά την 23-06-1833 συμβιβασμού, μεταξύ Χατζη-Βασιλείου Λάσκαρη και Ιωσήφ Σπυριδάκη, οι οποίοι φιλονικούσαν συνεχώς μεταξύ τους για τα όρια ενός κτήματος και ο Ιερόθεος Β΄ τους παραχώρησε μέρος ενός ομόρου κτήματος της Εκκλησίας, «χάριν τῆς κοινῆς ἡσυχίας» και «διά νᾶ εἰρηνεύσῃ καί ἡσυχάσῃ τούς διαφωνοῦντες». 3. Το κείμενο, του κατά την 27-09-1830 εκδοθέντος από τον Ιερόθεο Β΄ διαζυγίου, μεταξύ των Βασιλείου Αντωνίου Μουντέλου και της ζυζύγου του Αντζουλέτας, δια του οποίου, ο Επίσκοπος, λόγω του ότι το διαζύγιο εξεδόθη με υπαιτιότητα της γυναίκας, δίδει στον άνδρα την «ἄδειαν ἐτέραν γυναῖκα λαβεῖν», ενώ αντίθετα, εμποδίζει τον δεύτερο γάμο της γυναίκας και συγκεκριμένα για εκείνη ορίζει : «...τῇ δε προδιαληφθείσῃ γυναικί αὐτοῦ Αντζουλέτα οὐδέποτε δίδωσιν ἄδειαν ἕτερον ἄνδρα λαβεῖν, ὡς αἰτία γινομένη τοῦ τοιοῦτου χωρισμοῦ κ(αι) τῆς διαζεύξεως, ἀλλά κελεύουσιν οἱ νόμοι αὐτήν μέν εγκλεισθῆναι εἰς μοναστήριον, τήν δε προῖκα τῆς ἄπασαν κ(αι) προγαμιαίαν δωρεάν λάβῃ ὁ ἄνῃρ αὐτῆς κ(αι) φυλάξῃ διά τά παιδιά τῶν. Ἐπειδὴ πρέπει εἰς αὐτήν ἀντί τῶν δευτέρων γάμων κ(αι) ὑμεναίων νᾶ μένῃ ἐγκλειστος οὕτω, κλαίουσα κ(αι) πενθοῦσα διά βίου τήν εἰς αὐτῆς ἁμαρτίαν, ὅτι ὁ ὁ θεός συνέξευξεν αὐτῇ διεχώρισεν...». Πρβλ. Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ – ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οι κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας*, Εταιρεία Ιστορικών Σπουδών επί του νεωτέρου Ελληνισμού, Θεσσαλονίκη 2019, σσ. 548-551, 205, 558-559, 211, 552-554΄ Ε. ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ, Αρχιμανδρίτης, «Ο Κώδιξ Β΄ της Μητροπόλεως Παροναξίας», περιοδικό *Γρηγόριος Παλαμάς*, τόμος 23 (1939), τεύχος Δ΄, σσ. 190-191, 189-190. Επίσης, αξιοσημείωτη είναι η περίπτωση της Οθωμανίδος Αφίτζε, η βάπτισή της οποίας βεβαιούται δι' αρχιερατικού γράμματος Ιεροθέου του Β΄ με ημερομηνία 12 Σεπτεμβρίου 1824. Το γράμμα, ήταν προσαρτημένο στον Κώδικα Β΄. Περί της υποθέσεως ταύτης ο Εμμανουήλ Καρπαθίου αναφέρει τα εξής : «...Γράμμα ἀρχιερατικόν,

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Φεβρουαρίου 10: Προεβιβάσθη ὁ πανιερώτατος ἡμῶν αὐθέντης κ(αι) δεσπότης κύριος Ἱερόθεος πρῶν Βονδίτζης /2 εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον τῆς Παροναξίας, Κ(ύριο)ς ὁ Θ(εός) χαρίσοιτο τὴν πανιερότητα τοῦ ἐν ταῖς ἀγίαις αὐτοῦ ἐκκλησίαις /3 ἐν εἰρήνῃ, σῶαν, ἔντιμον, ὑγιᾶ, μακροημερεύουσιν κ(αί) ὀρθοτομοῦσαν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας./4 ὁ οἰκονόμος τῆς μητροπόλεως μελλισουργός»⁷⁴.

Τις πληροφορίες για την ταυτόχρονη ὑπαρξη των δύο Επισκόπων Βονίτσης αντλήσαμε αρχικά από την «Ιστορία της Ακαρνανίας», όπου ο ἐγκριτος ιστορικός κ. Γεώργιος Φερεντίνος, ομιλεῖ για εκθρονισμό του Δανιήλ από τον Ιερόθεο το ἔτος 1820⁷⁵, κάτι το οποίο εἶναι εντελῶς ανυπόστατο, δεδομένου του ὅτι, ὡς ἡδη αναφέραμε, ο Ιερόθεος το 1820 (και μάλιστα κατά τας αρχάς του ἔτους αὐτοῦ) ἐξελέγη Μητροπολίτης Παροναξίας.

Μια ἄλλη μαρτυρία για την ταυτόχρονη ὑπαρξη του Ιεροθέου και του Δανιήλ ὡς Επισκόπων Βονίτσης, προκύπτει ἀπὸ την αναφορά για χειροτονία του Δανιήλ ὡς Επισκόπου, κατά την 6^η Μαΐου του ἔτους 1817⁷⁶. Η πληροφορία αὐτή διασώθηκε σε κείμενο του ἀνεψιού του Επισκόπου Δανιήλ Αθανασίου Ηρακλειώτη (ἡ Αρακλειώτη), κατοίκου Λευκάδος. Το κείμενο συντάχθηκε βάσει των διηγήσεων του Δανιήλ πρὸς τον Αθανάσιο Αρακλειώτη. Μάλιστα ἐκτὸς ἀπὸ την ἡμερομηνία της εἰς Επισκόπον χειροτονίας του Δανιήλ, δίδονται και οἱ πληροφορίες ὅτι ἡ χειροτονία ἔλαβε χώρα δια των χειρῶν του Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης Πορφυρίου, συμπαραστατουμένου ὑπὸ του Επισκόπου Ρωγῶν Ἰωσήφ και του Επισκόπου πρῶν Χειμάρης Ανατολίου⁷⁷.

ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἀποδεικτικὸν τοῦ Μητροπολίτου Παροναξίας Ἱεροθέου, ὑπὸ χρονολ. 12 Σεπτεμβρίου 1824 περὶ ἐπιστροφῆς εἰς Χριστὸν τῆς ὀθωμανίδος Αφίζε, Ντερβίς Μεχμέτ Ἀλῆ Ἀγᾶ, Ἀθηναίας...», ἐνῶ σε ἄλλο σημεῖο τα ἐξῆς : «Επιστροφή εἰς Χριστὸν τῆς ὀθωμανίδος Αφίζε, θυγατρὸς τοῦ Ντερβίς Μεχμέτ Ἀλῆ Ἀγᾶ Νταλμπάντη, ἐξ' Ἀθηνῶν, οὕση δε παρὰ τῷ ἀντιπροξένῳ τῆς Ρωσσίας Χριστοδούλῳ Ραυτοπούλῳ. Ὁ Μητροπολίτης Ἱερόθεος δία τοῦ ὑπὸ χρονολ. 12 Σεπτεμβρίου 1824 ἀποδεικτικοῦ γράμματος τοῦ, προσηρτημένου εἰς τὸν Κώδικα βεβαιοῖ τὸ γεγονός λέγων ὅτι "οἰκεία βουλή καὶ αὐτοπροεραῖτο γνώμη, μετὰ τὴν νόμιμον κατήχησιν αὐτῆς, ἐβαπτίσθη χριστιανὴ καὶ μετωνομάσθη Μαρία. Τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος ἐτελέσθη ἐν τῇ γυναικειᾷ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἀναδόχου μὲν οὕσης τῆς Ἑγουμένης τῆς Μονῆς Παρθενίας, ὑπουργοῦ δε τοῦ μυστηρίου τοῦ πνευματικοῦ τῆς Μονῆς κυρίου Σεραφεῖμ Ἀμπράμ, πρῶν χωρεπισκόπου τῆς Μητροπόλεως"». Πρβλ. Ε. ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ, Ἀρχιμανδρίτης, «Ὁ Κώδιξ Α' της Μητροπόλεως Παροναξίας», περιοδικὸ Γρηγόριος Παλαμάς, τόμος 19 (1935), τεύχος Δ', σσ. 140-141 καὶ τεύχη Ζ'-Η', 248' Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, Ἡ Μονὴ Χρυσοστόμου στη χώρα Νάξου, ἐκδόση Γ', σσ. 46-47' Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ – ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, Οἱ κώδικες της Ἱεράς Μητροπόλεως Παροναξίας, Ἐταιρεία Ἱστορικῶν Σπουδῶν ἐπὶ του νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, Θεσσαλονίκη 2019, σσ. 46-47.

⁷⁴ Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ – ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, Οἱ κώδικες της Ἱεράς Μητροπόλεως Παροναξίας, Ἐταιρεία Ἱστορικῶν Σπουδῶν ἐπὶ του νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, Θεσσαλονίκη 2019, σ. 535' Ε. ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ, Ἀρχιμανδρίτης, «Ὁ Κώδιξ Β' της Μητροπόλεως Παροναξίας», περιοδικὸ Γρηγόριος Παλαμάς, τόμος 23 (1939), τεύχος Ε', σ. 257.

⁷⁵ Γ. ΦΕΡΕΝΤΙΝΟΣ, Ἱστορία της Ακαρνανίας, Ἀθήνα 2001, τ. Δ', σ. 65.

⁷⁶ Κ. ΚΩΝΣΤΑΣ, Ἀπαντα, Ἀθήνα 1992, τ. 3^{ος}, σ. 33.

⁷⁷ Κ. ΚΩΝΣΤΑΣ, Ἀπαντα, ἐκδόσεις Διογένης, Ἀθήνα 1990, τ. 10^{ος}, σ. 279.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Αν όντως ισχύει η χρονολογία της εις Επίσκοπον χειροτονίας του Δανιήλ (1817), τότε ίσως ο Δανιήλ να χειροτονήθηκε αρχικά υπό τον τίτλον άλλης Επισκοπής και υπήρξε κατόπιν Επίσκοπος Βονίτσης, δηλαδή από του έτους 1820 και έπειτα.

Άλλωστε, υπάρχει και η μαρτυρία πως ο Δανιήλ, ως άμεσος συνεργάτης του Μητροπολίτου Άρτης και Ναυπάκτου Πορφυρίου : *«Παρά τῷ Πορφυρίῳ παρέμεινεν ἐπὶ μηνιαίῳ μισθῷ, πρὸς περισύναξιν τῶν εἰσοδημάτων τῆς μητροπόλεως αὐτοῦ μέχρις τοῦ 1820»*⁷⁸. Η επισήμανση «μέχρις του 1820», προφανώς υποδηλώνει, ότι ο Δανιήλ κατά το έτος αυτό προαχθεῖς εις Επίσκοπον Βονδίτζης αναχώρησε από την Άρτα και εγκαταστάθηκε στη Βόνιτσα.

Ο Περικλῆς Ζερλέντης, ασχολούμενος με το θέμα της ταυτόχρονης υπάρξεως δύο Επισκόπων Βονίτσης αναφέρει την υπόθεση *«ὅτι ὁ μὲν Ἱερόθεος ψιλῷ τῷ ὀνόματι ἔφερε τὸν τίτλον ἐπισκόπου Βονδίτζης ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ δὲ Δανιήλ ἐν Ἄρτῃ»*⁷⁹.

Αν όντως συνέβαινε αυτό, τότε εννοείται πως θα ίσχυε μόνο κατά την περίοδο από του έτους 1817 έως το έτος 1820, που όπως είπαμε μαρτυρεῖται η ταυτόχρονη ύπαρξη δύο Επισκόπων Βονίτσης. Διότι και ο Νικόλαος Βέης δέχεται ότι ο Ιερόθεος ως **πρώην Βονίτσης**, προήχθη σε Μητροπολίτη Παροναξίας και συγκεκριμένα αναφέρει ότι : *«τόν Κλινοβίτην Ἱερόθεον, παραιτηθέντα ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Παροναξίας, διεδέχθη ἐπὶ τοῦ θρόνου ἕτερος Ἱερόθεος, τέως ἐπίσκοπος Βονδίτζης»*⁸⁰.

Πάντως, με βάση τη δική μας έρευνα και κυρίως με την παρατεθείσα αναφορά για την έκδοση Βενετίας του 1815, αποδεικνύεται ότι ο Ιερόθεος υπήρξε όντως Επίσκοπος Βονίτσης και όντως προκάτοχος του Δανιήλ. Ο Δανιήλ, ήταν ο τελευταίος ορθόδοξος Αρχιερεὺς που έφερε τον τίτλο του Επισκόπου Βονίτσης και εκοιμήθη στην Λευκάδα κατά το έτος 1854⁸¹, αφού προηγουμένως είχε διαδεχθεί τον Ιερόθεο Αριστάρχου, τον προαχθέντα κατά τον Φεβρουάριο του έτους 1820 εις, **Μητροπολίτην Παροναξίας**.

⁷⁸ Π. ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ, «Επιστολή των εν Πέτα οπλαρχηγών προς τον Βονδίτζης Δανιήλ», *Παρνασσός*, τ. ΙΒ', (1888), τεύχος Α', σ. 36.

⁷⁹ Π. ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ, «Επιστολή των εν Πέτα οπλαρχηγών προς τον Βονδίτζης Δανιήλ», *Παρνασσός*, τ. ΙΒ', (1888), τεύχος Α', σ. 37.

⁸⁰ Ν. ΒΕΗΣ, «Επιστολαί Κ.Κούμα και Αδ. Κοραή σχετικά προς την Σμύρνην», *Μικρασιατικά Χρονικά*, τ. 2, (1939), σσ. 21-22.

⁸¹ Π. ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ, «Επιστολή των εν Πέτα οπλαρχηγών προς τον Βονδίτζης Δανιήλ», *Παρνασσός*, τ. ΙΒ', (1888), τεύχος Α', σ. 36.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Γ. Μητροπολίτης Παροναξίας, (1820-1833).

1. Η εκλογή του Ιεροθέου ως Μητροπολίτου Παροναξίας.

Η Ιερά Σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, υπό την προεδρίαν του μεγάλου Ιερομάρτυρος και Εθνομάρτυρος Γρηγορίου του Ε΄ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, την 8^{ην} Φεβρουαρίου 1820 προέβη στην πλήρωση της χηρευούσης Μητροπόλεως Παροναξίας δια της προαγωγής του έως τότε Επισκόπου Βενδίτσης⁸² Ιεροθέου, ως Μητροπολίτου Παροναξίας.

Η εν λόγω πράξη, περιέχει λίαν κολλακευτικά λόγια για τον Ιερόθεο και μας δίδει την αφορμή να υποθέσουμε πως ο πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε΄, ίσως γνώριζε προσωπικά τον Ιερόθεο. Η υπόθεση αυτή ενισχύεται από το γεγονός, ότι τον απέστειλε σε μια περιοχή που ήταν έντονη η παρουσία των Λατίνων και είχε ανάγκη από ένα φλογερό και δυναμικό Ιεράρχη κατά την έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασεως (που οπωσδήποτε θα ήταν γνωστό στο Γρηγόριο ότι πλησίαζε), ώστε, ο Επίσκοπος αυτός, να εμπνεύσει τους ραγιάδες και να επαναστατήσουν όταν θα έρχονταν η ευλογημένη ώρα, πράγμα το οποίο έκανε με απόλυτη επιτυχία ο Ιερόθεος.

Η 8^η Φεβρουαρίου 1820, είναι η απαρχή μιας ένδοξης αλλά και πολύ περιπετειώδους πορείας για τον Επίσκοπο Ιερόθεο. Στο υπέροχο κείμενο της καταστάσεώς του ως Μητροπολίτου Παροναξίας, το Οικουμενικό Πατριαρχείο με την πεπνυμένη ποδηγεσία του Πατριάρχου Γρηγορίου του Ε΄, δίδει τις κατευθυντήριες γραμμές στον Ιεράρχη, αλλά συγχρόνως, σκιαγραφεί την ακανθώδη πορεία του και προσπαθεί να τη «λειαίνει».

Παραθέτουμε στη συνέχεια, απόσπασμα από τον Κώδικα του Οικουμενικού Πατριαρχείου όπου καταχωρήθηκε η προαγωγή του Ιεροθέου : «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ κτλ. † Μέγιστον ὄντως ἡμῖν τοῖς εὐσεβέσι δῶρον τό ἀξιάγαστον καί ἀγγέλοις αἰδέσιμον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα... ἡ μετριότης ἡμῶν... οὐ δίκαιον ἔκρινε διαμένειν ἐπὶ πολὺ ἀμοιροῦσαν προστασίας πνευματικῆς καί τήν ἀγιωτάτην μητρόπολιν Παροναξίας ᾗτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κυρ. Ἱεροθέου⁸³ παραίτησιν ἀπ' αὐτῆς οἰκειοθελῇ ποιησαμένου⁸⁴

⁸² Παρά το γεγονός ότι στον κώδικα του Οικουμενικού Πατριαρχείου αναφέρεται η Επισκοπή Βονίτσης με την ονομασία «Βενδίτσης», στον καταλογο των χειρογράφων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος παρατηρούμε πως η εν λόγω Επισκοπή αναφέρεται ως «Βουδίτσης». Συγκεκριμένα, αναφέρονται τα εξής : «η') Τοῦ αὐτοῦ Πράξις ἐν περγαμηνῇ, ἐκδοθεῖσα τῷ αὐτῷ ἔτει, περί τοῦ προβιβασμοῦ τοῦ ἐπισκόπου Βουδίτσης Ἱεροθέου εἰς τήν μητρόπολιν Παρο-Ναξίας. Ἐχει τήν πατριαρχικὴν σφραγίδα ἀπολελυμένην.», Πρβλ. ΙΩ. ΣΑΚΕΛΛΙΩΝ, *Κατάλογος των χειρογράφων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος*, Εν Αθήναις 1892, σ. 261.

⁸³ Πρόκειται για τον προκατόχο του Ιεροθέου Αριστάρχου, τον συνώνυμό του, Ιερόθεο Διονυσίου (η Διονυσιάδης), τον καταγόμενο εκ Κλεινοβού Ασπροποτάμου και επικαλούμενο Κλεινοβίτη, ο οποίος αρχικά υπήρξε Επίσκοπος Ζητουνίου (1797 ; - 1811), έπειτα Παροναξίας (1811 έως το έτος 1819 που παραιτήθηκε οικειοθελώς), στη συνέχεια Νικαίας (1821-1825) και εν τέλει, Πατριάρχης Αλεξανδρείας (1825-1845).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ψήφων κανονικῶν γενομένων... προκέκριται καί προεξελέγη τῶν ἄλλων ὁ θεοφιλέστατος **ἐπίσκοπος Βενδίτσης**, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητός ἡμῶν ἀδελφός καί συλλειτουργός κύριος **Ιερόθεος**⁸⁵, ἀρχιερέυς εὐσεβείᾳ τελεωτάτῃ ἐμφαιδρυνόμενος, ἤθεσι κεκοσμημένος χρηστοῖς· πρῶτος, σώφρων, ἱεροπρεπής τε καί κόσμιος, καί τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεράς παιδείας καί τῆς θύραθεν ἀποχρώντως μεμνημένος⁸⁶ ἐξ' ἀπαλῶν ὀνύχων τῷ θεῷ προσωκειωμένος⁸⁷ καί τὰ δικαιώματα κυρίου νυκτός καί ἡμέρας ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ μελετών· τόν τε φόβον τοῦ θεοῦ κεκτημένος ἐγκάρδιον καί πᾶν ἔργον πρὸς θεοφιλῇ σκοπὸν ἀπευθύνων, καί τῶν καθηκόντων τῷ ἐπαγγέλματι αὐτοῦ ἀπαράτρεπτος φύλαξ'...».

Στη συνέχεια, αναφέρεται ότι λόγω των ανωτέρω προσόντων του, ο Ιερόθεος απέσπασε την υπόληψη και την εγκάρδια αγάπη του λαού αλλά και των αρχόντων του Γένους. Υπονοείται δηλαδή, ότι η προαγωγή του προτάθηκε και στηρίχθηκε από κάποια πρόσωπα που έχαιραν εκτιμήσεως στο Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Ο Ιερόθεος Διονυσίου είχε αλληλογραφία με τον Μητροπολίτη Σμύρνης Διονύσιο Καλλιάρχη, τον οποίο γνώριζε από την εποχή που ο Διονύσιος ήταν Μητροπολίτης Λαρίσης, Μητρόπολη, στην οποία υπάγονταν η πατρίδα του Ιεροθέου Διονυσίου, δηλαδή ο Κλεινοβός Ασπροποτάμου, (περί των ανωτέρω, πρβλ.: 1. Β. ΦΕΙΔΑΣ, «Ιερόθεος ο Α΄ Πατριάρχης Αλεξανδρείας», *ΘΗΕ*. τ. 6, 803-804. 2. Ν. ΒΕΗΣ, «Επιστολαί Κ. Κούμα και Αδ. Κοραή σχετικά προς την Σμύρνην», περ. *Μικρασιατικά Χρονικά*, τ. 2, (1939), σσ. 16-21). Κατόπιν τούτων, οδηγούμεθα στην υπόθεση, πως, ίσως ο Παρωναξίας Ιερόθεος Διονυσίου να συνδέθηκε για τον ίδιο λόγο και με τους διαδόχους του Διονυσίου Καλλιάρχου στη Μητρόπολη Λαρίσης, δηλαδή με τον καθαιρεθέντα Ραφαήλ **και κυρίως με τον Γαβριήλ Γιάγκα**. Στη συνέχεια δε, μέσω του Γαβριήλ ίσως να γνώρισε και τον Ιερόθεο Αριστάρχου. Αν ισχύει κάτι τέτοιο, τότε δεν θα ήταν διόλου απίθανο ο Ιερόθεος Διονυσίου (η Διονυσιάδης) να πρότεινε ως διάδοχό του στην Μητρόπολη Παρωναξίας, τον Επίσκοπο Βενδίτσης, Ιερόθεο Αριστάρχου.

⁸⁴ Για την οικειοθελή παραίτηση Ιεροθέου του Α΄ στην ομιλία μας με θέμα «Ο Μητροπολίτης Παρωναξίας Ιερόθεος Αριστάρχου και η προσφορά του στην Ελληνική Επανάσταση του 1821», που πραγματοποιήθηκε στη Νάξο στις 12 Ιουλίου 2021, αναφέραμε μεταξύ άλλων και τα εξής : «...Η μετά, την παραίτηση, από την *Ιερά Μητρόπολη Παρωναξίας*, ένδοξη, πολυετής, πολύκαρπος και καλλίκαρπος διακονία και πορεία του *Ιεροθέου Α΄ του Κλεινοβίτου*, αποδεικνύει, ότι δεν παραιτήθηκε από το θρόνο της *Παρωναξίας* για λόγους γήρατος ή ασθενείας. Κάτι άλλο, ήταν αυτό που τον οδήγησε στην παραίτηση και δράττομαι της ευκαιρίας να επισημάνω την ανάγκη, να ερευνηθούν τα αίτια της παραίτησεως Ιεροθέου του Α΄, εκ του θρόνου της *Παρωναξίας*, από τους ομολογουμένως, πολύ αξιόλογους ερευνητές της ιστορίας, της *Νάξου* και της *Πάρου*. Η ταπεινή μου άποψη είναι, πως η κατά το έτος 1819 οικειοθελής παραίτηση Ιεροθέου Α΄ του *Κλεινοβίτου*, σχετίζεται άμεσα, τόσο με την επικρατούσα κατάσταση στη *Νάξο* κατ' εκείνη την εποχή, όσο και με την προετοιμαζόμενη *Ελληνική Επανάσταση*. Είναι ηλίου φαεινότερον, πως ο *Ιερόθεος ο Α΄*, απεχώρησε από την *Μητρόπολη Παρωναξίας*, προς αποφυγή των προβλημάτων που αντιμετώπιζε, καθώς και όσων προέβλεπε, να προστίθενται συν τω χρόνω...». Εξάλλου, το ότι ο Ιερόθεος ο Α΄ αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα στην Μητρόπολη Παρωναξίας, αποδεικνύεται από το Πατριαρχικό και Συνοδικό γράμμα, που εκδόθηκε μόλις δύο χρόνια μετά την άφιξη Ιεροθέου του Α΄ στη Νάξο, το οποίο, ανακαλούσε στην τάξη όσους δεν υπολόγιζαν τον Μητροπολίτη και εμπεριείχε βαρύτατες κατάρες και αφορισμούς για όσους θα συνέχιζαν αυτή την συμπεριφορά έναντι του οικείου Ιεράρχου. Πρβλ. Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ – ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οι κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παρωναξίας*, Εταιρεία Ιστορικών Σπουδών επί του νεωτέρου Ελληνισμού, Θεσσαλονίκη 2019, σσ. 529-533.

⁸⁵ Λόγω της συνωνυμίας «των δύο Ιεροθέων», υπήρξε στο παρελθόν σύγχυση περί των δύο αυτών προσώπων, που έφεραν αμφότεροι το όνομα Ιερόθεος και υπήρξαν αμφότεροι Μητροπολίτες Παρωναξίας όπου ο εις διεδέχθη τον έτερον, πρβλ. Περιοδικό, «*Ιερομνήμων*», Βόλος (1907), σσ. 6-7 και 13-14.

⁸⁶ Σαφέστατη αναφορά για την παιδεία του Ιεροθέου, για την οποία κάναμε λόγο παραπάνω.

⁸⁷ Αναφορά στην από παιδικής ηλικίας προσήλωση και ενασχόληση του Ιεροθέου με τα της Εκκλησίας.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Κατόπιν, στο κείμενο ο Ιερόθεος ονομάζεται γνήσιος, νόμιμος και κανονικός Μητροπολίτης Παροναξίας και επιπλέον ποιμήν και προστάτης πνευματικός. Εκτός όμως, από την πνευματική εξουσία ο Ιερόθεος θα έχει και την εξουσία των υλικών πραγμάτων της Μητροπόλεως, γι' αυτό και ονομάζεται στην πράξη, κύριος των κτημάτων, των αφιερωμάτων, των κινητών και των ακινήτων περιουσιακών στοιχείων της Μητροπόλεως. Καλείται ο νέος Μητροπολίτης, να απέλθει στην επαρχία του και να αναλάβει τα καθήκοντά του διδάσκοντας το λαό του Θεού με λόγια αλλά και με έργα, εκτός δηλαδή από τα κηρύγματα να διδάκει και με τη βιοτή του, δίνοντας το καλό παράδειγμα προς όλους. Ακολουθώντας, γίνεται και πάλι λόγος για την εξουσία του Επισκόπου επί των περιουσιακών στοιχείων της Μητροπόλεως, καθώς και για τη δυνατότητα που θα έχει στο να εισπράττει τα συνήθη για την εποχή εκείνη, Επισκοπικά «τυχηρά». Χαρακτηριστικές είναι οι εκφράσεις που χρησιμοποιούνται προκειμένου να τονίσουν τις δυνατότητες αυτές του Επισκόπου, όπως : «δεσπόζειν», «εξουσιάζειν», «καρπούσθαι», «απολαμβάνειν», αλλά και η κατάληξη της παραγράφου η οποία υπονοεί την υποχρέωση των πιστών να αποδίδουν τα πρέποντα στον Επίσκοπό τους, ο οποίος, δεν πρέπει να αδικείται αλλά να εισπράττει «πάντα τα ανήκοντα αὐτῷ εισοδήματα σώα και ανελλιπή, κατά την συνήθειαν».

Η παράγραφος αυτή, καθώς και η διατύπωση που χρησιμοποιείται, μας δημιουργεί την πεποίθηση πως ο Πατριάρχης ήταν ενήμερος για τις ιδιαίτερες συνθήκες τις Μητροπόλεως Παροναξίας, καθώς και για τη δυστροπία ορισμένων πιστών στο να αποδώσουν τα συνήθη.

Καταλήγει δε η εν λόγω «πράξις» τονίζοντας την υποχρέωση των κληρικών, μοναχών και λαϊκών να αποδίδουν τον πρέποντα σεβασμό και την πρέπουσα τιμή στον Επίσκοπό τους, επισημαίνοντας και την υποχρέωσή τους για την απόδοση των εισοδημάτων στο ακέραιο. Όσοι δε από αυτούς, δεν συμμορφωθούν προς τις ανωτέρω προτροπές, θα υπόκεινται στην αγανάκτηση του Θεού και στην επιβολή Πατριαρχικού επιτιμίου. Η τιμή προς το πρόσωπο του Επισκόπου αποβαίνει προς τιμήν του Πατριάρχου και δια του Πατριάρχου προς τον Ὑψιστο Θεό, εις τύπον και τόπον Του οποίου, υπάρχουν εν τῷ κόσμῳ οι Αρχιερείς. Παραθέτουμε το απόσπασμα, δια του οποίου κατακλείεται η πράξη :

«...Ὅφείλουσι δε καί πάντες..... ἀπονέμειν τῇ αὐτοῦ ἱερότητι πᾶσαν τιμήν, εὐλάβειαν καί δεξίωσιν, κατά τό πρέπον καί δίκαιον ὑπέκειν τε καί υποτάσσεσθαι, συντρέχειν καί βοηθεῖν αὐτῷ ἐν πάσαις ταῖς ἀναγκαίαις ἐκκλησιαστικαῖς αὐτοῦ χρείαις, καί ὑποθέσσει, καί κατ' οὐδέν αὐτῷ ἀντιφέρεσθαι, ἢ ἐναντιοῦσθαι ἀτάκτως καί παρέχειν αὐτῷ εὐγνωμόνως καί εὐπειθῶς πάντα τά ἀνήκοντα αὐτῷ ἐκκλησιαστικά εισοδήματα και δικαιώματα σώα καί

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ανελλιπή.... Ὁ γάρ παρά τά προσταττόμενα πράξας καί γνώμη στρεβλή ἀντικειῖσθαι τῷ ἀρχιερεῖ αὐτοῦ θέλων, ἢ ἀντιλέγων, ἢ κατακρατῶν τῶν συνήθων αὐτοῦ δικαιωμάτων, καί τήν προσήκουσαν αὐτῷ τιμήν μή ἀποδιδούς, ὁ τοιοῦτος, ὡς ἀλλαζών, καί ἀδιάκριτος, καί τῆς ἀγανακτήσεως τοῦ θεοῦ πειραθήσεται, καί παρ' ἡμῶν επιτημήσεσι βαρυτάταις καθυποβληθήσεται. Ἡ γάρ πρὸς τήν αὐτοῦ ιερότητα γενομένη τιμή καί εὐπείθεια πρὸς ἡμᾶς ἀναφέρεται, καί δι' ἡμῶν εἰς θεόν, οὐ τύπον οἱ ἀρχιερεῖς ἐπὶ γῆς σφύζουσιν. Ἐπὶ τούτοις οὖν ἅπασι καί ἡ παροῦσα ἡμετέρα πατριαρχική ἐν μεμβράναις πρᾶξις ἀπολυθεῖσα δέδοται τῷ ῥηθέντι ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Παροναξίας καί συναδέλφῳ ἡμῶν ἀγαπητῷ κυρίῳ Ἱεροθέῳ, εἰς μόνιμον καί διηνεκῇ τήν ἀσφάλειαν. Ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ εἰκοστῷ, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον, ἐπινεμήσεως ὀγδόης. † ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ἐλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης καί οἰκουμενικός πατριάρχης»⁸⁸.

2. Εγκατάσταση στη Νάξο.

Εφοδιασμένος ο Ιερόθεος με τα πατριαρχικά γράμματα, ἀπέρχεται στην επαρχία του προκειμένου να αρχίσει την ποιμαντική του αποστολή και δραστηριότητα. Από την πρώτη στιγμή που ἐφθασε⁸⁹ στην Μητρόπολη Παροναξίας, οπωσδήποτε θα κατανόησε την υπάρχουσα διάσταση μεταξύ των κατοίκων της Νάξου και την υφέρπουσα διχόνοια, αντιπάθεια και αντιπαλότητα, μεταξύ των φραγκικής καταγωγής αρχόντων και του απλού λαού⁹⁰.

Αν ο Ιερόθεος δεν ήταν ἤδη κατατοπισμένος περί της διαστάσεως αὐτῆς του λαοῦ ἀπὸ το Πατριαρχεῖο, (ἢ τον προκάτοχό του Ιερόθεο), γρήγορα θα συνειδητοποίησε μόνος του τα ἀνωτέρω, ἀμέσως μετὰ την εγκατάστασή του στη Νάξο.

⁸⁸ ΑΡΧΕΙΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ, Κώδιξ Α' 9, σελ. 414 και 414^α, ημερομ. Φεβρουάριος 1820.

⁸⁹ Από έγγραφο του Ιεροθέου προς την Ιερά Σύνοδο προκύπτει πως ἐφθασε στη Νάξο, περίπου ἑξὶ μῆνες μετὰ την ἐκλογή του ὡς Μητροπολίτου Παροναξίας, δηλαδή περὶ τα τέλη Ἰουλίου ἢ τις ἀρχές Αὐγούστου του ἔτους 1820, πρβλ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), *Επίτομος Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι σήμερον*, Ἐν Αθήναις 1948, τ. Α', σσ. 234-235· Θ. ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ, Ἀρχιμανδρίτης, *Μάρτυρες καὶ αγωνισταὶ ἱεράρχαι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνεγερσίας 1821-1829*, ἐκδόσεις Σείριος, Αθήναι, 1972, τ. Β', σ. 205. Οπωσδήποτε, ὁμως, ἐφθασε πρὶν ἀπὸ τὴν 9^η Αὐγούστου 1820, ἡμερομηνία κατὰ τὴν ὁποία ἐπικυρώνει με τὴν ὑπογραφή του, ἐγγράφο ἀναφερόμενο στὸν Ἱερό Ναὸ τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς. Πρβλ. Μ. ΤΟΥΡΤΟΓΛΟΥ, «Ἡ νομολογία τῶν κριτηρίων τῆς Νάξου (17^{ος} – 19^{ος} αἰ.)», *Μνημοσύνη*, τ. 14, (1998-2000), σσ. 169-172.

⁹⁰ Οἱ κάτοικοι τῆς Νάξου χωρίζονταν κυρίως σὲ τρεῖς «κατηγορίες», στοὺς Φράγκους (Λατίνους – Καθολικοὺς) ἀριστοκράτες ποὺ κατοικοῦσαν στὸ Κάστρο, στοὺς ἐργάτες ποὺ κατοικοῦσαν ἔξω ἀπὸ τὸ Κάστρο στὴν περιοχὴ Νεοχωρίου καὶ τὴν περιοχὴ ποὺ ονομάζονταν Μπουρργο, καθὼς καὶ στοὺς χωρικοὺς ποὺ ἦταν ἀγρότες καὶ κτηνοτρόφοι καὶ κατοικοῦσαν στα χωριά τῆς Νάξου, (οἱ τελευταῖοι, τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἱεροθέου τοῦ Β' εἶχαν ἐπικεφαλῆς τὸν Μιχαὴλ Μαρκοπολίτη). Πρβλ. 1. Ν. ΚΑΣΟΜΟΥΛΗΣ, *Ἐνθυμήματα Στρατιωτικά*, Αθήναι 1939, τ. 1, σσ. 172-173. καὶ 2. Π. ΖΕΡΑΛΕΝΤΗΣ, *Φεουδαλικὴ πολιτεία ἐν τῇ νήσῳ Νάξῳ*, Ἐρμούπολη 1915, σ. 4.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Όπως προκύπτει από τις πηγές αλλά και από διάφορα έγγραφα της εποχής, ο Ιερόθεος ταυτίστηκε με τον απλό λαό⁹¹ της Νάξου, που αποτελούσε κατά βάση το ποίμνιό του και συνδέθηκε από τον πρώτο καιρό με τις σημαντικότερες προσωπικότητες της Μητροπόλεώς του, που ήταν πρωτίστως ο υιός του «αναστήτορα της Ναξίας» Μάρκου Πολίτη⁹², δηλαδή ο **Μιχαήλ Μαρκοπολίτης**⁹³, ως επίσης, μεταξύ άλλων, και οι : Μάρκος Μάτζας-Μαυρογένης⁹⁴, Ιωάννης Δαμιράλης⁹⁵ και Χριστόδουλος Ραυτόπουλος⁹⁶.

⁹¹ Ο Κασομούλης αναφέρει σχετικά : «...οί χωρικοί επαναστατήσαντες, αλησμόνησαν τά προνόμια τῶν ἀρχόντων, καὶ δὲν τοὺς προσέφερναν τίποτε. Ὁ Ἀρχιερεὺς (σ.σ. Ἱερόθεος Β΄) βαστούσεν τὸ μέρος τοῦ λαοῦ καὶ τοὺς ἐνθάρυνεν.», βλ. Ν. ΚΑΣΟΜΟΥΛΗΣ, *Ενθυμήματα Στρατιωτικά*, Αθήναι 1939, τ. 1, σ. 173.

⁹² Ο κατά το έτος 1817 Μητροπολίτης Σμύρνης και μετέπειτα Οικουμενικός Πατριάρχης Άνθιμος (ο Χωριανόπουλος ή Βδελλάς), Νάξιος την καταγωγή, σε γράμμα του προς τον Μιχαήλ Μαρκοπολίτη, υιό του Μάρκου Πολίτη, ονομάζει τον Μάρκο «αναστήτορα της Ναξίας», πρβλ. 1. : Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη εις Ακαδήμους Νάξου και ο οίκος των Πολιτών (1643-1851)», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6, (1967), σσ. 684-685. και 2. Ν. ΒΕΗΣ, «Επιστολαί Κ. Κούμα και Αδ. Κοραή σχετικά προς την Σμύρνην», περιοδικό *Μικρασιατικά Χρονικά*, τ. 2, (1939), σσ. 11-12.

⁹³ Περί του ενδόξου οίκου των Πολιτών και της προσφοράς αυτών στη Νάξο, περί του μεγάλου αγωνιστού και σημαίνοντος άρχοντος της Νάξου, Μάρκου Πολίτη, του εν έτει 1802 απαγχονισθέντος υπό των Τούρκων, καθώς και περί του σπουδαιοτάτου τούτου ανδρός της Νάξου, Μιχαήλ Μαρκοπολίτου, επιστηθίου φίλου και υποστηρικτού του Ιεροθέου, βλέπε : Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη εις Ακαδήμους...», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6, (1967), σσ. 616-802. Επίσης βλέπε : Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, «*Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*», Αθήνα 27-06-2015, σσ. 29-35. Ο Κεφαλληνιάδης, στην μελέτη του με τίτλο «Ο Ιερός Ναός των Ταξιαρχών στο Κεραμί Τραγαίας Νάξου», αναφερόμενος στον οικογενειακό τάφο της οικογένειας Πολίτη και έχοντας υπόψη του την μεγάλη προσφορά της οικογένειας Πολίτη (ή Μαρκοπολίτη), σημειώνει τα εξής : «Όπωςδήποτε ή έκκλησιαστική έπιτροπή πρέπει νά φροντίση νά μή ένα κικγκλίδωμα καί νά προστατευθή ό ιστορικός τάφος καί τό επιτύμβιο, πρίν καταστραφεί τελείως, εις ένδειξιν έλαχίστης τιμής καί εύγνωμοσύνης πρός τοὺς γενναίους άγωνιστάς Μαρκοπολίτας, που με τοὺς πολυμόχθους άγώνας καί τις θυσίες τοὺς, υπήρξαν οί κύριοι συντελεστές τῆς καταλύσεως τῆς Φραγκοκρατίας καί τοῦ φεουδαλισμοῦ στο νῆσι μᾶς». Πρβλ. Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο Ιερός Ναός των Ταξιαρχών στο Κεραμί Τραγαίας Νάξου», σ. 14, ανάπτυπον εκ της εφημερίδος *Ναξιακόν Μέλλον*, έτος 29 (1964), φύλλα 258-260.

⁹⁴ Ανεψιός του Μιχαήλ Μαρκοπολίτη, υιός του Πέτρου Μάτζα-Μαυρογένη και της Μαργαρίτας Μαρκοπολίτη, αδελφής του Μιχαήλ. Ο Μάρκος, διετέλεσε πρώτος δήμαρχος Πάρου και Βουλευτής Παροναξίας. (Ο πατέρας του, Πέτρος Μάτζας, ήταν γιός του Τζώρτζη Μάτζα και της Ειρήνης Μαυρογένη, αδελφής του δραγουμάνου του στόλου του Σουλτάνου στο Αιγαίο Πέλαγος, σπουδαιοτάτου ανδρός, μεγάλου άρχοντος και Ηγεμόνος της Βλαχίας, Νικολάου Μαυρογένη (1735-1790). Ο Πέτρος Μάτζας, προς τιμήν του θείου του Νικολάου Μαυρογένη έλαβε την επωνυμία : Μάτζας-Μαυρογένης). πρβλ. <https://www.fonitisparou.gr/20455-o-dromos-eixe-ti-diki-tou-istoria-odos-markou-matsa-mavrogeni> και http://paros-onomata.blogspot.com/2014/03/blog-post_6246.html ημερομηνία εισόδου : 18-12-2019. (σ.σ. Ο Μάρκος Μάτζας-Μαυρογένης, υιός του Πέτρου, θα ονομασθηκε οπωςδήποτε Μάρκος, προς τιμήν του περικλεούς πάππου του, Μάρκου Πολίτη).

⁹⁵ Ο Ιωάννης Δαμιράλης, υπήρξε ανεψιός του Μητροπολίτου Ιωαννίνων Ιεροθέου (Γαΐου ή Τρεμούλα) και αδελφός του Μάρκου Δαμιράλη. Ο Ιωάννης Δαμιράλης «ζήλω ελευθερίας και πατριωτισμού συνέδραμε μετα των δύο υιών του Μιχαήλ και Ιωάννου τον Αγώνα και με το πλοίοιον αυτού, γολέταν, με σημαίαν Ρωσικήν και διοικούμενον παρα του καπετάν Τζαννέτου Ραυτόπουλου, υπήρξε φροντιστής των αρμάτων στη Νάξο». Πρβλ. Β. ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ, *Η Νάξος στην Επανάσταση του 1821, Αρμενίζοντας στο χρόνο*, Νάξος 2009, σ. 209.

⁹⁶ Ο Χριστόδουλος Ραυτόπουλος, υπήρξε υποπρόξενος της Ρωσίας και της Δανίας στη Νάξο, ενώ στη συνέχεια, Φιλικός και αγωνιστής της Ελληνικής Επανάστασεως. Συμμετείχε ως επικεφαλής σώματος αγωνιστών, σε μάχες που διεξήχθησαν στην Κρήτη και στην Πελοπόννησο. Έλαβε μέρος στις πολιορκίες της Ακρόπολης, της Ακροκορίνθου και του Άργους. Πρβλ. Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*, Αθήνα 27-06-2015, σ. 148. Το έτος 1822 τιμήθηκε, «με τό τό άξίωμα τοῦ εκατοντάρχου, δηλαδή καπιτάνου». Πρβλ. Α.Ε.Π., τ. 14, σ. 111, έγγραφο 141. Για τον Χριστόδουλο Ραυτόπουλο, ο Βασίλειος Σφυρδέρας αναφέρει τα εξής : «Ο Χριστόδουλος Ραυτόπουλος, αδελφός του Τζαννέτου, υποπρόξενος της Ρωσίας και της Δανίας στο νησία από το 1817, στρατολόγησε λίγους άνδρες τον Ιανουάριο του 1822, έφυγε για την Πελοπόννησο και πολέμησε στις πολιορκίες της Ακρόπολης και της Ακροκορίνθου», πρβλ. Β. ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ, «Η Νάξος στην Επανάσταση του 1821», *Αρμενίζοντας στο χρόνο*, Δήμος Νάξου 2006, σ. 209. Ενώ, ο Ν. Κεφαλληνιάδης έγραψε λεπτομερή

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Τον ήδη υπάρχοντα σύνδεσμο με τους ανωτέρω, φρονούμε πως ενίσχυσε η παρουσία στη Νάξο, του Ευαγγέλου Μαζαράκη, ο οποίος έφθασε εκεί το Δεκέμβριο του έτους 1820 ως απεσταλμένος του Αλεξάνδρου Υψηλάντη, μεταφέροντας την από του Οκτωβρίου του 1820 επαναστατική προκήρυξη του Υψηλάντη, απευθυνόμενη προς τους νησιώτες, με την οποία, ο Υψηλάντης καλούσε τους Μητροπολίτες, τους προεστούς, καθώς και όλους τους κατοίκους των Κυκλάδων, να είναι έτοιμοι για την Επανάσταση του Γένους⁹⁷. Ο Μαζαράκης, διάβασε στους Ναξιώτες την προκήρυξη και στη συνέχεια μαζί με τον Μητροπολίτη Ιερόθεο όρκισαν τους πρώτους φιλικούς της Νάξου⁹⁸. Μια νεότερη προκήρυξη του Υψηλάντη με ημερομηνία 29 Δεκεμβρίου 1820, θα μεταφέρει ο Μαζαράκης στις Κυκλάδες, τον Ιανουάριο του 1821⁹⁹. Την προκήρυξη αυτή, ο Μαζαράκης θα την καταχωρήσει αργότερα ιδιοχείρως¹⁰⁰ και συγκεκριμένα στις 27 Μαΐου 1821, στον Κώδικα της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας¹⁰¹. Από τα δύο αυτά γεγονότα, προκύπτει η άμεση ανάμειξη και ένθερμη υποστήριξη του Ιεροθέου, στον Ιερό Αγώνα της Εθνικής Παλιγγενεσίας. Δεν γνωρίζουμε επακριβώς αν ο Ιερόθεος ήταν ήδη μυημένος στα της Φιλικής Εταιρείας πρό της αφίξεως του Μαζαράκη στη Νάξο, αναφέρεται, όμως, ως ένας από τους πρώτους φιλικούς της Νάξου¹⁰². Ίσως ο Ιερόθεος να ήταν ο πρώτος που μυήθηκε από τον Μαζαράκη και στη συνέχεια μύησαν και όρκισαν, οι δύο μαζί¹⁰³, όλους τους άλλους Ναξιώτες που αναφέρονται ως φιλικοί¹⁰⁴. Πάντως μπορεί να θεωρηθεί βέβαιο, ότι ο Ιερόθεος με τον Μαζαράκη συνεργάστηκαν για την κοινή υπόθεση του Γένους. Αυτό προκύπτει, τόσο από το γεγονός της καταχώρισης της επαναστατικής προκηρύξεως στον κώδικα της Ιεράς Μητροπόλεως, όσο και από την μετα ταύτα μεγάλη και απροκάλυπτη υποστήριξη του Ιεροθέου στον Δημήτριο Υψηλάντη, γεγονός που στη συνέχεια, όχι απλώς ενόχλησε αλλά νομίζουμε πως εξόργισε τον Ιωάννη Κωλέττη. Η στήριξη του Ιεροθέου προς τον Υψηλάντη¹⁰⁵ θα αποτελέσει ένα γεγονός, το οποίο, κατά την

μελέτη για τον Ραντόπουλο, η οποία, έχει δημοσιευθεί στην εφημερίδα «Ναξιακό Μέλλον». Βλ. *Ναξιακό Μέλλον*, (1971), αρ. φ. 331-333.

⁹⁷ Ι. ΦΙΛΗΜΩΝ, *Δοκίμιον ιστορικών περί της Ελληνικής Επανάστασεως*, τόμος Α', Αθήναι 1859, σσ. 377- 380.

⁹⁸ Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*, Αθήνα 27-06-2015, σ. 46.

⁹⁹ Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*, Αθήνα 27-06-2015, σ. 46.

¹⁰⁰ Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*, Αθήνα 27-06-2015, σ. 47.

¹⁰¹ Υποθέτουμε πως αυτό συνέβει κατόπιν προτροπής, του Μητροπολίτου Ιεροθέου του Β'.

¹⁰² Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ - ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οι Κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας*, Εταιρεία Ιστορικών Σπουδών επί του Ελληνισμού, Θεσσαλονίκη 2019, σσ. 214-215 και 539-541. Ε. ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ, Αρχιμανδρίτης, «Ο Κώδιξ Β' της Μητροπόλεως Παροναξίας», περιοδικό *Γρηγόριος Παλαμάς*, τ. 23 (1939), τεύχος Ζ', σ. 326.

¹⁰³ Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*, Αθήνα 27-06-2015, σσ. 113, 117.

¹⁰⁴ Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη εις Ακαδήμους...», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6, (1967), σ. 694.

¹⁰⁵ Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*, Αθήνα 27-06-2015, σσ. 46-47 και 113-116.

¹⁰⁶ Την περίοδο αυτή, ο Ιερόθεος φέρεται ως ένας εκ των Ιεραρχών που υπέγραψαν τον αφορισμό της Επανάστασεως του Υψηλάντη στη Μολδοβλαχία και συγκεκριμένα, του κειμένου εκείνου που απευθύνονταν

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

προσωπική μας άποψη θα τον συνοδεύει ως «ταμπέλα» σε όλη τη μετέπειτα πορεία του, και μια «επιλογή», για την οποία θα υποφέρει πολλά δεινά στο μέλλον. Μια επιλογή, που μαζί με την προσωπική του φιλία, με τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, θα πληρώσει πολύ ακριβά ο Ιερόθεος και θα προκαλέσει, «την μήνιν», πολλών προσώπων της Διοικήσεως και κυρίως του -έως θανάτου διώκτου του-, Ιωάννη Κωλέττη, ο οποίος, αντιμάχονταν τόσο τους Υψηλάντηδες, όσο και τον Κολοκοτρώνη. Τη συνεργασία Ιεροθέου – Μαζαράκη, επιβεβαιώνει, επίσης, και ένα περιστατικό το οποίο έλαβε χώρα μάλλον περί τας αρχάς Μαΐου του 1821¹⁰⁶, λίγες ημέρες πριν την κήρυξη της Επανάστασεως στη Νάξο, η οποία, όπως θα δούμε στη συνέχεια, είχε ως βασικό πρωταγωνιστή τον Μητροπολίτη Ιερόθεο Β΄.

Πρόκειται για την επίθεση με πυροβολισμούς κατά του Επισκοπείου της Νάξου, το βράδυ που ήταν συγκεντρωμένοι μέσα σ' αυτό, ο Ιερόθεος, ο Ευάγγελος Μαζαράκης, ο Μιχαήλ Μαρκοπολίτης, και ο Χριστόδουλος Ραυτόπουλος¹⁰⁷. Η επίθεση αυτή αν δεν είχε σκοπό την εξόντωση των συγκεκριμένων προσώπων, οπωσδήποτε είχε σκοπό τον εκφοβισμό τους και προέρχονταν από πρόσωπα που είχαν αντιληφθεί το σκοπό της συναντήσεως, που προφανώς ήταν, η προετοιμασία για την έναρξη της Επανάστασεως στη Νάξο. Όταν η επίθεση έγινε αντιληπτή από τους περιοίκους του Επισκοπείου, αυτοί έσπευσαν να υπερασπισθούν τον Επίσκοπό τους Ιερόθεο και οι δράστες ετράπησαν σε φυγή, έτσι δεν είναι απολύτως επιβεβαιωμένο ποιοί προέβησαν στην πράξη αυτή. Εντούτοις, υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι πρόκειται για την μερίδα των (Λατίνων) αρχόντων της Νάξου, οι οποίοι είχαν ταχθεί ευθύς εξ' αρχής κατά της Επανάστασεως, φοβούμενοι μήπως απωλέσουν τα προνόμιά τους¹⁰⁸. Μια μικρή περιγραφή των όσων συνέβησαν μας δίδει το ακόλουθο απόσπασμα : *«...ἔρριψαν βροχηδόν πυροβόλα ἄρματα κατά τῆς ἱεράς μητροπόλεως, ὥστε ἐγέμισαν οἱ οντάδες καί σάλες ἀπό κουρσούνια καί κουρσουνιές ὡς φαίνονται ἄχρι τῆσδε, (τόλμημα) τό ὁποῖον οὔτε εἰς τούς ὀθωμανικούς τόπους δέν συνέβη κατά τῶν ἱερῶν μητροπόλεων παρά τῶν Ὀθωμανῶν, οὐ μόνον πρότερον ἀλλ' οὐδέ εἰς τὰς τρεχούσας περιστάσεις...»*¹⁰⁹.

προς τον Μητροπολίτη Ουγγροβλαχίας, υπέρτιμο και έξαρχο Πλαγηνών. Επειδή κατά την άποψή μας κάτι τέτοιο δεν ευσταθεί, γίνεται λόγος (εκτενέστερα) κατωτέρω, προς αντίκρουση, αυτής της ιστορικής ανακρίβειας.

¹⁰⁶ Το έγγραφο, το οποίο, φέρει ημερομηνία Σεπτεμβρίου 1822, αναφέρει : «κατά τον προαπελθόντα μήνα Μάιον». Θεωρούμε απίθανο να αναφέρεται στον Μάιο του 1822, διότι, είναι αμφίβολο αν βρίσκονταν τότε στη Νάξο ο Ευαγγέλης Ματζαράκης. Άρα, υποθέτουμε πως αναφέρεται στον Μάιο του 1821.

¹⁰⁷ Φιλικός και αγωνιστής της Ελληνικής Επανάστασεως. Υπήρξε υποπρόξενος της Ρωσίας και της Δανίας στη Νάξο. Συμμετείχε ως επικεφαλής σώματος αγωνιστών, σε μάχες που διεξήχθησαν στην Κρήτη και στην Πελοπόννησο. Έλαβε μέρος στις πολιορκίες της Ακρόπολης, της Ακροκορίνθου και του Άργους. Πρβλ. Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*, Αθήνα 27-06-2015, σ. 148. Το έτος 1822 τιμήθηκε, «με τό τό άζίωμα τοῦ ἑκατοντάρχου, δηλαδή καπιτάνου». Πρβλ. Α.Ε.Π., τ. 14, σ. 111, έγγραφο 141.

¹⁰⁸ Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*, Αθήνα 27-06-2015, σ. 48.

¹⁰⁹ Α.Ε.Π., τ. 11, σ. 17, έγγραφο 16.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

3. Η συμμετοχή του Ιεροθέου στον αφορισμό της Επαναστάσεως του Υψηλάντη.

Όπως ήδη αναφέραμε σε υποσημείωση ανωτέρω, ο Ιερόθεος φέρεται ως ένας από εκείνους τους Ιεράρχες που κατά το Μάρτιο του έτους 1821, υπέγραψαν στην Κωνσταντινούπολη και επί της Αγίας Τραπέζης του Πατριαρχικού Ναού του Αγίου Γεωργίου στο Φανάρι, τον αφορισμό της Επαναστάσεως του Υψηλάντη στη Μολδοβλαχία¹¹⁰.

Το κείμενο του αφορισμού δεν διατηρήθηκε κρυφό από το Πατριαρχείο, δημοσιεύθηκε μάλιστα, από ανθρώπους ευμενώς διακειμένους τόσο προς το Πατριαρχείο, όσο και προς το πρόσωπο του Πατριάρχου Γρηγορίου του Ε΄, όπως ο ανεψιός του Πατριάρχου Γ. Π. Αγγελόπουλος, ο οποίος, στην κατά τα έτη 1865 και 1866 έκδοσή του¹¹¹ με τίτλο «Τα κατά τον αοίδιμον πρωταθλητήν του ιερού των Ελλήνων αγώνος, τον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον τον Ε΄»¹¹², δεν παρέλειψε να δημοσιεύσει τα αφοριστικά έγγραφα τα οποία εξεδόθησαν από το Οικουμενικό Πατριαρχείο εκείνους τους δυσχειμένους καιρούς για την Εκκλησία και το Γένος, τα οποία, εν συνοχή καρδίας και προκειμένου να διασώσουν τους Ρωμηούς της Πόλεως από τη γενική σφαγή, υπέγραψαν όσοι Αρχιερείς βρέθηκαν στο Φανάρι κατά τις κρίσιμες εκείνες ώρες.

Η προσεκτική μελέτη των κειμένων αυτών, καταδεικνύει, πως, προκειμένου να συμπληρωθεί ο συνήθης αριθμός των υπογραφόντων τα κείμενα της Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου αρχιερέων, επινοήθηκε η χρήση «εικονικών» υπογραφών, ανύπαρκτων Επισκόπων που διαποιμούν ανύπαρκτες Επισκοπές.

Χαρακτηριστικό, αλλά όχι μοναδικό παράδειγμα, αποτελεί η περίπτωση του κειμένου του αφορισμού της Επαναστάσεως του Υψηλάντη στη Μολδοβλαχία, που, παρά τα αποσιωπητικά, απευθύνονταν προς τον Μητροπολίτη Ουγγροβλαχίας, ο οποίος, σύμφωνα με τον Πέτρο Γεωργαντζή ήταν ο Δημήτριος (Λούπος)¹¹³, ενώ, σύμφωνα με τον Δημήτριο Σοφιανό, ο Βενιαμίν¹¹⁴.

¹¹⁰ Αξιοσημείωτη είναι η αναφορά, περί του ότι, ο Ιερόθεος, υπήρξε συντάκτης του κειμένου του αφορισμού, η οποία συναντάται, στην άρτι κυκλοφορηθείσα (01-12-2020) καλαίσθητη και σημαντική έκδοση με τίτλο «Η Ιστορία έχει πρόσωπο», όπου, εκτός από την προσωπογραφία του Ιεροθέου σε σκίτσο του Benjamin Mary (σκίτσο, μη επιτυχημένο ως προς την απόδοση της μορφής του Ιεροθέου, κατά την ταπεινή μας γνώμη), δημοσιεύεται και σύντομο βιογραφικό του Ιεροθέου, πρβλ. *Η Ιστορία έχει πρόσωπο. Μορφές του 1821 στην Ελλάδα του Όθωνα από το Βέλγο διπλωμάτη Benjamin Mary*, Εκδότης : AdVenture A.E., Αθήνα 2020, σ. 243.

¹¹¹ Τα έγγραφα των δύο τόμων, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην έκδοση : «Καταταχθέντα μεν, διορθωθέντα και υπομνηματισθέντα, υπό του καθηγητού Γ.Γ. Παπαδοπούλου, επιμελητού του Ελληνικού εκπαιδευτηρίου».

¹¹² Γ.Π. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ, *Τα κατά τον αοίδιμον πρωταθλητήν του ιερού των Ελλήνων αγώνος, τον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον τον Ε΄*, τ. 1, Εν Αθήναις 1865 και τ. 2, Εν Αθήναις 1866.

¹¹³ Π. ΓΕΩΡΓΑΝΤΖΗΣ, *Ο αφορισμός του Αλεξάνδρου Υψηλάντη*, εκδόσεις Παρουσία, Καβάλα 1988, σ. 107.

¹¹⁴ Δ. ΣΟΦΙΑΝΟΣ, «Εγκύκλιοι (1821-1822) Οικουμ. Πατριάρχη Ευγενίου Β΄», *Δελτίον του κέντρου ερεύνης και ιστορίας του νεωτέρου Ελληνισμού* (2000), τ. 2, σ. 21.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Το εν λόγω κείμενο, αρχίζει με τα εξής : «Ιερώτατε μητροπολίτα,
υπέριτμε καί ἔξαρχε Πλαγηνών, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητέ ἀδελφέ καί συλλειτουργέ! »¹¹⁵.

Στο κείμενο αυτό, η 16^η υπογραφή που τίθεται, αναφέρει τα εξής : «Ο Ναξίας Γρηγόριος»¹¹⁶. Είναι προφανές πως πρόκειται περί ανύπαρκτης Επισκοπής και ανυπάρχτου προσώπου όσον αφορά τον Επίσκοπο με το όνομα Γρηγόριος. Διότι, ούτε Επισκοπή Ναξίας υπήρχε, αλλά ούτε και Επίσκοπος Ναξίας¹¹⁷ με το όνομα Γρηγόριος, εκείνη την εποχή.

Το γεγονός αυτό, ώθησε τον συγγραφέα Πέτρο Γεωργαντζή να προβεί σε «διόρθωση» του κειμένου και αντικατάσταση της υπογραφής του Ναξίας Γρηγορίου, δια της υπογραφής του Παρωναξίας Ιεροθέου¹¹⁸. Ευτυχώς που, ο ίδιος ερευνητής στη συνέχεια διατυπώνει την πιθανότητα να πρόκειται για εικονική¹¹⁹ υπογραφή του Ναξίας, όπως και του Προύσης και του Αγκύρας, οι οποίες ετέθησαν απλώς για την συμπλήρωση του αναγκαίου αριθμού των υπογραφών προκειμένου το έγγραφο, να διαθέτει την απαιτούμενη επισημότητα και να μην κινήσει τις υποψίες της Υψηλής Πύλης, ότι πρόκειται περί απάτης και περί ενός καθαρά εικονικού εγγράφου.

Σύμφωνα με την παράδοση, ο άγιος Γρηγόριος, έλυσε τον αφορισμό¹²⁰. Αλλά, και αν ακόμη δεν το έπραττε αυτό, η ταπεινή μας άποψη είναι πως ο εν λόγω αφορισμός δεν είχε καμία απολύτως ισχύ, διότι, όπως πολύ ωραία και χαρακτηριστικά έγραφε ο «αφορισμένος» Αλέξανδρος Υψηλάντης, ο αφορισμός έγινε «με βίαν και δυναστείαν και άνευ της θελήσεως του Πατριάρχου»¹²¹. Μια ιεροτελεστία που ετελέσθη με καταναγκασμό ουδεμίαν ισχύ έχει, όσα δε αναγνώσθηκαν, ουδεμίαν παρρησίαν ενώπιον του Θεού. Για το λόγο αυτό, ο Υψηλάντης καλούσε τους παραλήπτες των αφοριστικών εγγράφων, να τα θεωρούν άκυρα.

Καταδεικνύεται λοιπόν ότι πρόκειται περί εικονικής υπογραφής όσον αφορά την υπογραφή «Ο Ναξίας Γρηγόριος», και κακώς αντικαθίσταται με την υπογραφή του Ιεροθέου.

Εκτός των ανωτέρω, απόδειξη για το ότι ο Ιερόθεος δεν μετέβη στην Κωνσταντινούπολη το Μάρτιο του 1821, αποτελεί το ημερολόγιο του υποπροξένου της Ολλανδίας στη Νάξο Φραγκίσκου Σωμμαρίπα, ο οποίος, κατέγραφε όλα τα γεγονότα που συνέβαιναν στη Νάξο εκείνη την εποχή, και μάλιστα, γεγονότα ήσσονος σημασίας από την απουσία του Παρωναξίας Ιεροθέου, όπως για παράδειγμα την αναχώρηση του Μιχαήλ

¹¹⁵ Ι. ΦΙΛΗΜΩΝ, *Δοκίμιον ιστορικών περί της Ελληνικής Επανάστασεως*, Αθήναι 1859, τ. Β', σ. 317

¹¹⁶ Ι. ΦΙΛΗΜΩΝ, *Δοκίμιον ιστορικών περί της Ελληνικής Επανάστασεως*, Αθήναι 1859, τ. Β', σ. 321.

¹¹⁷ Η έστω Παρωναξίας.

¹¹⁸ Π. ΓΕΩΡΓΑΝΤΖΗΣ, *Ο αφορισμός του Αλεξάνδρου Υψηλάντη*, εκδόσεις Παρουσία, Καβάλα 1988, σ. 135.

¹¹⁹ Π. ΓΕΩΡΓΑΝΤΖΗΣ, *Ο αφορισμός του Αλεξάνδρου Υψηλάντη*, εκδόσεις Παρουσία, Καβάλα 1988, σ. 137.

¹²⁰ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ), Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος, «Η Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως και η μεγάλη Επανάστασις του 1821», περ. *Θεολογία*, (1950), τόμ. 21, τεύχ. 4, σ. 483.

¹²¹ Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών, τ. ΙΒ', σ. 130β.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Μαρκοπολίτη από τη Νάξο προς άγνωστη κατεύθυνση¹²². Αν αναχωρούσε ο Ιερόθεος και μάλιστα για ένα τόσο μεγάλο ταξίδι που θα είχε σαν αποτέλεσμα την απουσία του για αρκετό χρονικό διάστημα, σίγουρα θα σημείωνε κάτι στο ημερολόγιό του ο υποπρόξενος, σχετικά με την απουσία του Ιεροθέου. Αντίθετα, την περίοδο αυτή και συγκεκριμένα στις 11 Μαρτίου 1821, στο ημερολόγιο γίνεται λόγος για το περιστατικό ξυλοδαρμού του αδελφού του Καθολικού Αρχιεπισκόπου από ανθρώπους της υπηρεσίας του Ιεροθέου, καθώς και για την αντίδραση του Ιεροθέου. Το κείμενο έχει ως εξής : «**11 Μαρτίου.** Ο αδελφός του Καθολικού Αρχιεπισκόπου που πήγε στα χωριά κτυπήθηκε με ραβδιά από Έλληνες της υπηρεσίας του Έλληνα επισκόπου. Γι' αυτό το γεγονός υπήρξε ταραχή παντού στο νησί. Ο αρχιεπίσκοπος, προβλέποντας κακές συνέπειες, προσκάλεσε όλους τους Έλληνες σε επανάσταση εναντίον των Καθολικών, υβρίζοντας τον Λατίνον ιεράρχη και τον κλήρον του. Ο αρχιεπίσκοπος ως και όλοι οι Λατίνοι, συζητούσαν γι' αυτό»¹²³. Μετά από λίγες ημέρες ο Σομμαρίπα θα σημειώσει τα εξής : «**16 Μαρτίου.** Ο επίσκοπος των Ελλήνων προσκάλεσε τον Λατίνον να κάνουν την ειρήνη»¹²⁴. Συμπωματικά θα συναντιόντουσαν εις μία βόλτα. Πραγματικά έκαναν την ειρήνην τόσο ο αρχιεπίσκοπος όσο και οι άλλοι Λατίνοι»¹²⁵.

Εκ των ανωτέρω, συμπεραίνουμε ότι ο Ιερόθεος δεν μετέβη στην Κωνσταντινούπολη το Μάρτιο του έτους 1821 και ως εκ τούτου, κακώς αναφέρεται ως ένας από τους Ιεράρχες που υπέγραψαν ένα από τα αφοριστικά έγγραφα. Οποιαδήποτε μελλοντική απόδειξη συμμετοχής του Ιεροθέου στον αφορισμό της Επανάστασης, δεν θα σήμαινε κάτι εις βάρος του, αλλά αντίθετα, θα αποτελούσε μία επιπλέον απόδειξη για το ότι ήταν εικονικός ο αφορισμός. Επίσης, θα αποτελούσε μία επιπλέον περίπτωση Ιεράρχου, που, παρά το γεγονός ότι υπέγραψε τον αφορισμό, στη συνέχεια εργάστηκε με ιδιαίτερο ζήλο, πάθος και αυταπάρνηση υπέρ της Επαναστάσεως, όπως, λόγου χάριν, αυτό έπραξε ο συντοπίτης του Ιεροθέου, Μητροπολίτης Ρέοντος και Πραστού Διονύσιος¹²⁶.

¹²² Στις 30 Απριλίου 1822 ο Σομμαρίπα σημείωνε τα εξής : «Ο Μιχαήλ Μαρκοπολίτης αναχώρησε απ' εδώ, κανείς δέν ξέρει που θα πάει», πρβλ. Β. Slot, «Το ημερολόγιο του προξένου της Ολλανδίας στη Νάξο», περιοδικό *Ναξιακά*, έτος IV (1988), τεύχος 19-20, σ. 8.

¹²³ Β. Slot, «Το ημερολόγιο του προξένου της Ολλανδίας στη Νάξο», περ. *Ναξιακά*, έτος III (1987), τ. 17, σ. 7.

¹²⁴ Η Δήμητρα Παντελιά – Γριτσοπούλου, στο μνημειώδες έργο της που αφορά τους Κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας, αναφερόμενη στην στάση των Λατίνων κατοίκων της Νάξου έναντι του Ιεροθέου, σημειώνει τα εξής : «...οί Ρωμαιοκαθολικοί τοῦ νησίου καί ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῶν *Veggetti* σε συνεργασία με προξένους καί υποπροξένους ξένων κρατῶν καί ἰδιαίτερως τῆς Γαλλίας (*Vigouroux* κ.α.) διάκεινται δυσμενῶς πρὸς τόν ἀρχιερέα...». Πρβλ. Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ - ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οι Κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας*, Εταιρεία Ιστορικών Σπουδῶν ἐπὶ του Ἑλληνισμοῦ, Θεσσαλονίκη 2019, σ. 88.

¹²⁵ Β. Slot, «Το ημερολόγιο του προξένου της Ολλανδίας στη Νάξο», περ. *Ναξιακά*, έτος III (1987), τ. 17, σ. 7.

¹²⁶ Ο Διονύσιος, μετά την υπογραφή του αφοριστικού εγγράφου, έφυγε από τη Κωνσταντινούπολη και μετά από πολλές περιπέτειες έφθασε στην Πελοπόννησο, όπου ανέπτυξε πλούσια επαναστατική δράση. Πρβλ. Ν. ΦΟΡΟΠΟΥΛΟΣ, «Διονύσιος ο Παρδαλλός», *ΘΗΕ*, τ. 5, 43-44.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

4. Η κήρυξη της Επανάστασεως στη Νάξο, με πρωτεργάτη τον Ιερόθεο.

Ήδη έχουμε αναφερθεί, στην επίθεση κατά του Επισκοπείου της Νάξου. Το γεγονός αυτό, αν όντως συνέβει πριν από την 6^η Μαΐου 1821¹²⁷, φρονούμε πως έδωσε μεγαλύτερη ώθηση στην προετοιμασία της Επανάστασεως στη Νάξο και έτσι στις 6 Μαΐου 1821, πραγματοποιήθηκε μεγαλειώδης συγκέντρωση 2.000 και πλέον Ναξίων, **υπό την ηγεσία του Μητροπολίτου Ιεροθέου Β΄**, του Μιχαήλ Μαρκοπολίτη και του Ευαγγέλου Μαζαράκη, που κατέληξε στον Ιερό Καθεδρικό Ναό Ζωοδόχου Πηγής της Νάξου, στο κωδωνοστάσιο του οποίου, υψώθηκε πανηγυρικά η Σημαία της Επανάστασεως. Την λεπτομερή περιγραφή των γεγονότων εκείνης της ημέρας, αντλούμε από το ημερολόγιο του υποπροξένου της Ολλανδίας στη Νάξο Φραγκίσκου Σωμμαρίπα, από το οποίο παραθέτουμε στη συνέχεια αυτούσιο¹²⁸, το σχετικό απόσπασμα : **«6 Ματίου. Στις 9 τό πρωί τό σῶμα τῶν Ἑλλήνων πριμάτων ἔφθασε στόν ἀρχιεπίσκοπο Veggeti¹²⁹, που είχαν συνέλθει ὅλοι (οἱ) Καθολικοί. Εἶπαν ὅτι ἔπρεπε ἀπολύτως νᾶ ἐκτελεσθεῖ ἡ διαταγή τῶν Ὑδριωτῶν¹³⁰, καί νᾶ υψωθεῖ ἡ καινούρια σημαία καί νᾶ υπακούουν. Ἐδειξαν γράμμα τῶν κεφαλῶν (ἀρχηγῶν) τῶν χωριῶν καί ἓνα τοῦ Ὁρθοδόξου μητροπολίτη τό οποίο γράφει ὅτι μετά τό μεσημέρι θα ἔρχονταν στην πολλή με 2000 ἄτομα νᾶ υψώσουν τῇ σημαία καί τό εἰδοποιοῦν ὥστε οἱ ἄνθρωποι τῆς πόλεως νᾶ πάνε νᾶ τοὺς συναντήσουν. Μετά ἀπό τήν ἐκθεση αὐτῇ οἱ Ἑλληνες προσεκάλεσαν τοὺς Καθολικούς νᾶ ομογνωμήσουν. Οἱ Καθολικοί, βλέποντες τό μικρό ἀριθμό τῶν σε σύγκριση με τοὺς Ἑλληνες καί ὅτι ἦταν ὅλα στή δύναμη τῶν Ἑλλήνων, καί προβλέποντες τήν ὀλοκληρωτική καταστροφή τῶν Λατίνων ἀν δέν συμμετείχαν, συμφωνήσαν νᾶ μετάσχουν. Ἐτσι, στις 4ῆ ὥρα τό ἀπόγευμα,**

¹²⁷ Είναι καταγεγραμμένο, πως η Επανάσταση στην Πάρο κηρύχθηκε από τον Παναγιώτη Δημητρακόπουλο στις 24 Απριλίου 1821, (πρβλ. Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, *Ο φιλικός Παναγιώτης Δημητρίου Δημητρακόπουλος και η Πάρος κατά την περίοδο της Επανάστασεως του 1821*, Αθήναι 1974, σσ. 9-10). Θεωρούμε λοιπόν πιθανό, η επίθεση στο Επισκοπείο, να πραγματοποιήθηκε στο χρονικό διάστημα μεταξύ 24-04-1821 και 06-05-1821. Αφ' ενός μεν, λόγω της προηγηθείσης κινήσεως στην Πάρο, αφ' ετέρου δε, λόγω των συναντήσεων που πραγματοποιούνταν μεταξύ των ανωτέρω προσώπων, οι οποίες προξενούσαν τις υποψίες ότι κάτι ετοιμάζεται.

¹²⁸ Η αυτούσια παράθεση του κειμένου αυτού, γίνεται για τους εξής λόγους : 1. Διότι, αποτελεί τη μοναδική σύγχρονη με τα γεγονότα ιστορική πηγή, που μας πληροφορεί λεπτομερώς για τα διατρέξαντα κατά την 6^η Μαΐου 1821 στη Νάξο. και 2. Διότι, προέρχεται από τη γραφίδα ενός προσώπου που δεν ήταν Χριστιανός Ορθόδοξος, ούτε υπέρμαχος της Επανάστασεως και επιπλέον, μάλλον δεν διάκειτο ευμενώς προς τον Ιερόθεο. Παρά ταύτα, διασώζει την ιστορική αλήθεια και αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα, ότι ο Ιερόθεος υπήρξε ο πρωτεργάτης και θερμουργός ηγέτωρ της Επανάστασεως στη Νάξο.

¹²⁹ Ο Ανδρέας Veggeti (Βεγγέτι), ήταν τότε ο Αρχιεπίσκοπος των Καθολικών στη Νάξο.

¹³⁰ Πρόκειται βεβαίως, για την από 20-04-1821 επιστολή - επαναστατική προκήρυξη, που συνέταξαν οι κάτοικοι - πρόκριτοι της νήσου Ύδρας, (και οι εν Ύδρα πρωταγωνιστές της Επανάστασεως) και απηύθυναν «Πρός τοὺς δυτικούς Χριστιανούς», τους καλούσαν δε, να συμμετάσχουν στον κοινό Εθνικό αγώνα. Στην εν λόγω επιστολή μεταξύ άλλων αναφέρονταν και τα εξής : «...Ἐγέρθητε λοιπόν συμφώνως με τοὺς ἀνατολικούς ἀδελφούς σας. Ὁ αὐτός ἥλιος κινεῖται καί συνέχει τὴν Ἀνατολήν καί τὴν Δύσιν. Καί σεις καί ἡμεῖς εἴμεθα ἀδελφοί Χριστιανοί καί ὁμογενεῖς. Ἄς κινηθῶμεν ὅλοι ὑπὸ τὴν ἰδίαν σημαίαν καί με τό αὐτό πνεῦμα ! Κοινή ἡ ἐλευθερία, κοινά καί τὰ τῆς ἐλευθερίας ἀγαθά...». Πρβλ. Ι. ΦΙΛΗΜΩΝ, *Δοκίμιον Ἱστορικόν περί τῆς Ἑλληνικῆς Επανάστασεως*, τ. Γ΄, σσ. 113-114, όπου καταχωρεῖται εσφαλμένως με ημερομηνία : 18 Απριλίου 1821.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

στον ήχο τῶν κουδῶνων¹³¹ ὅλοι οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῆς πόλεως συνήρχοντο σάν ὄχλος κοντά στη μητρόπολή τῶν, καί ὅλοι μαζί χωρίς ἐξαιρέσεις ἄνδρες καί γυναῖκες ¹³² πήγαν μαζί με τοὺς ἱερεῖς τῶν λειτουργικά πρὸς τὸν δρόμον που περίμεναν τοὺς χωριάτες¹³³. Ὄταν ἔφθασε τὸ σῶμα τῶν χωριατῶν **τῶν ὁποίων ἀρχηγοὶ ἦταν ὁ μητροπολίτης τῶν Ἑλλήνων καί ὁ Μιχαὴλ Μαρκοπολίτης**, ἔφεραν μπροστά τῇ σημαίᾳ. Ὄταν τοὺς εἶδαν, ὅλος ὁ κόσμος ἔτρεμε ἀπὸ χαρά, ζητωκραύγαζαν τῇ δόξᾳ ἀπὸ αὐτῇ τὴν εὐτυχισμένη συναντήσῃ καί με κρότους τουφεκιῶν, πιστολίων κ.λπ. προσέγγισαν πρὸς τὴν πολλή. Ἐκαναν τὸ γύρο τῆς πόλεως ψάλλοντας Ἑλληνικά τραγούδια, συνέχισαν νᾶ ζητοκραυγάζουν ἀπὸ τὴν χαρά τῶν καί συνεχῶς ἐρίχναν τουφεκιές κ.λπ. ἕως ὅτου ἔφθασαν στὴν **Ἑλληνικὴ μητρόπολη**... Σε ὅλη αὐτῇ τὴν τελετῇ, ὑπῆρξε ἡ σημαία υψωμένη, κρατούμενη ἀπὸ Ἑλληνα ἱερέα τῆς Ἑλληνικῆς μητρόπολης, καί δύο ἄλλους ὁ σύγκελλος καί ὁ σακελλάριος πηγαίνουν μπροστά ἀπὸ τῇ σημαίᾳ με γυμνά σπαθιά στο χέρι¹³⁴. Ὄταν ἔφθασαν στὴν μητρόπολη, ὕψωσαν τῇ σημαίᾳ πάνω στο κωδωνοστάσιο καί μετὰ δοξολόγησαν τὸ θεὸ γι' αὐτά τὰ ὠραία γεγονότα. **Ὁ Μητροπολίτης τῶν Ἑλλήνων ἔκανε μεγάλη ὁμιλία στο λαό, προσκαλώντας τὸν νᾶ πάει νᾶ πολεμήσῃ τὸν ἐχθρόν, καί ὅτι μ' αὐτὴν τὴν ἀνδρεία θα νικήσουν ὅλοι. Προσκάλεσε ὅλες τις γυναῖκες νᾶ στέλνουν τοὺς ἄνδρες τῶν ἀμέσως στὴ μάχη.** Ἐπειτα εἶπε ὅτι ὅλοι που ἠθελαν νᾶ πάνε στα Ἑλληνικά πολεμικά πλοῖα θα ἐλάμβαναν τρία τάλληρα ὁ καθένας κάθε μῆνα, ἐκτός ἀπὸ αὐτά που θα μπορούσαν νᾶ πάρουν ἀπὸ τῇ λείᾳ. Ὁ Μητροπολίτης, καταευχαριστημένος καί χαρούμενος εἶπε γιὰ τῇ δολοφονίᾳ που ἐγίνε τὴν προηγούμενη ἡμέρα ὅτι αὐτὸ ἔπρεπε ἀκριβῶς νᾶ γίνεται στὴν ολονυχτία τῆς μεγάλης ἡμέρας. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν χωριατῶν ἐπίσης ἔκανε μεγάλη ὁμιλία γιὰ τὴν ἴδια υπόθεση. **Ἔτσι ἐγίνε ἡ ἐπαναστάσι στὴ Νάξο**»¹³⁵.

¹³¹ Κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Ιεροθέου προφανῶς.

¹³² Σαφὴς ἐνδείξει ὅτι ὁ Ιερόθεος εἶχε διαμνηνύσει πὼς στὴ συγκέντρωση αὐτὴ θα πρέπει νὰ συμμετάσχουν ὁποσδήποτε καὶ οἱ γυναῖκες, (παρὰ τὸν ἀποκλεισμό τους ἀπὸ τα κοινὰ που ἴσχυε ἐκεῖνη τὴν ἐποχή). Τοῦτο φρονούμε πὼς ἐγίνε κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Ιεροθέου γιὰ δύο λόγους : 1. Προκειμένου νὰ συγκεντρωθεῖ ὅσο το δυνατόν μεγαλύτερο πλῆθος ἀνθρώπων, «δια το μεγαλειώδες» τῆς συνάξεως αὐτῆς. 2. Επειδὴ ὁ Ιερόθεος στὴν ὁμιλία του (ὅπως θα δούμε στὴ συνέχεια) ἠθέλε νὰ ἀπευθυνθεῖ καὶ στις γυναῖκες, ἠθέλε νὰ ἐμφυσήσῃ σ' αὐτές τὸ πατριωτικὸ πνεῦμα καὶ τὸ γενικότερο ἐνθουσιασμό γιὰ τὴν Ἐπανάστασι, νὰ ἀπομακρύνει κάθε φόβο, ἐνδοιασμό καὶ δισταγμὸ τους, νὰ ἀποτρέψῃ κάθε προσπάθειά τους στο νὰ ἐμποδίσουν τοὺς ἄνδρες τους γιὰ συμμετοχὴ στὸν ἀγῶνα καὶ νὰ ἐπιτύχει τὴν με κάθε πρόσφορο μέσο συνεισφορὰ τους στὴν Ἐπανάστασι.

¹³³ Οἱ ἱερεῖς τῆς πόλεως (ὁποσδήποτε σύμφωνα με τις ἐντολές τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ Ιεροθέου), μετὰ τὴν κωδωνοκρουσίᾳ, ἐνδεδυμένοι τα ἀμφιά τους -αὐτὸ φανερώνει ἡ φράσις : «μαζί με τοὺς ἱερεῖς τῶν λειτουργικά», κατευθύνθηκαν ἐν πομπῇ, ἡγούμενοι τοῦ συγκεντρωμένου λαοῦ τῆς πόλεως πρὸς τὸ καθορισμένο σημεῖο ἐξώθεν τῆς πόλεως, προκειμένου νὰ προὔπαντήσουν τὸν ἐπίσκοπό τους καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ συγκεντρωμένους 2000 Ναξίους χωρικούς, ἐν συνεχείᾳ δε, ἀφοῦ ἐνώθηκαν μαζί τους, κατευθύνθηκαν «ομοθυμαδόν» πρὸς τὸν Καθεδρικό Ναὸ γιὰ τὴν ὕψωσι τῆς σημαίας καὶ τα ὑπόλοιπα.

¹³⁴ Εμφανέστατη καὶ ἐδῶ, ἡ συμμετοχὴ τοῦ Ιεροθέου στὴν ὅλη ὁργάνωσι τῆς κηρύξεως τῆς Ἐπανάστασεως στὴ Νάξο, ἐφόσον προκύπτει πὼς εἶχε τοποθετήσῃ τρεῖς κληρικούς του (ὅπως φαίνεται καὶ ἀμέσους συνεργάτες του) στις συγκεκριμένες θέσεις, ἑνὺς σηματοφόρος καὶ δύο παραστάτες.

¹³⁵ B. Slot, «Τὸ ἡμερολόγιο τοῦ προξένου τῆς Ὀλλανδίας στὴ Νάξο», περ. *Ναξιακά*, ἔτος III (1987), τ. 17, σ. 7.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

5. Η Επαναστατική Προκήρυξη της Νάξου, με πρώτη την υπογραφή του Ιεροθέου.

Παρά την ανωτέρω αδιαμφισβήτητη μαρτυρία, αντί για την 6^η Μαΐου 1821, θεωρείται από ορισμένους ιστορικούς, η 27^η Μαΐου 1821, ως η επίσημη ημερομηνία της Επανάστασης στη Νάξο¹³⁶. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι την ημερομηνία αυτή, συντάχθηκε, υπεγράφη και δημοσιοποιήθηκε η επαναστατική προκήρυξη της Νάξου.

Το γεγονός αυτό, μάλλον αποτέλεσε συνέχεια, ενός άλλου σημαντικού γεγονότος που προηγήθηκε, και αυτό ήταν, η επαναστατική διακήρυξη των Καλτεζών. Στις 26 Μαΐου 1821 έλαβε χώρα στην Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Καλτεζών της επαρχίας Μαντινείας του Νομού Αρκαδίας, η σύσκεψη των Καλτεζών η οποία εξέδωσε επαναστατική διακήρυξη. Η διακήρυξη αυτή είχε ως άμεσο αποτέλεσμα την επαναστατική προκήρυξη της Νάξου.

Η επαναστατική προκήρυξη των προεστώτων και δημογερόντων της Νάξου, μεταξύ άλλων αναφέρει τα εξής : «*Ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι προεστώτες καί δημογέροντες τῆς Νάξου... κηρύττομεν διὰ τοῦ παρόντος ὅτι κατὰ μίμησιν τῶν λοιπῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχιῶν ἀπεφασίσαμεν καί ἡμεῖς ν' ἀποτινάξωμεν τόν καταδυναστεύοντα ἡμᾶς βαρύν ζυγόν τῆς τυραννίας... προσκαλοῦμεν τόν ἐκλαμπρότατον πρίγκηπα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, ὡς ἀρχηγόν καί πληρεξούσιον διοικητήν, εἰς ἀπόκτησιν τῶν ἐθνικῶν μᾶς δικαιωμάτων καί εἰς σύστασιν πολιτικοῦ συστήματος, ἀναλόγου με τόν χαρακτήρα τοῦ ἔθνους μᾶς καί ἐλπίζομεν ὅτι ἡ ἑλληνική τοῦ ψυχῆ, καταφλεγόμενη ἀπό τόν καθαρόν τοῦ πατριωτισμόν, δέν θέλει τόν ἀφήσει νᾶ μένη κωφός εἰς τάς τόσας ἱκετικές παρακλήσεις τῶν δυστυχῶν ὁμογενῶν τοῦ. Περὶ δε τῆς ἀσφαλείας τοῦ σεβαστοῦ ὑποκειμένου τοῦ ἐγγυούμεθα ἅπαντες με τήν ζωὴν μᾶς. αὐκα' Μαΐου κζ' Ναξία, Παροναξίας Ιερόθεος....*»¹³⁷.

Αναφερόμαστε στην προκήρυξη αυτή για δύο λόγους :

1. Για το γεγονός, ότι ο πρώτος ο οποίος υπογράφει το κείμενο αυτό είναι ο Ιερόθεος και ως εκ τούτου, αποδεικνύεται η ένθερμη συνδρομή και συμμετοχή του Ιεροθέου σε κάθε Εθνικοαπελευθερωτική δράση.

2. Διότι, είναι εμφανέστατη η (μετά από τις ενέργειες του Μαζαράκη) **προτίμηση των Ναξίων** -του Ιεροθέου προεξάρχοντος- **προς το πρόσωπο του πρίγκηπα Ὑψηλάντη**, για τον οποίο γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην προκήρυξη των Ναξίων (κάτι το οποίο απουσιάζει από τη διακήρυξη των Καλτεζών) και ήδη αναφέραμε, πως ο Ιερόθεος θα διωχθεί για την επιλογή του αυτή.

¹³⁶ Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*, Αθήνα 27-06-2015, σ. 49.

¹³⁷ Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη.....», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6 (1967), σσ. 694-695.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Την επαναστατική προκήρυξη της 27^{ης} Μαΐου 1821 ακολούθησε η συγκρότηση «Εφοριακής Επιτροπής», μέλος της οποίας ήταν και ο «εξ' απορρήτων» του Ιεροθέου, Μιχαήλ Μαρκοπολίτης. Η επιτροπή αυτή ανέπτυξε πλούσια δράση για να συνδράμει με κάθε μέσο τον αγώνα, το κύριο έργο της, όμως, ήταν η στρατολόγηση νέων αγωνιστών. Η δράση της επιτροπής προκαλεί την αντίδραση των εχθρών της Επαναστάσεως οι οποίοι επίτηδες ενσπείρουν την αβεβαιότητα και το φόβο, όμως : «...ο Δεσπότης μαζί με τους Ραφτόπουλους, τους Δαμιράληδες και τον Αταλιώτη, προσπαθούν να κρατήσουν ζωντανή τη φλόγα της Επανάστασης. Αντίθετα οι καθολικοί, με επικεφαλής τον Επίσκοπο Ανδρέα Βεγγέτη, αποτελούν συντεταγμένη ομάδα, η οποία αντιδρά στην Επανάσταση. Ο καθολικός επίσκοπος θεωρεί.... ότι δε συμφέρει τους καθολικούς η επιτυχία της (επανάστασης).... υπονομεύει τις πρώτες ενέργειες της επαναστατικής επιτροπής... ενώ υποκινεί τη διασπορά ανησυχιών και ζιζανίων στον κόσμο...»¹³⁸. Μέσα στο κλίμα αυτό, συνεχίζονται οι προσπάθειες του Ιεροθέου να ενισχύσει με κάθε τρόπο τον αγώνα, για το λόγο αυτό, δεν άργησε να γίνει αποδέκτης πιέσεων προκειμένου να υποστεί τη σημαία της Επαναστάσεως και να κλίνει τον αυχένα της υποταγής στον Σουλτάνο.

6. «Ο Παπαφλέσσας της Νάξου¹³⁹». Έμπρακτη συμμετοχή στον Ιερό Αγώνα.

Ο φλεγόμενος, όμως, από πατριωτισμό Μητροπολίτης Ιερόθεος, δεν προσέφερε μόνο όσα αναφέραμε προηγουμένως στον αγώνα για την Εθνική ανεξαρτησία, αλλά ανέλαβε πιο ενεργή δράση. Υπάρχουν σαφέστατες αναφορές ότι ο Ιερόθεος συγκρότησε στρατιωτικό σώμα του οποίου ηγείτο ο ίδιος, φορώντας μάλιστα ειδική στρατιωτική στολή επίτηδες προς τούτο κατασκευασμένη για τη συμμετοχή του στον αγώνα, έφυγε μαζί με τους στρατιώτες του από τη Νάξο και έλαβε μέρος στις μάχες γύρω από την Ακρόπολη των Αθηνών αλλά και στην Πελοπόννησο, απ' όπου φεύγοντας κατόπιν, (όπως αναφέρει ο Φραντζής) άφησε αρχηγό τον Παναγιώτη Δημητρακόπουλο¹⁴⁰.

¹³⁸ Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*, Αθήνα 27-06-2015, σσ. 51-52.

¹³⁹ Ο χαρακτηρισμός ανήκει στο φιλόλογο Νικόλαο Δέτση, ο οποίος αναφέρει σχετικά : «Ο Επίσκοπος Ιερόθεος, “ο Παπαφλέσσας της Νάξου”, είναι μια ενδιαφέρουσα μορφή του Αγώνα. Φιλικός, αγωνιστής, ανυποχώρητος στις πεποιθήσεις του, στάθηκε άξιος Κληρικός και εκπρόσωπος του λαού που ποίμαινε. Οι Νάξιοι έδειξαν την αγάπη τους προς τον Ποιμενάρχη τους με τη συμπαράστασή τους στο πλευρό του κατά τη διένεξή του, αργότερα, με τη Διοίκηση...», πρβλ. Ν.ΔΕΤΣΗΣ, «Ο Βενιαμίν ο Λέσβιος στη Νάξο (1822) ως αρμοστής των Νήσων του Αιγαίου», περιοδικό *Ναξιακά*, τεύχος 15 (53) – Β' περίοδος, (Δεκέμβριος 2004 – Φεβρουάριος 2005), σ. 45, υποσημείωση 26.

¹⁴⁰ Περί της δράσεως του Παναγιώτη Δημητρακόπουλου κατά την συγκεκριμένη χρονική συγκυρία, δηλαδή μεταξύ Αυγούστου και Σεπτεμβρίου 1821, κατά την οποία, έλαβε χώρα η πολιορκία και η ανακατάληψη της Τριπολιτσάς από τους Έλληνες, βλέπε : Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, *Ο φιλικός Παναγιώτης Δημητρίου Δημητρακόπουλος και η Πάρος κατά την περίοδον της Επαναστάσεως του 1821*, Αθήναι 1974, σσ. 12-15.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Επίσης αναφέρεται, ότι εξώδευσε αρκετά χρήματα εξ' ιδίων του για τη συντήρηση του στρατιωτικού αυτού σώματος και απέκρουσε την δωροδοκία από μέρους του Άγγλου προξένου προκειμένου να ενεργεί κατά της Επαναστάσεως¹⁴¹.

Ο υπασπιστής του Θεοδώρου Κολοκοτρώνη Φώτιος Χρυσανθόπουλος ή Φωτάκος, αναφερόμενος στην Εθνική και Πατριωτική δράση του Ιεροθέου, αναφέρει τα εξής : «Ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος τί δὲν ἔκαμεν; Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως ἐνεψύχωνε τοὺς Ἕλληνας. Ἐφόρεσε στρατιωτικὴν στολὴν ἐπίτηδες κατασκευασθεῖσαν καὶ τὴν εἶχεν εἰς τὰς μάχας, εἶχε δὲ καὶ στρατιώτας ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἐπολιόρκει τὰς Ἀθήνας ὅπου ἔκαμε πολλὰς παληκαριαῖς πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν στρατιωτῶν. Ἐξώδευε δὲ καὶ ἐξ ιδίων του διὰ τὰ πολεμοφόδια καὶ τὰς τροφάς. Μετὰ ταῦτα ἦλθε καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον φορῶν τὴν στρατιωτικὴν του στολὴν ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ ὕστερα ἀνέβη εἰς τὴν Τριπολιτσᾶν. Ὑπῆρξε δὲ φίλος στενὸς τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ἔχων καὶ ἀλληλογραφίαν μὲ αὐτόν. Ἡ δραστηριότης καὶ ἡ φιλοπατρία τοῦ ἱεράρχου τούτου δὲν ἔχουν σύγκρισιν»¹⁴².

Ενώ ο Αμβρόσιος Φραντζής, αναφερόμενος στην συμβολή των «αιγαιοπελαγιτών» στον ιερό αγώνα, προβάλλει ως χαρακτηριστικό παράδειγμα τον Παροναξίας Ιεροθέο, δια των εξής : «Ὅσα μὲν οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἑλλάδος Στερεοελλαδίται ἐνήργησαν μεταξύ τοῦ ὀκταετοῦς ἀγῶνος τῆς κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀποστασίας, θυσιάσαντες, κοπιάσαντες, καὶ παθόντες.... Μεταξύ δε τούτων συμπεριλαμβάνονται καὶ οἱ Αἰγαιοπελαγίται, οἵτινες συνηγωνίσθησαν.... δὲν ἔμειναν ὁμως μακρὰν τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἀγῶνος, καθότι ἐνίστε ἐξήρχοντο στρατιωτικοὶ ἐξ' αὐτῶν περὶ τὰ παράλια τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Καρύστου, ὅπου ἦλθον διάφοροι Αἰγαιοπελαγίται, μεθ' ὧν ἦτον καὶ ὁ ἱεράρχης Παροναξίας Ἱεροθέος (νῦν Ἐπιδαύρου Λιμηράς) ὅστις εἰς ὧν ἐκ τῶν κατὰ τὸ Αἶγαῖον πέλαγος, δεῖγμα γεγονός τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐστάθη ὀχὶ μόνον ἀκλόνητος χωρὶς νᾶ καταδεχθῇ εἰς ὅσα τῶν ὑπέσχοντο οἱ ἐναντίοι, ἀλλὰ ἐκινδύνευσε ἐσωτερικῶς μὲν με κίνδυνον τῆς ζωῆς τοῦ, ἐξωτερικῶς δε, καθότι ἤθελον τὸν συλλάβει καὶ αποστείλει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν δυνάμει τῶν δύο κατ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων φερμανίων, τὰ ὁποία (ὡς προεῖρηται) ἔπεμψεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν».

Επίσης, παρουσιάζοντας εκτενέστερα την δράση του Ιεροθέου κατά την Ελληνική Επανάσταση και τις πολλές περιπέτειες αυτού, αναφέρει : «Ὁ Παροναξίας Ἱεροθέος ἅμα ὅτε

¹⁴¹ Α. ΦΡΑΝΤΖΗΣ, Αρχιμανδρίτης, *Επιτομή της Ιστορίας της Αναγεννηθείσης Ελλάδος*, Εν Αθήναις 1841, τ. 3, σσ. 207-209.

¹⁴² Φ. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ, «*Βίοι Πελοποννησίων ανδρών*», εκδ. Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα, 2003, σ. 296.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ήρχισεν ἡ ἐπανάστασις ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν Παρόναζον, ἔχων δε συνεργούς τούς, Χριστόδουλον Ραντόπουλον, Μιχαήλ Μαρκοπολίτην, Παναγιώτην Δημητρακόπουλον, τὸν Μᾶρκον Μάτσαν Μαυρογένην, καὶ ἄλλους διαφόρους ὡς μεμνημένους τὰ τῆς ἐταιρίας, ἔτρεξεν εἰς διαφόρους νήσους, παρακινῶν τοὺς κατοίκους αὐτῶν νᾶ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τῶν ὁμοθρήσκων των... ἔγραψεν ὅπου ἔδει νᾶ προσέχουν εἰς τὸ νᾶ ἀντικρούουν τὰς ἀντενεργείας...εφωδίασε δε ἐπομένως με ἀναγκαία πολεμεφόδια κτλ. καὶ τινάς, ὅσοι ἐκ τῆς μικρᾶς Ἀσίας εἶχον ἐλθεῖ χριστιανούς, ἀποστείλας ἐξ' αὐτῶν ἄλλους μὲν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἄλλους δε εἰς τὴν Κρήτην, καὶ ἄλλους εἰς τὴν Χίον, καὶ εἰς τὸν Ὑψηλάντην, μεταβάς καὶ ὁ ἴδιος εἰς Πελοπόννησον, καὶ σταθεὶς εἰς τὰ Τρίκορφα ἱκανάς ἡμέρας, επικεφαλῆς δε τῶν Παροναζίων στρατιωτῶν ἀφησε τὸν Παναγιώτην Δημητρακόπουλον, ὅστις μετ' αὐτῶν παρέμεινε μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Τριπολιτζᾶς, ὅτε εἰσῆλθε με τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας μετὰ τῶν Πελοποννησίων.

Ὁ ἐπίσκοπος Παροναζίας μεταξύ τῶν ἄλλων ὑπέφερεν πολλὰς καταδρομάς ὑπὲρ πατρίδος, προσκλήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ φερμανίων καὶ Πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πατριάρχου Εὐγενίου, διὰ τὸ νᾶ ἀντέκρουε τὰς μηχανορραφίας τῶν Δυτικῶν κατοίκων τῶν νήσων Τήνου, Νάξου, Σύρας, καὶ Σαντορίνης, οἵτινες ἔγραφον τῷ Καπετάν Πάσσα διὰ τῶν ξένων Προξένων πολλὰ κατὰ τῶν Ἀνατολικῶν, καὶ ὅτι αὐτοὶ εἶναι πιστοὶ ραγιάδες κτλ. τῷ προσέφερον δε καὶ χρήματα διὰ τοῦ αὐτοῦ βρεττανικοῦ Πράκτορος¹⁴³ διὰ νᾶ ἀντενεργεῖ κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ νᾶ ἐπιστρέψει τοὺς νησιώτας εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ Σουλτάνου, τὰ ὅποια καὶ δὲν ἐδέχθη κατ' οὐδένα τρόπον· τὰς δε σταλείσας αὐτῷ ἐπιστολάς τὰς διεύθυνεν εἰς τὴν εἰς τὴν τότε ἐλληνικὴν διοίκησιν, ἐνὶ δε λόγῳ καὶ ὁ ἱεράρχης οὗτος συνετέλεσε τὰ μέγιστα τὸν ἱερόν ἀγῶνα, συνέτρεχε, συνεκοπίαζε καὶ συνεκινδύνευεν ὑπὲρ πατρίδος, θυσιάσας καὶ ἱκανὴν ποσότητα χρημάτων, εἰς μισθούς, εἰς διαφόρους ἀποστολάς ὅπου ἡ ἀνάγκη τὸ ἐκάλει, εἰς πολεμεφόδια, καὶ εἰς πολλοὺς δυστυχοῦντας Ἑλληνας· μάρτυρες δε τούτων πάντων ὑπάρχουσιν οἱ εἰδότες καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια ἔργα τοῦ»¹⁴⁴.

Δικαίως λοιπόν, ὁ Ιερόθεος ἐκλήθη ὡς, «**ο Παπαφλέσσας τῆς Νάξου**».

¹⁴³ Εννοεῖ τον Βιτάλε.

¹⁴⁴ Α. ΦΡΑΝΤΖΗΣ, *Επιτομή της ιστορίας...*, Εν Αθήναις 1841, τ. Γ', σσ. 207-209.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

7. Πιέσεις για υποταγή στην Υψηλή Πύλη.

Το Νοέμβριο του 1821 έφθασαν στους Επισκόπους των επαναστατημένων περιοχών γράμματα του Σουλτάνου και του Οικουμενικού Πατριάρχου Ευγενίου του Β΄, με τα οποία, καλούνταν οι Επίσκοποι να υποστείλουν τη σημαία της Επανάστασεως και να υποταχθούν στο Σουλτάνο. Επίσης, να προτρέψει ο καθένας το ποίμνιό του για εγκατάλειψη των επαναστατικών ενεργειών και την πλήρη υποταγή στην Υψηλή Πύλη.

Τα έγγραφα του Σουλτάνου και του Πατριάρχου Ευγενίου επέδωσε στον Ιερόθεο ο τουρκόφιλος υποπρόξενος της Αγγλίας Νικόλαος Φραγκόπουλος. Το περιστατικό της επιδόσεως και την αντίδραση του Ιεροθέου ο οποίος **ποδοπάτησε** τόσο την Σουλτανική όσο και την Πατριαρχική εγκύκλιο, μας παραθέτει ο ιστορικός της Επανάστασεως Ιωάννης Φιλήμων, ο οποίος αναφέρει τα εξής :

«Καί εἶδομεν ἐντεῦθεν ἐγκύκλιον πατριαρχικὴν... διοχετευθεῖσαν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν νήσων διὰ τῶν ξένων πρακτόρων, καὶ ἰδίως τῶν τῆς Ἀγγλίας, συνοδεύουσας δε καὶ ὑποστηρίζουσας τὴν σουλτανικὴν. Τοιαύτην τινὰ (Γ) ἔλαβε καὶ ὁ μητροπολίτης Παροναζίας Ἱερόθεος διὰ τοῦ ἐν Νάξῳ ἀγγλικοῦ πράκτορος, καὶ τεθορυβημένος ἠρώτησεν αὐτόν : <Πόθεν σε ἐστάλη αὕτη ; > Ἐκεῖνος δε, προλαμβάνων βεβαίως τούτου τὸν νοῦν, ἀντηρώτησε : <Διατί μ' ἐρωτᾷς ; – Διὰ νᾶ γνωρίσω, ὑπέλαβεν ὁ Ἑλλήν Ἱεράρχης, ἂν ὑμεῖς ἦσθε τὰ ὄργανα τοῦ σουλτάνου διὰ τὴν ἐκ νέου υποδούλωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ τοῦτο μόνον δέν γίνεται !! καὶ γνωρίζομεν, ὅποια βία, ὅποια ἀνάγκη ἐπιβάλλει πρὸς τὸν πατριάρχην τοιαύτας ἐγκυκλίους>. Ἦν δε ὁ μητροπολίτης Ἱερόθεος ἀνὴρ πατριωτισμοῦ, χαρακτήρος γενναίου καὶ λόγον ἀνδρικὸν φέρων. Ὡς τοιοῦτος δε ἐκποδὼν ποιησάμενος καὶ τὴν σουλτανικὴν καὶ τὴν πατριαρχικὴν ἐγκύκλιον, ἐδημηγόρησεν ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐπὶ ἐκκλησίας...»¹⁴⁵. Η φράση του σπουδαίου ιστορικού Ιωάννου Φιλήμονος, «Ἦν δε ὁ μητροπολίτης Ἱερόθεος ἀνὴρ πατριωτισμοῦ, χαρακτήρος γενναίου καὶ λόγον ἀνδρικὸν φέρων», πιστεύουμε πως σκιαγραφεῖ ἀπόλυτα τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἱεροθέου. Επίσης, ἀπὸ τὸ περιστατικὸ αὐτό, γίνεται ἀντιληπτὴ καὶ ἡ ευθυκρισία τοῦ Ἱεροθέου, ὁ ὁποῖος ἀντιλήφθηκε πλήρως πὼς ὁ Πατριάρχης Ευγένιος δὲν ἐννοοῦσε πραγματικὰ αὐτὰ πὼς ἐγράφε στὴν ἐγκύκλιο, ἀλλὰ ἦταν μιὰ ἐνέργεια πὼς τοῦ εἶχε ἐπιβληθεῖ ἀπὸ τὸ Σουλτάνο καὶ πὼς ὁ Πατριάρχης ἀν εἶχε τὴ δυνατότητα θὰ ἐγράφε ἀκριβῶς τὰ ἀντίθετα. Για τὸ λόγο αὐτὸ ποδοπάτησε μαζί με τὴ Σουλτανικὴ καὶ τὴν Πατριαρχικὴ ἐγκύκλιο.

¹⁴⁵ Ι. ΦΙΛΗΜΩΝ, *Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Επανάστασεως*, τ. 4, Αθήναι 1861, σσ. 156-157.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Το περιστατικό αυτό, αμφισβητήθηκε από τον Ανδρέα Θ. Δρακάκη, ο οποίος, έγραφε τα εξής : «Βεβαίως ὁ ἀναφερόμενος διάλογος δέν εἶναι ἀκριβής, διότι ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἐν τέλει δημοσιευομένων ἐγγράφων, ἡ Πατριαρχική ἐγκύκλιος δέν εἶχε σταλῇ εἰς τοὺς Ἀγγλους Προξένους τῶν νήσων»¹⁴⁶. Είναι αλήθεια, ότι από τα έγγραφα που δημοσίευσε τότε ο Δρακάκης, μπορεί να συμπεράνει κανείς, ότι ο Χαλήλ Μπέης με έγγραφό του προς τους Προξένους της Αγγλίας, τους καλούσε να ενημερώσουν τους Αρχιερείς των νήσων ότι έχει την Πατριαρχική Εγκύκλιο στο πλοίο του και θα έπρεπε ο καθένας από τους Αρχιερείς να στείλει κάποιον με συστατικά έγγραφα από τις αρχές της νήσου, να την παραλάβει.

Όμως, όλα αυτά, προφανώς αφορούν την Πατριαρχική εγκύκλιο, που δεν ήταν ένα χειρόγραφο κείμενο, αλλά ένα κείμενο σε έντυπη μορφή, τυπωμένο στο τυπογραφείο του Πατριαρχείου¹⁴⁷, το οποίο, ως εγκύκλιος, απευθύνονταν προς όλους τους Αρχιερείς των νήσων. Η προσωπική επιστολή του Πατριάρχου Ευγενίου Β΄ προς τον Παροναξίας Ιερόθεο Β΄, όμως, ήταν οπωσδήποτε ένα χειρόγραφο κείμενο, διότι, δεν επρόκειτο για κάποια εγκύκλιο που προορίζονταν για ευρεία κυκλοφορία, αλλά ήταν μια προσωπική επιστολή του Πατριάρχη, προς τον Παροναξίας. Κακώς λοιπόν, ο Δρακάκης συγχέει την επιστολή του Πατριάρχου Ευγενίου Β΄ προς τους Αρχιερείς των νήσων του Αιγαίου Πελάγους, με την προσωπική επιστολή του Ευγενίου Β΄ προς τον Παροναξίας Ιερόθεο Β΄, και αυθαίρετα, διατυπώνει την άποψη ότι η προσωπική επιστολή του Ευγενίου προς τον Ιερόθεο «προφανώς, συνόδευε τὴν πατριαρχικὴν ἐγκύκλιον»¹⁴⁸. Αυτό, δεν προκύπτει από πουθενά. Αντίθετα, μια προσωπική και χειρόγραφη επιστολή του Πατριάρχου προς τον Μητροπολίτη του, δεν θα μπορούσε να προϋποθέτει την αποστολή ειδικού απεσταλμένου και μάλιστα με συστατικά γράμματα από το Κοινό της Νάξου, στο πλοίο του Χαλήλ Μπέη για την παραλαβή της. Ενώ, πιστεύουμε πως είναι δικαιολογημένη η αποστολή της επιστολής από το Πατριαρχείο προς τον Ιερόθεο, μέσω του προξένου της Αγγλίας στη Νάξο, λόγω της γνωστής διακοπής, της απευθείας επικοινωνίας του Πατριαρχείου με τους Ιεράρχες των επαναστατημένων περιοχών¹⁴⁹. Βέβαια, και ο Ιωάννης Φιλήμων συγχέει κατά κάποιο τρόπο τα πράγματα, όπως ο Δρακάκης, και ίσως, αυτή η σύγχυση του Ανδρέα Δρακάκη να οφείλεται στην προηγούμενη σύγχυση του Φιλήμονος.

¹⁴⁶ Α. ΔΡΑΚΑΚΗΣ, «Ἀγγλοι πρόξενοι εἰς τὰς Κυκλάδας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 4, (1964), σσ. 131-132, υποσημ. 3.

¹⁴⁷ Δ. ΣΟΦΙΑΝΟΣ, «Εγκύκλιοι (1821-1822) Οικουμ. Πατριάρχου Ευγενίου Β΄», *Δελτίο του Κέντρου Ερεῖνης τῆς Ἱστορίας τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ*, (2000), σ. 21.

¹⁴⁸ Α. ΔΡΑΚΑΚΗΣ, «Ἀγγλοι πρόξενοι εἰς τὰς Κυκλάδας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 4, (1964), σ. 131.

¹⁴⁹ Πρβλ. Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β΄, σ. 25.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Μια πιθανή εξήγηση, όλης αυτής της παρεξήγησης, θα μπορούσε να είναι το ότι, ο Ιερόθεος, παρέδωσε¹⁵⁰ στον Ιωάννη Φιλήμονα την χειρόγραφη επιστολή. Ο Φιλήμων, την καταχώρησε στο έργο του, θεωρώντας, πως, παρόμοιο ήταν και το περιεχόμενο της Πατριαρχικής εγκυκλίου προς τους άλλους Αρχιερείς και συγγέοντες με τον τρόπο αυτό τα πράγματα. Από εκεί, την αντέγραψε και δημοσίευσε κατόπιν ο Ανδρέας Θ. Δρακάκης¹⁵¹, ο οποίος, παρασύρθηκε από τον Φιλήμονα στην ίδια παρεξήγηση. Ενώ, ο Ιερόθεος έδωσε μόνο την προσωπική του επιστολή στον Φιλήμονα, την δε Πατριαρχική εγκύκλιο μαζί με τη Σουλτανική όπως μας πληροφορεί ο Αμβρόσιος Φραντζής, απέστειλε, «*εἰς τὴν τότε ἑλληνικὴν διοίκησιν*»¹⁵². Όσον αφορά δε, την παραλαβή των εγγράφων, εξυπακούεται ότι δεχόμαστε πως ο Ιερόθεος έλαβε την προσωπική του επιστολή από τον υποπρόξενο της Αγγλίας στη Νάξο Νικόλαο Φραγκόπουλο, όπως μας παραδίδει ο Ιωάννης Φιλήμων. Την δε Πατριαρχική εγκύκλιο μαζί με την Σουλτανική, έστειλε και παρέλαβε από το πλοίο του Χαλήλ Μπέη, όπως μας πληροφορεί ο Ανδρέας Δρακάκης. Όταν κανείς περιπλέξει την παραλαβή της προσωπικής επιστολής με την παραλαβή της εγκυκλίου, είναι επόμενο να οδηγηθεί σε αδιέξοδο και να υποστηρίζει ότι κάποιο από τα δύο δεν ευσταθεί. Ενώ, κάλλιστα μπορούν να ισχύουν και τα δύο.

8. Ο Κασομούλης στη Νάξο και η συνάντησή του με τον Ιερόθεο.

Την 30^η Δεκεμβρίου 1821¹⁵³, προερχόμενοι από Τήνο, Μύκονο και Δήλο, έφθασαν στη Νάξο οι απεσταλμένοι του Δημητρίου Υψηλάντη, ο Γρηγόριος Σάλας και ο Νικόλαος Κασομούλης, με σκοπό τη συγκέντρωση χρηματικής και υλικής βοήθειας για τον αγώνα. Ο Γρηγόριος Σάλας στη Νάξο, «*είχε κάποιο πλούσιο συγγενή, από τον οποίο ήλπιζε ότι θα πάρει γενναία εισφορά για τον αγώνα στη Μακεδονία*»¹⁵⁴.

Απ' ότι φαίνεται, όμως, ο πλούσιος συγγενής του Σάλα, ο επονομαζόμενος Σερδάρης, όχι μόνο δεν προσέφερε τίποτε για τον αγώνα, αλλά αντίθετα προσπάθησε να αποτρέψει και την συνάντηση με τα μόνα πρόσωπα που θα μπορούσαν να βοηθήσουν, δηλαδή τον Μητροπολίτη Ιερόθεο και τη Διδώ Μαρκοπολίτη.

¹⁵⁰ Α. ΔΡΑΚΑΚΗΣ, «Άγγλοι πρόξενοι εις τας Κυκλάδας...», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 4, (1964), σσ. 131-132.

¹⁵¹ Α. ΔΡΑΚΑΚΗΣ, «Άγγλοι πρόξενοι εις τας Κυκλάδας...», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 4, (1964), σσ. 132-133.

¹⁵² Α. ΦΡΑΝΤΖΗΣ, *Επιτομή της Ιστορίας της Αναγεννηθείσης Ελλάδος*, Εν Αθήναις 1841, τ. 3, σ. 209.

¹⁵³ Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη ιστορία της Νάξου 1800 - 2000*, τ. Β', τεύχος 1^ο, Αθήνα 2015, σ. 55.

¹⁵⁴ Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη ιστορία της Νάξου 1800 - 2000*, τ. Β', τεύχος 1^ο, Αθήνα 2015, σ. 56.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ο Κασομούλης από την πρώτη στιγμή διαπίστωσε τη διάσταση που υπήρχε μεταξύ των κατοίκων, καθώς και το γεγονός ότι Μητροπολίτης Ιερόθεος «βαστούσεν το μέρος του λαού», είχε ταχθεί δηλαδή με το μέρος του απλού λαού όπως ήδη αναφέραμε.

Όταν ο Κασομούλης και ο Σάλας έφθασαν στο νησί, ο Ιερόθεος απουσίαζε¹⁵⁵, για το λόγο αυτό δεν συναντήθηκαν άμεσα μαζί του. Μετά την επιστροφή του Ιεροθέου φαίνεται πως έγινε λόγος περί της συναντήσεως με τον Ιερόθεο και ο Κασομούλης αναφέρει χαρακτηριστικά : «...ἄλλοι μᾶς συμβούλευαν νᾶ πηγαίνωμεν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ καί ἄλλοι μᾶς ἐμπόδιζον. Ἐν τοσοῦτῳ υπερίσχυσεν ἡ γνώμη νᾶ ὑπάγωμεν, καί ἐπήγαμεν. Τοῦ ἀσπάσθημεν τήν χεῖρα· μᾶς εὐλόγησεν, μᾶς ἐφίλησεν, καί εἰς τάς συνομιλίας περί τῆς ἀνάγκης μᾶς, μᾶς παρηγόρησεν ὅτι θέλει μᾶς συντρέξει με ὅτι δύναται, ἔργῳ καί λόγῳ¹⁵⁶. Αὐτῇ ἡ ὑπόσχεσις δέν ἦτο καλή διά τούς Ἄρχοντας, διότι αὐτός ἐδύνατο νᾶ συνεισφέρει διά τοῦ λαοῦ, οἱ ἄρχοντες ὁμῶς τι νᾶ συνεισφέρουν <ἐξ ἰδίων>. Ἡ γνώμη μᾶς ἀρχισεν νᾶ κλίνη εἰς τήν συνεισφοράν, καί ἀγάλη – ἀγάλη ἀπομακρυνόμασθον ἀπό τήν ψώραν τῶν Ἀρχόντων. Ἀπάνω εἰς τά βουνά, μέσα εἰς μίαν ωραίαν κοιλάδα, εὐρίσκετο ἡ κοκκώνα δουδού Μαρκοπολίτισσα¹⁵⁷. Συνεργούντως

¹⁵⁵ Η απουσία του Ιεροθέου από την έδρα του κατά την συγκεκριμένη χρονική συγκυρία, μπορεί κάλλιστα να αποδοθεί στην συμμετοχή του ως πληρεξουσίου των νήσων Πάρου και Νάξου, στις εργασίες της Α΄ Εθνικής Συνελεύσεως της Πιάδος (Νέας Επιδαύρου), η οποίες έλαβαν χώρα, από την 20^η Δεκεμβρίου 1820 έως την 15^η Ιανουαρίου 1822. Ο Ιερόθεος, ίσως παρέμεινε μέχρι την ψήφιση του πρώτου Συντάγματος της Ελλάδας με την ονομασία «Προσωρινή Διοίκησις της Ελλάδος», η οποία πραγματοποιήθηκε την 1^η Ιανουαρίου 1822, κατόπιν δε αναχώρησε για την επαρχία του, όπου μαρτυρείται από τον Κασομούλη, η παρουσία του κατά την εορτή των Θεοφανείων. Ίσως για το λόγο αυτό, να απουσιάζει η υπογραφή του Ιεροθέου από τα κείμενα της εν λόγω Εθνικής Συνελεύσεως, τα οποία, προφανώς καθαρογράφηκαν και υπογράφηκαν μετά την 1^η Ιανουαρίου 1822 και πρό της λήξεως της Εθνικής Συνελεύσεως η οποία έλαβε χώρα κατά την 15^η Ιανουαρίου 1822. Ο Φώτιος Χρυσανθόπουλος αναφερόμενος στην συμμετοχή του Ιεροθέου στις Εθνικές των Ελλήνων Συνελεύσεις, γράφει σχετικά : «...Ἐγένετο πληρεξούσιος εἰς τήν Συνέλευσιν τῆς Πιάδος, καί εἰς τήν τοῦ Ἀστρους...», (πρβλ. Φ.ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ, «Βίοι Πελοποννησίων ἀνδρῶν», εκδ. Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα, 2003, σ. 296). Αλλά και σύγχρονοι ερευνητές, δέχονται την ανωτέρω μαρτυρία του Φωτάκου, όπως η κ. Δήμητρα Παντελιά, η οποία σχετικά αναφέρει : «...Ὁ Ιερόθεος συμμετείχε ὡς πληρεξούσιος στην Συνέλευση τῆς Πιάδας καί στην Συνέλευση τοῦ Ἀστρους τό 1823...», (πρβλ. Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ - ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οι Κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναζίας*, Εταιρεία Ιστορικών Σπουδών επί του Ελληνισμού, Θεσσαλονίκη 2019, σ. 88). Εμείς, όπως αναφέρουμε ανωτέρω, θεωρούμε πιθανή την συμμετοχή του Ιεροθέου στην Α΄ Εθνική Συνέλευση, όμως, θεωρούμε απίθανη την συμμετοχή του στην Β΄ Εθνική Συνέλευση του Ἀστρους, της οποίας οι εργασίες άρχισαν στις 10 Απριλίου 1823 και διήρκεσαν μέχρι την 30^η Απριλίου 1823. Αποκλείεται λοιπόν η συμμετοχή του Ιεροθέου στις εργασίες της Β΄ Εθνικής Συνελεύσεως του Ἀστρους, διότι, όπως προκύπτει από την παρούσα εργασία και τα σχετικά έγγραφα της εποχής τα οποία μνημονεύει, ο Ιερόθεος, το διάστημα αυτό ήταν υπόδικος και διέμενε στο Ναύπλιο. Πρόκειται, για την περίοδο της πρώτης απομακρύνσεώς του από την επαρχία του, η οποία είχε διάρκεια από την 31^η Μαρτίου 1823 μέχρι την 19^η Ιουνίου 1823.

¹⁵⁶ Στο σημείο αυτό ο Κασομούλης αναφέρει σε υποσημείωση, πως τη στιγμή εκείνη ήλθε προς συνάντηση και υπέβαλε τα σέβη του στον Ιερόθεο, ένας επίσης μεγάλος αγωνιστής του 1821, ο αρχιμανδρίτης Διονύσιος (ο Βυζάντιος), επικεφαλής, μεγάλης ομάδας αγωνιστών, Ελλήνων και Φιλελλήνων. Το γεγονός αυτό, υποδηλώνει νομίζω, την εξέχουσα θέση του Ιεροθέου στον αγώνα.

¹⁵⁷ Πρόκειται για την Ελισάβετ Μαρκοπολίτη, σύζυγο του Μιχαήλ ο οποίος τότε απουσίαζε εκτός Νάξου. Ο σπουδαίος ερευνητής Ν. Κεφαλληνιάδης αμφιβάλλει για το αν η περίφημη «δουδού», η «Ντουντού», η «Διδώ», είναι το ίδιο πρόσωπο με την Ελισάβετ, γι' αυτό και κάνει λόγο για πρώτη και δεύτερη σύζυγο του Μιχαήλ, υποστηρίζοντας πως η Διδώ ήταν η πρώτη σύζυγος, ενώ η Ελισάβετ η δεύτερη. Με την επιτόπια έρευνά μας στη Νάξο (23-29/06/2020), αυτό το ζήτημα το έχουμε διαλευκάνει, δεδομένου ότι, με την βοήθεια

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

πλαγίως τοῦ ἀρχιερέως ἔστειλεν καί μᾶς προσεκάλεσεν νᾶ τήν καταδεχθόμεν νᾶ πηγαίνωμεν ἐκεῖ.....ο ἀρχιερεὺς προσκαλέσας με καί ἰδιαιτέρως με ἐξήγησεν τά φιλογενή αἰσθήματα τοῦ καλύτερα, καί ὅτι εἶναι δίκαιον νᾶ μὴν ἀφήσωμεν λυπημένην τήν Κοκκώνα Δουδούν με τήν ἀπουσίαν μᾶς. Ὁ Κορ Σαλάς καί οἱ αὐλικοί τοῦ ὅλοι τό ἐπιθυμοῦσαν, πλὴν ὁ ἄρχων Σερδάρης καί ἡ συνδροφία δέν ἤθελαν¹⁵⁸. Τοῦ εἶπαν μάλιστα ὅτι αὐτῇ εἶναι μάγισσα, καί μάγευσεν πολλούς καθὼς καί τόν Δεσπότην. Ὁ θεῖος ἔλεγεν, ὁ ἀνεψιὸς ὑπῆκουσεν. Ἐν τοσοῦτω, διὰ νᾶ μὴ μείνῃ λυπημένη, καί δέν μᾶς συντρέξῃ, ἐκρίθη νᾶ πηγαίνω ἐγὼ με ὅλους τοὺς στρατιώτας εἰς ἐπίσκεψιν τῆς μετὰ τὴν ἐπίσημον ἐορτὴν τῶν Θεοφανειῶν.....»¹⁵⁹.

Από το ανωτέρω απόσπασμα, καθώς και απο τα υπόλοιπα στη συνέχεια, προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα ότι ο Νικόλαος Κασομούλης, εκτίμησε πολύ, τόσο τον Ιερόθεο, όσο και την Διδώ Μαρκοπολίτη. Τα επαινετικά λόγια που γράφει ο Κασομούλης για τη «δουδού» και η απόσταση του Κασομούλη «από την ψώραν των Αρχόντων», **δικαιώνουν πλήρως τις επιλογές του Ιεροθέου.**

9. Ο Διορισμός Αρμοστών νήσων του Αιγαίου και του Επάρχου Νάξου.

Λίγους μήνες μετά την αναχώρηση του Κασομούλη από τη Νάξο και συγκεκριμένα την 1^η Μαρτίου 1822, η Διοίκηση προέβη στο διορισμό Αρμοστών για τα νησιά του Αιγαίου Πελάγους. Ως Αρμοστές διορίστηκαν οι : Νικόλαος Οικονόμου, Βενιαμίν Λέσβιος, Κωνσταντίνος Μεταξάς και Βασίλειος Γκίνης. Ίσως, προ του διορισμού των Αρμοστών – και κατόπιν ενεργειών του Δημητρίου Υψηλάντη– να είχε ανατεθεί στους Ιερόθεο και Μαρκοπολίτη, έργο παρόμοιο με αυτό των Αρμοστών και έτσι ο Ιερόθεος και ο Μαρκοπολίτης μετά το διορισμό Αρμοστών, να παραγκωνίσθηκαν. Η παρεμφερής με το έργο των Αρμοστών δράση των δύο, προκύπτει από έγγραφο που υπογράφουν αμφότεροι με ημερομηνία 11 Μαΐου 1822, όπου αναφέρουν λεπτομερώς την δράση τους στις Κυκλάδες¹⁶⁰.

του αγαπητού αδελφού, Ιερέως Νικολάου Βλασσερού εφημερίου Κεραμίου Νάξου, διαπιστώσαμε πως στον Ιερό Ναό των Ταξιαρχών στο Κεραμί, υπάρχουν ιερά σκεύη τα οποία φέρουν την εξής επιγραφή και χρονολογία : «ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΚΥΡΙΕ ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΙ ΕΛΙΣΑΒΕΤ 1817 ΝΑΞΙΑ». Άρα η Διδώ και η Ελισάβετ ήταν το ίδιο πρόσωπο. Αυτό προκύπτει από την ανωτέρω επιγραφή που δημοσιεύουμε εδώ, εφόσον αποδεικνύεται ότι σύζυγος του Μιχαήλ το έτος 1817 ήταν η Ελισάβετ, το έτος 1822 αναφέρεται ως «δουδού» δηλαδή Διδώ από τον Κασομούλη και επίσης το έτος 1860 συναντάται πάλι ως Ελισάβετ σε έγγραφο που ανακάλυψε ο Κεφαλληνιάδης, ο οποίος, αγνοώντας την επιγραφή της δωρεάς που προαναφέραμε, ομιλεί για πρώτη (Διδώ) και δεύτερη (Ελισάβετ) σύζυγο του Μιχαήλ. Πρβλ. Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη εις Ακαδήμους...», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6, (1967), σσ. 784-785, υποσημείωση 1.

¹⁵⁸ Μετά την προσπάθεια αποτροπής της συνάντησης Κασομούλη – Ιεροθέου, είναι εμφανής και πάλι η προσπάθεια εκ μέρους των αρχόντων, ώστε ο Κασομούλης να μην συναντήσει ούτε ένα μέλος της οικογένειας Μαρκοπολίτη. Απεναντίας δε, ο Ιερόθεος καταβάλλει προσπάθειες ώστε να γίνει αυτή η συνάντηση.

¹⁵⁹ Ν. ΚΑΣΟΜΟΥΛΗΣ, *Ενθυμήματα Στρατιωτικά*, Αθήναι 1939, τ. 1, σσ. 173-174

¹⁶⁰ Α.Ε.Π., τ. 13, σσ. 91-92, έγγραφο 133.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Η ενέργεια περί διορισμού Αρμοστών, φαίνεται πως ήταν προ πολλού γνωστή στον Ιερόθεο και για το λόγο αυτό είχε προβεί στις απαραίτητες ενέργειες, ώστε ένας εκ των Αρμοστών να είναι ο Μιχαήλ Μαρκοπολίτης, είχε δε αποσπάσει περί αυτού τις σχετικές υποσχέσεις, κάτι το οποίο, όμως, δεν επετεύχθη.

Για το λόγο αυτό, ο Ιερόθεος εξέφρασε τη δυσαρέσκειά του προς τον φίλο του¹⁶¹ Φώτιο Καραπάνο, με επιστολή, την οποία του έστειλε τον Απρίλιο ή τον Μάιο του 1822. Στην επιστολή, χαρακτηριστικά αναφέρει : «*Προσκυνῶ. Φίλε ἀρχαῖε καὶ εὐεργέτα εἰλικρινῇ, σε εἶχα ὁμίλῃσει περὶ τοῦ πανευγενοῦς κυρίου Μιχαήλ Μαρκοπολίτου ὅτι νᾶ ὀρισθεῖ εἰς τῶν Αρμοστών.... Τό ἴδιον ὠμίλησα καὶ τοῦ κυρίου Κωλέττη καὶ εἰς τόν Πρίγκηπα*¹⁶². Τώρα δε βλέπω με μεγάλην μου λύπην καὶ θαυμασμόν ὅτι παίζεται μία κεκρυμμένη διπλωματική. Αν ευτυχῆς ἀπὸ φιλοτιμίαν, κρίνε το πόσον πειρακτικόν εἶναι εἰς ἓνα αἰσθαντικόν ευγε[γε]νῆν. Παρακαλῶ σε να ἔχω ἀπόκρισίν σου και να μη το καταδεχθῆς να μισεύσω ἀπ' ἐδῶ λελυπημένος και κατησχυμένος· διότι, βέβαια, εἰς την Γραικίαν δεν θέλει σταθῶ, τιποτένιοι και ἀσῆμαντοι να ενεργοῦν και να κατορθῶνουν και ο κύριος Φώτιος να πάσχη ἀπὸ ἀδιαφορίαν· και μένω ὅλος σος και ἄλλος συ. ο ταπεινός παροναζ(ία)ς Ιερόθεος»¹⁶³. Παρά ταῦτα, ο Ιερόθεος υποδέχθηκε ὅπως ἔπρεπε τους διορισθέντες Αρμοστές Κων/νο Μεταξά και Βενιαμίν Λέσβιο, ὅταν αυτοὶ ἔφασαν στη Νάξο, στις 23 Μαΐου 1822¹⁶⁴ και ὄχι βέβαια στις 4 Μαΐου 1822¹⁶⁵. Διότι, ὅπως θα δούμε στη συνέχεια, ο Κ. Μεταξάς αναφέρει, πως στις 23 Μαΐου 1822 οἱ Αρμοστές εγκατέστησαν στη Νάξο τον νέο Ἐπαρχο, ο οποίος, προφανῶς ἦταν ο Δημήτριος – Ἄγγελος Οικονομίδης, που εἶχε διορισθεῖ μόλις την προηγούμενη ἡμέρα, δηλαδή στις 22 Μαΐου 1822¹⁶⁶. Ο Κωνσταντῖνος Μεταξάς μας πληροφορεῖ για την ἀφιξή τους στη Νάξο και ὅσα επακολούθησαν, κάνοντας λόγο για την υποδοχή και τη συμμετοχή του Ορθοδόξου στοιχείου και του Επισκόπου (εννοεῖται του Ιεροθέου Β΄) σε ὅλα τα διατρέξαντα, ἀλλὰ και την ταυτόχρονη ἀποχή, τόσο του Επισκόπου των Καθολικῶν Ανδρέα Βεγγέτη ὅσο και ὅλων των Δυτικῶν της Νάξου : «*Εγκρίναμε εὐλογον ν' ἀρχίσωμεν κατὰ*

¹⁶¹ Η γνωριμία και φιλία του Ιεροθέου με τον εκ Ζάβιτσας (σήμερα ονομάζεται Αρχοντοχώρι) Αιτωλοακαρνανίας καταγόμενο Φώτιο Καραπάνο, δεν είναι καθόλου ἀπίθανο να ἔλαβε ἀρχή και να ἀναπτύχθηκε στην Βόνιτσα Αιτωλοακαρνανίας, ὅπου, ο Ιερόθεος υπῆρξε Εἰπίσκοπος μέχρι το ἔτος 1820, ἐνῶ ο Φώτιος Καραπάνος διδάσκαλος, μέχρι το ἔτος 1821, ὅπως μας πληροφορεῖ ο Κων/νος Σάθας ο οποίος ἀναφέρει για τον Καραπάνο τα εξῆς : «...Φῶτος Καραπάνος... ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς Βόνιτζαν μέχρι τοῦ 1821...». Πρβλ. Κ. ΣΑΘΑΣ, *Νεοελληνική Φιλολογία*, Ἐν Αθήναις 1868, σ. 576.

¹⁶² Ἐννοεῖ τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο.

¹⁶³ Α.Ι.Κ., τ. Α΄, μέρος πρῶτο, Αθήνα, 1996, σ. 237, ἔγγραφο 273.

¹⁶⁴ Γ. ΚΟΡΙΝΘΙΟΣ, «Ἀνέκδοτα ἔγγραφα σχετικά με την ἀποστολή των Αρμοστών στη Νάξο στα 1822», *Παρνασσός*, τόμος ΚΓ΄ (1981), ἀρ. 2 Ἀπρίλιος – Ἰούνιος, σ. 205.

¹⁶⁵ Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη ἱστορία της Νάξου 1800 - 2000*, τ. Β΄, τεύχος 1^ο, Αθήνα 2015, σ. 58.

¹⁶⁶ Πρβλ. Α.Ε.Π., τ. 13, σ.180, ἔγγραφο 228.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

πρῶτον τάς ἐργασίας μᾶς ἐκ τῆς νήσου Νάξου, ὅπου τινές τῶν ἐκεῖ προκρίτων παρευρέθησαν εἰς τὴν Ἐθνικὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ Συνέλευσιν, μάλιστα δε εἶχον προηγηθῇ ἡμῶν ἵνα κομίσωσι τὴν εἶδησιν τοῦ διορισμοῦ μᾶς καὶ προετοιμάσωσι τὰ πνεύματα. Κατὰ δυστυχίαν ὅμως ἐν Νάξῳ εὐρίσκοντο πολλοὶ τοῦ δυτικοῦ δόγματος ἴσως καὶ οἱ πλουσιώτεροι, οἵτινες ἦσαν ἄσονδοι ἐχθροὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐν τούτοις μόλις προσωρμίσθημεν με ἐν πλοῖον δεκαεξὶ κανονίων καὶ μίαν σκούναν τεσσάρων, ἔχοντες καὶ ἱκανὴν στρατιωτικὴν καὶ ναυτικὴν δύναμιν, ἐτύχαμεν καλῆς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων, δυτικοὶ ὅμως οὐδόλως παρουσιάσθησαν ἐνώπιον ἡμῶν. Ἐξιστορῶ δε τὸν τρόπον τὸν ὅποιον μετεχειρίσθην πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς μου, εἰς τὴν νήσον Νάξον, διότι τὰ αὐτὰ ἐνήργησα καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς νήσοις μετ' εὐαρέστου ἐπιτυχίας. Κατὰ πρῶτον προσεκάλεσα γενικὴν συνέλευσιν, ἐξήγησα τὸν σκοπὸν τῆς ἐπαναστάσεως, ἐλάλησα ἀρκούντως κατὰ τῆς τυρρανικῆς κυβερνήσεως τῶν Τούρκων, ἐπέδειξα τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἀνεξαρτησίας καὶ Ἐθνικότητος, καὶ ὅτι ὀφείλομεν πάντες νᾶ σεβώμεθα καὶ νᾶ ὑποτασσώμεθα εἰς τὴν συστηθείσαν Ἐθνικὴν Διοίκησιν, ἣν διετάχθημεν Ν' αντιπροσωπεύσωμεν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Τοιούτου εἵδους ὁμιλία επαναληφθεῖσα καὶ παρὰ τοῦ σεβασμίου συναδέλφου μου Βενιαμίν τοῦ Λεσβίου, ἐπροξένησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν τοῖς συνελθοῦσι παρόντος τοῦ Ἀρχιερέως καὶ τοῦ κλήρου. Μετὰ τὰς προσφωνήσεις ταύτας διὰ ζητωκραυγῶν καὶ κανονιοβολισμῶν ὑψώθη ἡ Ἑλληνικὴ σημαία **ἐγκαθιδρύσαμεν τὸν διορισθέντα ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Ἐπαρχον**, ἐψάλη δοξολογία καὶ ετοιχοκολλήθησαν εἰς ὅλην τὴν πόλιν αἱ προκηρύξεις τῆς διοικήσεως, δι' ἰδιαιτέρας τῶν Ἀρμοστῶν προκηρύξεως....»¹⁶⁷.

Παρά την αποσιώπηση του ονόματος του Ιεροθέου ἀπὸ τον Μεταξά, εἶναι εμφανές ὅτι ὁ Ιερόθεος εἶχε ενεργὸ συμμετοχὴν ἐν τῇ υποδοχῇ τῶν Ἀρμοστῶν ἐφόσον ἦταν παρὼν ἐν οἱσὶν ομιλίες, μαζί με τοὺς κληρικοὺς καὶ τὸ ποίμνιό του, ἐπὶ συνέχεια δε, ἐκάνε δοξολογία πρὸς τιμὴν τῶν Ἀρμοστῶν καὶ τοῦ νέου Εὔταρχου.

Ἀντίθετα, ἀπουσίαζαν ἅπαντες οἱ Καθολικοὶ τόσο ἀπὸ τῆς υποδοχῆς ὅσο καὶ ἀπὸ τῆς χρηματικῆς συνεισφοράς¹⁶⁸ ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνα ἡ ὁποία στηρίχθηκε ἐξ' ὁλοκλήρου ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους Χριστιανούς τῆς Νάξου, ὅπως μας πληροφορεῖ ἐν τῇ συνέχειᾳ ὁ Μεταξάς : «...οἱ Δυτικοὶ ὅμως οὐ μόνον δὲν ἔλαβον μέρος εἰς τὸν νέον ὀργανισμόν, ἀλλ' οὐδ' ὀβολόν προσέφερον, καὶ ἀντενέγγουν μάλιστα μυστικῶς κατὰ τῶν μέτρων τῶν Ἀρμοστῶν»¹⁶⁹.

¹⁶⁷ Κ. ΜΕΤΑΞΑΣ, *Ιστορικά Απομνημονεύματα.....*, ἐκδ. Βεργίνα, 2^η ἐκδόση, Ιούλιος 2018, σ. 67.

¹⁶⁸ Γ. ΚΟΡΙΝΘΙΟΣ, «Ἀνέκδοτα ἐγγράφα σχετικά με τὴν ἀποστολὴ τῶν Ἀρμοστῶν ἐπὶ τῇ Νάξῳ ἐν τῇ 1822», *Παρνασσός*, τόμος ΚΓ' (1981), ἀρ. 2 Ἀπρίλιος – Ιούνιος, σσ. 205-206.

¹⁶⁹ Κ. ΜΕΤΑΞΑΣ, *Ιστορικά Απομνημονεύματα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως*, ἐκδόσεις Βεργίνα, 2^η ἐκδόση, Ιούλιος 2018, σσ. 67-68.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ωστόσο, εν σχέσει με τον Επίσκοπο Ιερόθεο, ο Μεταξάς αποσιωπά κάτι πολύ σημαντικό. Είναι το γεγονός, ότι ο Ιερόθεος φιλοξένησε στην οικία του τους Αρμοστές και ότι ανέλαβε ειδική αποστολή προκειμένου να τους διευκολύνει στο έργο τους. Ευτυχώς οι πληροφορίες αυτές διασώθηκαν από τον τότε Επίσκοπο των Καθολικών της Νάξου Ανδρέα Βεγγέτη, ο οποίος, στην από 5 Ιουλίου 1822 αναφορά του¹⁷⁰ προς τον πρεσβευτή της Γαλλίας στην Κωνσταντινούπολη, μας πληροφορεί για την επίσκεψη του Ιεροθέου στο Βεγγέτη, τον μεταξύ τους διάλογο και τον χειρισμό του θέματος από μέρους του Ιεροθέου, εκ του οποίου προκύπτει, η ένθερμη συνδρομή του Ιεροθέου στο έργο των Αρμοστών. Ο Βεγγέτη, μεταξύ άλλων σημειώνει τα εξής :

«...στις 23 τοῦ Μάη (Ν. ημ.) 1822 ἔφτασαν ἔδω οἱ Ὀργανωτές τῶν νησιῶν τοῦ Ἀρχιεπελάγου... ἔστειλαν σε μένα τόν Ἑλληνα μητροπολίτη τοῦ νησίου, στο σπίτι τοῦ ὁποίου εἶχαν ἐγκατασταθῇ, γία νᾶ με προτρέψει νᾶ παρακινήσω τοὺς καθολικοὺς νᾶ συντρέξουν καί αυτοί... στην προαιρετικὴν εἰσφορά καί νᾶ ενωθούμε μαζί τους... ἐγὼ δε τοῦ ἀπάντησα : <Καλὰ ξέρει ἡ Ἀγιότητα σὰς, ὅτι ὁ Κ. Visconte della Mellierie, κυβερνήτης τῆς φρεγάτας... διάβασε τὴν πατέντα τοῦ Κ. David... με τὴν ὁποία χαρακτήριζε τοὺς Καθολικοὺς προστατευομένους τῆς Α.Μ. τοῦ βασιλέα τῆς Γαλλίας καί ὅτι.... οἱ καθολικοὶ δέν ὀφειλοῦν νᾶ συνρέχουν στις συνεισφορὲς γία τό Ἑλληνικό Ἔθνος, μιᾶς κί εἶναι οὐδέτεροι. Ἡ σημαία που κυματίζει στῇ μητρόπολὶ μᾶς εἶναι ἐπίσημη ἀποδείξις τῆς παραπάνω προστασίας καί τῆς οὐδετερότητας μᾶς>. Τότε ἐκεῖνος μου ἀποκρίθηκε : <Ἡ Ἑλληνικὴ κυβερνήσις δέν ἀκούει αὐτά που λένε οἱ κυβερνήτες τῶν πλοίων. Ἀν ὅμως ὁ βασιλέας τῆς Γαλλίας ἔγραφε στην Ἑλληνικὴ κυβερνήσις πως δέν θέλει νᾶ συντρέχουν οἱ καθολικοὶ αὐτῶν τῶν νησιῶν στις φορολογίες τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, τότε θα ‘παῦε νάχη ἀπαιτήσεις. Μά οἱ καθολικοὶ γία τὴν ὥρα δέν ἀπολαμβάνουν τὴν προστασία τῆς Γαλλίας, σύμφωνα με τὴν ἀνακοινώσις τοῦ Κ. Γκίζη, Γάλλου προξενικοῦ πράκτορα στῇ Μύκονο>. Σ’ αὐτά ἐγὼ ἀποκρίθηκα...»¹⁷¹.

Ἡ μεσολάβηση του Ιεροθέου, εἶναι προφανές πως δεν εἶχε κάποιο ἀποτέλεσμα γία βοήθεια ἀπὸ μέρους των Καθολικῶν. Γία το λόγο αὐτό, τὴν ἐπόμενη ἡμέρα ἀναγκάσθηκε νὰ ἐπισκεφτεῖ τὸν Βεγγέτη ὁ Κωνσταντῖνος Μεταξάς, ὁ ὁποῖος ἐπίσης δεν ἔφερε κάποιο ἀποτέλεσμα γία βοήθεια. Οἱ Αρμοστές κατόπιν ἀναχώρησαν ἀπὸ τὴ Νάξο καὶ ἐπανήλθαν (με ἄλλη σύνθεσις), τὸν Αὐγούστο τοῦ 1822. Πρῶτὴ τους ἐνέργεια, ἡ σύλληψη τοῦ Μιχαλάκη Μαρκοπολίτη.

¹⁷⁰ Γ. ΚΟΡΙΝΘΙΟΣ, «Ἀνέκδοτα ἐγγραφα σχετικὰ με τὴν ἀποστολὴ των Αρμοστών στη Νάξο στα 1822», *Παρνασσός*, τόμος ΚΓ' (1981), ἀρ. 2 Ἀπρίλιος – Ιούνιος, σσ. 205-206.

¹⁷¹ Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ὁ πύργος τοῦ Μαρκοπολίτη...», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6, (1967), σσ. 704-706.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ο Αρμοστής Νικόλαος Οικονόμου, προέβη στη σύλληψη και φυλάκιση του συνεργάτη και συμμάχου του Ιεροθέου, Μιχαήλ Μαρκοπολίτη. Η ενέργεια αυτή ήταν αποτέλεσμα διαφόρων ενεργειών του Μαρκοπολίτη που έδειχναν τάσεις αυτονομήσεως των χωρίων της Νάξου, υπό την ηγεσία του ιδίου και ανεξάρτητα από την πρωτεύουσα του νησιού, πράγμα το οποίο ερμηνεύονταν ως Διοικητική διχοτόμηση¹⁷². Το εγχείρημα αυτό δεν ήταν δυνατόν βέβαια να επικροτεί, ούτε ο Έπαρχος Νάξου αλλά ούτε και η Διοίκηση, η οποία σε σχετικό έγγραφο αναφέρει : «...φαίνεται άνοστον ή πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας νᾶ εἶναι χωριστή διόλου ἀπό τήν Ἐξω χώραν καί δύο νᾶ συγκροτῶνται κοινά, δύο ἐπάρχων χρείαν ἔχοντα ...»¹⁷³. Παρά την από 22 Ιουνίου 1822 προτροπή του Δημητρίου Υψηλάντη όπως οι Αρμοστές «...πασχίσωσι νᾶ εὐχαριστήσωσι ἀμφοτέρα τά μέρη...»¹⁷⁴, ο Αρμοστής Νικόλαος Οικονόμου τέλος Αυγούστου του 1822, προέβη στη σύλληψη του Μιχαήλ Μαρκοπολίτη, τον οποίον αρχικώς κράτησε φυλακισμένο στην οικία του Ιεροθέου, όπου διέμεινε για λίγο ο Οικονόμου, εν συνεχεία δε τον απέστειλε στο πλοίο του¹⁷⁵.

Υπαίτιος του μένους της Διοικήσεως προς τον Μαρκοπολίτη και αργότερα προς τον Ιερόθεο φαίνεται πως είναι, ο κατά την 22 Ιουνίου 1822 διορισθείς, τρίτος¹⁷⁶ κατά σειρά Έπαρχος Νάξου Παναγιώτης Δημητρακόπουλος, ο οποίος, αισθάνονταν μάλλον ότι από τις ενέργειες του Μαρκοπολίτη (τις οποίες προφανώς επικροτούσε ο Ιερόθεος¹⁷⁷), αμφισβητούνταν η εξουσία του ως Επάρχου Νάξου, για το λόγο αυτό προσέφευγε στη Διοίκηση με συνεχείς αναφορές κατά των δύο αυτών προσώπων. Η Διοίκηση άλλωστε, ενθάρυνε αυτή τη συμπεριφορά των Επάρχων, έναντι των προσώπων που απέρριπταν ή έθεταν υπο αίρεση τις αποφάσεις της. Αυτό προκύπτει από έγγραφο του Ιωάννη Κωλέττη προς τον Π. Δημητρακόπουλο, με ημερομηνία 1 Αυγούστου 1822, στο οποίο, μεταξύ άλλων αναφέρονται και τα εξής : «*Ἡ ὑπερτάτη Διοίκησις ἐπληροφορήθη ὅτι.... ἐτρεζαν διάφοροι*

¹⁷² Ενδεικτικό των αντιλήψεων και ενεργειών του Μιχαήλ Μαρκοπολίτη περι του θέματος αυτού, είναι το έγγραφό του με τίτλο : «Αναφορά περί της διοικητικής οργανώσεως της Νάξου», βλ. Α.Ε.Π., τ. 11, σσ. 22-24, έγγραφο 19.

¹⁷³ Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη...», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6, (1967), σ. 712.

¹⁷⁴ Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη...», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6, (1967), σ. 713.

¹⁷⁵ Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη...», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6, (1967), σ. 715.

¹⁷⁶ Ως Έπαρχοι Νάξου, την περίοδο αυτή, διορίσθηκαν κατά σειρά οι εξής : 1. Στις 22-05-1822 ο Δημήτριος – Άγγελος Οικονομίδης. 2. Στις 23-05-1822 ο Ανδρέας Κασσιμάτης, (ο οποίος έφθασε στη Νάξο μόλις την 20-06-1822 και κατόπιν παραιτήθηκε). 3. Στις 22-06-1822 ο Παναγιώτης Δημητρακόπουλος. 4. Τον Μάιο του 1823 ο Φώτιος Καραπάνος, (ο οποίος απεβίωσε 28-09-1823). 5. Στις 19-10-1823 ο Αντώνιος Μάρκου. 6. Κατά το έτος 1825, ο Αντώνιος Αλεξόπουλος.

¹⁷⁷ Είναι προφανές η συμπόρευση του Ιεροθέου με τον Μιχαήλ Μαρκοπολίτη και προκύπτει από διάφορα επίσημα έγγραφα καθώς επίσης και από άλλες αιτίες, όπως το γεγονός ότι αμφότεροι απαντώνται ως συνδρομητές σε έκδοση του έτους 1831. Στην εν λόγω έκδοση διαβάζουμε μεταξύ άλλων και τα εξής : «*ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ Τῶν φιλομούσων συνδρομητῶν. Ἐν Ναυπλίῳ. Ἡ Ἀ. Ἐ. ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος Κόμης Ἰ. Ἀ. Καποδίστριας..... Ἐν Νάξῳ..... Ἰερόθεος, Ἀρχιεπ. Παροναξίας Ἰ. Μιχαήλ Μαρκοπολίτης Ἰ. ...*». Πρβλ. ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ, Ἐν Ναυπλίῳ, 1831, σσ. 182 και 196.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

δημεγέρται διά νᾶ ταραῖζον τήν ἡσυχίαν τῶν κατοίκων, κάμνοντας τούς νᾶ χάσουν τῆς εὐνομίας, εὐταξίας καί συμφωνίας τούς γλυκυτάτους καρπούς καί ἀνοίγοντας τούς τό στάδιον τῆς αναρχίας.... νᾶ λάβετε τά πλέον δραστήρια μέτρα καί ἐκδόσητε ἐντόνους προσταγάς... ἐξεσκεπάσαντές τούς νᾶ τούς φυλακώσητε... τά δε γράμματα εἰς αὐτούς ηθέλατε εὔρη, νᾶ τά στείλητε ἀμέσως εἰς τήν Διοίκησιν, διά νᾶ φανερωθῇ ποῖον εἶναι τό πρῶτον αἷτιον τῶν τοιούτων... κινδυνεύει ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ δυστυχοῦς Ἑθνους μᾶς ἐξ' αἰτίας τοιούτων χαιρεκάκων ἀτόμων καί μεγαλυτέρων ἐχθρῶν τοῦ Γένους μᾶς παρά τούς Τούρκους. Εἰς σχῆμα κηφῆνων ἱερωμένων περιφερομένων, πρέπει νᾶ δείξητε ὅλην τήν δραστηριότητα καί τήν ἀξιοσύνην σας...»¹⁷⁸.

Οπότε, μετά τη σύλληψη και φυλάκιση του Μαρκοπολίτη η προσοχή στρέφεται προς τον Ιερόθεο, ο οποίος, καλείται από τον Αντέπαρχο Πάρου να παρουσιασθεῖ ενώπιόν του. Ο Ιερόθεος στις 9 Σεπτεμβρίου 1822 απαντά θετικά στην πρόσκληση, αλλά συγχρόνως επισημαίνει στον Αντέπαρχο : «...Ἐγὼ ἀπειθής εἰς τήν Διοίκησιν δέν εἶμαι ἔγὼ μάλιστα εἶμαι ἐκεῖνος, ὁποῦ συνεχῶς ἔγραφον πρὸς τήν Ὑπερτάτην Ἑλληνικὴν Ἐθνικὴν Διοίκησιν ὅ,τι νᾶ ευγάλη ὅσον οὐπω ἀρμοστάς εἰς τό Αἰγαῖον... ἐκ τῶν μερικῶν διαβολῶν, ἀναφανδόν τουρκολάτρων Ναζίων, ὑποπεύομαι μίαν δεδουλωμένην πολιτικὴν, διά νᾶ γίνω ἄγρυπτος τῆς σεσαπημένης σαγίνης τῶν...»¹⁷⁹.

Οι κληρικοί του Ιεροθέου μαζί με λαϊκούς υποστηρικτές του (65 πρόσωπα συνολικά από την Πάρο), λαβόντες υπ' όψιν τις κατά του Επισκόπου τους ενέργειες, συνέταξαν και συνυπέγραψαν το Σεπτέμβριο του 1822, πολύ συγκινητική αναφορά προς την Υπέρτατη Διοίκηση, με την οποία υπερασπίζονται τον ποιμένα τους¹⁸⁰. Η συγκέντρωση των Παριανών προς υποστήριξη του Επισκόπου τους, η συζήτηση που πραγματοποιήθηκε κατά την συγκέντρωση, καθώς και η υπογραφή και αποστολή της εν λόγω αναφοράς, θορύβησε τόσο τον Αντέπαρχο Πάρου, όσο και τους Αρμοστές. Ο Αντέπαρχος Πάρου, στις 24 Σεπτεμβρίου 1822, γράφει προς τον αστυνόμο της Νάουσας Πάρου Νικόλαο Μαλατέστα, τα εξής : «Τὸν Δεσπότη τά κινήματα εἶναι νᾶ κάμη κριτήριον ξεχωριστόν ἰδικόν τοῦ ὡς ἄλλος Διοικητής. Τόν ὀργανισμόν αὐτοῦ τοῦ κριτηρίου τόν ἔκαμαν εἰς τά ἐδῶ... Ἄν λοιπόν ἀνέγνωσεν αὐτόν καί τόν ἐκόλλησεν εἰς δημόσιον τόπον, θέλετε τόν πάρη καί μου τόν στείλῃ ἀμέσως. Ὅποιος ἀναχωρεῖ διά Νάξον νᾶ τόν κοιτάξεις διά γράμματα, χωρίς συστολήν, ὅποιον καί ἂν εἶναι, χωρίς ἐξαίρεσιν.... Μὴ φοβήσαι... Ἐνεργά λοιπόν με τήν ἀπαιτουμένην αὐστηρότητα τοῦ

¹⁷⁸ Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, *Ο φιλικός Παναγιώτης Δημητρίου Δημητρακόπουλος και η Πάρος κατά την περίοδο της Επανάστασης του 1821*, Αθήναι 1974, σσ. 17-18.

¹⁷⁹ Α.Ε.Π., τ. 15αβ, σ. 157, έγγραφο 87.

¹⁸⁰ Α.Ε.Π. τ. 11, σσ. 16-19, έγγραφο 16.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ύπουργήματος μᾶς». Αλλά και οι Αρμοστές έστειλαν έγγραφο περί του θέματος αυτού, προς τον Αντέπαρχο Πάρου Π. Βαφιόπουλο δια του οποίου τον διέτασαν να συλλάβει άμεσα τον Ιερόθεο. Αυτό συμπεραίνεται από το με ημερομηνία 25 Σεπτεμβρίου 1822 έγγραφο του Βαφιόπουλου προς τους Αρμοστές, στο οποίο, μεταξύ άλλων διαβάζουμε και τα εξής : «...Ταύτην τήν στιγμήν ἔλαβον τό σεβαστόν μοι γράμμα σάς, ἐν ᾧ μοι εσημειοίτε τό τολμηρόν κίνημα τοῦ Παροναξίας. Ἐγώ, κύριοι... μόνον διά ψιλῆς ἀβεβαίου ειδήσεως... εὐθύς ἔγραψα πρός τόν ἐν τῇ Ναούσῃ Ἀστυνόμον μου... Ἐγώ δε... περιμένων τήν ἔκδοσιν τῆς προκηρύξεως τοῦ, καί ἐν ταῦτῳ νᾶ συλλάβω οὐ μόνον τόν Παροναξίας, ἀλλά καί τόν Μαυρογένην καί τόν Μαρκοπολίτην¹⁸¹ ὡς συναινέτας ...Τώρα δε βεβαιωθείς ἐκ τοῦ σεβαστοῦ γράμματος σάς καί ἐκ τῆς τοῦ κυρίου Μαντζοράκη ἐγγράφου ὁμολογίας, θέλω βιάσω τόν κυρ Μαυρογένην, νᾶ μοι ἐγχειρίσῃ τήν τοιαύτην τοῦ Παροναξίας προκήρυξιν, καί ἅμα περιλαβὼν αὐτήν, θέλω περάσω εἰς Νάουσαν, ὅπου ὁ Παροναξίας εὐρίσκεται καί συλλαβὼν αὐτόν ὡς προστάξετε θέλω τόν αποστείλῃ εἰς τήν Διοίκησιν»¹⁸².

Ο Ιερόθεος, πλήρως ενημερωμένος για τις εναντίον του ενέργειες και αντιλαμβανόμενος την κρισιμότητα των στιγμών, από τη Νάουσα της Πάρου όπου βρίσκεται, με δραματική επιστολή γραμμένη στις 26 Σεπτεμβρίου 1822, καλεί το Μιχαήλ Μαρκοπολίτη προς συνάντηση και του ζητεί να ενημερώσει και τον Μάρκο Μάτζα-Μαυρογένη. Στη συγκινητική επιστολή αναφέρει : «...οἱ αρμοστές ἔγραψαν πρός τόν ἀντέπαρχον διά νᾶ με πιάση νᾶ με στείλλῃ εἰς Πελοπόννησον... τά πράγματα ἐκορυφώθησαν. Διά τοῦτο ἀνάγκη πᾶσα νᾶ ἔλθετε, πλὴν νᾶ εἶναι ἕως τρεῖς ὥρας τῆς νυκτός. Ταῦτα ἐν βία καί μένω. 1822 7βρίου 26», καταλήγει δε ως εξής : «Ὁ ἄθλιος καί πολυτεθλιμμένος, Παρον. Ἱερόθεος. Εἴπετε τό καί τοῦ ἄρχοντος Μαυρογένους νᾶ τό ηξεύρῃ, ὃν εὐχομαι ἐκ ψυχῆς»¹⁸³. Στη συνάντηση αυτή, ίσως αποφασίσθηκε η προς υπεράσπιση του Ιεροθέου σύνταξη νέας αναφοράς προς τη Διοίκηση, με πολύ περισσότερες υπογραφές από την προηγούμενη.

Την υπόθεση αυτή ενισχύει το γεγονός ότι η νέα αναφορά (με παρόμοιο περιεχόμενο υπέρ του Ιεροθέου, όπως και η άλλη), φέρει ημερομηνία 8 Οκτωβρίου 1822 και είναι υπογεγραμμένη από 132 πρόσωπα, κληρικούς και λαϊκούς, αλλά αυτή τη φορά, η αναφορά προέρχεται από κατοίκους της Νάξου¹⁸⁴.

Εν τω μεταξύ, στις 4 Οκτωβρίου, ο Ιερόθεος έστειλε εκτενή επιστολή στον Έπαρχο της Νάξου Παναγιώτη Δημητρακόπουλο, δια της οποίας, του δηλώνει πως είναι αθώος για

¹⁸¹ Ο Μιχαήλ Μαρκοπολίτης, είχε εν τω μεταξύ αποδράσει.

¹⁸² Α.Ε.Π., τ. 15αβ, σσ. 166-167, έγγραφο 96.

¹⁸³ Α.Ε.Π., τ. 15αβ, σ. 167, έγγραφο 97.

¹⁸⁴ Α.Ε.Π., τ. 11, σσ. 20-22, έγγραφο 18.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

όσα τον κατηγορούν και τον παρακαλεί να μεσολαβήσει, προκειμένου να συμφιλιωθεί με τους διώκτες του. Η σημαντική αυτή επιστολή, (η οποία παρατίθεται ολόκληρη στο παράρτημα της παρούσης εργασίας¹⁸⁵), ευτυχώς διασώθηκε στο αρχείο του Π. Δημητρακόπουλου και δημοσιεύτηκε το έτος 1974¹⁸⁶, από τον ομώνυμό του απόγονο, Παναγιώτη Δ. Δημητρακόπουλο. Ο εκδότης του πονήματος με τίτλο, «Ο φιλικός Παναγιώτης Δημητρίου Δημητρακόπουλος και η Πάρος κατά την περίοδο της Επανάστασεως του 1821», χαρακτηρίζοντας το έγγραφο του Ιεροθέου προς τον Δημητρακόπουλο (το οποίο ονομάζει μάλιστα «απολογία του Επισκόπου»), γράφει πως η «απολογία» αυτή είναι : *«Υποκριτική, πλήρης διπλωματικῶν ἐλιγμῶν καὶ στρατηγικῶν ἐπιθέσεων καὶ ὑποχωρήσεων, εἶναι ἀψευδὴς μάρτυς τοῦ δαιμονίου πνεύματος τοῦ γράφοντος. Ἐν ἀρχῇ ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἀρχόντων τῆς Νάξου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ ἰδίου τοῦ Ἐπαρχοῦ τὸν ὁποῖον ταυτοχρόνως ἐπαινεῖ καὶ κολακεύει, ἐπιρρίπτων εἰς αὐτούς τὴν εὐθύνην, τῆς προκληθείσης παρὰ τοῦ ἰδίου ἀνωμαλίας. Ἐν συνεχείᾳ ἀναλογιζόμενος τὴν δρᾶσιν τοῦ καὶ τὰς εἰς βάρος τοῦ συνεπειάς, δὲν διστάζει νᾶ ὁμολογήσῃ τὴν ἐνοχὴν τοῦ καὶ νᾶ ζητήσῃ συγχώρησιν. Ἐν τέλει δε ἐπικαλούμενος τὰς κρίσιμους περιστάσεις τὰς ὁποίας διέρχεται τὸ Ἔθνος, ἐπιζητεῖ τὴν συμφιλίωσιν με ἀπώτερον σκοπὸν νᾶ συνεχίσῃ ἀνενόχλητος τὸ διαβρωτικὸν ἔργον τοῦ». Τὴν κατὰ τὴ γνώμη μας ἀδίκῃ αὐτῇ κριτικῇ, ἀφήνουμε στὴν κρίση τοῦ ἀναγνώστου καὶ δὲν σχολιάζουμε περαιτέρω. Στις 9 Οκτωβρίου 1822, ὁ ἐκ τῶν Ἀρμοστῶν Νικόλαος Οικονόμος, ἀπὸ τὴ Χώρα τῆς Τήνου ὅπου βρίσκεται, ἀπευθύνει ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἄλλους Ἀρμοστές, ὅπου μεταξύ ἄλλων ἀναφέρει καὶ τὰ εξῆς :* *«...ἦλθεν εἶδησις ἐκεῖ ὅτι ὁ Ἅγιος Παροναζίας συνέστησεν ἱερόν κριτήριον, καὶ διὰ τοῦτο ἐγράψαμεν πρὸς τὸν ἀντέπαρχον τῆς Πάρου νᾶ τὸν συλλάβῃ καὶ νᾶ τὸν ἐξαποστείλῃ εἰς Πελοπόννησον.... μᾶς ἦλθεν εἶδησις ὅτι ὁ Μαρκοπολίτης ἔφυγεν ἐκ τῆς Πάρου ἀπατήσας τὸν ἀντέπαρχον ἐκεῖ... ἐξαπεστείλαμεν ἡμετέρους δώδεκα ἀνθρώπους με ἐν τρεχαντήρι νᾶ τὸν συλλάβωσι καὶ νᾶ μᾶς τὸν φέρωσιν ἔδω...»¹⁸⁷. Μετὰ τὴν ολοκλήρωση τῆς συλλογῆς τῶν υπογραφῶν, (παραμένων προφανῶς ἐν τῷ μεταξύ κρυπτόμενος ὁ Ιερόθεος¹⁸⁸), ἔχοντας μαζί του τὰ ἐγγράφα, πού, ἤδη ἀναφέραμε (ἡ ἴσως καὶ κάποιες ἄλλες συστατικές ἐπιστολές πού δὲν διασώθηκαν ἢ ἐμεῖς δὲν ἔχουμε ὑπόψη μας), μεταβαίνει στὴν Πελοπόννησο (κατὰ τὸν Βαφιόπουλο στὴν Σαλαμίνα), προκειμένου νὰ υποστηρίξῃ τὴ θέση του.*

¹⁸⁵ Παράρτημα – Τεκμήριο 1, σ. 282.

¹⁸⁶ Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, *Ο φιλικός Παναγιώτης Δημητρίου Δημητρακόπουλος και η Πάρος κατά την περίοδο της Επανάστασεως του 1821*, Αθήναι 1974, σσ. 19-21.

¹⁸⁷ Α.Κ.Υ., τ. 8, σ. 532.

¹⁸⁸ Για τὸ λόγο αὐτὸ ὑπάρχει ἀπὸ μέρους μας ἀμφιβολία γιὰ τὸ ἀν ὄντως πραγματοποιήθηκε ἡ συγκέντρωση τῆς 22^{ας} Οκτωβρίου 1822 πού καταγγέλει ὁ Ἀντέπαρχος Πάρου, ἀπὸ τὴ στιγμή πού ὁ Ιερόθεος ἦταν «ὑπο διωγμὸν» καὶ ἦταν ἀναγκασμένος νὰ κρύβεται προκειμένου νὰ ἀποφύγει τὴ σύλληψη.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ο Παναγιώτης Δημητρακόπουλος, με επιστολή του από τη Νάξο προς τους Αρμοστές η οποία φέρει ημερομηνία 10 Νοεμβρίου 1822, σπεύδει να τους ενημερώσει για τη μετάβαση του Ιεροθέου στην Πελοπόννησο, αλλά και να προλάβει την ανατροπή του κλίματος υπέρ του Ιεροθέου, φοβούμενος μήπως η Διοίκηση πεισθεί από τις αναφορές των κατοίκων και την προσωπική «αυτό-υπεράσπιση» του Ιεροθέου. Στην επιστολή αυτή, όμως, αναφέρεται επιπλέον κάτι πολύ σημαντικό. Είναι το ότι οι Αρμοστές μάλλον είχαν αποφασίσει να θέσουν σε διαθεσιμότητα τον Ιερόθεο και να διορίσουν «Αρχιερατική Επιτροπή», η οποία θα διαχειριζόνταν τα της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναζίας. Επειδή, όμως, ο Ιερόθεος μετέβη στην έδρα της Διοικήσεως, ο Δημητρακόπουλος ενημερώνει πως δεν κοινοποίησε την προκήρυξη για την Αρχιερατική Επιτροπή. Επίσης, εκτός των άλλων προσπαθεί όχι μόνο να εμποδίσει την επάνοδο του Ιεροθέου στη Νάξο, αλλά συγχρόνως, να επιτύχει τον διορισμό ελεγχόμενου από τη Διοίκηση προσώπου, για τη συγκέντρωση των Επισκοπικών δικαιωμάτων. Θέλει να επιτύχει το διορισμό ανθρώπου που να υπόκειται στη Διοίκηση και όχι στον Ιερόθεο, για ένα θέμα εντελώς προσωπικό του Ιεροθέου. Ιδού μερικά σημεία από την εν λόγω επιστολή : «...Έδω ακόμη δέν έδημοσίευσα τήν περί έπιτροπής άρχιερατικής προκήρυξιν σάς, διά τήν έφεξής αίτιαν. Ό δεσπότης άνεχώρησε διά **Πελοπόννησον** με γράμματα συστατικά τής Πάρου καί ένα άπλούστατον από τά έδω χωρία. Ίσως έπηγε μαζί τοῦ καί ό Μαρκοπολίτης, διότι δέν ακούγεται είς κανένα μέρος. Δέν έχω άμφιβολίαν, πως ή Διοίκησις πληροφορημένη από τά γράμματα σάς θέλει τοῦ έμποδίσειν τήν έπιστροφήν έδω, αλλά δέν είναι παράξενον νᾶ τοῦ εἶπη νᾶ κάθηται εκεί καί νᾶ διορίσει εκείνος έπίτροπον τοῦ νᾶ συνάξει τά είσοδήματα τής έπαρχίας, καί τοῦτο νομίζουσα πως, άν διόλου τοῦ άφαιρέσει τήν έπαρχίαν, εμπορεί νᾶ προξενήση καμμίαν σύγχυσιν. Άναγκαῖον λοιπόν στοχάζομαι νᾶ προλάβητε τήν Διοίκησιν καί αὔθις, διά νᾶ μήν άπατηθῇ, ήτις, όταν τοῦ έμποδίσει τήν έπιστροφήν, διόριζε καί τόν έπίτροπον τῶν άρχιερατικῶν είσοδημάτων Ναζίας καί Πάρου, καί τότε δέν έχει τινάς νᾶ εἶπη κατά τινος, ότι διέβαλε τόν δεσπότην πρός τήν έξοχότητα σάς...»¹⁸⁹.

Η παράσταση του Ιεροθέου στη Διοίκηση έφερε αποτέλεσμα, οι κατηγορίες των εχθρών του μαζί με το παραπάνω έγγραφο Επάρχου, έπεσαν στο κενό. Οι αναφορές με τις υπογραφές των Παρίων και των Ναζίων έπεισαν τη Διοίκηση, δικαίωσαν τον Ιερόθεο και έχοντας μαζί του σχετικό έγγραφο από τη Διοίκηση¹⁹⁰, επέστρεψε ανενόχλητος στην επαρχία του, όπως και ο Μιχαήλ Μαρκοπολίτης, τον Δεκέμβριο του έτους 1822.

¹⁸⁹ Α.Ε.Π., τ. 15αβ, σσ. 200-201, έγγραφο 131.

¹⁹⁰ Α.Ε.Π., τ. 13, σ. 181, (το ότι ο Ιερόθεος έλαβε έγγραφο από την Διοίκηση που τον δικαίωσε, αποδεικνύεται από την φράση : «ενεδυνάμωσε με έγγραφον», που περιέχεται στο έγγραφο αυτό του Δημητρακόπουλου).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ο Ιερόθεος, υποθέτουμε πως αρχικά παρέμεινε στην Πάρο όπου πραγματοποίησε διάφορες συναντήσεις, μετέβη δε κατόπιν στην έδρα της Μητροπόλεως στη Νάξο.

Ο Βαφιοπούλος στην από 23 Δεκεμβρίου 1822 αναφορά του προς τον Δημητρακόπουλο, γράφει τα εξής : *«Χθές ήλθεν από Νάουσας εἰς Παροικίαν ὁ Παροναξίας με ὄλην τήν ἱερατικήν πομπήν, κατόπιν δία προσταγῆς τοῦ ἤλθαν καί οἱ προεστῶτες ἀπό τὰ μέρη δία νᾶ τούς ἀναγνώση γράμματα τῆς Διοικήσεως καί αὕτη ἡ ἀνάγνωσις δέν ἦτο παρά δύο ἀντιγράφων καί ἀνυπογράφων παλαιῶν προκηρύξεων δία μηδαμινὰ πράγματα. Ἐχει καί ἓν γράμμα ὡς ἤκουσα ἀπό τήν Διοίκησιν παραινετικόν εἰς τήν Παρόναξον δία νᾶ φιλιωθῇ με αὐτόν. Αὐτός δέν ἐπῆγε εἰς τήν Διοίκησιν, ἀλλά ὡς ἐπληροφορήθην ἀπό Αἰγιναν ἔλαβεν ἀνταπόκρισιν με τόν Δημήτριον Ὑψηλάντην καί σκοπεύει νᾶ ἀποσπάσῃ ἀπό τήν Διοίκησιν τὰς Νήσους καί νᾶ τὰς κάμῃ φατρίαν τοῦ Ὑψηλάντη. Ἐπειδὴ ὡς ἀνόητος ὅπου εἶναι ἀρχισεν νᾶ ρίπτει πετριές καί νᾶ λέγῃ ὅτι ἔρχεται ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ὡς Πρίγκηψ.*

Ἐγὼ ἀδελφέ δέν ἠμπορῶ νᾶ τοῦ κάμω τό παραμικρόν, ἐπειδὴ καί φατρίαν ἔχει καί οἱ λοιποὶ ἀδιάφοροι μένουσι καί οἱ Πάριοι φέρουσι διπλοῦν πρόσωπον καί ἔπειτα με λείπει καί κάθε ἄλλο μέσον. Οὔτε ἐπαρρησιάσθῃ εἰς ἐμένοντε με πείραξε, ἀλλὰ φλυαρεῖ τὰ μύρια κατὰ τῆς εὐγενίας σὰς καί ἐν γένει καθ' ὅλων τῶν Ἐπαρχῶν καί Ἀντεπαρχῶν.

Ἡ εὐγενία σου ὡς λαμπρὸς πατριώτης τῆς Ναούσης καί ὅπου τραβάς τούς ἀνθρώπους με εὐκολίαν, ὡς ἀνώτερος ἐμοῦ καί εὐκατάστατος κάμε ἐκεῖνο ὅπου πρέπει. Αὐτός μελετᾷ νᾶ ἔλθῃ καί εἰς Νάξον δία νᾶ κηρύξῃ τούς σκοπούς τοῦ τούς ἀπανθρώπους»¹⁹¹.

Την ίδια ημέρα (23-12-1822), ο Δημητρακόπουλος στέλνει προς τον Ιωάννη Κωλέττη αναφορά, όπου εκτός από το θέμα του χωρισμού της Νάξου σε δύο επαρχίες (που επιχειρούσε να επιτύχει ο Μαρκοπολίτης, βοηθούμενος από τον Ιερόθεο), του αναγγέλει και την εκλογή ως παραστάτη Νάξου (ενός πολέμιου του Ιεροθέου), του Νικολάου Κόκκου¹⁹², μεταξύ άλλων δε, αναφέρονται και τα εξής : *«...περιμένω περί τούτου τήν σεβαστήν ἐπιταγήν σὰς, ἐάν ἡ Ὑπερτάτη Διοίκησις ἐπιτρέπῃ εἰς τὰ χωρία τούτης τῆς νήσου νᾶ διοικοῦνται κεχωρισμένως ἀπὸ τήν χώραν, ὡς ζητοῦν.... Διὰ νᾶ δυνηθῶ νᾶ ἐξαλείψω τῇ δυνάμει τῆς ἐπιταγῆς σὰς, τήν ὁποίαν ἐνεφύτευσαν εἰς αὐτούς πρόληψιν, ταραχοποιοί τινές¹⁹³ καί εἰς τό ἴδιον ὄφελος ἀποβλέποντες... πρὸς τούτοις σὰς φανερώνω... τήν ἔγγραφον ἐκλογὴν τοῦ παραστάτη, οἵτινες ἐψηφίσαντο τόν φιλογενέστατον κύριον Νικόλαον Κόκκον εὐπατρίδην τῆς*

¹⁹¹ Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, *Ο φιλικὸς Παναγιώτης Δημητρίου Δημητρακόπουλος καὶ ἡ Πάρος κατὰ τὴν περίοδον τῆς Επανάστασεως τοῦ 1821*, Αθήναι 1974, σσ. 21-22.

¹⁹² Ο Νικόλαος Κόκκος, ἦταν ἓνας ἀπὸ ἐκείνους που μισοῦσαν, διέβαλλαν καὶ καταδίωκαν τὸν Ιερόθεο, γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ὁ Ιερόθεος σὲ κάποια ἐπιστολὴ τοῦ τὸν ονομάζει «κάκιστον Κόκκον», ἐνῶ ὁ ομοϊδεάτης τοῦ Δημητρακόπουλος, στὸ ἐγγράφον αὐτὸ τὸν ονομάζει φιλογενέστατον, εὐπατρίδην, νουνεχὴ καὶ εὐσυνείδητο.

¹⁹³ Προφανῶς ἐννοεῖ τὸν Μιχαὴλ Μαρκοπολίτη καὶ τὸν Ιερόθεο.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

νήσου ταύτης, ἄνδρα νουνεχὴ καὶ εὐσηνεϊδῆτον καὶ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θύοντα, τὴν ὁποῖαν (σ.σ. εκλογή εννοείται) ἐπεκύρωσα καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ξεκινά διὰ τ' αὐτόσε...»¹⁹⁴.

Τὼς η σtάση του Μαρκοπολίτη και του Ιεροθέου μετά την επάνοδό τους στη Νάξο, αναφορικά με το θέμα της ξεχωριστής διοικήσεως των χωρίων της Νάξου, (κάτι που επιθυμούσε διακαώς ο Μαρκοπολίτης και ὅπως φαίνεται επικροτούσε ο Ιερόθεος), να ήταν η αιτία που πυροδότησε τη νέα ένταση μεταξύ αυτών και των διοικητικών αρχών της Νάξου και της Πάρου, διότι βλέπουμε στη συνέχεια να στρέφονται εναντίον τους με νέες αναφορές προς τη Διοίκηση, τόσο ο Έπαρχος Νάξου ὅσο και ο Αντέπαρχος Πάρου.

Στις 24 Δεκεμβρίου 1822, ο Βαφιόπουλος έστειλε στον Δημητρακόπουλο δύο νέες αναφορές κατά του Ιεροθέου. Το περιεχόμενο των δύο αυτών εγγράφων περιληπτικά περιελάμβανε τα εξής : «Ὁ Παροναζίας Ἱερόθεος μετέβη εἰς Μάρμαρα καὶ με τὴν πρώτην καλοκαιρίαν διαπεραιοῦται εἰς Νάξον διὰ νᾶ συνεχίση καὶ ἐκεῖ τὴν ἀντικυβερνητικὴν δρᾶσιν τοῦ. Προτείνει λοιπὸν ὁ ἀστυνόμος (σ.σ. εννοεῖ τον Αντέπαρχο Βαφιόπουλο, τον οποίο λανθασμένα ονομάζει αστυνόμο) νᾶ ἔχῃ ὁ Ἑπαρχος ἐτοιμὴν μίαν βάρκαν με γερά παλληκάρια καὶ μόλις ἐμφανισθῇ με τό πλοῖον τοῦ εἰς τὸν λιμένα τῆς Νάξου νᾶ τὸν συλλάβῃ καὶ με τὰ ἐνοχοποιητικὰ ἔγγραφα που θα εὔρῃ ἐπάνω τοῦ νᾶ τὸν στείλῃ εἰς τὴν Διοίκησιν. Ἡ ἄλλως νᾶ διαπεραιωθῇ ὁ Ἑπαρχος με παλληκάρια εἰς Νάουσαν καὶ ἐν συνεννοήσει με τὸν ἀστυνόμον νᾶ υπάγουν νᾶ τὸν συλλάβουν εἰς Μάρμαρα. Ἀφοῦ ὁμιλεῖ διὰ τὰς ὕβρεις που εκστομίζει κατὰ τοῦ Ἑπάρχου, κατὰ τῆς Διοικήσεως, τῶν Ἀρμοστῶν τῶν νήσων, τῶν Ἑπάρχων καὶ Ἀντεπάρχων, δηλοῖ ἀδυναμίαν δράσεως. Ἐν κατακλείδι ζητεῖ ὅπως παραλλήλως ὁ Ἑπαρχος καὶ ὁ ἴδιος αποστείλουν ἀναφοράς πρὸς τὴν Διοίκησιν καὶ εκθέσουν τὴν κατάστασιν»¹⁹⁵.

Η πρόταση του Βαφιόπουλου για την αποστολή αναφορών στην Διοίκηση, έγινε αποδεκτή από τον Δημητρακόπουλο και ετέθη σε εφαρμογή τις πρώτες ημέρες του έτους 1823.

Ο Έπαρχος Νάξου Παναγιώτης Δημητρακόπουλος με την από 3 Ιανουαρίου 1823 αναφορά του προς την Διοίκηση καταγγέλει ὅτι ο Ιερόθεος επανελθὼν (ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο ;) πήγε αρχικά στην Πάρο, ὅπου **μίλησε ανοιχτά κατὰ τῆς Διοικήσεως προκαλώντας αποστασία** και ὅτι στις 18 Δεκεμβρίου 1822 πήγε στη Νάξο, ὅπου συνέχισε τις δηλώσεις του κατὰ τῆς Διοικήσεως, λέγοντας πως ἔχουν καταργηθεῖ τα Υπουργεῖα

¹⁹⁴ Α.Ε.Π., τ. 13, σσ. 179-180, ἔγγραφο 227.

¹⁹⁵ Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, *Ο φιλικὸς Παναγιώτης Δημητρίου Δημητρακόπουλος και ἡ Πάρος κατὰ τὴν περίοδον τῆς Επαναστάσεως του 1821*, Αθήναι 1974, σ. 23.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

(Μινιστέρια) λόγω της κακής διαγωγής των Υπουργών, πως καταδιώκονται οι Αρμοστές και πρέπει εκδιωχθούν (από το λαό ;) οι Έπαρχοι και οι Αντέπαρχοι, και πως, ο λαός δεν έχει πλέον υποχρέωση να πληρώνει «δοσίματα», «δέκατα» και «τελώνια», προκαλώντας αποστασία και στη Νάξο. Επίσης, αναφέρει πως τις δηλώσεις του Ιεροθέου, τις επικύρωσε και ο Μαρκοπολίτης όταν εμφανίστηκε στη Νάξο και συγκεκριμένα πέντε ημέρες μετά την άφιξη του Ιεροθέου. Η ευταξία και η ομόνοια που υπήρχαν στο νησί διαταράχθηκαν μετά την επάνοδο των δύο αυτών προσώπων, προβλέπει δε, επιδείνωση της καταστάσεως και εκφράζει με έμμεσο τρόπο τη δυσφορία του για το γεγονός ότι η Διοίκηση ενώ ήταν πληροφορημένη για τη διαγωγή των δύο αυτών προσώπων, όχι μόνο τους επέτρεψε να επιστρέψουν στη Νάξο αλλά και τους ενίσχυσε με την χορήγηση υποστηρικτικού εγγράφου. Καταλήγοντας, παρακαλεί τη Διοίκηση να τον απαλλάξει από τα καθήκοντά του (έμμεση απειλή για παραίτηση). Χαρακτηρίζει τους Ιερόθεο και Μαρκοπολίτη «κακοτρόπους», «ολεθρίους», «εξωλέστατα και κακόβουλα ανθρωπάρια», και επισημαίνει, ότι πρέπει ή να ανακληθούν στην τάξη αυτοί οι δύο, ή να καταργηθεί (τρόπον τινά) η υπηρεσία.

Ιδού μερικά σημεία από την εν λόγω αναφορά : «...μετά τήν εις... Πάρον ὀλέθριον ἐπάνοδον τοῦ, ὡς μή ὄφειλε, δεσπότη Παροναζίας, οἱ κάτοικοι... αὐτοῦ λέγοντος τά μύρια κακά κατὰ τῆς διοικήσεως διηγέρθησαν εἰς ἀποστασίαν, εἰς δε τάς 18... καί εἰς τήν νῆσον ταύτην... ἤρξατο τά αὐτά λέγων αναφανδόν.... καί ὁ Μιχαήλ Μαρκοπολίτης ἐπεκύρωσεν τά αὐτά.... τοιαῦτα λοιπόν προέκυψαν, τά ὅποια θέλουν φθάσειν εἰς τόν ἔσχατον βαθμόν, ἀπό τήν ἐπάνοδον τοῦ δεσπότη καί Μαρκοπολίτη εἰς τά ἔδω, τήν ὁποίαν καίτοι πεπληρο(φορη)μένη ἡ Ὑπερτάτη Διοίκησις παρὰ τῶν κυρίων ἀρμοστῶν περί τῆς τυραννικῆς αὐτῶν διαγωγῆς οὐκ οἶδ' ὅπως ἐσυγχώρησε καί ἐνεδυνάμωσε με ἔγγραφον¹⁹⁶ τοιούτους κακοτρόπους καί ὀλεθρίους ἀνθρώπους... τούτων δε οὕτως ἐχόντων... παρακαλῶ νᾶ με δοθῇ ἡ ἄφεσις μου, διά νᾶ τραβηχθῶ εἰς τά ἴδια, μή ὑποφέροντας νᾶ θεωρῶ... κόπους μου μεματαιωμένους ἀπό δύο τοιαῦτα ἐξωλέστατα καί κακόβουλα ἀνθρωπάρια... ἡ βάλετε εἰς ὑπακοήν καί εὐπείθειαν αὐτάς τάς νήσους καθαρίζοντες τά ἀπό τοὺς προξενούντας τήν ἀταξίαν ἡ προστάξετε μᾶς Ν' ἀναχωρήσωμεν...»¹⁹⁷.

¹⁹⁶ Είναι απορίας άξιον, το αν αληθεύουν τα καταγγελλόμενα υπό του Επάρχου, διότι δεν δικαιολογείται τέτοια συμπεριφορά από μέρους του Ιεροθέου αλλά και του Μαρκοπολίτη. Πώς είναι δυνατόν να στραφούν κατά της Διοικήσεως αμέσως μετά από τη θετική έκβαση της υποθέσεώς τους ; Πως είναι δυνατόν να επιδείξουν τέτοια συμπεριφορά, εφόσον η Διοίκηση τους δικαίωσε και όχι μόνο επέτρεψε την επάνοδό τους στη Νάξο, αλλά, (όπως μαθαίνουμε από το έγγραφο του Επάρχου), τους εφοδίασε με έγγραφο ώστε να ενισχύσει τη θέση τους ;

¹⁹⁷ Α.Ε.Π., τ. 13, σσ. 180-182, έγγραφο 229.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Την επομένη, δηλαδή στις 4 Ιανουαρίου 1823, ο Αντέπαρχος Πάρου Παναγιώτης Βαφιόπουλος, αποστέλει αναφορά με φοβερότερο περιεχόμενο κατά του Ιερόθεου¹⁹⁸. (Πρόκειται βέβαια για ενορχηστρωμένες και συντονισμένες ενέργειες του Επάρχου και του Αντεπάρχου για να απαλλαχθούν από τους, Ιερόθεο και Μαρκοπολίτη).

Ο Βαφιόπουλος αναφέρει πως, ενώ είχε συλλάβει τον Ιερόθεο, εκείνος, με επιστολές του από τη φυλακή κατόρθωσε να συνταχθούν κείμενα και να πραγματοποιηθεί συλλογή υπογραφών υπέρ του, ότι τα κείμενα αυτά, τα υπέγραψαν άνθρωποι στους οποίους οφείλει χρήματα ο Ιερόθεος και υπέγραψαν υπέρ, προκειμένου να μη χάσουν τα χρήματά τους. Μόλις δε έλαβε τα έγγραφα αυτά ο Ιερόθεος, απέδρασε νύχτα από τη φυλακή όπου εκρατείτο και κατέφυγε στα σπήλαια σαν ληστής, κρυπτόμενος, μέχρι που φάνηκε ο εχθρικός στόλος στην περιοχή και τότε εκείνος εμφανίστηκε νομίζοντας ότι θα ξεχαστεί από τη Διοίκηση το θέμα του, λόγω των σοβαρότερων θεμάτων που έπρεπε να αντιμετωπισθούν.

Αναφέρει ακόμη πως, ο Ιερόθεος προσπάθησε να ξεσηκώσει σε αποστασία κατά της Διοικήσεως τρία χωριά της Πάρου, χωρίς μεγάλη επιτυχία και στη συνέχεια περιφέρονταν στα γύρω νησιά κηρύττοντας επίσης αποστασία κατά της Διοικήσεως. Έπειτα αφού πήγε στην «Κούλουρη» (δηλαδή τη Σαλαμίνα), έστειλε από εκεί τον πρωτοσύγκελλό του και ένα επίτροπο με το επώνυμο Γαϊτάνος προς την Υπέρτατη Διοίκηση με τα συστατικά υπέρ αυτού γράμματα (σ.σ. ίσως και έγγραφη στήριξη του τότε προέδρου του Βουλευτικού Δημητρίου Υψηλάντη) και επειδή δεν είχαν φθάσει ακόμη (λόγω της καταστάσεως) οι σχετικές εναντίον του καταγγελίες των Αρμοστών και του Αντεπάρχου, κατόρθωσε να εξαπατήσει τη Διοίκηση (σ.σ. δηλαδή το Εκτελεστικό, που τότε είχε πρόεδρο τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο) και να αποσπάσει συστατική προς τους Ναξίους επιστολή, στην οποία, η Διοίκηση τους προτρέπει να τον δεχθούν και πάλι ως ποιμένα τους.

Επίσης, καταγγέλει, ότι στις 22 Δεκεμβρίου 1822 έφθασε στην Πάρο (προερχόμενος από την Σαλαμίνα κατά τον Βαφιόπουλο) και κάλεσε όλους τους προκρίτους και τους οπαδούς του προκειμένου να τους αναγνώσει γράμματα της Διοικήσεως, αλλά το αντίθετο όμως έπραξε, όχι μόνο δεν ανέγνωσε την υπέρ αυτού επιστολή της Διοικήσεως, αλλά κήρυττε «αποδεικνύμενος άλλου συστήματος» και με «αθυροστομίαν αχαλίνωτον», καταφέρθηκε κατά των Αρμοστών, των Επάρχων, των Αντεπάρχων και «κατ' αὐτῆς, τέλος, τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως ὁ ἀγνωμονέστατος»¹⁹⁹.

¹⁹⁸ Α.Ε.Π., τ. 13, σσ. 182-184, έγγραφο 230.

¹⁹⁹ Εδώ παρατηρούμε ασυμφωνία μεταξύ του Επάρχου και του Αντεπάρχου διότι ο Βαφιόπουλος γράφει ότι ο Ιερόθεος έφθασε στην Πάρο στις 22 Δεκεμβρίου, ενώ ο Δημητρακόπουλος στην αναφορά του έγραφε πως ο

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Είναι δε τόσο μεγάλο το μένος του Βαφιόπουλου κατά του Ιεροθέου, ώστε στη συνέχεια γράφει πως αν δεν πρόβλεπε πως θα γίνει μεγάλη αναστάτωση από του οπαδούς του Ιεροθέου, χωρίς καν να περιμένει τη διαταγή της Διοικήσεως, θα είχε κάνει τον Ιερόθεο να **«ξεράσει τήν ἀπάνθρωπόν τοῦ ψυχήν»**.

Ακολουθως αναφέρει, ότι την προηγούμενη μόλις ημέρα μετά από προτροπή κάποιων προσώπων, εμφάνισε ο Ιερόθεος την επιστολή της Διοικήσεως την οποία με *«..καταφρόνησιν καί ἐμπαιγμούς τήν ἀνέγνωσε, λέγων ὅτι ὑπερασπιζόμενος ἀπό τήν κούρτην τοῦ δέν ἔχει ἀνάγκην ἀπό τήν ὑπεράσπισιν τῆς Διοικήσεως. Δέν ηξεύρω ὁμως διά ποίαν κούρτην ωμιλοῦσεν ²⁰⁰. Επρόσθεσεν ἀκόμη ὅτι μετ' οὐ πολύ τά καλιμαύχια θέλουσιν ἀνατρέψειν τάς σκούφιας τῶν λαϊκῶν ...»*. Επίσης, ότι με εντολή του προς δύο κληρικούς, τους οικονόμους Λευκών και Κώστου, δεν επέτρεψε να παραδοθεί το κρασί της Διοικήσεως στον Αντέπαρχο Πάρου, ότι μίλησε στα χωριά της Πάρου και εν συνεχεία στη Νάξο, για αποστασία κατά της Διοικήσεως και για κάποιο νέο σύστημα Διοικήσεως, το οποίο ακόμη δεν είχε καταφέρει να ανακαλύψει ο Αντέπαρχος, τι σύστημα είναι αυτό για το οποίο μιλάει ο δεσπότης, ο οποίος, επιπλέον διακήρυττε ότι πρόκειται να περιέλθει και τα άλλα νησιά προκειμένου να τους μιλήσει για το σύστημα αυτό. Ακόμη αναφέρει ο Βαφιόπουλος, ότι για όλα αυτά και για τη μετάβαση του Ιεροθέου στην Νάξο, δεν παρέλειψε να ενημερώσει τον Έπαρχο Νάξου εγγράφως, προκειμένου να λάβει τα μέτρα του. Έπειτα, υπενθυμίζει στην Διοίκηση ότι πρό καιρού είχε ελέγξει τους Επάρχους και Αντεπάρχους διότι δεν κατόρθωσαν να συλλάβουν κανένα από εκείνους, οι οποίοι «ἐν σχήματι ἱερέων» διέσπειραν λόγους αποστασίας, εκείνος όμως λέει πως, δεν είχε συναντήσει ποτέ, κανένα τέτοιο κληρικό, **«...εἰμὴ τὸν ἐξωλέστατον λύκον Παροναξίας καί τοὺς προρρηθέντας οἰκονόμους τοῦ, τοὺς ὁποίους καί τότε καί τώρα ἤθελα συλλαβεῖν, ἂν ὁ ἐμβασμός τῶν ἐχθρῶν εἰς τήν Πελοπόννησον δέν ἐσμίκρυνε τήν ὑπόληψιν τῆς Διοικήσεως καί νᾶ ἐλαττωθῇ τό πρὸς τοὺς ἐπάρχους καί ἀντεπάρχους σέβας ἀπό τοὺς λαοὺς..»**. Καταλήγει δε, μεταξύ άλλων, με την προειδοποίηση προς τη Διοίκηση πως αν *«...δέν μεταχειρισθῇ ἀπ' ἔδω καί στο ἐξῆς διαφορετικῶς, με κεφαλικὴν τιμωρίαν...»*, δεν πρόκειται να εισπράξουν τίποτε από αυτά που οφείλουν και ίσως χάσουν εντελώς τα νησιά.

Ιερόθεος προερχόμενος από την Πάρο, είχε φθάσει στη Νάξο στις 18 Δεκεμβρίου. Επίσης παρατηρούμε το «οξύμωρον» των καταγγελλομένων, ότι δηλαδή, για αρκετές ημέρες ο Ιερόθεος ξεσήκωνε τον κόσμο κατά της Διοικήσεως και εν συνεχεία προσέφυγε στη Διοίκηση για να δικαιωθεί, κατόπιν δε, αφού απέσπασε ευνοϊκή για εκείνον επιστολή από την Διοίκηση, δεν έκανε χρήση αυτής της επιστολής, αλλά κήρυττε πάλι κατά της Διοικήσεως !!!!!

²⁰⁰ Αν όντως ελέγχθη αυτό από τον Ιερόθεο, ίσως να εννοούσε την Θεία δικαιοσύνη, δεδομένου ότι με τον όρο «κούρτη» επί Φραγκοκρατίας εκαλείτο το τοπικό δικαστήριο.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στις 10 Ιανουαρίου 1823, ο Έπαρχος Νάξου Παναγιώτης Δημητρακόπουλος, με έγγραφό του²⁰¹ προς τον Ιωάννη Κωλέττη καταφέρεται εναντίον του Ιεροθέου και του Μαρκοπολίτη, τους οποίους θεωρεί υπευθύνους για την κίνηση πολιτών εναντίον του νεοεκλεγέντος Νικολάου Κόκκου. Στο έγγραφο αναφέρεται ότι «...έλθόντες ὁ τε Παροναζίας καί Μαρκοπολίτης καί διασπείραντες λόγους διήγηράν τινες ἀπό τὰ χωρία καί ὀλίγους ἀπό τήν Χώραν, ἀνθρώπους βαρβάρους καί ἀσημάντους ...», οι οποίοι, ζητούσαν από τον Έπαρχο την επανάληψη της εκλογής του Παραστάτη Νάξου, λόγω αλλαγής του Οργανικού νόμου και επιθυμούσαν να εμποδίσουν την μετάβαση του εκλεγέντος Νικολάου Κόκκου στη έδρα της Διοικήσεως. Ο Έπαρχος δηλώνει, πως η εκλογή έγινε νομότυπα και πως εκείνος αγνοεί αν όντως εξεδόθη νέος Οργανικός νόμος όπως εκείνοι διατείνονται, χωρίς να εμφανίσουν το έγγραφο αυτό. Οπότε, ο Έπαρχος στέλνει στη Διοίκηση κάθε σχετικό περί της εκλογής έγγραφο, με τον παραστάτη Νικόλαο Κόκκο. Επανέρχεται δε πάλι στο τέλος του εγγράφου, με εκφράσεις κατά των δύο εχθρών του, γράφοντας, «...τοιούτοι αντιδιοικηταί... δέν παύουν προξενούντες ἀνησυχίαν καί ἀταξίαν εἰς τοῦτον τόν λαόν... δέν ὠφελοῦν λόγοι πολιτικοί, χρειάζεται μάχαιρα ...».

Μια ακόμη αναφορά, έστειλε ο Παναγιώτης Βαφιόπουλος προς τον Ιωάννη Κωλέττη, στις 3 Φεβρουαρίου 1823, η οποία, αν και αφορά κυρίως τον Πέτρο Μάντζα – Μαυρογένη και τον γιό του Μάρκο, στρέφεται επίσης κατά του Μιχαήλ Μαρκοπολίτη και του Ιεροθέου. Στην αναφορά αυτή, μπορεί κανείς να αναγνώσει μεταξύ άλλων και τα εξής : «...Τό ὄργανον ὅμως ὅλης τῆς ἀναρχίας καί ἀκαταστασίας εἶναι ὁ κύριος Πέτρος Μάτζας Μαυρογένης καί ὁ υἱός αὐτοῦ Μαρκάκης, οἵτινες διά τήν ὑπέρμετρον φιλοδοξίαν τῶν καί αἰσχροκέρδειαν, ὡς ποτέ ἐπὶ Τούρκων εχαίροντο, μή ὑποφέροντες τώρα ἄλλον ἀνώτερον...παντα λίθον κινουσι διά νᾶ ανατρέψουν τήν ὑπόληψιν τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως καί τῶν ὑπουργῶν αὐτῆς. Αὐτός λέγω.... ἀπ' ἀρχῆς ἐτάραξε τήν ἡσυχίαν τῆς ἔδω τοπικῆς διοικήσεως, τώρα παρακινῶν τοὺς ἀπλοὺς χωριάτας νᾶ μή δώσωσι δέκατα.... τώρα κατηγορῶν τοὺς ὑπουργοὺς τῆς Διοικήσεως ὡς κλέπτας καί μηδαμινούς, τοὺς ὁποίους ἔπεμψεν ἡ Διοίκησις εἰς τὰς νήσους διά νᾶ τοὺς ευγάλη ἀπ' ἐπάνω τῆς, καί τώρα φατριάζων διά τόν διωγμόν τῶν ἐπάρχων καί ἀντεπάρχων. Αὐτός συγγενῆς ὢν στενότατος τοῦ κυρίου Μαρκοπολίτη ἀπό Νάξον καί ἐπίτροπος εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά τοῦ δεσπότη Παροναζίας, εσυμφώνησε καί με τοὺς δύο διά νᾶ στερεώσουν τήν δυναστείαν τῶν. Ὡς ἐπίτροποι ἐκκλησιαστικοί τοῦ δεσπότη εἰς τήν Πάρον, μεθ' οὔ ἔχει ὄλον τό ἱερατεῖον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ...»²⁰².

²⁰¹ Α.Ε.Π., τ. 13, σσ. 184-185, έγγραφο 231.

²⁰² Α.Ε.Π., τ. 13, σσ. 193-194, έγγραφο 241.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Επίσης, ο Παναγιώτης Δημητρακόπουλος με το από 7 Φεβρουαρίου 1823 έγγραφό του προς τον Ιωάννη Κωλέττη, καταγγέλει «ἀπειθείαν κατοίκων πρὸς τὴν Διοίκησιν καὶ ζητεῖ ἔκδοσιν διαταγῶν πρὸς ἀποκατάστασιν τάξεως»²⁰³. Η καταγγελία βέβαια, αφορά και πάλι, κυρίως τον Μιχαήλ Μαρκοπολίτη και τον Μητροπολίτη Ιερόθεο. Μερικά αξιοπρόσεκτα στοιχεία της καταγγελίας, έχουν ως ακολούθως : «...ὁ Μαρκοπολίτης καὶ Παροναξίας, μὴν ὑποφέροντες νᾶ βλέπωσι τὸν ἑαυτὸν τῶν ἐστερημένους ἀπὸ τὰς συνηθισμένας λατρείας καὶ δῶρα, τὰ ὅποια ὁ λαὸς ἐπὶ τῆς τυρρανίας ἐπρόσφερεν εἰς αὐτούς, εὐκαιρίας δραζάμενοι ἀπέβαλον τὴν τοῦ προβάτου ἐνδεδυμένοι δοράν καὶ ἐφάνησαν ὅποιοι ἦσαν, λύκει βαρεῖς, ὡς καὶ πρότερον ὅτε καὶ οἱ κύριοι αρμοσταί.... Επρόσταζαν νᾶ μένουσιν εἰς τὴν νῆσον Πάρον. Πλὴν οὐδ' ἐκεῖ ἔμειναν ἡσυχοί, καθότι ὁ μὲν²⁰⁴... ἐδραπέτευσεν καὶ ἐλθὼν ἔδω ἐνέσπειρεν... ὁ δὲ²⁰⁵ διαφυγὼν... ἀναφανδὸν ἐφλυάρει διοργανίζων τοὺς στασιώδεις σκοπούς τοῦ. Καὶ οὕτω ἀμφοτέρω, κατορθώσαντες νᾶ λάβουν ἀναφοράς ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τὴν Διοίκησιν, ἦλθον ἐν σχήματι καλῶν πατριωτῶν. Τότε καὶ ἐγὼ δὲν ἐλείψα νᾶ σὰς δηλοποιήσω... ἀλλ' εἰς οὐδὲν ἐλογίσθησαν τὰ γραφόμενα μου, διότι, ἐνῶ ἅπαντες ἠλπίζον νᾶ ἴδωσι τὰς κεφαλὰς τῶν ἐπιφορτισμένας ἀπὸ δικαίας τιμωρίας, αἰφνιδίως τοὺς βλέπουν νᾶ ἐπιστρέψωσι καὶ με συστατικά γράμματα τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως ἐπιστραφέντες δε, τι δὲν ἐμεταχειρίσθησαν, ποίους λόγους δὲν ἐξεμέσαν καὶ κατὰ τῆς Διοικήσεως καὶ κατὰ τῶν ὑπουργῶν αὐτῆς, τουτᾶ τὰ ἰοβόλα θηρία, οἱ κήρυκες τῆς ἀποστασίας, οἱ τῆς ἀναρχίας ὑπασπισταί, οἱ διδῶνται τῆς εὐταξίας καὶ πρόμαχοι τῆς αταξίας ἐφεραν εἰς τοιαύτην κατάστασιν τοὺς κατοίκους, ὥστε νᾶ κροτήσωσιν ἐμφύλιον πόλεμον....».

Επίσης, στις 22 Μαρτίου 1823, ἐστείλε μία ἀκόμη ἀναφορά πρὸς τον Ιωάννη Κωλέττη με θέμα : «περὶ τῶν δυσχερειῶν κατὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν χρημάτων». Με τὴν ἀναφορά του αὐτὴ ἐνημερώνει γιὰ τις προσπάθειες που κατέβαλλε προκειμένου νὰ εἰσπράξει τις εἰσφορές και γιὰ το γεγονός ὅτι ορισμένοι μόνο ἀνταποκρίθηκαν. Γιὰ ὅσους δὲν ἀνταποκρίθηκαν ἀναφέρει τὰ εξῆς : «...οἱ δὲ λοιποὶ τρεῖς, φατριασταὶ τοῦ δεσπότη καὶ Μαρκοπολίτη ὄντες, ὁχὶ μόνον δὲν ἦλθον ἀλλὰ καὶ (ὡς με εἶπον τινές) διεκήρυττον πὼς ἔλαβον γράμματα παρὰ τινῶν στασιαστῶν εὕρισκομένων εἰς Ἄργος μετὰ τοῦ Μαρκοπολίτη διαλαμβάνοντα ὅτι, ὅστις πληρώσῃ εἰς τὴν Διοίκησιν γρόσια, εἶναι χαμένα, καθὼς ἐχάθησαν καὶ τὰ πέρυσιν δοθέντα εἰς τοὺς κυρίους αρμοστάς... Ἐγὼ, τι δύναμαι νᾶ κάμω ; Καὶ αὐθις ὅμως θέλω τοὺς προσκαλέσει καὶ θέλω πασχίσειν, ἐάν δυνῇ, νᾶ τοὺς κάμω νᾶ πεισθῶσι.

²⁰³ Α.Ε.Π., τ. 13, σσ. 198-200, ἐγγραφο 245.

²⁰⁴ Ἐννοεῖ τον Μιχαήλ Μαρκοπολίτη.

²⁰⁵ Ἐννοεῖ τον Ιερόθεο.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Πλήν τό στοχάζομαι μάταιον· διότι αὐτοί, ἕως ὅτου λαμβάνουν γράμματα παρά τοῦ Παροναξίας καί Μαρκοπολίτη, τῶν κορυφαίων τῆς ἀποστασίας τῶν, παρακινοῦντα αὐτούς εἰς ἀποστασίαν, ποτέ δέν θέλουν υποταχθῆν εἰς τάς διαταγὰς τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως»²⁰⁶.

Εἶναι φανερό, πως ο Ιερόθεος, περί το τέλος Ιανουαρίου ή τις αρχές Φεβρουαρίου του 1823, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την επαρχία του και να μεταβεί στην έδρα της Διοικήσεως στο Ναύπλιο, διότι η παραμονή του είχε καταστεί προβληματική, εξ' αιτίας της πολεμικής του Παναγιώτη Βαφιόπουλου και του Παναγιώτη Δημητρακόπουλου.

Ο Δημητρακόπουλος, όμως, παρανόμως και καταχρηστικώς ασκούσε τα καθήκοντα του Επάρχου Νάξου, διότι είχε λήξει προ πολλού η θητεία του.

Αυτό προκύπτει από επιστολή των Ναξίων προς τον Μιχαήλ Μαρκοπολίτη και τους άλλους παραστάτες της Νάξου²⁰⁷, η οποία, προκάλεσε ως απάντηση, την εκ Ναυπλίου και από 25 Μαρτίου 1823 επιστολή προς τους Ναξίους, των : Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, Πλαπούτα, Νικηταρά, Πανουργιά, Οδυσσέα Ανδρούτσου, αλλά και άλλων σπουδαίων αγωνιστών, και δια της οποίας, καλούνται οι Νάξιοι, «...να μην υπακούουν στην απελθούσα Διοίκηση, να κάμουν συνέλευση για να διώξουν τον παράνομο και κακό πατριώτη Έπαρχο με τους υπαλλήλους και να αναλάβουν τη διοίκηση του νησιού οι Έφοροι και οι Δημογέροντες.....»²⁰⁸. Η ενέργεια αυτή είχε ως αποτέλεσμα, την μετά ταύτα απομάκρυνση και αντικατάσταση του Επάρχου Παναγιώτη Δημητρακόπουλου, διότι το Μάιο του έτους 1823, διορίστηκε στη θέση του Επάρχου Νάξου, ο Φώτιος Καραπάνος.

Όμως, οι εχθροί του Ιεροθέου και του Μαρκοπολίτη δεν αρκέστηκαν μόνο στις αναφορές των αρχών της Νάξου προς τη Διοίκηση, αλλά προέβησαν στη συλλογή υπογραφών, κατά των δύο αυτών προσώπων, και επιπροσθέτως, κινητοποίησαν τον παραστάτη Νάξου Νικόλαο Κόκκο, όπως και τον πληρεξούσιο Μάρκο Δαμιράλη²⁰⁹, να επέμβουν και αυτοί με αναφορές τους, για να επιτευχθεί η εξουδετέρωση τόσο του Ιεροθέου όσο και του Μαρκοπολίτη.

Έτσι, στη συνεδρίαση του Βουλευτικού της 26^{ης} Μαρτίου 1823, αναγνώστηκαν :

1. Η από 23 Ιανουαρίου 1823 αναφορά των κατοίκων της Νάξου, κατά του Αρχιερέως Παροναξίας.
2. Η από 28 Ιανουαρίου 1823 ομοία, κατά του Μιχαήλ Μαρκοπολίτη.

²⁰⁶ Α.Ε.Π., τ. 13, σσ. 213-214, έγγραφο 256.

²⁰⁷ Α.Κ.Υ., τ. 9, σ. 117.

²⁰⁸ Α.Κ.Υ., τ. 9, σσ. 117-119.

²⁰⁹ Προφανώς πρόκειται για τον εκ Πρεβέζης καταγόμενο Μάρκο Δαμιράλη, ο οποίος, μάλλον δεν είχε καμία συγγενική σχέση με την εκ Νάξου οικογένεια Δαμιράλη.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

3. Η από 26 Μαρτίου 1823, αναφορά των Νικολάου Κόκκου και Μάρκου Δαμιράλη, (εννοείται κατά των δύο προαναφερθέντων προσώπων).

Οπότε το Βουλευτικό, βάσει των αναφορών αυτών αποφάσισε να διαβιβάσει τις αναφορές στο Εκτελεστικό με την εξής γνωμοδότηση, «...περί μέν τοῦ Ἀρχιερέως, ἵνα τόν καθήρῃ ὁ Μινίστρος τῆς Θρησκείας, καί ἀντ' αὐτοῦ νᾶ διορισθῇ προσωρινός τοποτηρητής...», «...περί δε τοῦ Μαρκοπολίτου νᾶ ἀποκηρυχθῇ, ἐν ὅσῳ νᾶ ἔλθῃ εἰς τήν Διοίκησιν καί αθωωθῇ ἀπό τά κατηγορούμενα...»²¹⁰.

Κατόπιν των ανωτέρω, το Εκτελεστικό με την υπ' αριθ. 2883 / 31 Μαρτίου 1823 απόφασή του²¹¹, διέταξε την απομάκρυνση του Ιεροθέου από το θρόνο της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας και έτσι, την 31^η Μαρτίου 1823 αρχίζει η πρώτη εξορία του Ιεροθέου.

10. Η πρώτη εξορία του Ιεροθέου.

Η απόφαση του Εκτελεστικού, γνωστοποιήθηκε στην επαρχία του Ιεροθέου με το από 2 Απριλίου 1823 έγγραφο του Μινίστρου των Εσωτερικών Ιωάννη Κωλέττη. Ο Κωλέττης, ενημερώνει τον Έπαρχο και το λαό, ότι το Εκτελεστικό σχετικά με το Μαρκοπολίτη και τον Ιερόθεο αποφάσισε όπως τους «...εξορίσει ἀπό πᾶσαν τήν ἐπαρχίαν Νάξου καί οὕτω οἱ ταραττόμενοι λαοί θέλουν ἡσυχάσει καί δέν θέλει ταραττώνται ἀπό τά λόγια τούτων τῶν λαοφθόρων ἀνθρώπων... Γνωστοποιεῖσθε λοιπόν... εἰς ἐνέργειαν τῆς σφοδράς ταύτης διαταγῆς τῆς Διοικήσεως... τήν ὁποίαν ὄχι μόνον νᾶ διαδώσετε εἰς πάσας τάς κοινότητας τῆς ἐπαρχίας σάς, ἀλλά καί ἐπ' ἐκκλησίας νᾶ ἀναγνώσετε... Καί ἐάν οὗτοι οἱ δύο λαοφθόροι ἄνθρωποι ἀποτολμήσωσι νᾶ πλησιάσωσιν εἰς τά χώματα τῆς ἐπαρχίας ταύτης, νᾶ μή τούς δεχθῇτε οὔτε μίαν στιγμὴν, ἀλλά νᾶ τούς ἀποβάλετε...»²¹².

Μετά από ένα περίπου μήνα και συγκεκριμένα την Πρωτομαγιά του 1823, ο Ιερόθεος, στέλνει στην Υπέρτατη Διοίκηση αναφορά, δια της οποίας παραπονείται ότι ενώ βρίσκεται επί τρεις μήνες στην έδρα της Διοικήσεως, από τις αρχές Φεβρουαρίου δηλαδή (όπως ήδη αναφέραμε) και μάλιστα σαν Πληρεξούσιος της Επαρχίας του, έχοντας μαζί του τα γράμματα των κατοίκων προκειμένου να εκθέσει τα προβλήματα της επαρχίας Παροναξίας, εντούτοις, δεν κατέστη ακόμη δυνατό να γίνει δεκτός γι' αυτό, αλλά ούτε και για να απολογηθεί. Το γεγονός αυτό, αποδίδει στις συκοφαντικές παρεμβάσεις των εχθρών του.

²¹⁰ Α.Ε.Π., τ. 1, σ. 63.

²¹¹ Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη.....», Ε.Ε.Κ.Μ., τ. 6, (1967), σ. 720.

²¹² Α.Λ.Γ.Κ., εν Αθήναις, 1966, τ. 6^{ος}, σ. 62, έγγραφο 58.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Όμως, εκείνος παραμένοντας τόσο καιρό στο Ναύπλιο, στερείται ακόμη και των αναγκαίων για την επιβίωσή του. Για το λόγο αυτό κλείνει την αναφορά του με μια συγκινητική έκκληση προς τη Διοίκηση, η οποία έχει ως ακολούθως : «...*Οϊκτιρον λοιπόν ὦ Σεβασμία μοι Διοίκησις τοῦ γένους μου! Οϊκτιρον τόν ταπεινόν Παροναζίας σου καί ἐπίτρεψον αὐτόν ευδόξως καί ευσήμως εἰς τήν ἐπίσκεψιν καί προστάτευσιν τῆς λογικῆς αὐτοῦ ποιμνῆς, ἥτις ἐπιπόνως ζητεῖ καί ἐπιθυμεῖ τήν ἔνδοξον καί περιφανῆ εἰς τά ἐκεῖσε ἐπιστροφήν τοῦ καί επανάκαμψιν...*»²¹³. Οι κατήγοροι του Ιεροθέου απέστειλαν αναφορά προς τη Διοίκηση, όπως πληροφορούμεθα από τα πρακτικά του Βουλευτικού της 9^{ης} Μαΐου 1823, στα οποία αναφέρονται τα εξής : «...*ανεγνώσθη ἀντίγραφον ἑνός γράμματος τῶν Ναζίων ἐναντίον τοῦ ἀρχιερέως Παροναζίας καί Μάρκου Πολίτου, καί ὅτι εἰς τό ἐξῆς θέλουν φυλάττει εὐταξίαν καί εὐπείθειαν πρὸς τήν Διοίκησιν...*»²¹⁴. Αλλά και οι υποστηρικτές του Ιεροθέου, στις 16 Μαΐου 1823 στέλνουν αναφορά προς την Υπέρτατη Διοίκηση, δια της οποίας δηλώνουν την ευλάβεια, την αφοσίωση και την αγάπη τους προς τον Ιερόθεο, τον οποίο ονομάζουν «*φιλόστοργον πατέρα*», και εξαίρουν τα «*ἔξοχα αὐτοῦ προτερήματα*» καθώς και την προσφορά του υπέρ αὐτῶν, σημειώνουν πως, ἤδη αρκετό καιρό στερούνται της παρουσίας του και επιθυμούν την επάνοδό του, καταγγέλουν δε, «...*ὅσα ἐγράφησαν καί ελαλήθησαν... κατά τοῦ καλοῦ καί ἀθώου ποιμένος... παρά τῶν μισοκάλων καί λυμεόνων τῆς πατρίδος μᾶς, ὡς ἀνύπαρκτα καί ἀνυπόστατα ὄντα, καί ἐπινοήματα τοῦ φθόνου, τῆς κακίας καί κακοηθείας αὐτῶν...*». Επισημαίνουν το γεγονός ότι, η Ελλάδα έχει εκτεθεί ἀπέναντι στα Ευρωπαϊκά Ἔθνη όταν καταδιώκει τους Αρχιερεῖς, «...*ἀποκατέστημεν ὄνειδος... καί εἰς αὐτά τα... εὐρωπαϊκά ἔθνη, τά οποία... παρατηροῦν τά ἔχνη καί διαβήματα μᾶς, καί διὰ τήν πρὸς τό ἀρχιερατεῖον παντολμίαν καί ἀναίδειαν μᾶς υπεπέσαμεν εἰς τήν κοινήν αὐτῶν κατηγορίαν...*», καταλήγουν δε, με τα εξής : «...*Διὰ τοῦτο δεόμεθα καί παρακαλούμεν... ὅσον τάχιστα νᾶ σταλῇ πρὸς ἡμᾶς... ὁ παρά πάντων ποθοῦμενος καλός ἡμῶν ποιμὴν ...*»²¹⁵.

Η αναφορά των υποστηρικτῶν του Ιεροθέου, ἔφερε το αναμενόμενο αποτέλεσμα διότι, «*στα μέσα Μαΐου 1823 το Εκτελεστικό σώμα αποφάσισε την επιστροφή του Ιεροθέου στην Παροναζία, ενώ το Βουλευτικό συγκρότησε τριμελή ἐξ' Αρχιερέων επιτροπή προκειμένου να διερευνήσει την υπόθεση*»²¹⁶. Για την απόφαση αυτή του Εκτελεστικού, διαμαρτυρήθηκε στο Βουλευτικό ο παραστάτης Νάξου Νικόλαος Κόκκος με σχετική αναφορά του, που αναγνώσθηκε στις 6 Ιουνίου 1823, παραπονούμενος : «...*διατί ἐδόθη ἡ ἄφεςις παρά τοῦ*

²¹³ Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*, τ. Β', τεύχος 1^ο, Αθήνα 2015, σσ. 121-122.

²¹⁴ Α.Ε.Π., τ. 2, σ. 22.

²¹⁵ Α.Ε.Π., τ. 11, σσ. 171-172, ἔγγραφο 154.

²¹⁶ Ν. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000*, τ. Β', τεύχος 1^ο, Αθήνα 2015, σ. 122.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ἐκτελεστικοῦ διὰ νᾶ ἀπέλθῃ εἰς Νάξον ὁ Κ. (σ.σ. κύριος) Παροναζίας καί νᾶ ἀρχιερατεύει...»²¹⁷. Μετά ἀπὸ αὐτὴ τὴ διαμαρτυρία τοῦ Νικολάου Κόκκου, τὸ Βουλευτικὸ ἀπέστειλε στοῦ Ἐκτελεστικοῦ τὸ ὑπ' αριθ. 103 / 6-6-1823 ἔγγραφο, στοῦ ὁποῖο ἀναφέρονται καὶ τὰ ἐξῆς : «...σύμπαν τό σῶμα ἐταράχθη, ἰδὼν ὅτι ὁ Παροναζίας Ἱερόθεος ἀφέθη... νᾶ ἐπιστρέψει εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν πολλάκις διετέραζε, διεσπάραξεν, ἐνσπείρας ζιζάνια... εἰς τὴν ὁποίαν ἐπαρχίαν οὐ μόνον ὡς ἀρχιερεὺς δέν εἶναι δεκτός... ἀλλὰ μηδὲ ὡς πολίτης νᾶ ζῆ εἶναι ἀνεκτός... ὅπου ἐστάθη ὁ ἄνθρωπος, ταραχοποιὸς ἀνεδείχθη... ἐνῶ εἶναι ὑπ' εὐθύνην, κρινόμενος ὑπὸ τριμελοῦς ἐπιτροπῆς τριῶν ἀρχιερατικῶν σεβασμίων ὑποκειμένων... συγχωρουμένου τοῦ ὑπευθύνου πρὸ τῆς ἀποφάσεως τῶν ; ... τό Βουλευτικόν ὁμοφώνως ἐπιμένει, ὅτι ὁ ῥηθείς Παροναζίας νᾶ ἐμποδισθῇ καί, ἂν ἀνεχώρησεν²¹⁸, ἄνευ ἀναβολῆς με ἐπὶ τούτῳ προσταγὴν, ὅπου εὔρεθῇ νᾶ φερθεῖ ὀπίσω καί νᾶ ἐξετασθῇ ἡ εὐθύνη τοῦ πρὸς ὑπόληψιν τῆς Διοικήσεως...»²¹⁹. Επίσης, στίς 9 Ἰουνίου 1823, τὸ Βουλευτικὸ ἐπανέρχεται ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ Ἱεροθέου, τονίζοντας στοῦ Ἐκτελεστικοῦ ὅτι : «...ἀναμένει τὴν περὶ τούτου ἀπόκρισιν τοῦ Σεβ. Ἐκτελεστικοῦ ὡς καί περὶ τοῦ Παροναζίας, καθὼς καί εἰς ὅσα ἄλλα συμφέρει, νᾶ γίνωνται ὁμοφώνως διὰ τό κοινόν καλόν τῆς πατρίδος»²²⁰. Ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀπὸ 4 ἡμέρες, δηλαδὴ στίς 13 Ἰουνίου 1823, ἐπαναφέρει τὸ ζήτημα περὶ τοῦ Ἱεροθέου σὲ ἄλλο ἔγγραφο ὅπου ἐκφράζει τὴν ἀποψη ὅτι : «...περὶ τοῦ μητροπολίτου Παροναζίας, καί αὖθις τό Βουλευτικόν κρίνει, ὅτι ὑπεύθυνος ὁ ἄνθρωπος· ἄρα πρὸς αθώωσίν τοῦ οὐδὲν συμβάλλει... καθότι, ὡς ἄλλοτε ἐρρέθη... ὅχι μέρος Ναζίων, ἀλλ' αὐτανδρός ἡ νῆσος δέν δύναται ν' αθώωσῃ...»²²¹. Ὁ Ἱερόθεος ἐπέτυχε τὴν αθώωσίν του καὶ ἐτσι ἐπέστρεψε στὴ Νάξο στίς 19 Ἰουνίου 1823. Ἡ θετικὴ ἐκβασὴ τῆς υποθέσεως τοῦ Ἱεροθέου, πιστεύουμε πὼς οφείλεται καὶ στὴν παρέμβαση τοῦ ἰσχυροῦ προκρίτου τῆς Ὑδρας Λάζαρου Κουντουριώτη, παρότι ὁ Ἱερόθεος δὲν τὸν εἶχε γνωρίσει προσωπικά μέχρι τότε.

²¹⁷ Α.Ε.Π., τ. 2, σ. 63.

²¹⁸ Εἶναι λοιπὸν, μάλλον ἐσφαλμένη ἡ διαπίστωση τῆς Δήμητρας Παντελιά – Γριτσοπούλου, ὅταν, περὶ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ἱεροθέου ἀπὸ τὸ Νάυπλιο, γράφει : «Ἀπὸ ἐγγραφο ὅμως τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Βουλευτικοῦ Βρεσθένης Θεοδωρήτου πρὸς τὸ Ἐκτελεστικόν τῆς 6^{ης} Ἰουνίου 1823 ἀπὸ τὴν Τρίπολη, προκύπτει ὅτι ἤδη ὁ Ἱερόθεος εἶχε φύγει ἀπὸ τὸ Νάυπλιο», (πρβλ. Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ – ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οἱ κώδικες τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Παροναζίας*, Ἐταιρεία Ἱστορικῶν Σπουδῶν ἐπὶ τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, Θεσσαλονίκη 2019, σ. 87.), διότι δὲν προκύπτει ἀπὸ τὸ ἔγγραφο ὅτι ὄντως εἶχε ἀναχωρήσει ἀπὸ τὸ Νάυπλιο, ἀπλῶς γράφει «ἀν ἀνεχώρησε». Ἀλλωστε, γιὰ τὴν ἀκριβῆ ἡμερομηνία ἐπανόδου τοῦ Ἱεροθέου στὴ Νάξο, μᾶς πληροφορεῖ ἡ γνωστὴ καὶ στὴν Δ. Παντελιά – Γριτσοπούλου ἐπιστολὴ, ποὺ ὁ Ἱερόθεος ἐστεῖλε ἀπὸ τὴ Νάξο πρὸς τὸν Λάζαρο Κουντουριώτη στίς 20 Ἰουνίου 1823, στὴν ὁποία ὁ Ἱερόθεος ἀναφέρει : «...Ὅθεν χθὲς εὐδωθεῖς ἐνταῦθα καί ὑποδεχθεῖς παρὰ τῶν χριστιανῶν μου μ' ἔντιμον υποδεξίωσιν καί παράταξιν, ἀποφάσισα ἤδη, με τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἰδίου πλοίου ὅπου ἦλθον, νᾶ εἰδοποιήσω πρὸς τὴν περισπούδαστον μοι πανευγενίαν σου τὴν ἀπαλλογὴν τῶν δεινῶν μου...». Πρβλ. Α.Α.Γ.Κ., ἐν Αθήναις, 1966, τ. 6^{ος}, σ. 70, ἔγγραφο 68.

²¹⁹ Α.Ε.Π., τ. 2, σ. 470.

²²⁰ Α.Ε.Π., τ. 2, σ. 474.

²²¹ Α.Ε.Π., τ. 2, σ. 480.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Αυτό το συμπεραίνουμε από την πολύ θερμή επιστολή που έστειλε ο Ιερόθεος προς το Λάζαρο Κουντουριώτη, αμέσως μετά την επάνοδό του στο νησί και συγκεκριμένα στις 20 Ιουνίου 1823²²². Την επιστολή, παραθέτουμε αυτούσια στο παράρτημα της παρούσης εργασίας²²³. Έτσι έληξε σχετικά ανώδυνα η πρώτη εξορία του Ιεροθέου, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως, έληξαν και οι περιπέτειές του.

11. Τα μεταξύ πρώτης και δευτέρας εξορίας.

Κατά τον μήνα Μάιο του έτους 1823 όπως ήδη αναφέραμε είχε διορισθεί ως Έπαρχος Νάξου, ο γνωστός στον Ιερόθεο από παλιά και θεωρούμενος ως «φίλος», δηλαδή ο Φώτιος Καραπάνος. Ο Ιερόθεος, από τον Ιούνιο του 1823 που επέστρεψε στην επαρχία του, από το ένα μέρος απαλλάχθηκε πλέον από τους κατατρεγμούς του Επάρχου, από το άλλο, όμως, ευρέθη ενώπιον μιάς πρωτοφανούς και λίαν δυσaráεστου εκπλήξεως. Κατά την διάρκεια της απουσίας του Ιεροθέου από την Νάξο και της παραμονής του ως υποδίκου στο Ναύπλιο, πραγματοποιήθηκε κατάληψη του Επισκοπείου του, από τον Έπαρχο και τους συνεργάτες του. Βέβαια, από την έως τώρα έρευνά μας, δεν έχουμε διαπιστώσει αν αυτή η κατάληψη πραγματοποιήθηκε επί των ημερών του Παναγιώτη Δημητρακόπουλου ή επί των ημερών του Φωτίου Καραπάνου. Αν υποθεθεί ότι η ενέργεια αυτή έλαβε χώρα στο μεσοδιάστημα από της αποχωρήσεως του Δημητρακόπουλου μέχρι την έλευση του Καραπάνου στη Νάξο, τότε οπωσδήποτε ευθύνεται για αυτή, ο Γραμματέας του Επάρχου Νάξου, Ιωάννης Σακελλαρόπουλος. Η αντίδραση του Ιεροθέου για την κατάληψη του Επισκοπείου, κατά την διάρκεια της θητείας του Φωτίου Καραπάνου (η οποία θητεία, υπήρξε ιδιαίτερα βραχύβια), θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από χαλαρή έως ανύπαρκτη. Ο Ιερόθεος, δεν διεκδίκησε το Επισκοπείο του εγγράφως και σθεναρά, δεν αξίωσε την άμεση απομάκρυνση του Επάρχου και των συν αυτώ, δεν απαίτησε την άμεση απόδοση του Μητροπολιτικού του Οίκου. Δεν έχουμε εντοπίσει έγγραφα και αναφορές που να στρέφονται κατά του Επάρχου Νάξου ή έστω του Γραμματέως, δια των οποίων να καταγγέλλεται η κατάληψη του Επισκοπείου και να διατυπώνεται το αίτημα της επιστροφής του στον φυσικό του ένοικο. Μία και μόνη αναφορά εντοπίσαμε σε κάποιο έγγραφο του Ιεροθέου προς τον Σακελλαρόπουλο, στο οποίο ο Ιερόθεος γράφει ότι είχε ζητήσει από τον Καραπάνο να αποχωρήσει από το Επισκοπείο. Ίσως πρόκειται για κάποια προφορική έκκληση, διότι έγγραφο περί αυτού δεν έχουμε εντοπίσει.

²²² Α.Λ.Γ.Κ., εν Αθήναις, 1966, τ. 6^{ος}, σ. 70, έγγραφο 68.

²²³ Παράρτημα – Τεκμήριο 2, σσ. 283-284.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Επειδή λοιπόν δεν έχουμε εντοπίσει έγγραφα διαμαρτυρίας του Ιεροθέου για την κατάληψη του Επισκοπείου και επειδή επίσης δεν έχουμε εντοπίσει έγγραφα που να αξιώνουν την αποχώρηση του Επάρχου από το Επισκοπείο, υποθέτουμε, πως η κατάληψη αυτή πραγματοποιήθηκε επί των ημερών του Φωτίου Καραπάνου. Ο Ιερόθεος, δεν θέλησε να στραφεί κατά του Φωτίου Καραπάνου. Αυτό, ίσως οφείλεται στην παλαιά γνωριμία και φιλία τους ή ίσως οφείλεται στην επιδίωξη του Ιεροθέου, ο νέος Έπαρχος «να του φανεί χρήσιμος», σε «άλλες υποθέσεις». Πράγματι, επί των ημερών του Φωτίου Καραπάνου, έπαψαν οι διαμάχες μεταξύ του Επισκόπου και του Επάρχου, έπαψαν οι υπ' αμοτέρων αναφορές και έγγραφες απολογίες, αλλά έπαψαν και οι προστριβές των αρχόντων με τον Ιερόθεο και τούτο προκύπτει πως επετεύχθη, διά της μεσολαβήσεως του Φωτίου Καραπάνου. Ο Φώτιος Καραπάνος, ήταν λοιπόν ένα πρόσωπο με το οποίο ο Ιερόθεος, δεν ήθελε να έρθει σε αντιπαράθεση. Όσο και αν τον εξόργιζε η κατάληψη του Επισκοπείου και η συνεχιζόμενη παράταση της χρήσεώς του ως Επαρχείου, όσο και αν κυριεύονταν από θυμό όταν ερχόταν στην σκέψη του το ζήτημα, όσο και αν ταλαιπωρούνταν αυτός και η συνεργάτες του περιφερόμενοι «ώδε κακείσε» και φιλοξενούμενοι ως άστεγοι, μακράν του φυσικού τους χώρου, ο Ιερόθεος δεν εκδήλωσε την έντονη δυσαρέσκειά του στον Καραπάνο, δεν ήρθε σε προστριβή μαζί του, δεν θέλησε να προβεί σε μια τέτοια ενέργεια. Αντίθετα, αμέσως μετά τον θάνατο του Επάρχου Φωτίου Καραπάνου, (επισυμβάντος στις 28 Σεπτεμβρίου 1823), ο Ιερόθεος, εξεδήλωσε αυθόρμητα τον θυμό του και άφησε να φανεί το πόσο είχε πληγωθεί από την κατάληψη του Επισκοπείου. Η γεμάτη οργή επιστολή του Ιεροθέου προς τον Γραμματέα του Επάρχου Ιωάννη Σακελλαρόπουλο με ημερομηνία 2 Οκτωβρίου 1823²²⁴, καθώς και η σκληρή απάντηση του Σακελλαρόπουλου στις 9 Οκτωβρίου 1823²²⁵, επιβεβαιώνουν όλα τα προαναφερθέντα.

Εκτός από την απάντηση στον Ιερόθεο, ο Σακελλαρόπουλος την ίδια ημέρα (09-10-1823), έστειλε δριμύα επιστολή προς τους προκρίτους της Ύδρας προκειμένου να εκφράσει τα παράπονά του για την διαγωγή του Ιεροθέου. Δεν κρύβει την ενόχλησή του από το γράμμα του Ιεροθέου, διά του οποίου, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το Επισκοπείο και να το αφήσει ελεύθερο για τον Ιερόθεο. Δεν κρύβει την αγανάκτησή του για το πρόσωπο του Ιεροθέου και το μένος εναντίον του. Είναι εμφανέστατη, η δίψα του για εκδίκηση. Ιδού μερικά σημεία από την εν λόγω επιστολή : «...τό άλλο παλληκάρι, ό Άγιος Παροναζίας, άμέσως, άποθανόντος τοῦ έπάρχου, έσχισε τήν προσωπίδα καί φρυάττων έκινήθη εναντίον μου από τήν Πάρον διά

²²⁴ Α.Κ.Υ., τ. 9, σσ. 495-496.

²²⁵ Α.Κ.Υ., τ. 9, σσ. 497-499.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

γράμματος, ἴσον τῷ ὁποίῳ καί τῇ πρὸς αὐτόν ἀπαντήσῃ μου σὰς περικλείω, διὰ νᾶ καταλάβετε ἐκτεταμένως τὴν ὑπόθεσιν. Τό πρὸς ἐμέ τοιοῦτον ὕψος τοῦ ἔκαμε ν' αποθηριωθῶσιν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ κατὰ τῆς εὐταξίας καί νᾶ περιφέρονται γαυριῶντες καί δημεγερτούντες κατὰ τὴν ὄρεξιν των· εἰς ἐμέ πλέον τίποτε δέν ἀφῆκεν ὁ δεσπότης αὐτός... μὴ καταδεχθῆτε... ν' ἀφήσετε ἀτιμώρητον μίαν αὐθάδειαν ἣτις ἐπήδησε πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἀνθρωπότητος... Ἀλλοίμονον ἂν φύγῃ καί τώρα τὴν δικαίαν ὀργὴν σὰς...»²²⁶.

Στις 19 Οκτωβρίου 1823 οι πρόκριτοι της Ὑδρας ἀναγγέλουν στους Ναξίους το διορισμό του νέου Ἐπαρχοῦ τους, που εἶναι ο ἐξ' Ὑδρας καταγόμενος, Ἀντώνιος Μάρκου²²⁷. Ο νέος Ἐπαρχος, στις 10 Νοεμβρίου 1823 στέλνει ἀναφορά πρὸς τους προκρίτους τῆς Ὑδρας, δια τῆς ὁποίας τους ενημερώνει για τις μέχρι τότε ἐνέργειές του καὶ πρὸς το τέλος, κάνει λόγο για τον Ιερόθεο, περὶ τοῦ ὁποίου μεταξύ ἄλλων ἀναφέρει καὶ τα ἐξῆς : «.....ὁ δεσπότης εἶναι εἰς τὰ αὐτὰ φρονήματα· ὡς καί τὰς τέσσαρας χιλιάδας γρόσια... με μυρίους τρόπους καί με στάλσιν στρατιωτῶν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἡδυνήθην τέλος πάντων νᾶ λάβω παρ' αὐτοῦ μόλις γρ. 2000 διὰ δε τὰ λοιπὰ μ' ἔκαμε μίαν ὁμολογίαν νᾶ μοι τὰ μετρήσῃ εἰς ἡμερῶν τεσσαράκοντα καί μίας διορίαν· ὡς τόσον θέλω φερθῆ καί μ' αὐτόν εἰς τὴν περίστασιν καθὼς τὸν πρέπει, ἂν δέν ἀλλάξῃ τὰ φρονήματα τοῦ...»²²⁸. Ἐπίσης, στην ἴδια ἀναφορά, ο Μάρκου σημειώνει πως ἐκείνη τὴν ἡμέρα (10-11-1823) εἶχε καλέσει τον Ιερόθεο στο Ἐπαρχεῖο καὶ του ἐνεχείρισε ἔγγραφο τοῦ Υπουργείου Ἐσωτερικῶν, δια τοῦ ὁποίου τον καλοῦσαν νὰ παρουσιαστῇ στη Διοίκηση. Μάλιστα ο Μάρκου, ἀναφέρει στους Ὑδραίους πως ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ «διὰ τὸν κράζει ἡ Διοίκησις», δηλαδή για ποιο λόγο καλεῖ τον Ιερόθεο ἡ Διοίκησις. Ο Ιερόθεος ἀπάντησε στο Μάρκου πως θὰ μεταβεῖ στη Διοίκηση μετὰ ἀπὸ 5 ἡμέρες, λόγω ἀνειλημμένων υποχρεώσεων. Ἡ μετάβασις αὐτὴ στην ἐδρα τῆς Διοικήσεως μάλλον δὲν πραγματοποιήθηκε, δεδομένου ὅτι ὁ Ιερόθεος ἐστεῖλε ἀναφορά στο Βουλευτικὸ δια τῆς ὁποίας προσπαθοῦσε νὰ ἀποφύγῃ τὴν παράστασή του στη Διοίκηση. Στα πρακτικά τοῦ Βουλευτικοῦ περὶ τοῦ θέματος καταχωροῦνται τα ἐξῆς : «...εἶτα ἀνεγνώσθη ἀναφορά τοῦ Παροναξίας Ιεροθέου, εἰδοποιούντος ὅτι προσκαλεῖται παρὰ τοῦ Υπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν εἰς Ναύπλιον καί αἰτοῦντος τὴν ἄδειαν νᾶ μείνῃ νᾶ ἡσυχάσῃ εἰς τὴν ἐπαρχία τοῦ ...»²²⁹. Εἶναι ὅμως πολὺ πιθανό, νὰ πρόκειται για δεύτερη πρόσκληση ἀπὸ το Υπουργεῖο Ἐσωτερικῶν, διότι, ἡ ἀνωτέρω ἀναφορά τοῦ Ιεροθέου ἀναγνώσθηκε στη συνεδρίαση τῆς 12^{ης} Ἰανουαρίου 1824, δηλαδή δύο μῆνες μετὰ τὴν πρόσκληση που τοῦ παρέδωσε ο Μάρκου.

²²⁶ Α.Κ.Υ., τ. 9, σ. 492.

²²⁷ Α.Κ.Υ., τ. 9, σ. 521.

²²⁸ Α.Κ.Υ., τ. 9, σ. 543.

²²⁹ Α.Ε.Π., τ. 2, σ. 231.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Τι ακριβώς εννοούσε ο Μάρκου όταν έγραφε «θέλω φερθή καί μ' αὐτόν εἰς τήν περίστασιν καθὼς τόν πρέπει, ἂν δέν ἀλλάξῃ τὰ φρονήματά του», δεν γνωρίζουμε. Γνωρίζουμε, όμως, πως πολύ σύντομα εστράφη κατά του Ιεροθέου.

Ενδεικτικό της διαγωγής του είναι το γεγονός ότι προκάλεσε την ευαρέσκεια των πολεμίων του Ιεροθέου, οι οποίοι την εξέφρασαν, με την από 22 Νοεμβρίου 1823 επιστολή τους προς τους προκρίτους της Ύδρας²³⁰.

Ένα από τα πρώτα «ανδραγαθήματα» του Αντωνίου Μάρκου, είναι το ότι κατέλαβε και αυτός το Επισκοπείο του Ιεροθέου, προκειμένου να το χρησιμοποιεί ως Επαρχείο. Η κατά πάντα καταδικαστέα αυτή ενέργεια, λαμβάνει τεράστιες διαστάσεις όταν κανείς αναλογισθεί το χρόνο που πραγματοποιήθηκε. Η κατάληψη αυτή, όπως αναφέρει ο Αρχιμανδρίτης (μετέπειτα Μητροπολίτης Κώου) Εμμανουήλ Καρπαθίου, πραγματοποιήθηκε όταν ο Ιερόθεος έφυγε από τη Νάξο ως επικεφαλής σώματος Ναξίων στρατιωτών, προκειμένου να λάβει μέρος στις μάχες που διεξάγονταν εκείνη την περίοδο. Ο Καρπαθίου, χαρακτηριστικά αναφέρει : «...*Ἡδὴ κατὰ τῷ 1823 ὁ Μητροπολίτης Παροναξίας Ἱερόθεος ὁδηγῶν σῶμα Ναξίων ἔφυγεν ἐκ Νάξου, ἵνα μετάσχῃ ἐνεργῶς τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος ὁ δὲ ἐν Νάξῳ Ἐπαρχος Ἀντώνιος Ν. Μάρκου -προκατελιημμένος ἐναντίον τοῦ- εὔρεν εὔκαιρον τήν περίστασιν νᾶ καταλάβῃ τό μητροπολιτικόν οἶκημα καί νᾶ χρησιμοποιήσῃ αὐτό ὡς Ἐπαρχεῖον. Φαίνεται δε ὅτι οὗτος δέν ἐδείκνυε καί τήν προσήκουσαν πρὸς τό ἀξίωμα καί τό πρόσωπον τοῦ Μητροπολίτου εὐλάβειαν...*»²³¹. Η παράνομη και παράτολμη αυτή ενέργεια του Επάρχου, προκάλεσε μεγάλη αντίδραση στο λαό, στους προκρίτους, αλλά ακόμη στη Διοίκηση, όταν αυτή το πληροφορήθηκε αργότερα.

Κατόπιν τούτου, ο Ιερόθεος μετέβη στην Ύδρα και απευθύνθηκε προς τους αδελφούς Λάζαρο και Γεώργιο Κουντουριώτη. Οι αδελφοί Κουντουριώτες, στις 19 Δεκεμβρίου 1823 συνέταξαν και υπέγραψαν αμφότεροι μια πολύ ευγενική αλλά συγχρόνως οξεία επιστολή, την οποία παρέδωσαν στον Ιερόθεο να μεταφέρει στο Μάρκου, όπου μεταξύ άλλων έγραφαν και τα εξής : «...*Ἄν καί ἡ ἡμετέρα Κοινότης σε γράφει ἱκανά καί σε συμβουλεύει ἀπό τοῦδε νᾶ ἀφίσης ἡσυχον καί ἀνενόχλητον τόν φέροντα τό παρόν μᾶς πανιερώτατον ἅγιον Παροναξίας διά νᾶ διοικῇ τήν ἐν αὐτῷ ἐμπιστευθεῖσαν λογικὴν ποιήμην, καί νᾶ ἐκτελῇ τὰ ἐκκλησιαστικά αὐτοῦ χρέη, δέν κρίνομεν ὅμως περιττόν καί ἀσύμφορον νᾶ σε συμβουλευσωμεν καί ἡμεῖς τὰ αὐτά καί νᾶ σε παρακαλέσωμεν ἀπό τοῦ νῦν νᾶ μὴν δοκιμάσῃ ὑπό σου τήν παραμικράν*

²³⁰ Α.Κ.Υ., τ. 9, σσ. 561-562.

²³¹ Ε. ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ, Αρχιμανδρίτης, «Ο Κώδιξ Β' της Μητροπόλεως Παροναξίας», *Γρηγόριος Παλαμάς*, τ. 23 (1939), τεύχος Δ', σ. 221.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ἐνόχλησιν καὶ ἐμπόδιον, εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων τοῦ. Πρῶτον με διότι εἶναι ἀρχιερεὺς καὶ οφείλομεν.... νᾶ σεβώμεθα... τοὺς ἔχοντας τὸ ἀξίωμα τῆς Ἀρχιερωσύνης... δεύτερον δε διότι ἐγνωρίσθη με ἡμᾶς, οἱ οἱποιοί... τὸν κατετάξαμεν εἰς τὸν χορόν τῶν εἰλικρινεστέρων μᾶς φίλων.... νᾶ φροντίσης νᾶ εὐρῆς οἴκημα διὰ νᾶ κατοικήσεις καὶ νᾶ ἀφίσης τὴν Μητρόπολιν εἰς τὴν πανιερότητα του... προσέτι νᾶ επιστρέψης... τὸ ὑποσχετικόν τοῦ τὸ ὁποῖον κρατεῖς...»²³². Από την επιστολή προκύπτει πως ο Ιερόθεος, ἀφ' ενός μεν, γνωρίστηκε με τους ἀδελφούς Κουντουριώτη, ἀφ' ἐτέρου δε, «κέρδισε» την ἐκτίμηση καὶ τὴν φιλία τους.

Επιστολή πρὸς τὸ Μάρκου, με παρόμοιο περιεχόμενο ὑπὲρ αὐτοῦ παρέλαβε ὁ Ιερόθεος, τὴν ἐπομένη, 20 Δεκεμβρίου 1823 καὶ ἀπὸ τοὺς προκρίτους τῆς Ὑδρας, οἱ οἱποιοὶ ἔγραφαν χαρακτηριστικά : «...Ἐπιστρέφει αὐτοῦ ὁ πανιερώτατος τῆς Νάξου Δεσπότης καὶ θέλετε φροντίσει νᾶ εἶναι ἡσυχος, ἀνενόχλητος καὶ ἐλεύθερος εἰς τὸ ἀρχιερατικόν τοῦ ἐπάγγελμα, χωρὶς νᾶ ἀνακατευθῇ εἰς τὰ πολιτικά... ὅσον τάχιον δυνηθῇτε νᾶ προμηθευθῇτε ἄλλην οἰκίαν διὰ νᾶ παρατήσετε εἰς αὐτόν τὴν Δεσποτικήν, τὴν ὁποίαν τώρα οἰκεῖτε... διὰ τὰ ἐπίλοιπα γρόσια 2000... δὲν θέλετε ἐνοχλήσει πλέον τὴν πανιερότητα του... θέλετε τοῦ επιστρέψει... τὴν ὁμολογίαν τοῦ διὰ τὰ εἰρημένα λοιπὰ γρόσια 2000, ἅτινα ἔχουν νᾶ πληρωθοῦν ἀπὸ τὰ Μοναστήρια, ὡς διέταξε ἡ Διοίκησις...»²³³. Εφοδιασμένος με τὶς δύο αὐτὲς ἰσχυρότατες ἐπιστολές²³⁴ ὁ Ιερόθεος, παραμονές Χριστουγέννων τοῦ 1823 επιστρέφει στὴ Νάξο καὶ φιλοξενεῖται στὴν οἰκία τοῦ κατὰ σάρκα ἀδελφοῦ του, τοῦ Ρήγα Αριστάρχου. Ἀπὸ ἐκεῖ, στέλνει τὶς ἐπιστολές πρὸς τὸν Ἐπαρχο Ἀντώνιο Μάρκου, ὁ ὁποῖος βρίσκεται στα χωριά τῆς Νάξου, μάλλον γιὰ υποχρεώσεις τῆς υπηρεσίας του. Ὁ Ιερόθεος, ὅπωςδήποτε θὰ περίμενε τὴν συμμόρφωση τοῦ Ἐπάρχου, σύμφωνα με τὰ διαλαμβανόμενα στὶς ἐπιστολές καὶ τὴν ἄμεση παράδοση τῆς Ἐπισκοπικῆς κατοικίας. Ἀντ' αὐτοῦ, ὁ Μάρκου, στὶς 9 Ἰανουαρίου 1824, ἀπάντησε στοὺς προκρίτους τῆς Ὑδρας με λίαν δριμεία ἐπιστολή κατὰ τοῦ Ιεροθέου, συνεχίζοντας νὰ χρησιμοποιοῖ τὸ Ἐπισκοπεῖο ὡς Ἐπαρχεῖο, ἀλλὰ καὶ ὡς ἰδιαιτέρη κατοικία του. Τὸ περιεχόμενο αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς δὲν μποροῦμε παρά νὰ παραθέσουμε ολόκληρο στο παράρτημα²³⁵, ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ διαπιστώσει τὸ μένος τοῦ Ἐπάρχου κατὰ τοῦ Ιεροθέου καὶ νὰ κατανοήσῃ συγχρόνως, τι ἀκριβῶς εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὁ Ιερόθεος²³⁶.

²³² Ε. ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ, Ἀρχιμανδρίτης, «Ὁ Κώδιξ Β' τῆς Μητροπόλεως Παροναξίας», περ. *Γρηγόριος Παλαμάς*, τ. 23 (1939), τεύχος Δ', σ. 223 καὶ ἐξῆς.

²³³ Ε. ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ, Ἀρχιμανδρίτης, «Ὁ Κώδιξ Β' τῆς Μητροπόλεως Παροναξίας», περ. *Γρηγόριος Παλαμάς*, τ. 23 (1939), τεύχος Δ', σ. 222 καὶ ἐξῆς.

²³⁴ Τὶς δύο αὐτὲς ἐπιστολές, ὁ Ιερόθεος, φρόντισε νὰ συμπεριλάβῃ στὸν κώδικα Β' τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Παροναξίας. Πρβλ. Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ – ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οἱ κώδικες τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Παροναξίας*, Ἐταιρεία Ἱστορικῶν Σπουδῶν ἐπὶ τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, Θεσσαλονίκη 2019, σσ. 166-167 καὶ 594-595.

²³⁵ Παράρτημα – Τεκμήριο 3, σσ. 285-288.

²³⁶ Α.Κ.Υ., 1824, τ. 10, σ. 14.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ο Μάρκου κατά συνέπεια, όχι μόνο εξακολούθησε να κατέχει παρανόμως το Επισκοπείο, αλλά καταδίωκε με κάθε τρόπο τον Ιερόθεο. Ωστε, όταν πληροφορήθηκε κίνηση πολιτών με συλλογή υπογραφών υπέρ του Ιεροθέου (σ.σ. στο κείμενο της οποίας ίσως να περιέχονταν και κατηγορίες εναντίον του Μάρκου), μεθόδευσε την αφαίρεση (την κλοπή) του κειμένου αυτού μετά των υπογραφών, στέλνοντας ανθρώπους της εμπιστοσύνης του να διαρπάξουν τα στοιχεία αυτά από τον πρωτοσύγκελλο του Ιεροθέου²³⁷, από τον οποίο επίσης αφαίρεσαν 300 γρόσια και επιπλέον... «έδειραν αυτόν». Αναμένοντας επί ματαίω, για αρκετό χρονικό διάστημα ο Ιερόθεος την παράδοση της κατοικίας του, μετά από το περιστατικό με τον πρωτοσύγκελλό του, απευθύνθηκε προς τον φίλο του Μάρκο Μάντζα Μαυρογένη, καταγγέλοντας τη συμπεριφορά του Επάρχου και ζητώντας τη μεσολάβησή του προς το Λάζαρο Κουντουριώτη.

Ο ανεψιός του Μιχαήλ Μαρκοπολίτη, ο άρχοντας της Πάρου Μάρκος Μάτζας Μαυρογένης, από το Κρανίδι Ερμιονίδος όπου βρίσκεται, παρεμβαίνει όντως υπέρ του Ιεροθέου με την από 12 Φεβρουαρίου 1824 επιστολή του προς τον Λάζαρο Κουντουριώτη, στην οποία αναφέρονται και τα εξής : «...σήμερον ἔλαβον ἐν γράμμα παρὰ τοῦ ἁγίου Παρωναζίας, ἐνῶ ἐλεηνολογούμενος μοι λέγει ὅσα ἐγένοντο πρὸς τὴν πανιερότητα τοῦ παρὰ τοῦ κυρίου Ἐπάρχου Νάξου. Ὅτι ἀναφορά ἐγένετο παρὰ τῶν Ναξίων ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ πέμψας ὁ Ἐπαρχος τὴν ἐκτελεστικὴν τοῦ δύναμιν κατέλαβον τὸν πρωτοσύγκελλον του... καὶ δείραντες αὐτόν ἤρπασαν παρ' αὐτοῦ τὴν ἀναφορὰν καὶ τριακόσια γρόσια...»²³⁸.

Δεν γνωρίζουμε αν ο Λάζαρος Κουντουριώτης προέβη σε κάποια ενέργεια, προκειμένου να δώσει λύση στο πρόβλημα του Ιεροθέου. Πάντως, στις 20 Φεβρουαρίου 1824, το Εκτελεστικό στη συνέχεια «βάζει στη θέση του» τον Ἐπαρχο, με έγγραφο στο οποίο αναφέρονται και τα ακόλουθα : «...ἡ διοικήσεις σου καὶ ἡ συμπεριφορά σου δὲν εἶναι ἀξία καλοῦ πατριώτου, οὔτε διὰ ἐπάρχου. Ἡ προσκόλλησις σου εἰς τὰς φατρίας... ἡ καταδρομὴ ἢ ἐκίνησας πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον καὶ ἡ βιαία κατακράτησις τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς οἰκίας μέχρι σήμερον ἦν βιαίως κατέστησας Ἐπαρχεῖον... Διὰ ταῦτα ἡ Κυβέρνησις... σοι ἐπιβάλλει : 1. Νᾶ ἐγκαταλίπῃς τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν οἰκίαν... 2. Νᾶ ἐγχειρίσῃς εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τὴν χρηματικὴν ὁμολογίαν.... 3. Νᾶ παύσῃς τοῦ λοιποῦ καταδιώκων τὸν ἀρχιεπίσκοπον...»²³⁹.

²³⁷ Δεν αναφέρεται το όνομα του πρωτοσυγγέλλου, (υποθέτουμε πως πρόκειται για τον Ιερομόναχο Διονύσιο). Αργότερα, στις 24 Οκτωβρίου 1833, υπογράφει ως πρωτοσύγκελλος «τοῦ ἁγίου Παρωναζίας» ο Γαβριήλ Παζαράς. Πρβλ. Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ - ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οι Κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παρωναζίας*, Εταιρεία Ιστορικών Σπουδών επί του Ελληνισμού, Θεσσαλονίκη 2019, σ. 567.

²³⁸ Α.Λ.Γ.Κ., εν Αθήναις, 1966, τ. 6^{ος}, σ. 102, έγγραφο 113.

²³⁹ Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη εις Ακαδήμους Νάξου και ο οίκος των Πολιτών (1643-1851)», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6 (1967), σσ. 734-735.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Δυστυχώς, παρα την εκτεταμένη έρευνα, (μέχρι στιγμής) δεν κατορθώσαμε να διαπιστώσουμε τι μεσολάβησε μέσα στον επόμενο μήνα. Δηλαδή από την 21^η Φεβρουαρίου 1824, μέχρι την 30 Μαρτίου 1824. Προφανώς, ο Αντώνιος Μάρκου μεθόδευσε την αποστολή αναφορών κατά του Ιεροθέου και με πολλές διαβολές, κατόρθωσε να πείσει τη Διοίκηση ότι ο Ιερόθεος είναι αυτός που ευθύνεται για την αναστάτωση στο νησί και ότι πρέπει να απομακρυνθεί από την Επισκοπή του. Είναι δε πολύ πιθανό, η δυσμενής για τον Ιερόθεο εξέλιξη που ακολούθησε, να έχει σχέση και με τη δεύτερη φάση του εμφυλίου πολέμου εκείνης της εποχής, που αποκαλείται από ορισμένους ως δεύτερος εμφύλιος πόλεμος. Είναι γεγονός, ότι τόσο στην πρώτη όσο και στη δεύτερη φάση του εμφυλίου πολέμου των Ελλήνων, (η διαφορετικά, τόσο στον Α΄ όσο και στον Β΄ εμφύλιο πόλεμο), ο Ιερόθεος, βρέθηκε πάντα στο πλευρό του επιστήθιου φίλου του, του Γέρου του Μοριά, Θεοδώρου Κολοκοτρώνη. Στην πρώτη φάση δηλαδή ο Ιερόθεος ακολούθησε τη μερίδα των Φιλικών, ως φιλικός που ήταν και ο ίδιος. Ενώ στη δεύτερη φάση, τη μερίδα των Στρατιωτικών, ως φίλος του Κολοκοτρώνη.

Ίσως τα δεινά που υπέστη ο Ιερόθεος κατά τα έτη πρό του 1824, αλλά και όσα υπέστη από το 1824 και μετά, να σχετίζονται με αυτές τις επιλογές του, όπως έχουμε ήδη αναφέρει. Πάντως, οι αντίπαλοι του Ιεροθέου, πρωτοστατούντος προφανώς του Επαρχου Αντωνίου Μάρκου, εκμεταλλευόμενοι το γενικότερο κλίμα της εποχής, φρόντισαν να διαβάλουν εκ νέου τον Ιερόθεο στη Διοίκηση, να την πείσουν για την ενοχή του και να επιτύχουν την πολυπόθητη σε αυτούς κατά του Ιεροθέου απόφαση του Εκτελεστικού της 31^{ης} Μαρτίου 1824, ημερομηνία κατά την οποία, ελήφθη η συγκεκριμένη απόφαση για την εκ νέου εξορία του Ιεροθέου από την Ιερά Μητρόπολη Παροναξίας.

12. Απόφαση, για εκ νέου εξορία του Ιεροθέου.

Στο έγγραφο του Εκτελεστικού γίνεται σαφέστατη αναφορά πως η απόφαση ελήφθη, μετά από πληροφορίες που έλαβε η Διοίκηση για τη διαγωγή του Ιεροθέου, από τους αρμοστές των νήσων του Αιγαίου Πελάγους και από τον Έπαρχο Νάξου Αντώνιο Μάρκου. Έτσι η Διοίκηση διέταξε την άμεση αναχώρηση του Ιεροθέου από την επαρχία του, το διορισμό του Επισκόπου Ταλαντίου Νεοφύτου ως Τοποτηρητή, αλλά και την από μέρους του ποιμνίου της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας, αποδοχή του Τοποτηρητή²⁴⁰.

²⁴⁰ Α. ΓΟΥΔΑΣ, *Βίοι Παράλληλοι των επί της αναγεννήσεως της Ελλάδος διαπρεψάντων ανδρών*, Εκ του Εθνικού Τυπογραφείου, Εν Αθήναις, 1869, σσ. 405-406.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Το έγγραφο αυτό, όπως φαίνεται, είναι το μοναδικό περί του Ιεροθέου που είχε υπόψην του ο ιστορικός (συγκεκριμένων πεποιθήσεων) Γιάννης Κορδάτος. Ο Κορδάτος, αδικώντας κατάφωρα τον εαυτό του, ανυποψίαστος εντελώς για την μετά του Ιεροθέου κοινή καταγωγή τους εκ Ζαγοράς Πηλίου, αγνοώντας την σπουδαιότητα Εθνική δράση του Ιεροθέου κατά την Ελληνική Επανάσταση, βασιζόμενος δε μόνο και μόνο σε ένα έγγραφο που -έτυχε να- είχε βρεί, σπεύδει να καταδικάσει τον συγχωριανό του Επίσκοπο, καταχωρώντας στην ιστορία του, ολόκληρο, αυτό το «μοναδικό έγγραφο», γράφοντας δε επιπλέον και τα εξής : *«Επίσης και ο ανώτερος κλήρος συνεργαζόταν με τους τουρκόφιλους. Ο αρχιερέας της Νάξου και Πάρου μάλιστα Ιερόθεος το είχε παρακάνει, γι' αυτό η ελληνική κυβέρνηση κοινοποίησε το παρακάτω έγγραφο...»*²⁴¹.

Στη συνέχεια ο Κορδάτος παραθέτει το κείμενο του εγγράφου, το οποίο έχει ως εξής : *«...Πρός τούς κατοίκους τῆς Ἐπαρχίας τῶν Νήσων Πάρου καί Νάξου. Ὁ Ἀρχιερεύς τῆς Ἐπαρχίας Κύριος Ἱερόθεος καί προλαβόντως ἐφάνη πραγματικῶς αὐτοῦ με πνεῦμα στασιαστικόν καί φιλοτάραχον, ἐναντίον τῶν ἀρχιερατικῶν αὐτοῦ χρεῶν, καί τῆς κοινῆς εὐταξίας τῶν αὐτοῦ Κατοίκων, ἀλλ' αὐτός δι' ὅλα ταῦτα συνεχωρήθη ἀπό τήν Διοίκησιν τότε, υποσχεθείς ζωὴν εἰς τό ἐξῆς, προσανήκουσαν εἰς τοιοῦτον ἐπάγγελμα ἔχοντα! Ἐσχάτως ὁμως καταπατήσας ταῦτα πάντα, ἐπεχείρησε νέας μεγαλειτέρας ἀταξίας καί στασιάσεις αὐτοῦ, καθὼς ἡ Διοίκησις ἐπληροφορήθη ἀπό τήν κατά τό Αἰγαῖον Πέλαγος τῶν Νήσων Ἐπιτροπήν, καί ἀπό τόν αὐτοῦ Ἐπαρχον. Δι' ὅλα ταῦτα ἡ Διοίκησις Διατάττει. Ἀδν. Ὁ Ἀρχιερεύς τῆς ἐπαρχίας ταύτης Κύριος Ἱερόθεος, Ν' ἀναχωρήσῃ διόλου εἰς τά ἐξῆς ἀπό ταύτην τήν ἐπαρχίαν. Βον. Διορίζεται τοποτηρητής τῆς Ἐπαρχίας ταύτης ὁ Ταλαντίου Νεόφυτος..... Ἐκ Μύλων Ναυπλίου τήν 31 Μαρτίου 1824 Ὁ πρόεδρος Γ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ...»*²⁴².

Την ίδια ημέρα, το Εκτελεστικό στέλνει προς τον Επίσκοπο Ταλαντίου Νεόφυτο, το σχετικό με το διορισμό του έγγραφο στο οποίο αναφέρει : *«Ἡ Διοίκησις διά τό ἐνάρετον καί φιλήσυχον σάς πολίτευμα, καί διά τās εἰς τά ἀρχιερατικά χρέη γνώσεις Σάς. Σάς διορίζει Ἀδν. Τοποτηρητήν τῆς Ἐπαρχίας Παροναξίας. Βον. Ὅπου θέλετε ἐκπληροῖ τὰ χρέη τῆς ἀρχιερατείας Σάς καθ' ὅλην τήν ἔκτασιν, ἀπολαμβάνοντες καί ὅλα τὰ ἀρχιερατικά δικαιώματα»*²⁴³.

Το Βουλευτικό, όμως, εξέφρασε τη δυσφορία και την απορία του για τις ενέργειες αυτές του Εκτελεστικού, όχι επί της ουσίας της υποθέσεως, αλλά λόγω του ότι δεν τηρήθηκε

²⁴¹ Γ. ΚΟΡΔΑΤΟΣ, *Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδας, Νεότερη Β'*, Εκδόσεις 20^{ος} Αιώνας, Αθήνα, τ. 10, 1821-1832, σσ. 295-296

²⁴² Γ. ΚΟΡΔΑΤΟΣ, *Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδας, Νεότερη Β'*, Εκδόσεις 20^{ος} Αιώνας, Αθήνα, τ. 10, 1821-1832, σσ. 295-296. ' Α. ΓΟΥΔΑΣ, *Βίοι Παράλληλοι*, τ. Α' ΚΛΗΡΟΣ, Εν Αθήναις 1869, σσ. 405-406.

²⁴³ Θ. ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ, Αρχιμανδρίτης, *Ο Αθηνών Νεόφυτος ο Ε' ο από Ταλαντίου και Θερμοπυλών*, Αθήνα, 1983, σ. 102.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

η προβλεπόμενη διαδικασία για την προηγούμενη συνεννόηση των δύο Σωμάτων²⁴⁴. Έτσι, την 1 Απριλίου 1824, το Βουλευτικό απέστειλε προς το Εκτελεστικό έγγραφο στο οποίο έγραφε : «*Τό Βουλευτικόν μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς τῆς νήσου Νάξου, Παροναζίας, καθηρέθη καὶ ἄλλος ἀντ' ἐκείνου ἐδιωρίσθη εἰς ἐκείνην τὴν ἐπαρχίαν. Ἀπορεῖ πῶς τοῦτο ἐγένετο ἄνευ τῆς εἰδήσεως καὶ συγκαταθέσεως τοῦ, ἐν ᾧ ἔν τοιοῦτον εἶναι καθήκον ἐκατέρων τῶν Σωμάτων τῆς Διοικήσεως*»²⁴⁵. Ο Ταλαντίου Νεόφυτος, όμως, ήδη εκτελούσε χρέη Μητροπολίτου Αιγίνης, λόγω της αναχωρήσεως του Επισκόπου Αιγίνης, εκτός, της τότε Ελληνικής Επικράτειας. Ως εκ τούτου, ο Νεόφυτος, με την από 2 Απριλίου 1824 επιστολή του προς το Εκτελεστικό, αρνήθηκε ευγενικά το διορισμό του ως Τοποτηρητή Παροναζίας, εκφράζοντας την παράκληση όπως διορισθεί άλλος Αρχιερέας αντ' αυτού.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η αναφορά του Νεοφύτου στον απερχόμενο Ιεράρχη, διότι με τη διατύπωση που χρησιμοποιεί, φαίνεται πως δεν υιοθετεί τις κατά του Ιεροθέου κατηγορίες. Το σχετικό απόσπασμα έχει ως εξής : «*...λαβὼν μετ' ἀσμενείας τὰ τῆς ὑπερτάτης διοικήσεως γράμματα ἅπερ ἐπιτάτουσί με εἰς τὸ νῆ ἀπέλθω εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Παροναζίας, ὡς ἀμοιούσης προστάτου ἐκκλησιαστικοῦ, με τὸ νῆ ἀπεβλήθη ὁ κανονικὸς ἀρχιερεὺς τῆς παρά τῶν χριστιανῶν ἐπαρχιωτῶν, ὡς δῆθεν ἐνεργῶν καθ' ἡμέραν σκάνδαλα καὶ συγχύσεις εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν, καὶ ἐκ τούτων βεβαίως οὐδέν ἕτερον ἀκολουθεῖ εἰμὴ εὐρέως ζημίας ψυχικὰς καὶ σωματικὰς, καὶ ἀπάδοντα μύρια πρὸς περιφρόνησιν τῆς θρησκείας, καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δεσπότη Χριστοῦ, ἀγκαλὰ θεὸς οὐ μυκτηρίζεται...*»²⁴⁶. Λόγω αυτής της εξελίξεως, ίσως και άλλων αγνώστων σ' εμάς παραγόντων, τότε, αποφεύχθηκε προσωρινά, η απομάκρυνση του Μητροπολίτου Ιεροθέου από την Ιερά Μητρόπολη Παροναζίας. Ο Ιερόθεος, όμως, θορυβημένος από την εναντίον του απόφαση του Εκτελεστικού, απέστειλε στις 11 Απριλίου 1824 αγωνιώδη επιστολή προς τον Ιωάννη Κωλέττη²⁴⁷, την οποία παραθέτουμε στο παράρτημα²⁴⁸. Εκτός από αυτή την επιστολή προς τον Ιωάννη Κωλέττη, ο Ιερόθεος έστειλε αναφορά προς το Βουλευτικό Σώμα, της οποίας το περιεχόμενο είναι άγνωστο σ' εμάς, αλλά είναι βέβαιο πως αυτή αναγνώσθηκε στη συνεδρίαση του Βουλευτικού της 29^{ης} Απριλίου 1824, όπου συγκεκριμένα αναφέρεται : «*Ἀνεγνώσθη ἀναφορά τοῦ Παροναζίας Ἱεροθέου, καὶ ἔμεινεν εἰς σκέψιν*»²⁴⁹.

²⁴⁴ Α.Ε.Π., τ. 2, σ. 260.

²⁴⁵ Α.Ε.Π., τ. 6, σσ. 64-65.

²⁴⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Αρχείο Νεοφύτου Μεταξά (επισκόπου Ταλαντίου), Φ. 247.

²⁴⁷ Α.Ι.Κ., τ. Α', Μέρος Πρώτο, Αθήνα, 1996, σ.382, έγγραφο 433.

²⁴⁸ Παράρτημα – Τεκμήριο 4, σ. 289.

²⁴⁹ Α.Ε.Π., τ. 2, σ. 282.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Μετά από σιγή ενός και πλέον μηνός²⁵⁰, επανέρχεται με νέα επιστολή του προς τον Ιωάννη Κωλέττη²⁵¹. Η επιστολή αυτή γράφεται υπό ιδιαίτερες συνθήκες, παρατίθεται δε και αυτή στο παράρτημα²⁵². Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε πως η ημερομηνία 11 Ιουνίου 1824, όπως και ο τόπος που εγράφη η εν λόγω επιστολή, δηλαδή η Νάξος, απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή. Απ' ότι συμπεραίνουμε, ο Ιερόθεος από τα μέσα Μαρτίου του 1824 πριν δηλαδή εκδοθεί η δεύτερη περί απομακρύνσεως από τη Μητρόπολή του απόφαση του Εκτελεστικού, μέχρι την 9^η, ή ακόμη και την 10^η Ιουνίου 1824, απουσίαζε από τη Νάξο. Υποστηρίζουμε αυτή την άποψη, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ο Επίσκοπος Καρύστου Νεόφυτος, σύμφωνα με αναφορά του ιδίου που παραθέτουμε στη συνέχεια, αφίχθη στη Νάξο στις 19 Μαρτίου 1824 και αναχώρησε από αυτή στις 8 Ιουνίου 1824, χωρίς να αναφέρει ότι είχε συναντήσει τον Ιερόθεο.

Αυτό προκύπτει αβασάνιστα από την εκτενέστατη (και όσον αφορά τη Νάξο λεπτομερέστατη) αναφορά του Νεοφύτου, στην οποία είναι καταγεγραμμένο ότι ο Νεόφυτος, ιεουργών, έλαβε μέρος στις κυριότερες πανηγύρεις της Νάξου από την 25^η Μαρτίου 1824 και εξής, συμπεριλαμβανομένων των αγίων ημερών του Πάσχα και της πανηγύρεως του Ιερού Καθεδρικού Ναού Ζωοδόχου Πηγής Νάξου, κατά τις οποίες, ουδεμία αναφορά υπάρχει περί συμμετοχής του οικείου Ποιμενάρχου στις ιερές ακολουθίες, ή έστω «εθυμοτυπικής» συναντήσεως του Νεοφύτου, μετά του κυριάρχου Αρχιερέως Ιεροθέου. Αυτό μας κάνει να πιστεύουμε πως ο Ιερόθεος πληροφορηθείς την παρουσία του Νεοφύτου στη Νάξο, οικειοθελώς παρέμεινε εκτός Νάξου (ευρισκόμενος ίσως μεταξύ Ναυπλίου και Πάρου), από το Μάρτιο του 1824 έως της αναχωρήσεως του Νεοφύτου, την 8^η Ιουνίου 1824. Οπότε, μετά από την αναχώρηση του Νεοφύτου, επιστρέφει στην έδρα της Ιεράς Μητροπόλεως και απευθύνει την από 11 Ιουνίου 1824 επιστολή του προς τον Ιωάννη Κωλέττη²⁵³.

²⁵⁰ Στις 7 Μαΐου 1824 μετά από εισήγηση του Μάρκου Μάντζα Μαυρογένη, το Βουλευτικό αποφάσισε να ελεγχθεί κληρικός της Ι.Μ. Παροναξίας, ο οποίος, έλαβε αξίωμα κατόπιν δωροδοκίας, σε αντίθεση με την απόφαση του Ιεροθέου ο οποίος είχε δώσει το αξίωμα αυτό σε άλλο κληρικό, πρβλ. Α.Ε.Π., τ. 2, σ. 292.

²⁵¹ Α.Ι.Κ., τ. Α', Μέρος Πρώτο, Αθήνα, 1996, σσ. 522-523, έγγραφο 564.

²⁵² Παράρτημα – Τεκμήριο 5, σσ. 290-291.

²⁵³ Στις 15 Ιουνίου 1824, στέλνει επίσης επιστολή στον Ιωάννη Κωλέττη κληρικός της Μητροπόλεως Παροναξίας με περιεχόμενο άσχετο προς την υπόθεση του Ιεροθέου. Από την επιστολή αυτή, προκύπτει ότι ο ιερομόναχος, ονομαζόμενος προηγουμένως παπα-Παύλος, είχε μεταβεί στην Ιερά Μητρόπολη Παροναξίας προερχόμενος από την Ιερά Μητρόπολη Ιωαννίνων, όπου, κατά το παρελθόν είχε γνωρίσει προσωπικά τον Ιωάννη Κωλέττη. Στη Μητρόπολη Παροναξίας, έλαβε από τον Επίσκοπο Ιερόθεο το οφίκιο του αχριμανδρίτου και κατά τη διάρκεια της ακολουθίας αμνομής του οφικίου του Αρχιμανδρίτου (ίσως και του Μοναχικού σχήματος), ο Ιερόθεος του έδωσε το όνομα Πορφύριος. Έτσι, ο Ιερόθεος να μετονόμασε τον Παύλο σε Πορφύριο, προς τιμήν του Άρτης και Ναυπάκτου Πορφυρίου, μετά του οποίου ο Ιερόθεος συνυπήρξε και είναι πιθανόν να συνεργάστηκε επί επταετία όταν ήταν Επίσκοπος Βονίτσης, συγκεκριμένα από το έτος 1813 που επανήλθε στη Μητρόπολή του ο Πορφύριος, μέχρι το έτος 1820 που ο Βονίτης Ιερόθεος προήχθη σε Μητροπολίτη Παροναξίας, πρβλ. Α.Ι.Κ., τ. Α', Μέρος Πρώτο, Αθήνα, 1996, σσ. 530-531, έγγραφο 572.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Όμως, σύμφωνα με τις αναφορές του Επάρχου Αντωνίου Μάρκου, ο Ιερόθεος βρίσκονταν στη Νάξο (αν όχι ενωρίτερα, σίγουρα όμως) κατά την 8^η Ιουνίου 1824. Στις 5 Ιουνίου έφθασε στη Νάξο η τραγική είδηση για την καταστροφή της Κάσου (30-05-1824), και στις 8 Ιουνίου ο Ιερόθεος υπέγραψε μαζί με άλλους την δήλωση υποταγής. Αυτά ακριβώς αναφέρει προς τους προκρίτους της Ύδρας, ο (ακόμη κατακρατών παρανόμως το Επισκοπείο) Έπαρχος Αντώνιος Μάρκου. Κατά τον Μάρκου, ο Ιερόθεος κατά τις δύσκολες εκείνες ημέρες για την Πατρίδα και το Γένος, επέδειξε λιποψυχία, ενδοτική στάση και φιλοτουρκισμό (!!!), ώστε δηλαδή να μπορεί από μας τους νεότερους να χαρακτηριστεί «Ρίψασπις».

Όμως, ο ηρωϊκός, ο αγωνιστικός, ο ενθουσιώδης, ο εν πολλοίς εκρηκτικός και πάντα ασυμβίβαστος χαρακτήρας του Ιεροθέου, δεν συνάδει με αυτό το πρόσωπο που θέλει να παρουσιάσει ο διώκτης και εχθρός του Επισκόπου Παροναξίας, Αντώνιος Μάρκου.

Στην από 5 Ιουνίου 1824 πρώτη αναφορά, ο Μάρκου προϊδεάζει τους Υδραίους περί της αμαχητί και οικειοθελούς παραδόσεως της Νάξου, γράφων μεταξύ άλλων τα εξής :

«...ἀπό τῆς δυστυχοῦς Κάσου τὴν κατακυριεύουσιν.... αἱ νῆσοι αὗται μ' ὅλον ὅτι καὶ πρότερον νενεκρωμέναι, ἤδη ὁμως απενεκρώθησαν διόλου ἀπὸ τὴν εἶδῃσιν ταύτην καὶ δέν λείπει, εἰμὴ μόνον τοῦ ἐχθροῦ ἡ παρουσία διὰ νᾶ παραδοθῶσιν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ...»²⁵⁴.

Αλλά μετά από λίγες ημέρες, στις 9 Ιουνίου 1824 επανέρχεται με δεύτερη αναφορά και συγκεκριμενοποιεί τα αναφερόμενα στην πρώτη, περί παραδόσεως κλπ, καταγγέλοντας ως υποκινητή και πρωταίτιο τον Ιερόθεο και γράφοντας : *«...Ἀφοῦ ὁ πανιερώτατος ἀρχιερεὺς Παροναξίας Ιερόθεος... διωργάνισεν ὅλα τὰ κακά εἰς τὴν Νάξον καὶ ἐνέσπειρεν... τὸν ἀληθῆ τουρκισμόν... δέν ἔλειπεν εἰμὴ τῆς Κάσου ἡ πτώσις... Ἀμέσως... συνεβουλευθήσαν μετ' αὐτοῦ ὅλοι οἱ ὅπαδοί τοῦ κί ἔκαμαν χθές ἀναφορὰν πρὸς τὸν Μεχμέτ Ἀλῆ ἐπικαλούμενοι τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ, καὶ υποδουλῶντες, προσκυνοῦντες τόν, ἑαυτοὺς ἐκουσίως· εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφορὰν πρῶτος ὑπεγράφη, αλλοίμονον ! ὁ ἀρχιερεὺς αὐτός τοῦ Θεοῦ τοῦ Υψίστου... ἀναφανδὸν φωνάζουν ὅτι θέλουν προσκυνήσει μετὰ χαράς των... χθές πάλιν ἔλεγον εἰς ἓνα καφενέ, νᾶ με γράψουν νᾶ φύγω ἐδώθεν... τι νᾶ κάμω ἐγώ, καὶ ποία μέτρα νᾶ λάβω, καθότι ἡ νῆσος αὕτη διὰ νᾶ μὴ πολυλογᾶ, εἶναι προσκυνημένη...»²⁵⁵.*

Έπειτα, στις 30 Ιουνίου 1824 από την Ύδρα όπου είχε πλέον διαφύγει, υποβάλλει νέα αναφορά, στην οποία επιμένει στην κακοήθεια περί της συμμετοχής του Ιεροθέου στη σύνταξη και υπογραφή αναφοράς των Ναξίων προς τον καπετάν Πασά, όπου με πρώτο τον

²⁵⁴ Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη...», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6 (1967), σ. 736.

²⁵⁵ Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη...», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6 (1967), σσ. 737-738.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ιερόθεο δηλώνουν υποταγή στην Υψηλή Πύλη (!!!). Καταφέρεται σε πολλά σημεία κατά του Ιεροθέου, αποκαλύπτοντας, όμως, σε κάποιο σημείο τον πληροφοριοδότη του, ο οποίος, προκύπτει πως ήταν υπάλληλος του Αντωνίου Μάρκου, αλλά και φίλος του επίσης διώκτου του Ιεροθέου, Νικολάου Κόκκου. Ιδού τα σχετικά αποσπάσματα : «...Τό πρωί τῆς 7 ἐπληροφορήθη ὁ αὐτός ἐπιστάτης παρά τινος Ἰωά. Βενιέρου Σμυρναίου περί τῆς πρὸς τόν κάπ. Πᾶσα ἀναφοράς, τὴν ὁποίαν εὑρεθεῖς κατὰ τύχην ὁ αὐτός Βενιέρος εἰς τοῦ Ἀγγλικοῦ αντιπροξένου Ν. Φραγκοπούλου, εἶδεν ὑπογεγραμμένον ὑπὸ πολλῶν, τῶν ὁποίων ἀπάντων ἦτο πρῶτος ὁ φύσει δημεγέρτης δεσπότης Παροναζίας· ἐβάσταζε δε αὐτόν ἱερεὺς τις. Πρὸς τό ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὄντες εἰς περίπατον ὁ ῥηθείς ἐπιστάτης, Νικόλαος Κόκκος, Νικόλαος Λεντούδης... ἀπαντήθησαν περί τοῦ Τζαμπατή Μπαρότζη καγκελαρίου Λατίνου, τόν ὁποῖον ἐξετάσαντες τεχνιέντως περί τῆς αὐτῆς ἀναφοράς, μόλις μὲν, ἤκουσαν ὅμως παρ' αὐτοῦ τέλος πάντων, ὅτι τῷ ὄντι ἐγίνε αὐτῇ ἡ ἀναφορά διὰ τῆς συνεργασίας τοῦ Παροναζίας... ἡ δε ρίζα πάντων τούτων τῶν κακῶν, ὁ δεσπότης, ἔτρεχεν ὡς μαινόμενος πότε εἰς τόν οἶκον τοῦ Ἀγγλου αντιπρ. πότε εἰς τῶν προυχόντων Λατίνων καί δέν ἴσχυε νᾶ τόν ἐμποδίση οὔτε ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἡ ὥρα, καθ' ἣν ὁ κάυσων τοῦ ἡλίου ἀναγκάζει κάθε ἄνθρωπον νᾶ ἀναπαύεται.... Τό πρωῒ τῆς 22 ἐκολλήθη προκήρυξις παρά τοῦ Παροναζίας εἰς τοὺς δημοσίους τόπους τῆς χώρας, διὰ τῆς ὁποίας ἔλεγεν, ὅτι ὅλας τάς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας υποφέρει· τὴν δε περί τῆς ἀναφοράς δέν ὑποφέρει, καί ἐπροσκάλει τοὺς κατηγοροῦντας, εἰς τὴν Διοίκησιν, λησμονήσας, ὡς φαίνεται, ὅτι ἔλεγεν ἀναφανδόν... <ἐγὼ ὕψωσα τὴν ἐθνικὴν σημαίαν καί ἐγὼ θέλω τὴν κατεβάσει> ...»²⁵⁶.

Από αυτή, την τρίτη αναφορά του Μάρκου, προκύπτει η πολύ σημαντική πληροφορία ότι ο Ιερόθεος όταν έμαθε τα όσα διαδίδονταν εις βάρος του, **προέβη σε δήλωση διαψεύσεως, η οποία αναρτήθηκε σε διάφορα σημεία προς ενημέρωση του ποιμνίου του.** Διέψευδε δηλαδή τις φήμες για τη σύνταξη, υπογραφή και αποστολή αναφοράς των Ναξίων προς τον καπετάν πασά δια του αντιπροξένου της Αγγλίας Νικολάου Φραγκοπούλου, στην οποία εφέρετο ως υπογράφων πρώτος ο ίδιος²⁵⁷. Επίσης, η αναφορά αυτή αποτελεί έμμεση παραδοχή του πρωταγωνιστικού ρόλου του Ιεροθέου στην έναρξη της Επανάστασεως στη

²⁵⁶ Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη.....», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6 (1967), σσ. 738-741.

²⁵⁷ Από την αναφορά του Επάρχου Νάξου Αντωνίου Μάρκου, παρασύρθηκε προφανώς και ο Νικόλαος Σπηλιάδης, ο οποίος, αναφερόμενος στην κατάσταση των νησιών του Αιγαίου μετά την καταστροφή των Ψαρών, (βασίζόμενος σε πληροφορίες που αντλεί από τις αναφορές των Επαρχών, όπως αυτό αβασάνιστα προκύπτει μελετώντας το σχετικό κείμενο), αναπαράγει τα σχετικά με την συμμετοχή του Ιεροθέου στη σύνταξη αναφοράς ως δηλώσεως υποταγής στο Σουλτάνο, σημειώνοντας τα εξής : «Οι δε Νάξιοι έκαμαν αναφοράν εις του Ἀγγλου προξένου, παρόντος και του αρχιερέως Παροναζίας, προς τον καπουτάνπασιαν, και τον προσεκάλουν να υποταχθώσι, και άλλαι νήσοι ήσαν έτοιμοι να πράξωσι το αυτό», πρβλ. Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΗΣ, *Απομνημονεύματα*, Ινστιτούτο ανάπτυξης Χαρίλαος Τρικούπης, Αθήναι 2007, τ. 2, σ. 113.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Νάξο. Η από τον Αντώνιο Μάρκου απλή παράθεση της διακηρύξεως, «*εγώ ύψωσα την εθνικήν σημαίαν και εγώ θέλω την κατεβάσει*», που αποδίδεται στον Ιερόθεο, αποτελεί έμμεση παραδοχή εκ μέρους του Μάρκου, του γεγονότος της υψώσεως της Επαναστατικής σημαίας από τον Ιερόθεο. Διότι, διαφορετικά θα έπρεπε στη συνέχεια, ο Αντώνιος Μάρκου να παραθέσει στοιχεία για το ότι κάτι τέτοιο δεν ευσταθεί, ή έστω να σχολιάσει κάπως, τον όχι πρωταγωνιστικό ρόλο του Ιεροθέου, αν όντως δεν υπήρξε τέτοιος. Η βαρύτατη κατηγορία περί δηλώσεως υποταγής στο Σουλτάνο με πρώτη την υπογραφή του Ιεροθέου, που περιέχεται στην τρίτη αναφορά του Αντωνίου Μάρκου, δεν έχει αποδειχθεί. Δυστυχώς, αρκετοί ερευνητές, δέχονται άκριτα και αναπαράγουν την εμπαθή κατηγορία του Μάρκου, η οποία δεν διασταυρώνεται από κάποια σύγχρονη με τα γεγονότα πηγή και δεν τεκμηριώνεται όπως θα έπρεπε από αδιάσειστα στοιχεία. Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να επισημάνω πως και αν ακόμη αποδειχθεί η ύπαρξη αυτής της αναφοράς για υποταγή στην Υψηλή Πύλη, με την υπογραφή του Ιεροθέου, εγώ προσωπικά, ποτέ δεν θα την απέδιδα σε ενδοτική – προδοτική ενέργεια του φλογερού πατριώτη και ένθερμου αγωνιστή Μητροπολίτου Παροναζίας Ιεροθέου. Αλλά, θα την απέδιδα σε μία ενέργεια τακτικισμού προς αποφυγή μεγαλύτερων δεινών για τα τρία νησιά που η Εκκλησία του είχε εμπιστευθεί την προστασία και την διαποίμανση του λογικού ποιμνίου. Θα επρόκειτο ασφαλώς για μία ενέργεια, ανάλογη με εκείνη του Ιερομάρτυρα Γρηγορίου του Ε΄, που προτίμησε τον εικονικό αφορισμό της Επαναστάσεως, από την γενική σφαγή του Χριστιανικού πληθυσμού της Πόλεως. Η ενέργεια αυτή, αν όντως είχε πραγματοποιηθεί, θα ήταν επίσης ανάλογη με την γνωστή τακτική συμφιλίωσης των οπλαρχηγών της Ρούμελης, τα περίφημα καπάκια. Τα καπάκια, «*οι μυστικές συμφωνίες των οπλαρχηγών της Ρούμελης με τους Τούρκους, θεωρούνταν γενικά εθνοφελή στρατηγήματα. Όποιος έβαζε καπάκι η ψευτο-κάπακο επέβαλλε ανακωχή, έσωζε τους πληθυσμούς από τη σφαγή και τη λεηλασία και συνάμα κέρδιζε πολύτιμο χρόνο*»²⁵⁸.

Ο σπουδαίος ερευνητής και συγγραφέας Νίκος Κεφαλληνιάδης, έχοντας υπόψη του τις ανωτέρω τρεις αναφορές του Επάρχου (αγνοώντας ίσως τις εναντίον του Ιεροθέου αναφορές του Επισκόπου Καρύστου Νεοφύτου, για τις οποίες δεν κάνει λόγο), μετά την παράθεση της τρίτης αναφοράς του Αντωνίου Μάρκου, προβαίνει στην εξής εκτίμηση : «*...κατόπιν όμως των καταγγελιών της ανωτέρω αναφοράς του Μάρκου προς τους προκρίτους της Ύδρας έναντίον του Ιεροθέου, απεφασίσθη, ως φαίνεται... ή έκ νέου έξορία του Παροναζίας εκ Νάξου...*»²⁵⁹.

²⁵⁸ Κ. ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ, *Τα καπάκια*, ένατη έκδοση, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2014. (οπισθόφυλλο).

²⁵⁹ Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη...», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6 (1967), σ. 742.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ωστόσο, σημαντικό ρόλο για την πραγματοποίηση της (υπό αρκετών εχθρών ποθουμένης) δεύτερης εξορίας του Ιεροθέου από την επαρχία του, νομίζουμε πως έπαιξαν και οι κατά καιρούς εναντίον του Ιεροθέου αναφορές, του Επισκόπου Καρύστου Νεοφύτου. Στις 15 Σεπτεμβρίου 1823 το «Υπουργείον της Θρησκείας» με έγγραφό του ενημέρωνε τον Επίσκοπο Καρύστου Νεόφυτο για το διορισμό του ως εξάρχου με ειδική αποστολή στις Κυκλάδες και τις Σποράδες και συγκεκριμένα του έγραφε : «...ἐξελέξατο καὶ ἐψήφισεν ἑξάρχον πρὸς πάσας τὰς Κυκλάδας καὶ σποράδας νήσους, ἵνα περιελθὼν ταύτας θεωρήσας ἐν συνέσει πνευματικὴ τὰ κατὰ μέρος τῶν ἐν αὐταῖς Μητροπολιτῶν, Ἐπισκόπων, ἱερέων καὶ ἱερομονάχων, ἐξιχνιάσῃ πάντας τοὺς λογαριασμοὺς τῶν Μοναστηρίων τοὺς τε πάλαι καὶ νῦν, καὶ διευθύνῃς τὰ πάντα ἐπὶ τὸ δέον...»²⁶⁰. Επίσης, την ίδια ημέρα, η Προσωρινή Διοίκησης της Ελλάδος με επιστολή της «Πρὸς τοὺς πανιερωτάτους Μητροπολίτας καὶ Θεοφιλεστάτους Ἐπισκόπους τοὺς ἀνά πάσας τὰς Κυκλάδας καὶ Σποράδας νήσους», τους ενημέρωνε για το διορισμό και τους παρότρυνε «...νᾶ διευκολύνουν τὸν ἀπεσταλμένον τῆς Διοικήσεως Καρύστου Νεόφυτον μεταβαίνοντα πρὸς ἔλεγχον τῶν ἐκεῖ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ...»²⁶¹.

Επιπλέον, το Εκτελεστικό Σώμα προέβη στη σύσταση του Επισκόπου Νεοφύτου προς τους κατοίκους των Κυκλάδων και Σποράδων νήσων, καθώς και προς όλες τις αρχές των νήσων αυτών, με σχετικά έγγραφα, δια των οποίων τους γνωστοποιεί το διορισμό του Νεοφύτου ως Εξάρχου²⁶². Ο Επίσκοπος Καρύστου Νεόφυτος, με την ιδιότητα του «Εξάρχου του Αιγαίου Πελάγους», προέβη στον έλεγχο που του ανέθεσε η Διοίκηση και έγραψε αρκετές αναφορές προς αυτή σχετικά με το έργο του στα νησιά του Αιγαίου Πελάγους. Σε αρκετές επιστολές αναφέρεται στον Ιερόθεο και τον κατηγορεί, κυρίως, για οικονομικά παραπτώματα, για αντικανονικές εκδόσεις αδειών γάμου και διαζυγίων, καθώς και για χειροτονίες αναξίων. Ο Νεόφυτος αφίχθη στη Νάξο, όπως ήδη αναφέραμε, στις 19 Μαρτίου 1824, αμέσως δε μετά την άφιξή του (προκατελιημμένος όπως φαίνεται), σπεύδει να προϊδεάσει τη Διοίκηση για παρανομίες, που διαπίστωσε από τις πρώτες κιόλας ημέρες της παρουσίας του στη Νάξο. Έτσι, στην πρώτη του αναφορά σχετικά με τη Νάξο, η οποία φέρει ημερομηνία 22 Μαρτίου 1824, αναφέρει «...Προχθὲς ἦλθον εἰς Νάξον...έρχομαι νᾶ ιδεάσω τὴν Σεβαστὴν Διοίκησιν, ὀλίγον ἐκφραζόμενος καὶ περὶ τῶν παρανομιῶν ὧσων ἕως τὴν σήμερον ἀπήντησα, τὰς ὁποίας, αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ λέγειν, φρίττω νᾶ τὰς ἐκφράσω. Καὶ διὰ τοῦτο παύω τὴν ὁμιλίαν μου. Ὁ εἰς ἐμέ κῶδιζ εἰσέπειτα θέλει φανερῶσει τὰ πρακτέα μου. Προσέτι

²⁶⁰ Α. ΓΟΥΔΑΣ, *Βίοι Παράλληλοι*..., Εν Αθήναις, 1869, τ. Α', ΚΛΗΡΟΣ, σ. 439.

²⁶¹ Α.Ε.Π., τ. 14, σσ. 265-267, έγγραφο 345.

²⁶² Α.Ε.Π., τ. 10, σσ. 207-209, έγγραφα 307 και 308.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

δε... ὅσας καταχρήσεις καί αρπαγὰς... εἰς τὰ μοναστήρια καὶ μετόχια²⁶³... ἀρπάζοντες ἱερά τῆς Σεβαστῆς Διοικήσεως πράγματα... εἶναι συμφέρον νᾶ σφίξῃτε ολίγον... τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἐπιτρόπους των· διὰ δε τοὺς ἀρπάζοντας... νᾶ διορίσητε τοὺς ἐπάρχους εἰς τό νᾶ μοι βοηθώσιν... δι' ἐκτελεστικῆς δηλαδὴ δυνάμεως ἢ ἄλλως πῶς...»²⁶⁴. Σε μια ἄλλη αναφορά του ο Νεόφυτος, την οποία ἔγραψε στη Σαλαμίνα στις 23 Ιουνίου 1824, ἀλλὰ ἀπέστειλε πρὸς το Βουλευτικὸ σῶμα στις 3 Αυγούστου 1824, γράφει καὶ τα εξῆς : «...περί παρανομιῶν ἔγραψα... περί τῶν ἕως γ' βαθμοῦ οὕτω ἀδιαντρόπως πολλῶν εὐρεθέντων (sic) παρανομιῶν, ὅστις φρίξας ἔλεγον ὅτι ἕκαμα στάσιν τῶν διαζεύξεων, ἐπεὶ ἤθελον διαζεύξει ἅπαντας ἢ τὰ περισσότερα σχεδὸν τῆς Νάξου ἀνδρόγυνα... Ἔλεγον ὅτι εἶδον καὶ ἄλλους ἀρπαγὰς... ἐξ' ὧν εἰσὶν ὁ Μιχαλάκης Μαρκοπολίτης καὶ ὁ ἀ. Παροναξίας, ὅστις καὶ δέν παύει νᾶ παρανομῇ εἰς ἀνδρόγυνα καὶ χειροτονίας κεκωλυμένα παρά τῶν νόμων...»²⁶⁵. Ἀπὸ την αναφορά αὐτὴ προκύπτει ὅτι ο Νεόφυτος τις καταγγελίες αὐτές εἶχε ἀποστέλλει ξανά πρὸς τὴ Διοίκηση, στο διάστημα, ἀπὸ 19-03-1824 ἕως 08-06-1824, με διάφορες αναφορὰς ἀπὸ τὴ Νάξο, ὁμῶς, ἀπ' ὅτι φαίνεται ὑπῆρχε δυσπιστία, ἡ τουλάχιστον δυστοκία ἀπὸ μέρους τῆς Διοικήσεως.

Ὁ Νεόφυτος, ἀντιλαμβανόμενος ἴσως τὴ δυσκολία τῆς Διοικήσεως νὰ υιοθετήσῃ τις καταγγελίες καὶ νὰ προβεῖ στη δίωξη τοῦ Ιεροθέου, ἀποφασίζει, στις 3 Αυγούστου 1824, νὰ γράψῃ ἀπὸ τὴ Σαλαμίνα ὅπου βρίσκεται μιὰ νέα αναφορά καὶ μαζί με τὴν ἀπὸ 23 Ιουνίου αναφορά του, νὰ τις στείλῃ καὶ τις δύο πρὸς τὴ Διοίκηση. Ἡ ἀπὸ 3 Αυγούστου 1824 αναφορά, ἐπιγράφεται ὡς εξῆς : «Λεπτομερὲς ἔκθεσις τοῦ ἐξάρχου Αἰγαίου Πελάγους περί τῆς καταστάσεως τῶν μονῶν τῆς Νάξου καὶ περί τοῦ μητροπολίτου Παροναξίας»²⁶⁶. Μερικὰ σημεῖα αὐτῆς τῆς αναφορὰς εἶναι τα εξῆς : «...ἕως τὴν 18 τοῦ ἰδίου (ἐννοεῖ τὴν 18ῇ Μαρτίου

²⁶³ Στον κώδικα Β' τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Παροναξίας, εἶναι καταγεγραμμένο τὸ ενδιαφέρον τοῦ Ιεροθέου γιὰ τὴν συντήρηση καὶ χρηστὴ διαχείριση τῶν ἱερῶν Μονῶν τῆς ἐπαρχίας του. Ἀξιοσημεῖωτες εἶναι οἱ εξῆς περιπτώσεις : 1. Κατόπιν παρακλήσεως τῶν προυχόντων τῆς Χώρας Νάξου, ὁ Ιερόθεος, στις 15 Δεκεμβρίου 1821, συμφώνησε καὶ προέβη στις ἀπαιτούμενες ἐνέργειες προκειμένου νὰ διορισθῶν ὡς ἐπιστάτης δύο Μοναχοί, στὴν εγκαταλελειμένη ἱερὰ Μονὴ τῆς Ἀγίας Κυριακῆς Νεοχωρίου. Οἱ προύχοντες, βλέποντας ὅτι «αὐτὸ τὸ μονόδριον μέλλει νᾶ καταντῇ εἰς παντελὴ ἐρήμωσιν», ἀπευθύνθηκαν στὸν Ιερόθεο, ὁ ὁποῖος, στο κείμενο ἀναφέρεται καὶ ἀναγνωρίζεται «ὡς κοινὸς προστάτης καὶ πατὴρ ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν τῆς θεοσώστου αὐτοῦ ἐπαρχίας καὶ κατ' ἐξοχὴν τῶν ἱερῶν μοναστηρίων». Το ἐν λόγω κείμενο, τὸ ὁποῖο υπογράφουν ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ιερόθεο καὶ 76 ἕτερα πρόσωπα, φέρει ἐπιπλέον τὴν ἐπιβεβαίωση τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Θρησκείας Ἐπισκόπου Ἀνδρούσης Ἰωσήφ καὶ τὴν υπογραφή τοῦ Γραμματέως Μακαρίου Κόκκου. 2. Ἡ ἀπὸ μέρους τοῦ Ιεροθέου δικαίωση τοῦ κληρικοῦ Γαβριὴλ Μπαζάκα, στὸν ὁποῖο, με ἀπόφαση τῆς 9^{ης} Φεβρουαρίου 1829 ἀναγνωρίζει τὴν πάκτωση τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Πνεύματος Γαλανάδου, πρὸς ἀναχαίτιση «φιλοταράχων, χαιρεκάκων καὶ φιλοδίκων κατοίκων, οἱ ὅποιοι ἐπροσπάθησαν νᾶ ἀπομακρύνουν τὸν σακελλάριο καὶ νᾶ πακτώσουν τοὺς κόπους καὶ ἰδρώτας τῶν ἁγίων ιερῶν πρὸς ἴδιον ὄφελος». Πρβλ. Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ - ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οἱ Κώδικες τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Παροναξίας*, Ἐταιρεία Ἱστορικῶν Σπουδῶν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, Θεσσαλονίκη 2019, σσ. 183-184, 537-539 καὶ 188, 546-547· Ε. ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ, Ἀρχιμανδρίτης, «Ὁ Κώδιξ Β' τῆς Μητροπόλεως Παροναξίας», περιοδικό *Γρηγόριος Παλαμάς*, τ. 23 (1939), τεύχος Ε', σ. 258 καὶ τεύχος Β', σ. 146.

²⁶⁴ Α.Ε.Π., τ. 12, σσ. 242-243, ἔγγραφο 231.

²⁶⁵ Α.Ε.Π., τ. 12, σσ. 246-248, ἔγγραφο 235.

²⁶⁶ Α.Ε.Π., τ. 11, σσ. 130-135, ἔγγραφο 127.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

του 1824). Τήν αὐτήν εμβαρκαρίσθην καί διέπλευσα εἰς Νάξον. Τήν 19 ἀποβάς εὗρον κατατεταραγμένον τό πᾶν, τήν ἐξοχωτάτην τριμελῆ ἐπιτροπήν διά τὰς σατύρας τοῦ ἁγίου Παροναζίας. Ἐστάθην μέχρι τῆς 23 εἰς τήν Χώραν... Τήν 24 ἐλθὼν ὁ οἰκονόμος Δρυμαλίας μετὰ τοῦ πρωτονοταρίου τῆς αὐτῆς... μ' ἐπροσκάλεσαν διά νᾶ λειτουργήσω εἰς τήν ἐορτήν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ... Κατά ζήτησιν καί παράκλησιν τῶν χ(ριστια)νῶν ἕκαμα τήν ἀρχιερατικὴν παράταξιν εἰς ὅλην τήν ἐβδομάδα τῶν Ἁγίων Παθῶν καί ὅλην τήν Ἁγίαν Διακαινίσμον, μέχρι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὡς οὔσης ἐορτῆ (sic) τῆς μητροπόλεως... ἠρώτησα τοὺς Κ. ἐπιστάτας καί δημογέροντας τῆς Χώρας Νάξου διά νᾶ φανερώσωσιν εἰς ἐμέ ὅσα ἐκκλησιαστικά δικαιώματα... μ' ἀπεκρίθησαν ἐγγράφως ὅτι ὅλαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν εἶναι κτητορικαί, ἐκτός τῆς μητροπόλεως, τῆς ὁποίας τὰ κτήματα μετέρχεται ὁ κατὰ καιρόν ἀρχιερεὺς τῆς ἐπαρχίας, ἀπολαμβάνων τὰ εισοδήματα... Εἰς τό χωρίον Τρίποδον κεῖται ἐνοριακὸν μοναστήριον... Ἐπληροφορήθην ὁμως ὅτι ὁ ἅγιος Παροναζίας ἀδικῶν ἔλαβεν ἐξ' αὐτοῦ τοῦ μοναστηρίου γρόσια τέσσαρες χιλιάδες... καί ὁ Μιχαήλ Μαρκοπολίτης γρόσια 1250' παρ' ἄλλων ὁμως ἤκουσα ὅτι οὗτοι οἱ δύο ἔλαβον ἐξ' αὐτοῦ τοῦ μοναστηρίου γρόσια 9000 καί εμοίρασαν ἀναμεταξύ των... Ἐξετάσας προσέτι εὗρον τὸν ἅγιον Παροναζίας ὅτι ἀδικῶν τό Ἐθνικὸν Ταμεῖον ἔλαβεν ἀπὸ μίαν διαθήκην γρόσια 1.000, τὰ ὁποία αφιερώνοντο εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον, καθὼς φανερώνει τό παρ' ἐμοί ἴσον τῆς διαθήκης καί τό παρὰ τοῦ ἰδίου Παροναζίας ἴσον τοῦ ἀποδεικτικοῦ τῆς περαλαβῆς... Ἐν τῷ μεταξύ τῆς ἐξετάσεως τῶν λογαριασμῶν... εὗρον τὰς ἐξῆς παρανομίας, ὅσας κατὰ τύχην συνέπεσε νᾶ ἀπαντήσω· τήν θυγατέραν τοῦ πρωτονοταρίου ἐν Ποταμῖα ἔχουσα ἄνδρα τὸν μικρόν τῆς θεῖον Β.Π.Τ.²⁶⁷· τὸν Γ.Δ. ἔχοντα γυναῖκα τήν πρώτην τοῦ ἐξαδέλφου εἰς τό ἴδιον χωρίον· τὸν Γ.Α.Δ.Κ. ἀπὸ Γλυνάδων ἔχοντα γυναῖκα τήν μικράν τοῦ ἀνεψιᾶν, ἐγγόνην τοῦ Γ.Κ.· τὸν Γ.Γ.Β. καί Ἀντώνιον ἀδελφόν τοῦ ἰδίου ἔχοντας τοὺτους διά γυναῖκας μητέρα καί θυγατέρα· τὸν Ἀντώνιον τοῦ Γ.Κ. ἔχοντα γυναῖκα τήν Αἰκατερίνην, ἐπτὰ χρόνων, δευτέραν τοῦ ἐξαδέλφου, θυγατέρα τοῦ Σ.Κ. ἀπὸ Γλυνάδων· τὸν Σ.Ρ. ἔχοντα γυναῖκα τήν Παρασκευήν, θυγατέρα τοῦ Κ.Ζ., μικράν τοῦ ἀνεψιᾶν εἰς Τρίποδας· δύο ἀδελφούς, υἱούς τοῦ πρώην χωρεπισκόπου Απεράνθου, ἔχοντας γυναῖκας δύο ἀδελφάς, θυγατέρας τοῦ Γεωργίου εἰς τό ἴδιον χωρίον· τὸν Μανουήλ, καγκελλάριον τῆς κοινότητος Δρυμαλίας, ἔχοντα γυναῖκα τήν θυγατέρα τοῦ ἀναδόχου του· τὸν υἱόν τοῦ Α.Κ. ἔχοντα γυναῖκα τήν μικράν τοῦ ἀνεψιᾶν εἰς τό Ἀγερσανί· τὸν υἱόν τοῦ Μ.Β. ἔχοντα γυναῖκα τήν μικράν τοῦ ἀνεψιᾶν εἰς τό Ἅγιον Πνεῦμα· καί ταῦτα πάντα δι' ἀδείας τοῦ ἁγίου ἤδη Παροναζίας· τήν Α.Α. ἐν Ποταμῖα ἔχουσα ἄνδρα τὸν σύντεκνον τῆς Χατζη-Ν. Κωνσταντινουπολίτην, ὅστις εἶπεν ὅτι ἐστεφανώθη εἰς ἄλλο μέρος, ἐπλήρωσεν ὁμως τὸν νῦν

²⁶⁷ Παρ' ὅτι στο ἐγγράφο παρατίθενται τα ονοματεπώνυμα ἐξ' ολοκλήρου, στην παρούσα εργασία προτιμήσαμε να αναφέρουμε μόνο τα αρχικά.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Παροναζίας διά χειρός τοῦ πρωτοσυγκέλλου τοῦ καί Πέτρου γρόσια 80, διά νᾶ μὴν ἐνοχλῆται παρ' αὐτοῦ, τοὺς ὁποίους ἤδη διέξευξα· τὸν Γ.Μ., εἰς τὸ ἴδιον, ἔχοντα ἀναφανδὸν παλλακίδα συγκάτοικον, με παιδία τῶν, τὴν Εἰρήνην τοῦ Τ'., τέσσερα ὀλόκληρα ἔτη, ζώσης τῆς νομίμου γυναικὸς αὐτοῦ· καί ὁ ἅγιος Παροναζίας θεωρῶν παρεχώρει μέχρι τῆς σήμερον. Κατ' αὐτάς ἤδη ἐχειροτόνησεν ἓνα διάκονον, διαβεβοημένον, εἰς ἱερομόναχον, πληροφορημένος ὢν τῆς διαγωγῆς τοῦ· τὸν πρωτονοτάριον ἔχοντα γυναῖκα τὴν μικράν τοῦ ἀνεψιάν, ἐστεφανωμένον καί χειροτονημένον ἱερέα ἀπὸ τὸν πρώην εἰς τὸ Φιλότι. Ἔλαβεν ὁμῶς ὁ νῦν Παροναζίας, ὡς ἔμαθον, γρόσια 2.000, ἐπαπειλῶν τὴν καθαίρεσιν τοῦ καί διά νᾶ τοῦ δώσῃ ἄδειαν νᾶ λειτουργῇ. Τὸν Α.Μ. ἔχοντα γυναῖκα τὴν μικράν τοῦ ἀνεψιάν Σοφίαν, θυγατέρα τοῦ Π.Τ., δι' ἁδείας τοῦ πρώην Παροναζίας ἐν Ποταμιά. Τὴν 8 Ιουνίου ἀναχώρησα ἀπὸ Νάξου...»²⁶⁸.

Οι καταγγελίες του Επισκόπου Καρύστου Νεοφύτου για τον Ιερόθεο ήταν σοβαρότατες για ένα Ιεράρχη και θα έπρεπε να απευθύνονται προς την αρμόδια Εκκλησιαστική Αρχή και όχι, προς την πολιτική Διοίκηση. Θέλοντας να ερμηνεύσουμε τη συμπεριφορά του Νεοφύτου, ο οποίος παρέμεινε στη Νάξο από την 19^η Μαρτίου έως την 8^η Ιουνίου, αλλά έγραψε και απέστειλε αυτήν την επιστολή στις 3 Αυγούστου 1824, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως ο Νεόφυτος προέβη στις καταγγελίες αυτές για ένα από τους παρακάτω λόγους :

1. Διότι, πραγματοποίησε εμπεριστατωμένη έρευνα από την οποία απεδείχθη πως ο Ιερόθεος είχε διαπράξει πράγματι τα καταγγελλόμενα.
2. Διότι, ο Νεόφυτος «έπεσε θύμα» των (ομολογουμένως πολλών) εχθρών του Ιεροθέου, οι οποίοι λόγω της ιδιότητος του Νεοφύτου ως Αρχιερέως κατήγγειλαν (για πρώτη φορά !!!) αντικανονικές ενέργειες και συγκεκριμένα εκκλησιαστικά παραπτώματα του Ιεροθέου, κάτι που δεν είχαν κάνει ποτέ μέχρι τότε.
3. Διότι, ίσως υπέβασκε κάποια αντιζηλία ή ακόμη και μίσος από την πλευρά του Νεοφύτου προς τον Ιερόθεο, από τα έτη που «συνυπηρέτησαν» στη Μητρόπολη Ιωαννίνων, υπό τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων Γαβριήλ Γιάγκα²⁶⁹.

²⁶⁸ Α.Ε.Π., τ. 11, σσ. 130-135, έγγραφο 127.

²⁶⁹ Ο Νεόφυτος (Αδάμ η Αδάμης επωνυμούμενος), γεννηθείς εν έτει 1780 στα Φύλλα Ευβοίας, εγκαταβίωσε στην Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου Αρμά της ιδιαίτερας του πατρίδος σε ηλικία 13 ετών, σχετίσθηκε δε ενωρίτατα με τον Ναξιακής καταγωγής επίσκοπο Ευρίπου Ιερόθεο (τον Τρεμούλα κατά τον Σεραφείμ Βυζάντιο, η Γάιο κατά τον Ζερλέντη επωνυμούμενο, συγγενή δε, των εκ Νάξου αδελφών Δαμιράλη κατά τον Κασομούλη). Ο Νεόφυτος, νεότατος ακολούθησε στα Ιωάννινα τον κατά το έτος 1799 κατασταθέντα Μητροπολίτη Ιωαννίνων Ιερόθεο Τρεμούλα και χειροτονήθηκε από εκείνον ιεροδιάκονος κατά το έτος 1804. Στα Ιωάννινα, μετά το έτος 1806 γνώρισε τον Άρτης Πορφύριο και τον ακολούθησε στην Άρτα, υπηρετήσας υπό τον Πορφύριο αρχικά ως Αρχιδιάκονος και στη συνέχεια ως Πρωτοσύγκελλος. Το έτος 1808 όπως ήδη αναφέραμε, ο Πορφύριος μετετέθη στην Ελασσόνα και τη διαποίμανση της μητροπόλεως του Πορφυρίου ανέλαβε ο Ιωαννίνων Ιερόθεος, ο οποίος, εκοιμήθη το έτος 1810 και εξελέγη Μητροπολίτης Ιωαννίνων, ο από Λαρίσης Γαβριήλ Γιάγκας,

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Οι πληροφοριοδότες του Νεοφύτου προφανώς ήταν άνθρωποι που καταδίδωκαν τον Ιερόθεο και προσπαθούσαν με διάφορους τρόπους και διάφορες ενέργειες να σπιλώσουν το όνομά του Ιεροθέου και να τον απομακρύνουν από την Επισκοπή του.

Τις ενέργειες αυτές δεν αγνοούσε βεβαίως ο Ιερόθεος, ούτε οι συνεργάτες του. Ένας μάλιστα εκ των συνεργατών του, ο ιερομόναχος Πορφύριος, ο οποίος είχε αλληλογραφία με τον Ιωάννη Κωλέττη, στην από 3 Σεπτεμβρίου 1824 επιστολή του προς τον Κωλέττη αναφέρει τον «κατατρεγμό» του Ιεροθέου από κάποιους Ναξίους, οι οποίοι, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, στο παρελθόν «ήταν έτοιμοι και το σπουδαίο Έπαρχο Φώτιο (σ.σ. τον Φώτιο Καραπάνο) να παραδώσουν στους Τούρκους, αν μπορούσαν», εν τέλει δε, ο Πορφύριος παρακαλεί τον Ιωάννη Κωλέττη, για την προστασία του Ιεροθέου²⁷⁰.

Όμως, οι συντονισμένες προσπάθειες όλων αυτών που δεν συμπαθούσαν τον Ιερόθεο και κυρίως οι αναφορές του Αντωνίου Μάρκου σε συνδυασμό με τις αναφορές του Επισκόπου Καρύστου Νεοφύτου, επέφεραν την απομάκρυνση του Ιεροθέου από το θρόνο του, το Σεπτέμβριο του έτους 1824, κατά τον οποίο, επετεύχθη και αρχίζει η δεύτερη εξορία του Ιεροθέου²⁷¹.

(φέρων κατά πάσα πιθανότητα μαζί του από τη Λάρισα, τον Ιερόθεο Αριστάρχου). Ο Ιωαννίνων Γαβριήλ, (παρακάμπτοντας τον Νεόφυτο) χειροτονεί κατά το έτος 1811 ή το 1812 επίσκοπο Βονίτσης τον Ιερόθεο Αριστάρχου. Ο Νεόφυτος συνυπηρετεί μετά του Ιεροθέου Αριστάρχου στη μητρόπολη Ναυπάκτου και Άρτης (όπου υπάγεται η επισκοπή Βονίτσης) υπό των Ιωαννίνων Γαβριήλ, μέχρι το έτος 1813 που ο Νεόφυτος γίνεται επίσκοπος Μελιτουπόλεως. Ίσως σε αυτή την περίοδο (1810-1813) να έχει της ρίζες της, μια «αντιζηλία» (η και εχθρότητα) από μέρους του Νεοφύτου έναντι του Ιεροθέου Αριστάρχου. Περί των ανωτέρω, πρβλ. : 1). ΣΕΡΑΦΕΙΜ (ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ), *Δοκίμιον ιστορικών περί Άρτης & Πρεβέζης*, Εν Αθήναις 1884, σ. 94. 2). Π. ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ, «Ιερόθεος ο από Ευρίπου Ιωαννίνων», περιοδικό *Νέος Ποιμήν*, τεύχος 3 (1921), σσ. 409 και εξής. 3). Ν. ΚΑΣΟΜΟΥΛΗΣ, *Ενθυμήματα Στρατιωτικά*, Αθήναι 1939, Τόμος Πρώτος, σ. 172. 4). Α. ΓΟΥΔΑΣ, *Βίοι Παράλληλοι των επί της αναγεννήσεως της Ελλάδος διαπρεψάντων ανδρών*, Εν Αθήναις, 1869, τ. Α΄, ΚΛΗΡΟΣ, σσ. 419 και εξής. 5). Ι. ΦΡΑΓΚΟΥΛΑΣ, «Η επισκοπή Σκιάθου δια μέσου των αιώνων», *Ε.Ε.Β.Σ.*, τ. ΙΑ΄ (1935), σ. 118.

²⁷⁰ Α.Ι.Κ., τ. Β΄, Αθήνα, 2002, σ. 38, έγγραφο 128.

²⁷¹ Η Δήμητρα Παντελιά – Γριτσοπούλου, για τον Ιερόθεο και τις εξορίες που υπέστη γράφει τα εξής : «Ο Ιερόθεος...υπήρξε φιλικός, φιλογενής, ένθουσιώδης πατριώτης, που προσπάθησε με κάθε τρόπο νὰ ξεσηκώσει τούς νησιώτες υπέρ τοῦ Ἐθνικοῦ Αγῶνος. [...] Παρά τήν ἐξαιρετική πατριωτική τοῦ στάση στην Νάξο καί ἰδίως στην Πελοπόννησο κατηγορήθη με ἀποτέλεσμα νὰ διαταχθῇ ἡ ἀπομάκρυνσή τοῦ ἀπό τήν Μητρόπολή τοῦ δύο φορές με σχετικές ἐντολές τῆς Διοικήσεως». Πρβλ. Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ - ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οι Κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας*, Εταιρεία Ιστορικών Σπουδών ἐπὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, Θεσσαλονίκη 2019, σσ. 86, 87.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

13. Η δεύτερη εξορία του Ιεροθέου.

Το Εκτελεστικό Σώμα, στις 5 Σεπτεμβρίου 1824 αποφάσισε την απομάκρυνση του Ιεροθέου και το διορισμό Τοποτηρητή στην Ιερά Μητρόπολη Παροναζίας, πρότεινε δε με έγγραφό του προς το Βουλευτικό ως Τοποτηρητή τον Επίσκοπο Θεοδοσιουπόλεως Άνθιμο. Το έγγραφο αναφέρει : «...Ὁ Παροναζίας κύριος Ἱεροθέος, ἐγκληματίας ἀποδειχθεὶς, μετεκαλέσθη ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν νᾶ ἔλθῃ ἐνταῦθα διὰ νᾶ ἀπολογηθῇ, ἀλλ' αὐτὸς ἀπειθήσας εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ὑπουργείου περιμένει εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ, ὅπου ἐνσπείρει διάφορα ζιζάνια...»²⁷². Το Βουλευτικό στις 8 Σεπτεμβρίου 1824 απάντησε θετικά στο Εκτελεστικό για το διορισμό του Ανθίμου, προτείνοντας συγχρόνως τον ἐξ' Ἄνδρου καταγόμενο αρχιμανδρίτη Λεόντιο Καμπάνη, προς διορισμό του ως επιστάτη για... «τὴν σύναξιν τῶν εἰσοδημάτων»²⁷³. Ακολουθῶς, στις 10 Σεπτεμβρίου 1824 το Εκτελεστικό προβαίνει στο διορισμό του Ανθίμου ως τοποτηρητοῦ τῆς ἐπαρχίας Παροναζίας, με έγγραφο στο οποίο αναφέρονται τα ἐξῆς : «Τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα Διατάττει Ἀ' Ὁ Ἅγιος Θεοδοσιουπόλεως Κύριος Ἄνθιμος διορίζεται Τοποτηρητὴς τῆς ἐπαρχίας Νάξου, ἀντὶ τοῦ πρώην ἀποδειχθέντος ἐγκληματίου Κ. Ἱεροθέου»²⁷⁴. Επίσης, το «Υπουργεῖον τῆς Λατρείας» τὴν 12^η Σεπτεμβρίου 1824 ἀπέστειλε προς τὸν Ἄνθιμο τὸ διοριστήριον ἐγγράφο στο οποίο αναφέρει : «Ἡ Διοίκησις διὰ τὸ σεβάσμιον τῆς ἡλικίας σου καὶ διὰ τὸ ἀποδεδειγμένον, ἐπ' ἀρετὴ καὶ σεμνότητι, βίον σου... διορίζουσιν... Τοποτηρητὴν... ἀντὶ τοῦ ἐγκληματίου ἀποδειχθέντος Κ. Ἱεροθέου...»²⁷⁵. Καθὼς ἐπίσης, ἀπέστειλε ἐγκύκλιον «πρὸς τοὺς χριστιανούς τῆς παροικίας ταύτης, περὶ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Ἄνθιμου, ὡς Τοποτηρητοῦ αὐτῶν»²⁷⁶. Ἡ τοποτηρητεία Ἀνθίμου, ὁμῶς, υπῆρξε πολὺ σύντομη δεδομένου ὅτι ὁ Ἄνθιμος ἀπεβίωσε στὴ Νάξο, περὶ τὰ τέλη Οκτωβρίου τοῦ 1824. Ὁ Ἱερόθεος, καθὼς φαίνεται, ἐγκατέλειψε τὴ Νάξο καὶ μετέβη στὸ Ναύπλιο, στις 12 Σεπτεμβρίου 1824. Ἀπὸ τὶς πρώτες ἡμέρες τῆς υποδικίας του, ἄρχισε τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ δικαίωσή του καὶ τὴν ἐπιστροφή του στὴν ἐπαρχία του. Στὴ συνεδρίαση τοῦ Βουλευτικοῦ τῆς 14^{ης} Σεπτεμβρίου 1824, μεταξύ ἄλλων διαβάζουμε καὶ τὰ ἐξῆς : «Εἴτα ἀνεγνώσθη ἀναφορά τοῦ Παροναζίας κυρίου Ἱεροθέου, δι' ἧς ἀπολογεῖται ὑπὲρ τῆς κατ' αὐτοῦ περὶ προδοσίας κατηγορίας, αἰτούμενος νᾶ προσκληθῶσιν οἱ κατήγοροί τοῦ καὶ ν' ἀπολογηθῶσι μετ' αὐτοῦ»²⁷⁷.

²⁷² Α.Ε.Π., τ. 10, σσ. 487-488, ἐγγράφο 688.

²⁷³ Α.Ε.Π., τ. 6, σ. 255.

²⁷⁴ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ὁ Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σ. 318.

²⁷⁵ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ὁ Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σ. 318.

²⁷⁶ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ὁ Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σ. 318.

²⁷⁷ Α.Ε.Π., τ. 2, σ. 406.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Είναι φανερό, πως ο Ιερόθεος δεν ήταν δυνατόν να αποδεχθεί την «περί προδοσίας» κατηγορία, από την πρώτη στιγμή δεν φοβόταν την εξέταση της υποθέσεώς του, αλλά ζητούσε ακόμη και την κατ' αντιπαράσταση εξέταση του ιδίου μετά των κατηγορών του. Από την άλλη πλευρά, πληροφορηθέντες τις νέες περιπέτειες του Ποιμενάρχου τους οι πιστοί της επαρχίας Παροναζίας, (είτε αυτοβούλως κινούμενοι, είτε υποκινούμενοι από τον Ιερόθεο), απέστειλαν και εκείνοι αναφορές στο Βουλευτικό, οπότε, στην ίδια συνεδρίαση της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 1824, διαβάζουμε στη συνέχεια τα εξής : *«Ανεγνώσθησαν αναφοράι Ναζίων, Παρίων καί Αντιπαριών, όμοῦ καί αναφορά τοῦ Μάρκου Μ'. Μαυρογένη, ὅλαι ὑπέρ τοῦ αὐτοῦ Παροναζίας, καί ἐνεκρίθη νᾶ σταλῶσιν ὅλαι μετά προβουλευματος εἰς τό Ἐκτελεστικόν καί μετήν γνώμην, ὅτι νᾶ διορισθῇ ἐπιτροπή, ἥτις νᾶ ἐξετάσῃ αὐτάς καί ὅλην τήν ὑπόθεσιν τῆς κατηγορίας. Μέλη δε τῆς ἐπιτροπῆς ἐπροβλήθησαν οἱ κύριοι Δημήτριος Γουζέλης, Γεώργιος Γεννάδιος, Ἰώ. Μαυροκορδάτος, Κωνσταντῖνος Ράδος καί Χαράλαμπος Μάλης.... Ἐστάλη καί ἕτερον προβούλευμα εἰς τό Ἐκτελεστικόν ὑπ' αριθ. 1182, μετά τῆς ἀναφοράς τοῦ Παροναζίας κυρίου Ἱεροθέου καί ἄλλων τεσσάρων ὑπέρ αὐτοῦ ἀναφορῶν, οἷον Ναζίων, Παρίων καί Αντιπαριών καί τοῦ κυρίου Μάρκου Μ'. Μαυρογένη»*²⁷⁸.

Πράγματι, το Βουλευτικό με το υπ' αριθ. 1182/14-09-1824 έγγραφό του, απέστειλε προς το Εκτελεστικό όλες τις περί του Ιεροθέου αναφορές, καθώς και τα ονόματα των προτεινομένων ως μελών της επιτροπής που θα εξέταζε την υπόθεση²⁷⁹.

Αλλά, ίσως επειδή δεν υπήρξε κάποιο αποτέλεσμα σύντομα, ο Ιερόθεος συνεχίζει να «ενοχλεί» τη Διοίκηση με σχετικά έγγραφα, επιζητών τη δικαίωσή του, γι' αυτό και στη συνεδρίαση του Βουλευτικού της 26^{ης} Σεπτεμβρίου 1824, διαβάζουμε : *«Ανεγνώσθη ἀναφορά τοῦ Παροναζίας κυρίου Ἱεροθέου καί ἄλλων Ναζίων, μετά διαφόρων ἀποδεικτικῶν ἐκ τῆς νήσου Νάξου...»*²⁸⁰. Όμως, ο Ιερόθεος βλέποντας να καθυστερεί η κρίση της υποθέσεώς του, και, είτε επειδή, είχε όντως οικονομικό πρόβλημα, είτε επειδή, ήθελε να πιέσει και να επιταχύνει τις διαδικασίες για την επάνοδό του στην επαρχία του, θέτει θέμα βιοπορισμού του προς τη Διοίκηση, λόγω του ότι, αφ' ενός μεν, εστερείτο των εσόδων της Επισκοπής του, αφ' ετέρου δε, διαμένοντας στο Ναύπλιο είχε επιπλέον έξοδα και είχε αναγκασθεί να δανείζεται για να επιβιώσει. Οπότε, από τη συνεδρίαση της 21^{ης} Οκτωβρίου 1824, τα πρακτικά του Βουλευτικού μας πληροφορούν ότι : *«Ανεγνώσθη καί ἄλλη τοῦ Παροναζίας, διά τῆς ὁποίας παρακαλεῖ νᾶ διορισθῇ τό Υπουργεῖο τῆς Λατρείας νᾶ γράψῃ πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς*

²⁷⁸ Α.Ε.Π., τ. 2, σσ. 406-407.

²⁷⁹ Α.Ε.Π., τ. 6, σ. 257.

²⁸⁰ Α.Ε.Π., τ. 2, σ. 416.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ἐπαρχίας τοῦ διὰ νᾶ τρέφεται καὶ νᾶ πληρώνη τὰ διάφορα τῶν χρεῶν τοῦ ἄκομῃ νᾶ ἐπιταχθῇ ἐντόνως καὶ ὁ Σταμάτης Δαμάλα νᾶ τοῦ ἐπιστρέψῃ ὅσα ἀδίκως τοῦ ἥρπασε...»²⁸¹.

Η πενταμελής επιτροπή που είχε αναλάβει να διερευνήσει την υπόθεση του Ιεροθέου, εν τω μεταξύ, (προκειμένου να καταλήξει σε κάποιο συμπέρασμα για τον Ιερόθεο), αποφάσισε να ζητήσει από το Υπουργείο του Δικαίου τρία τινά, τα εξής : «α΄). Σαφεῖς καὶ ἀναντιρρήτους ἀποδείξεις τῶν κατηγοριῶν, β΄) ἂν αἱ ὑπὲρ καὶ κατὰ ὑπογραφαὶ τῶν Ναζίων εἶναι γνήσιοι καὶ ἀβίαστοι καὶ γ΄) νᾶ δοθῇ ἄδεια εἰς τοὺς συγκατηγορουμένους Ναζίους νᾶ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἕως ὅτου νᾶ χρειασθῶσιν ἔδω πρὸς ἀπολογία τῶν»²⁸². Το μέλος της επιτροπῆς Γουζέλης, ἔγραψε την αναφορά με τους ὁρους της επιτροπῆς ἀλλὰ πρόσθεσε ἓνα ἀκόμῃ ὄρο, που ἦταν να προσκληθεῖ στο Ναύπλιο ὁ Ἐπαρχος Νάξου, προφανῶς για να καταθέσει στην επιτροπή σχετικά με την υπόθεση Ιεροθέου. Το τελικό κείμενο του Γουζέλη, ἐκτός ἀπὸ ἐκεῖνον υπέγραψαν καὶ τα μέλη, Μάλης καὶ Γεννάδιος. Ο Γεννάδιος ἀναφέρει πὼς υπέγραψε το ἐν λόγῳ κείμενο νομίζοντας πὼς εἶναι «σύνηθες καὶ νόμιμον εἰς τὴν Ελλάδα να προσκαλῶνται καὶ οἱ ἐπαρχοὶ ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας τῶν». Ὅταν ὁμως ἡ ἀναφορά αὐτὴ ἐφθάσε πρὸς υπογραφή στα μέλη Ράδο καὶ Μαυροκορδάτο, αὐτοὶ ἀρνήθηκαν να υπογράψουν, ἀφ' ἐνὸς μεν, διότι εἶχε προστεθεῖ ἓνας ἐπιπλέον ὄρος στα ἀποφασισθέντα ἐκ τῆς επιτροπῆς, ἀφ' ἐτέρου δε, διότι ἐπισήμαναν πὼς ὁ τελευταῖος ὄρος που προσετέθη για τὴν πρόσκληση τοῦ Ἐπάρχου, ἦταν παράνομος, ἐπειδὴ ἡ επιτροπὴ δὲν εἶχε δικαίωμα να προβεῖ σε πρόσκληση τοῦ Ἐπάρχου. Ὅποτε, ἀνετέθη στον Γεννάδιο να συντάξῃ νέα ἀναφορά στην οποία θα περιλαμβάνονταν μόνο οἱ τρεῖς πρώτοι ὄροι, χωρὶς τὴν πρόσκληση τοῦ ἐπάρχου. Ο Γεννάδιος πράγματι συνέταξε τὴν ἀναφορά αὐτή. Ἡ πρώτη ἀναφορά τοῦ Γουζέλη, ὅσο καὶ ἡ δευτέρη τοῦ Γενναδίου, με υπαιτιότητα τοῦ ἐπίσης μέλους τῆς επιτροπῆς Μάλη, περιφέρονταν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες στα χέρια διαφόρων καὶ κατέληξαν στο Υπουργεῖο τοῦ Δικαίου. Το γεγονός αὐτό, ἔκανε ἓνα ἀπὸ τα μέλη τῆς επιτροπῆς, τὸν διδάσκαλο Γεώργιο Γεννάδιο²⁸³, να υποβάλει πρὸς τὸ Βουλευτικὸ τὴν παραίτησή του²⁸⁴. Το Βουλευτικὸ, ἔστειλε στις 27 Ὀκτωβρίου 1824 τὴν ἀναφορά τοῦ Γενναδίου πρὸς τὸ Ἐκτελεστικὸ, ζητώντας συγχρόνως, να διαταχθεῖ τὸ Υπουργεῖο τοῦ Δικαίου να διερευνήσει τὴν υπόθεση²⁸⁵.

²⁸¹ Α.Ε.Π., τ. 7, σ. 18.

²⁸² Α.Ε.Π., τ. 7, σ. 25.

²⁸³ Περὶ τοῦ Γεωργίου Γενναδίου, Πρβλ. Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ, *Ὁ Γεώργιος Γεννάδιος σωτὴρ τῆς ὅλης Πατρίδος ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1826*, Ἐν Ὁξωνίᾳ, Τύποις τοῦ Πανεπιστημίου, ἔτος 1905.

²⁸⁴ Α.Ε.Π., τ. 7, σ. 25.

²⁸⁵ Α.Ε.Π., τ. 8, σ. 24.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Τις τελευταίες εκείνες ημέρες του Οκτωβρίου, όμως, κοιμήθη ο Επίσκοπος Θεοδοσιουπόλεως Άνθιμος, ο οποίος όπως είδαμε, είχε διορισθεί στις 12 Σεπτεμβρίου 1824 ως Τοποτηρητής Παροναζίας. Στις 2 Νοεμβρίου 1824, ο Αρχιμανδρίτης Λεόντιος Καμπάνης από τη Σύρο όπου βρίσκεται, στέλνει στο Ναύπλιο έγγραφο προς τον Ιωάννη Κωλέττη, τον ενημερώνει για το θάνατο του Ανθίμου, συγχρόνως δε τον παρακαλεί όπως διορισθεί Τοποτηρητής Παροναζίας, ο Μυρίνης Σωφρόνιος, «...κληρικός με άμεμπτο χαρακτήρα, φτωχός, με άριστα συστατικά και συνεργάσιμος...»²⁸⁶. Την ίδια ημέρα (02-11-1824), εκφράζει εγγράφως από τη Σύρο προς το υπουργείον της Θρησκείας, την επιθυμία για το διορισμό του ως Τοποτηρητή Παροναζίας και ο ίδιος ο Επίσκοπος Μυρίνης Σωφρόνιος²⁸⁷.

Η ταυτόχρονη αποστολή των δύο εγγράφων και μάλιστα από το ίδιο μέρος, δηλαδή τη Σύρο, μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως ο Αρχιμ. Λεόντιος Καμπάνης, μετέβη επί τούτω στη Σύρο, όπου, ενημέρωσε τον συντοπίτη του²⁸⁸ Επίσκοπο Μυρίνης Σωφρόνιο, για το θάνατο του Ανθίμου και για την κατάσταση στη Μητρόπολη Παροναζίας, τον έπεισε δε ως φαίνεται, να εκδηλώσει ενδιαφέρον για το διορισμό του ως Τοποτηρητή Παροναζίας.

Στη συνεδρίαση της 17^{ης} Νοεμβρίου 1824, το Βουλευτικό αποφάσισε να ικανοποιήσει το αίτημα του Σωφρονίου, συγχρόνως όμως επισημαίνει : «...αφ' ου φθάση ό Τοποτηρητής εκεί, νᾶ στελῇ εἰς τόν ὑπό κρίσιν Παροναζίας γρόσια 250... τόν μῆνα, ἐν ὧσιν ὁ Παροναζίας εἶναι ὑπό δίκην ...»²⁸⁹. Την ίδια ημέρα αποστέλλεται έγγραφο και προς το Εκτελεστικό Σώμα στο οποίο αναφέρονται τα εξής : «...εγκρίνεται... Τοποτηρητής τῆς ἐπαρχίας Παροναζίας ὁ Ἅγιος Μυρίνης. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ ὑπό δίκην Παροναζίας στερεῖται τῶν αναγκαίων... νᾶ ἐπιταχθῇ ὁ Τοποτηρητής νᾶ στέλλῃ τόν καθ' ἕκαστον μῆνα διακόσια πενήντα γρόσια...»²⁹⁰.

Κατόπιν τούτων, το υπουργεῖο της Θρησκείας στις 19 Νοεμβρίου 1824 ενημερώνει το Σωφρόνιο με έγγραφο στο οποίο επισημαίνει και τα εξής : «Ἡ Διοίκησις... διορίζει τήν Θεοφιλίαν σου Τοποτηρητὴν τῆς ἐπαρχίας Παροναζίας διὰ νᾶ ἐκπληροῖς ἐν αὐτῇ πάντα τὰ ἀρχιερατικά χρέη... καὶ νᾶ ἀπολαμβάνῃς τὰ λεγόμενα τυχηρά Ἀρχιερατικά εισοδήματα... Ἄν λοιπὸν εἰς τό ἐξῆς φανῇς ευδόκιμος... καὶ πειθόμενος εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Διοικήσεως»²⁹¹ μείζονος ἀξιώθῃς παρ' αὐτῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως ...»²⁹².

²⁸⁶ Α.Ι.Κ., τ. Β', Αθήνα 2002, σ. 88, έγγραφο 287.

²⁸⁷ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σ. 319.

²⁸⁸ Ο Αρχιμ. Λεόντιος Καμπάνης γεννήθηκε στο Κόρθι της Άνδρου το έτος 1782, ο δε επίσκοπος Μυρίνης Σωφρόνιος «εν Αποικίαις Άνδρου», περί το έτος 1780.

²⁸⁹ Α.Ε.Π., τ. 7, σ. 49.

²⁹⁰ Α.Ε.Π., τ. 8, σ. 49.

²⁹¹ Είναι προφανέστατη η επικρατούσα αντίληψη σχετικά με την «υποχρέωση» της Εκκλησίας, για πλήρη υπακοή και συμμόρφωση σύμφωνα με τις επιταγές της Πολιτείας.

²⁹² ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σ. 320.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Δεν παραλείπει δε το εν λόγω Υπουργείο, να στείλει την ίδια ημέρα συστατική περί του Σωφρονίου επιστολή, «Πρός τούς εύλαβεστάτους ιερείς, τούς φιλευσεβείς προύχοντας και λοιπούς χριστιανούς τῆς ἐπαρχίας Παροναζίας», δια της οποίας, ενημερώνει τον κλήρο και το λαό για το διορισμό του Σωφρονίου ως Τοποτηρητή και του Λεοντίου ως επιστάτη και προτρέπει τους παραλήπτες όπως : «...ὕποδέχεσθε αὐτούς εὐμενῶς καί μετὰ τῆς προσηκούσης εὐλαβείας προσέρχεσθε εἰς αὐτούς... ὡς εἰς πνευματικούς πατέρας, υπακούοντες... παρέχετε εἰς αὐτούς πάντα τὰ ἀρχιερατικά δικαιώματα... καθότι θέλουν παραδίδῃ καὶ αὐτοὶ τὸν περὶ τούτων ἀκριβῆ λογαριασμόν εἰς τὴν Διοίκησιν ὡς προσετάχθησαν. Φανῆτε τέκνα ὑπακοῆς καὶ συνέσεως εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Σ'. Διοικήσεως...»²⁹³. Ο Ιεροθέος, αποχωρισθείς ακούσια την επαρχία του και ευρισκόμενος στο Ναύπλιο, είχε διαβλέψει ότι αυτή τη φορά τα πράγματα θα είναι πολύ πιο άσχημα για εκείνον και ότι μάλλον, πρόκειται να αργήσει η επάνοδός του στην επαρχία του. Ἦδη δε αναφέραμε, πως είχε θέσει θέμα βιοπορισμού του προς τη Διοίκηση. Επειδή, όμως, από τη σχετική αλληλογραφία προκύπτει ότι δεν ήταν απολύτως αληθὴ και ακριβὴ ὅσα πρόβαλε ο Ιερόθεος σχετικά με την απόλυτη πενία του, (δεδομένου ὅτι, φαίνεται πως εισέπραττε ἀν ὅχι ὅλα, ἔστω μέρος των εισοδημάτων του), πιστεύουμε πως ἔγραφε αὐτά προς τὴν Διοίκηση, **θέλοντας να πιέσει** για τὴν ἐκδίκαση τῆς υποθέσεώς του καὶ τὴν ἄμεση ἐπιστροφή στην ἑδρα του. Ἡ Κυβέρνηση εἶχε δείξει κατανόηση στο θέμα του Ιεροθέου εξασφαλίζοντας 250 γρόσια ὡς μηνιαίον ἐπίδομα ὑπὲρ αὐτοῦ, δια τῶν αποφάσεων που ἀναφέραμε παραπάνω. Ὅμως, ἐκτὸς αὐτῶν, ἡ Κυβέρνηση λαμβάνοντας ὑπόψη ὅτι ο Ιερόθεος «...ἄτε στερούμενος τῶν κανονικῶν αὐτοῦ εἰσοδημάτων, εὕρισκετο εἰς θλιβεράν οἰκονομικὴν κατάστασιν...»²⁹⁴, διεμήνυσε στον Υπουργὸ «...νᾶ διατάξῃ... τὸν ἤδη διορισθέντα Τοποτηρητὴν τῆς ἐπαρχίας Παροναζίας ἅγιον Μυρίνης νᾶ ἀποστέλλει καθ' ἕκαστον μῆνα διακόσια πενήντα γρόσια ἀριθ. 250 πρὸς τὸν ἐνταῦθα δικαζόμενον Παροναζίας, ἐν ὧσ' διαμένει ὑπὸ κρίσιν, δι' ἐξοικονόμησιν τῶν ἀναγκαίων ἐξόδων τοῦ καθὼ πάντῃ στερούμενον αὐτῶν...»²⁹⁵. Ἐτσι ο Σωφρόνιος, συγχρόνως με τὸν διορισμὸ του ἔλαβε ἀπὸ τὸ Υπουργεῖο καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 269 / 19-11-1824 διαταγὴ δια τῆς οποίας του ἐπισημαίνονται τὰ ἐξῆς : «Ἐπειδὴ ὁ ἅγιος Παροναζίας δικαζόμενος ἐνταῦθα μακράν τῆς ἐπαρχίας τοῦ μένει στερούμενος τῶν ἐξ' αὐτῆς εἰσοδημάτων, διὰ τοῦτο... ἀποστέλλῃ πρὸς αὐτόν καθ' ἕκαστον μῆνα γρόσια διακόσια πενήντα ἀριθ. 250 ἐν ὧσ' μένει ὑπὸ κρίσιν πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ»²⁹⁶.

²⁹³ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σσ. 320-321.

²⁹⁴ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σ. 321.

²⁹⁵ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σ. 321.

²⁹⁶ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σ. 321.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Όμως, ο Σωφρόνιος φθάνοντας στη Νάξο και διαπιστώνοντας πως έχει η κατάσταση εκεί, βλέπει ότι δεν είναι δίκαιο να στέλνει τα χρήματα αυτά στον Ιερόθεο, δεδομένου ότι εκείνος ελάμβανε τα εισοδήματά του μέσω του κατά σάρκα αδελφού του, δηλαδή του Ρήγα Αριστάρχου, τον οποίο, είχε ορίσει υπεύθυνο για τη συγκέντρωση των εσόδων. Ο Σωφρόνιος με την από 3 Δεκεμβρίου 1824 αναφορά του, γνωρίζει στην Διοίκηση μεταξύ άλλων και τα εξής : «...εδέχθην... τήν κβ' τοῦ νοεμβρίου... δίπλωμα, δι' οὐ διορίζομαι... τοποτηρητής... καί σεβαστὴν μοι διαταγὴν δι' ἧς ἐπιτάττομαι νᾶ ἀπερνῶ πρὸς τὸν ἅγιον Παροναζίας κύρ Ἱερόθεον γρόσια διακόσια πεντήκοντα ἀνά ἕκαστον μῆνα, ἐν ᾧ χρόνῳ ὑπὸ ἑτασμόν ευρίσκεται... πλεύσας εἰς νάξον κατὰ τὴν κστ' του μηνός... ἀντάμωσα τὸν ἅγιον Ἀρχιμανδρίτην ... Λεόντιον Καμπάνην διατρίβων ἔδω πρό ἐμοῦ ἡμέρας εἴκοσι ὁ πρῶτος χαιρετισμός τοῦ ὁποίου πρὸς με ἐστάθη οὗτος : Δεσπότη μου ὑπερεχάρην ἐκ ψυχῆς τὸν ἐρχομόν σας ὅτι, ἐπειδὴ ὁ κύριος ρήγας ἀδελφός τοῦ ἀγίου Παροναζίας ἐσύναξεν ἅπαντα τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐνεστώσης χρονίας εἵμεθα εἰς ἀνάγκην νᾶ δανειζόμεθα διὰ νᾶ ζώμεν Ἐγὼ παρευθύς ἐπαρρησίασα... τὴν διαταγὴν τῆς σεβαστῆς διοικήσεως, καί ἀντ' αὐτῆς μοι ἐπαρρησίασε τὴν πρὸς τὴν λογιότητα τοῦ ἀπόκρισιν τοῦ κυρίου ρήγα, τὴν ὁποίαν περικλείω... κάποιος ἱερεὺς... ἐλθὼν ἀπὸ ναύπλιον καί ἔχων ἀνά χεῖρας τό ἴσον τῆς διαταγῆς καί γράμμα τοῦ κυρίου Ἱεροθέου ἐνσπείρει λόγους καί διεγείρει φατρίας ὡς δῆθεν ἔρχεται ὁ ἅγιος παροναζίας μετ' οὐ πολὺ... αὐτοὶ ἐπιτάττονται νᾶ στέλνωσι γρόσια, ἕως οὐ νᾶ αποφασισθῇ ἡ κρίσις του ἃ αὐτὰ ἀκούοντες πολλοὶ τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἀπλουστέρων καί ἔχοντες παράδειγμα, ὅτι πέρυσιν ἐξωσθῇ παρὰ τῆς ὑπερτάτης, καί πάλιν ἐπέστρεψε πιστεύουσι καί διεγείρουσι σκάνδαλα καί φατρίας... Οἱ πρόκριτοι λοιπὸν ἄνευ ἐξαιρέσεως καί πολλοὶ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ πλήθους μᾶς εἶπον νᾶ γίνῃ ἀναφορά κατ' αὐτοῦ.... ἡμεῖς ὁμως ἄρκεσθέντες εἰς τό ἐνέχυρον τοῦ κυρίου ρήγα δέν ἠθελήσαμεν καί διὰ νᾶ μὴ φανῶμεν φατριασταί... καί κοντὰ ὁποῦ δανειζόμεθα τὰ πρὸς σιτισμόν καί ἐνδυμάτων, **ἔχομεν καὶ οἰκίαν μισθουμένην ἐν ἡ οἰκῶμεν ὡσάν ὅπου ἡ μητρόπολις εἶναι ἐπαρχεῖον**²⁹⁷ καὶ ἔνεκα τούτου οὔτε κόνδικα τῆς ἐπαρχίας εὔρομεν, δι' οὐ νᾶ ὀδηγηθῶμεν, οὔτε σκευὴ τῆς Μητροπόλεως ἱερά δηλ. ἄμφια δικεροτρίκερα καὶ ἄλλα ἐξ' ὧν πλουτεῖ, ὡς μανθάνομεν, καί ὧν τὴν χρειαὴν μεγάλως ἔχω... πρέπει νᾶ διορισθῇ ὁ κύρ Ιερόθεος... νᾶ μᾶς ἐπιστρέψῃ, ὅσον καὶ τὸν κόνδικα τῆς μητροπόλεως, ἐπειδὴ ὁ ἀδελφός τοῦ κυρίου ρήγας προτείνει ὅτι δέν ηξεύρει που τὰ ἔχει ὁ ἅγιος παροναζίας...»²⁹⁸.

²⁹⁷ Διαπιστώνεται ἀπὸ τὴ φράση αὐτή, πως ὁ ἐπαρχος Αντώνιος Μάρκου ἐξακολουθοῦσε ἀκόμη καὶ μέχρι τὴν 3^{ην} Δεκεμβρίου 1824 νὰ χρησιμοποιοῖ τὸ Επισκοπεῖο τοῦ Ιεροθέου ὡς Επαρχεῖο, παρὰ τὶς κατ' ἐπανάληψη ἐκκλήσεις καὶ διαταγὰς τῶν προϊσταμένων του νὰ ἀποχωρήσῃ ἀπὸ ἐκεῖ.

²⁹⁸ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σσ. 321-323.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ο πολυγραφότατος Μητροπολίτης πρ. Λήμνου Βασίλειος Ατέσης παρατηρεί πως ο Σωφρόνιος, «ζωηρῶς ἐπεθύμει» να στέλνει το ποσό των 250 γροσίων που είχε αποφασίσει το Υπουργείο ως μηνιαία οικονομική ενίσχυση του Ιεροθέου, όμως αυτό, δεν ήταν εφικτό λόγω της στάσεως του αδελφού του Ιεροθέου, του Ρήγα. Επίσης, αναφέρει πως ο Ιερόθεος, αφ' ενός μεν, έγραφε προς τους Ναξίους, να δίδουν «τά κεκανονισμένα Αρχιερατικά δικαιώματα» στον αδελφό του Ρήγα, ή να τα κρατούν, ώστε να τα δώσουν σε εκείνον συνολικά μετά την επιστροφή του, αφ' ετέρου δε, «φορτικῶς ἐζήτει παρά τοῦ Σωφρονίου τὴν ἀποστολήν, τῶν, ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, αποφασισθέντων 250, κατὰ μῆνα, γροσίων»²⁹⁹. Ο Ρήγας, (με έγγραφο του αδελφού του Ιεροθέου προφανώς), συνέχιζε να εισπράττει τα αρχιερατικά δικαιώματα και αρνούνταν την επίδοσή τους στον τοποτηρητή, τον οποίο τρόπον τινά δεν αναγνώριζε, έχοντας υπ' όψιν ότι Κυριάρχης της επαρχίας ήταν ο Ιερόθεος, και επιπλέον, έχοντας την ελπίδα (η μάλλον την βεβαιότητα) ότι, μετ' ου πολύ, ο αδελφός του θα επανέρχονταν στην επαρχία του. Αλλά και ο Ιερόθεος από το Ναύπλιο, καλά πληροφορημένος για κάθε ενέργεια του Σωφρονίου και του Λεοντίου, ετοιμάζει και εκείνος την υπεράσπισή του και απαντά σε κάθε ενέργειά τους ανάλογα. Πριν λοιπόν φθάσει στη Διοίκηση η ανωτέρω από 3-12-1824 μνημονευθείσα αναφορά του Σωφρονίου, ο Ιερόθεος θέλοντας να προλάβει τις εξελίξεις, έστειλε στο Βουλευτικό και εκείνος αναφορά : «...διὰ τῆς ὁποίας λέγει ὅτι ἔλαβε γράμμα παρά τοῦ ἐν Νάξῳ αὐταδέλφου τοῦ, ὁ ὁποῖος τὸν δηλοποιεῖ ὅτι ὁ ἐκεῖσε ἐπιστάτης τῶν ἀρχιερατικῶν δικαιωμάτων κύριος Λεόντιος, Ἀρχιμανδρίτης, φθάσας ζητεῖ βία παρ' αὐτοῦ ὅλον τὸν καρπὸν τῶν ὑποστατικῶν τῆς Μητροπόλεως Νάξου, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐξώδευσεν ἱκανά εἰς τὴν καλλιέργειαν αὐτῶν· παρακαλεῖ δε διὰ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ νᾶ τοῦ δοθεῖ διαταγὴ πρὸς τὸν εἰρημένον Ἀρχιμανδρίτην Λεόντιον διὰ νᾶ ἀφήσῃ τὸν ἀδελφόν τοῦ ἀνενόχλητον. Απεφασίσθη... νᾶ ἐπιτάξῃ τὸν εἰρημένον Παροναξίας νᾶ δώσῃ λογαριασμὸν τῶν εἰσοδημάτων τῆς Ἐπαρχίας Νάξου ἀπὸ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ ἀποθανὼν τοποτηρητὴς μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὸν ἐπιστάτην καὶ νᾶ διορίσῃ ἄλλην ἐπιτροπὴν νᾶ κρίνῃ τὸν Παροναξίας, ἐπειδὴ ἡ πρότερον διορισθεῖσα διελύθη. Ἐστάλη τὸ προβούλευμα ὑπ' αριθ. 181»³⁰⁰. Στο εν λόγω, από 3 Δεκεμβρίου 1824 προβούλευμα, διαβάζουμε : «...νᾶ διαταχθῇ ὁ ἀδελφός τοῦ εἰρημένου Παροναξίας νᾶ δώσῃ λογαριασμὸν τῶν εἰσοδημάτων τῆς μητροπόλεως Νάξου ἀπὸ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν διετάχθη νᾶ ἔλθῃ ἔδω ὁ Παροναξίας... και... νᾶ διορίσῃ ἄλλην ἐπιτροπὴν νᾶ κρίνῃ τὸν εἰρημένον Παροναξίας...»³⁰¹.

²⁹⁹ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σ. 323.

³⁰⁰ Α.Ε.Π., τ. 7, σ. 62.

³⁰¹ Α.Ε.Π., τ. 8, σ. 64.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Το κείμενο της αναφοράς του Ιεροθέου, που αναγνώσθηκε στην συνεδρίαση του Βουλευτικού, της 3^{ης} Δεκεμβρίου 1824, δυστυχώς δεν σώζεται, ή τουλάχιστον δεν το έχουμε εμείς εντοπίσει. Θεωρούμε πολύ πιθανό, να πρόκειται για το απολεσθέν εκείνο έγγραφο με ημερομηνία 2 Δεκεμβρίου 1824, το οποίο έστειλε στη Διοίκηση ο Ιερόθεος από το Ναύπλιο, τμήμα του οποίου, σώζεται στον Κώδικα Β΄ της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναζίας.

Στο σωζόμενο αυτό απόσπασμα του εγγράφου, αναφέρονται τα εξής : «...διαβολής καί τοῦ ἀκαταμαχήτου πατρός αὐτῆς κακίστου φθόνου ἐλευθερώσατε μεδία τήν ἀγάπην τοῦ Ἑσταυρωμένου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· γνωρίσατε, ὦ ἀξιοσέβαστοι πατέρες, ὅτι ὅλοι εἴμεθα ἄνθρωποι καί τόν μάταιον τοῦτον κόσμον οἰκοῦμεν καί ἐξ’ αὐτοῦ πολυειδῶς πλανούμεθα. Ἄν κἀγώ λοιπόν ὁ τάλας καί ἀνάξιος ἀρχιερεὺς εἶ τι ὡς ἄνθρωπος ἔσφαλα πολιτικῶς (ἐκτός τῆς τουρκολατρείας καί προδοσίας κεφάλαιον εἰς τοῦτο ἂν εὔρεθῇ ὅτι οὕτως ἔχει, ὡς με διέβαλον, θανατώσατε με, δέν πρέπει νᾶ ζήσῃ ἓνας Ἰούδας, ἵνα μή μολύνῃ τόν ἐπὶ γῆς ἀέρα). Παρακαλῶ τήν Σεβαστήν Διοίκησιν μου νᾶ με ἀξιῶσιν συγνώμην καί νᾶ με στείλῃ εἰς τήν γνησίαν μου ἐπαρχίαν· διότι δέν ὑποφέρω πλέον τήν ταλαιπωρῇ δυστυχίαν καί τήν ἐπάρατον ἀσθένειαν. Μένω δε με ὅλον τό πατρικόν προσῆκον σέβας. 1824 Δεκεμβρίου 2 : Ναύπλιον.

Διά αὐτήν τήν ἐπαρχίαν εὐρίσκομαι εἰς τεσσαράκοντα πέντε πουργία ἴδιον χρέος καί τά περισσότερα ἐξ’ αὐτῶν τά χρεωστῶ εἰς Φράγκους, πῶς ἔχει νᾶ γίνῃ τό χάλι μου : ἐξ μηνῶς πρὶν τῆς ἀποστασίας μᾶς ἐγίνα Παροναζίας, δέν ἐπρόφθασα λοιπόν νᾶ εβγάλω τό χρέος μου καί εἶναι μάρτυρες ὅλοι οἱ χριστιανοὶ γεωργοί· δέν ἔλαβον τότε κοινῶς βοήθειαν οὔτε ὀβολόν, διότι ὁ χρόνος τότε ἦτο δυστυχέστατος· εἶχε χρόνους τρεῖς νᾶ βρέξῃ.

Ὁ πατριώτης καί δυστυχῆς πάντων

Παροναζίας Ιερόθεος»³⁰².

Ακολούθως, στη συνεδρίαση της 16^{ης} Δεκεμβρίου 1824, τα πρακτικά του Βουλευτικού μας πληροφορούν πως : «Ανεγνώσθη... ἀποκριτικόν περί τοῦ ὑπὸ δίκην Παροναζίας ὅτι διά μέν τά εἰσοδήματα τῆς Μητροπόλεως Νάξου διετάχθη τό Ὑπουργεῖον τῆς Θρησκείας νᾶ ζητήσῃ λογαριασμόν ἀπό τούς ἐπιστάτας ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν, ἐπομένως καί παρὰ τῆς Νάξου θέλουσι ληφθῇ οἱ λογαριασμοί· ὅσον δε περί τῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία ζητεῖται νᾶ διορισθῇ διά τήν κρίσιν τοῦ Παροναζίας, πρὸ ἡμερῶν διετάχθη τό Ὑπουργεῖον τοῦ Δικαίου νᾶ στείλῃ τίμιον τινα εἰδήμονα εἰς Νάξον διά νᾶ λάβῃ βεβαίαις πληροφορίας καί τότε θέλει γένει ἡ ἀνάλογος περί τούτου σκέψις»³⁰³. Ο Ιερόθεος επιμόνως αγωνίζεται για τη δικαίωσή του!

³⁰² Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ – ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οι κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναζίας*, Εταιρεία Ιστορικών Σπουδῶν ἐπὶ του νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, Θεσσαλονίκη 2019, σ. 678.

³⁰³ Α.Ε.Π., τ. 7, σ. 73.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Μετά από τις σχετικές ενέργειες κατόρθωσε να εξασφαλίσει τη στήριξη των προκρίτων της Ύδρας γενικά, αλλά και των αδελφών Κουντουριώτη ειδικά. Για το λόγο αυτό, στην ίδια συνεδρίαση, εκτός των ανωτέρω προαναφερθέντων, διαπιστώνουμε ότι : *«Ανεγνώσθη αναφορά τοῦ Παροναζίας, ἐν ἣ ἐγκλείει τρία ἀντίγραφα, δύο τῶν Προκρίτων τῆς Ύδρας καί ἄλλο τῶν κυρίων Κουντουριωτῶν πρὸς τὸν Ἐπαρχον τῆς Νάξου, διὰ νᾶ πληροφορηθῇ τὸ Βουλευτικόν ὅτι ἀπειθήσας (σ.σ. ὁ ἔπαρχος) εἰς τὰ ἐν ἐκείνοις διαταπτόμενα ἐκινήθη κατ' αὐτοῦ καὶ ἔγραψεν ἀνυπάρκτους κατηγορίας ὁ ἐπαρχος· ἥδη δε ζητεῖ τὴν συγχώρησιν ὁ Παροναζίας καὶ νᾶ αθωωθῇ»*³⁰⁴. Η αναφορά του Ιεροθέου με τα συνοδευτικά έγγραφα δεν έφεραν αποτέλεσμα, για το λόγο αυτό στη συνεδρίαση της 30^{ης} Ιανουαρίου 1825, τα πρακτικά του Βουλευτικού μας πληροφορούν ότι : *«...ἀνεγνώσθη ἀναφορά τοῦ Παροναζίας συνοδεύουσα ἄλλην τῶν κατοίκων τῆς νήσου Νάξου, εἰς τὴν ὁποίαν προσκλαιόμενοι ἀναφέρουσιν ὅτι αἱ κατηγορίαι τὰς ὁποίας ἔκαμεν ὁ ἔπαρχος, ὁ γενικός γραμματεὺς καὶ ἀστυνόμος τῆς νήσου ἐκείνης, τόσον κατὰ τοῦ ἀρχιερέως τῶν, ὅσον καὶ κατὰ τινῶν πατριωτῶν τῶν, ἦσαν ὅλοι ψευδεῖς· καὶ παρακαλοῦσι τὴν Διοίκησιν νᾶ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸν ἔπαρχον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ καὶ νᾶ ἐξαποστείλῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν ἀρχιερέα τῶν»*³⁰⁵. Ο Ιερόθεος, με μια δεύτερη αναφορά, θέτει ξανά το οικονομικό του πρόβλημα και έτσι στα πρακτικά της ίδιας ημέρας : *«Ανεγνώσθη ἀναφορά τοῦ Παροναζίας Ἱεροθέου, δι' ἧς ἐλεεινολογῶν τὴν κατάστασίν τοῦ παρακαλεῖ ν' ἀπολυθῇ τῆς κατηγορίας. Καὶ περὶ μὲν τῆς κατηγορίας ἔμεινε ν' αποφασισθῇ ὅταν ἔλθῃ ἡ πληροφορία παρὰ τοῦ σταλέντος ἐξεταστοῦ εἰς τὴν νήσον Νάξον, περὶ δε τῆς δυστυχοῦς καταστάσεως τοῦ ἀπεφασίσθη... νᾶ διορισθῶσιν ἐκ νέου Ὁ Τοποτηρητὴς καὶ Ἐπιστάτης τῆς Νάξου νᾶ τὸν δίδωσι δι' ἐξοικονόμησιν τῶν ἐξόδων τοῦ ἀνὰ διακόσια πενήντα γρόσια...»*³⁰⁶. Στο προβούλευμα αυτό, αναφέρονται τα εξής : *«...ὁ ἀναφερόμενος Παροναζίας Ἱερόθεος δὲν λαμβάνει ἀπὸ τὸν Τοποτηρητὴν τῆς Ἐπαρχίας Νάξου τὰ 250 γρόσια τὸν μῆνα, ὡς προαπεφασίσθη, διὰ ζωοτροφίαν τοῦ. Διὰ τοῦτο... τὸ Σ'. Ἐκτελεστικόν νᾶ διατάξῃ τὸν Τοποτηρητὴν καὶ ἐπιστάτην τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας νᾶ δίδουν εἰς τὸν εἰρημένον Ἱερόθεον τὰ προαποφασισθέντα 250 γρόσια»*³⁰⁷.

Εν τω μεταξύ, στη Νάξο ο Σωφρόνιος και ο Λεόντιος προσπαθούσαν να πείσουν το Ρήγα να τους παραδώσει όσα είχε εισπράξει, αντιμετωπίζοντας την επίμονη άρνησή του. Η συμπεριφορά του Ρήγα, παρατηρεῖ στη συνέχεια ο Ατέσης, ανάγκασε το Σωφρόνιο να στείλει την υπ' αριθ. 431/26-01-1825 αναφορά προς το Εκτελεστικό Σώμα, δια της οποίας

³⁰⁴ Α.Ε.Π., τ. 7, σ. 74.

³⁰⁵ Α.Ε.Π., τ. 7, σ. 112.

³⁰⁶ Α.Ε.Π., τ. 7, σ. 112.

³⁰⁷ Α.Ε.Π., τ. 8, σ. 120.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

πληροφορεί πως ο Ρήγας δεν τον αναγνωρίζει ως Τοποτηρητή, και δεν του αποδίδει τα δικαιώματα τα οποία παρανόμως εισπράττει. Το Εκτελεστικό, όμως, βασιζόμενο στις ενέργειες του Ιεροθέου και τα όσα προαναφέραμε, με το υπ' αριθ. 2809/3-2-1825 έγγραφό του προς το υπουργείο της λατρείας τονίζει ότι : *«ἐπειδὴ μέχρι σήμερον ὁ Τοποτηρητὴς Παροναζίας δὲν ἔστειλε τὰ 250 γρόσια πρὸς τὸν Παροναζίας Ἱερόθεον»*³⁰⁸, πρέπει το υπουργείο να λάβει τα ενδεικνυόμενα μέτρα, ώστε ο Σωφρόνιος να τα αποστείλει. Αλλά μετά τη λήψη της αναφοράς του Σωφρονίου το Υπουργείο, με το υπ' αριθ. 449/5-2-1825 έγγραφό του, ενημερώνει το Εκτελεστικό πως ο αδελφός του Παροναζίας : *«εσύναξε πάντα τὰ ἀρχιερατικά τῆς ἐπαρχίας δικαιώματα καὶ δίδει ἀφοριστικά καὶ στεφανοχάρτια χωρὶς νᾶ γνωρίζῃ αὐτόν ὡς Τοποτηρητὴν... πόθεν ὁ Τοποτηρητὴς νᾶ συνάξῃ καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν τοῦ καὶ τὰ γρόσια 250 διὰ νᾶ τὰ ἀποστέλλῃ πρὸς τὴν Πανιερότητα τοῦ»*³⁰⁹. Οπότε, με το υπ' αριθ. 473/12-02-1825 έγγραφό του το Υπουργείο διέταξε τον ἐπαρχο Νάξου να εξετάσει αν αληθεύουν τα υπό του Σωφρονίου αναφερόμενα και καταγγελλόμενα και αν είναι αλήθεια να υποχρεώσει το Ρήγα να παραδώσει το ποσό που παρανόμως παρακρατεί στον τοποτηρητή Σωφρόνιο. Ταυτόχρονα δε, με το υπ' αριθ. 474/12-02-1825 έγγραφό του προς το Σωφρόνιο τον ενημέρωνε πως ελήφθη απόφαση, *«ἵνα σὰς παραδώσῃ, δηλ. ὁ Ῥήγας Ἀριστάρχου, ὅσα ἀρχιερατικά δικαιώματα εσύναξεν, ἀφ' οὗ διωρίσθητε μέχρι νῦν καὶ ἀφ' οὗ τὰ λάβετε νᾶ στείλετε ἀμέσως εἰς τὸν ἅγιον παροναζίας τὰ 250 γρόσια»*³¹⁰. Ο Ἐπαρχος Νάξου, όμως, απάντησε πως δεν προέβη σε καμία ενέργεια διότι εν τω μεταξύ, **ο Ρήγας είχε αποβιώσει**³¹¹.

Την εποχή εκείνη Ἐπαρχος Νάξου ήταν ο Αντώνιος Αλεξόπουλος, ο οποίος, εν συγκρίσει με τον Αντώνιο Μάρκου, είχε ευνοϊκότερη συμπεριφορά έναντι του Ιεροθέου και των υποστηρικτών του. Αυτοί που καταδίδωκαν τον Ιερόθεο, διαπιστώνοντας ότι ο Αλεξόπουλος δεν ήταν πρόθυμος να τους συνδράμει στο έργο τους, εστράφησαν προς τον πληρεξούσιο Νάξου Λακερδόπουλο, ο οποίος, φαίνεται πως προθυμοποιήθηκε να τους συμπαρastaθεί. Έτσι, στις 17 Μαρτίου 1825 στη συνεδρίαση του Βουλευτικού, *«Ἀνεγνώσθη ἀναφορά τοῦ Λακερδοπούλου, ἀποσταλέντος πληρεξουσίου ἀπὸ τὴν Νάξον καὶ δεομένου νᾶ τὸν δοθῇ ἀπόκρισις περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Παροναζίας καὶ περὶ τοῦ ἐπάρχου αὐτῆς. Ἐμεινεν ἀνενέργητος ἕως ὅτου νᾶ ἐπιστρέψῃ ὁ παρὰ τῆς Διοικήσεως ἀποσταλεὶς διὰ νᾶ ἐξετάσῃ τὰ περὶ Παροναζίας»*³¹².

³⁰⁸ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σ. 323.

³⁰⁹ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σ. 324.

³¹⁰ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σ. 324.

³¹¹ Ο θάνατος του Ρήγα, υποθέτουμε πως συνέβη, μεταξύ της 26^{ης} Ιανουαρίου και της 12^{ης} Φεβρουαρίου 1825.

³¹² Α.Ε.Π., τ. 7, σ. 176.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Από την άλλη πλευρά, ο Ιερόθεος συνέχιζε να πιέζει, οπότε, στις 25 Μαρτίου 1825 : «*Ανεγνώσθη άναφορά τοῦ Παροναζίας Ιεροθέου, διά τῆς ὁποίας παραπονείται ὅτι ὁ τοποτηρητής τῆς ἐπαρχίας τοῦ δέν τόν ἔστειλε τά παρά τῆς Διοικήσεως αποφασισθέντα μηνιαία τοῦ καί δυστυχεί· παρακαλεῖ δε νᾶ τόν πληρωθῶσιν ἀπό τήν Διοίκησιν διά νᾶ εξοικονομηθῇ ὁμοίως νᾶ σταλῇ καί διαταγή εἰς τούς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης νᾶ πληρῶνῳσι τά ἐκκλησιαστικά δικαιώματα εἰς τόν Τοποτηρητήν Ἅγιον Μυρίνης*»³¹³.

Το Εκτελεστικό Σώμα, κατόπιν των ενεργειών του εν Ναυπλίῳ διατρίβοντος Ιεροθέου, με την υπ' αριθ. 5699 διαταγή διαμηνύει προς το Υπουργεῖο της Λατρείας, «*...ὅπως διατάξῃ τόν Τοποτηρητήν τοῦ Μητροπολίτου Παροναζίας νᾶ στέλλῃ κατά μῆνα πρὸς τήν Πανιερότητα τοῦ τά διορισθέντα παρά τῆς Σ'. Δ(ιοικήσεως) 250 γρόσια...*»³¹⁴.

Το Υπουργεῖο της Λατρείας με το υπ' αριθ. 847/2-4-1825 έγγραφό του κάλεσε το υπουργεῖο των Εσωτερικῶν, να γράψει προς τον Ἐπαρχο Νάξου «*ἐντονον διαταγήν... νᾶ υποχρεώσῃ τόν ἐπίσκοπον Μυρίνης ἀπό 12 Ἰμβρίου*»³¹⁵, εφαρμόζοντας με τον τρόπο αυτό, την ανωτέρω υπ' αριθ. 5699 διαταγή του Εκτελεστικῆς³¹⁶.

Επίσης, μετά από λίγες ημέρες, το Υπουργεῖο με το υπ' αριθ. 954/8-4-1825 έγγραφό του, απευθύνεται προς τον Επίσκοπο Μυρίνης Σωφρόνιο και τον Αρχιμ. Λεόντιο Καμπάνη και τους υπενθυμίζει ὅτι ἔχουν επανηλημένα προσκληθεῖ να καταβάλουν στον Ιερόθεο το μηνιαῖο επίδομα των 250 γροσίων ἀπό 12 Σεπτεμβρίου 1824 μέχρι 12 Απριλίου 1825, συνολικά «*...γρόσια 1750 διά ἑπτὰ μήνας ...*», ὁμως, αυτοί ἀκόμη δεν ἔχουν καταβάλει τα οφειλόμενα και αδιαφοροῦν για τις διαταγές της Διοικήσεως : «*μέχρι τοῦδε κοφεῖτε ἀψηφούντες καί τās διαταγās τῆς Διοικήσεως καί τοῦ Ὑπουργείου τούτου*». Καταλήγει δε το έγγραφο με τα εξής : «*...Θεοφιλέστατε ! ποτέ δέν ἤλπιζε τό Ὑπουργεῖον τοῦτο νᾶ δείξῃτε τόσῃν ἀδιαφορίαν καί ἀψηφισίαν εἰς τά διαταττόμενα τοῦ, ἐν ᾧ γνωρίζετε τήν κατάστασιν αὐτοῦ τοῦ κυριάρχου, ὅτι ἔφθασεν εἰς τό ἀνοικονόμητον. Διατάττεται εἰσέτι καί τό Ἐπαρχεῖον τοῦτο ἀν... παρακούσῃτε... νᾶ σās βιάσῃ ἄκων ἐκὼν τῆς νᾶ τά ἀποστείλῃτε καθότι ἡ πανιερότης τοῦ εἰς τοσαύτην ἐσχάτην ἀπορίαν ἔφθασεν, ὥστε πλέον εἶναι τό ἀνοικονόμητον. Ἀμέλεια ἡ βραδύτης*

³¹³ Α.Ε.Π., τ. 7, σ. 191.

³¹⁴ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεῦχος 2, σ. 324.

³¹⁵ Η ημερομηνία 12-09-1824 εἶναι μάλλον αὐτή που ο Ιερόθεος εγκατέλειψε τη Νάξο και ἐφθασε στο Ναύπλιο ως ὑπόδικος, μετά τον ἀπό 10-09-1824 διορισμό του Θεοδοσιουπόλεως Ανθίμου ως Τοποτηρητοῦ. Ἀρα η ἀπαίτηση των 250 γροσίων ἀπό το Σωφρόνιο ἐξ' αὐτῆς τῆς ημερομηνίας και ἐνετεύθεν, εἶναι ἀδίκη, λόγω του ὅτι ο Μυρίνης Σωφρόνιος ἐφθασε τη Νάξο μόλις την 26^{ην} Νοεμβρίου 1824. Ἴσως ὁμως θεωρήθηκε πως εἶχαν εἰσπραχθεῖ τα αρχιερατικά δικαιώματα και αὐτά ἦταν εἰς χεῖρας του ἐπὶ τούτῳ διορισθέντος Αρχιμ. Λεοντίου Καμπάνη, ως ἐκ τούτου δε, τα 250 γρόσια, ἦταν ἀπαιτητέα ἀπό 12-09-1825 που ο Ιερόθεος ἀπουσίαζε.

³¹⁶ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεῦχος 2, σ. 324.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

εἰς τοῦτο δὲν ἐπιδέχεται καὶ κάθε ἀμέλεια ἢ παρακοή σὰς κάμνει νᾶ ὑποπέσητε εἰς ἔγκλημα ἀπειθείας. Οὕτω ποιήσατε ἀνυπερθέτως...»³¹⁷.

Μετά την απάντηση του Σωφρονίου, το Υπουργείο ενημερώνει το Εκτελεστικό με το υπ' αριθ. 1014/12-04-1825 έγγραφο στο οποίο αναφέρει : «...ἄχρι τοῦδε δὲν ἠδυνήθησαν νᾶ συνάξωσιν οὐδὲν ἐκ τῶν κανονικῶν εἰσοδημάτων ἐξ' αἰτίας ἀναφανέντος τινος ἐμποδίου, ἐκ μέρους τῆς ἐδῶ Πανιερότητος τοῦ»³¹⁸. Το Εκτελεστικό δε, στις 16 Απριλίου 1825 απάντησε ως εξής : «...διατάσσεται τό Υπουργεῖον... ἀφ' ἑνός μέρους νᾶ ζητήσῃ παρά τοῦ ἐνταῦθα Παροναζίας ἀπολογίαν δι' ὅσα κατηγορεῖται ὅτι ἐνεργήσας ἐνταῦθα ἐτάραξε τὴν ἐπαρχίαν Νάξου, ὥστε καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά αὐτῆς εἰσοδήματα νᾶ μὴ συναχθούν ὡς ἔπρεπε, καὶ ἀφ' ἑτέρου νᾶ διατάξῃ τὸν Τοποτηρητὴν τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης νᾶ ἐμβάζῃ ἀφεύκτως, κατὰ τὰς προεκδοθείσας διαταγὰς εἰς τὸν ἐνταῦθα Παροναζίας τὰ κατὰ μῆνα διακόσια πενήντα γρόσια εἰς ἐξοικονόμησιν τῶν ἀναγκαίων τοῦ...»³¹⁹. Μετά από την εξέλιξη αυτή, το Υπουργείο της Θρησκείας με την υπ' αριθ. 1121/19-04-1825 διαταγή του, κάλεσε σε ἀπολογία τὸν Ιερόθεο ἐπισημαίνοντάς του στο ἐγγράφο, ὅτι : «ἐνεργήσας κατετάραξας τὴν εἰρημένην ἐπαρχίαν ὥστε καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά αὐτῆς εἰσοδήματα νᾶ μὴ συναχθούν ὡς ἔπρεπε. Ὅθεν... διατάττεσαι... νᾶ ἀπολογηθῇς... καὶ νᾶ παύσῃς εἰς τό ἐξῆς ἀπὸ τὰ τοιαῦτα, καθότι δυσκολεύεται ἐκ τούτων τῶν κινήματων σου καὶ ἡ δόσις τοῦ μηνιαίου σου τῶν γρ. 250 περί τοῦ πόρου σου»³²⁰.

Επίσης, το ἴδιο Υπουργεῖο, με την υπ' αριθ. 1199 διαταγή του, ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν Μυρίνης Σωφρόνιο, ὅπως «ἐμβάζει ἀφεύκτως» πρὸς τὸν Παροναζίας τὸ ὀρισθὲν ποσὸν τῶν 250 γροσίων³²¹. Ὁ πληρεξούσιος Νάξου Λακερδόπουλος, ἐπανέρχεται με νέα ἀναφορά πρὸς τὸ Βουλευτικὸ καὶ ἔτσι στὴ συνεδρίαση τῆς 20^{ης} Απριλίου 1825 : «Ἀνεγνώσθη ἀναφορά τοῦ πληρεξουσίου τῆς νήσου Νάξου Χ. Λακερδοπούλου, διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖ ἀπόκρισιν εἰς τὰς κατὰ τοῦ Παροναζίας προλαβούσας ἀναφορὰς τῆς ἐπαρχίας· ἐγκλείει καὶ ἴσον ἐγγράφου τοῦ Παροναζίας πρὸς τὸν λαόν τῆς Νάξου, διὰ τοῦ ὁποίου τοὺς λέγει νᾶ μὴ δώσωσι τό συνηθισμένον τυρί εἰς ἄλλον παρά εἰς αὐτόν. Παρακαλεῖ δε, ἂν δυνατόν, νᾶ διορισθῇ ἐκ τοῦ Βουλευτικοῦ Σώματος ἐπιτροπὴ διὰ νᾶ θεωρήσῃ τὴν κατὰ τοῦ Ἐπάρχου τῆς Νάξου κυρίου Ἀντωνίου Αλεξόπουλου καὶ τοῦ Παροναζίας Ἱεροθέου ὑπόθεσιν»³²².

Ὁ Ἐπαρχος Νάξου, μετὰ το υπ' αριθ. 954/8-4-1825 ἐγγράφο τοῦ Υπουργείου, δια τοῦ ὁποίου εἶχε λάβει διαταγὴ νὰ «ἀναγκάσει» τὸν Τοποτηρητὴ Σωφρόνιο καὶ τὸν Επιστάτη

³¹⁷ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ὁ Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 412.

³¹⁸ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ὁ Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 413.

³¹⁹ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ὁ Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 413.

³²⁰ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ὁ Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 413.

³²¹ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ὁ Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 413.

³²² Α.Ε.Π., τ. 7, σ. 225.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Λεόντιο να καταβάλλουν τα προς τον Ιερόθεο οφειλόμενα 1750 γρόσια, φαίνεται πως από υπερβάλλοντα ζήλο υπερέβη τα εσκαμμένα ζητώντας επιμόνως και φορτικότατα την καταβολή του ποσού από τους Σωφρόνιο και Λεόντιο. Εκτός από την προφορική άρνηση των δύο προσώπων, ο Έπαρχος «εισέπραξε» και την από 1-5-1825 επιστολή τους, δια της οποίας, μεταξύ άλλων, του επισημαίνουν και τα εξής : «...διαταπτόμεθα νᾶ μετρήσωμεν 1750 γρόσια, ἑπτὰ δηλ. μηνιαία πρὸς τὸν κυριάρχην τῆς ἐπαρχίας Ἅγιον Παροναζίας... τὰ δε συναχθέντα ἄχρι τοῦδε δὲν ἐξήρκησαν, οὔτε εἰς τὰ ἀναγκαία καθημερινὰ μᾶς ἔξοδα, ὑπέρογκα ὄντα... καὶ μεγαλυτέραν βίαν ἂν μεταχειρισθῇ τὸ ἐπαρχεῖον καθ' ἡμῶν, δὲν δυνάμεθα νᾶ δώσωμεν, ἐκτὸς ἂν... αποδώσωμεν τὰ ἐνδύματα μᾶς καὶ ἀρχιερατικά μᾶς...»³²³. Στο τέλος δε, ενημερώνουν τον Έπαρχο για την πρόθεσή τους να μεταβεί στο Ναύπλιο ο Λεόντιος και εκεί να δώσει πλήρη λογαριασμό των εσόδων και εξόδων τους, δια του οποίου, προφανώς θα αποδεικνύεται ότι είναι αδύνατη η καταβολή του ποσού που τους ζητούσαν.

Ο Έπαρχος, όμως, εκτός από την πίεση του Υπουργείου για την καταβολή των «οφειλομένων» και την άρνηση του Σωφρονίου και του Λεοντίου για την καταβολή τους, είχε να αντιμετωπίσει και τον Ιερόθεο, ο οποίος, βασιζόμενος στις εκδοθείσες διαταγές της Διοικήσεως όχι μόνο ζητούσε επίμονα να του καταβληθούν τα οφειλόμενα, αλλά όρισε ως πληρεξούσιό του για την είσπραξη, τον Γεώργιο Λάσκαρι.

Ο Λάσκαρις, εφοδιασμένος με τις έγγραφες διαταγές της Διοικήσεως απευθύνθηκε στις 2 αλλά και στις 6 Μαΐου προς στον Έπαρχο, ζητώντας από εκείνον να ενεργήσει για την άμεση καταβολή των οφειλομένων, απειλώντας τον δε συγχρόνως, πως θα ενημερώσει για όλα την κεντρική Διοίκηση.

Στο έγγραφο με ημερομηνία 6 Μαΐου 1825, αναφέρει σχετικά : «*Προχθές ανεφέρθην εἰς τὸ σεβαστὸν ἐπαρχεῖον τοῦτο καταμαρτυρούμενος κατὰ τοῦ αἰτίου τῆς βραδύτητος, τῆς ἐκπληρώσεως τῶν Σ'. διαταγῶν τῆς Διοικήσεως ἡ ἄχρι τοῦδε ταλαιπωρία με βιάζει νᾶ αναφερθῶ καὶ πάλιν. Κύριε ἐπαρχε... ἂν αἱ σεβασταὶ διαταγαὶ τῆς Διοικήσεως δὲν ἔχουν... τὴν ἰσχύν τούς, παρακαλῶ νᾶ μοι ἐπιστραφῶσιν ἂν δε ἰσχύουν ἐνεργήσατε τας... ἀναφέρομαι κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Σ'. Διοίκησιν παριστάνων ὅσα ἤκουσα, ἐπληροφορήθη καὶ οἶδα ὅπου διέτρεξαν καὶ διατρέχουσιν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην... ἥτις βλέπουσα τὰ διατρέχοντα θέλει ρίψει τὴν μέλαιναν ἢ λευκὴν ψῆφον ὅπου ἀνήκει*»³²⁴. Ακολούθως ο Λάσκαρις, έστειλε τις αναφορές του στο Υπουργείο της Θρησκείας περί τα μέσα Μαΐου.

³²³ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σσ. 414-415.

³²⁴ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 414.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Εν τω μεταξύ, ο Σωφρόνιος και ο Λεόντιος, κινητοποίησαν μερίδα Ναξίων οι οποίοι στις 5 Μαΐου 1825, συνέταξαν, συνυπέγραψαν και απέστειλαν υποστηρικτική για εκείνους αναφορά «πρός τήν σεβαστήν τοῦ ἔθνους Διοίκησιν», στην οποία αναφέρουν μεταξύ άλλων και τα εξής : «...Κατά Παροναξίας Ιεροθέου οὐδέν ἀναφέρομεν ὡς οὔσης ἱκανῆς τῆς μαρτυρίας ἀρμοστῶν, πληρεξουσίων, ἐπάρχων καί τέλος ἀπειρία τῶν κατ' αὐτοῦ τῆς πατρίδος ἡμῶν ἐγγράφων. Ὁμολογοῦμεν δε ἐν καθαρῷ συνειδῶτι, ὅτι ὁ τοποτηρητής τῆς ἐπαρχίας ἅγιος Μυρίνης καί ὁ ἐπιστάτης τῆς ἐπαρχίας Αρχιμ. Κύριος Λεόντιος Καμπάνης εἰς τό ἄχρι τοῦδε διάστημα τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς τῶν φέρονται τίμιοι, φρόνιμοι, πληρωταί τῶν χρεῶν τῶν, διά τήν καλήν ἐκλογήν τῶν ὁποίων ἡ νῆσος ἡμῶν ὁμολογεῖ ἀπείρους τάς χάριτας εἰς τήν Σ'. Διοίκησιν ὁμολογοῦμεν προσέτι, ὅτι δέν ἔλαβον ποτέ τακτικῶς εἰσοδήματα διά τάς πολλές ἀταξίας τινων ἐρεθιζομένων παρά τοῦ, ἀπό Ναύπλιον, παροναξίας Ιεροθέου, ὅστις οὐκ ἐπαύσατο γράφων, ὅτι αὐριον καί πάλιν αὐριον μετά δυνάμεως ἔρχεται ὡς καί ἐσχάτως ἡ ἐγκύκλιος ἐπιστολή τοῦ τοῦτο ἐδήλου, ἡ ὁποία καί πολλά ἀνέτρεψε καί ἐκολόβωσε τά κύρια τῆς ἐπαρχίας εἰσοδήματα, ἅτινα τώρα μετά τό ἅγιον πάσχα ἤρχοντο...»³²⁵.

Η συμπεριφορά του Επάρχου προς τον Τοποτηρητή, ανάγκασε το Σωφρόνιο να του απευθύνει την από 5 Μαΐου 1825 επιστολή, δια της οποίας εκφράζει την διαμαρτυρία του και ενημερώνει πως ο Λεόντιος πρόκειται να αναχωρήσει για Ναύπλιο, προκειμένου να θέσει το θέμα στη Διοίκηση.

Ἐγραφε δε ο Σωφρόνιος : «...Τό κακόν τό ὅποιον μᾶς τρέχει δέν δυνάμεθα νᾶ καταλάβωμεν· δέν ὑποφέρομεν νᾶ προσκαλόμεθα διά στρατιωτῶν εἰς τό ἐπαρχεῖον ὡς κατάδικοι, δεκάκις μᾶς ἐκράξε, εἴπομεν τά αὐτά καί πάλιν τά αὐτά, εἴπομεν ὅτι ἐκ τῶν βαρυτάτων ἐξόδων μᾶς δέν μᾶς περισεύουσι καί τά ἔσοδα μᾶς ἔπειτα εἶναι πολλά ὀλίγα, τό ἐπαρχεῖον πάλιν ἐπιμονή, ἡ τελευταία ἀπόκρισις ἡμῶν εἶναι ὡς καί εἰς τήν πρώτην ἀναφοράν ἐκάμαμεν, ἡμεῖς εἴμεθα Τοποτηρητής καί ἐπιστάτης, ὁ Τοποτηρητής μένει, ὁ ἐπιστάτης ἀπέρχεται εἰς τό ὑπουργεῖον διά νᾶ ἀπολογηθῇ καί νᾶ δείξει ἐκεῖ τοὺς λογαριασμούς του· ἀνίσως ὅμως ὁ κυρ Γεώργιος Λάσκαρις ἔχει ἰδιαιτέραν διαταγήν τοῦ νᾶ μᾶς ἐμποδίση τόν, εἰς τήν διοίκησιν, δρόμον μᾶς ἡ νᾶ μᾶς φυλακώση ἡ νᾶ μᾶς πάρῃ λογαριασμόν ἅς τήν δείξῃ καί ἡμεῖς φυλακονόμεθα ἂν τοῦτο δεκτόν, εἰ δε εἰδεάζομεν τό εὐγενέστατον ἐπαρχεῖον ὅτι ὁ ἐπιστάτης ξεκινά διά τήν Διοίκησιν καί ὅτι αποφασίσει ἡ σεβαστή Διοίκησις μένομεν πρόθυμοι ὡς γνήσια τέκνα αὐτῆς...»³²⁶. Ο Βασίλειος Ατέσης παρατηρεῖ στη συνέχεια : «Ὁ Ἐπαρχος... ἔφθασε ὁμολογουμένως εἰς ἀκρότητας ἐναντίον τῶν δύο κληρικῶν, οἵτινες ἐξ' ἀδυναμίας, καί

³²⁵ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σσ. 413-414.

³²⁶ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σσ. 415-416.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

οὐχί ἐκ δυστροπίας, ἐφέροντο ὡς ἐπιλήσμονες τῶν διαταγῶν τῆς Κυβερνήσεως· θα ἡδύνατο ὁμῶς οὗτος, ἵνα, μετὰ τῆς δεούσης ἀπονομῆς σεβασμοῦ πρὸς τοὺς συμπαθεῖς τούτους, λειτουργοὺς τοῦ Ὑψίστου, προκαλέσῃ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος τούτου...»³²⁷. Οι ενέργειες του Επάρχου, εκτός των άλλων σχετικών εγγράφων, προκύπτουν και από έγγραφο του ιδίου «Πρὸς τὸ ἔξοχον Ὑπουργεῖον τῆς λατρείας»³²⁸, με ημερομηνία 6 Μαΐου 1825, δια του οποίου, ο Έπαρχος γνωστοποιούσε στο Υπουργεῖο ὅτι τις προηγούμενες ἡμέρες εἶχε καλέσει τον Μυρίνης Σωφρόνιο στο Επαρχεῖο, του ἐπέδωσε τα ἐγγράφα με τις διαταγές του Υπουργεῖου, του ζήτησε να πληρώσει τα 1750 γρόσια στον Γεώργιο Λάσκαρι, (ο οποίος εἶχει ορισθεῖ γι' αὐτό σύμφωνα με την ἐπιθυμία του Ιεροθέου και θα τα ἐστελνε κατόπιν στο Υπουργεῖο ὥστε να φθάσουν ἐπειτα στον Ιερόθεο), του ἐξήγησε ὅτι τον πιέζει να πληρώσει το ποσό, ἐπειδὴ πιέζεται και ἐκεῖνος ἀπὸ τις διαταγές του Υπουργεῖου και δεν μπορεί να πράξει διαφορετικά. Ο Σωφρόνιος, (σύμφωνα με το ἐγγράφο του Επάρχου) ἀρχισε να προφασίζεται πως δεν ἔχει, ἐπειδὴ δεν εἰσέπραξε, και πως, αὐτά που εἰσέπραξε δεν ἦταν ἀρκετά οὔτε για να καλύψουν τα ἐξόδα που εἶχαν κάνει. Ο Έπαρχος στη συνέχεια, του εἶπε πως θα τον περιμένει δύο με τρεῖς ἡμέρες ὥστε να ἐξοικονομήσει τα χρήματα, ἐνῶ ο Σωφρόνιος ἀπέκλεισε αὐτό το ἐνδεχόμενο και ἀπάντησε πως αν το Επαρχεῖο κάνει χρήση βίας, τότε θα δώσει ὡς ἐνέχυρο τα ἀρχιερατικά του ἀμφία και τα ιερατικά του Λεοντίου.

Επίσης, πρότεινε στον Έπαρχο να δεχθεῖ την μετάβαση του Λεοντίου στην ἐδρα της Διοικήσεως προκειμένου να δώσει λογαριασμό στο Υπουργεῖο και να ἀποδείξει πως δεν εἰσέπραξαν και ὡς ἐκ τούτου, ἀδυνατοῦν να πληρώσουν. Αν δε, η Διοίκησις ἀποφασίσει ὅτι πρέπει ὁποσδήποτε να πληρωθεῖ το ποσό, τότε ο Σωφρόνιος εἶναι διατεθειμένος να πωλήσει τα ἀμφιά του, προκειμένου να πληρώσει το ζητούμενο ποσό. Ο Έπαρχος, ἐπισημαίνει πως, ἔκανε ὅτι μπορούσε για το ζήτημα αὐτό, τους κάλεσε δύο και τρεῖς φορές στο Επαρχεῖο προκειμένου να τους πιέσει για την καταβολή του ποσού και ἐνῶ γνώριζε πως αὐτό που ἔκανε ἦταν κάτι ἀνάρμοστο πρὸς το ἱερό σχῆμα των κληρικών, ἀναφέρει πως το ἐπραξε «ἀληθινὰ με μεγάλην... συναίσθησιν, διότι ἀτιμάζεται οὕτως τὸ ἱερατεῖον ἐγκαλούμενοι ὡς κατάδικοι εἰς τὸ κριτήριον». Παρά τις προσπάθειές του, εἰσέπραττε πάντα την ἀπάντησις πως ἀδυνατοῦν να πληρώσουν και θέλουν να δωθεῖ ἡ ἀδεια μεταβάσεως του Λεοντίου στη Διοίκησις ὥστε να το ἀποδείξουν αὐτό. Ο Έπαρχος, ἐπισημαίνει ἐν τέλει, πως θα μπορούσε να προβεῖ σε ποῖο δυναμικές ἐνέργειες για την εἰπραξὶ του ποσού, «ὅπερ εἶναι νᾶ τὸ βάλωμεν ὑπὸ φύλαξιν καὶ νᾶ βάλωμεν χέρι εἰς τὰς συνάξεις τὰς ἐκκλησιαστικάς, πλὴν μὴ ἔχοντες ὁδηγίας

³²⁷ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 416.

³²⁸ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σσ. 416-417.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

τοιαύτας... μάλιστα ούσα υπόθεσις ἐκκλησιαστική, δέν εφέρθημεν οὕτως», οπότε, κατέληξε στο να επιτρέψει τη μετάβαση του Λεοντίου στη Διοίκηση, προκειμένου να λάβει τέλος αυτή η υπόθεση. Το ανωτέρω μνημονευθέν και υπ' αριθ. 954/8-4-1825 έγγραφο του Υπουργείου, ενόχλησε πολύ το Σωφρόνιο.

Αυτό φανερώνουν τα όσα ο Σωφρόνιος σημειώνει στην από 8 Μαΐου 1825 επιστολή του προς το Υπουργείο³²⁹, όπου, μεταξύ άλλων αναφέρονται και τα εξής : «...*Με ἄκραν λύπην τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἐδέχθημεν τήν σεβαστήν διαταγὴν τοῦ ὑπουργείου τούτου, δι' ἧς ἐπιπληττόμεθα, ὅτι κωφεύοντες καὶ ἀπειθούντες... δέν ἀπερνῶμεν εἰς τόν ἅγιον Παρωναξίας τήν, παρ' αὐτῆς, διορισθεῖσαν ποσότητα... ἀπεφασίσσαμεν νᾶ ἔλθῃ ὁ ἐπιστάτης... ἵνα ἀπολογηθῇ ὑπὲρ ἀπάντων φέρων καὶ τοὺς λογαριασμοὺς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων... ὅχι νᾶ φωναζόμεθα με στρατιώτας τῆς ἐπαρχίας δὲ καὶ τρεῖς τῆς ἡμέρας ὡς κακοποιοὶ τινές καὶ κατάδικοι!..*». Στην ίδια επιστολή, ο Σωφρόνιος, επισημαίνει την αδυναμία του για την είσπραξη των Επισκοπικών δικαιωμάτων, μόνο και μόνο, επειδή υπήρχε η απλή υποψία στο λαό περί της επανόδου του Ιεροθέου, η οποία, ενισχύθηκε από το γεγονός ότι το Υπουργείο σε έγγραφά του ονομάζει τον Ιερόθεο, Κυριάρχη της επαρχίας, ενώ εκείνον Τοποτηρητή, συγχρόνως δε το Επαρχείο με τους στρατιώτες αξιώνει την καταβολή του ορισθέντος μηνιαίου ποσού στον Ιερόθεο.

Όλα αυτά ενισχύουν την αμφισβήτηση του λαού προς το πρόσωπό του και την απροθυμία για την καταβολή των δικαιωμάτων σε εκείνον. Ακολούθως, ο Σωφρόνιος επισημαίνει πως, είναι ανέφικτη η προσδοκία της Διοικήσεως για έσοδα από τη συγκεκριμένη επαρχία, τα οποία να επαρκούν για την κάλυψη των αναγκών του Σωφρονίου και του Λεοντίου, συγχρόνως δε, να επαρκούν και για την αποστολή του μηνιαίου επιδόματος στον Ιερόθεο. Στη συνέχεια, σημειώνει μια φράση, η οποία, εμπεριέχει μομφή για το πρόσωπο του Ιεροθέου, έχει δε ως εξής : «οὐτε ὁ χαρακτήρ μου ἔπειτα εἶναι τοιοῦτος, οὐτε ἡ συνείδησις μου τό συγχωρεῖ νᾶ πλεονεκτῶ καὶ νᾶ μολύνω τήν ψυχὴν μου με παρανομίας γάμων ἐθισμένων εἰς αὐτήν τήν ἐπαρχίαν». Εκτός αυτού, μνημονεύοντας τις πίκρες που γεύθηκε από τους ιερεῖς της Παρωναξίας, υπονοεί τον Ιερόθεο ως υποκινητή της αρνητικής προς αὐτόν συμπεριφοράς τους, με τα εξής λόγια : «ὅσας δε λύπας καὶ ἀδημονίας ἐγένεθην ἄχρι τοῦδε παρά τινων ἱερέων ἐρεθιζομένων, δέν εἰξεύρω παρά τινος». Εν τέλει δε, επισημαίνει πως με περισσότερες λεπτομέρειες θα πληροφορηθούν γι' αυτά από τον Λεόντιο, «ὅστις καὶ συναγεύεται τούτων». Η παρουσία του Λεοντίου στο Ναύπλιο, δεν άφησε αδιάφορο τον Ιερόθεο, ο οποίος, στις 29

³²⁹ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», περ. *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 418

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Μαΐου 1825 έγραφε προς το Υπουργείο τα εξής : «*Χθές έμαθον, ότι έφθασε έδω είς Ναύπλιον ό έπιστάτης τών είσοδημάτων τής έπαρχίας μου κυρ Λεόντιος, όστις μοι χρεωστεϊ δύο χιλιάδας διακόσια πενήκοντα γρόσια, ό έστί έννέα μηνιαία κατά τό θέσπισμα τής Σ'. Διοικήσεως, ήτις διέταξε νά μοι δίδη 250 γρόσια τόν καθέκαστον μήνα έκ τών είσοδημάτων τής έπαρχίας μου διά τά έξοδά μου, έως ότου νά λάβη πέρας ή διαδικασία μου. Όθεν άφ' ου διετάχθη τετράκις έντονώτατα παρά τής Σ'. Διοικήσεως δέν ήθέλησε, ουδ' όλως νά ύπακούση, αλλά νέμεται έλευθέρως τά είσοδήματα μου, ως κυριάρχης ταύτης τής έπαρχίας, συναθροίσας δε όλους τούς γεγυμνωμένους συγγενείς του, καταδαπανά μετ' αύτών όλα μου τά δικαιώματα, ώσάν νά ήτον είς χρέος ή έπαρχία μου νά θρέφη τούς συγγενείς του και νά ύστεροῦμαι έγώ, νά άδικοῦνται δε και οί δανεισταί μου, και δέν άρκεσθῇ έως έδω, άλλ' ήλθε ένταῦθα φέρων ψευδεπίπλαστον άναφοράν κατ' έμοῦν από τούς άρχαίους άποδεδειγμένους έχθρούς τής ειρήνης και τής αληθείας. Όθεν παρακαλῶ νά υποχρεωθῇ ό κυρ Λεόντιος με όλην τήν δραστηριότητα νά μοι δώση τά άνωθεν έννέα μηνιαία συμποσούμενα είς γρόσια 2250 διότι, άφ' ου ύστεροῦμαι μεγάλως τών καθημερινών μου έξόδων ένοχλοῦμαι δε και από τούς έδω δανειστάς μου. Όθεν παρακαλῶ τήν δικαιοσύνην του ύπουργείου νά μήν τόν άφήση νά άναχωρήση έντεῦθεν, άν δέν μοι δώση τό δίκαιον μου σῶον, νά δώση δε και έγγυητήν τίμιον και γνωστόν είς έμέ, ίνα μή άναχωρήση έως ότουδεν ήθελε με άποδώση τό δίκαιον μου*»³³⁰.

Ο Λεόντιος, στις 30 Μαΐου 1825 υπέβαλε «*Πρός τό έξοχον ύπουργεϊον τής λατρείας*» αναφορά³³¹, δια της οποίας εκθέτει τα προηγηθέντα της υποθέσεως αυτής, μνημονεύει τα σχετικά έγγραφα, παραθέτει καίρια σημεία εξ' αυτών, και υποβάλλει συνημμένα τα εξής : 1. Αναφορά του Σωφρονίου. 2. Οικονομικό απολογισμό έσόδων και έξόδων. 3. Αναφορά των κατοίκων της Νάξου κατά του Ιεροθέου³³². 4. Αντίγραφο επιστολής του Ιεροθέου προς τους Ναξίους³³³. Την επομένη, 31 Μαΐου 1825, ο Λεόντιος υπέβαλλε παρόμοια αναφορά στην κεντρική Διοίκηση, απευθυνόμενη συγκεκριμένα προς «*Τῇ σεβαστῇ Νομοτελεστική τών Ελλήνων έξουσία*»³³⁴. Με τη σύντομη αυτή αναφορά, απλώς υποβάλλει αντίγραφο της από 30 Μαΐου 1825 αναφοράς του προς το Υπουργείο, με αντίγραφα όλων των συνημμένων εν αυτή εγγράφων, εν τέλει δε, επισημαίνει : «*...Ικετεύων λοιπόν την... κυβέρνησιν, όπως ήθελεν*

³³⁰ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σσ. 418-419.

³³¹ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σσ. 420-422.

³³² Για την οποία όπως είδαμε ήταν ενήμερος ο Ιερόθεος και την μνημόνευε στην από 29 Μαΐου 1825 επιστολή του προς το ίδιο Υπουργείο.

³³³ Δια της οποίας επιστολής προφανώς ο Ιερόθεος θα διεμήνυε στους Ναξίους την οσονούπω επάνοδό του στο νησί και ίσως, τους απέτρεπε από την καταβολή των δικαιωμάτων του στον Τοποτηρητή και τον έπιστάτη.

³³⁴ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σσ. 419-420.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ἐπιβλέψῃ εὐμενῶς πρὸς ἡμᾶς τοὺς μυριάκις ἀδίκως ἐγκαλουμένους καὶ διατάξῃ ὁμοχρόνως τὸ ν' ἀφεθῶμεν ἀκαταζήτητοι καὶ ἀνενόχλητοι τοῦ λοιποῦ ...».

Οι ημέρες περνούσαν και ο Λεόντιος δεν είχε καμία είδηση σχετικά με το θέμα του. Κατά την τότε παραμονή του στο Ναύπλιο, ίσως να κατανόησε το δράμα του Ιεροθέου, ο οποίος, δεν είχε χάσει μόνο το Επισκοπείο του από τον Έπαρχο, αλλά είχε χάσει και το θρόνο του και τη Μητρόπολή του και ευρισκόμενος ως εξόριστος στο Ναύπλιο, είχε αναγκασθεί να δανειζεται για να επιβιώσει. Ο Λεόντιος στις 8 Ιουνίου 1825 στέλνει (η καταθέτει, ως ευρισκόμενος στο Ναύπλιο), νέα αναφορά στο Υπουργείο, δια της οποίας υπενθυμίζει έμμεσα ότι εκκρεμεί ακόμη το θέμα του και επικαλούμενος λόγους υγείας προσπαθεί να αποσπάσει, άμεσα, τόσο την υπέρ αυτού απόφαση της Κυβερνήσεως όσο και την άδειά της, προκειμένου να επανέλθει στη Νάξο³³⁵. Γνωρίζοντας όμως την απόφαση της Κυβερνήσεως³³⁶ για έκτακτη εισφορά «πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀγῶνος» εκ των Μητροπόλεων του Αιγαίου Πελάγους, επισημαίνει στο τέλος ότι και για το λόγο αυτό, «...ἡ, τοῦ μέρους μᾶς καταβολή, εἰς τὸν ἔρανον τῶν ἐπαρχιῶν ἀπαιτεῖ τὸ νᾶ μισεύσω ὅσον τάχος».

Το υπουργείο με το υπ' αριθ. 1852/09-06-1825 έγγραφο διαβίβασε την αναφορά του Λεοντίου προς το Εκτελεστικό³³⁷.

Στις 11 Ιουνίου και μόλις τρείς ημέρες μετά από την προηγούμενη αναφορά του, ο Λεόντιος επανέρχεται με νέα αναφορά προς το Υπουργείο, επικαλούμενος επιδείνωση της υγείας του, πιέζει για την αίσια έκβαση της υποθέσεώς του και την ταυτόχρονη αποδέσμευσή του από το Ναύπλιο. Την ίδια ημέρα το Υπουργείο εκδίδει δύο σχετικά με το Λεόντιο έγγραφα. 1. Το υπ' αριθ. 1866/11-06-1825 προς τον έπαρχο Νάξου δια του οποίου ενημερώνει τον έπαρχο ότι «*εσυγχωρήθη ἡ ἄδεια πρὸς τὸν Αρχιμ. Κύριον Λεόντιον νᾶ μεταβῇ αὐτόθι*» και συγχρόνως τον προτρέπει «*νᾶ ὑποδεχθῇ τὸν ῥηθέντα φιλοφρόνως ἐπιτρέπον πρὸς αὐτόν ἐλευθέρως τὰ ὅσα ἐκτέλει πρότερον αὐτόθι χρέη τοῦ ...*»³³⁸. ΚΑΙ 2. Το υπ' αριθ. 1867/11-06-1825 προς τον Λεόντιο δια του οποίου του γνωρίζει εις αυτόν ότι «*...Τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο, ἐξ' αἰτίας τῆς ἀσθενείας σου σοι δίδει τὸ ἐλεύθερον νᾶ μεταβῆς εἰς Νάξον*

³³⁵ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 422.

³³⁶ Σχετικό με αυτή την απόφαση, είναι το υπ' αριθ. 2325/09-06-1825 έγγραφο του Υπουργείου της Οικονομίας προς το Υπουργείο της Θρησκείας, δια του οποίου ορίζεται ως υποχρέωση του Τοποτηρητή Παροναξίας η έκτακτη εισφορά 500 γροσίων και ζητείται η γνωστοποίηση του ονόματος του Τοποτηρητή προς το Υπουργείο της Οικονομίας. Το Υπουργείο της Θρησκείας σε απάντηση, δια του υπ' αριθ. 1885/20-06-1825 εγγράφου του γνωστοποίησε το όνομα του Τοποτηρητή Παροναξίας, επισκόπου Μυρίνης Σωφρονίου. Επίσης, δια του υπ' αριθ. 1892/20-06-1825 εγγράφου του προς τον Σωφρόνιο του εγνώριζε πως «*...τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Οἰκονομίας διορίζον ζητεῖ ἀπὸ τὴν Σεβασμότητα σου γρόσια 500...*», πρβλ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σσ. 424-426.

³³⁷ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 422.

³³⁸ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 423.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

καί νᾶ ἐκτελεῖς τά ἔργα σου... καί τοῦτο μᾶλλον διά τό ἀνώμαλον τῶν καιρικῶν περιστάσεων...»³³⁹.

Με τη φράση «τό ἀνώμαλον τῶν περιστάσεων», δεν νοείται βεβαίως τίποτε ἄλλο ἀπό την νικηφόρα προέλαση του Ιμβραήμ στην Πελοπόννησο, ἐξ' αἰτίας της οποίας στις 2 Μαΐου 1825 εἶχε ἐκδοθεῖ ἡ υπ' αριθ. 7058 ἐιδική διαταγή ἀπό το Ἐκτελεστικό Σώμα, δια της οποίας καλούνταν ὅλοι οἱ κληρικοί νά κηρύττουν υπέρ της λήψεως τῶν ὅπλων καί της ἀντιμετωπίσεως τοῦ ἐχθροῦ, καί συγκεκριμένα : «...Νᾶ διασπαρῶν ἐκ τοῦ ἱερατείου πατριῶται με εἰλικρίνειαν καί με λόγον καθ' ὅλας τάς ἐπαρχίας. Οὗτοι νᾶ παραστήσουν εἰς τόν λαόν τόν κίνδυνον, τόν ὁποῖον διατρέχει σήμερον ἡ Πατρίς καί νᾶ παρακινήσουν ὅλα τά ἄρματα νᾶ κινηθῶν εἰς βοήθειαν τοῦ Νεοκάστρου, καί νᾶ τοὺς βεβαιώσουν, ὅτι μόνη ἡ γενναϊότης καί προθυμία τῶν Ἑλλήνων ἀρκοῦν νᾶ ματαιώσουν ὅλα τά σχέδια τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλέως κινδυνεύομεν τά ἔσχατα...»³⁴⁰.

Οἱ δυνάμενοι, παντός βαθμοῦ κληρικοί, ἀνταποκρίθηκαν πρόθυμα στην πρόσκληση της Κυβερνήσεως καί ἐξαπολύθηκαν ἐμψυχώνοντας τοὺς ραγιάδες νά μὴ φοβηθῶν, νά πάρουν γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά τὰ ὅπλα ἐναντί τοῦ ἐχθροῦ καί τοῦτο με ὁμόνοια καί ὁμοψυχία. Ἀπό το γενικό αὐτό προσκλητήριο, δὲν μπορούσε νά ἐξαιρεθεῖ ὁ δυναμικός καί ἐνθουσιώδης αγωνιστής, Παροναξίας Ιερόθεος.

Στο σχετικό ἐγγράφο (το ὁποῖο προφανῶς εἶναι μεταγενέστερο τοῦ προηγουμένου, ἴσως δὲ νά ἐστάλη ἀκόμη καί τον Ιούνιο) το Ὑπουργεῖο προτρέπει τὸν Ιερόθεο, «...ὅπως περιερχόμενος τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων τῆς Πελοποννήσου, παραστήσῃ εἰς αὐτοὺς τόν μέγαν κίνδυνον τῆς πατρίδος καί καθ' ὅλους τοὺς ἐκκλησιαστικούς τρόπους παρακινήσῃ τοὺς χριστιανοὺς, νᾶ λάβωσιν ἅπαντες τὰ ὅπλα καί νᾶ τρέξωσι τό οἰλιγορότερον ὅσοι πιστοὶ εἰς τοῦτον τόν ἱερόν ἀγῶνα καθότι ἐχάθημεν καί ἡ πατρίς ἀπώλετο...»³⁴¹.

Ο Ιερόθεος, ὁμως, εἴτε ἐπειδὴ, στερούμενος ἐσόδων δὲν εἶχε πράγματι τὴ δυνατότητα νά κινηθεῖ ὅπως θὰ ἐπιθυμούσε, εἴτε ἐπειδὴ, ἤθελε καί πάλι νά πιέσει τὴ Διοίκηση γιὰ τὴν λήψη τῶν οφειλομένων, στις 9 Ιουνίου 1825 ἔθεσε καί ἐκ νέου τὸ οικονομικό τοῦ πρόβλημα πρὸς το Ὑπουργεῖο, ἀναφέρων στο ἐγγράφο του τὰ ἐξῆς : «...διετάχθην παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τούτου διά νᾶ ἐξέλθω εἰς τάς ἐπαρχίας τῆς πελοποννήσου διά νᾶ παρακινήσω τοὺς Ἕλληνας νᾶ κινηθῶν ἐναντίον τῶν βρωμερῶν ἀράβων... ἐπειδὴ ὁμως καί στεροῦμαι διόλου ἐσόδων παρακαλῶ νᾶ μοι δοθῶσιν χίλια γρόσια ὡς δάνεια ἀπὸ τό ἐθνικόν ταμεῖον διά νᾶ κάμω τά

³³⁹ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 423.

³⁴⁰ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 423.

³⁴¹ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 424.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

έξοδά μου... καί ἔπειτα τό ὑπουργεῖον ἅς βιάσῃ τόν τοποτηρητήν μου νᾶ τά δώσῃ ἐκ τῶν ὅσων δηλαδή με χρεωστεῖ 2250 γρόσια ἐννέα μηνῶν μηνιαία... καί ἄχρι τῆσδε δέν μοι ἐδῶσε ὡς εἶναι γνωστόν... οὐδ' ὀβολόν...»³⁴².

Οἱ ἐκτακτες περιστάσεις που διέρχονταν ἡ Πατρίδα ἀνάγκασαν τρόπον τινά τῇ Διοίκηση, νά παραμερίσει τὰ προσωπικά πάθη καί τίς ἐχθρότητες καί νά χορηγήσῃ γενική ἀμνηστία³⁴³.

Οπότε, τὸ Εκτελεστικό Σώμα με τὸ υπ' αριθ. 9036/24-06-1825 ἐγγράφὸ τοῦ πρὸς τὸ Υπουργεῖο τῆς Θρησκείας ἐνημέρωνε γιὰ τὴν ἀπόφασή του, περὶ χορηγήσεως ἀμνηστίας καί στὸν Παρναξίας Ιερόθεο.

Στὸ ἐγγράφο, συγκεκριμένα ἀναφέρονται καί τὰ ἐξῆς : «Ἐπειδὴ κατὰ τὴν γενομένην γενικὴν ἀμνησίαν εἶναι καὶ ὁ ἐνταῦθα Ἅγιος Παρναξίας Κορς Ιερόθεος νᾶ ἀπολαμβάνῃ τὰ προσήκοντα εἰς αὐτόν Ἀρχιερατικά δίκαιά τοῦ, διὰ τοῦτο, ἐν ὅσῳ εἰσέτι οὗτος διατρίβει ἐνταῦθα διὰ τὰς περιστάσεις νᾶ ἔχῃ τό ἐλεύθερον νᾶ διορίσῃ ἐπίτροπον τοῦ, ὁποῖον ἐγκρίνει, διὰ νᾶ συνάξῃ ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Πάρου καὶ Νάξου διὰ λογαριασμόν τοῦ τὰ ἀρχιερατικά τοῦ δίκαια· νᾶ διορισθῇ δὲ καὶ ὁ Τοποτηρητὴς τοῦ νᾶ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν μετὰ τοῦ ἐπιστάτου τῶν Ἀρχιερατικῶν εἰσοδημάτων...»³⁴⁴.

Τὸ Υπουργεῖο, τὴν ἐπόμενη ἡμέρα με τὸ υπ' αριθ. 1912/25-06-1825 ἐγγράφὸ τοῦ ἐνημέρωσε τὸν Ιερόθεο γιὰ τὴν ἀπόφασή του Εκτελεστικοῦ, γράφοντας πρὸς ἐκεῖνον τὰ ἐξῆς : «Ἐπειδὴ καὶ ἡ Σ'. ἡμῶν Διοικήσεις προνοουμένη ὡς κοινὴ μήτηρ διὰ τὰ τέκνα τῆς ἐχάρισε γενικὴν ἀμνησίαν ἐπίσης εἰς ὅλους τοὺς ὑποπεσόντας καὶ κατηγορηθέντας εἰς διάφορα πολιτικά ἐγκλήματα (ἐκτός τῆς φανεράς προδοσίας) τὰ ὁποῖα αὐτὰ ἀκυροῦνται ἤδη καὶ πέμπονται ὅλα εἰς τὸν βυθόν τῆς λήθης... Ὅθεν κατὰ τὴν υπ' αριθ. 9036 διαταγὴν τοῦ Σ'. Ἐκτελεστικοῦ Σώματος λύεται καὶ ἡ πανιερότης σου τῆς προτέρας κατηγορίας καὶ ἔχεις ὅλον ἐκεῖνο τό δικαίωμα τοῦ πολίτου νᾶ ἀπολαμβάνῃς τὰ προσήκοντα εἰς τὴν ἐπαρχίαν σου ἀρχιερατικά δίκαιά σου ὡς ποιμὴν καὶ ἱεράρχης γνήσιος... ἔχεις τό ἐλεύθερον νᾶ διορίσῃς ἐπίτροπον σου... διορίζεται προσέτι καὶ ὁ παρὰ τῆς Διοικήσεως ἀποσταλείς τοποτηρητὴς μετὰ τοῦ ἐπιστάτου ν' ἀναχωρήσωσιν...»³⁴⁵.

³⁴² ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ὁ Ἄνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 424.

³⁴³ Ἡ ἀπόφασή περὶ γενικῆς ἀμνηστίας ἐλήφθη ἀπὸ τὸ Βουλευτικὸ Σώμα στίς 18 Μαΐου 1825. Στὴν ἀπόφασή, μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρονται καί τὰ ἐξῆς : «...Τὸ Βουλευτικὸν προβάλλει : Νᾶ χαρισθῇ καὶ νᾶ κηρυχθῇ γενικὴ ἀμνηστία καὶ λύσις παντός πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ δεσμοῦ, εἰς ὅσους ἀντέπραξαν ἢ ἀντιπολιτεύθησαν με τὴν Διοίκησιν, τόσον εἰς τὴν ἐνεστῶσαν Γ', καθὼς καὶ εἰς τὴν παρελθούσαν Β' περίοδον...». Πρβλ. Α.Ε.Π., τ. 8, σ. 237.

³⁴⁴ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ὁ Ἄνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σσ. 426-427.

³⁴⁵ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ὁ Ἄνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 427.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Επίσης, στο υπ' αριθ. 1914/25-06-1825 έγγραφο προς τους Σωφρόνιο και Λεόντιο, έγραφε : «...διορίζεσθε ἅμα λαβόντες τήν διαταγήν ταύτην εὐθύς νᾶ ἀναχωρήσητε ἐκ τῆς ἐπαρχίας Παροναζίας καί νᾶ τραβιχθῆτε πρὸς τό παρόν εἰς ὁποίαν ἄλλην ἐγκρίνετε. Ἡ Διοίκησις ἔχει περί ἡμῶν τήν πρόνοιαν νᾶ σάς οἰκονομήσῃ ἀλλαχόθεν, αἱ, πρὸς τήν ἐπαρχίαν ταύτην, πισταί ἐκδουλεύσεις σάς ἀπεδείχθησαν ἐμπράκτως, πλὴν ἡ ἀμνηστία ἐγίνε κοινῶς ἐπίσης... δέν πρέπει νᾶ ἐνοχληθῆτε πρὸς τάς, τοῦ ὑπουργείου, διαταγάς...»³⁴⁶.

Ἡ διαταγή του Υπουργείου, ἐφθάσε στη Νάξο στις 27 Ιουνίου 1825 και προξένησε θλίψη στον Επίσκοπο Μυρίνης Σωφρόνιο και τον Αρχιμανδρίτη Λεόντιο Καμπάνη, ἐκπληξη δε και αναταραχή, στους διώκτες του Ιεροθέου. Αυτό προκύπτει από το έγγραφο το οποίο συνέταξαν οι «πρόκριτοι της Νάξου» και απέστειλαν αυθημερόν «Προς το Σεβαστόν Βουλευτικόν σώμα». Στο κείμενο αυτό, το οποίο υπογράφουν 20 πρόκριτοι της Νάξου, αναφέρεται πως η επάνοδος του Ιεροθέου θα επιφέρει «πόσῃ ἐνόχλησιν, πόσας διχονοίας καὶ κακίας». Ἐκπληξη αποτελεί, η μνεία ενός γράμματος που συναπέστειλαν με το έγγραφο αυτό, το οποίο γράφουν «ἐνεχείρισε πρὸς τό Κοινόν μᾶς εἰς τήν ἀναχώρησιν τοῦ ὁ παραστάτης μᾶς Μιχαήλ Μαρκοπολίτης καί παρ' οὗ ἠλπίζετο κάθε ἐμπόδιον εἰς τήν ἀθώωσιν αὐτοῦ, εἰδότες καλῶς τά ἐκ τούτου τῇ πατρίδι συμβαίνοντα κακά»³⁴⁷. Παρά το γεγονός ότι η φράση αυτή πάσχει από συντακτικῆς ἐπόψεως, εἶναι φανερό πως οι συντάκτες του εγγράφου, με την φράση αυτή, ὄχι ἀπλῶς ἐνέπλεκαν και τον Μιχαήλ Μαρκοπολίτη στην υπόθεση, ἀλλὰ τον συναριθμοῦσαν στους μη ἐπιθυμοῦντες την επάνοδο του Ιεροθέου στη Νάξο. Αποτελεῖ λοιπόν ἐκπληξη η συμμετοχή του Μιχαήλ Μαρκοπολίτη σε μια τέτοιου εἶδους κίνηση και μένει να αποδειχθεῖ ἀπό την ιστορική ἐρευνα, αν ὄντως ἴσχυε κάτι τέτοιο, ἔστω και προς στιγμὴν, δηλαδή μόνο κατ' ἐκείνη την συγκεκριμένη συγκυρία. Το ἐν λόγω ἐγγραφο, τελειώνει με την προς «τούς πατέρες τοῦ Ἔθνους» παράκληση να λυτρώσουν το νησί της Νάξου ἀπό τα δεινά θα ἐπέλθουν «ἀναποφεύκτως, ἀν καί ἐκ δευτέρου ὁ κύριος Ἱερόθεος πατήσῃ τό ἔδαφος» της Νάξου. Καθὼς ἐπίσης και με την προς τον Λεόντιο Καμπάνη παράκληση, να στείλει το ἐγγραφο αυτό στην Διοίκησι, του οποίου αρχιμανδρίτου τις ἀρετές καθὼς και του τοποτηρητοῦ αἰγίου Μυρίνης, ἐγράφαν πως : «ου δικαιούμεθα σιωπᾶν».

Παρά τα ἀνωτέρω, μπορούμε να φαντασθούμε με ποιά και πόση ἀνακούφιση δέχθηκε ο Ιερόθεος την εἰδηση για την ἀποφάση της Διοικήσεως περί της επανόδου του στη Νάξο. Πόσο σκίρτησε η καρδιά του και πόσο ἐκλάψαν τα μάτια του ἀπό την χαρά και την ἀγαλίαση

³⁴⁶ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Ἄνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 427.

³⁴⁷ Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ - ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οι Κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναζίας*, Εταιρεία Ιστορικών Σπουδών ἐπὶ του Ἑλληνισμοῦ, Θεσσαλονίκη 2019, σ. 567.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

που αισθάνθηκε, μαθαίνοντας πως, μετά από δέκα περίπου μήνες εξορία, επιστρέφει στην αγαπημένη του Μητρόπολη Παροναξίας.

Βέβαια η εξέλιξη αυτή, δεν θα ήταν γεγονός αν ο Ιερόθεος δεν είχε φροντίσει να επηρεάσει την Διοίκηση μέσω ισχυρών φίλων του. Οι οποίοι, ίσως και στο παρελθόν να είχαν προσπαθήσει χωρίς επιτυχία να τον απαλλάξουν της κατηγορίας, αλλά τώρα το επέτυχαν, δεδομένης της χρονικής συγκυρίας και λόγω της γενικής αμνηστίας που δόθηκε.

Ο Ιερόθεος, φαίνεται πως ακόμη και μετά την ενημέρωσή του για τη γενική αμνηστία, δεν μετέβη άμεσα στη Νάξο, λόγω της συμμετοχής του στον «ξεσηκωμό» των Πελοποννησίων κατά του Ιμπραήμ, σύμφωνα με το προς αυτόν έγγραφο του Υπουργείου το οποίο ήδη μνημονεύσαμε.

Υποθέτουμε λοιπόν, πως επέστρεψε στην Πάρο και τη Νάξο, ένα και πλέον μήνα μετά τη χορήγηση της γενικής αμνηστίας και τότε απηύθυνε από εκεί, την από 29 Ιουλίου 1825 επιστολή του, προς τον πρόεδρο του Εκτελεστικού Γεώργιο Κουντουριώτη, εκφράζοντας τις ευχαριστίες του προς τη Διοίκηση και γνωστοποιώντας πως έγινε δεκτός με χαρά από το ποίμνιό του. Την επιστολή αυτή, παραθέτουμε ολόκληρη :

«Έκλαμπρότατε καί εὐεργετικώτατε μοι Πρόεδρε τοῦ Ἐκτελεστικοῦ,

Φθάσας, σὺν Θεῷ, ὑγίης εἰς τὴν ταπεινὴν παροικίαν μου, λόγῳ εὐγνωμοσύνης, δηλοποιῶ τῇ αὐτῆς ἐκλαμπρότητι ὅτι ὅλοι κοινῶς οἱ ἐπαρχιῶται μου, πληροφορηθέντες τὴν ἐπέλευσιν μου, σὺν χαρὰ καὶ ἀγαλλιάσει με προϋπήνησαν καὶ μετὰ τῆς δεούσης εὐλαβείας καὶ ὑποδοχῆς φιλοφρονήσαντες υπερευεφράνθησαν ἀπολαύσαντες με καὶ ἡ παραμικρά ἐναντίωσις ἢ ἀντιλογία δὲν ἐσυνέβη παρὰ τινος, ὡς υπέθετεν ἡ ἐκλαμπρότης τῆς, κατὰ τὰς ἐσφαλμένας ἰδέας τινῶν οἱ ὅποιοι προέλαβον νᾶ τῇ εἴπωσιν, ἀλλὰ μάλιστα κοντὰ εἰς τοὺς πολλοὺς καλοθελητάς μου καὶ οἱ περισσότεροι τῶν ἐναντίων ἀπέδωκαν τὸ υἱικόν πρὸς ἐμέ χρέος τῶν, ἐκτός δύο ἢ τριῶν, οἱ ὅποιοι, μ' ὅλον ὅπου δὲν ἦλθον εἰσέτι πρὸς χαιρετισμόν μου, ὅμως ἐλπίζω, θεία συνάρσει, νᾶ μεταβάλω τὴν ἐναντίαν διάθεσιν τῶν με τόν πολιτικόν τρόπον καὶ με τὴν συνήθη πραότητα μου. Καί ταῦτα θέλει πληροφορηθῇ ἡ αὐτῆς ἐκλαμπρότης παρὰ πολλῶν ἄλλων, ἐφ' οἷς ᾗσιν πεπληροφορημένος εἰμί ὅτι θέλει χαρῇ ἡ εὐεργετικὴ μοι ἐκλαμπρότης. Ὅθεν καὶ παρακαλῶ, γνωρίζουσα με ὅλως οἰκειότατον καὶ ἔνθερμον πρὸς θεόν εὐχέτην τῆς, νᾶ μ' ἔχη εἰς τὴν εὐνοίαν καὶ προστασίαν τῆς ἐπιτάττουσα με ἐν οἷς κρίνει με ἱκανόν, καὶ ἔξει με προθυμότατον, ἧς καὶ τὰ ἔτη εἶεν θεόθεν πολυάριθμα καὶ πανευφρόσυνα. 1825 Ἰουλίου 29

Τῆς εὐεργετικωτάτης μοι ἐκλαμπρότητος,

Πρὸς Θεόν διάπυρος ἰκέτης καὶ ὅλως πρόθυμος τῶν ἐπιταγῶν τῆς

Ὁ Παροναξίας Ἱερόθεος

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

(*Επί τοῦ νότου*) : *Πρός τόν ἐκλαμπρότατον Πρόεδρον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Κύριον Γεώργιον Κουντουριώτην. Εἰς Ναύπλιον*»³⁴⁸.

Με την επάνοδο του Ιεροθέου στη Μητρόπολη Παροναξίας και την αποστολή αυτής της επιστολής, λήγει πλέον και ουσιαστικά, η δεύτερη εξορία του Ιεροθέου. Όμως, το ζήτημα της οφειλής των 2500 γροσίων³⁴⁹ από μέρους του Σωφρονίου και του Λεοντίου προς τον Ιερόθεο, εξακολούθησε να υφίσταται.

Ο Σωφρόνιος, έχοντας μαζί του το Λεόντιο, αναχώρησε από τη Νάξο τον Ιούλιο του 1825 και εγκαταστάθηκε στην Ερμούπολη της Σύρου, εκεί, ανέλαβε πάλι τα καθήκοντά του, ως «Αρχιερατικός Επίτροπος» και αντιπρόσωπος του κυριάρχου της επαρχίας εκείνης, Επισκόπου Άνδρου Διονυσίου.

Από τη Σύρο, οι δύο, έστειλαν την με ημερομηνία 13 Ιουλίου 1825 επιστολή προς το Υπουργείο της λατρείας, με την οποία ενημερώνουν για την αναχώρησή τους από τη Νάξο, πως αυτό έγινε «με άκραν δυσaráσκεϊαν πάντων των της Νάξου προυχόντων», γράφουν ότι περιμένουν την πραγματοποίηση των υποσχέσεων της Διοικήσεως για την περί αυτούς πρόνοιά της και εκφράζοντας τη δυσφορία τους για το χρόνο που έγινε η απομάκρυνσή τους από τη Νάξο, καταλήγουν ως εξής : «...καθότι εξοσθέντες εἰς τόν καιρόν τῶν τακτικῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐπαρχίας, τόν ὁποῖον ἀνυπομόνως ἐπεριμένομεν δῆλον ὅτι ὕστερούμεθα ἀν βραδύνη ἢ, πρὸς ἡμᾶς, εὐσπλαχνία τῆς Διοικήσεως...»³⁵⁰.

Ἦδη αναφέραμε πως ο Ιερόθεος διαβεβαίωνε με επιστολή του το Γεώργιο Κουντουριώτη, πως δεν αντιμετώπισε κανένα πρόβλημα μετά την επάνοδό του στη Νάξο. Ἴσως ὅμως να βιάστηκε να στείλει αυτή την επιστολή. Ἴσως να διαπίστωσε στη συνέχεια, πως δεν είχε την καθολική αποδοχή που νόμιζε ἢ ἠλπιζε να ἔχει. Μάλλον, συνέχισαν να του προξενούν προβλήματα οι ἀπό ἐτῶν διώκτες του. Ἐτσι ἐξηγείται το γεγονός ὅτι το Ἐκτελεστικό Σώμα ἐξέδωσε την υπ' αριθ. 9921 διαταγή, βάσει της οποίας ἐξεδόθη κατόπιν, η υπ' αριθ. 2077/22-08-1825 διαταγή του Υπουργείου της Λατρείας, στην οποία αναφέρονται και τα εξής : «...ἐδόθη ἡ ἄδεια ὡς κανονικός καί γνήσιος ἀρχιερεὺς τῆς ἐπαρχίας Παροναξίας ν' ἀπέλθῃ εἰς τήν παροικία τοῦ καί ἐκεῖ νᾶ ἐκτελῇ τά ἐκκλησιαστικά τοῦ καθήκοντα ἀκωλύτως καί κυριαρχικῶς...»³⁵¹.

³⁴⁸ Α.Λ.Γ.Κ., Εν Αθήναις, 1966, τόμος 4^{ος}, σ. 325, έγγραφο 411.

³⁴⁹ Που εν τῷ μεταξύ, ἔγιναν 3000 γρόσια, διότι, τα 500 γρόσια για τον ἔρανο δεν κατέβαλε ο Σωφρόνιος, ἀλλά ο Ιερόθεος.

³⁵⁰ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 429.

³⁵¹ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 430.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Εδραιώνοντας τη θέση του ο Ιερόθεος με τα έγγραφα αυτά, στράφηκε κατόπιν με εκ νέου αναφορά του, στο ζήτημα της διεκδικήσεως των οφειλομένων υπό του Σωφρονίου και του Λεοντίου 2500 γροσίων, τα οποία εν τω μεταξύ είχαν γίνει 3000, λόγω της εκτάκτου καταβολής των 500 γροσίων υπέρ του εράνου, τα οποία έπρεπε να έχει καταβάλλει ο Σωφρόνιος, αντ' αυτού δε, κατέβαλε ο Ιερόθεος. Λαμβάνοντας αφορμή από αυτή την αναφορά το Εκτελεστικό, στέλνει προς το Υπουργείο της Λατρείας το υπ' αριθ. 14050/2-11-1825 έγγραφο στο οποίο γράφει μεταξύ άλλων και τα ακόλουθα : «...*Από αναφοράν τοῦ Αγίου Παρωναξίας πληροφορεῖται ἡ Διοίκησις, ὅτι ὁ Μυρίνης καί ὁ Ἀρχιμανδρίτης Λεόντιος δυστροπούντες κατακρατοῦσιν εἰσέτι, τά ὁποῖα προδιετάχθησαν νᾶ δώσωσι μηνιαία εἰς τόν ἀναφερόμενον γρόσια δύο χιλιάδες πεντακόσια, καί προσέτι ἐν ᾧ αὐτοί ἐσύναζαν ὅλας τάς ἐκκλησιαστικάς προσόδους τούτου τοῦ ἔτους, καί ἐπομένως ἔπρεπε νᾶ πληρώσωσι τόν ἔρανον, ἀδιαφόρησαν εἰς τήν πληρωμήν τῶν 500 γροσίων τοῦ προσδιορισθέντος ἐράνου καί βιασθεῖς ἐπομένως τά ἐπλήρωσεν ὁ ἀναφερόμενος Παρωναξίας, ὅθεν συμποσοῦνται γρόσια τρεῖς χιλιάδες, τά ὁποῖα χρεωστῶσιν εἰς αὐτόν οἱ ἀνωτέρω. Διατέττεται λοιπόν τό ὑπουργεῖον τοῦτο νᾶ ἐκδῶσῃ πρὸς αὐτούς ἔντονον διαταγήν διὰ νᾶ πληρώσωσιν εἰς τόν Παρωναξίας τήν ἀνωτέρω ποσότητα ἄνευ προφάσεως ἢ ἀντιλογίας, εἰδοποιούμενοι προσέτι, ὅτι ἂν καί αὗθις δυστροπήσουν θέλουν υποχρεωθῇ...*»³⁵².

Στη συνέχεια, το Υπουργείο της Λατρείας με την υπ' αριθ. 3438/5-11-1825 διαταγή του απευθύνθηκε στους Σωφρόνιο και Λεόντιο, γράφοντας μεταξύ άλλων και τα εξής : «...*δυστροπούντες κατακρατῆτε εἰσέτι τά ὁποῖα προδιετάχθητε παρά τοῦ Ὑπουργείου τούτου νᾶ δώσητε μηνιαία εἰς τήν Σεβασμιότητα τοῦ γρόσια 2500 καί προσέτι ἐν ᾧ ὑμεῖς ἐσυνάξατε ὅλας τάς ἐκκλησιαστικάς προσόδους τούτου τοῦ ἔτους ἔπρεπε νᾶ πληρώσετε καί τόν ἔρανον, ἀλλά ἀδιαφορήσαντες εἰς τήν πληρωμήν τῶν 500 γροσίων... ἡ Σεβασμιότης τοῦ ἐπλήρωσε καί αὐτό... Ὡς. ἡμῶν Διοίκησις... διατάττει... νᾶ πληρώσητε ἀνυπερθέτως εἰς τήν Σεβασμιότητα τοῦ τήν ἀνωτέρω ποσότητα τῶν τριῶν χιλιάδων ἄνευ προφάσεως... ἂν καί αὗθις παρακούσητε θέλετε υποχρεωθῇ διὰ τῆς βίας.... προτρέπεσθε ἀμεταθέτως νᾶ ὑπακούσητε...*»³⁵³. Αλλά και με το υπ' αριθ. 3439/5-11-1825 έγγραφό του προς τον Ιερόθεο το Υπουργείο της Λατρείας τον ενημέρωνε πως : «...*δυνάμει... τῆς εἰρημένης διαταγῆς θέλεις ὑποχρεώσει αὐτούς διὰ νᾶ σε μετρήσωσι τήν εἰρημένην ποσότητα, ἂν δε τοῦναντίον δυστροπούντες παρακούσωσι νᾶ εἰδεάσης τό Ὑπουργεῖον τοῦτο ἐγκαίρως νᾶ λάβῃ περὶ αὐτῶν ἑκτακτά μέτρα*»³⁵⁴.

³⁵² ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 430.

³⁵³ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 431.

³⁵⁴ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 431.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Όμως, το Υπουργείο της Λατρείας φαίνεται πως απευθύνθηκε και προς το Υπουργείο Εσωτερικών, το οποίο, κατόπιν με τα υπ' αριθ. 2744 και 2746 έγγραφά του προς τα Επαρχία Μυκόνου και Σύρου, έδινε εντολή στους Επάρχους γράφοντας : «...*ἐνεργήσατε ἐν λόγῳ τῷ τρόπῳ μὴ ἀμφιβάλλοντες ὅτι, εἰς τὴν καὶ ἤδη τυχοῦσαν παρακοὴν τῶν εἰρημένων, θέλει δείξιν ἡ Σ'. Διοίκησις ἐναργεστάτην τὴν, κατ' αὐτῶν, ἀγανάκτησιν*»³⁵⁵. Απο τις πηγές και την εως τώρα έρευνα δεν προκύπτει η καταληξη της υπόθεσης αυτής.

Την περίοδο αυτή, όμως, της δεύτερης εξορίας του Ιεροθέου και κατά την παραμονή του στο Ναύπλιο, (μάλλον εντός του Ιανουαρίου του 1825), συνέβη και ένα αξιομνημόνευτο περιστατικό, που αφορούσε τον Παροναξίας Ιερόθεο και τον επιστήθιο φίλο του, **Θεόδωρο Κολοκοτρώνη**.

14. Ο Παροναξίας Ιερόθεος και ο «Γέρος του Μοριά».

Έχουμε αναφερθεί και σε άλλο σημείο για την προσωπική φιλία του Ιεροθέου με το Γέρο του Μοριά, Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, καθώς και στο γεγονός ότι αλληλογραφούσαν για διάφορα θέματα μεταξύ τους. Στην ενότητα αυτή, θα κάνουμε λόγο για την πιο δύσκολη στιγμή στη ζωή του Θ. Κολοκοτρώνη, που δεν ήταν βέβαια ούτε η δίκη του, ούτε η καταδίκη του, ούτε η φυλάκισή του στην Ύδρα ή στο Παλαμήδι, αλλά ήταν ο θάνατος του πρωτότοκου γιού του, του Πάνου Κολοκοτρώνη. Ήταν η σκληρή εκείνη περίοδος, του δεύτερου μεταξύ των Ελλήνων πολέμου. Ο Πάνος Κολοκοτρώνης στις 3 Δεκεμβρίου 1824 κοντά στο χωριό Παλλάντιο Αρκαδίας, έπεφτε νεκρός από βόλι που έριξε χέρι Έλληνας, χέρι Ορθοδόξου Χριστιανού. Το πλήγμα ήταν καίριο, η πληγή ήταν αδιάθετη για το Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, όλα θα τα ξεχνούσε στο διάβα των επόμενων χρόνων, αυτό όμως, **ποτέ**. Συντετριμμένος και πολυτεθλιμένος περί τα τέλη Δεκεμβρίου του 1824, αποφάσισε να καταθέσει τα όπλα και να παραδοθεί στους αντιπάλους του. Μάταια προσπάθησαν να τον μεταπείσουν οι έμπιστοι και αφοσιωμένοι φίλοι του. Εκείνος αμετάπειστος μετέβη στο Ναύπλιο που ήταν η έδρα της Διοικήσεως, και παραδόθηκε «ξαρμάτωτος», στους Κυβερνητικούς. Εκείνη την εποχή, όμως, βρήκε στο Ναύπλιο έναν μάλλον απροσδόκητο³⁵⁶ φίλο και πολύτιμο συμπαραστάτη στις δύσκολες στιγμές που περνούσε. Στο Ναύπλιο βρήκε, **τον Ιερόθεο Αριστάρχου!**

³⁵⁵ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Άνδρου Σωφρόνιος», *Θεολογία*, τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σ. 431.

³⁵⁶ Απροσδόκητο, με την έννοια ότι ο Ιερόθεος, υπό κανονικές συνθήκες, θα έπρεπε να βρίσκεται στην έδρα του.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Μπορούμε να φαντασθούμε τις ατελείωτες ώρες που περνούσε ο Ιερόθεος στο σπίτι³⁵⁷ του τελούντος υπό «κατ' οίκον περιορισμό» φίλου του, Θεοδώρου Κολοκοτρώνη. Τα παρήγορα λόγια του Ιεράρχου προς τον αγωνιστή, για την ψυχή του αδικοχαμένου Πάνου. Τις ατέρμονες συζητήσεις που θα έκαναν οι δύο σπουδαίοι άνδρες, σχολιάζοντας την τότε επικαιρότητα, τα πρόσωπα και τα πράγματα εκείνης της εποχής, το αμφίβολο μέλλον της «ψωροκώσταινας», το οποίο μάλλον εκείνη την εποχή, θα φάνταζε και στους δύο, ιδιαιτέρως δυσοίωνο. Την εποχή αυτή λοιπόν, έλαβε χώρα ένα γεγονός, που, αποδεικνύει περίτρανα τους δεσμούς αγάπης, φιλίας, αλληλοεκτιμήσεως και αλληλοστηρίζεως, μεταξύ του Ιεροθέου και του Θεοδώρου Κολοκοτρώνη. Αναφερόμαστε στο γεγονός που έλαβε χώρα την περίοδο που βρίσκονταν σε κατ' οίκον περιορισμό ο Κολοκοτρώνης και κατά το οποίο : «*ὁ ἐπίσκοπος Παροναζίας Ἱερόθεος, που εὕρισκετο εἰς τό Ναύπλιον ὑπό ἐπιτήρησιν διότι ἦτο φίλος τῶν ἀντικυβερνητικῶν, φρονῶν ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης ἐκινδύνευε, παρεσκεύασε τήν ἀπόδρασίν τοῦ. Ὁ Ἱερόθεος ἐφρόντισε νᾶ ἀνοίξουν μυστικά διὰ μέσου μιᾶς οἰκίας συνεχομένης με τό φρουρίον μίαν ὁπὴν εἰς τό τεῖχος καί ἐπρότεινεν τήν ἐκεῖθεν δραπετεύσιν τοῦ Κολοκοτρώνη...*»³⁵⁸, ασχέτως αν εκείνος αρνήθηκε να επωφεληθεί και να δραπετεύσει.

Ας αφήσουμε, όμως, να μας διηγηθεί το εν λόγω περιστατικό, ο υπασπιστής του Γέρου του Μοριά, Φώτιος Χρυσανθόπουλος, ο περίφημος «Φωτάκος», ο οποίος, στα απομνημονεύματά του αναφέρεται στο γεγονός, προβαίνοντας σε λεπτομερή καταγραφή του ιστορικού αυτού περιστατικού και γράφοντας συγκεκριμένα τα εξής :

«*...Τό Ἐκτελεστικόν τότε εἶχεν ὑπό ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν τόν ἐπίσκοπον Παροναζίας Ἱερόθεον διὰ τόν λόγον, ὅτι ἐφρόνει τά τῶν ἀνταρτῶν καί ἦτο φίλος τοῦ Κολοκοτρώνη. Διὰ δε τῆς φροντίδος καί ἐπιμελείας τοῦ ἐπισκόπου τούτου, κατωρθώθη νᾶ διατρυπηθῇ τό τεῖχος τοῦ φρουρίου πλησίον μιᾶς τάπιας, ὅπου ἦσαν αἱ οἰκίαι τοῦ Δεληγιάνη καί Σ'. Χαραλάμπη, καί τώρα εἶναι τό κατάστημα τῆς διευθύνσεως τοῦ μηχανικοῦ· τό δε μυστικόν τοῦτο ἐγίνε γνωστόν εἰς τόν Κολοκοτρώνην καί ἐπαρακινήθη πάλιν ὑπό τῶν φίλων νᾶ φύγῃ ἐκεῖθεν διὰ τῆς ἀνοιχθείσης ὁπῆς χωρίς νᾶ τόν ἴδη κανεῖς, καί ἡ Διοίκησις νᾶ μή γνωρίζῃ τι ἐγίνε καί που θα ὑπάγῃ, διότι ἕως τότε δέν εἶχεν αποφασισθῇ ἡ προφυλάκισις τοῦ, καί ἡ ἀστυνομία δέν τόν παρεφύλαττεν· ἀλλά καί εἰς τοῦτο δέν ἔστερξεν...*»³⁵⁹.

³⁵⁷ Ο Φωτάκος, σχετικά με την οικία που κατέλυσε τότε ο Κολοκοτρώνης, αναφέρει χαρακτηριστικά τα εξής : «...από το Άργος αναχωρήσαντες ἐπήγαμεν εἰς τό Ναύπλιον, καί του ἔδωκαν τήν λεγομένην **οικίαν τοῦ Μπότσια** διὰ κατάλυμα, ἡ οποία ἦτο κοντά εἰς του Αγά πασά τήν βρύσιν...», πρβλ. Φ. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ, *Απομνημονεύματα περί τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως 1821-1828*, εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 2005, τ. Γ', σ. 16.

³⁵⁸ Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ, *Ἡ Ἑλληνική Ἐπανάστασις*, εκδ. Μέλισσα, Ἐκτῇ Ἐκδοσί, Αθήνα 1974, τ. 4, σ. 543.

³⁵⁹ Φ. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ, *Απομνημονεύματα περί τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως 1821-1828*, εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 2005, τ. Γ', σσ. 17-18.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

15. Η πρόκληση Κόχραν και η απάντηση Ιεροθέου.

Μετά την επάνοδο του Ιεροθέου στη Νάξο τον Ιούλιο του 1825 και μέχρι την έλευση του Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια το 1828, φαίνεται πως τα χρόνια πέρασαν χωρίς μεγάλα προσωπικά προβλήματα για τον Ιεροθέο. Αντίθετα, το νοητό πλοίο της Πατρίδας κινδύνευε, σαν εκείνο το πλοίο που επέβαιναν οι μαθητές του Κυρίου και αναφέρεται στο Ιερό Ευαγγέλιο : «...τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος...»³⁶⁰. Τον Οκτώβριο του έτους 1827, «ὁ λόρδος *Th. Cochrane*, ἀντιναύαρχος τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, περνῶντας ἀπὸ τῆς Νάξου, πρότεινε στοὺς Δημογέροντες τῆς νῆς ὑψώσουν τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου τῇ σημαίᾳ τῶν Ἰωαννιτῶν Ἱπποτῶν³⁶¹, δηλαδή οὐσιαστικά νᾶ αποτελέσουν τὸν εδαφικὸ ἐκεῖνο χώρο, ὁ ὁποῖος τοὺς ἦταν ἀπαραίτητος γιὰ νᾶ ἐπανιδρῦσουν τὸ κράτος τοὺς, που ἀπὸ τὸ 1798, μετὴν ἀπώλεια τῆς Μάλτας, εἶχε πάψει νᾶ ὑφίσταται. Ὁ Κόχραν ἰσχυρίστηκε ἀργότερα, ὅτι προχώρησε στὴν ἐνέργειά τοῦ αὐτῆς, ἐπειδὴ, σύμφωνα μετὴν ἀντιλήψη τοῦ, τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου δὲν θα περιλαμβάνονταν στὰ ὅρια τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ ὑπῆρχε κίνδυνος νᾶ ξαναγυρίσουν στὴν κυριαρχία τῶν Τούρκων. Κατὰ τῇ γνώμῃ τοῦ μάλιστα, οἱ Ἱππότες, μετὴν τὸν τρόπο αὐτό, θα ἦταν σίγουροι σύμμαχοι καὶ υπερασπιστὲς τοὺς ἐναντὶα στοὺς Τούρκους. Ἡ πρόταση αὐτῇ προκάλεσε ἀντιδράσεις, τόσο ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς Νησιώτες...»³⁶². Ὁ Κόχραν, κατέχοντας τότε τὴ θέση τοῦ ἀρχιναύαρχου τοῦ «ἐπικουρικοῦ» Ἑλληνικοῦ στόλου, προέβη στὴν ἐνέργεια αὐτή, ἔχοντας ὑπόψη : 1. Τὴν ἀκριβῶς διαλαμβάνονταν στὴν ἀπὸ 6 Ἰουλίου 1827 Συνθήκη τοῦ Λονδίνου. Καὶ 2. Τὴν διαθέσεις τῶν τριῶν Ναυάρχων οἱ ὁποῖοι εἶχαν διαμηνύσει μετὰ προκήρυξί τοὺς στὸ Νομοθετικὸ Σώμα πως δὲν θα ἀνεχθοῦν «να κάμουν οἱ Ἕλληνες οὐδεμίαν ἐκστρατείαν, οὐδεμίαν ἐπιδρομήν, οὐδένα ἀποκλεισμόν πέραν τῶν ὁρίων τοῦ Βόλου, τῆς Ναυπάκτου, περιλαμβανομένων τῆς Σαλαμίνας, τῆς Αἰγίνης τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Σπετσῶν»³⁶³. Ἡ προκήρυξη αὐτὴ ἀφῆνε «ἀπ' ἐξω» τὴν Κυκλάδες καὶ αὐτὸ σε συνδυασμὸ μετὰ τὴν πρόταση τοῦ Κόχραν προκάλεσε τὴν ἐντονὴ ἀντίδραση τοῦ Ιεροθέου, ὅπως θα δούμε στὴ συνέχεια. Ὁ Κόχραν, φθάνοντας στὴ Νάξο στὴς 26 Οκτωβρίου 1827, πρότεινε πράγματι στοὺς Δημογέροντες που πῆγαν στὸ πλοῖο τοῦ νᾶ τον καλωσορίσουν στὸ νησί τοὺς, νᾶ ὑψώσουν τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου τῇ σημαίᾳ τῶν Ἰωαννιτῶν Ἱπποτῶν.

³⁶⁰ Ματθ. 14, 24.

³⁶¹ **Ἰωαννίτες Ἱππότες** ἢ **Ὁσπιτάλιοι Ἱππότες** εἶναι ἡ συνεκδοχικὴ ὀνομασία τοῦ **Ordo Hospitalis Sancti Johannis Hierosolymitani** (μετάφραση ἀπὸ τὰ Λατινικὰ κατὰ λέξιν : «Τάγμα τοῦ Ξενώνα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Ἱεροσολυμίτη»), ἐνὸς ρωμαιοκαθολικοῦ μοναχικοῦ-ἱπποτικοῦ τάγματος, που ἰδρύθηκε τὸν 12ο αἰῶνα στὰ πλαίσια τῆς Α' Σταυροφορίας. Πηγή : https://el.wikipedia.org/wiki/Ὁσπιτάλιοι_Ἱππότες, ἡμ. ἐισόδου : 20-06-2020.

³⁶² Ε.ΑΜΠΑΤΖΗ, «Ὁ Κόχραν, οἱ Ἰωαννίτες καὶ τὸ Αἶγαίο στὰ 1827», *Ερανιστής*, τ. 15 (1978-1979), σ. 75.

³⁶³ Ε.ΑΜΠΑΤΖΗ, «Ὁ Κόχραν, οἱ Ἰωαννίτες καὶ τὸ Αἶγαίο στὰ 1827», *Ερανιστής*, τ. 15 (1978-1979), σ. 77.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

«Άραξε εἰς τόν Κριόν, ἐπήγαν οἱ κοινοὶ Δημογέροντες πρὸς χαιρετισμόν καὶ βασιλεύοντας ὁ ἥλιος ἦλθαν ὀπίσω, ἐβγαλαν λόγο ὅτι ὁ λόρδ Κοχράνης τοὺς εἶπεν ὅτι τό Αἰγαῖον πέλαγος ἔμεινεν εἰς τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς συμβούλευσε διὰ νᾶ κρᾶζουν καὶ τοὺς προύχοντας τῶν ἄλλων νήσων νᾶ κάμουν συνέλευσιν καὶ νᾶ υψώσουν σημαίαν σταυροφορικὴν καὶ νᾶ γράμουν ἀναφοράν πρὸς τοὺς Ναυάρχους τῶν τριῶν δυνάμεων ὅτι δέν δέχονται τόν ζυγόν τοῦ Σουλτάνου καὶ ὅτι θέλει εὔρουν πολλοὺς ὑπερασπιστάς»³⁶⁴.

Η αντίδραση του Ιερόθεου στην πρόταση αυτή, καταγράφεται στη σπουδαιότατη επιστολή του, που απέστειλε προς τη Διοίκηση με τον Ιεροδιάκονο Ιωσήφ, την ίδια εκείνη ημέρα που ο Κόχραν αποκάλυψε τις επιδιώξεις του, δηλαδή στις 26 Οκτωβρίου 1827. Στην περίφημη αυτή επιστολή, η οποία απευθύνεται *«Πρὸς τὴν Σεβαστὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος»*, ο Ιερόθεος, αναφέρει περίπου τα εξής : Η προκήρυξη των τριῶν Ναυάρχων προξένησε θανατηφόρα πληγή στις καρδιές όλων των Αιγαιοπελαγιτών, γιατί μας απομακρύνει οριστικά από την προστασία του Ελληνικού Στόλου, εφόσον δεν του επιτρέπουν να εκπλεύσει μακριά από τα λιμάνια της ηπειρωτικής Ελλάδας επειδή κινδυνεύει να καεί από τους εχθρούς. Οπότε, εμᾶς ποιος θα μας προστατεύσει ; Εμεῖς, *«μένομεν λοιπόν ἐλεεινά θύματα τοῦ αἰμοχαροῦς τυράννου καὶ πειρατῶν»*. Εκτός από το ότι με την προκήρυξη στερούμεθα της προστασίας του Ελληνικού στόλου, στερούμεθα επιπλέον και της επικοινωνίας με την Διοίκηση, εφόσον απαγορεύεται η κατάπλευση κάθε Ελληνικού πλοίου στα νησιά μας. Πως λοιπόν θα επικοινωνούμε με τη Διοίκηση ; Με «τάς κούρτας τοῦ Δουνάβεως» ; Οι Ναύαρχοι, με την προκήρυξη αυτή, δεν φανερώνουν τίποτε άλλο, από το ότι *«θέλουν νᾶ εἴμεθα πάλι ἐλεεινά θύματα τῆς ἀπανθρώπου καὶ αἰμοβόρου τυραννίας τοῦ Αἰμοχαροῦς Σουλτάνου»*.

Σεβαστοὶ Διοικητές ! Τα δικαιώματα των Κυκλάδων και Σποράδων νήσων είναι ασυγκρίτως ανώτερα από τα δικαιώματα που έχουν τα υπόλοιπα μέρη της Ελλάδας επειδή το Οθωμανικό Κράτος δεν τις κατέκτησε *«με τὴν αιματόεσαν ῥομφαίαν τοῦ»*, αλλά, μόνες τους δέχθηκαν την υποταγή όπως φανερώνουν οι «νακτιναμέδες» του τότε Σουλτάνου δια των οποίων, κατοχυρώνονται τα δικαιώματα των Κυκλάδων και Σποράδων νήσων, που εν τω μεταξύ «προϊόντος του χρόνου» καταπατήθηκαν από το Σουλτάνο και με τους κατά καιρούς καπετάν πασάδες και δραγουμάνους του στόλου, μεταχειρίστηκε τους κατοίκους των νήσων όχι ως υποτελείς φόρου αλλά ως ἰλωτες, παρά το γεγονός ότι πάντοτε έκαναν αναφορές προς τον Σουλτάνο.

³⁶⁴ Ε. ΑΜΠΙΑΤΖΗ, «Ο Κόχραν, οι Ιωαννίτες και το Αιγαίο στα 1827», *Ερανιστής*, τ. 15 (1978-1979), σ. 77.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στις αναφορές αυτές, διεκτραγωδούσαν την κατάστασή τους, «ελεεινολογούντες γοερῶς τὰς θλίψεις τῶν, δι' ἐπισήμων αρτζουχαλίων, ἀλλ' οὐδέποτε ἡσακούσθησαν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ταῦτα πάσχοντες καὶ παρρησιάζοντες, εὗρισκον ἀμέσως τὸ τερπνότατον μπάνιον³⁶⁵, ἢ τὴν δολοφονίαν ἢ τὴν γλαφυροτάτην λέξιν (...)».

Εφόσον λοιπόν, τις Κυκλάδες και τις Σποράδες δεν τις κατέκτησε ο Σουλτάνος, αλλά μόνες τους δέχθηκαν να αποτελέσουν τμήμα του Οθωμανικού Κράτους, είχαν το δικαίωμα να αποστατήσουν από τη Διοίκηση ενός τέτοιου άπιστου αλλά και παραβάτη εξουσιαστή που δεν τηρεί τα συμπεφωνημένα και να προσφέρουν τον εαυτό τους «ὅπου ἤθελον»³⁶⁶. Αυτό θα μπορούσαν να το κάνουν πριν πολλά χρόνια, αλλά περίμεναν την Γενική Εθνεγερσία προκειμένου να «συναποστατήσουν» μαζί με τα υπόλοιπα μέρη της Ελλάδας και «συνεργούσης της Θείας προνοίας», να συνενωθούν με τους άλλους Έλληνες, ως φυσικοί απόγονοι των αρχαίων Ελλήνων, πράγμα το οποίο και έκαναν, διότι, δεν καταδέχονταν ποτέ να λάβουν άλλη Εθνικότητα και υπηκοότητα, αλλά θέλησαν να παραμείνουν Έλληνες και να διοικούνται από Ελληνική Διοίκηση, όπως και το απέδειξαν εμπράκτως.

Διότι, όλα τα νησιά επαναστάτησαν τον ίδιο χρόνο και τον ίδιο μήνα μαζί με τα υπόλοιπα μέρη της Ελλάδας και «εὐθύς ἔτρεξαν εἰς βοήθειαν τῆς πατρίδος, ὅπως ἡδυνήθη ὁ καθείς, ἄλλος με τὸ ἴδιον τοῦ σώμα (τὰ πεδία τοῦ Ἄρεως Ἀθηνῶν καὶ Τριπολιτζᾶς³⁶⁷ τὰ ὁποῖα εἰσὶ βαμένα ἀπὸ αἷμα, εἰσὶ μάρτυρες τῶν χυθέντων αἱμάτων τῶν Κυκλάδων καὶ σποράδων νήσων) ἄλλος μηχανήματα, ἄλλος με ὅπλα, κ' ἄλλος μ' ἄλλα καὶ καθεξῆς».

Όταν, κατά το δεύτερο έτος της Εθνεγερσίας δημιουργήθηκε νόμιμη Διοίκηση, τα νησιά μας συμμετείχαν με τους πληρεξουσίους και συμμορφώθηκαν με τις διαταγές της Διοικήσεως προσφέροντας πρόθυμα και χωρίς διαμαρτυρία «τὰς ἀποδεκατώσεις τῶν, τὰ τελώναια τῶν, τὰς συνεισφοράς τῶν, τὰ βίαια δάνεια κοινῶς καὶ μερικῶς καὶ ὅτι ἄλλο διετάσσοντο».

Εκτός από αυτό, δέχθηκαν και περιέθαλψαν όσους ομογενείς κατέφυγαν στα νησιά για προστασία και περίθαλψη, όπως, τους : «Πελοποννησίους, Στερεοελλαδίτας, Εὐβίους, Μοδενιείς, Χίους, Κρήτας, καὶ τούς ἀπ' ἄλλα διάφορα μέρη τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης πρὸς αὐτάς καταφυγόντας».

³⁶⁵ Εδώ ο Ιερόθεος με τον όρο «μπάνιο» ίσως εννοεί το δεσμοκτήριο, τις φυλακές δηλαδή, δεδομένου ότι μπάνιο στα Βενετσιάνικα σημαίνει φυλακή. Πρβλ : Δ. ΚΑΝΕΛΛΟΣ, Αρχιμανδρίτης, «ένας Άγιος της Πόλης», έκδοση Ι.Μ. Τατάρνης, σ. 22, υποσημείωση 8.

³⁶⁶ Εδώ εννοεί βεβαίως, ότι οι Κυκλάδες θα μπορούσαν να ζητήσουν την προστασία της Γαλλίας, η άλλης Ευρωπαϊκής χώρας και να αποδεσμευτούν από την εξουσία του Σουλτάνου.

³⁶⁷ Εδώ,ίσως αναφέρεται στα σημεία που ο ίδιος έλαβε μέρος σε μάχες, επικεφαλής των Ναξίων πολεμιστών.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Από όλους αυτούς τους ομογενείς, τα νησιά υπέφεραν αρκετά δεινά και πολλές ζημιές, αλλά δεν εγόγγυσαν. Επιπλέον, είχαν να αντιμετωπίσουν και τους πειρατές, από τους οποίους λεηλατήθηκαν πολλές φορές στο παρελθόν και εξακολουθούν να λεηλατούνται καθημερινά από τους «*θαλασσίους πειρατάς*». Τα νησιά μας υπέφεραν και υποφέρουν τους πειρατές, έχοντας μεγάλη λύπη βαθιά μέσα στην ψυχή τους, *«ἐλπίζοντες με κεκρυμένην χαράν εἰς τὴν καρδίαν τῶν ὅτι θέλει συμμεθέξουν καὶ αὐταὶ τῆς γλυκυτάτης ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας»*.

Αλλά, όπως στην προκήρυξη των τριών Ναυάρχων, εξαιρούνται τα νησιά του Αιγαίου Πελάγους από την προστασία του Ελληνικού Στόλου, έτσι και ο Λόρδος Κόχραν, πρότεινε προφορικά στους δημογέροντες της Νάξου, να εξαιρεθούν τα νησιά μας από την ολομέλεια της ανεξάρτητης και ελεύθερης Ελλάδας και να υψώσουν την Σταυροφορική σημαία των Ιωαννιτών Ιπποτών, και πρόσθεσε πως, τότε, τα νησιά θα έχουν πολλούς Ευρωπαίους υπερασπιστές. Η πρόταση αυτή του Κόχραν, μας απελπίζει, η μάλλον μας θανατώνει πολιτικώς. Για το λόγο αυτό, παρακαλούμε την κοινή μητέρα Διοίκηση και τους αντιπροσώπους των Κυκλάδων και Σποράδων νήσων, να ρωτήσουν τους φιланθρώπους³⁶⁸ τρεις Ναυάρχους, τι ακριβώς εννοούν στην προκήρυξή τους, όταν αναφέρουν ονομαστικά τα νησιά Σπέτσες, Ύδρα, Πόρο, Αίγινα και Κούλουρη, ενώ αποσιωπούν τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου Πελάγους ; **Αν νομίζουν ότι τα νησιά θα κλίνουν τον αυχένα στο σύνταγμα των σταυροφόρων κάνουν μεγάλο λάθος. Είμαστε Έλληνες και Έλληνες Χριστιανοί. Κανείς ποτέ και για κανένα λόγο δεν μπορεί να μας αποσπάσει από την ολομέλεια της Ελλάδας και των ομογενών μας Ελλήνων. Είμαστε λοιπόν αποφασισμένοι για το εξής :** *«ἡ ὅλοι Θ' ἀποθάνωμεν ὑποκάτω τῆς ἐθνικῆς μᾶς χριστιανικῆς σημαίας, ἢ βλέποντες τό ἀμετάθετον καὶ ἄκαμπτον τῆς φιλανθρωπίας, θέλει μετοικήσωμεν ὅλοι εἰς τὴν ἐλευθέραν Ελλάδαν, καὶ αφήνομεν ταύτας τὰς ξυράς πέτρας ἐρήμους, διὰ νᾶ τὰς κατεξουσίαν τὸ Ὄθωμανικόν κράτος, ἢ ὁποῖος ἄλλος θέλει, ἄτομα ὅμως ἐλεύθερα, δέν θέλει δυνηθῶσι ποτέ νᾶ ἐξουσιάζωσι»*. Την αναφορά μου αυτή, δεν την στέλνω ταχυδρομικά, αλλά την στέλνω επίτηδες με τον Ιεροδιάκονο Ιωσήφ, προκειμένου να την παραδώσει ιδιοχείρως στην Σεβαστή Κυβέρνηση και τους αντιπροσώπους του Αιγαίου Πελάγους *«καὶ παρακαλῶ ταχύτατα χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀναβολὴν τὴν ἔρευναν καὶ ἀπάντησιν ταύτης τῆς προκηρύξεως, καὶ τέλος πάντων εἰδοποιήσατε ἐπισήμως τὰς νήσους διὰ νᾶ λάβουν τὰ ἀπαιτούμενα σωτήρια καὶ δραστήρια μέτρα»*.

³⁶⁸ Ο Ιερόθεος, ειρωνικά προφανώς, σε όλα τα σημεία της επιστολής που αναφέρεται στους τρεις Ναυάρχους, τους ονομάζει «φιλανθρώπους» και την προκήρυξή τους, την ονομάζει «φιλάνθρωπον».

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Παρακαλώ αν είναι δυνατόν η αναφορά μου αυτή να δημοσιευθεί στην Γενική Εφημερίδα και να καταχωρηθεί στα πρακτικά της Διοικήσεως. Θεωρώ δικαίωμά μου αλλά και χρέος μου να αναφέρω όσα ήδη εξέθεσα προς την σεβαστή Διοίκηση «ὡς Ἀρχιερεὺς τῶν τριῶν νήσων τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ ἔξαρχος πνευματικός παντός Αἰγαίου πελάγους, διότι ὁπότεν πάλιν υποκύψουν αὗται αἱ νήσοι εἰς τὴν τυραννίαν καὶ πάσχουν πολιτικῶς, θέλει πάσχει καὶ ἡ Ἐκκλησία, διὰ τοῦτο λέγει **“μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος”**, μένω δε εὐσεβάστως.

1827 Ὀκτωβρίου 26, ἐν Νάξῳ.

**Ὁ εἰλικρινὴς πατριώτης
Παρναξίας Ἱερόθεος»³⁶⁹.**

Η αξιοπρεπής και σθεναρή αντίδραση του Ιεροθέου σε συνδυασμό με τις αναφορές του αστυνόμου Νάξου Βασιλείου Μπαρλά που ακολούθησαν, θορύβησαν τη Διοίκηση, η οποία, αφ' ενός μεν έστειλε εγκύκλιο στηρίξεως στους νησιώτες, αφ' ετέρου δε, με σχετικές ενέργειες «ανάγκασε» τον Κόχραν να αναδιπλωθεί και να δώσει εξηγήσεις προς την Ελληνική Κυβέρνηση, αποδίδοντας διαφορετική πλέον ερμηνεία στην πρόταση που έκανε. Οι εξηγήσεις Κόχραν, θεωρήθηκαν επαρκείς από την Ελληνική Κυβέρνηση και το ζήτημα θεωρήθηκε «λήξαν».

Η Αντικυβερνητική Επιτροπή με την εγκύκλιο «προς τους κατοίκους των νήσων του Αιγαίου πελάγους», προβαίνει σε διάψευση **«τῆς περὶ σταυροφορίας διασπαρήσεως φήμης»** και συγχρόνως, καθησυχάζει τους νησιώτες, διαβεβαιώνοντας... «...ὅτι τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος δέν θέλει συγκατανεύσει ποτέ νᾶ ἀποσπασθῇ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος ἀπὸ τὴν ὀλομέλειαν τῆς ἐλληνικῆς ἐπικρατείας, καὶ νᾶ συλληφθῶν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐστάθησαν οἱ πρωταῖτιοι τοῦ νᾶ διαδοθῇ εἰς τοὺς λαοὺς τῶν Νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους μία τοιαύτη ἰδέα, καὶ νᾶ παιδευθῶν ἀναλόγως τοῦ ἐγκλήματος τῶν ἀφ' οὗ κριθοὺν νᾶ ἐκδοθῇ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἀξιότιμον στόλαρχον κοινοποιοῦσα πρὸς αὐτόν τὰ διατρεζάντα εἰς τὴν Νῆσον Νάξον, ... , καὶ νᾶ ζητηθῶν πληροφορίαι ἀκριβεῖς ἀπ' αὐτόν περὶ τῶν διατρεζάντων εἰς τὴν Νῆσον Νάξον.....»³⁷⁰.

Μετά από την εξέλιξη αυτή, ο Κόχραν στέλνει έγγραφο στην Αντικυβερνητική Επιτροπή, στο οποίο, παρουσιάζει ως τυχαίο (λόγω των ανέμων) το πέρασμά του από τη Νάξο και όχι σκόπιμο, που να έχει να κάνει δηλαδή με κάποια συγκεκριμένη αποστολή ή σκοπιμότητα από μέρους του.

Επίσης σχετικά με τη συνομιλία του με τους Ναξίους δημογέροντες, αναφέρει πως, παρερμηνεύθηκαν τα λόγια του και ότι εκείνος, τους είπε συγκεκριμένα τα εξής :

³⁶⁹ Ε. ΑΜΠΙΑΤΖΗ, «Ο Κόχραν, οι Ιωαννίτες.....», *Ερανιστής*, τ. 15 (1978-1979), σσ. 91-93.

³⁷⁰ Ε. ΑΜΠΙΑΤΖΗ, «Ο Κόχραν, οι Ιωαννίτες.....», *Ερανιστής*, τ. 15 (1978-1979), σσ. 78-79.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

«...άν οί σκοποί εύρωπαϊκῆς τινός δυνάμεως εκατώρθωσαν νᾶ περιορίσουν τήν ελευθλεραν Ελλάδαν, εἰς τά στενά ὄρια ἀπό τόν Βόλον ἕως τήν Ναύπακτον, περιέχοντα τά γειτονεύοντα μικρά νησία, Σαλαμίνα, Αἴγινα, Ὑδρα καί Σπέτσες, ἦτον καλόν διά τούς κατοίκους τῶν ἄλλων νήσων νᾶ προσέχουν μήπως υποταχθούν ἑξαφνα εἰς τόν τουρκικόν ζυγόν. Καί ἂν δέν τούς συγχωρεθῇ νᾶ μεταχειρίζονται τήν ἑλληνικήν σημαίαν, νᾶ προτιμήσουν εἰς πᾶσαν περίστασιν νᾶ αποθάνουν ὑπό τόν σταυρόν παρά νᾶ ζήσουν πλέον ὑπό τήν ἡμισέληνον...»³⁷¹.

«Με τις ἐξηγήσεις αὐτές τοῦ Κόχραν ἡ ἑλληνική Κυβερνήση φάνηκε ικανοποιημένη. Τι ἄλλο μπορούσε ἄλλωστε νᾶ κάνει. Ὅπωςδῆποτε ὁχί νᾶ διώξει τόν Κόχραν»³⁷².

Ασχέτως αν ο Κόχραν διέφυγε των επιπτώσεων που θα ἔπρεπε να ἔχει, ο Ιερόθεος με την ἄμεση ἀντίδρασή του, δια της ἀπό 26 Οκτωβρίου 1827 ταυτοχρόνου με την πρόταση Κόχραν ἐπιστολής του, ἀλλά και με τις (θεωρούμε βέβαιο) «παρασκηνιακές» του ἐνέργειες πρὸς τούς ἰθύνοντες της Νάξου (ὅπως ο Βασίλειος Μπαρλάς), κατόρθωσε να ἀφυπνίσει και να κινητοποιήσει τούς υπευθύνους και τέλος, κατόρθωσε να ματαιώσει τα σχέδια του Κόχραν, ἀλλά και να του δώσει την πρέπουσα ἀπάντηση ἀπό μέρους της Ελλάδας.

16. Η «Διακήρυξη της ανεξαρτησίας» και ο Παροναξίας Ιερόθεος.

Λίγους μήνες μετὰ το περιστατικό με τον Κόχραν και συγκεκριμένα στις 18 Ιανουαρίου 1828, ἐφθανε στην Ελλάδα μέσω Μάλτας και μετὰ ἀπό ἓνα παραγματικά περιπετειώδες ταξίδι, ἓνας ἀπό τούς σπουδαιότερους Ἑλληνες της Νεότερης Ελλάδας, ο Κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας.

Την Καποδιστριακή περίοδο (18-01-1828 ἕως 27-09-1831), ο Ιερόθεος δεν προκύπτει ἀπό τις πηγές ὅτι εἶχε κάποιο ἰδιαίτερο πρόβλημα ἢ οποιαδήποτε σημαντική διένεξη με τις ἀρχές του τόπου, αν και στα μεταγενέστερα ἐγγράφα της καθαιρέσεως του Ιεροθέου, ἀναφέρεται ὅτι υπῆρξε ἐντονη δυσφορία του Καποδίστρια σχετικά με τη συμπεριφορά του Ιεροθέου για κάποιο συγκεκριμένο, ἀλλά, καθαρά ἐκκλησιαστικό και ὁχι πολιτικό ζήτημα.

³⁷¹ Ε. ΑΜΠΙΑΤΖΗ, «Ο Κόχραν, οἱ Ιωαννίτες.....», *Ερανιστής*, τ. 15 (1978-1979), σσ. 81-82.

³⁷² Ε. ΑΜΠΙΑΤΖΗ, «Ο Κόχραν, οἱ Ιωαννίτες.....», *Ερανιστής*, τ. 15 (1978-1979), σ. 82.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Πρόκειται για την από μέρους του Ιεροθέου, έκδοση αδείας γάμου, σε αποσχηματισθέντα κληρικό. Ο Ιεροθέος, ελέγχθηκε τότε, τόσο για τον αποσχηματισμό του κληρικού, όσο και για την έκδοση της άδειας του γάμου. Τον κατηγόρησαν, ότι προέβη μόνος του στην καθαίρεση του κληρικού και ευνόησε την τέλεση του γάμου, λόγω της φιλοχρηματίας του και προκειμένου να εισπράξει κάποιο ποσό για τη λύση που προσέφερε. Βέβαια, ο Ιεροθέος υπεραμύνθηκε για την ορθότητα των πεπραγμένων του, εκφράζοντας την άποψη, πως, θεώρησε προτιμότερο τον αποσχηματισμό του κληρικού και την τέλεση νόμιμου γάμου, από την παραμονή του στην ιερωσύνη και την παράνομη σύναψη σχέσεως με γυναίκα, που εκτός από τις ολέθριες πνευματικές επιπτώσεις για το παράνομο ζεύγος, θα είχε σαν αποτέλεσμα και το σκανδαλισμό των πιστών.

Εκτός από το δυσάρεστο και μεμονομένο αυτό περιστατικό, θα λέγαμε πως, η βραχύβια διακυβέρνηση Καποδίστρια, ίσως ήταν, ένα μικρό διάλειμμα σε απάνεμο και γαλήνιο λιμανάκι, μέσα στη μακρά και πολυτάραχη θάλασσα, της βιοτής του Ιεροθέου. Εξάιρεση αποτελούν οι περιπέτειες του Ιεροθέου με τον Έπαρχο Νάξου Αθανάσιο Γρηγοριάδη. Ο Γρηγοριάδης, «ζηλώσας δόξαν Αντωνίου Μάρκου», καταδίωξε σκληρά τον Ιεροθέο, τον ανάγκασε να καταφύγει στα βουνά και κατέλαβε το Επισκοπείο, όπως είχαν κάνει ο Καραπάνος και ο Μάρκου στο παρελθόν. Το περιστατικό, συνέβει μάλλον, κατά τον Αύγουστο του έτους 1831, (περίπου ένα μήνα πριν τη δολοφονία του Κυβερνήτη), όταν μαίνονταν ο πόλεμος μεταξύ των υποστηρικτών του Καποδίστρια που επιθυμούσαν την πραγματοποίηση της Εθνοσυνελεύσεως στο Άργος που είχε συγκαλέσει ο Κυβερνήτης και των αντιφρονούντων, δηλαδή των Υδραίων «Ολιγαρχικών», που δεν επιθυμούσαν την πραγματοποίηση της Εθνοσυνελεύσεως στο Άργος και είχαν καλέσει αντίστοιχη Εθνοσυνέλευση στην Ύδρα. Επειδή ο Ιεροθέος ήταν υποστηρικτής του Καποδίστρια³⁷³, καταδιώχθηκε από τον Γρηγοριάδη και εν τη απουσία του Ιεροθέου, εκείνος έκανε συνέλευση και διόρισε πληρεξουσίους για να συμμετάσχουν στην Εθνοσυνέλευση της Ύδρας. Ο Σπηλιάδης αναφέρει χαρακτηριστικά τα εξής : *«Ὁ αὐτός Κιοσές ἀπέρχεται εἰς Ἴον,*

³⁷³ Η εκτίμηση του Ιεροθέου προς τον Ιωάννη Καποδίστρια, εξακολούθησε και μετά τον θάνατο του Κυβερνήτη. Σε συστατική επιστολή του Ιεροθέου, που δόθηκε στις 30 Μαρτίου 1832 στον ηγούμενο Ιωάσαφ προκειμένου να περιέλθει τις Ελληνικές παροικίες των παραδουνάβειων περιοχών, προς διεξαγωγή εράνου για την οικονομική ενίσχυση της σχολής της Νάουσας Πάρου, ο Ιεροθέος, αναφερόμενος στον δολοφονηθέντα Κυβερνήτη, γράφει τα εξής : *«Κωμόπολις τις, Νάουσα ἐπικαλουμένη ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐπαρχίας τῆς νήσου Πάρου, εἶχε σχολὴν συστημένην καὶ ἀνεφνημένην, καὶ συστημένην σχεδὸν παρὰ τοῦ ἀειμνήστου ἀρχηγοῦ τοῦ Ἔθνους μᾶς, σεβαστοῦ ἡμῶν Πατρός, Κυβερνήτου Ἰωάννου Α. Καποδίστρια, ἀλλ' ἄφοδ' ἢ μισαφώνος καὶ ἐπάρματος Μαυρομιχαλῆϊκῃ χεὶρ μᾶς ὑστέρησε τοῦτον τὸν μέγαν ἀγαθοποιὸν εὐεργετικὸν ἄνδρα, καθὼς σχεδὸν πολλὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος ἐσφάλισαν ἐκ τῆς ὑστερήσεως πόρου, ἀμέσως με τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου, τοῦτ' αὐτὸ ἔπαθεν καὶ ἡ σχολὴ τῆς κωμοπόλεως ταύτης»*. Πρβλ. Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, *Ο φιλικός Παναγιώτης Δημητρίου Δημητρακόπουλος και η Πάρος κατά την περίοδο της Επαναστάσεως του 1821*, Αθήναι 1974, σ. 72.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

καί ἀρπάζει τόν διοικητήν Χαράλαμπον Στεκούλην καί τόν πρόεδρον τοῦ δικαστηρίου τῶν πρωτοκλήτων, καί τοὺς ἀπάγει ἀμφοτέρους εἰς Σύραν. Πλέει ἐπομένως, ὁμοῦ με τόν Βουδούρην εἰς Πάρον, καί ὁμοῦ με τόν διοικητήν Ἀθανάσιον Γρηγοριάδην, καταδιώκουσιν ὡς κυβερνητικόν τόν ἐπίσκοπον Παροναξίας εἰς τὰ βουνά τῆς νήσου καί διαρπάζουσι τήν οἰκίαν τοῦ, καί ἐπομένως συγκροτοῦσι συνέλευσιν, καί διορίζουσι πληρεξουσίους διά τήν Ὑδραν»³⁷⁴.

Με την δολοφονία του Καποδίστρια (+27-09-1831), ο Ιερόθεος προφανώς εθλίβη βαθύτατα, ὅπως συνέβη με κάθε ειλικρινή πατριώτη και ανιδιοτελή αγωνιστή. Ακολούθησε η εκλογή του Βασιλιά της Ελλάδας Όθωνα και η άφιξή του στο νεοσύστατο και με περιορισμένη Επικράτεια, Βασίλειο της Ελλάδος. Την άφιξη του Όθωνα χαιρέτισε ως ὀφείλε και ο Μητροπολίτης Παροναξίας Ιερόθεος Β΄ με έγγραφό του προς τη Γραμματεία των Εκκλησιαστικών, δια του οποίου, ενημέρωνε συγχρόνως τη Γραμματεία, για τις πολλές εκδηλώσεις που έλαβαν χώρα στην Επισκοπή του, με αφορμή τις εορτές «ἐπὶ τῇ ἀφίξει» του νέου Βασιλέως της Ελλάδος. Τα γράμματα της Γραμματείας, (έγραφε ο Ιερόθεος), δια των οποίων αναγγέλονταν η άφιξη του Βασιλέως, προξένησαν ανεκλάλητη χαρά σε όλους. Στη Μητρόπολη Παροναξίας τελέστηκε επίσημη δοξολογία, στην οποία προσήλθαν «πάσης τάξεως καί βαθμοῦ πολῖται», προκειμένου να συμμετάσχουν σε αυτή την ωραία και πρωτόγνωρη τελετή. Η χαρά του λαού ήταν έκδηλη και διηνεκής. Τίποτε άλλο δεν έλεγαν, παρά επαναλάμβαναν συνεχώς, «Ζήτω ὁ Βασιλεύς τῆς Ἑλλάδος, ζήτω ὁ σωτήρ ἡμῶν». Η χαρά αυτή ήταν ευδιάκριτη και από το στολισμό των οικιών, τις επιγραφές υπέρ του Βασιλέως, την φωταγωγήση της πόλεως, τους ήχους των μουσικών οργάνων, τα τραγούδια και τους χορούς στους δρόμους και τα σπίτια. Με τους τρόπους αυτούς, ο λαός εκδήλωσε τα αισθήματά του για την άφιξη της Αυτοῦ Μεγαλειότητος, «ἥτις, ἂφ' οὗ ἀπῆλλαξε τοὺς πάντας ἀπὸ τὰ δεινά, καί ἀπὸ τὴν ἐνδεχομένην καταστροφὴν, τοὺς εὐελπίζει εἰς ἀπόλαυσιν τῆς μελλούσης κηδεμονίας καί διηνεκοῦς ἀσφαλείας» Στο τέλος της επιστολής, ο Ιερόθεος επισημαίνει πως ο ίδιος δεν παραλείπει να διακηρύττει στο ποίμνιό του, «τοὺς ἀγαθοὺς σκοποὺς καί τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ πατρικά αἰσθήματα τῆς Α.Μ.». Εξαιτίας δε, των κηρυγμάτων αυτών, ο λαός διαπνέεται από αισθήματα βαθιάς ευγνωμοσύνης προς τον σωτήρα του, τελείας υποταγής στο Μονάρχη του και απεριόριστη αφοσίωση στον Μεγαλειότατο Βασιλέα του, «ὁ δε ταπεινὸς κλῆρος τῆς Ἀνατολικῆς τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας καθ' ἐκάστην ἀναπέμπει δεήσεις ἐκτενεῖς πρὸς τόν Ὑψιστον, ὑπὲρ τῆς μακροβιώσεως καί διηνεκοῦς στερεώσεως τῆς Α.Μ. εἰς τόν πάνσεπτον θρόνον τῆς Ἑλλάδος.

³⁷⁴ Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΗΣ, *Απομνημονεύματα*, Ινστιτούτο ανάπτυξης Χαρ. Τρικούπης, Αθήναι 2007, τ. 4, σσ. 610-611.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Τῇ 16ῇ Φεβρουαρίου 1833, ἐν Νάξῳ.

Ὁ ταπεινός Μητροπολίτης

Παρναξίας Ἱερόθεος»³⁷⁵.

Λόγω του ότι ο Όθωνας ήταν ακόμη ανήλικος, την διακυβέρνηση ανέλαβε η γνωστή Αντιβασιλεία. Ακολούθησε λοιπόν, η διακυβέρνηση των Βαυαρών, η οποία, μεταξύ των άλλων ανοσιουργημάτων που διέπραξε, (όπως τον παραγκωνισμό πολλών αγωνιστών και τον εξαναγκασμό τους σε επαιτεία³⁷⁶, όπως το κλείσιμο 400 περίπου Μοναστηριών της Ορθοδοξίας στην τότε ελεύθερη Ελλάδα³⁷⁷), προέβη στο ολέθριο ατόπημα, να εξωθήσει τους Επισκόπους που βρέθηκαν τότε εντός της Ελληνικής Επικράτειας, να αποσκιρτήσουν από την σκέπη της Μητρός Εκκλησίας, δηλαδή από το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Βέβαια, η επικοινωνία των εν Ελλάδι ιεραρχών με τη σεπτή κορυφή της Ορθοδοξίας και του Γένους, είχε ήδη «χαλαρώσει» προ πολλού³⁷⁸, λόγω των δυσχειμέρων εποχών, όμως, δεν δικαιολογείται η **αποσκίρτηση** από το Πατριαρχείο μας και η **αυτοανακήρυξη** της Εκκλησίας της Ελλάδος ως αυτοκεφάλου.

Οι αντιβασιλείς, βρήκαν πολλούς πρόθυμους, κληρικούς και λαϊκούς, προς την κατεύθυνση της αυτοκεφαλίας της Εκκλησίας της Ελλάδος. Οι διαπρεπέστεροι όλων, είναι βέβαια οι αρχιτέκτονες της αυτοανακηρύξεως, ο Αρχιμανδρίτης Θεόκλητος Φαρμακίδης³⁷⁹ και ο πολιτικός και ιστορικός Σπυρίδων Τρικούπης³⁸⁰, οι οποίοι, υπήρξαν στο θέμα αυτό πρόθυμα όργανα του Μάουρερ.

Ο ανήλικος Βασιλιάς Όθων είχε φθάσει στο Ναύπλιο στις 25 Ιανουαρίου 1833, μαζί με τα γνωστά πρόσωπα που αποτελούσαν την Αντιβασιλεία και θα ασκούσαν τη διακυβέρνηση του νεοπαγούς κράτους της Ελλάδας, μέχρι την ενηλικίωση του Όθωνα.

³⁷⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Παρναξίας Επισκοπή, Φ. 688, (λήψη 004).

³⁷⁶ Πρβλ. Δ. ΛΙΑΤΣΟΣ, *Η Βαυαροκρατία και οι αγωνιστές του '21*, εκδ. Το Ελληνικό Βιβλίο, Αθήναι 1976.

³⁷⁷ Πρβλ. Ι. ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ, *Απομνημονεύματα*, εκδ. Καραβία, σ. 362Β· Δ. ΚΑΝΕΛΛΟΣ, *Θέλω να πιώ όλο το Βόσπορο*, εκδ. Ι.Μ. Τατάρνης Ευρυτανίας, Β΄ Έκδοση, σσ. 256-257.

³⁷⁸ Ο Οικονόμος αναφέρει σχετικά : «Πρός δε την Εκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως και τον θρόνον τον Οικουμενικόν ουδεμίαν κοινωνίαν ουτ' είχαν ουτ' έχουν ηδύναντο δι' όλης της του πολέμου διαρκείας οι μείναντες μητροπολίται και αρχιεπίσκοποι της Ελλάδος. Ουδέ του κανονικού ονόματος του κατά καιρόν Πατριάρχου εμνημόνευον ούτοι κατά την του κανόνος διάταξιν'... πολλάκις δε και ουδ' εγνώριζον όλως, ουδ' ήκουον, εν μέσω του πατάγου των όπλων, το όνομα του διέποντος εκάστοτε τον θρόνον τον πατριαρχικόν' προεχειρίσθησαν δε μετά τον μαρτυρικόν του Γρηγορίου θάνατον μέχρι της εις την Ελλάδα παρουσίας του Κυβερνήτου, τουτ' έστιν εν έτεσι μόλις επτά, τέσσαρες εφεξής πατριάρχαι...», βλ. : Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σ. 25.

³⁷⁹ Ε. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥΔΗΣ, *Ο Γερμανός Καλλιγάς ως Μητροπολίτης Αθηνών*, εκδ. Μπαμπουνάκη, σ. 36· Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΗΣ, *Απομνημονεύματα*, Ινστιτούτο ανάπτυξης Χαρ. Τρικούπης, Αθήναι 2007, τ. 5, σσ. 408-416.

³⁸⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Συγκάλεσις των Αρχιερέων, Φ. 055, (λήψεις 105-113)· Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΗΣ, *Απομνημονεύματα*, Ινστιτούτο ανάπτυξης Χαρ. Τρικούπης, Αθήναι 2007, τ. 5, σσ. 408-416.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Μια από τις πρώτες μέριμνες της Αντιβασιλείας, ήταν η πλήρης καθυπόταξη της Ορθοδόξου Εκκλησίας της τότε ελεύθερης Ελλάδας στο κράτος, η γνωστή πολιτειακή³⁸¹. Έτσι, αφού προετοιμάσθηκε καταλλήλως το έδαφος, όλοι οι Επίσκοποι που βρίσκονταν εντός της τότε Ελληνικής Επικράτειας, κλήθηκαν τον Ιούλιο του 1833 στο Ναύπλιο, χωρίς καλά καλά να γνωρίζουν το λόγο, και εκεί, ουσιαστικά υποχρεώθηκαν³⁸² να υπογράψουν ένα κείμενο κατασκευασμένο και διατυπωμένο υπέρ των συμφερόντων της Αντιβασιλείας, που τότε εκπροσωπούσε την κρατική εξουσία. Ένα κείμενο, που «έδενε την Εκκλησία χειροπόδαρα», επικαλούμενο συγχρόνως, την ανεξαρτησία της³⁸³. Δυστυχώς οι εμπερίστατοι Επίσκοποι εκείνης της εποχής, δεν είχαν κατανοήσει ότι μόνοι τους καθιστούσαν την Εκκλησία, δέσμια του Κράτους³⁸⁴, κάτι το οποίο δεν είχε συμβεί ούτε, επί των ημερών της Οθωμανικής κυριαρχίας. Η πλέον γνωστή εκκλησιαστική προσωπικότητα που αντέδρασε στην αντικανονική και ανιστόρητη ενέργεια της αυτοανακηρύξεως της Εκκλησίας της Ελλάδος ως αυτοκεφάλου, είναι ο πολύς, Κωνσταντίνος Οικονόμος ο εξ' οικονόμων. Ο Οικονόμος, περιέσωσε το κύρος του απλού Ορθοδόξου εφημεριακού κλήρου, των ορθοδόξων ιερομονάχων, μοναχών και μοναζουσών, καθώς επίσης και των ευλαβών χριστιανών, που δεν επιθυμούσαν τον απογαλακτισμό τους από την Μητέρα Εκκλησία. Είναι γνωστοί οι αγώνες του Οικονόμου, όπως επίσης είναι γνωστά, τα πολυάριθμα και περισπούδαστα συγγράματά του για το θέμα αυτό. Η τοποθέτησή του Οικονόμου ήταν πολύ απλή, ειλικρινής και σύμφωνη με τους Ιερούς Κανόνες. Μόνο το Οικουμενικό Πατριαρχείο είχε το δικαίωμα να προβεί στη χειραφέτηση της Εκκλησίας της Ελλάδος και σε καμία περίπτωση δεν μπορούσε Αυτή, να δηλώσει μονομερώς την ανεξαρτησία της.

Τον Ιούλιο του έτους 1833 και μετά από πρόσκληση της Γενικής Γραμματείας επί των Εκκλησιαστικών³⁸⁵, μετέβησαν στο Ναύπλιο 35 Αρχιερείς και υπέγραψαν διαδοχικά και σε διαφορετικές ημερομηνίες το Πρωτόκολλο της ανεξαρτησίας, καθώς έφθαναν διαδοχικά από διάφορα μέρη της τότε Ελληνικής Επικράτειας. Τα ονόματα των Αρχιερέων με τις διαφορετικές ημερομηνίες υπογραφής, δημοσιεύθηκαν στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

³⁸¹ Ε. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥΔΗΣ, *Ο Γερμανός Καλλιγιάς ως Μητροπολίτης Αθηνών*, εκδ. Μπαρμπουνάκη, σσ. 36-44.

³⁸² Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΗΣ, *Απομνημονεύματα*, Ινστιτούτο ανάπτυξης Χαρ. Τρικούπης, Αθήναι 2007, τ. 5, σσ. 408-416.

³⁸³ Ε. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥΔΗΣ, *Ο Γερμανός Καλλιγιάς ως Μητροπολίτης Αθηνών*, εκδ. Μπαρμπουνάκη, σ. 36.

³⁸⁴ Ε. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥΔΗΣ, *Ο Γερμανός Καλλιγιάς ως Μητροπολίτης Αθηνών*, εκδ. Μπαρμπουνάκη, σ. 36.

³⁸⁵ Στο εν λόγω κείμενο, μεταξύ άλλων αναφέρονται και τα εξής : «...Σας συγκαλεί δια της παρούσης εγκυκλίου 'να ευρεθήτε ανυπερθέτως κατά το σαββατον της 15 του παρόντος μηνός Ιουλίου από πρωΐας εις την Βασίλ. ταύτην καθέδραν, όπου θέλουν συνέλθει επ' αυτό τω σκοπώ και όλοι οι λοιποί συναδελφοί σας. Ο Νομάρχης Αργολίδος προσεκληθή 'να σας προετοιμάσει και κατάλυμα δια την ενταύθα διατριβήν σας. Εν Ναυπλίω τη 3 Ιουλίου 1833...», πρβλ. Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Συλλογή Γιάννη Βλαχογιάννη, Σειρά 001, Υποσειρά 003 Αρχείον περιόδου Όθωνος, Υπουργείο Εκκλησιαστικών, Φ. 132, (λήψη 005).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Συγκεκριμένα, **στις 15 Ιουλίου 1833**, υπέγραψαν **22** Αρχιερείς, οι ακόλουθοι : 1. Ο Κορίνθου Κύριλλος, 2. Ο Ευρίπου Ιάκωβος, 3. Ο Θηβών Παΐσιος, 4. Ο Ύδρας και Αιγίνης Γεράσιμος, 5. Ο Ρέοντος Διονύσιος, 6. Ο Λαρίσης Κύριλλος, 7. Ο Τζίας και Θερμίων Νικόδημος, 8. Ο Δαμαλών Ιωνάς, 9. Ο Ταλαντίου Νεόφυτος, 10. Ο Αγγύρας Αγαθάγγελος, 11. Ο πρ. Σηλυβρίας Μακάριος, 12. Ο Τριπόλεως Διονύσιος, 13. Ο Καρυουπόλεως Κύριλλος, 14. Ο Αρδαμερίων Ιγνάτιος, 15. Ο Ελαίας Παΐσιος, 16. Ο πρ. Μετρών Μελέτιος, 17. Ο Ηλιουπόλεως Άνθιμος, 18. Ο Ρεθύμνης Ιωαννίκιος, 19. Ο Ευδοκιάδος Γρηγόριος, 20. Ο πρ. Παραμυθίας Προκόπιος, 21. Ο πρ. Μενδενίτζης Γρηγόριος, 22. Για τον πρ. Μοσχονησίων Βαρθολομαίο, ο Λαρίσης Κύριλλος³⁸⁶. **Στις 16 Ιουλίου**, 8 Αρχιερείς, οι εξής : 1. Ο Ναυπάκτου και Μεσολογγίου Πορφύριος, 2. Ο Αθηνών και Λεβαδείας Άνθιμος, 3. Ο Τήνου Γαβριήλ, 4. Ο Ανδρούσης Ιωσήφ, 5. Ο Καρύστου Νεόφυτος, 6. Ο Χαριουπόλεως Δανιήλ, 7. Ο Χίου Δανιήλ, 8. Ο Μυρίνης Σωφρόνιος³⁸⁷. **Στις 21 Ιουλίου** υπέγραψαν : 1. Ο Βρεσθένης Θεοδώρητος, και 2. Ο Ζαρνάτας Γαβριήλ³⁸⁸. **Στις 26 Ιουλίου** υπέγραψαν : 1. Ο Σίφνου Καλλίνικος, 2. Ο πρ. Βιζύης Ιωάσαφ, 3. Ο πρ. Μπελιγραδίου Άνθιμος³⁸⁹. Στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, όπου, δημοσιεύονται οι ανωτέρω υπογραφές των 35 Αρχιερέων, (εκ παραδρομής ίσως), γίνεται λόγος ότι υπέγραψαν 36 Αρχιερείς³⁹⁰. Ο Οικονόμος, σχολιάζοντας την ανωτέρω δημοσίευση της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως σχετικά με τους Αρχιερείς που υπέγραψαν το Πρωτόκολλο, επισημαίνει : «...καί τοῦτο δε σημειώσεως ἄξιον, ὅτι ἐκ τῶν τότε ζώντων κανονικῶν ἐπισκόπων, εικοσιτριῶν τῶν πάντων ἀριθμουμένων (ὀκτώ μὲν ἐν Πελοποννήσῳ, τεσσάρων δε κατὰ τὴν ἡπειρον Ἑλλάδα, καί ἑνδεκα εἰς τὰς νήσους... μόνον οἱ 18 φαίνονται ὑπογεγραμμένοι. Τῶν δε λοιπῶν ἕξ (τοῦ Λιτζᾶς καί Ἀγράφων, τοῦ Λαγίας, τοῦ Παροναξίας, τοῦ Σκύρου, τοῦ Σκοπέλου, τοῦ Σαντορῆνης...) τούτων λέγω, οὔτε τὰς γνώμας βλέπομεν οὔτε τὰς ὑπογραφάς...»³⁹¹. Από έγγραφα που υπάρχουν στο φάκελο «Συγκάλεσις των Αρχιερέων» στα Γενικά Αρχεῖα του Κράτους, προκύπτει ότι, «εκ των υστέρων³⁹²» το Πρωτόκολλο υπέγραψαν και οι εξής : Παροναξίας Ιερόθεος, πρώην Ελασσώνος Σαμουήλ,

³⁸⁶ Φ.Ε.Κ., 23/01-08-1833, σσ. 175-176.· Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σ. 168.

³⁸⁷ Φ.Ε.Κ., 23/01-08-1833, σ. 176.· Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σ. 168.

³⁸⁸ Φ.Ε.Κ., 23/01-08-1833, σσ. 176-177.· Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σ. 169.

³⁸⁹ Φ.Ε.Κ., 23/01-08-1833, σ. 177.· Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σ. 170.

³⁹⁰ Φ.Ε.Κ., 23/1-8-1833, σ. 174.

³⁹¹ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σ. 174.

³⁹² Δηλαδή ενώ είχε δοθεί προς δημοσίευση το «συνεχές Πρωτόκολλον», χωρίς να συμπεριλαμβάνει τις υπογραφές που ετέθησαν, μετά την 26^η Ιουλίου 1833.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Λιτζάς και Αγράφων Δοσίθεος, στις 31 Ιουλίου. Ο Σύρου Γρηγόριος, στις 7 Αυγούστου. Ο πρώην Σταγών Αμβρόσιος, στις 8 Αυγούστου. Ο Σκοπέλου Ευγένιος, στις 17 Αυγούστου. Ο Σαντορίνης Ζαχαρίας, στις 7 Οκτωβρίου.

Αρα, στους 35 προστίθενται ακόμη 7 Αρχιερείς, δηλαδή συνολικά 42.

Ο Παροναζίας Ιερόθεος Β΄, στις 14 Ιουλίου 1833, από την Πάρο όπου βρίσκονταν, είχε ειδοποιήσει με σχετικό έγγραφο ότι δεν θα καταφέρει να είναι εγκαίρως παρών στη συγκέντρωση των Αρχιερέων, δεδομένου ότι οι καιρικές συνθήκες δεν ευνοούσαν τη μετάβασή του στο Ναύπλιο. Ο Ιερόθεος, έλαβε **στις 14 Ιουλίου**, έγγραφο της Βασιλικής Γραμματείας επί των Εκκλησιαστικών, το οποίο έφερε ημερομηνία 3 Ιουλίου 1833, και δια του οποίου, προσκαλούνταν *«εἰς τὴν Βασιλικὴν Καθέδραν κατὰ τὴν 15ῃν τοῦ παρόντος»*, όπως άλλωστε και οι υπόλοιποι Αρχιερείς του Βασιλείου της Ελλάδος, προκειμένου να λάβει μέρος στη συνέλευση των Αρχιερέων που αφορούσε την ανεξαρτησία της Εκκλησίας της Ελλάδος. Στην πρόσκληση της Γραμματείας απάντησε αυθημερόν, επισημαίνοντας πως του είναι αδύνατο να ταξιδεύσει άμεσα, για τρεις λόγους. 1. Διότι, δεν προλαβαίνει να ετοιμασθεί μέσα σε μία ημέρα. 2. Διότι, ακόμη και αν προλάβαινε να ετοιμασθεί, στα μέρη εκείνα όπου διαμένει δεν υπάρχουν πλοία πάντοτε διαθέσιμα, τη στιγμή που τα χρειάζεται κανείς. Και 3. Διότι, κι' αν ακόμη δεν υπήρχαν οι δύο ανωτέρω λόγοι, η σφοδρότητα των ανέμων θα εμπόδιζε την μετάβασή του στο Ναύπλιο. Τους επισημαίνει επιπλέον ότι, άλλοι άνεμοι πνέουν στο Ναύπλιο και άλλοι στα νησιά. Εννοώντας προφανώς, ότι στα νησιά είναι σφοδρότεροι. Επίσης, επισημαίνει ότι δεν πρέπει τόσο σημαντικά έγγραφα να στέλνονται με τα πλοία της γραμμής, αλλά θα έπρεπε ειδικά Εθνικά πλοία να τα μεταφέρουν ασφαλώς και να τα παραδίδουν εγκαίρως στους παραλήπτες. Τέλος παρακαλεί τη Γραμματεία να συγχωρήσει την κατά μία περίπου εβδομάδα καθυστέρηση της παρουσίας του στο Ναύπλιο, προκειμένου να ετοιμασθεί, αλλά και να αναχωρήσει από την επαρχία του με ευνοϊκές καιρικές συνθήκες, και τούτο : *«ἐπειδὴ εἶμαι ὀλίγον δειλὸς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πρέπει νὰ ἀναχωρήσω με οὖριον ἄνεμον»*³⁹³. Συγχρόνως, τους καθησύχαζε με τα εξής : *«θέλω πασχίσει ὁμως.... νὰ φθάσω ὅσον τάχιστα»*. Έκλεινε δε, με την υπογραφή : *«ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Παροναζίας Ιερόθεος»*. Δεν γνωρίζουμε πότε ακριβώς έφθασε στο Ναύπλιο ο Ιερόθεος. Η υπογραφή του στο Πρωτόκολλο της Ανεξαρτησίας, συναντάται αρκετά καθυστερημένα, δηλαδή στις 31 Ιουλίου 1833, όπως ήδη αναφέραμε. Το κείμενο υπογράφει ο Ιερόθεος και έπονται οι υπογραφές, του πρ. Ελασσώνος Σαμουήλ και του Λιτζάς & Αγράφων Δοσιθέου³⁹⁴.

³⁹³ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Συγκάλεσις των Αρχιερέων, Φ. 055, (λήψη 123).

³⁹⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Συγκάλεσις των Αρχιερέων, Φ. 055, (λήψη 110).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στο κείμενο αυτό, δεν γίνεται λόγος περί διαφωνίας του Ιεροθέου, αλλά αναφέρεται πως οι υπογράφοντες Αρχιερείς, «εξεφράσθησαν ὅλοι ὁμοφώνως, ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ Πρωτοκόλλου εἶναι ἐντελῶς σύμφωνος με τήν ἐνδόμυχον αὐτῶν πεποίθησιν καί με τάς πρό πολλοῦ ἐκπεμπομένας ἐγκαρδίους εὐχάς τῶν. Ὅθεν, καί συγκατατίθενται εἰς τὰ διαλαμβανόμενα...».

Παραδίδεται, ὁμως, και εἶναι καταγεγραμμένο, πως, ἀπό τους Ιεράρχες που μελέτησαν το κείμενο της «ανεξαρτησίας» της Εκκλησίας της Ελλάδος, κάποιοι αντέδρασαν, μεταξύ των ολίγων, ἦταν και ο Παροναξίας Ιερόθεος Β΄.

Ο Ιερόθεος, παρατήρησε πως ἀπό τη φράση «μῖα, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία» ὅπως θα ἔπρεπε να αναφέρεται, ἀπουσίαζε ο ὅρος «Καθολικὴς» και ζήτησε επιμόνως τη διόρθωση της παράλειψης αὐτῆς με την προσθήκη του συγκεκριμένου ὅρου. Ο Νικόλαος Σπηλιάδης, ἀναφέρει τα εξῆς : «...λέγεται πρὸς τούτοις ὅτι ὁ πρῶν Παροναξίας καὶ ἔπειτα Ακαρνανίας Ἱερόθεος, ἐν ᾧ ὁ ὑπουργὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ εἶχον τὴν διάθεσιν νᾶ υποχρεώσωσι τὴν σύνοδον νᾶ ἐξοβελίσῃ ἀπὸ τό σύμβολον τῆς πίστεως τὴν λέξιν **οἰκουμενικὴν** Ἐκκλησίαν, ἀπείλησε ὅτι ἤθελε φωνάζει κατ' αὐτῶν ὡς αἰρετικῶν εἰς τὸν λαόν, καὶ τοὺς υποχρέωσε νᾶ ἀλλάξωσι γνώμην»³⁹⁵. Το περιστατικὸ διασώζει και μνημονεύει ἐπίσης και ο πρωτοσύγκελλος Ἀμβρόσιος Φραντζῆς, ο ὁποῖος, ἀναφέρει : «...Ἡ σεβασμιότης τοῦ (ὁ προλεχθεὶς Παροναξίας, νῦν Ἐπιδαύρου) συγκαλεσθεὶς μετὰ τῶν λοιπῶν Μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων τῶν νομίμων καὶ κανονικῶν τῆς Ἑλλάδος, μετὰ καὶ τῶν παρεπιδήμων εἰς τὴν κατὰ τό 1833 περί ἀνεξαρτησίας τῆς ἐκκλησίας τοῦ βασιλείου συνέλευσιν.... ἐπειδὴ παρετήρησεν εἰς τό παρά τοῦ Γραμμ. Τῶν εκκλ. καὶ τῶν δύο συμβούλων συνταχθέν καὶ παρουσιασθέν αὐτῷ Πρωτόκολλον, ὅτι δέν ὑπῆρχεν ὅλως ἡ λέξις Καθολικὴ τὰ κατὰ τοὺς Ἀποστολικούς καὶ Συνοδικούς Κανόνας θεσπισμένα τῆς μῖα, Ἁγίας, Καθολικῆς, καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἐξητήσατο επιμόνως τὴν διόρθωσιν, καὶ ἀφ' οὗ ὑπεσχέθη ἐνόρκως παρά τῶν εἰρημένων ἢ διόρθωσις τῆς ἐλλείψεως, εἶναι ἀπορίας ἄξιον, ὅτι τό περί οὗ ὁ λόγος Πρωτόκολλον δέν εἶναι δημοσιευμένον, καὶ οὔτε αἱ ὑπογραφαὶ τῆς σεβασμιότητος τοῦ, καθὼς καὶ ἡ τοῦ Σ'. ἐπισκόπου Καλλιδρόμης φαίνονται εἰς κανέν ἄλλο ἐξ' ὧν ἐδημοσιεύθησαν, ὡς ὑπογραφέντων καὶ τῶν δύο εἰς ἓν καὶ τό αὐτόν Πρωτόκολλον...»³⁹⁶.

Ο Ἀμβρόσιος Φραντζῆς, γράφοντας τα ἀνωτέρω, φαίνεται πως εἶχε γνώση περί της υπογραφῆς του Πρωτοκόλλου της ἀνεξαρτησίας ἀπὸ τον Παροναξίας Ιερόθεο, μάλιστα δε, εἶχε γνώση ὅτι το ἴδιο κείμενο υπέγραψε ταυτόχρονα και ο Καλλιδρόμης Δοσίθεος (ο Λιτζᾶς και Ἀγράφον δηλαδή, που στη συνέχεια ονομάσθηκε Καλλιδρόμης).

³⁹⁵ Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΗΣ, *Απομνημονεύματα*, Ἰνστιτούτο ἀνάπτυξης Χαρ. Τρικούπης, Ἀθήναι 2007, τ. 5, σσ. 410-411.

³⁹⁶ Α. ΦΡΑΝΤΖΗΣ, *Επιτομή της ιστορίας...*, Ἐν Ἀθήναις 1841, τ. Γ', σσ. 209-210.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ο Φραντζής όμως, γράφοντας πως το Πρωτόκολλο αυτό δεν είναι δημοσιευμένο φαίνεται πως αγνοούσε την δημοσίευση της Γραμματείας των Εκκλησιαστικών και της Δημοσίου Εκπαιδύσεως, δια της οποίας γνωστοποιούνταν εις το ευρύ κοινό, τα ονόματα πέντε αρχιερέων (με πρώτο τον Ιερόθεο), που είχαν υπογράψει και αυτοί το Πρωτόκολλο.

Εκτός και αν ο Φραντζής, αναφέρεται στο γεγονός πως είναι η μοναδική περίπτωση που δεν δημοσιεύεται το Πρωτόκολλο –αυτό καθ’ αυτό– με το γνωστό από τις άλλες δημοσιεύσεις τρόπο δημοσίευσής, κατά τον οποίο συμπεριλαμβάνονταν και το κείμενο του Πρωτοκόλλου μαζί με τις υπογραφές, προέκυπτε δε και η ακριβής ημερομηνία υπογραφής του κειμένου. Αντ’ αυτού, όντως στην περίπτωση των πέντε, δημοσιεύεται μία κοινοποίηση με την οποία απλώς γίνεται γνωστό ότι υπέγραψαν και οι αναφερόμενοι Αρχιερείς, χωρίς να προκύπτει η ακριβής ημερομηνία υπογραφής του κειμένου από τον κάθε Επίσκοπο, αλλά ούτε και το ακριβές κείμενο επί του οποίου ετέθησαν οι υπογραφές.

Το δημοσίευμα στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως, δια του οποίου αναγγέλθηκε το ότι υπέγραψαν οι πέντε Αρχιερείς, έχει ως ακολούθως :

«ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΣ

Η ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ Δ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ.

Τό διά τοῦ ὑπ’ ἄρ'. 28 τῆς Β. Ἐφημερίδος δημοσιευθέν πρωτόκολλον περί τῆς γνώμης τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀρχιερέων, ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν σύστασιν Συνόδου διαρκοῦς, προσυπέγραψαν ἐμφανισθέντες κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ἐκτὸς τῶν ὅσων ἐγνωστοποιήθησαν τὰ ὀνόματα, καὶ οἱ ἀκόλουθοι Σεβασμιώτατοι Κύριοι, ὁ ἄγ. Παροναξίας Ιερόθεος, ὁ ἄγ. Πρ. Ελασσώνος Σαμουήλ, ὁ ἄγ. Λιτζάς καὶ Ἀγράφων Δοσίθεος, ὁ ἄγ. Σκύρου Γρηγόριος, ὁ ἄγ. πρ. Σταγών Ἀμβρόσιος³⁹⁷.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 27 Ὀκτωβρίου (8 Νοεμβρίου) 1833.

Ο ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ Δ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ.

Κ.Δ. ΣΧΟΙΝΑΣ»³⁹⁸.

Είναι πολύ παράδοξο το γεγονός ότι στην περίπτωση αυτή δεν δημοσιεύεται το Πρωτόκολλο, όπως συνέβη όταν διαδοχικά υπέγραψαν οι 35 αρχιερείς που αναφέραμε παραπάνω και είναι, επίσης, παράδοξο το γεγονός ότι οι υπογραφές αυτές δημοσιεύονται,

³⁹⁷ Εκ των πέντε Αρχιερέων, οι τρεις πρώτοι είχαν υπογράψει το «πρωτόκολλο» στις 31 Ιουλίου 1833, ο Σκύρου υπέγραψε στις 7 Αυγούστου 1833 και ο πρώην Σταγών στις 8 Αυγούστου 1833. Παρά ταύτα, οι υπογραφές ήλθαν στο φώς της δημοσιότητας στις 30 Οκτωβρίου 1833.

³⁹⁸ Φ.Ε.Κ., 35/30-10-1833, σ. 268.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

τρεις μήνες μετά την υπογραφή του Πρωτοκόλλου από τους άλλους 35 αρχιερείς. Αυτό μας δημιουργεί αμφιβολίες για τον τρόπο που εξασφαλίστηκαν αυτές οι 5 υπογραφές από την Κυβέρνηση. Το γεγονός της, με την εν λόγω κοινοποίηση και της «μετά ταύτα» δημοσιεύσεως των ονομάτων των 5 Αρχιερέων, που υπέγραψαν το Πρωτόκολλο, ο Οικονόμος σχολιάζει με τα ακόλουθα : «...παρελείφθησαν ἔξ κ α ν ο ν ι κ ο ί Αρχιερείς ἐπὶ τῆς τετρασυνόδρου Συνελεύσεως ἐκείνης, ἐν ἣ οἱ προσκληθέντες καί συγκληθέντες Μητροπολῖται καί Αρχιεπίσκοποι καί Ἐπίσκοποι τοῦ Κράτους ἐγνωμάτευσαν καί εὐλόγησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Νῦν δε μετὰ τὴν διακήρυξιν καί αὐτῆς τῆς συνόδου τὴν ἐγκατάστασιν³⁹⁹, τριῶν ὅλων μηνῶν ἤδη παρελθόντων, βλέπομεν ὁπότε καί (τό τοῦ λόγου) κ α τ ὀ π ι ν ἔ ο ρ τ ῆ ς ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς λήθης ἀναδύοντας τρεῖς τῶν ἐκεῖ μὴ φανέντων κανονικῶν Αρχιερέων (τόν Παροναξίας, τόν Σκύρου, καί τόν Λιτζάς καί Ἀγράφων⁴⁰⁰).... λοιπόν ἔχομεν ἐπίμετρον τῶν ἤδη πρό μηνῶν ἐσφραγισμένων πρωτοκόλλων ἐκείνων καί τὴν παροῦσαν κοινοποίησιν ! Πλὴν ἄλλ' ἐν ταύτῃ παρεσιωπήθησαν πάλιν οἱ ἄλλοι τρεῖς κανονικοί, ὁ Σκοπέλου, ὁ Λαγίας, ὁ Θήρας (ὁ καί μέλος τῆς Συνόδου καί ἀπὼν ἐκλεγείς). Προσετέθησαν δε ὁμως δύο τινές ἐκ τῶν ἔξωθεν τοῦ Κράτους ἐπεισελθόντων, ὁ Ελασσώνας καί ὁ Σταγών (ἵνα μεῖζον κῦρος λάβῃ ἡ Διακήρυξις !). Τοῦτο δε ὅλον γέγονε, διότι οἱ ἐν αὐτῇ μνημονευόμενοι Αρχιερεῖς προωρίσθησαν ὡς καθέζοντες ἐπισκοπὰς....»⁴⁰¹.

Πράγματι, ο Ιερόθεος ήταν ένας από τους επισκόπους που έλαβαν Επισκοπή προς διαποίμανση, μετά το σχετικό Βασιλικό Διάταγμα της διαιρέσεως της Ελληνικής Επικράτειας σε 40 Επισκοπές. Με το διάταγμα αυτό⁴⁰², ο κατά τον Οικονόμο **κανονικός Αρχιερεύς**, ο μέχρι τότε Μητροπολίτης Παροναξίας Ιερόθεος, ο φλογερός πατριώτης και αγωνιστής της Ελληνικής Επαναστάσεως, κατεστάθη πλέον Επίσκοπος, της με έδρα τη Μονεμβασιά αρτισυστάτου Επισκοπής, **Επιδαύρου Λιμηράς**.

³⁹⁹ Σημειωτέον, ότι η πρώτη μετά την διακήρυξη της ανεξαρτησίας η Ιερά Σύνοδος, διορίστηκε με απόφαση του Βασιλιά Όθωνα και αποτελούνταν από τον Μητροπολίτη Κορίνθου Κύριλλο ως πρόεδρο, τον Κων/νο Σχινά ως Βασιλικό Επίτροπο, τους : Θηβών Παΐσιο, Σαντορίνης Ζαχαρία, πρ. Λαρίσης (Τοποτηρητή Ήλιδος) Κύριλλο και Ανδρούσης Ιωσήφ, ως μέλη της Ιεράς Συνόδου, και τον Αρχιμ. Θεόκλητο Φαρμακίδη, ως Γραμματέα, πρβλ. ΦΕΚ 23/1-8-1833, σ. 177 · Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σ. 184.

⁴⁰⁰ Ο Οικονόμος, παρά το γεγονός της δημοσιεύσεως των υπογραφών 5 ακόμη Αρχιερέων στις 27 Οκτωβρίου (8 Νοεμβρίου) 1833, (όπως είδαμε ανωτέρω), θεωρεί δεδομένο ότι ο Παροναξίας, ο Σκύρου και ο Λιτζάς και Αγράφων δεν συμμετείχαν στη συνέλευση των Αρχιερέων τον Ιούλιο και υπονοεί μάλλον, ότι οι υπογραφές αυτές ετέθησαν εκ των υστέρων, προφανώς σε κείμενο που έφερε προγενέστερη ημερομηνία. Δεν συμφωνούμε απόλυτα με την τοποθέτηση αυτή, δεδομένου ότι στο Πρωτόκολλο με ημερομηνία 31 Ιουλίου 1833, εκτός των υπογραφών του Παροναξίας Ιεροθέου και του Λιτζάς και Αγράφων Δοσιθέου, των οποίων ο Οικονόμος αμφισβητεί την παρουσία με τη φράση «εκ των εκεί μη φανέντων», υπογράφει και ο πρώην Ελασσώνας Σαμουήλ, του οποίου την συμμετοχή, δεν θέτει υπό αμφισβήτηση ο Οικονόμος.

⁴⁰¹ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σσ. 215-216.

⁴⁰² Πρβλ. ΦΕΚ, 38/27-11-1833' Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σσ. 217-220.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Δ. Επίσκοπος και Μητροπολίτης Επιδαύρου Λιμηράς, (1833-1841).

Παράλογες και αδικαιολόγητες ήταν οι μετακινήσεις των Αρχιερέων, που έλαβαν χώρα με το διάταγμα «Περί προσωρινής διαιρέσεως των Επισκοπών του Βασιλείου»⁴⁰³. Από τις πλέον κραυγαλέες παράλογες μετακινήσεις, ήταν, του Μητροπολίτου Τήνου Γαβριήλ, που μετετέθη στην Επισκοπή Παροναξίας και του Μητροπολίτου Παροναξίας Ιεροθέου, που μετετέθη στην Επισκοπή Επιδαύρου Λιμηράς, με έδρα τη Μονεμβασιά.

Ο Οικονόμος, σχολιάζοντας τις αντικανονικές αυτές μεταθέσεις των Επισκόπων, αναφέρει : «...οὐδέ περί τὰς μεταθέσεις τῶν Ἐπισκόπων εσεβάσθη τό Διάταγμα τούς κανόνας καί τά ἔθιμα τῆς Ἐκκλησίας, μετέφερε δε τούτους ἀφ' ἧς ἐποίμανον εἰς ἄλλην ἐπισκοπὴν (ὡς ἂν τινὰς καί τούτους ἐπάρχους ἢ δικαστάς), καί ταῦτα μηδέν εἰδότας· ἐξαίφνης δ' ἐπέσκηπτεν εἰς αὐτούς, ὡς φρενοπληγῆς τις σφάκελος, ὁ νέος διορισμός. Αὐτίκα ὁ κανονικῶς ὑπὸ τῆς Μ' Ἐκκλησίας Εὐρίπου χειροτονηθεὶς Ἰάκωβος μετετοπίσθη διὰ Διατάγματος καί ἄκων εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Φθιώτιδος. Τοιοῦτος ὢν καί ὁ Καρύστου Νεόφυτος μετεφυτεύθη εἰς τὴν Φωκίδα. Ὁ δε Τήνου Μητροπολίτης Γαβριήλ (περί οὗ προείπομεν ἄνωτέρω) ὑποβλεπόμενος (ὡς μή πάνυ καί αὐτός ἀσμενισθεὶς εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν), μετεβιβάσθη, καί μή βουλόμενος, ἀπὸ τῆς κανονικῆς αὐτοῦ ἐπισκοπῆς εἰς τὴν Νάξον (τοῦ Παροναξίας πάλιν Ἱεροθέου εἰς τὴν Λιμηρὰν Ἐπίδαυρον ἐκσφενδονισθέντος)....»⁴⁰⁴. Ο κατά τον Οικονόμο «μη βουλόμενος» περί της μεταθέσεώς του, αλλά παρά τη θέλησή του μετατεθείς στην Επισκοπή Παροναξίας, Μητροπολίτης Τήνου Γαβριήλ, καθώς και ο επίσης κατά τον Οικονόμο «εκσφενδονισθείς» στην Επισκοπή Επιδαύρου Λιμηράς, Μητροπολίτης Παροναξίας Ιερόθεος, δεν ήταν καθόλου τυχαίο που μετακινήθηκαν με το διάταγμα αυτό. Ο Παροναξίας Ιερόθεος όπως είδαμε ήδη ἄνωτέρω, είχε εκφράσει τις επιφυλάξεις του για το κείμενο της Διακηρύξεως της ανεξαρτησίας της Εκκλησίας της Ελλάδος. Περί αυτού, ήδη αναφέραμε πως επισήμανε την ἔλλειψη του ὅρου «Καθολική» και ζήτησε επιμόνως τη διόρθωση.

Όμως και ο Τήνου Γαβριήλ, μετά την υπογραφή του Πρωτοκόλλου, είχε συμμετοχή σε ένα περιστατικό (που μας διέσωσε ο Αμβρόσιος Φραντζής⁴⁰⁵) και μάλλον, δημιούργησε αντιπάθειες για το πρόσωπό του Γαβριήλ στους ιθύνοντες τα εκκλησιαστικά, εκείνη την εποχή.

⁴⁰³ Φ.Ε.Κ., 38/27-11-1833.

⁴⁰⁴ Πρβλ. Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σ. 225, καθώς και τα εν συνεχεία αναφερόμενα...

⁴⁰⁵ Α. ΦΡΑΝΤΖΗΣ, *Επιτομή της ιστορίας της αναγεννηθείσης Ελλάδος*, Εν Αθήναις, 1841, τ. Γ', σσ. 144-145.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Το περιστατικό έχει ως εξής : Μετά την υπογραφή των Πρωτοκόλλων για τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας, δόθηκε στους Αρχιερείς το σχέδιο του Καταστατικού Χάρτη που θα αποτελούσε τρόπον τινά, το «Σύνταγμα» διοικήσεως της Εκκλησίας της Ελλάδος. Σε μια συγκέντρωση που έκανε ομάδα εκ των παλαιότερων Ιεραρχών προκειμένου να συζητήσουν για το νέο καταστατικό, διαπιστώθηκε πως αυτό, δεν συμφωνούσε απόλυτα με το κείμενο του Πρωτοκόλλου που είχαν υπογράψει για την ανεξαρτησία, και επίσης, διαπιστώθηκαν πολλές ασάφειες και αρκετές εντελώς δυσνόητες διατυπώσεις. Οπότε, αποφασίστηκε να μεταβούν στην Ιερά Σύνοδο δύο από εκείνους τους Ιεράρχες που συμμετείχαν στη συνάντηση, προκειμένου να ζητήσουν διασάφηση των δυσνόητων σημείων του καταστατικού. Οι Ιεράρχες αυτοί ήταν, ο Ρέοντος και Πραστού Διονύσιος και ο Τήνου Γαβριήλ. Όταν οι δύο, πήγαν στα γραφεία της Συνόδου και ζήτησαν διευκρινίσεις από τους Συνοδικούς Ιεράρχες, εκείνοι τους είπαν να περιμένουν μέχρι να έρθει ο Βασιλικός Επίτροπος Κωνσταντίνος Σχινάς να τους κάνει τις διασαφήσεις που θέλουν, διότι και οι ίδιοι οι Συνοδικοί είχαν απορίες, τις οποίες διεσάφησε ο Σχινάς. Ο Αρχιγραμματέας της Συνόδου Θεόκλητος Φαρμακίδης, ακούγοντας τη συνομιλία, έφυγε από «το Συνοδικό κατάστημα» και όταν επανήλθε είπε στους δύο αρχιερείς τα εξής : *«εἶμαι διατεταγμένος ν᾿ σάς εἶπω, ν᾿ περιορισθῇ ὁ καθείς εἰς τὰ ἰδιά τοῦ, καί ν᾿ μὴ κάμνετε παρασυναγωγάς»⁴⁰⁶, καί ζητεῖτε διασαφήσεις, διότι τιμωρεῖσθε».*

Ο Ρέοντος Διονύσιος τότε απευθυνόμενος στο Φαρμακίδη του είπε : *«δέν μᾶς λέγεις Κύριε Φαρμακίδη, τι σημαίνει τό τιμωρεῖσθε ; τι γάρ κακόν ἐπράξαμεν, καί ν᾿ τιμωρηθῶμεν;»* Το γεγονός αυτό προκάλεσε την αγανάκτηση και τη δυσαρέσκεια των Αρχιερέων οι οποίοι είπαν πως αυτές οι παραβιάσεις και οι καινοτομίες εις βάρος της Εκκλησίας είναι απαράδεκτες. Έτσι, οι δύο απεσταλμένοι Αρχιερείς, αναχώρησαν άπρακτοι.

Είναι φανερό πως η δυσαρέσκεια των τότε κρατούντων για τη συμπεριφορά των Αρχιερέων που σχολίασαν αρνητικά το καταστατικό, προέβαλαν αντιρρήσεις για την υπογραφή του και θέλησαν να επιφέρουν διορθώσεις, εκφράστηκε με κατατρεγμούς, όπως στην περίπτωση του Ρέοντος Διονυσίου⁴⁰⁷, αλλά και με αδικαιολόγητες μεταθέσεις, όπως, στις περιπτώσεις των Επισκόπων Τήνου Γαβριήλ και Παροναξίας Ιεροθέου Β΄.

⁴⁰⁶ Σαφής υπαινιγμός για τη συνάντηση των παλαιών αρχιερέων προς συζήτηση του καταστατικού, στην οποία είναι πολύ πιθανό να συμμετείχε και ο εκ των παλαιότερων ιεραρχών, Παροναξίας Ιερόθεος.

⁴⁰⁷ Ο Ν. Φορόπουλος αναφέρει σχετικά : *«Ἐπὶ ἀντιβασιλείας ὁ Διονύσιος ἠγωνίζετο ὑπὲρ τῆς κανονικῆς χειραφετήσεως καὶ εὐταξίας τῆς Ἐκκλησίας, γενναίως προβάλλων ἀντιρρήσεις κατὰ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ καταρτισθέντος σχεδίου περὶ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἐν Ναυπλίῳ τὸ 1833 συνελθοῦσαν σύνοδον τῶν ἀρχιερέων. Τελικῶς ὑπέγραψε τοῦτο, ὑπομείνας ἐκ τῆς στάσεως τοῦ ταύτης πολλοὺς διωγμούς καὶ τιμωρίας»*, πρβλ. Ν. ΦΟΡΟΠΟΥΛΟΣ, «Διονύσιος ο Παρδαλός», ΘΗΕ, τ. 5, 43-44.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθάιρεση και η αποκατάστασή του.

Δικαίως λοιπόν ο Οικονόμος χρησιμοποιεί τις εκφράσεις «υποβλεπόμενος» και «εκσφενδονισθείς», σχετικά με τους Επισκόπους Τήνου Γαβριήλ και Παροναξίας Ιερόθεο.

Όσον αφορά τον Ιερόθεο, πρόκειται για δυσμενή μετάθεση εν ενεργεία Μητροπολίτου και όχι βέβαια για την αποκατάστασή του, ως «πρώην Παροναξίας», όπως εσφαλμένα πίστευε ο Θεόφιλος Σιμόπουλος, ο οποίος έγραφε σχετικά : «...Διάγων ὡς πρώην ἐν Παροναξία ὁ Ἱερόθεος, τῷ 1833 διορίζεται Ἐπίσκοπος Ἐπιδαύρου Λιμηράς –οὕτω μετονομασθείσης τῆς παλαιφάτου καὶ ἐνδόξου Μητροπόλεως Μονεμβασίας– χηρευούσης ἀπὸ τοῦ ἐν εἰρκαῖς τῆς Τριπόλεως μαρτυρήσαντος ιεροεθνομάρτυρος Μητροπολίτου αὐτῆς Χρυσάνθου...»⁴⁰⁸.

Ο Ιερόθεος, δέχθηκε αρχικώς με χαρά αυτή τη μετάθεση, μάλλον επειδή δεν γνώριζε καθόλου την τοπογραφία της περιοχής, την έκταση και τις δυνατότητες της Επισκοπῆς στην οποία μετέβαινε ως Ποιμενάρχης, την νεοσυσταθείσα δηλονότι, Επισκοπή «Επιδαύρου Λιμηράς» με έδρα τη Μονεμβασία, στην οποία καθίστατο πρώτος (και μοναδικός⁴⁰⁹) με την ονομασία αυτή⁴¹⁰ Επίσκοπος και Μητροπολίτης.

Αφού έλαβε γνώση για τη μετάθεσή του ο Ιερόθεος, στέλνει στην επί των Εκκλησιαστικῶν Γραμματεία επιστολή, με την οποία δηλώνει ότι αποδέχεται ευχαρίστως τη μετάθεση, ενημερώνει δε, πως όταν λάβει τα σχετικά έγγραφα από την Ιερά Σύνοδο και τη Γραμματεία, πρόκειται να μεταβεί άμεσα στο Ναύπλιο για τον όρκο που διατάσσεται να δώσει, και κατόπιν, να πάει στη νέα του Επισκοπή για να αναλάβει εκεί τα καθήκοντά του.

⁴⁰⁸ Θ. ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ, *Μάρτυρες και αγωνισταί ιεράρχαι της Ελληνικής Εθνεγερσίας 1821-1829*, Εκδόσεις Σεΐριος, Αθήναι, 1972, τ. Β΄, σ. 204.

⁴⁰⁹ Η επισκοπή Επιδαύρου Λιμηράς, μετά την μετακίνηση του Ιεροθέου στην επισκοπή Ακαρνανίας κατά το έτος 1841, συγχωνεύθηκε με την επισκοπή Λακεδαιμόνος, ο Αρχιμ. Θεόφιλος Σιμόπουλος σημειώνει περί αυτού τα εξής : «...τῆς ἐξ' ἧς μετετέθη Μητροπόλεως Ἐπιδαύρου Λιμηράς ἐπωνυμιουμένης ποτέ Μονεμβασίας, καταργηθείσης καὶ συγχωνευθείσης μετὰ τῆς Λακεδαιμόνος τοιαύτης, μεθ' ἧς ἀπετέλεσε μίαν Ἐπισκοπὴν, τὴν τῆς Μονεμβασίας καὶ Λακεδαιμόνος, νῦν δε Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης...», πρβλ. Θ. ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ, *Μάρτυρες και αγωνισταί ιεράρχαι της Ελληνικής Εθνεγερσίας 1821-1829*, Σεΐριος, Αθήναι 1972, τ. Β΄, σ. 211.

⁴¹⁰ Την αντικανονική και ανεπίτρεπτη μετονομασία των Επισκοπῶν σχολιάζει ο Οικονόμος, γράφων μεταξύ άλλων και τα εξής : «...Αἱ δέκα, λέγει, μόνιμοι ἐπισκοπαὶ παρωνομάσθησαν ἐκ τῶν νόμων... Ὡσαύτως... καὶ αἱ λοιπαὶ αἱ προσωριναί τὰ δε ὀνόματα μετεποιήθησαν πρὸς τό ἐλληνικώτερον. Ὡστε οὐδέν σχεδόν ἔμεινεν οὐδέ μέχρις ὀνόματος ἔχνος τῆς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς διαιρέσεως τῶν ἐν τῷ Κράτει τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπῶν. Ἀλλὰ τοῦτο τόλμημα καὶ παράλογον καὶ παιδαριώδες... Ἡ καινοτομία ἐξελέγχεται πολλάκις καὶ πεπλανημένη περὶ τὰς ἀρχαίας ὀνομασίας. Οὐτε τὰ Κύνουρα (ἢ ἡ Κύνουρα)... οὔτε ἡ Ἐπίδαυρος ἡ Λιμηρά (ὡς εἶπον τὴν Ἑλληνικὴν καὶ πολὺ μακρὰν ἀπέχουσιν Μονεμβασίαν)... ὑπῆρχον τό πάλαι, ὅπου νῦν αὐτὰς ετοποθέτησαν οἱ καινοὶ ονοματοθεταί... ἀλλὰ διὰ τί ἐξωστρακίσθη καὶ ἡ Μονεμβασία ; διὰ τι ἡ Τρίπολις ; διὰ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ! (ἐπειδὴ πᾶν ὃ, τι τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς μὴδ' ἀκούειν μὴδὲ προσβλέπειν ἀξιούσιν!)... Ἀλλὰ παραλείπομεν τὰς τοιαύτας μικρολόγους βαυκοπανουργίας, δι' ὧν ἀνεκαίνιζον τάχα τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἑλλάδος δόξαν ἐν τισιν ὀλίγαις χωρίων ὀνομασίαις, ἐν ᾧ πραγματικῶς διέφθειρον καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν χώραν καὶ τὰ ἔθνη καὶ τὸ φρόνημα καὶ τὴν εὐσέβειαν καὶ ὅλον τὸν χαρακτῆρα τὸν ἐλληνικόν. Ἡ μετονομασία ἐξελέγχεται καὶ καθόβουλος, ὡς ἀποβλέπουσα καὶ αὕτη τὴν βεβήλωσιν τῶν ἱερῶν καὶ παριστώσα τό θεῖον ἄξιωμα τοῦ Ἐπισκόπου μὴδὲν διαφέρειν παρὰ τό τοῦ κοσμικοῦ νομάρχου ἢ διοικητοῦ. Διὰ τοῦτο... μετονομάσθη... ὁ Θηβῶν Βοιωτίας καὶ ὁ Ναυπλίου Ἀργολίδος... καὶ ὁ Ναυπάκτου Ἀκαρνανίας...», βλέπε : Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Γ΄, σσ. 263-266.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Συγκεκριμένα δε, έγραφε : «...ὡς πιστός καί εἰλικρινής ὑπήκοος τοῦ Μεγαλειοτάτου Ἀνακτός μου... δέχομαι ἀσμένως καί εὐχαρίστως τήν ἐπαρχίαν τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηράς, τήν ὁποίαν τιμῶσα με ἡ ὑψηλή Ἀντιβασιλεία ἠδόκησε νᾶ δώσῃ εἰς ἐμέ· ὅθεν καί δέν περιμένω ἄλλο, εἰμὶ τὰ σεβαστά διπλώματα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί τῆς Γραμματείας ταύτης καί ἀμέσως ἀπ' ἔδω θέλω διευθυνθῶ εἰς Ναύπλιον διὰ νᾶ δώσω, τόν ὁποῖον διατάσσομαι ὄρκον τῆς ἐμπιστοσύνης, ἐνώπιον τοῦ βήματος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί συνοδευόμενος με τάς εὐχάς τῆς Ν' ἀπέλθω εἰς τήν θεόσωστον ἐπαρχίαν μου...»⁴¹¹.

Ο Ιερόθεος, είχε την εσφαλμένη εντύπωση πως επιβραβεύοντας τους αγώνες του και την προσφορά του τον τίμησαν με αυτή τη μετάθεση, αγνοούσε μάλλον, πως η Επισκοπή στην οποία θα μετέβαινε, αποτελούνταν από **16 μόνο χωριά**. Η μετάβαση στην Επισκοπή Επιδαύρου Λιμηράς δεν πραγματοποιήθηκε άμεσα, δεδομένου ότι τα διοριστήρια έγγραφα είτε χάθηκαν από αμέλεια της ταχυδρομικής υπηρεσίας, είτε σκοπίμως αποσιωπήθηκε ότι παρελήφθησαν, προκειμένου ο Ιερόθεος να καθυστερήσει την μετάβασή του στη Μονεμβασιά, ίσως, επειδή είχε λόγους να παρατείνει την παραμονή του στην Παροναζία, έστω και επ' ολίγον. Σε σχετικό σημείωμα που βρίσκεται στα Γ.Α.Κ. διαβάζουμε τα εξής : «Ἀρ'. Πρ. 2195. Ἐπιδαύρου Λιμηράς ἐπίσκοπος προσφέρει τήν αφοσίωσίν τοῦ, καί εἰδοποιεῖ ὅτι δέν παρέλαβεν εἰσέτι τὰ παρά τῆς Συνόδου ἔγγραφα διὰ νᾶ μεταβῇ εἰς τήν ἐπισκοπὴν τοῦ. 25 Δεκεμβρ.(1833) Διευθύνθη πρὸς τήν Σύνοδον διὰ νᾶ πληροφορήσῃ. 16 Ἰανουαρίου (1834)»⁴¹². Η Ιερά Σύνοδος στις 23 Ιανουαρίου 1834 απάντησε στην Γραμματεία σχετικά με τα έγγραφα πως : «...ἐστάλησαν ταῦτα ἀπὸ 14ῆς παρελθόντος Δεκεμβρίου διὰ τοῦ Ταχυδρομείου... Ἡ Σύνοδος μ' ὅλα ταῦτα ἐν ᾧ ἐλπίζει βεβαίως ὅτι τὰ περί ὧν ὁ λόγος Συνοδικὰ ἔγγραφα εἶναι ἤδη εἰς ἔδραν τοῦ, τόν προσκαλεῖ κατὰ συνέπεια νᾶ ἔλθῃ ὅσον τάχος ἐνταῦθα, ὥστε νᾶ δώσῃ τόν ὄρκον τῆς ὑπηρεσίας τοῦ, καί ν' ἀπέλθῃ ἐπομένως εἰς τήν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ ἐπισκοπὴν»⁴¹³.

Μια από τις πρώτες ενέργειες του Ιεροθέου στην Μονεμβασιά ήταν ο εγκαινιασμός του Ιερού Ναού της Ρηχειάς, ενός, από τα **δεκαέξι χωριά** της Επισκοπής του. Οι πρόκριτοι της Ρηχειάς, είτε επειδή αναθερμάνθηκε ο ζήλος τους με την εγκατάσταση του νέου Επισκόπου στην περιοχή τους, είτε επειδή ο ίδιος ο Επίσκοπος τους παρακίνησε, στις 22 Απριλίου 1834, απευθύνθηκαν προς τον Βασιλικό Έπαρχο Επιδαύρου Λιμηράς με έγγραφό τους, δια του οποίου ζητούσαν την άδεια για αποπεράτωση του ημιτελούς ενοριακού Ναού τους, καθώς και για τον εγκαινιασμό του από τον νέο Επίσκοπο.

⁴¹¹ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), *Επίτομος Επισκοπική Ιστορία της Εκκλησίας της Ελλάδος από του 1833 μέχρι σήμερα*, Εν Αθήναις 1948, τ. Α', σ. 233.

⁴¹² Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 346, (λήψη 006).

⁴¹³ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 346, (λήψη 007).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στο έγγραφο αυτό, το οποίο φέρει τις υπογραφές 12 προκρίτων της Ρηχειάς, αναφέρεται πως το χωριό αποτελείται από 44 οικογένειες και επειδή δεν έχει ενοριακό Ναό στο κέντρο του χωριού, οι κάτοικοι εκκλησιάζονται σε Ναΐσκο που βρίσκεται έξω από το χωριό τους. Επομένως ζητούν την άδεια για αποπεράτωση ενός νέου Ναού εντός του χωριού, την κατασκευή του οποίου είχαν ξεκινήσει παλαιότερα αλλά δεν είχαν καταφέρει να αποπερατώσουν. Τώρα, έχουν την προθυμία να κατασκευάσουν στέγη για την ασκεπή οικοδομή του Ναού με έξοδα της κοινότητάς τους, και επιθυμούν ο Αρχιερέας τους, να τελέσει τα εγκαίνια του νέου Ιερού Ναού⁴¹⁴. Από τη σχετική αλληλογραφία μεταξύ των εμπλεκόμενων αρχών και υπηρεσιών που εναπόκειται στα Γ.Α.Κ., προκύπτει, πως, δόθηκαν οι απαιτούμενες άδειες ώστε οι μεν κάτοικοι να προβούν στην αποπεράτωση, ο δε Ιερόθεος, στον εγκαίνιασμό του εν λόγω Ιερού Ναού⁴¹⁵. Μια δεύτερη ενέργεια του Ιεροθέου, ήταν να στείλει αναφορά προς την Ιερά Σύνοδο με ημερομηνία 16 Ιουνίου 1834, δια της οποίας, ενημερώνει τη Σύνοδο για την διαγωγή του επιτρόπου του Ιερού Ναού Του Ελκομένου Χριστού στη Μονεμβασιά. Αναφέρει, ότι από το έτος 1826 έως το 1834 στο Ναό ασκεί την οικονομική διαχείριση ο επίτροπος, εντελώς μόνος του και χωρίς να αποδώσει λογαριασμό ποτέ και σε κανένα. Αναφέρει, πως σκέφτηκε, «ὡς κανονικός ποιμὴν καὶ οἰκονόμος τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας», να διορίσει κάποια επιτροπή που θα ασκεί την οικονομική διαχείριση του Ναού. Ο επίτροπος, θα πρέπει να παραδώσει την διαχείριση στην επιτροπή, ενώ συγχρόνως θα πρέπει να δώσει στην επιτροπή, λογαριασμό της οκταετούς οικονομικής διαχειρίσεως που άσκησε μόνος του όλα αυτά τα χρόνια. Διότι, ο διαχειριστής δεν είναι σωστό να μη λογοδοτεί σε κανένα, αλλά σύμφωνα με την τάξη της Εκκλησίας πρέπει να δίνει λόγο των πράξεών του, καθώς και των γενομένων εσόδων και εξόδων. Ζητεί την γνώμη της Ιεράς Συνόδου για τις σκέψεις του αυτές. Σημειώνει τα ονόματα πέντε θεοφοβούμενων και ευηπόληπτων προσώπων, τα οποία προτείνει προς διορισμό, απευθείας, από την Σύνοδο και χωρίς τη μεσολάβηση τη δική του. Επίσης, ζητεί να μην διαρρέυσει ότι εκείνος ζήτησε αυτές τις αλλαγές και όπως η Σύνοδος ενεργήσει άμεσα, ώστε να μην χαθούν τα εισοδήματα της χρονιάς⁴¹⁶. Η Σύνοδος διαβίβασε την αναφορά προς την Γραμματεία στις 28 Ιουνίου, η οποία, με το από 1 Ιουλίου 1834 έγγραφό της, απάντησε πως όλα τα δημοτικά καταστήματα *«ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ οἱ ναοί»*, οφείλουν να δίνουν λογαριασμό στον Δήμο της περιοχής τους⁴¹⁷.

⁴¹⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 346, (λήψεις 010-011).

⁴¹⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 346, (λήψεις 008, 009, 012.).

⁴¹⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 346, (λήψεις 018-019).

⁴¹⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 346, (λήψεις 017, 021).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Προϊόντος του χρόνου, ο Ιερόθεος, διαπίστωσε τη σκληρή πραγματικότητα που είχε ενώπιόν του, καθώς και την τεράστια διαφορά μεταξύ της προηγούμενης Επισκοπής του, εν αντιθέσει προς τη νέα. Θεωρούμε πολύ πιθανό, ότι από την πρώτη ημέρα που πάτησε το πόδι του στη Μονεμβασιά, έθεσε ως στόχο, την μετάθεσή του από εκεί, το ταχύτερο δυνατό. Δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός, ότι μεγάλο μέρος εκ της οκταετούς θητείας του στη Μονεμβασιά, ο Ιερόθεος, διήλθε μακράν της Επισκοπής του, ως αδειούχος και πάλιν αδειούχος, προς θεραπείαν «της πασχούσης υγείας του», όπως μαρτυρούν τα πολυάριθμα έγγραφα αιτήσεων και εγκρίσεων των αδειών του, καθώς και τα πιστοποιητικά ιατρών που έστελνε συνημμένα με τις αιτήσεις του έγγραφα, τα οποία, εντοπίσαμε τόσο στο Αρχείο της Ιεράς Συνόδου όσο και στα Γενικά Αρχεία του Κράτους⁴¹⁸.

Πριν ακόμη παρέλθει ένας χρόνος από την εγκατάστασή του στην Επισκοπή Επιδάουρου Λιμηράς, και ήδη από τα τέλη Αυγούστου ή τις αρχές Σεπτεμβρίου του 1834, ο Ιερόθεος, άρχισε να παρακαλεί για την μετάθεσή του σε άλλη Επισκοπή. Από το Ναύπλιο, όπου βρίσκεται ως αδειούχος για λόγους υγείας, προβαίνει παράλληλα σε ενέργειες για την μετάθεσή του. Με αναφορά του προς την Αντιβασιλεία, διεκτραγωδεί την κατάσταση του και ζητεί μετάθεση. Η αναφορά του, στις 2 Σεπτεμβρίου 1834, διαβιβάστηκε από την Αντιβασιλεία προς την Γραμματεία Εκκλησιαστικών, με την επισήμανση να τοποθετηθεί η Γραμματεία επί της αιτήσεως του Ιεροθέου⁴¹⁹. Ο Γραμματέας των Εκκλησιαστικών, έλαβε την αναφορά στις 6 Σεπτεμβρίου, έκανε την απαιτούμενη έρευνα και με το από 8 Οκτωβρίου 1834 έγγραφό του, προς τον Βασιλιά Όθωνα, λαμβάνει θέση επί της αιτήσεως του Ιεροθέου για μετάθεση, αναφέροντας περίπου τα εξής : Ο Ιερόθεος, τοποθετήθηκε στην σπουδαιότερη (σ.σ. από ιστορική άποψη) Επισκοπή της Πελοποννήσου. Δεν είναι τυχαίο, ότι ο Επίσκοπος της Μονεμβασίας προσφωνείται «*Παναγιώτατος*», όπως ο Οικουμενικός Πατριάρχης⁴²⁰. Βέβαια, παλαιότερα ο Μονεμβασίας είχε υπό την δικαιοδοσία του τέσσαρας Επισκόπους, ενώ τώρα η Επισκοπή του αποτελείται από 800 έως 900 οικογένειες. Δεν είναι ο μόνος Επίσκοπος που έλαβε μικρότερη Επισκοπή από εκείνη που είχε προηγουμένως, αλλά υπήρξαν και άλλοι, μεταξύ των οποίων και ο Κυνουρίας Διονύσιος⁴²¹.

⁴¹⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδάουρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 346, (λήψεις 014, 015, 023, 025, 029), Φ. 347, (λήψεις 006, 008, 009, 010, 013, 014, 017, 018, 019, 020, 021, 022, 023, 038, 039, 040, 041, 042, 045, 046, 048, 049, 063, 064, 065). Φ. 348, (λήψεις 004, 005).

⁴¹⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδάουρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 346, (λήψη 024).

⁴²⁰ Για τα, υπό του αυτοκράτορος Ανδρονίκου Παλαιολόγου χορηγηθέντα προνόμια προς τον Μητροπολίτη Μονεβασίας, βλ. Θ. ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ, *Ο τίτλος Παναγιώτατος*, Αθήνα 1964, σ. 63.

⁴²¹ Παρά το γεγονός ότι με την διαίρεση των Επισκοπών κατά το έτος 1833, αφαιρέθηκε τμήμα της Μητροπόλεως Ρέοντος και Πραστού και αποδόθηκε σε όμορη Επισκοπή, ο δε, έως τότε Μητροπολίτης Ρέοντος και Πραστού Διονύσιος, παρέμεινε ως Επίσκοπος του εναπομείναντος τμήματος (το οποίο είχε μόνο οκτώ χωριά

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Δεν μπορεί να γίνει καμία αλλαγή στα όρια της Επισκοπής Επιδαύρου Λιμηράς, διότι, αυτό θα προκαλέσει πολλά παρόμοια αιτήματα και από άλλους Αρχιερείς. Οπότε, επιδή δεν μπορεί να σκεφτεί «άλλον τρόπον παρηγορίας δια τον αναφερόμενον», προτείνει, να χορηγηθεί στον Ιερόθεο μηνιαία σύνταξη 200 δραχμών, «μέχρις ότου, αποθανόντος τινός των εις τας Πρωτεύουσας των Νομών» Επισκόπων, μετατεθεί ο Ιερόθεος, σε άλλη μεγαλύτερη Επισκοπή. Τέλος, σχετικά με την σύνταξη των 200 δραχμών, επισημαίνει τον κίνδυνο, να εγείρουν παρόμοια αξίωση και άλλοι Αρχιερείς του Βασιλείου της Ελλάδος, «έχοντες τα αυτά με τον αναφερόμενον διπλώματα και ζημιωθέντας ωσαύτως», σχετικά με την έκταση της Επισκοπής που έλαβαν, μετά τη νέα διαίρεση των Επισκοπών του Κράτους⁴²².

Όταν η Αντιβασιλεία έλαβε και μελέτησε το έγγραφο του Γραμματέα των Εκκλησιαστικών, δεν υιοθέτησε άμεσα και άκριτα την πρότασή του, για τη χορήγηση μηνιαίας συντάξεως, αλλά ζήτησε επιπλέον πληροφορίες για τον Ιερόθεο. Με το από 12 Οκτωβρίου 1834 έγγραφό της προς τη Γραμματεία, η Αντιβασιλεία, ζήτησε πληροφορίες «περί τῶν γνώσεων, τῆς ἡθικῆς τοῦ, τῆς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀφοσιώσεως τοῦ καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ», τόσο κατά την εποχή εκείνη, όσο και «πρὸ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας»⁴²³.

Στις 19 Οκτωβρίου, ο Γραμματέας έστειλε τις πληροφορίες που ζητούσε η Αντιβασιλεία. Στο έγγραφο δίνει απαντήσεις στα ερωτήματα της Αντιβασιλείας και θα λέγαμε πως καλύπτει κατά κάποιο τρόπο τον Ιερόθεο, δεδομένου ότι αποσιωπά τις πολλές και μεγάλες διενέξεις του Ιεροθέου με την Διοίκηση, κατά τα έτη, (πρό της ανεξαρτησίας της Εκκλησίας), που διετέλεσε Μητροπολίτης Παροναξίας. Ο Γραμματέας, αρχίζοντας από τις γνώσεις του Ιεροθέου, αναφέρει πως είναι μέτριες, «καθώς και των πλειοτέρων επισκόπων της Ελλάδος». Συνεχίζει επ' αυτού γράφοντας πως «και αν δεν ημπορεί να ονομασθή εντελώς αμαθής, δεν είναι μόλα ταύτα ούτος πεπαιδευμένος». Ωστόσο, αναγνωρίζει την μόρφωσή του «εις την Εκκλησιαστικήν παιδείαν». Έπειτα, αναφέρεται στην ηθική του Ιεροθέου, εννοείται, κατά την ευρεία έννοια του όρου.

πρβλ. Θ. ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ, *Μάρτυρες και αγωνισταί Ιεράρχαι*, τ. Β', σ. 283), υπό τον τίτλον «Κυνουρίας», καθώς επίσης, παρά το γεγονός, ότι ο Διονύσιος φέρεται ως υπομείνας διωγμούς από την Αντιβασιλεία, (όπως είδαμε ανωτέρω), διαπιστώνουμε στα έγγραφα της περιόδου αυτής, πως, για αρκετό χρονικό διάστημα ο Κυνουρίας Διονύσιος προήδρευε της Ιεράς Συνόδου, κατόπιν δε, υπήρξε μέλος της Ιεράς Συνόδου για πολλά χρόνια και μέχρι τον θάνατό του, επισυμβάντος κατά το έτος 1852. Ίσως λοιπόν, ο Γραμματέας των Εκκλησιαστικών με την ονομαστική αναφορά στο πρόσωπο του Διονυσίου, να θέλει να τονίσει πως ακόμη και αυτός ο πρόεδρος της Ιεράς Συνόδου, είναι ένας από αυτούς που αδικήθηκαν από τη διαίρεση των Επισκοπών, άρα, ο Ιερόθεος, δεν θα έπρεπε να έχει προσωπικό παράπονο.

⁴²² Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 346, (λήψεις 032-033).

⁴²³ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 346, (λήψη 034).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Συγκεκριμένα, αναφέρει πως η ηθική του *«κατά τὰ λεγόμενα δέν εἶναι ἀδιάβλητος, μολονότι ποτέ δέν κατεδιώχθη ἐπισήμως, οὔτε ὑπάρχει ἐναντίον τοῦ ἀναφορά»*. Επομένως, η Γραμματεία δεν μπορεί να βασισθεί στις φήμες, δεν αποτελεί απόδειξη τίποτε από εκείνα, *«τῶν αμαρτυρήτως θρυλληθέντων ἐναντίον τῆς ἠθικῆς διαγωγῆς τοῦ ἐπισκόπου τούτου»*. Άλλωστε, δεν είναι ο μόνος για τον οποίο υπάρχουν προφορικές κατηγορίες, υπάρχουν παραδείγματα τόσων άλλων Αρχιερέων, οι οποίοι, *«καίτοι σκανδαλωδέστερον διαβεβλημένοι, μενοῦν οὐχ ἥττον ἀκαταζήτητοι διά τήν προλαβοῦσαν διαγωγὴν τῶν»*. Εκτός αυτού, η έρευνα περί της ηθικής διαγωγῆς του Επισκόπου δεν ανήκει στα καθήκοντα της Κυβερνήσεως, αλλά εις αυτά, της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας Ελλάδος, όπως προβλέπει το 12^ο άρθρο του από 23 Ιουλίου (4 Αυγούστου) 1833 Βασιλικού Διατάγματος, περί της ανεξαρτησίας της Εκκλησίας του Βασιλείου της Ελλάδος. Σχετικά με την αφοσίωση του Ιεροθέου προς την Κυβέρνηση και το πώς διάκειται για το θέμα της ανεξαρτησίας της Εκκλησίας, ο Γραμματέας αναφέρει ότι *«ποτέ δέν ἐδόθη... ὑπόνοια δυσαρεσκείας»*. Ο μόνος λόγος για τον οποίο έχει παράπονο ο Ιερόθεος, είναι το ότι εν συγκρίσει με την Επισκοπή Παροναξίας, *«ἡ λαχοῦσα εἰς αὐτόν Ἐπισκοπή εἶναι πολύ ὑποδεεστέρα, λόγω τῶν εἰσοδημάτων»* και επομένως, τα έσοδα αυτά, δεν επαρκούν για την κάλυψη των εξόδων του Επισκόπου Επιδάουρου Λιμηράς.

Ο Ιερόθεος, μετά από την μηνιαία παράταση της αδείας που είχε λάβει, βρίσκονταν ακόμη στο Ναύπλιο, όπου, παράλληλα με την ιατρική φροντίδα για την επίλυση των προβλημάτων υγείας, προσπαθούσε με διάφορα διαβήματα να επιλύσει και το πρόβλημα που τον απασχολούσε σχετικά με την Επισκοπή Επιδάουρου Λιμηράς που ήταν κατά πολύ υποδεέστερη της Παροναξίας εξ' επόψεως εισοδημάτων και ως εκ τούτου, αφ' ενός μεν αισθάνονταν αδικημένος, αφ' ετέρου δε, τα έσοδα δεν επαρκούσαν επ' ουδενί για την αντιμετώπιση των πάγιων εξόδων του. Όταν έφθανε προς το τέλος η μηνιαία παράταση της αδείας, επανέρχεται επί του θέματος της μεταθέσεως με δύο αναφορές του προς την Ιερά Σύνοδο, στην πρώτη, αυτό γίνεται με έμμεσο τρόπο, (συμπεραίνεται δηλαδή από όσα αναφέρει), ενώ στη δεύτερη, με άμεσο και ευθύ τρόπο, διατυπώνει το αίτημα για μετάθεση.

Η πρώτη αναφορά, η οποία φέρει ημερομηνία 24 Οκτωβρίου 1834, αποτελεί απάντηση του Ιεροθέου σε εγκύκλιο της Ιεράς Συνόδου, *«περί τοῦ κανονισμοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαιωμάτων Ἀρχιερέων καί Ἱερέων»*. Αναφέρεται λεπτομερώς στα εισοδήματα του Επισκόπου Επιδάουρου Λιμηράς, τα οποία, προέρχονται από τα κανονικά δικαιώματα που εισπράττει από τις 1200 οικογένειες που απαρτίζουν την Επισκοπή του, κυρίως από τα χωριά, διότι η Μονεμβασιά δεν πληρώνει τίποτε, παρά μόνο μία φορά το χρόνο *«κατά το Πάσχα»*.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Επισημαίνει, πως τα εισοδήματα της Επισκοπής του, δεν θα επαρκούσαν ούτε για να ζήσει κάποιος Ιερέας, πολλώ δε μάλλον, κάποιος Αρχιερέας, (σ.σ. ο οποίος, έχει ανάγκη από προσωπικό που θα εξυπηρετεί τις ανάγκες του, και το προσωπικό αυτό, θα πρέπει να αμοιβεται για τις υπηρεσίες που προσφέρει). Έπειτα, κάνει λόγο για τα πενιχρά εισοδήματα των Ιερέων της επαρχίας του, αναφέρει λεπτομερώς πόσα και από πού τα εισπράττουν. Εντύπωση προκαλεί η επισήμανση του Ιεροθέου, ότι στην περιοχή αυτή, όχι μόνο δεν γίνεται Σαρανταλείτουργο αλλά ούτε καν γνωρίζουν «τι εστί». Τέλος, αναφέρεται στον εφημέριο της Μονεμβασιάς που είναι η έδρα της Μητροπόλεως και σημειώνει πως εκείνος «είναι ο δυστυχέστερος πάντων». Ο εφημέριος της Μονεμβασιάς δεν εισπράττει ούτε καρπούς από καλλιέργειες των ενοριτών του, όπως οι άλλοι Ιερείς των χωριών της Επισκοπής, ούτε τίποτε άλλο πέραν των τυχερών του, τα οποία ανέρχονται στο ποσό των 80 δραχμών ετησίως. Αυτό συμβαίνει επειδή οι κάτοικοι της Μονεμβασιάς δεν έχουν καλλιέργειες, αλλά είναι και πολύ λίγοι, δεδομένου ότι είναι περίπου 70 οικογένειες συνολικά, οι περισσότεροι δε από αυτούς είναι «πάροικοι και προσωρινοί»⁴²⁴.

Την δεύτερη αναφορά, δεν εντοπίσαμε σε καμία από τις πηγές που χρησιμοποιούμε στην έρευνά μας. Ευτυχώς, την διέσωσε ο Βασίλειος Ατέσης, ο οποίος την καταχωρεί αυτούσια, (μάλλον με λανθασμένη ημερομηνία⁴²⁵), στο έργο του με τίτλο «Επίτομος Επισκοπική Ιστορία». Ακολουθώντας το παράδειγμα του Β. Ατέση, παραθέτουμε και εμείς αυτούσια την επιστολή αυτή, από την οποία, προκύπτουν αρκετά ενδιαφέροντα στοιχεία, αλλά και το συμπέρασμα πως ο Ιερόθεος, «δεν αναπαύθηκε» στην Επισκοπή Επιδαύρου Λιμηράς, γι' αυτό, από το πρώτο έτος της εκεί ποιμαντορίας του, ζητούσε την επανάκαμψή του στην Επισκοπή Παροναξίας, ή έστω, την μετάθεσή του σε άλλη Επισκοπή των Κυκλάδων. Η αναφορά, έχει ως εξής :

«Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 28 Ὀκτωβρίου 1834 Πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Δώδεκα μηνῶν ἤδη τλαιπωρίας, δώδεκα μηνῶν ἐξοικισμὸν πικρίας, ἔρχομαι τελευταῖον, ὃ Ἱερὰ Σύνοδος, νᾶ ἐκτραγωδήσω διὰ τῆς παρούσης. Ὑστερα ἀπὸ τόσα δεινὰ συνέπειαι (sic) τοῦ μακροχρονίου ἀγῶνος ἡμῶν, τοῦ ὁποῖου δέν ἔμεινα ἀμέτοχος εἰς πάντα καιρόν καί εἰς διαφόρους τόπους, ὡς καλῶς γνωρίζουσι τὰ ἱερά αὐτῆς μέλη, ἐν' ᾧ ἀπεκδεχόμεν

⁴²⁴ Ι.Α.Ε.Ε., Επισκοπή Επιδαύρου Λιμηράς, Α52Κ5_Τ52_1,2,3.

⁴²⁵ Ο Ατέσης την καταχωρεί με ημερομηνία 28 Οκτωβρίου 1834, ενώ προκύπτει από τα έγγραφα των Γ.Α.Κ. ότι αυτή διαβιβάστηκε στις 23 Οκτωβρίου από την Αντιβασιλεία στη Γραμματεία. Εκτός, αν πρόκειται για δύο διαφορετικές επιστολές του Ιεροθέου. Μία προς την Αντιβασιλεία με ημερομηνία 23 Οκτωβρίου και μία απευθείας προς την Ιερά Σύνοδο με ημερομηνία 28 Οκτωβρίου.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

με τήν αίσίαν ἄφιζιν τῆς Α.Μ. τοῦ πολυποθήτου ἡμῶν Βασιλέως, χρηστότερον τό μέλλον, βλέπω ἑμαυτόν μακράν τῆς κανονικῆς μου ἐπαρχίας, τήν ὁποίαν οἱ Ἱεροί Νόμοι καί κανόνες ἐκκληρώσαντο ὑπό τήν ποιμαντορίαν μου, καί αἱ διάφοροι χρηματικά μου θυσίαι με ἀπένημαν.

Ἐάν θελήσω νᾶ περιγράψω τάς δυσχερείας καί τά δεινά, ὅσα διά τήν ἐπαρχίαν μου ταύτην υπέφερα, νομίζω τό πολλοστημόριον αὐτῶν θέλη ἀπαρτίση ὁλόκληρον βιβλίον, αἱ δε χρηματικά μου θυσίαι εἰς τήν μεγάλην Ἐκκλησίαν ποῖαι ; Πενήντα χιλιάδες γρόσια, ἐκτός ἀκόμη καί ἄλλων ἀσυλλογίστων, ἐπρόσφερα εἰς τό Πατριαρχεῖον, καί εἰς διαφόρους, κατά τήν συνήθειαν, ὀθωμανικάς ἀρχάς ὅλα ἀπό δάνεια.

Ἐνα χρόνον πρό τῆς Ἐπαναστάσεως διωρίσθην δι' αὐτήν τήν ἐπαρχίαν **καί μόλις μετά ἕξ μηνῶν ἡδυνήθην νᾶ μεταβῶ εἰς αὐτήν.** Οὔτε τήν βοήθειαν ὅλην ἐσύναξα οὔτε τό κανονικόν τεσσαρακονταλείτουργον ἑκάμα, κατά τήν συνήθειαν, καί ἐξερράγη ἡ Ἑλληνική Ἐπανάστασις. Ποῖος τότε ἐδίδε βοήθειαν ἢ ἄλλο ; τά ὀλίγα νενομισμένα εἰσοδήματα ἐξαρκοῦσαν μόλις εἰς διατροφήν μου ἐν ᾧ καί δέν διέλειπον ἐκ τοῦ ὑστερήματος μου νᾶ συνεισφέρω εἰς τάς ἀνάγκας τῆς Πατρίδος. Ὁ οἶκος τῆς Μητροπόλεως ἐτοιμόρροπος σχεδόν κατήντησε, κατά τῷ 1830, ὅτε δι' ἐπίσκεψιν τοῦ ἐξόδουσα ἐκ διαλειμμάτων ὀκτώ χιλιάδες γρόσια. Τά ὑποστατικά τῆς μητροπόλεως σχεδόν ἔρημα καί κεχερσωμένα, ἐκαλλιεργήθησαν, διετέθησαν εἰς θέσιν καρποφόρον, καθώς καί τά μετόχια τῆς Ἐκκλησίας καί οἴκους τῆς ἐπεσκεύασα καί διώρθωσα με δαπάνην περίπου τῶν τριῶν χιλιάδων γροσίων. Αὐτά ταῦτα δέν ἤθελα ἐνεχειρίσθην με ὑποχρέωσιν μου, ἐάν ἤλπιζον, ὅτι δε θέλω ἐγκαταβιώσει εἰς τήν κανονικὴν μου ἐπαρχίαν. Ἀλλά ποία κατάχρησις, ποῖον ἔγκλημα μου ὑπηγόρευσε τήν μετάθεσιν μου εἰς μίαν ἐπαρχίαν, ἣτις συνισταμένη ἀπό 1200 οἰκογενείας ἀπαρτίζει σχεδόν μίαν ἐνορίαν, τῆς ὁποίας τό κανονικόν κατ' ἔτος δικαίωμα ἀνά 10 λεπτά ἢ οἰκογένεια, τό ὁποῖον εἶναι συνήθεια νᾶ λαμβάνῃ ἐτησίως ὁ ἀρχιερεὺς, ἀνεβαίνει εἰς δραχμάς 240 καί ἄλλα τόσα ἀπό τυχερά ; Ποῖος παρακαλῶ, δύναται νᾶ ἐξοικονομηθῇ με τόσῃ μικρᾷ ποσότητι ἀγοράζων τά πάντα με τάς σημερινὰς ὑπερόγκους τῶν πραγμάτων τιμὰς ; Ποίας ἀνάγκας μου νᾶ ἀπαντήσω με αὐτήν τήν ποσότητα ; ἐγὼ νᾶ διατραφῶ, οἱ ἀναγκαῖοι ἄφευκτοί ὑπῆρται μου, τῶν ὁποίων ἔχω ἀπόλυτο ἀνάγκην, ἢ μισθοὺς τούτων νᾶ πληρώσω ; Ποία τούτων νᾶ οἰκονομήσω πρῶτον ; ἀφίνω τάς ἐλλείψεις ταύτας· δύναμαι νᾶ διατρίβω εἰς τήν ἐπαρχίαν ἐκείνην πλέον τῆς ὁποίας ἡ δύσβατος θέσις με προσοικεῖωσε με διάφορα πάθη, καί τῶν ὁποίων ἀπηλλάγη μόλις ἐκ τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς μου καί τῆς διαίτης, καί τῶν ἱατρικῶν, τά ὁποία μετεχειρίσθην ἀπό τήν ἐπίσκεψιν τοῦ ἱατροῦ Μαράτου. Προστρέχω λοιπόν εἰς τήν θείαν καί Ἱεράν Σύνοδον, καταφεύγων ὡς ἀπό κλύδωνα τρομερόν ἀγρίας θαλάσσης τόν λιμένα τῆς δικαιοσύνης τῆς καί παρακαλῶ δακρυρροῶν νᾶ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τά δίκαιά μου καί εὐαρεστηθῇ νᾶ ἐνεργήσῃ διὰ νᾶ ἐπανέλθω καί μετατεθῶ ἢ εἰς τήν

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

πρώτην μου ἐπαρχίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθην νᾶ ὑποπέσω εἰς τόσα δυσβάστακτα χρέη, ἢ εἰς ἄλλην καὶ τῶν Κυκλάδων, ἀνάλογον τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἐκδουλεύσεων μου εἰς τὴν πατρίδα, καὶ νᾶ ἀπεράσω τό ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μου, ὡς εἶναι δίκαιον εἰς ἓνα Ἱεράρχην τοῦ ἀγῶνος, δόμενος διαπαντός ὑπὲρ τῆς μακροβιότητος τοῦ γαληνοτάτου καὶ πολυχρονίου ἡμῶν βασιλέως. Ἐν τοσούτῳ μένω με βαθύτατον σέβας.

Ὁ Εὐπειθέστατος

*Ὁ Ἐπιδάουρου Λιμηράς **ΙΕΡΟΘΕΟΣ***⁴²⁶.

Την αίτηση του Ιεροθέου, διαβίβασε η Αντιβασιλεία προς την Γραμματεία των Εκκλησιαστικών, στις 23 Οκτωβρίου 1834, επισημαίνοντας ότι, «*διευθύνει ἀναφορὰν τοῦ Ἐπιδάουρου Λιμηράς, περί τῶν ὡς πρὸς τὴν Ἐπισκοπὴν παραπόνων τοῦ*»⁴²⁷, ζητώντας εμμέσως την τοποθέτηση της Γραμματείας. Ο Γραμματέας των Εκκλησιαστικών απάντησε στις 25 Οκτωβρίου, με τετρασέλιδη αναφορά⁴²⁸. Αρχικά, επισημαίνει πως με την προηγούμενη και από 19 Οκτωβρίου αναφορά του, είχε καταθέσει «*τάς περί τῶν προσωπικῶν ιδιοτήτων τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου Ἐπιδάουρου Λιμηράς Κ. Ἱεροθέου πληροφορίας*». Ἐπειτα, αναφέρει πως δεν γνωρίζει για ποιό λόγο μετατέθηκε ο Ιεροθέος και ως εκ τούτου, δεν μπορεί να κρίνει αν η μετάθεση του αυτή ήταν δίκαιη ή άδικη. Η ηθική διαγωγή του Ιεροθέου, την οποία, «*φήμη οὐκ ἀγαθή*» είχε «*οπωσδήποτε αμαυρώσει*», οδήγησε την τότε Ιερά Σύνοδο και τον τότε Γραμματέα, ἔναντι του Ιεροθέου, που πραγματικά είχε προσφέρει εκδουλεύσεις στην Ελλάδα, να προτιμήσουν άλλους Αρχιερείς για ευμενείς μεταθέσεις, ὅπως τον Αχαΐας και τον Κυκλάδων, οι οποίοι, δεν συμμετείχαν στον ιερό αγώνα, αλλά είχαν την πλέον αδιάβλητη διαγωγή «*καὶ παιδεῖαν ἀσυγκρίτως περισσοτέραν τοῦ ἐπισκόπου τούτου*». Ταυτόχρονα, ὁμως, επισημαίνει πως, «*κάθε ἀκριβῆς περαιτέρω ἐξέτασις, εἶναι πιθανόν νᾶ ἀποβῇ ὑπὲρ τῆς Σεβασμιότητος τοῦ*». Η επισήμανση αυτή καταχωρήθηκε προφανώς, προκειμένου η Αντιβασιλείς να σχηματίσουν την εικόνα πως η μετάθεση έγινε με βάση απλώς τις φήμες ἐναντίον του Ιεροθέου και ὄχι κάποια γεγονότα με αποδείξεις. Κατόπιν, αναφέρεται στη μετάθεση του Επισκόπου Αθηνῶν Ανθίμου στην Εύβοια, η οποία είχε σαν αποτέλεσμα την μετάθεση του Επισκόπου Ευρίπου Ιακώβου στην Φθιώτιδα, και τονίζει, πως και οι δύο, ἔλαβαν τρόπον τινά Επισκοπές ἀνάλογες των προηγουμένων που κατείχαν, προς θεραπεία των δικαίων παραπόνων τους⁴²⁹.

⁴²⁶ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), *Επίτομος Επισκοπική Ιστορία της Εκκλησίας της Ελλάδος από του 1833 μέχρι σήμερα*, Εν Αθήναις 1948, τ. Α', σσ. 234-235.

⁴²⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, *Επιδάουρου Λιμηράς Επισκοπή*, Φ. 346, (λήψη 039).

⁴²⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, *Επιδάουρου Λιμηράς Επισκοπή*, Φ. 346, (λήψεις 040-043).

⁴²⁹ Για τον Αθηνῶν Ανθιμο, ο οποίος, μετετέθη στην Επισκοπή Ευβοίας, που ἔως τότε ονομάζονταν Ευρίπου, γράφει, πως είχε διορισθεί Αθηνῶν από την Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, και αν ἔβλεπε να καταλαμβάνει την θέση του στην Αθήνα, ἄλλος Επισκοπος, «*χωρίς να αποζημιωθῇ τρόπον τινά αὐτός, δι' ἄλλης Επισκοπῆς*

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ακολούθως, κάνει λόγο περί της καταστάσεως του πρώην Ελασσώνος Σαμουήλ, ως Επισκόπου Αιγίνης και Σαλαμίνας⁴³⁰. Περί του Σαμουήλ αναφέρει, πως ενώ δεν είχε δικαίωμα να λάβει Επισκοπή, (προφανώς επειδή προέρχονταν από περιοχή που δεν είχε ακόμη ελευθερωθεί και δεν ανήκε στο Βασίλειο της Ελλάδος), εντούτοις, έλαβε την Επισκοπή Αιγίνης και Σαλαμίνας επειδή υπέγραψε υπέρ της ανεξαρτησίας της Εκκλησίας της Ελλάδος. Ύστερα, αναφέρεται στην Επισκοπή Παροναξίας και ομολογεί πως «υπερείχε της Επισκοπής Μονεμβασίας», όμως, μόνο ως προς τα εισοδήματα, διότι, «κατά τον βαθμόν» η Μονεμβασία έναντι της Παροναξίας είναι «υπερτερούσα πολλώ τω μέτρω», όπως είχε δηλώσει και σε προηγούμενη επιστολή του. Επειδή, όμως, τα εισοδήματα της Επισκοπής Επιδαύρου Λιμηράς υστερούν έναντι της Παροναξίας, ο Ιερόθεος, «ἔχει λόγον νᾶ θεωρεῖ ἑαυτὸν ἀδικηθέντα». Αλλά, εκτός από το ότι, αυτό που θα πρέπει να προσέχει ο κάθε Επίσκοπος είναι η διαποίμανση του εμπιστευθέντος ποιμνίου του και όχι ο βαθμός ή η έκταση της Επισκοπής, ούτε το κλίμα και η ατμόσφαιρα της περιοχής, είναι αναντίρρητο, πως η παραμικρή τροπολογία, σχετικά με τους διορισμούς των Αρχιερέων, προς ικανοποίηση του Ιεροθέου, θα είχε σαν αποτέλεσμα να ζητήσουν και άλλοι πολλοί Επίσκοποι «προβιβασμούς καί μεταθέσεις, φθάνει νᾶ δοθῇ, ἐν καί μόνον παράδειγμα». Απόκειται λοιπόν στην Αντιβασιλεία, το να κάνει δεκτή την προηγούμενη πρόταση και **να δοθεί σύνταξη στον Ιερόθεο**, προς το παρόν, όταν δε προκύψει κάποιο κενό, να μετατεθεί σε άλλη Επισκοπή, ανάλογη της Παροναξίας. Διαφορετικά, αιτείται τις διατεγές της Αντιβασιλείας για τον χειρισμό του θέματος και τις οδηγίες της, για το αν θα πρέπει να απευθυνθεί στην Ιερά Σύνοδο ή στον προκάτοχό του Γραμματέα των Εκκλησιαστικών, επί των ημερών του οποίου, έγινε η μετάθεση του Ιεροθέου από την Ιερά Μητρόπολη Παροναξίας στην Επισκοπή Επιδαύρου Λιμηράς.

Η πρόταση του Γραμματέα των Εκκλησιαστικών, έγινε δεκτή από την Αντιβασιλεία, και ως εκ τούτου, εξεδόθη το υπ' αριθ. 18701/30 Οκτωβρίου (11 Νοεμβρίου) 1834 Βασιλικό Διάταγμα, δια του οποίου, χορηγούνταν στον Ιερόθεο μηνιαία σύνταξη διακοσίων (200) δραχμών⁴³¹.

αναλόγου», τότε, «έμελλε να παραπονεθῇ». Ενώ για τον Ευρίπου Ιάκωβο, την Επισκοπή του οποίου με έδρα τη Χαλκίδα, κατέλαβε ο έως τότε Αθηνών Ανθιμος, υπό τον τίτλον Ευβοίας, γράφει πως, «έμεινε παραπονούμενος» και για το λόγο αυτό διορίστηκε Επίσκοπος Φθιώτιδος, μετετέθη δηλαδή σε Επισκοπή «ανάλογον της Ευρίπου».

⁴³⁰ Περί του από Φιλιππουπόλεως Μητροπολίτου Ελασσώνος Σαμουήλ, του κατά το έτος 1883 κατασταθέντος Επισκόπου Αιγίνης και Σαλαμίνας, πρβλ. ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ (ΦΙΛΙΠΠΑΙΟΣ) Αρχιμανδρίτης, μετέπειτα Μητροπολίτης Μαντινείας και Κυνουρίας, «Έγγραφα Επισκοπής Αιγίνης λόγου άξια (Α')», *Θεολογία*, τ. ΚΘ' (1958), τεύχος 1, σσ. 56-57.

⁴³¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 346, (λήψη 048).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Την απόφαση για την συνταξιοδότηση του Ιεροθέου, γνωστοποίησε η Αντιβασιλεία στην Ιερά Σύνοδο, με έγγραφο στο οποίο μεταξύ άλλων αναφέρει πως, χορηγείται η μηνιαία σύνταξη, *«μέχρις ότου ληφθῇ ἄλλη περί αὐτοῦ πρόνοια»*, και καλεί την Ιερά Σύνοδο να ενημερώσει τον Ιερόθεο για τις αποφάσεις της⁴³². Όταν ο Ιερόθεος ενημερώθηκε από την Ιερά Σύνοδο, έγραψε στις 5 Ιανουαρίου 1835 από την Μονεμβασιά όπου βρίσκονταν, ευχαριστήρια επιστολή, την οποία έστειλε στην Ιερά Σύνοδο. Στην επιστολή, αρχικά εκφράζει τις ευχαριστίες του προς την Ιερά Σύνοδο, της οποίας εξαίρει *«τό φιλοδίκαιον καί φιλάνθρωπον τῆς»*, διότι, έδειξε ενδιαφέρον για το θέμα, και φρόντισε να ικανοποιήσει τον *«ἀδίκηθέντα ιεράρχην τοῦ ἀγῶνος»*. Κατόπιν, εκφράζει τις ευχαριστίες του στον Όθωνα, καθώς και τις ευχές του, όπως ο ύψιστος *«τοῦ χαρίσει ζωὴν πολυχρόνιον καί στερέωσιν ἐπὶ τοῦ Βασιτικοῦ Θρόνου»*. Έπειτα παρακαλεί την Ιερά Σύνοδο να του στείλει οδηγίες για τον τρόπο που θα λαμβάνει την σύνταξη, την υπηρεσία που θα του την καταβάλει, και από πότε ακριβώς δικαιούται τη σύνταξη. Ενημερώνει πως, ο Έπαρχος Μονεμβασίας, έχει χρήματα του Εκκλησιαστικού ταμείου *«εἰς χεῖρας τοῦ»*, και με τον τρόπο αυτό, αφήνει να εννοηθεί πως θα επιθυμούσε να δοθεί η σχετική εντολή, ώστε να λαμβάνει τη σύνταξη από τον τοπικό Έπαρχο, προς αποφυγή περαιτέρω γραφειοκρατίας και ταλαιπωρίας⁴³³. Η Ιερά Σύνοδος, στις 18 Ιανουαρίου 1835, διαβίβασε στην Γραμματεία Εκκλησιαστικῶν την επιστολή του Ιεροθέου, με την παράκληση *«νᾶ ἐνεργήσῃ τὰ περί τῶν ἐν αὐτῇ διαλαμβανομένων»*⁴³⁴.

Παρά τις ευχαριστίες που εξέφρασε ο Ιερόθεος στις αρχές του έτους 1835⁴³⁵, φαίνεται πως, ούτε η χορηγηθείσα σύνταξη τον ικανοποίησε. Διότι, μετά την παρέλευση λίγων μόνο μηνῶν, επανέρχεται ἐπὶ του θέματος της μεταθέσεως, με την από 13 Απριλίου 1835 αναφορά του προς την Ιερά Σύνοδο, στην οποία μεταξύ άλλων αναφέρει : *«...τις ἄλλος συνάδελφος ἡγωνίσθη ἐκ τοῦ ἀγῶνος ὡς ἐμέ (sic) ὅλοι οἱ Ἀρχιερεῖς τοῦ ἀγῶνος ἐβραβεύθησαν ἀπὸ πολὺ ὡς ὀλίγον, ἐγὼ δε στερηθεὶς τὸν τερπνὸν παράδεισον, τὴν κανονικὴν μου παροικίαν, κατεδικάσθην εἰς μίαν σκληρὰν πέτραν ὡς ἐξόριστος...»*⁴³⁶.

⁴³² Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηρᾶς Επισκοπῆ, Φ. 346, (λήψη 049).

⁴³³ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηρᾶς Επισκοπῆ, Φ. 346, (λήψεις 051-052).

⁴³⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηρᾶς Επισκοπῆ, Φ. 346, (λήψη 050).

⁴³⁵ Κατὰ την χρονικὴ αὐτὴ περίοδο, συναντάται αλληλογραφία σχετικὴ με την παρουσία του Ιερομονάχου Ζαχαρίου του Κρητός, ο οποίος, *«περιεφέρετο εἰς τα χωρία Επιδαύρου Λιμηρᾶς, ἐξ' ἐπωδῶν Αραβικῶν καὶ φυλακτηρίων, επαγγελόμενος θεραπείας τῶν πασχόντων ἀνθρώπων καὶ ζῶων καὶ εξαπατῶν τοὺς ἀπλουστέρους, ανοικεῖως τοῦ ιερατικοῦ χαρακτήρος»*. Τον ιερομόναχο αὐτόν, κάλεσε ο Ιερόθεος καὶ τον *«ἀνέκρινε»* αρχικά, ἔπειτα δε, τον ἀπέστειλε με σχετικὸ ἐγγράφο στον Έπαρχο Μονεμβασίας, ο οποίος αποφάσισε τον περιορισμὸ του σε ησυχαστήριό της περιοχῆς μέχρι να ἔρθουν οἱ σχετικὲς οδηγίες ἀπὸ την κεντρικὴ Διοίκηση. Ο ιερομόναχος εγκαταστάθηκε αρχικά στο ησυχαστήριό, ἀλλὰ σύντομα ἀπέδρασε πρὸς ἀγνωστὴ κατεύθυνση. Πρβλ. Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηρᾶς Επισκοπῆ, Φ. 346, (λήψεις 053-064).

⁴³⁶ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), *Επίτομος Επισκοπικὴ Ιστορία.....*, Ἐν Αθήναις 1948, τ. Α', σ. 235.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ο Ιερόθεος, είναι αποδεδειγμένο πως δεν αναπαύθηκε στη Μονεμβασιά, και τούτο, φρονούμε πως δεν οφείλεται στο ότι υποτιμούσε την ιστορία, ή τους ανθρώπους της Μονεμβασιάς, αλλά στο ότι κατανόησε τον **εμπαιγμό** που υπέστη με αυτή την, δήθεν ευμενή μετάθεση, που του στέρησε όχι μόνο τις επιπλέον προσόδους που είχε στην Επισκοπή Παροναξίας, αλλά κυρίως τον **αέρα της ελευθερίας** και την άνεση των κινήσεων που απολάμβανε ως Μητροπολίτης Παροναξίας. Για το λόγο αυτό τον κατέλαβε **ο νόστος** της προηγούμενης επαρχίας του, νοσταλγούσε διακαώς **«τον τερπνόν παράδεισον»** της Παροναξίας και αισθάνονταν φυλακισμένος, περιορισμένος και καταδικασμένος, **«εις μίαν σκληράν πέτραν ως εξόριστος»** όπως χαρακτηριστικά έγγραφε.

Κατά το επόμενο έτος 1836, ο Όθων, κάλεσε τους αγωνιστές της Ελληνικής Επανάστασης να κάνουν αίτηση, προκειμένου να απονεμίσει το **«Άριστεϊον τοῦ ἀγῶνος»**, σε όποιον πληρούσε τους όρους και τις προϋποθέσεις. Η κατασκευή και απονομή του Αριστείου, είχε αποφασισθεί από την Αντιβασιλεία, με το από 20 Μαΐου (1 Ιουνίου) 1834 *«περί διανομῆς ἀριστείου εἰς τοὺς ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισθέντας ἀξιωματικούς, ὑπαξιωματικούς, στρατιώτας τακτικούς καὶ ἀτάκτους, καὶ ναύτας»* Διάταγμα⁴³⁷. Στο Διάταγμα, γίνονταν λόγος για τις τρεις τάξεις του Αριστείου, ως εξής : *«α΄. Διὰ μὲν τοὺς Ἀξιωματικούς, ἀργυροῦν. β΄. Διὰ δε τοὺς Ὑπαξιωματικούς, χαλκοῦν. γ΄. Καὶ διὰ τοὺς στρατιώτας καὶ ναύτας, σιδηροῦν»*. Περί τα τέλη Μαρτίου, ή τις αρχές Απριλίου 1836, υπέβαλε και ο Ιερόθεος αίτηση για την απονομή Αριστείου, δια του Νομάρχου Λακωνίας, ο οποίος, στις 3 Απριλίου 1836 την διαβίβασε προς την Γραμματεία των Εκκλησιαστικών, η οποία, στις 4 Μαΐου 1836, ακολούθως την διαβίβασε προς την Γραμματεία των Στρατιωτικών⁴³⁸. Η έκβαση ήταν θετική για τον Ιερόθεο, δεδομένου ότι του χορηγήθηκε άμεσα το «Αριστεϊον του αγώνος» και μάλιστα της πρώτης τάξεως, **δηλαδή το αργυρούν**. Ο Ιερόθεος, εξέφρασε τις ευχαριστίες του προς την Γραμματεία των Στρατιωτικών, με το από 13 Ιουνίου 1836 έγγραφό του, το οποίο, αποτελούσε συγχρόνως και αποδεικτικό παραλαβής του Αριστείου, καθώς και του Διπλώματος απονομής, το οποίο συνόδευε το Αριστείο. Στο έγγραφο, μεταξύ άλλων αναφέρει τα εξής : *«Ὑπτίαις χερσίν ἐδεξάμην τό ὅποῖον μοι διεύθυνεν ἐπίσημον... ὁμοῦ με τό Ἀργυροῦν νομισματοόσημον Ἀριστεῖον. Ὅθεν Ἐὐγνωμονῶ ἐκ καρδίας εἰς τήν Δικαιοσύνην τῆς Α.Μ. του..... Βασιλέως»*⁴³⁹.

⁴³⁷ Φ.Ε.Κ., 20/03-06-1834, σσ. 161-162.

⁴³⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 347, (λήψη 012).

⁴³⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Φ. Αριστεία (1834-1865), Φ. 006 (Νομισματοόσημα 1836), τεκμήριο 012.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Παρά την ευνοϊκή μεταχείριση⁴⁴⁰ τόσο από το Παλάτι και τις Κρατικές υπηρεσίες, όσο και από την Ιερά Σύνοδο, ο Ιερόθεος, εξακολουθεί να αισθάνεται αδικημένος και καταβάλλει προσπάθειες για την «απαλλαγή» του από την Επισκοπή Επιδαύρου Λιμηράς. Στις αρχές Οκτωβρίου 1836, αποστέλει νέα αναφορά προς την Ιερά Σύνοδο.

Ο εξ' Αιτωλοακαρνανίας ορμώμενος κληρικός και πολυγραφότατος συγγραφέας Θεόφιλος Σιμόπουλος, σχολιάζοντας την από 6 Οκτωβρίου 1836 αναφορά του Ιεροθέου προς την Ιερά Σύνοδο, αναφέρει : *«Θεωρῶν ἑαυτὸν περιφρονημένον, παρ' ὅλους τοὺς οὓς ὑπέστη ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας τοῦ, ᾧ προσέφερε ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνεγερσίας, διατελῶν δε καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς πενίας, γράφει.... πρὸς τὴν Σύνοδον καὶ παρακαλεῖ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀρμοδίως, πρὸς λήξιν τῆς τραγωδίας τοῦ...»*⁴⁴¹.

Στην αναφορά αυτή⁴⁴², απευθυνόμενος προς την Ιερά Σύνοδο ο Ιερόθεος, της αποδίδει την προσωνυμία *«φιλοστοργοτάτη Μήτηρ»*, και αφού περιγράφει εν συντομία τα προβλήματα υγείας που τον ταλαιπωρούν και τον εμποδίζουν στην διεκπεραίωση των καθηκόντων του, αναφέρεται επιπλέον, στην έλλειψη ιατρών που αντιμετωπίζει στη Μονεμβασιά και παρακαλεί την Ιερά Σύνοδο να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες ώστε να παύσει από την ενεργό υπηρεσία και να αποσυρθεί σε κάποιο ερημητήριο διάγοντας πλέον, βίο μοναχικό.

Χαρακτηριστικές είναι οι εκφράσεις που χρησιμοποιεί, προκειμένου να ευαισθητοποιήσει τα μέλη της Ιεράς Συνόδου, όπως, *«πάσχω πάθος ἀνίατον»*, *«ἀβίωτος ὁ βίος μου»*, *«ἀξιοδάκρυτον κατάστασιν»*, *«τεθλιμένην καὶ κατώδυνον ζωὴν μου»*, και ζητεί να αναπαυθεί πλέον, *«διὰ τῆς φίλης ἐρημίας»*.

Οπότε, παρακαλεί με δάκρυα την Ιερά Σύνοδο να εισηγηθεί στην Κυβέρνηση την εκ των καθηκόντων του Επισκόπου απαλλαγή του, με την εξακολούθηση λήψεως της συντάξεως των 200 δραχμών, την οποία δικαιούται να εξακολουθήσει να λαμβάνει όχι μόνο λόγω της πενίας του αλλά και *«ὡς ἀγωνισθεὶς καὶ θυσιάσας... ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Πατρίδος»*.

Επιπλέον, παρακαλεί την Ιερά Σύνοδο να ενεργήσει ώστε να του παραχωρηθεί το μονύδριο των Ταξιαρχών Πάρου με τα κτίσματα και τα κτήματά του, προκειμένου να διαμένει εκεί και να καλλιεργεί τα κτήματα, αποδίδοντας διπλή εισφορά στο Εκκλησιαστικό

⁴⁴⁰ Η ευνοϊκή μεταχείριση, ἔγκειται στη χορήγηση της μηνιαίας συντάξεως, στη χορήγηση του αργυρού Αριστείου (και του παρασήμου του Σταυροῦ Του Σωτήρος, ὅπως θα δούμε στη συνέχεια), στη χορήγηση δανείων, αλλά και εκτάκτων χρηματικών βοηθημάτων, και τέλος στην χορήγηση πολλών αδειών απουσίας από την Επισκοπή του, σύμφωνα με τις κατ' επανάληψη αιτήσεις του.

⁴⁴¹ Θ. ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ, *Μάρτυρες και αγωνισταὶ ιεράρχαι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνεγερσίας 1821-1829*, Εκδόσεις Σεῖριος, Αθήναι 1972, τ. Β', σ. 206.

⁴⁴² ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), *Επίτομος Επισκοπική Ιστορία.....*, Εν Αθήναις 1948, τ. Α', σσ. 235-236

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ταμείο και υποσχόμενος πως κάθε τι που θα αποβεί προς όφελος της Μονής επί των ημερών του, θα περιέλθει στην ιδιοκτησία της Μονής μετά το θάνατό του, μαζί με όλα τα προσωπικά του αντικείμενα, βιβλία, αρχιερατικά είδη και άμφια. Δηλώνει πως κανείς από τους συγγενείς του δεν θα διακαιούται οτιδήποτε από αυτά και θα θεωρείται, «*πᾶς καί οποιοσδήποτε τοιοῦτος, ξένος καί ἀλλότριος*».

Η Ιερά Σύνοδος αποδέχθηκε και υιοθέτησε τα υπό του Ιεροθέου αναφερόμενα και προτεινόμενα. Αυτό φανερώνει η από 10 Οκτωβρίου 1836 προς το Υπουργείο, θετική εισήγηση της Ιεράς Συνόδου, της οποίας το σκεπτικό έχει ως ακολούθως :

«Ἐπειδή ὁ περί οὗ ὁ λόγος Σεβ. Μητροπολίτης πάσχει τῶντι πολυχρονίως πάθος ἀνίατον καί τό πάθος αὐτό ἀπαιτεῖ ἥσυχον βίον καί παραιτεῖται διά τοῦτο τῆς Ἐπισκοπῆς.

Ἐπειδή ἐνεργῶν τά ἐπισκοπικά αὐτοῦ χρέη εἶναι υποχρεωμένος ἐξ' αὐτῶν νᾶ περιοδεύῃ καί νᾶ ἐπισκέπτεται ἐκ τοῦ σύνεγγυς τό ποίμνιον τοῦ.

Ἐπειδή τοῦτο προξενεῖ εἰς αὐτόν τήν μεγαλειτέραν εἰς τό πάθος τοῦ βλάβην.

Ἐπειδή οὗτος ὡς ἀρχιερεὺς τῆς Ἑλλάδος, συνετέλεσεν κατά τά ἀρχιερατικά αὐτοῦ καθήκοντα ἱκανά εἰς τήν ἀνεξαρτησίαν τῆς πατρίδος καθ' ὅλον τό διάστημα τοῦ ἀγῶνος, συνεισφέρων καί πολλά ὑπέρ αὐτῆς. Ἐπειδή ἤδη δυστυχεῖ καί εἰς τοιοῦτον πάθος ὑποκείμενος δέν ἔχει πόρον ἀνάλογον ὥστε νᾶ ζήσῃ ἀπ' αὐτοῦ ὡς πρὸς τόν βαθμόν τοῦ.

Ἐπειδή χορηγομένη ἀπό τοῦ Εκκλ. ταμείου μηνιαία σύνταξις καί τό παρ' αὐτοῦ ζητούμενον ἤδη κατά τήν Πάρον διαλυθέν μονήδριον τῶν Ταξιαρχῶν μετά τῶν κτημάτων αὐτοῦ θέλει εἶσθαι ἱκανά ὡς πρὸς τόν σκοπόν τοῦτον, καί εἰς παραμυθίαν αὐτοῦ»⁴⁴³.

Το Υπουργείο απάντησε μετά την παρέλευση τριμήνου από την αναφορά του Ιεροθέου και την θετική εισήγηση της Ιεράς Συνόδου, με εκτενές έγγραφό του, το οποίο φέρει ημερομηνία 5 Ιανουαρίου 1837 και διά του οποίου, γνωστοποιούσε στην Ιερά Σύνοδο πως η Κυβέρνηση αποδέχονταν «εν μέρει» την αίτηση του Ιεροθέου.

Συγκεκριμένα, το Υπουργείο πληροφορούσε την Ιερά Σύνοδο πως η Κυβέρνηση αποδέχεται την παραίτηση του Ιεροθέου λόγω της ασθενείας του και επιπλέον πως :
«...θέλουσα δε νᾶ προμηθεύσῃ εἰς τόν Ἱεράρχην τοῦτον τά μέσα τοῦ ζῆν, καί ὡς συντελέσαντα ἱκανῶς καί ὡς συνενεγκόντα πολλά εἰς τόν ὑπέρ ἀνεξαρτησίας ἱερόν ἀγῶνα καί ὡς δυστυχοῦντα νῦν καί ἀπό δυσίατον πάθος κατεχόμενον ἐπιτρέπει εἰς αὐτόν νᾶ βιώσῃ τοῦ λοιποῦ εἰς τό ἐν Πάρῳ διαλυθέν μονήδριον τοῦ Ὁσίου Ἀντωνίου καί νᾶ λάβῃ εἰς τήν κατοχήν τοῦ τά κτήματα τοῦ μονυδρίου τούτου, καλλιεργῶν αὐτά ἰδία δαπάνη καί νεμόμενος τά προϊόντα

⁴⁴³ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), *Επίτομος Επισκοπική Ιστορία.....*, Εν Αθήναις 1948, τ. Α', σ. 237.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

τῶν ἐφ' ὅρου ζωῆς τοῦ, ἀποδιδούς εἰς μὲν τὸ Γενικόν Ταμεῖον ἐτησίως τὸν συνήθη ἔγγυον φόρον, εἰς δε τὸ Ἐκκλησιαστικόν Ταμεῖον ἀνά 970 (εννεακοσίας ἑβδομήκοντα) κατ' ἔτος δραχμάς. Β' Ἡ παραχώρησις αὕτη δέν φέρει οὐδεμίαν διακοπὴν τῆς διακοσιοδράχμου συντάξεως τῆς ὀρισθείσης διὰ τὸν Ἱεράρχην τοῦτον κατὰ τὸν μῆνα δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθ. 18707 Βασιλικῆς ἀποφάσεως...»⁴⁴⁴.

Ὅμως, στην απόφαση αυτή του Υπουργείου, από την ακίνητη περιουσία που είχε δικαίωμα εκμεταλλεύσεως ο Ιερόθεος, εξαιρούνταν κάποια από τα κτήματα της ιεράς μονής του Οσίου Αντωνίου, τα οποία ονομάζονταν Μετόχια.

Εκτός αυτού δε, γνωστοποιούνταν στον Ιερόθεο ότι κάποια κτήματα από τα ανήκοντα απευθείας στη μονή Οσίου Αντωνίου ήταν ήδη μισθωμένα από του έτους 1829 και θα έπρεπε να τηρηθούν οι συμφωνίες με τους μισθωτές. Τα μισθώματα εξ' αυτών μπορούσε να λαμβάνει ο Ιερόθεος, όμως είναι ευνόητο πως δεν μπορούσε να τα καλλιεργεί ο ίδιος. Επιπλέον, το Υπουργείο στο έγγραφο αυτό, δεν αφήνει ασχολίαστη την δήλωση του Ιεροθέου, για την, -μετά την αποβίωσή του-, αφιέρωση όλης της κινητής και ακίνητης περιουσίας του υπέρ του Εκκλησιαστικού Ταμείου. Προτρέπει λοιπόν εν τέλει του εγγράφου, όπως, όσα υπόσχεται ο Ιερόθεος στην αναφορά του, κατοχυρωθούν δια συμβολαιογραφικής πράξεως της οποίας αντίγραφο θα αποσταλεί στο Υπουργείο προκειμένου να εναποτεθεί στο αρχείο του.

Η Ιερά Σύνοδος, μετά από το έγγραφο του Υπουργείου, από το οποίο ενημερώθηκε πως έγινε δεκτή η παραίτηση του Ιεροθέου, απευθύνεται προς τον Ιερόθεο πλέον ως «πρώην Επιδαύρου Λιμηράς», και του γνωστοποιεί τις ανωτέρω εκτεθείσες, αποφάσεις της Κυβερνήσεως.

Ο Ιερόθεος, όμως, παρά την εξασφάλιση της εκ 200 δραχμών μηνιαίας συντάξεως, αισθάνεται πως δεν θα είναι δυνατή η επιβίωσή του στην ερημική εκείνη τοποθεσία της Ιεράς Μονής του Οσίου Αντωνίου, μετά την «περικοπή» της εκμεταλλεύσιμης περιουσίας της Μονής, (που ήταν τα μετόχια Άγιος Παντελεήμων, Αγία Μονή και Άγιος Ιωάννης ο Σπηλαιώτης), η οποία, βεβαίως συνεπάγονταν και την περικοπή των εισοδημάτων του⁴⁴⁵.

⁴⁴⁴ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), *Επίτομος Επισκοπική Ιστορία...*, Εν Αθήναις 1948, τ. Α', σ. 238.

⁴⁴⁵ Από έγγραφο της εποχής εξάγεται το συμπέρασμα ότι όντως δεν επαρκούσαν τα έσοδα του Ιεροθέου για την διαβίωσή του, ή ότι εκείνος δεν έκανε σωστή διαχείριση των εσόδων του, με αποτέλεσμα να καταφεύγει συχνά στον δανεισμό. Χαρακτηριστικά είναι δύο έγγραφα που στέλνει τον Ιανουάριο του 1837 προς την Γραμματεία Εκκλησιαστικών. Με το πρώτο, ζητεί να ενεργήσει η Γραμματεία ώστε να καταβληθεί το ποσό των 400 δραχμών, (εκ της συντάξεως των μηνών Ιανουαρίου και Φεβρουαρίου), στον Κων/νο Μαργαρίτη. Ενώ με το δεύτερο ζητεί δάνειο 1000 δραχμών, με παρακράτηση ποσού από την μηνιαία σύνταξή του, «έως αποσβέσεως του χρέους», πράγμα το οποίο ενέκρινε η Γραμματεία, αποφασίζοντας παρακράτηση ποσού 50 δραχμών κάθε μήνα. Πρβλ. Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 347, (λήψεις 024-029).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Όπως επίσης, και μετά την «περικοπή» μέρους εκ της περιουσίας της Μονής του Οσίου Αντωνίου που ήταν ήδη μισθωμένη, έστω και αν του επιτρέπονταν να λαμβάνει εκείνος τα μισθώματα. Για το λόγο αυτό, χωρίς τη μεσολάβηση της Ιεράς Συνόδου, απευθύνεται προς τη Γραμματεία Εκκλησιαστικών *«ζητῶν επιμόνως τὴν παραχώρησιν καὶ τούτων τῶν τριῶν ὑποστατικῶν»* και δηλώνοντας πως αν δεν του παραχωρηθούν και αυτά, δεν παραιτείται από την Επισκοπή του. Η Γραμματεία, δέχθηκε το αίτημα και διαβίβασε τα σχετικά έγγραφα στο Εκκλησιαστικό Ταμείο, προκειμένου να ορισθεί το ετήσιο μίσθωμα που θα έπρεπε να καταβάλει ο Ιερόθεος.

Το Εκκλησιαστικό Ταμείο σύμφωνα με το έγγραφο του Ιεροθέου, όρισε δίκαιο μίσθωμα και έστειλε τη γνωμοδότηση στη Γραμματεία, η οποία, αρχικά αποδέχθηκε την πρόταση του Εκκλησιαστικού Ταμείου. Ενώ θα έπρεπε λοιπόν, να ενημερωθεί ο Ιερόθεος για τα αποφασισθέντα και να απέλθει πλέον ως πρώην Επιδαύρου Λιμηράς στο Ησυχαστήριο του Οσίου Αντωνίου, υπήρξε αρνητική έκβαση για το θέμα του. Επιδίωξε λοιπόν, να πληροφορηθεί από τον ίδιο τον Γραμματέα επί των Εκκλησιαστικών, (που τότε ήταν ο Ιάκωβος Ρίζος Νερουλός, μέλος της από 02-02-1837 Κυβερνήσεως του Ιγνατίου Φον Ρούντχαρτ), τι ακριβώς συνέβει και για ποιο λόγο προέκυψε αυτή η εμπλοκή.

Ο Ιερόθεος συνάντησε τον Γραμματέα στις 9 Μαρτίου 1837 και στα ερωτήματα του Ιεροθέου, ο Γραμματέας απάντησε : *«ὅτι ἠμποδίσεν ὁ ἴδιος νᾶ μὴ γένῃ αὐτό τό πρᾶγμα διότι (λέγει) γίνεται μεγίστη ζημία εἰς τό Εκκλ. ταμεῖον»*⁴⁴⁶.

Ως εκ τούτου, ο Ιερόθεος απευθύνει προς την Ιερά Σύνοδο νέα επιστολή με ημερομηνία 11 Μαρτίου 1837, δια της οποίας, απορρίπτει τα εκ του Υπουργείου αποφασισθέντα, ανακαλεί την παραίτησή του εκ της Επισκοπής Επιδαύρου Λιμηράς και διατρανώνει προς την Ιερά Σύνοδο την εξακολούθηση της ιδιότητάς του ως εν ενεργεία Μητροπολίτου, γράφοντας συγκεκριμένα : *«...δεν παραιτοῦμαι τῆς Ἐπαρχίας μου, ἀλλά ἤμην καὶ εἶμαι Ἀρχιερεὺς τῆς Ἐπ'. Λιμηράς, καὶ ὡς τοιοῦτον κατὰ τοὺς ἱερούς κανόνας νᾶ με γνωρίζει ἡ ἱερά σύνοδος...»*⁴⁴⁷. Μετά από την απρόσμενη αυτή εξέλιξη της ανακλήσεως της παραίτησεως, η Ιερά Σύνοδος προέβη στα απαιτούμενα διαβήματα για την ανάκληση των διαταγμάτων που είχαν εκδοθεί και την ακύρωση των σχετικών διοικητικών πράξεων, προκειμένου ο Ιερόθεος να κατασταθεί εκ νέου ποιμενάρχης της Επισκοπής Επιδαύρου Λιμηράς.

⁴⁴⁶ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), *Επίτομος Επισκοπική Ιστορία.....*, Εν Αθήναις 1948, τ. Α', σ. 240.

⁴⁴⁷ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), *Επίτομος Επισκοπική Ιστορία.....*, Εν Αθήναις 1948, τ. Α', σσ. 239-240.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Πράγματι, με το από 10]22 Ιουνίου 1837 Β.Δ. ο Ιερόθεος, «ἀποκατέστη <ἐκ νέου εἰς τὴν προτέραν τοῦ ἱεραρχικῆν θέσιν, ἥτοι τὴν Ἐπισκοπὴν Ἐπιδαύρου Λιμηράς> ... ἐνετάλη ὅπως... ἀναχωρήσῃ ἀμέσως διὰ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ, ἐξ' ἧς εὐρίσκετο μακράν αὐτῆς <περίπου ἕν ἔτος>` καὶ πράγματι ἀνεχώρησε δι' αὐτήν.....»⁴⁴⁸.

Στις 25 Ιανουαρίου (6 Φεβρουαρίου) 1836, ετέθη ο θεμέλιος λίθος των ανακτόρων του Βασιλιά Όθωνα στην Αθήνα. Πρόκειται για το νεοκλασικό κτίριο που βρίσκεται στην Πλατεία Συντάγματος στην Αθήνα και σήμερα στεγάζεται η Βουλή των Ελλήνων. Τα σχέδια κατασκευής των ανακτόρων του Όθωνα εκπόνησε ο Βαυαρός αρχιτέκτονας της Βασιλικής Αυλής της Βαυαρίας, Φρειδερίκος φον Γκέρτνερ. Η κατασκευή του ξεκίνησε το 1836 και ολοκληρώθηκε το 1847. Χρησιμοποιήθηκε ως βασιλικό ανάκτορο πρώτα από τον Βασιλιά Όθωνα και στη συνέχεια από τον Βασιλιά Γεώργιο τον Α' μέχρι το 1910, οπότε, ο Γεώργιος εγκαταστάθηκε σε νέα ανάκτορα, επί της οδού Ηρώδου Αττικού, δηλαδή το σημερινό Προεδρικό Μέγαρο. Στην τελετή του θεμελίου λίθου των ανακτόρων του Όθωνα το 1836, παρέστη μεταξύ άλλων και ο πατέρας του Όθωνα, Βασιλιάς της Βαυαρίας Λουδοβίκος ο Α', ο οποίος, ήταν ο πρώτος που έλαβε το παράσημο του Σταυρού του Σωτήρος. Το παράσημο αυτό, διαιρούνταν σε πέντε κλάσεις και αν και δεν είχε δοθεί σε κανένα μέχρι την 25^η Ιανουαρίου 1836, είχε ήδη θεσμοθετηθεί «ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως», με Διάταγμα της Αντιβασιλείας, από την 20^η Μαΐου (1 Ιουνίου) 1833, όπως άλλωστε και το Αριστείο του Αγώνα. Το παράσημο του Σταυρού του Σωτήρος, μετά την απονομή του στον Λουδοβίκο της Βαυαρίας, απενεμήθη σε πάρα πολλούς Έλληνες και ξένους, κληρικούς και λαϊκούς, αγωνιστές (και μη) της Ελληνικής Επανάστασης. Η κατάσταση με τα ονόματα των τιμηθέντων, δημοσιεύθηκε το έτος 1837⁴⁴⁹. Σύμφωνα με το Βασιλικό Διάταγμα και όσον αφορά τους Έλληνες, το παράσημο αυτό θα μπορούσε να απονεμηθεί σε εκείνους που είχαν προσφέρει εξαιρετικές υπηρεσίες για την ελευθερία της Ελλάδας. Συγκεκριμένα : «Εἰς ὑπηκόους τῆς Ἑλλάδος οἵτινες ἢ διέπρεψαν κατὰ τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος ἀγῶνα καὶ συνετέλεσαν τὰ μέγιστα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῆς, ἢ ἤθελον ἀριστεύσει εφεξῆς...». Όταν ο Ιερόθεος διάβασε τον κατάλογο με τα ονόματα των προσώπων που τιμήθηκαν ή επρόκειτο να τιμηθούν με το εν λόγω παράσημο, διαπίστωσε, όχι μόνο την απουσία του ονόματός του από τον κατάλογο, αλλά και την αναφορά των ονομάτων, προσώπων που δεν μετείχαν στον υπέρ πάντων αγώνα της Πατρίδας.

⁴⁴⁸ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), *Επίτομος Επισκοπική Ιστορία.....*, Εν Αθήναις 1948, τ. Α', σ. 240.

⁴⁴⁹ *Εφετηρίς (Almanach) του Βασιλείου της Ελλάδος δια το έτος 1837*, Παρά του Ιατροῦ Α.Ι. ΚΛΑΔΟΥ, εν Αθήναις 1837, σσ. 123-136.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Η δυσφορία του ήταν μεγάλη. Για μια ακόμη φορά, αδικείται από την εξουσία και τους ιθύνοντες. Για μια ακόμη φορά, θα έπρεπε να παρακαλέσει για τα αυτονόητα. Την δυσφορία του δεν έκρυψε ούτε σε αυτό το κείμενο της αιτήσεως που υπέβαλε προκειμένου να του απονεμηθεί το παράσημο. Η ιστορική επιστολή και συγχρόνως αίτηση περί απονομής, έχει ως εξής : *«Εκτιμῶν ανηκόντως τὰς παρελθούσας πρὸς τὴν Πατρίδα ἐνὸς ἐκάστου ἐκδουλεύσεις, ὁ πολυπόθητος ἡμῶν Βασιλεύς, δὲν διαλείπη ἀπὸ τοῦ νᾶ ῥαντίζει ἐκάστοτε τὰς χάριτάς Τοῦ πρὸς ἅπαντας τοὺς εἰλικρινῶς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Πατρίδος μᾶς υπερμαχήσαντας Ἐκκλησιαστικούς, Πολιτικούς τε καὶ Στρατιωτικούς. Βάσκανος ὅμως τύχη κατατρέχει πολλὰ τὸν ὑποφαινόμενον εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, θεωροῦντα τινὰς ἐκ τῶν Συναδέλφων τοῦ Ἐκκλησιαστικῶν, Ν' απολαύουν πλουσίας περιθάλψεις ἀφ' ἐνός, καὶ νᾶ χαίρουν τὰ δωρήματα τῆς ὑψηλῆς συμπαθείας Τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν Βασιλέως ἀφ' ἑτέρου, ἐνῶ οὔτε τὴν Ἑλλάδα ποτέ ἐγνώριζον, ἀλλ' οὔτε καὶ συνεμέθεζαν ἐντίμως, εἰς τὴν ἱεράν μᾶς πάλιν, διὰ τὸ ὅποιον δύναμαι νᾶ εἶπω, ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐγένοντο μόνον ἀπλοὶ θεαταὶ τῶν ἐνδόξων κατορθωμάτων μᾶς, μένοντες ἀδιάφοροι καὶ με ψυχρὰν καρδίαν.*

Ἀλλ' εἰς τοὺς ἱεράρχας τῆς Πατρίδος, εἰς τοὺς μᾶλλον πρωταγωνισθέντας, τοὺς πολυειδῶς καὶ παντοιοτρόπως θυσιασθέντας καὶ ὑπομείναντας τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας καὶ τὸν παγετὸν τῆς νυκτός, ὁχὶ μόνον ἐπεδαψιλεύθη ἡ παραμικρά Β. Χάρις, ἀλλὰ μενοῦν υστερημένοι καὶ αὐτῶν τῶν κανονικῶν τῶν δικαιωμάτων, καὶ μόλις τὴν σήμερον ἀποζοῦν λιμοκτονοῦντες ὡς ἄλλοι ἐπαῖται, πρὸς δε καὶ διαβαλλόμενοι, φεῦ ! συκοφαντοῦνται ἐνώπιον τοῦ ἀγαπητοῦ μᾶς Μονάρχου ὡς κακῶς διάγοντες, διὰ νᾶ δυνηθοῦν καὶ τοιουτοτρόπως οἱ κακόβοιλοι σκοποὶ νᾶ ἀποσβύσουν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν πολιτικῶς. (Μὴ στησάτω ὁ Κύριος τὴν ἀνομίαν αὐτῶν ταύτην).

Ἦδη Β. Γραμματεία πληροφοροῦμαι, ὅτι κατὰ τὴν λαμπρὰν ἡμέραν τῆς ἐπετείου ἐορτῆς τῶν Γενεθλίων Τῆς Α. Μεγαλειότητος⁴⁵⁰, μέλλει καὶ πάλιν νᾶ διανεμηθοῦν παράσημα Τοῦ Σωτῆρος, ἀλλ' ἄγνοῶ ἂν θέλῃ γίνει καὶ δι' ἐμέ ἡ παραμικρά ἀνάμνησις. Πέποιθα ὅμως εἰς τὸ φιλοδίκαιον τῆς Σ'. Γραμματείας, ὅτι ἂν ὁχὶ εἰς τὰς παρελθούσας περιστάσεις, τοῦλάχιστον ὅμως τώρα δὲν θέλω μείνει παραπονημένος, οὔτε θέλω μείνει υστερημένος ἀφ' ὅτι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ φιλανθρωπία τοῦ Σ'. Βασιλέως μᾶς ὑπαγορεύσει πρὸς παραμυθίαν τῶν δυστυχημάτων καὶ ἀνάπαυσιν τῆς φιλοτιμίας μου.

Ἀθῆναι τὴν 12ῃν Μαΐου 1837

Ὁ εὐπειθέστατος, κατὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Ἑ. Λιμηράς Μητροπολίτης Ἱερόθεος⁴⁵¹.

⁴⁵⁰ Δηλαδή τὴν 20^η Μαΐου.

⁴⁵¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Επιδιόρθου Λιμηράς Ἐπισκοπῆς, Φ. 347, (λήψεις 030-031).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στα έγγραφα που περιέχονται στον συγκεκριμένο φάκελο της Επισκοπής Επιδαύρου Λιμηράς στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, δεν περιλαμβάνεται η συνέχεια της αλληλογραφίας μετά από την αίτηση του Ιεροθέου, ως εκ τούτου, δεν προκύπτει «επισήμως», αν ο Ιερόθεος επέτυχε την απονομή του παρασήμου **«τοῦ Σταυροῦ Τοῦ Σωτῆρος»** που επιζητούσε. Ωστόσο, προκύπτει παρεμπιπτόντως η λήψη του παρασήμου, από έγγραφο του Φρουράρχου Μονεμβασίας, ο οποίος, μεταξύ των άλλων κατηγοριών που αναφέρει εναντίον του Ιεροθέου, (όπως θα δούμε στη συνέχεια), του προσάπτει και την κατηγορία ότι προσήλθε στον Ιερό Καθεδρικό Ναό Του Ελκομένου Χριστού στην Μονεμβασία, για την τέλεση επίσημης δοξολογίας προς τιμήν του Όθωνα, «χωρίς νᾶ φέρη ἐπ’ αὐτοῦ οὔτε τό ἄριστεϊον, ἀλλ’ οὔτε καί τόν Σταυρόν Τοῦ Σωτῆρος, με τόν ὅποιον τόν ἐτίμησεν ἡ Ἀ. Μεγαλειότης».

Αν και η πληροφορία αυτή προέρχεται από έγγραφο που φέρει ημερομηνία 10 Απριλίου 1840, φρονούμε πως ο Ιερόθεος, επέτυχε την απονομή του παρασήμου κατά το έτος 1837, δηλαδή αμέσως μετά την αίτησή του, την οποία υπέβαλε ευρισκόμενος στην Αθήνα. Εκεί βρίσκονταν ήδη από αρκετό καιρό πρίν, αλλά παρέμεινε και αρκετό καιρό μετά την αίτηση για την απονομή του παρασήμου, που είχε υποβάλει στις 12 Μαΐου 1837. Αυτό προκύπτει από έγγραφο του ιδίου προς την Ιερά Σύνοδο, με ημερομηνία 1 Ιουλίου 1837, διά του οποίου, γνωστοποιεί και επισήμως στην Ιερά Σύνοδο ότι επειδή απουσιάζει από την Επισκοπή του, διόρισε επίτροπό του εκεί, τον Γραμματέα της Ιεράς Συνόδου Θεοφάνη Σιατιστέα. Επιπλέον, ζητεί να πληρωθούν στον Θεοφάνη Σιατιστέα, οι 300 δραχμές που δικαιούται για την σύνταξη των μηνών Ιουλίου και Αυγούστου⁴⁵². Ίσως, από την συνεργασία εκείνης της περιόδου να προέκυψε η «έχθρα» μεταξύ του Ιεροθέου και του Σιατιστέως, που ο Ιερόθεος επικαλείται κατά κόρον στα έγγραφά του.

Λίγο καιρό αργότερα, ο Ιερόθεος, συνεχίζει τις προσπάθειες, όχι απλώς για την μετάθεσή του από την Μονεμβασία, αλλά και για την επάνοδό του στην Μητρόπολη Παροναζίας. Επιπλέον, αξιώνει τον διορισμό του ως μέλους της Ιεράς Συνόδου. Ήδη, είχαν περάσει 4 χρόνια από την εγκαθίδρυση της Ιεράς Συνόδου του Βασιλείου της Ελλάδος. Ο Ιερόθεος, έβλεπε να διορίζονται ως μέλη της Ιεράς Συνόδου άλλοι Ιεράρχες που όχι μόνο δεν είχαν τα πρεσβεία όπως εκείνος, αλλά δεν είχαν καν Επισκοπή. Δεν διεποίμαιναν κάποια Επισκοπή του Βασιλείου της Ελλάδος, αλλά ήταν σχολάζοντες και πρώην. Την ύπαρξη της εν λόγω αιτήσεως του Ιεροθέου προς τον Όθωνα, πληροφορούμαστε από ολιγόλογο διαβιβαστικό έγγραφο που βρίσκεται στα Γ.Α.Κ. και στο οποίο, αναφέρονται τα εξής :

⁴⁵² Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 347, (λήψη 032).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

«Ἡ Α.Μ. διευθύνῃ ἀναφορὰν τοῦ Ἐπισκόπου Ἐπιδάουρου Λιμηράς ζητῶν νᾶ μετατεθῇ εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐπισκοπὴν τῆς Νάξου καὶ νᾶ διορισθῇ μέλος τῆς Ἱεράς Συνόδου»⁴⁵³.

Τον Φεβρουάριο του επομένου έτους, ο Ιερόθεος κατηγορήθηκε πως έλαβε υλικό (προφανώς πέτρες ή ξυλεία) εκ της «κρημνισθείσης» οικίας του «Μουσταφάμπη» και το χρησιμοποίησε για την ανοικοδόμηση της οικίας του. Οι καταγγείλαντες, θεωρούσαν πως το υλικό αυτό δεν είχε το δικαίωμα να το αποσπάσει από τα ερείπια ο Ιερόθεος και να το χρησιμοποιήσει προς ίδιον όφελος, διότι, αυτό ανήκε στο δημόσιο. Τα σχετικά με την υπόθεση έγγραφα, οκτώ τον αριθμό, διαβίβασε η Γραμματεία Στρατιωτικών προς την Γραμματεία Εκκλησιαστικών στις 14 Φεβρουαρίου 1838⁴⁵⁴, ενώ η δεύτερη, προς την Ιερά Σύνοδο στις 17 Φεβρουαρίου 1838, με την ακόλουθη επισήμανση : *«διὰ νᾶ ζητήσῃ τὴν ἀπολογίαν τοῦ κατὰ τὴν Ἐπίδανρον Λιμηράν Σ', Ἱεράρχου ἐφ' ὧν κατηγορεῖται, καὶ διαβιβάσῃ αὐτὴν εἰς ἡμᾶς»⁴⁵⁵.* Η Γραμματεία Εκκλησιαστικών, ένα μήνα περίπου αργότερα, έλαβε την απόλογία του Ιεροθέου, την οποία διαβίβασε στην Γραμματεία των Στρατιωτικών στις 20 Μαρτίου 1838 μαζί με τα υπόλοιπα έγγραφα⁴⁵⁶. Οι εξηγήσεις του Ιεροθέου, φαίνεται πως εκρίθησαν επαρκείς, διότι, δεν προκύπτει ότι υπήρξε συνέχεια επί του συγκεκριμένου θέματος.

Πληροφορικά, θα θέλαμε να αναφέρουμε πως ο Μουσταφάμπης Χασάν Μπεζαντές, υπήρξε επί Τουρκοκρατίας, Διοικητής στην πόλη της Μονεμβασιάς. Μετά την έναρξη της Ελληνικής Επαναστάσεως, ο Μουσταφάμπης αναγκάστηκε να παραδώσει τα κλειδιά της πόλης στον Αλέξανδρο Καντακουζηνό και να αποχωρήσει από την Μονεμβασιά. Αυτό συνέβη, το Σάββατο 23 Ιουλίου 1821. Είναι λοιπόν, απορίας άξιο, για ποιο λόγο και από ποιούς, κατηγορήθηκε, κατά το έτος 1838, ο Επίσκοπος και Μητροπολίτης της Μονεμβασιάς, επειδή απλώς αξιοποίησε το υλικό μιάς οικίας που είχε εγκαταληφθεί 17 χρόνια νωρίτερα, ήταν ήδη γκρεμισμένη και ερειπωμένη, επιπλέον δε, το υλικό αυτό βρίσκονταν στα «αζήτητα» μέχρι τη στιγμή που το αξιοποίησε ο Ιερόθεος.

Απορίας άξιο, είναι επίσης το πώς ο Ιερόθεος προέβη σε κατασκευαστικές εργασίες, ενώ εστερείτο και των απολύτως αναγκαίων. Χαρακτηριστικό της πενίας που τον κατέτρεχε εκείνη την εποχή, είναι το έγγραφο που έστειλε προς τον Όθωνα στις 25 Αυγούστου 1838, ευρισκόμενος για μια ακόμη φορά στην Αθήνα, προφανώς για λόγους υγείας. Με την επιστολή αυτή, θέτει για μια ακόμη φορά, αλλά έμμεσα, το ζήτημα της μεταθέσεώς του.

⁴⁵³ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδάουρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 347, (λήψη 033).

⁴⁵⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδάουρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 347, (λήψη 035).

⁴⁵⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδάουρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 347, (λήψη 037).

⁴⁵⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδάουρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 347, (λήψη 043).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Υπενθυμίζει την οικονομική του ένδεια λόγω των πενιχρών εισοδημάτων εκ της «σμικροτάτης Ἐπισκοπῆς Ἐπιδαύρου Λιμηράς», η οποία ένδεια, έγινε πολύ μεγαλύτερη με τα έξοδα που έχει για Ιατρούς και φάρμακα, προς επίλυση των προβλημάτων υγείας που αντιμετωπίζει και ως εκ τούτου, η σύνταξη που λαμβάνει δεν επαρκεί. Με εμφανή πικρία διερωτάται : «τότε ποία θέλη εἶναι ἡ ὑπαρξίς μου ; ποία ἡ ἀθλία ὑπαρξίς ἀρχαίου Ἀρχιερέως τοῦ Ἱεροῦ ἀγῶνος ; συγκρινομένη με τήν ἄφθονον εὐπάθειαν καί ἄνεσιν τινῶν νεηλύδων Ἀρχιερέων ;». Καταλήγει δε, με θερμή και δραματική θα λέγαμε παράκληση προς τον Όθωνα, γράφοντας τα εξής : «Ὅθεν ἀπελπισθεῖς καθ' ὅλα, ὑστερούμενος δε καί αὐτοῦ τοῦ καθημερινοῦ ἐξόδου, θαρρῶν εἰς τήν καλοκαγαθίαν, τήν δικαιοσύνην καί τήν πρός ἐμέ εὐμένειαν Τῆς Υ.Μ. νᾶ θέσω ὑπ' ὅψιν τῆς πρίν ἀναχωρήσῃ ⁴⁵⁷, τάς ταπεινάς ταύτας σκέψεις, ἐξαιτούμενος τήν Βασιλικήν τῆς Συγγνώμην. Μένω δε Β α σ ι λ ε ὺ Τῆς Υ.Μ. εὐπειθέστατος ὑπήκοος καί ταπεινός εὐχέτης. Ὁ Ἑ. Λιμηράς Ἱερόθεος»⁴⁵⁸. Αποτέλεσμα της ανωτέρω επιστολής, ίσως να αποτελούν, οι έκτακτες οικονομικές χορηγίες του Όθωνα προς τον Ιερόθεο, που εδόθησαν κατά τον Απρίλιο και ακολούθως τον Σεπτέμβριο του έτους 1839, ύψους 500 δραχμών εκάστη, δηλαδή συνολικά 1000 δραχμών⁴⁵⁹.

Τον Μάρτιο του έτους 1840, ο Ιερόθεος, προβαίνει σε μια πραγματικά ασυνήθιστη για εκείνον ενέργεια, που είναι η από μέρους του, προσωπική καταγγελία στη Γραμματεία των Στρατιωτικών, κατά του Φρουράρχου Μονεμβασίας Δ. Σηνιγιώργη. Αναφέρει πως, κατά την Καθαρά Δευτέρα, υπάρχει συνήθεια των Χριστιανών να «εξέρχονται εις την εξοχήν» και να προβαίνουν σε ενέργειες αξιοποινες βάσει των Ιερών Κανόνων, όπως η οينوποσία κ.λπ. ευτράπελα, δια των οποίων, ατιμάζουν την πρώτη ημέρα της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής και επισύρουν ποινές εκ των Ιερών Κανόνων. Προς αποφυγή αυτής της εφάμαρτης συμπεριφοράς, οι Αρχιερείς συνηθίζουν να προετοιμάζουν τον λαό με σχετικά κηρύγματα αρκετές ημέρες προ της Καθαράς Δευτέρας. Στη συνέχεια αναφέρει πως αυτό το ιερό χρέος έπραξε και εκείνος, κηρύττοντας στους χριστιανούς από μια εβδομάδα νωρίτερα, την αναγκαιότητα για τήρηση των προβλεπομένων από τους Ιερούς Κανόνες κατά την Μεγάλη Τεσσαρακοστή και κυρίως την Καθαρά Δευτέρα. Το κήρυγμα αυτό, έγινε σεβαστό τόσο από τους μόνιμους κατοίκους της Μονεμβασίας όσο και από τους παρεπιδημούντες, οι οποίοι, άπαντες «ἐφύλαξαν τήν κατά τούς Ἱερούς Κανόνας ἐντολήν τῆς Ἐκκλησίας».

⁴⁵⁷ Ἦδη εἶχε γίνει ευρύτερα γνωστό, πως ο Όθωνας και η Αμαλία θα αναχωρούσαν από την Αθήνα για προγραμματισμένη περιοδεία στην Πελοπόννησο και επίσκεψη στην πόλη των Πατρών. Λεπτομέρειες για την επίσκεψη και παραμονή τους στην Πάτρα, μας δίδει η εφημερίδα «Αἰών». Βλ. φ. 10/26-10-1838.

⁴⁵⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ἐπιδαύρου Λιμηράς Ἐπισκοπή, Φ. 347, (λήψη 044).

⁴⁵⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ἐπιδαύρου Λιμηράς Ἐπισκοπή, Φ. 347, (λήψεις 050 και 051).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Όλοι, εκτός από τον Φρούραρχο της Μονεμβασιάς και την παρέα του. Η οποία, απαρτίζονταν από αξιωματικούς της Φρουράς, από «ιδιώτας νέους», καθώς και από τον ταμία της Επαρχίας. Η παρακοή και η καταφρόνηση του Φρουράρχου, δεν θα ήταν τόσο μεγάλη αν είχε πάει στην εξοχή, δηλαδή κάπως απόμερα να ευθυμήσει με τους φίλους του, και τούτο, «διότι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ οὐδένα βιάζει, ἀλλὰ παρακαλεῖ». Όμως, ο Φρούραρχος και η παρέα του επέλεξαν κεντρικό σημείο της Μονεμβασιάς για να «εορτάσουν» την Καθαρά Δευτέρα, προς μεγαλύτερη καταφρόνηση της Εκκλησίας, αλλά και προς «ὕβριν τοῦ Ἀρχιερέως». Η εορταστική τράπεζα, έλαβε χώρα σε «περιφανέστατον μέρος τῆς πόλεως», σε σημείο ορατό από όλους, «ἐπάνω εἰς τὰ ὄμματα ὅλων τῶν Χριστιανῶν», και, «κατακορυφῆς τοῦ Ἀρχιερατικοῦ οἴκου». Οι συνδαιτημόνες δεν περιορίστηκαν στο φαγητό και το ποτό, αλλά επακολούθησε αξιοκατάκριτη συμπεριφορά, συνεχίζοντας ως εξής : «τρώγοντες καί πίνοντες, κραυγάζοντες καί αλλαλάζοντες καί χορεύοντες βεβακχευμένοι ὡς μανιώδεις.... ὥστε ἔδωσαν τό μεγαλύτερον σκάνδαλον, καί γενικόν γογγυσμόν, καί ὕβριν τρομεράν εἰς τόν ἀναξιοπαθοῦντα ἱεράρχην τοῦ ἁγῶνος». Για τους λόγους αυτούς, ο Ιερόθεος, ζητεί ικανοποίηση και την αυστηρή τιμωρία του Φρουράρχου, διότι, ούτε η Εκκλησία, ούτε ο Αρχιερέυς, ούτε η Κοινωνία μπορεί να δεχθεί της ατιμωρησίας μιας τέτοιας συμπεριφοράς, που αποτελεί «καταφρόνησιν καί ὕβριν». Επιπλέον, καταγγέλει μια σημαντική έλλειψη του Φρουράρχου, ο οποίος, σε διάστημα 5 μηνών από το διορισμό του και μετά, πήγε μόνο τρεις φορές στην Εκκλησία. Ενώ, καμία φορά δεν Εκκλησιάστηκε «εν σώματι», μαζί με τους στρατιώτες του. Οι στρατιωτικοί λοιπόν που δεν σέβονται την Ουράνια Βασιλεία και την περιφρονούν με τέτοιες συμπεριφορές, θα περιφρονήσουν πολύ περισσότερο την επίγεια Βασιλεία. Άρα λοιπόν, ο Φρούραρχος πρέπει να τιμωρηθεί, επειδή υπήρξε παραβάτης, ο δε Επίσκοπος, πρέπει να αποκατασταθεί, επειδή προσεβλήθη από τη συμπεριφορά του Φρουράρχου, κατά συνέπειαν, η Γραμματεία «...θέλει μᾶς δώσει τήν κατά νόμον ἱκανοποίησιν διὰ τήν δημοσίαν ὕβριν...»⁴⁶⁰.

Η Γραμματεία των Στρατιωτικών έστειλε στις 31 Μαρτίου την αναφορά του Ιεροθέου στον Φρούραρχο της Μοναμβασιάς, αφ' ενός μεν, προκειμένου να λάβει γνώση των καταγγελλομένων, αφ' ετέρου δε, προκειμένου να απολογηθεί δίνοντας «ἀληθείς πληροφορίας ἐπί λόγῳ τιμῆς», ενώ συγχρόνως τον καλεί να φροντίσει ώστε να τηρεί η Φρουρά της Μονεμβασιάς, «ὅλα τὰ χρέη τὰ ὁποῖα ἡ Θρησκεία ἀπαιτεῖ ἀπό τούς Χριστιανούς»⁴⁶¹.

⁴⁶⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 347, (λήψεις 054-055).

⁴⁶¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 347, (λήψη 054).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ο Φρούραρχος απάντησε με πολυσέλιδη αναφορά, η οποία φέρει ημερομηνία 10 Απριλίου 1840. Με την αναφορά του αρνείται ότι διέπραξε όσα ο Ιερόθεος του προσάπτει και θέλοντας να εξηγήσει το λόγο που ο Ιερόθεος προέβη σε αυτή την ενέργεια, αλλά και προκειμένου να τον παρουσιάσει ως αναξιόπιστο, διατυπώνει αρκετές κατηγορίες εις βάρος του Ιεροθέου. Οι (κατά την ταπεινή μας γνώμη αστείες) κατηγορίες που περιλαμβάνονται στο έγγραφο του Φρουράρχου, είναι οι εξής :

1^η Κατηγορία. Ο Ιερόθεος, συνοδευόμενος από ορισμένους κατοίκους της Μονεμβασιάς, μετέβη στο γραφείο του Φρουράρχου και εν όψει των εγκαινίων του Ιερού Ναού της Χρυσοφίτισσας, ζήτησε να μεταφέρει εκεί, κάποια πέτρινη πλάκα που υπήρχε στο Νάρθηκα του Ιερού Ναού της Αγίας Σοφίας, προκειμένου να την τοποθετήσει στην Αγία Τράπεζα του προς εγκαινιασμόν Ιερού Ναού της Χρυσοφίτισσας. Ο Φρούραρχος δεν επέτρεψε την μεταφορά της πλάκας και σύστησε στον Ιερόθεο να απευθυνθεί εγγράφως στις αρμόδιες αρχές. Όταν θα ερχόταν η έγκριση για την μεταφορά, τότε θα μπορούσε να μεταφέρει την πλάκα. Τότε ο Ιερόθεος, θύμωσε με την αρνητική αντιμετώπιση του Φρουράρχου και άρχισε, ευκαιρώς ακαίρως να τον κατηγορεί.

2^η Κατηγορία. Ότι ο Ιερόθεος, προσπάθησε να αποσπάσει οικοδομικό υλικό και ο Φρούραρχος τον εμπόδισε.

3^η Κατηγορία. Ότι στην τελετή της επετείου «επί τη αφίξει» του Όθωνα, στις 25 Ιανουαρίου και ενώ τον περίμεναν όλες οι αρχές και ο λαός στον Ιερό Ναό, ο Ιερόθεος καθυστέρησε δύο ολόκληρες ώρες να παρουσιαστεί και ήρθε τελικά επειδή ντράπηκε το συγκεντρωμένο λαό, αλλά ήταν ψυχρός στην τέλεση της δοξολογίας. Επίσης, ότι προσήλθε στην επίσημη δοξολογία χωρίς να φέρει επί του στήθους του, ούτε το *«ἀριστεῖον τοῦ ἁγῶνος»*, ούτε το παράσημο του *«Σταυροῦ Τοῦ Σωτήρος»*, με τα οποία τον τίμησε ο Βασιλιάς.

4^η Κατηγορία. Εν όψει της 2^{ας} Φεβρουαρίου που εορτάζεται η άφιξη της Βασίλισσας Αμαλίας, ο Φρούραρχος έστειλε στις 29 Ιανουαρίου έγγραφο στον Δήμαρχο Μονεμβασιάς, δια του οποίου, ζητούσε πληροφορίες για την εορτή. Αν δηλαδή θα γίνει δοξολογία και ποια θα είναι η συγκεκριμένη ώρα. Ο Δήμαρχος απάντησε πως θα γίνει η δοξολογία, αλλά για την ώρα απάντησε, *«τοῦτο ἀπόκειται νᾶ τό προσδιορίσει ὁ Ἀρχιερεύς»*. Ὑστερα από αυτή την απάντηση, ο Φρούραρχος έστειλε στις 1 Φεβρουαρίου επιστολή στον Ιερόθεο, δια της οποίας, ζητούσε να πληροφορηθεί την ώρα της δοξολογίας. Ο Ιερόθεος, διάβασε την επιστολή ενώπιον των παρισταμένων και εις επήκοον πάντων είπε· πως, *«δέν γνωρίζει τοιαύτην ἐορτήν μή κανονισθείσαν παρά τῆς Ἱεράς Συνόδου»*.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Παρά το γεγονός ότι προφασίστηκε άγνοια, τελικά *«ἐξετέλεσε τὴν τελετὴν αὐτήν, με μεγαλύτεραν ὅμως ἔτι ψυχρότητα»* και ἔδωσε ἐντολή στους υπηρέτες του να μην επιτρέψουν τη συμμετοχή των ἐπισήμων στην τελετή.

Ἐπειτα ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἄρχισε να κατηγορεῖ τον Φρούραρχο στους πολίτες και η ἐξήγηση του Φρουράρχου εἶναι ὅτι ο Ιερόθεος το ἔκανε αὐτό, ἐπειδὴ ο Φρούραρχος δεν υπάκουε στα θελήματα του Ιεροθέου. Αὐτή εἶναι η αἰτία της αναφοράς του Ιεροθέου κατὰ του Φρουράρχου. Τα καταγγελλόμενα για την Καθαρά Δευτέρα, εἶναι ὅλα ψεύδη και συκοφαντίες. Δεν διέπραξε αὐτά ο Φρούραρχος και κυρίως δεν μέθυσε ἐκείνη την ἡμέρα. Γράφει, πὼς την Καθαρά Δευτέρα ἦταν μαζί με την οικογένειά του, λίγο πιο ἔξω ἀπὸ το Φρούριο. Οἱ στρατιῶτες ἦταν στο Φρούριο και ἐπειδὴ ἐκείνη την ἡμέρα ἔλαβαν τη μισθοδοσία τους, ἄρχισαν να διασκεδάζουν *«ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς Ἀκροπόλεως»* ὅπως κάθε φορά που πληρώνονται, ὅταν ἐκεῖνος ἐπέστρεψε, ἀμέσως τους διέταξε να σταματήσουν.

Σχετικὰ με την κατηγορία για την ἀποχή ἀπὸ τον Ἐκκλησιασμό ο Φρούραρχος ἀναφέρει πὼς ἔχει δύναμη μόνο 35 στρατιῶτες και πρέπει, ἀρκετοὶ ἀπὸ αὐτοὺς να μένουν *«ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων»*, οἱ δε υπόλοιποι, *«εἴτε δι' ὀλιγορίαν, εἴτε διὰ τό γῆρας»*, δεν μποροῦν να κατέβουν στην Ἐκκλησία (σ.σ. και να ἀνέβουν μετὰ πάλι στην Ἀκρόπολη). Ζητεῖ λοιπὸν τον διορισμὸ ἱερέα στον Ἱερό Ναό της Ἀγίας Σοφίας, που βρίσκεται ἐντὸς του Φρουρίου, ὥστε οἱ ἀπόμαχοι στρατιῶτες να μποροῦν να ἐκκλησιάζονται ἐκεῖ και να ἀποφεύγουν τον κόπο της μεταβάσεως στον Ἱερό Ναό του Ἐλκομένου Χριστοῦ. Παρά τις δυσκολίες αὐτές, ο Φρούραρχος δεν παραλείπει να παρακινεῖ τους στρατιῶτες να ἐκκλησιάζονται. Μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτά, η Γραμματεία μπορεῖ να κρίνει και να συμπεράνει ἀν ο Ιερόθεος λέει ἀλήθεια ἢ ψέματα στην ἀναφορά του, ἐπειδὴ *«δὲν ἠθελήσαμεν... νᾶ γίνωμεν ἔρμαια... τῶν ἀτόπων ὀρέξεων τοῦ»*, και ἀν εἶναι δίκαιο να ζητεῖ ἐπιπλέον και ικανοποίηση.

Τέλος, ο Φρούραρχος, ζητεῖ ἀπὸ την Γραμματεία των Στρατιωτικῶν, να φροντίσει ὥστε ο Ιερόθεος να περιοριστεῖ στα καθήκοντά του, να σταματήσει αὐτή τη συμπεριφορά, να πάψει να βρίζει δημοσίως τον Φρούραρχο και ὅλους τους στρατιωτικούς και ἀξιωματικούς του Ἑλληνικοῦ Κράτους, τους οποίους χαρακτηρίζει *«ὡς τοὺς πλέον διεφθαρμένους καὶ ἀθέους»*. Ὑπάρχουν δε, μαρτυρίες κατοίκων για το ὅτι ο Ιερόθεος ἐξεφράσθη και ἐκφράζεται κατ' αὐτὸν τον τρόπο. Ἄρα δεν πρέπει να γίνει δεκτὴ η αἴτηση του Ιεροθέου για ικανοποίηση και αὐτή εἶναι και η παράκληση του Φρουράρχου, με την οποία κατακλείει την ἀναφορά του πρὸς την Γραμματεία των Στρατιωτικῶν⁴⁶².

⁴⁶² Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Ὑπηρεσία, Ἐπιδιόρθου Λιμηρὰς Ἐπισκοπῆς, Φ. 347, (λήψεις 056-062).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Η αναφορά του Φρουράρχου, διαβιβάστηκε από την Γραμματεία Στρατιωτικών στην αντίστοιχη των Εκκλησιαστικών, με την πληροφορία, πως έγιναν οι απαραίτητες συστάσεις προς τον Φρούραρχο της Μονεμβασίας, τον οποίο, *«προσεκάλεσε νᾶ μὴ φανή τοῦ λοιποῦ ἐλλείπων ἀπὸ τὰ θρησκευτικά χρέη τοῦ, αὐτός τε καί ἡ σύν αὐτῷ φρουρά»*, αλλά και με την παράκληση, όπως η Γραμματεία των Εκκλησιαστικών αποστέλλει προς τον Ιερόθεο *«τά δέοντα... καθόσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον τοῦ προσφέρεσθαι πρὸς τὴν Στρατιωτικὴν Ἀρχήν»*. Η Γραμματεία των Εκκλησιαστικών, προώθησε στην Ιερά Σύνοδο τα έγγραφα της υποθέσεως αυτής, επισημαίνοντας πως δεν είναι σωστό να γίνονται αναφορές από Κληρικούς εναντίων Στρατιωτικών, δεν είναι σωστό ο Ιερόθεος να ζητεί ικανοποίηση, κακώς αναφέρθηκε απευθείας στην Γραμματεία των Στρατιωτικών ενώ θα έπρεπε να αναφερθεί μέσω της προϊσταμένης του αρχής, προσκαλεί δε την Ιερά Σύνοδο να κάνει τις δέουσες συστάσεις προς τον Ιερόθεο⁴⁶³. Η Ιερά Σύνοδος έλαβε σοβαρά υπόψη της, τις παρατηρήσεις της Γραμματείας Εκκλησιαστικών και στις 11 Μαΐου 1840, επιστρέφοντας τον φάκελο με τα έγγραφα της υποθέσεως στη Γραμματεία Εκκλησιαστικών, σημειώνει στο διαβιβαστικό έγγραφο *«ὅτι ἐπέστειλεν ἤδη πρὸς τὸν κατὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Ἐπιδάυρου Λιμηρὰς Σ' Μητροπολίτην, τὰ δέοντα, ὡς πρὸς τὰ μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ εἰρημένου Φρουράρχου διατρέξαντα, διαταχθέντα ἐντόνως, νᾶ προσέχη εἰς τὸ μέλλον, καὶ νᾶ μὴν παρεκτρέπεται τῶν καθηκόντων τοῦ»*⁴⁶⁴. Είναι φανερό, πως το περιστατικό με το Φρούραρχο, (που ίσως να αποτελεί τη μοναδική σοβαρή διένεξη του Ιεροθέου με τις αρχές, κατά την οκταετή παραμονή του στην Μονεμβασία), ενώ ξεκίνησε με πρωτοβουλία του Ιεροθέου, απέβη εις βάρος του. Ενώ επιδίωκε την τιμωρία του Φρουράρχου, εισάπραξε εκείνος παρατηρήσεις και συστάσεις. Τον Ιούνιο του επομένου έτους (1841) και ενώ βρίσκονταν από αρκετό καιρό ήδη στην Αθήνα για λόγους υγείας ο Ιερόθεος, υποβάλει προς την Γραμματεία Εκκλησιαστικών αίτηση, δια της οποίας, παρακαλεί να του επιτραπεί όπως εγκατασταθεί προς ανάρρωση στην Ιερά Μονή Πεντέλης, καθώς επίσης, να γίνουν οι απαραίτητες συστάσεις στον Ηγούμενο, προκειμένου να τον υποδεχθεί, αποδίδοντας τις τιμές που αρμόζουν στο αξίωμά του και να του παραχωρήσει «οἴκημα» για την διαμονή του *«πρὸς ἡσυχίαν καὶ ἀνάπαισιν»*. Χαρακτηριστική είναι εξής παράγραφος της αιτήσεως : *«Ἀσθενήσαντες κατ' αὐτάς δεινῶς, μόλις ἤδη ἀναλαμβάνομεν, ὅθεν καὶ οἱ ἱατροὶ μᾶς ἐδιώρισαν διὰ νᾶ ἐξέλθωμεν εἰς τινὰ τῶν ἐξοχῶν τῆς Ἀττικῆς εἰς παντελήν ἀνάρρωσιν τῆς ὑγείας μᾶς καὶ ὡς τοιαύτην ἐξέλεξαν τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς Πεντέλης...»*⁴⁶⁵.

⁴⁶³ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδάυρου Λιμηρὰς Ἐπισκοπή, Φ. 347, (λήψη 052).

⁴⁶⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδάυρου Λιμηρὰς Ἐπισκοπή, Φ. 347, (λήψη 053).

⁴⁶⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδάυρου Λιμηρὰς Ἐπισκοπή, Φ. 348, (λήψη 004).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στις 13 Ιουνίου 1841, η Γραμματεία Εκκλησιαστικών με έγγραφό της ενημερώνει τον Ηγούμενο της Ιεράς Μονής Πεντέλης, πως ο ασθενήσας Ιερόθεος, θα πρέπει να μείνει «επί τινας ημέρας» στο Μοναστήρι, «πρός τελείαν ανάρρωσιν». Οι απαραίτητες συστάσεις για το πρόσωπο του Ιεροθέου, γίνονται από τη Γραμματεία δια των εξής : «*Μολονότι ὁ ἀνὴρ εἶναι αὐτοσύστατος καὶ διὰ τὸν Ἀρχιερατικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα καὶ διὰ τὰς ἐν τῷ διαστήματι τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος ὑπηρεσίας του.... συνιστῶμεν διὰ τῆς παρούσης εἰς ὑμᾶς, νᾶ δεχθεῖτε καὶ περιποιηθεῖτε τὴν Σεβασμιότητα τοῦ, χορηγοῦντες Αὐτῇ κατάλληλον πρὸς ἡσυχίαν καὶ ἀνάπαυσιν οἶκμα ἐν τῇ μονῇ, ἐφ' ὅσας ἡμέρας ἤθελε διαμείνει παρ' ὑμῖν...*»⁴⁶⁶.

Η παραμονή του Ιεροθέου στην Ιερά Μονή Πεντέλης είχε διάρκεια περίπου δύο μήνες, δεδομένου ότι, επανήλθε στην επαρχία του, περί τα μέσα Αυγούστου. Αυτό προκύπτει από το προοίμιο επιστολής του Ιεροθέου προς τη Γραμματεία, με ημερομηνία 11 Νοεμβρίου 1841, στην οποία αναφέρει τα εξής : «*Ἐχω τρεῖς ὁλοκλήρους Μήνας σχεδὸν ὅπου ἦλθον ἀπ' Ἀθήνας, εἰς τὴν Συγκειμένην ἀπὸ δεκαεξ' χωρία Ἐπισκοπὴν μου*». Έπειτα ενημερώνει πως από την παραμονή του στην Αθήνα, επιφορτίστηκε με υπέρογκο χρέος και είναι μάρτυρας ο ίδιος ο Βασιλιάς, ο οποίος, του χορήγησε πεντακόσιες δραχμές προκειμένου να πληρώσει τους δανειστές του, που του έδιναν χρήματα ώστε να εξοικονομεί τα προς το ζην. Παρά το γεγονός ότι βρίσκεται περίπου τρεις μήνες στη Μονεμβασιά, τονίζει πως «*ἐκ τῶν δεκαεξ' χωρίων τῆς ἐπισκοπῆς μου οὐδέ λεπτὸν εἰσέτι ἔλαβον*». Επισημαίνει πως δεν του έχει απομείνει κανένας άλλος πόρος από την μηνιαία σύνταξη των διακοσίων δραχμών, «*ἐκ τῆς ὁποίας ἐλπίζω, νᾶ διαθρέψω τὸν ἑαυτὸν μου, τὴν συνοδίαν μου, τοὺς μισθοὺς αὐτῆς νᾶ δώσω, νᾶ πληρώσω καὶ τὰ χρέη μου*». Παρά το γεγονός ότι την ημέρα που αναχωρούσε από την Αθήνα, παρακάλεσε τον υπεύθυνο υπάλληλο να φροντίσει ώστε να αποστέλλεται στην Μονεμβασιά η σύνταξή του, για τρεις μήνες δεν έλαβε απολύτως τίποτε. Παρακαλεί λοιπόν την Γραμματεία, να διατάξει τον υπάλληλο να στείλει άμεσα την σύνταξη, για τους μήνες Σεπτέμβριο, Οκτώβριο και Νοέμβριο, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις ανάγκες του. Ενημερώνει πως για το θέμα του έγραψε και προς την Διοίκηση Λακεδαιμόνος, η οποία απάντησε πως δεν μπορεί να εκδώσει ένταλμα πληρωμής, διότι δεν έχει τέτοια διαταγή από την Γραμματεία.

Η κατάληξη της επιστολής, έχει ως εξής : «*Ἄν δε πάλιν μοι ἐκόπη ἡ Σύνταξις ἃς με τό κοινοποιῇσι ἡ Β. Γραμματεία, διὰ νᾶ προστρέξω εἰς τὴν πατρικὴν καρδίαν τοῦ πολυαγαπητοῦ μοι Βασιλέως, εἶδε καὶ με ἀρνηθεῖ καὶ τοῦτο, ἀναγκάζομαι νᾶ ἐγκαταλείψω αὐτὴν τὴν συγκειμένην ἀπὸ δεκαεξ' χωρία Ἐπισκοπὴν, καὶ νᾶ ἔλθω εἰς Ἀθήνας νᾶ προσπέσω εἰς τοὺς*

⁴⁶⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 348, (λήψη 005).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

πόδας τοῦ Β. Θρόνου διὰ νᾶ κλαύσω τόν πόνον μου, καί νᾶ ζητήσω τήν σωτηρίαν μου καί ὅτι θέλει ᾗς γίνει»⁴⁶⁷. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στο πολύ μικρό σε έκταση κείμενο της επιστολής, που καταλαμβάνει μόνο μία και μισή περίπου σελίδα, ο Ιερόθεος, αναφέρει τρεις φορές τη φράξη «δεκαῆς χωρία», θέλοντας να τονίσει «το σμικτότατον» της Επισκοπής.

Άμεση ήταν η αντίδραση της Γραμματείας, η οποία, με έγγραφό της προς τον Ιερόθεο, αφ' ενός μεν, τον πληροφορεί πως ο Διοικητής Λακεδαιμόνος είχε την απαιτούμενη πίστωση αλλά και την εντολή, να φροντίζει για την αποστολή της συντάξεως, αφ' ετέρου δε, τον πληροφορεί πως έστειλε ήδη και νέα εντολή στον Διοικητή για την άμεση πληρωμή της συντάξεως, και ως εκ τούτου, ο Ιερόθεος μπορεί να συνεννοηθεί μαζί του για τα περαιτέρω. Επί του ιδίου εγγράφου υπάρχει σημείωση, εκ της οποίας προκύπτει η κοινοποίηση του εγγράφου στον Διοικητή Λακεδαιμόνος⁴⁶⁸. Υποθέτουμε πως πληρώθηκε άμεσα η σύνταξη για τους μήνες Σεπτέμβριο, Οκτώβριο και Νοέμβριο και έτσι έλαβε τέλος και αυτό το ζήτημα που απασχολούσε τον Ιερόθεο⁴⁶⁹.

Το πλήρωμα του χρόνου της ποθουμένης μεταθέσεως, ήρθε για τον Ιερόθεο περί τα τέλη του έτους 1841. Τότε, η Ιερά Σύνοδος τρόπον τινά αξίωσε από την Κυβέρνηση, την πλήρωση 10 επισκοπικών εδρών⁴⁷⁰. Μεταξύ αυτών, ήταν και η από του έτους 1838 χρεούσα, Επισκοπή Ακαρνανίας, στην οποία μετετέθη ο Ιερόθεος⁴⁷¹, εις διαδοχήν του κατά την 18^{ην} Αυγούστου 1838 αποβιώσαντος, πρώτου Επισκόπου Ακαρνανίας Πορφυρίου. Για την υπό της Συνόδου ενημέρωση του Ιεροθέου περί της μεταθέσεώς του, καθώς και για την αντίδραση του Ιεροθέου, ο Βασίλειος Ατέσης σημειώνει τα εξής :

⁴⁶⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 348, (λήψεις 006-007).

⁴⁶⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 348, (λήψη 009).

⁴⁶⁹ Στις 28 Απριλίου 1842 και ενώ ο Ιερόθεος βρίσκονταν ήδη στο Μεσολόγγι, κατόπιν μεταθέσεως στην Επισκοπή Ακαρνανίας, η Γραμματεία Οικονομικών ζητεί πληροφορίες από την Γραμματεία Εκκλησιαστικών και ακολούθως η δεύτερη από την Ιερά Σύνοδο, για το πότε ακριβώς έφυγε ο Ιερόθεος από την Αθήνα και πήγε στη Μονεμβασιά, κατά το θέρος του έτους 1841. Η Ιερά Σύνοδος έστειλε τις πληροφορίες, οι οποίες διαβιβάστηκαν κατόπιν στην Γραμματεία Οικονομικών. Η αλληλογραφία αυτή, είναι πολύ πιθανό να είναι σχετική με το ζήτημα καταβολής της συντάξεως, στο οποίο ήδη αναφερθήκαμε. Πρβλ. Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. 348, (λήψεις 010-012).

⁴⁷⁰ Ο Οικονόμος αναφέρει σχετικά : «...κατά τήν 9 Ὀκτωβρίου ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀνέφερεν εἰς τήν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείαν, ὅτι μέχρι τότε ἦσαν δέκα χρεοῦνσαι ἐπισκοπαὶ διοικούμεναι ὑπὸ ἐπιτροπῶν πολυμελῶν, ἐναντίων τῶν κανόνων καὶ ἐθίμων τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας. Ὅθεν παρακαλεῖ τήν Γραμματείαν ἡ Σύνοδος, ἵνα καταργηθῶσι μὲν αἱ ἐπιτροπαί, αἱ δε χρεοῦνσαι ἐπισκοπαὶ ὑποβληθῶσιν εἰς ἄμεσον ἀρχιερατικὴν ποιμαντορίαν. Μετὰ ταύτην λοιπὸν τήν πρότασιν (Τὴν τῆς Συνόδου πρότασιν παρηκολούθησαν καὶ παράπονά... χριστιανῶν... Ὑπὸ δε τούτων βιαζομένη ἡ Κυβέρνησις ἐπραξε τὰ ἱστορούμενα...) ἐξῆλθεν ὑψηλὸν Διάταγμα (τῇ 16 Δεκεμβρ.) διατάσσον...», πρβλ : Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι 1864, τ. Β', σ. 477.

⁴⁷¹ Η μετάθεση του Ιεροθέου έλαβε χώρα με το από 21 Δεκεμβρίου 1841 Βασιλικό Διάταγμα του Όθωνος «Περί προβιβασμού τινών Επισκόπων», στο οποίο αναφέρονται τα εξής : «...πρὸς πνευματικὴν ἐπιστάσιαν καὶ διεύθυνσιν τῶν χηρευουσῶν.... Ἐπισκοπῶν Ἀχαΐας, Ακαρνανίας καὶ Εὐβοίας, προβιβάζονται οἱ ἐξῆς Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι... Ακαρνανίας, ὁ μέχρι τοῦδε κατὰ τήν Ἐπισκοπὴν Ἐπιδαύρου Λιμηρὰς Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κύριος Ἱερόθεος...», βλέπε : Φ.Ε.Κ., 26/24-12-1841 σ. 160.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

«...Ἡ Σύνοδος γνωρίζουσα τούτω τήν, οὕτωςί γενομένην, προαγωγήν τοῦ, ἀφοῦ ἐξέφραζεν αὐτῷ τά συγχαρητήρια Αὐτῆς, προσακάλει τοῦτον, ἵνα ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας καί ἐμφανιζόμενος ἐνώπιον Αὐτῆς δώσῃ ,<<τόν ἀπαιτούμενον ὄρκον ὡς τέτακται...>>· οὗτος ὁμως μαθὼν τά τῆς προαγωγῆς τοῦ, ἀντί νᾶ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας, ἀνεχώρησε δι' Ἀκαρνανίαν, μὴ ὑπογράψας διαβεβαίωσιν περί ἀποδοχῆς τοῦ θρόνου αὐτῆς, ὡς ἔπραξεν ὁ Εὐβοίας Νεόφυτος...»⁴⁷². Ἡ πραγματικότητα, ὁμως, εἶναι πολύ διαφορετική, δεδομένου ὅτι ὁ Ιερόθεος πρὶν πάει στο Μεσολόγγι εἶχε μεταβεῖ στην Αθήνα καὶ προκύπτει πὼς δὲν μετέβη ἄμεσα στη νέα του ἐπαρχία, διότι δὲν διέθετε τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα γιὰ τὰ ἐξόδα τῆς μετεγκαταστάσεως ἀπὸ τῆς Μονεμβασίας στο Μεσολόγγι. Γιὰ τὸ λόγο αὐτό, γράφει τὸ ἀκόλουθο ἐγγράφο τὸ ὁποῖο φέρει ἡμερομηνία 6 Ἰανουαρίου 1842 καὶ ἀπευθύνεται «πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου ἐκπαιδεύσεως Βασ. Γραμματεῖαν τῆς ἐπικρατείας». Αἰσιοσημείωτο εἶναι πὼς παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι γράφεται στὴν Μονεμβασία, φέρει τὴν υπογραφή τοῦ Ιεροθέου ὡς Μητροπολίτου Ακαρνανίας. Στὸ ἐγγράφο, μετὰξὺ ἄλλων ἀναφέρονται καὶ τὰ ἐξῆς : «...Υπταίς χερσί καὶ μετὰ χαρὰς καὶ ἀγαλλιᾶσεως ἐδέχθην τὴν ὑπ' αριθ. 3229 τὴν πρὸς ἐμὲ χαροποιᾶν κοινοποίησιν τῆς Β. Γραμματείας ἣτις συγκαίρουσά με, μοι ἀναγγελεῖ **τόν προβιβασμόν μου** ἀπὸ τὴν Ἑ. Ἐ. Λιμηράς εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τῆς Ακαρνανίας, ἣτις ἐπῆγασε βεβαίως ἀπὸ τὴν πατρικὴν χαριτόβρυτον Βασιλικὴν καρδίαν τοῦ πολυαγαπήτου ἡμῶν Μονάρχου ὅστις εὐδόκησε νᾶ δικαιώσῃ καὶ βραβεύσῃ ἕνα Ἱεράρχην τοῦ Ἀγῶνος ὅστις, ἄχρι τῆςδε ἀναξιοπαθούσε, Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν νᾶ διατηρῇ τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ ἐπὶ τοῦ Βασιλικοῦ αὐτοῦ θρόνου ἀκλόνητον ἐν πλήρῃ κατὰ θεὸν εὐδαιμονία. Ἡ Ἱερά Σύνοδος διὰ τῆς ὑπ' αριθ. 737 με προσκαλῇ νᾶ μεταβῶ ταχέως εἰς τὴν καθέδραν, διὰ νᾶ δώσω τὸν κατὰ κανόνας ὄρκον μου καὶ νᾶ ἀπέλθω εἰς τὴν ἐπισκοπὴν μου, ἀλλὰ τολμῶ νᾶ ἱκετεύσω τὴν Β. Γραμματεῖαν ταπεινῶς διὰ νᾶ παρακαλέσῃ εὐσεβάστως τὴν Α.Μ. νᾶ διατάξῃ νᾶ μοι δοθῶσι δάνειαι ἀπὸ τὸ Γενικὸν Ταμεῖον δύο χιλιάδες δραχμαὶ εἰς διορίαν ἑξ μηνῶν νᾶ τὰς ἐπιστρέψω με τὸν τόκον αὐτῶν διότι ἄνευ ταύτης τῆς Β. βοηθείας, δέν δύναμαι νᾶ εὕρω δέκα δραχμάς δανείας διὰ νᾶ οἰκονομηθῶ νᾶ πληρώσω χρεωφειλέτας καὶ νᾶ κάμω τὰ βαρέα ἐξόδα τῆς ὅλης ἐκτεταμένης οδοιπορείας μου. Ἐνεκα τούτου λοιπὸν παρακαλῶ... νᾶ ἐνεργήσῃ ὅσον ταχύτερον τὴν ταπεινὴν μου αἴτησιν... καὶ νᾶ ἀναχωρήσω εὐθύς. Πεισμένος ὢν εἰς τὴν Συμπαθητικὴν καρδίαν τοῦ Β. Γραμματέως ὅτι θέλει ἐπιτύχῃ ταχέως τῆς ταπεινῆς μου αἰτήσεως μένω με τὸ προσῆκον Σέβας.

Ἐν Μονεμβασίᾳ τῇ 6 Ἰανουαρίου 1842

Ὁ Εὐπειθέστατος Ακαρνανίας Ιερόθεος»⁴⁷³.

⁴⁷² ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), *Επίτομος Επισκοπικὴ Ἱστορία*....., Ἐν Αθήναις 1948, τ. Α', σσ. 240-141.

⁴⁷³ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπὴ, Φ. 020, (λήψεις 052, 053).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Δεν γνωρίζουμε ποια ήταν εξέλιξη σχετικά με το δάνειο των 2000 δραχμών, δεδομένου ότι δεν προκύπτει η συνέχεια από τα έγγραφα που βρίσκονται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους. Προκύπτει, όμως, ότι ο Ιερόθεος εξασφάλισε κάποια άλλη χρηματική βοήθεια, που ήταν η εξάμηνη παράταση της χορηγουμένης σε αυτόν συντάξεως των 200 δραχμών, η οποία κανονικά θα έπρεπε να παύσει αμέσως μετά την μετάθεσή του. Το έγγραφο της Βασιλικής Γραμματείας προς τον Βασιλιά Όθωνα, δια του οποίου προτείνεται επί εξάμηνον η καταβολή της συντάξεως, αναφέρει και τα εξής : «...ή σύνταξις αὕτη ἔπρεπε νᾶ παύσῃ νῦν, ὅτε τῇ εὐμενεῖ ἐπινεύσει τῆς Υ.Μ. ὁ Σ'. οὗτος Ἱεράρχης μετετέθη εἰς μεγαλυτέραν καί πλουσιωτέραν ἐπισκοπὴν. Ἐπειδὴ ὁμως... ὁ Ἱεράρχης οὗτος ἔχει χρεῖαν τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς τοιαύτης χρηματικῆς χορηγίας λαμβάνω τὴν τόλμην νᾶ παρακαλέσω εὐσεβάστως τὴν Υ.Μ. νᾶ εὐδοκήσῃ νᾶ διατάξῃ ὥστε ἡ εἰρημένη σύνταξις νᾶ ἐξακολουθῇ νᾶ τὸν διδῶται ἐπὶ ἕξ μῆνας ἀφ' ἧς ἡμέρας φθάσει εἰς τὸν νέον διορισμόν τοῦ, ὅπου κατ' αὐτὰς ἀναχωρεῖ ἀπὸ Ἀθηνῶν...»⁴⁷⁴. Από το έγγραφο αυτό διαπιστώνεται πως ο Ιερόθεος είχε μεταβεί στην Αθήνα πριν την αναχώρησή του από τη Μονεμβασιά και την εγκατάστασή του στο Μεσολόγγι. Στο ίδιο έγγραφο, σημειώνεται και το κείμενο της ἐγκρίσεως του Βασιλιά, αναφέροντας τα εξής : «...να ἐξακολουθῇ νᾶ δίδωται... ἡ σύνταξις... ἐκ Δρ. 200 κατὰ μῆνα, καί τοῦτο ἐπὶ μῆνας ἕξ ἀριθμουμένους ἀφ' ἧς ὁ Σεβ. οὗτος Ἱεράρχης φθάσῃ εἰς τὴν νέαν θέσιν του...». Ο Ιερόθεος, ενημερώθηκε για την επί εξάμηνο ἐξακολουθήση της συντάξεως των 200 δραχμών, με το από 28 Φεβρουαρίου 1842 προς αυτόν έγγραφο της Γραμματείας των Εκκλησιαστικών, όπου αναφέρονται και τα ακόλουθα : «...Ὁ Μεγαλειότατος Βασιλεὺς ημῶν... εἶχεν εὐδοκήσει νᾶ ἀπονεύειν εἰς τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα 200 δρ. σύνταξιν κατὰ μῆνα, μέχρι τῆς βελτιότερας ἀποκαταστάσεως ὑμῶν, καί θεωρήσας ὅτι ἔχετε ἀνάγκην τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς συντάξεως ταύτης εωσὺ ἀρχίσετε νᾶ συνάξετε τὰ νενομισμένα δικαιώματα τῆς νέας ὑμῶν ἐκκλησιαστικῆς θέσεως, ηὐδόκησε... ἡ εἰρημένη σύνταξις... νᾶ διδῶται τακτικῶς εἰς ὑμᾶς ἐπὶ μῆνας ἕξ, ἀριθμουμένους ἀφ' ἧς φθάσετε εἰς τὴν νέαν θέσιν σᾶς. Συμφώνως πρὸς ταῦτα ἀξιοῦμεν Σεβασμιώτατε, νᾶ μᾶς κάμετε εἰς τὴν Γραμματεῖαν ἐν καιρῷ τὴν ἀνοίκουσαν κοινοποίησιν, ἅμα φθάσαντες εἰς τὴν λαχοῦσαν ὑμῖν ἤδη ἐπισκοπὴν...»⁴⁷⁵. Λαμβάνοντας το έγγραφο αυτό, μετέβη ἄμεσα στη Μονεμβασιά, όπου, εἶχε πλέον τὴ δυνατότητα νὰ διευθετήσῃ τις οικονομικὲς του υποχρεώσεις καὶ ἀναχώρησε ἀπὸ τὴ Μονεμβασιά περὶ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ ἔτους 1842, προκειμένου νὰ μεταβεῖ στο ἡρωικὸ Μεσολόγγι καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του, ὡς δεύτερος Ἐπίσκοπος καὶ Μητροπολίτης τῆς, **Επισκοπῆς Ακαρνανίας**.

⁴⁷⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 020, (λήψη 100).

⁴⁷⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 020, (λήψη 103).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ε. Επίσκοπος και Μητροπολίτης Ακαρνανίας, (1841-1847).

Ο Ιερόθεος, έφθασε στο Μεσολόγγι στις 24 Μαρτίου 1842, όπου, ο κλήρος και ο λαός τον υποδέχθηκε με τις ανάλογες τιμές. Εκτός των άλλων τιμητικών εκδηλώσεων περί της υποδοχής του, έγινε επιπλέον αποδέκτης μιάς ιδιαίτερης κινήσεως και εκδηλώσεως σεβασμού, τιμής και αφοσιώσεως προς το πρόσωπό του. Πρόκειται για ένα ύμνο που έψαλλαν προς τιμήν του Ιεροθέου. Έναν ύμνο, που συνέθεσε και μελοποίησε (μάλλον ως καλωσόρισμα του νέου Επισκόπου), μία εξέχουσα προσωπικότητα της εποχής, ο Εφεσιομάγνης την καταγωγήν, ο καλλιφωνότατος και μουσικολογιώτατος πρωτοψάλτης του Ιερού Καθεδρικού Ναού Αγίου Σπυρίδωνος Μεσολογγίου, ο ονομαστός, Άνθιμος ο Αρχιδιάκονος⁴⁷⁶. Στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, σώζονται τρία αντίγραφα του ύμνου αυτού, με μικροδιαφορές, τα δύο εκ των οποίων, εκτός από το κείμενο του ύμνου, διασώζουν και τις νότες της Βυζαντινής Μουσικής⁴⁷⁷, όπως αυτός γράφτηκε από το δημιουργό του, τον Αρχιδιάκονο Άνθιμο. Ολόκληρο το κείμενο του ύμνου, όπως και το χειρόγραφο με το μέλος της Βυζαντινής Μουσικής, (εξ' όσων γνωρίζουμε) δημοσιεύονται για πρώτη φορά, στην παρούσα εργασία. Το κείμενο του ύμνου, έχει ως εξής :

«Στίχοι έγκωμιαστικοί

πρός τον Π :⁴⁷⁸ Ακαρνανίας Έπίσκοπον Ιερόθεον

παρ' Ανθίμου τονισθέντες Αρχidiaκόνου

Ήχος Βαρύς, έκ τοῦ Ζῶ.

Άνθος τερπνόν έαρινόν

μυρίπνοον εύκαϊον

έξ' Έπιδάυρου άνέτειλεν

τῆς Λιμηράς ώραϊον

είς Μεσολογγίου γῆν.

⁴⁷⁶ Ο Αρχιδιάκονος Άνθιμος, (τουπίκλην Λιάπης), υπήρξε σπουδαία μορφή της περιόδου εκείνης. Γεννήθηκε το έτος 1794 στη Μαγνησία της Εφέσου, εξ' ου και το προσωνύμιο «Εφεσιομάγνης». Στη Βυζαντινή Μουσική υπήρξε μαθητής Γεωργίου του Κρητός, καθώς επίσης των «τριών διδασκάλων» και «μεταρρυμιστών» της Βυζαντινής Μουσικής (1814-1815), Χρυσάνθου του εκ Μαδύτου (μετέπειτα μητροπολίτου Προύσης), Γρηγορίου Λευίτου και Χουρμουζίου του Χαρτοφύλακος. Διετέλεσε Αρχιδιάκονος και Πρωτοσύγκελλος της Ιεράς Μητροπόλεως Αιτωλίας και Ακαρνανίας, καθώς και Πρωτοψάλτης του Ιερού Καθεδρικού Ναού, Αγίου Σπυρίδωνος Μεσολογγίου. Υπήρξε άριστος γνώστης (της παλαιάς και νέας μεθόδου), εκφραστής και διδάσκαλος της Βυζαντινής Μουσικής, καθώς και αγιογράφος. Εκοιμήθη στο Μεσολόγγι, το έτος 1879.

⁴⁷⁷ Ένα από αυτά τα έγγραφα με τις νότες της Βυζαντινής Μουσικής, δημοσιεύεται (ολόκληρο για πρώτη φορά), στο παράρτημα της παρούσης εργασίας. Βλ. : Παράρτημα – Τεκμήριο 6, σσ. 292-300.

⁴⁷⁸ Εδώ μάλλον εννοεί, Πανιερώτατον.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Μακεδονίας ὁ βλαστός ⁴⁷⁹

πατήρ τῆς Ἐκκλησίας

καλλύνων Ἱερόθεος

Ακαρναναιτωλίας

ἔδραν Ἱεραρχικὴν.

Θεοσεβείας ἡ εἰκὼν

τῆς τε θεολογίας

περικαλλῆς ἀκόλουθος

καὶ ἐραστῆς παιδείας

ὁ περικλειτός πατήρ.

Φιλανθρωπίας ἄριστος

καὶ ἐλεημοσύνης

ὑπογραμμὸς πραότητος

καὶ τῆς ἀγαθωσύνης

λάμπων φαεινὸς ἀστήρ.

Χαίρε(τε) χριστεπώνυμοι

λαοὶ τῆς Αἰτωλίας

Ακαρνανίας ἅμα τε

καὶ τῆς Εὐρυτανίας

τοῦ Ἱεροθέου νῦν.

Ἐπισκιάζει εἰς δυσμὰς

ἡ χάρις εὐλογίας

σὰς ἀγιάζει ἀποσταλεῖς

ἐκ Θείας τῆς προνοίας

ὁ θεοσεβὴς ποιμὴν.

⁴⁷⁹ Εντύπωση μας προκαλεί το γεγονός ότι ο Άνθιμος αναφέρει τον Ιερόθεο ως βλαστό της Μακεδονίας, ενώ κάλλιστα θα μπορούσε να γράψει «της Θεσσαλίας ο βλαστός». Μήπως γνώριζε κάτι περισσότερο από μας ; Μήπως η καταγωγή του Ιεροθέου ήταν από τη Μακεδονία ; Ή μήπως ο Εφεσιομάγνης την καταγωγή και εν Μικρά Ασία γεννηθείς Άνθιμος, αγνοούσε την ακριβή γεωγραφία της Ελλάδας ;

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

*Ζήθι λοιπόν τρισέβαστε
φωσφόρε Ίεράρχα
Ἑλλήνων πάλαι ἡγητῆρ
ἔνδοξε ποιμενάρχα
ἔτη πάμπλειστα Ἀμύν.»⁴⁸⁰.*

Ἐμελλε, ὁμως, ἀκόμη και ο ὕμνος αὐτός, που με τόση ἀγάπη δημιούργησε ο Ἀρχιδιάκονος Ἀνθιμος, να γίνει αἰτία, μιάς νέας, πικρῆς δοκιμασίας για τον πολὺπαθο Ιερόθεο, ὅπως θα δούμε στη συνέχεια.

Ο Ιερόθεος, μετὰ την ἀφίξή του στο Μεσολόγγι δεν παρέλειψε να ενημερώσει τη Γραμματεία των Εκκλησιαστικῶν, ὅπως ἦταν υποχρεωμένος να πράξει, σύμφωνα με τα ἔγγραφα που του χορηγούσαν την σύνταξη για ἑξὶ ἀκόμη μήνες. Ἐτσι, στις 29 Μαρτίου 1842, στέλνει ἀπὸ το Μεσολόγγι προς την Γραμματεία των Εκκλησιαστικῶν ἐπιστολή στην οποία ἀναφέρει και τα εξής : «...κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς ὑπ' αριθ. 12811 διαταγῆς τῆς Γραμματείας ἀναγγέλομεν ὅτι φθάσαντες εἰς τὴν λαχοῦσαν ἐπισκοπὴν μᾶς τὴν ἐν Μεσολογγίῳ τὴν εἰκοστὴν τετάρτην τοῦ ἤδη λήγοντος μηνὸς Μαρτίου, καὶ ὑποδεχθέντες παρὰ τοῦ ποιμνίου μᾶς, εὐλογήσαμεν ἅπαν τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα δοξάσαντες τὸν ὕψιστον ὑπὲρ τοῦ τρισεβάστου ἡμῶν βασιλέως...»⁴⁸¹.

Δεν γνωρίζουμε ἀν ἡ αἰτία για τις νέες περιπέτειες του Ιεροθέου ἦταν ο εὐέξαπτος και δυναμικὸς χαρακτήρας του ἢ τα μίσση και οι διχόνοιες της εποχῆς ἐκείνης. Γεγονὸς πάντως ἀναμφισβήτητο εἶναι, πως ἀπὸ τους πρώτους μήνες της ἀρχιερατείας του ἀποτέλεσε στόχο κάποιων προσώπων, που, ἐπιδίωκαν μανιωδῶς την ἠθική του ἐξόντωση και τον διέβαλαν με διάφορα ἔγγραφα, τόσο προς τη Κυβέρνηση ὅσο και προς την Ἱερά Σύνοδο «τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος».

Μια ἀπὸ τις πρώτες ἐνέργειες του Ιεροθέου στην Αἰτωλοακαρνανία, που ἴσως προξένησε ἀρνητική ἐντύπωση για το νέο Εἰπίσκοπο, ἦταν ἡ μέριμνά του για την εἰσπραξὶ των Εἰσκοπικῶν δικαιωμάτων, ἐφόσον με το ἀπὸ 30 Μαΐου 1842 ἔγγραφό του⁴⁸² προς τους δημάρχους της Εἰσκοπῆς του, ζητούσε την συνεργασία τους για την εἰσπραξὶ των δικαιωμάτων. Ο Ιερόθεος ἔχοντας ὑπόψη την οικονομική δυσχέρεια των πιστῶν και την ἀδυναμία πολλῶν ἐξ' αὐτῶν να καταβάλουν το Εἰσκοπικὸ δικαίωμα, που ἦταν 1 δραχμὴ ἀνά

⁴⁸⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Εἰσκοπή, Φ. 020, (λήψεις 164-165, 175-178, 196-204).

⁴⁸¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Εἰσκοπή, Φ. 020, (λήψη 104).

⁴⁸² Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Εἰσκοπή, Φ. 020, (λήψεις 268-269).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

οικογένεια ετησίως, ζητούσε από τους δημαρχους να μεριμνήσουν ώστε οι ιερείς και οι επίτροποι κάθε εκκλησίας μαζί με τα δικαιώματα των εφημερίων που εισέπρατταν εις είδος, να εισπράττουν μαζί και τα Επισκοπικά δικαιώματα εις είδος και «ἐπάνω εἰς τὰ ἀλώνια», ποσοτικώς βέβαια ανάλογα προς την αξία μιάς δραχμής. Την απόφαση αυτή αιτιολογεί ο Ιερόθεος γράφοντας πως οι χριστιανοί δεν διαθέτουν τη μία δραχμή σε μετρητά και τους είναι πολύ πιο εύκολο να πληρώσουν σε είδος. Έπειτα έχει παρατηρηθεί πως την εποχή αυτή της συγκομιδής, προσφέρει «ἀγογγύστως» την εισφορά του ο καθένας και έτσι μπορούν να συγκεντρωθούν ταυτόχρονα και με μεγάλη ευκολία όλα τα Επισκοπικά δικαιώματα, από ολόκληρη την Επισκοπή, κάτι που ήταν αδύνατο να πράξει ο Ιερόθεος «διὰ τὴν ἔκτασιν τῆς ἐπισκοπῆς». Επίσης έγραφε πως οι επίτροποι θα μπορούσαν άμεσα να εκποιήσουν το λαμβανόμενο υπέρ του Επισκόπου, να στείλουν τη μία δραχμή ανα οικογένεια στον Επίσκοπο και να κρατήσουν υπέρ της ενορίας αν υπήρχε κάτι επιπλέον.

Δεν γνωρίζουμε αν την πρώτη αναφορά εναντίον του Ιεροθέου προκάλεσε η απόφασή του αυτή για την είσπραξη των Επισκοπικών δικαιωμάτων (που ίσως είχε διαδοθεί προφορικά, πρό της αποστολής της εγκυκλίου του προς τους δημάρχους), πάντως ήδη από την 31^η Μαΐου 1842 και μόλις δύο μήνες μετά την άφιξη του Ιεροθέου στο Μεσολόγγι, γίνεται από την Γραμματεία Εκκλησιαστικών η πρώτη κατά του Ακαρνανίας πλέον Ιεροθέου αναφορά προς την Ιερά Σύνοδο, με βάση τις πληροφορίες που είχε λάβει η Γραμματεία «παρ' αξιοπίστων πηγῶν»⁴⁸³. Σύμφωνα με αυτές τις πληροφορίες, ο Ιερόθεος είχε χτυπήσει τον Ιεροδιάκονό του εν ώρα Θείας Λειτουργίας, («ἐπάταξε συνιερουργοῦντα Ἱεροδιάκονον») και εκτός αυτού, απαιτούσε τα διπλάσια Επισκοπικά δικαιώματα από κάθε οικογένεια της Επισκοπής Ακαρνανίας, υποχρεώνοντας τους Ιερείς του, να εκβιάζουν τους πιστούς για την είσπραξη των δικαιωμάτων αυτών. Επειδή δε, οι πράξεις αυτές ήταν και οι δύο αξιόποινες, η Γραμματεία ζητούσε από την Ιερά Σύνοδο να καλέσει τον Ιερόθεο στην Αθήνα, προκειμένου να δώσει λόγο των πράξεών του. Η Ιερά Σύνοδος, όμως, με το από 3 Ιουνίου 1842 έγγραφό της, απάντησε προς τη Γραμματεία πως «νομίζει ευφημότερον» πριν καλέσει τον Ιερόθεο σε απολογία, να στείλει έξαρχό της στο Μεσολόγγι προς εξέταση της υποθέσεως και για το έργο αυτό πρότεινε τον πρωτοσύγκελλο Χρύσανθο Κωνοφάο⁴⁸⁴, πράγμα το οποίο στις 6 Ιουνίου 1842 απεδέχθη η Γραμματεία, ζητώντας συγχρόνως να ενημερωθεί για την αναχώρηση του Συνοδικού Εξάρχου⁴⁸⁵.

⁴⁸³ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 125).

⁴⁸⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 126, 127).

⁴⁸⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 129)..

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Την επομένη ημέρα 7 Ιουνίου 1842, ο Αστυνόμος Αγρινίου Αναγνώστης Οικονόμου στέλνει αναφορά κατά του Ιεροθέου προς το Βασιλικό Διοικητήριο Αιτωλίας, με θέμα : *«Περί τῆς περιοδείας τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Νομοῦ Κυρίου Ἱεροθέου καί τῶν ἐξ' αὐτῆς παρανομημάτων»*⁴⁸⁶. Ο Αστυνόμος με την αναφορά του αυτή κατηγορεί τον Ιερόθεο με σφοδρότητα, χρησιμοποιώντας εκφράσεις που δημιουργούν αρνητική εντύπωση για τον Ιεράρχη. Αναφέρει πως στην περιοδεία που έκανε ο Ιερόθεος κατά τις αρχές Μαΐου, με τη συμπεριφορά του, προξένησε πολλά προβλήματα και αναστάτωση στους κατοίκους της περιοχής. Αλλά, παρότι *«...πολλά εἰσὶν τὰ κατὰ τοῦ εἰρημένου ἐπισκόπου προσαπτόμενα κατὰ τὴν κοινὴν φήμην...»*, ο αστυνόμος περιορίζεται να αναφέρει τα επτά (7) πιο σημαντικά.

Τα επτά αυτά παραπτώματα είναι τα εξής : 1). Ὅτι *«παρεχώρησεν ὀλοσχερῶς»* τον Ιερό Ναό της Αγίας Τριάδος Αγρινίου στην Ιερά Μονή Τατάρνης, *«ἀπέπεμψε τοὺς ἐφημερίους καὶ ἐχορήγησεν τὸ δικαίωμα τοῦ εὐλογεῖν εἰς τὴν Μονήν»*, επιπλέον δε, διόρισε ως εφημέριο κάποιον Ιερομόναχο Ἀνθιμο, πρώην Ηγούμενο της Ιεράς Μονῆς Βλοχού, ο οποίος δεν είχε καθόλου καλή φήμη και για το λόγο αυτό ο μακαριστός Επίσκοπος Πορφύριος τον είχε αποπέμψει *«μακρὰν τοῦ κόσμου»*. Επίσης ο Αστυνόμος αναφέρει πως ο Ιερόθεος για τις πράξεις του αυτές έλαβε από τον Ηγούμενο της Τατάρνης ως δώρο *«ἓνα ἡμίονον μεγάλης ἀξίας»*, φημίζεται δε πως έλαβε και από τον Ιερομόναχο Ἀνθιμο *«τάλληρα εἴκοσι»*. 2). Ὅτι απέστειλε τους ιερεῖς προς εἰσπραξὴ των Επισκοπικῶν του δικαιωμάτων και στο χωριό Σπολάϊτα που αρνήθηκαν να πληρώσουν οι φτωχοὶ πιστοί, διέταξε το κλείσιμο του Ιερού Ναοῦ και οι κάτοικοι έκτοτε παραμένουν *«ἀνεκκλησίαστοι»*. 3). Ὅτι έκανε *«γενικὴν μεταρρύθμισιν τῶν ἐφημερίων»* ὅλων των εκκλησιῶν και προέβη σε παύσεις και μεταθέσεις ιερέων⁴⁸⁷, *«ἀπέναντι της θελήσεως των ενοριτῶν»*. 4). Ὅτι επέβαλε φορολογία στα παγκάρια ὅλων των εκκλησιῶν, *«ἀνά δραχμαὶ δέκα ἕκαστον»*. 5). Ὅτι υποχρέωσε ὅλους τους ιερεῖς να πληρώνουν ἑξὶ τάλληρα ο καθένας. 6). Ὅτι υποχρέωσε τους ιερεῖς να του πληρώνουν τα έξοδα οδοιπορίας και διατροφῆς του⁴⁸⁸. 7). Ὅτι αντιποιοῦμενος την δικαστικὴ εξουσία,

⁴⁸⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 247-256).

⁴⁸⁷ Βέβαια, η μοναδική περίπτωση αργίας από πάσης ιεροπραξίας που αναφέρεται στη συνέχεια του εγγράφου, είναι του εφημερίου Σπολάϊτας «παππαθανάση», η οποία θεωρούμε βέβαιο ὅτι σχετίζεται με την υπ' αριθ. 2 κατηγορία για το κλείσιμο του Ιερού Ναοῦ της Σπολάϊτας και αν ὄντως επιβλήθηκε αργία στον εν λόγω κληρικό, τότε είναι πολύ πιθανή η χάλκευση αὐτῆς της κατηγορίας, από τον δυσανεστηθέντα κληρικό και εφημέριο Σπολάϊτας «παππαθανάση».

⁴⁸⁸ Στη συνέχεια του εγγράφου ο αστυνόμος γράφει πως δεν γνωρίζει αν ο Ιερόθεος για τις υπ' αριθ. 4,5 και 6 πράξεις του, κινήθηκε εντός των ορίων των εκκλησιαστικῶν του καθηκόντων, αλλά γνωρίζει πως υπήρξαν παράπονα και γογγυσμοὶ από τους ιερεῖς και τους επιτρόπους των εκκλησιῶν και ως εκ τούτου, ο αστυνόμος καταλήγει στο συμπέρασμα *«ὅτι ἡ πρᾶξις τοῦ ἐστὶν ἀθέμιτος καὶ ἀνάγεται εἰς τὴν καταπίεσιν»*.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

κάλεσε ενώπιόν του διάφορους πολίτες προκειμένου να δικάσει τις διαφορές τους. Ενεργεί δε, σαν να έχει πλήρη και ανεξάρτητη πολιτική, διοικητική και νομοθετική εξουσία⁴⁸⁹.

Καταλήγει δε στο έγγραφό του ο αστυνόμος Αγρινίου με τα εξής : «...ο ἔνοχος ἐπίσκοπος ὑποπευόμενος μήπως αἱ κραυγαὶ τῶν ἀδικηθέντων φθάσωσι εἰς τὰς ἀκοάς τῆς Κυβερνήσεως, καὶ διὰ τῆς προλάβει τὴν δικαίαν ἐνέργειαν αὐτῆς...», έστειλε γράμματα προς το Δήμαρχο Αγρινίου και με τη σύμπραξη του υποδιοικητού Τριχωνίας κατόρθωσε να αποσπάσει υπέρ αυτού απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Αγρινίου, η οποία όμως εγράφη εκ των προτέρων και προσεφέρθη προς υπογραφή στα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου χωρίς να πραγματοποιηθεί σύγκληση, συνεδρίαση, συζήτηση και ουσιαστικά πραγματική απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου.

Στις 9 Ιουνίου 1842 ο κάτοικος Σπολαΐτας Ιωάννης Παπαθανασίου υπέγραψε αναφορά δια της οποίας επιβεβαίωνε την απόφαση του Ιεροθέου για το κλείσιμο του Ιερού Ναού της Σπολαΐτας⁴⁹⁰. Ο Παπαθανασίου, όμως, με επίσημο έγγραφό του «πρός τό Β. υποδιοικητήριον Τριχωνίας», ανακάλεσε αυθημερόν την υπογραφή του⁴⁹¹, διαψεύδοντας το περιεχόμενο της αναφοράς. Παρά την ανάκληση της υπογραφής και τη διάψευση του περιεχομένου, ο Αστυνόμος Αγρινίου και διώκτης του Ιεροθέου, στις 13 Ιουνίου 1842 διαβίβασε προς τη Διοίκηση Αιτωλίας την ψευδή κατά του Ιεροθέου αναφορά του Ιωάννου Παπαθανασίου, η οποία την επομένη 14-06-1842 διαβιβάσθηκε από την Διοίκηση Αιτωλίας προς τη Γραμματεία Εσωτερικών και στις 18-06-1842 από τη Γραμματεία Εσωτερικών προς την Γραμματεία Εκκλησιαστικών⁴⁹².

Στις 13 Ιουνίου 1842 η Ιερά Σύνοδος ενημέρωσε⁴⁹³ τη Γραμματεία πως ο πρωτοσύγκελλος Χρύσανθος Κωνοφάος πρόκειται να αναχωρήσει την 15^η Ιουνίου για τη Μητρόπολη Ακαρνανίας, εφοδιασμένος με τα σχετικά έγγραφα καθώς και με οδηγίες για την αποστολή του. Δύο ακόμη έγγραφα κατά του Ιεροθέου έστειλε η Διοίκηση Αιτωλίας προς τη Γραμματεία Εσωτερικών τις επόμενες ημέρες. Στις 15 Ιουνίου 1842 έγγραφο με θέμα «περί της διαγωγής του Μητροπολίτου Ακαρνανίας»⁴⁹⁴, την επομένη δε, 16 Ιουνίου 1842 έγγραφο με θέμα «περί τῶν κατά τοῦ Μητροπολίτου Ἀκαρνανίας κατηγοριῶν»⁴⁹⁵.

⁴⁸⁹ Σχετικά με την 7^η πράξη – κατηγορία, ο αστυνόμος αναφέρει χαρακτηριστικά στη συνέχεια του εγγράφου ότι ο Ιεροθέος, «παρεμπόδισεν τὴν προσφυγὴν πολλῶν εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς δικαιοσύνης διὰ τῆς ἀπειλῆς τῆς ἀρχιερατικῆς ὀργῆς».

⁴⁹⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 238-239).

⁴⁹¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 258-259).

⁴⁹² Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 154,134).

⁴⁹³ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 130-131).

⁴⁹⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 241-243).

⁴⁹⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 244-246).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Τα έγγραφα υπογράφει ο γραμματέας της Διοικήσεως Αιτωλίας Κ. Αλεξανδρόπουλος, λόγω απουσίας του Διοικητή Αιτωλίας. Στο πρώτο ο γραμματέας αναφέρει πως η διαγωγή του Ιεροθέου δεν είναι η πρέπουσα για Ιεράρχη και εκτός από την αξιοκατάκριτη ενέργεια της αφαιρέσεως της εικόνας του Όθωνα από τον Ιερό Ναό, «...η πρὸς τὸν κληρὸν ἀνοίκειος διαγωγή τοῦ καὶ ὁ πρὸς τοὺς κοσμικοὺς ἀπότομος τρόπος τοῦ ἐπροξένησεν ἐρεθισμόν κατ' αὐτοῦ, ὅστις ὀξυνθῇ ἔτι μᾶλλον διὰ τὰς ἐξιδιασμένους σχέσεις τοῦ με τὸ ἓν ἐκ τῶν τοῦ τόπου τούτου σχηματισμένων κομμάτων». Καταλήγει δε ο Αλεξανδρόπουλος με τα εξής : «...Ἄν ὁ Σ'. Μητροπολίτης ἦτον εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ μετριότερος, ἂν δὲν ἐδίδεν ὧτα ἀκοῆς εἰς δολίας εἰσηγήσεις, καὶ ἐτήρη τὸν μέσον ὅρον μεταξύ τῶν φατριῶν τὰς ὁποίας χρέος τοῦ ἦταν νᾶ συμβιβάσῃ διὰ τῆς θρησκευτικῆς τοῦ βαρύτητος καὶ τέλος ἂν ἐτήρη σύμπνοιαν καὶ ἁρμονίαν με τὰς ἐνταῦθα ἀρχάς, ἀναμφιβόλως δὲν ἤθελον προκύψῃ ὅσα μέχρι τοῦδε ἔλαβον χώραν καὶ δὲν ἤθελον φθάσῃ εἰς τὰς ἀκοάς τῆς Β. Κυβερνήσεως αἱ ἀποδιδόμεναι εἰς αὐτὸν πράξεις, αἰτῖναι ἂν καὶ δὲν ἀπεδείχθησαν εἰσέτι δικαστικῶς, μόλα ταῦτα μέρος αὐτῶν υποθέτομεν ὅτι εἶναι ἀληθές, διότι ἄλλως, κανεῖς δὲν ἤθελε τολμήσῃ νᾶ τὰς παραστήσῃ εἰς τὰς ἀρχάς, καθόσον μάλιστα προσάπτονται εἰς πρόσωπον τὸ ὅποιον ὡς ἐκ τῆς θέσεως τοῦ καὶ τοῦ ἱερατικοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ὧφειλε νᾶ ἐμπνέει σέβας καὶ υπόληψιν...». Από την αναφορά αυτή του Αλεξανδρόπουλου, προκύπτει ότι από μέρους της Διοικήσεως Αιτωλίας αποδίδονταν στον Ιερόθεο ο οξύθυμος χαρακτήρας, η δυναμική αντιμετώπιση κάθε ενέργειας με την οποία δεν συμφωνούσε, η υιοθέτηση εισηγήσεων που είχαν σαν αποτέλεσμα την λήψη αποφάσεων που απέβαιναν εις βάρος του, η στήριξη συγκεκριμένου κόμματος που αμέσως τον έθετε απέναντι όλους τους υπολοίπους, η μη συνεργασία και συμπόρευσή του με τις αρχές του τόπου.

Στο δεύτερο έγγραφο ο Αλεξανδρόπουλος ανέφερε στη Γραμματεία Εσωτερικῶν πως μετά από ενέργειες των εν Αग्रινίῳ φίλων του Ιεροθέου, το Δημοτικό Συμβούλιο Αग्रινίου ἔλαβε ἀπόφαση στηρίξεως του Ιεροθέου. Το Δημοτικό Συμβούλιο, όμως, δεν συνεκλήθη και δεν συνεδρίασε νόμιμα, η συνεδρίαση δεν πραγματοποιήθηκε στον συνήθη τόπο αλλά σε ιδιωτική οικία, η απόφαση δεν ήταν ομόφωνη, αλλά τρία μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου διαφώνησαν και ἔστειλαν αναφορά στη Διοίκηση Αιτωλίας, δια της οποίας καταγγέλονταν τα παραπάνω. Επίσης, ανέφερε ότι από τη στιγμή που ο Ιερόθεος διέκοψε την περιοδεία του και επανήλθε στο Μεσολόγγι «...τα πάθη διηρεθίσθησαν καὶ ἡ μεταξύ τῶν φατριῶν πάλῃ ἔλαβεν νέαν ὕλην διαπληκτισμοῦ, ἐνῶ πρὶν φθάσει εἶχεν μετριασθῇ τὸ κακόν...». Τέλος, μαζί διαβίβαζε και «...τὴν υποβληθῆσαν ἐσχάτως ἀναφορὰν τοῦ Δημοτικοῦ Ἀστυνόμου Αग्रινίου περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ Μητροπολίτου εἰς τὸ χωρίον Σπολάϊτα...».

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Η Γραμματεία Εσωτερικών στις 24 Ιουνίου 1842 διαβίβασε στη Γραμματεία Εκκλησιαστικών τις δύο αναφορές σημειώνοντας : «...να σάς διαβιβάσωμεν έτερας δύο αναφοράς τής Διοικήσεως Αιτωλίας περί τών κατά τοῦ Σεβ. Ἐπισκόπου Ἀκαρνανίας κατηγοριών...»⁴⁹⁶. Οι δύο αυτές αναφορές, στις 26 Ιουνίου διαβιβάσθηκαν από τη Γραμματεία Εκκλησιαστικών προς τον Χρυσάνθο Κονωφάο, «...δια νᾶ λάβῃ γνῶσιν τῶν ενδιαλαμβανομένων καί ἐνεργήσῃ τά τῶν καθηκόντων αὐτοῦ...»⁴⁹⁷.

Προηγουμένως, όμως, η Γραμματεία Εκκλησιαστικών είχε ασχοληθεί με την εκ της Γραμματείας Εσωτερικών διαβιβασθείσα αναφορά του Αστυνόμου Αγρινίου Αναγνώστη Οικονόμου, την οποία, η Γραμματεία Εσωτερικών είχε λάβει από τη Διοίκηση Αιτωλίας και δια της οποίας, ο Ιερόθεος κατηγορούνταν για επτά συγκεκριμένα παραπτώματα όπως ήδη αναφέραμε. Έτσι, με το από 23 Ιουνίου 1842 έγγραφό της⁴⁹⁸ η Γραμματεία Εκκλησιαστικών, αρχικά μέμφεται τη Διοίκηση Αιτωλίας για το γεγονός ότι απλώς διαβίβασε την αναφορά του Αστυνόμου, χωρίς να εξετάσει τα καταγγελλόμενα και «...επεριωρίσθη μόνον νᾶ εἴπῃ...» πως επειδή ο υποδιοικητής Τριχωνίας δεν αναφέρει κάτι σχετικό, η Διοίκηση δεν γνωρίζει αν όλα τα καταγγελλόμενα ή μέρος αυτών είναι αληθή.

Επί της ουσίας, η Γραμματεία απάντησε προς τη Διοίκηση πως από τα 7 παραπτώματα που καταγράφονται στην αναφορά, για τα έξι θα προκύψει αν είναι εν μέρει η καθ' ολοκληρίαν αληθή, από τις ανακρίσεις που ήδη διεξάγει επί τόπου ο Συνοδικός Έξαρχος Χρυσάνθος Κονωφάος. Για την έβδομη κατηγορία, όμως, που είναι η πρώτη κατά σειρά στην αναφορά, η Γραμματεία αφού διαχωρίζει το ζήτημα της καταγγελλόμενης δωροληψίας, από το ζήτημα της εξ' ολοκλήρου υπαγωγής του Ιερού Ναού της Αγίας Τριάδος Αγρινίου στην Ιερά Μονή Τατάρνης, μέμφεται και πάλι τη Διοίκηση εκφράζοντας την απορία της που η Διοίκηση δεν έλαβε θέση επί του δευτέρου ζητήματος, (της ιδιοκτησίας και διοικήσεως του Ναού δηλαδή), ενώ είχε πλήρη γνώση του ιστορικού της υποθέσεως αυτής και συγκεκριμένα «...περί τής ἀναμφισβητήτου ἰδιοκτησίας τής μονῆς Τατάρνης... τήν ἀποδεδειγμένως ἀδιαφιλονίκητον ούσαν...». Η Γραμματεία εξέφραζε επίσης την απορία της για το γεγονός ότι η Διοίκηση δεν είχε λάβει υπ' όψιν την προηγηθείσα επί του θέματος αλληλογραφία και κυρίως : 1). Την από 7 Μαρτίου 1839 υπ' αριθ. 1075 έκθεση της Διοικήσεως που εν απουσία του τότε Διοικητού, είχε υπογράψει και πάλι ο Γραμματέας Αλεξανδρόπουλος. Και 2). Την από 8 Απριλίου 1840 υπ' αριθ. 25981 διαταγή της Γραμματείας.

⁴⁹⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 150).

⁴⁹⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 151, 153).

⁴⁹⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 136-137).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Αν είχε λάβει υπόψη της η Διοίκηση τα συγκεκριμένα έγγραφα, όφειλε να κάνει λόγο στην αναφορά της, πως το δεύτερο μέρος της κατηγορίας αυτής που αφορούσε την καταγγελία του Αστυνόμου για το Ναό της Αγίας Τριάδας, «...είναι ού μόνον άνυποστήρικτον αλλά καί ὅλως ανυπόστατον...», (σ.σ. δικαιώνοντας ως προς αυτό τουλάχιστον τον Ιερόθεο).

Η Γραμματεία δεν θα ήθελε να αποδώσει την αποσιώπηση αυτή από μέρους του γραμματέα Αλεξανδρόπουλου σε πρόθεση, για το λόγο αυτό την αποδίδει σε «...ασύγνωστον ολιγορίαν...», συγχρόνως, όμως, εκφράζει την δυσαρέσκειά της για την αποσιώπηση αυτή, αλλά και τη δυσφορία της για το γεγονός ότι η Διοίκηση δεν έστειλε την αναφορά του αστυνόμου απευθείας στην Γραμματεία των Εκκλησιαστικών. Αν το είχε πράξει αυτό, τότε η Γραμματεία, θα είχε ήδη επιδόσει την αναφορά στον Χρυσάνθο και δεν θα έπρεπε να την στείλει πίσω στη Διοίκηση. Ακολούθως η Γραμματεία, καλεί τη διοίκηση να φροντίσει ώστε να επιδοθεί στο Χρυσάνθο η εν λόγω αναφορά του αστυνόμου, προκειμένου εκείνος να ασχοληθεί με όλες τις αναφερόμενες καταγγελίες, «...εξαιρουμένου μόνου τοῦ μέρους τῆς κατηγορίας τοῦ ἀφορῶντος τήν ὡς εἴρηται ἀναμφισβήτητον ἰδιοκτησίαν τῆς μονῆς Τατάρνης ἐπὶ τοῦ ἐν Ἀγρινίῳ Ναοῦ τῆς ἁγίας Τριάδος...».

Επιπλέον την καλεί, όπως θέσει υπ' όψιν του Χρυσάνθου, τα υπ' αριθ. 1075/7-3-1839 και 25981/8-4-1840 έγγραφα, «...δια νᾶ γνωρίση οὗτος ἐντελῶς τά περί τοῦ Ναοῦ τῆς Τατάρνης προαποφασισθέντα, τουτέστιν ὅτι τά ἐπὶ τοῦ Ναοῦ τούτου δικαιώματα ἰδιοκτησίας τῆς Μονῆς ταύτης εἶναι ἀναμφισβήτητα ὡς διά νομίμων, παλαιῶν τε καί νεωτέρων τίτλων αποδεδειγμένα...». Τέλος, η Γραμματεία αποδίδει το δίκαιον στον Ιερόθεο για την πράξη αναγνώρισεως των δικαιωμάτων της μονής Τατάρνης ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίας Τριάδος Ἀγρινίου που εκείνος είχε εκδόσει, γράφοντας τα εξής : «...η περί τοῦ ναοῦ τούτου ὑπ' αριθ. 80 πράξις τοῦ Σεβ. Ἐπισκόπου Ακαρνανίας (13 Μαΐου 1842) πρὸς τόν ἡγούμενον καί τό Συμβούλιον τῆς μονῆς εἶναι ἔγκυρος, καθόσον δέν ἀντίκειται εἰς τήν ὑπ' αριθ. 25981 διαταγήν τῆς Γραμματείας...». Εν τω μεταξύ, από τις 17 Ιουνίου 1842, η Γραμματεία Στρατιωτικών με έγγραφό της⁴⁹⁹ προς τον Όθωνα τον ενημέρωνε «περί τοῦ Ἀρχιερέως Ἱεροθέου», με βάση τις πληροφορίες που είχε λάβει από τον Διοικητή της Μοίρας Μεσολογγίου Ταγματάρχη Δημήτριο Δεληγιώργη⁵⁰⁰.

⁴⁹⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 146-147).

⁵⁰⁰ Πρόκειται για τον εκ Γαβαλούς Αιτωλοακαρνανίας καταγόμενο Μήτρο Δεληγιώργη, (πατέρα του μετέπειτα «εξάκις» διατελέσαντος Πρωθυπουργού της Ελλάδας Επαμεινώνδα Δεληγιώργη, καθώς και του μετέπειτα υπουργού των Εξωτερικών Λεωνίδα Δεληγιώργη), ο οποίος είχε διακριθεί κατά την υπεράσπιση και την ηρωϊκή έξοδο του Μεσολογγίου και ἐπὶ Ὁθωνος τιμήθηκε με το «αργυρούν αριστεῖον».

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες αυτές, ο Ιερόθεος κατά την περιοδεία του στα μέρη Τριχωνίας και Αιτωλίας προκάλεσε πολλά παράπονα εναντίον του, διότι με άπρεπα λόγια εξευτέλισε τους εκκλησιασθέντες χριστιανούς στα χωριά Καλύβια και Ζαπάντι, «...ραπίσας δε καί τόν διάκονον αὐτοῦ, τόν ἐκτύπησεν εἰς τήν κεφαλήν με ποτήριον ἔχον οἶνον, περί τοῦ ὁποίου ἀγνοεῖται ἂν ἦτο τό τῆς ἱεράς κοινωνίας...», και τέλος, αντικατέστησε τους εφημερίους των ενοριών αυτών (Καλύβια και Ζαπάντι) με ιερομονάχους της Μονῆς Τατάρνης, από τους οποίους λόγω του διορισμού, ανταμείφθηκε λαμβάνοντας ως δώρο «*ἡμιόνους*». Η εν λόγω αναφορά διαβιβάσθηκε στη Γραμματεία Εκκλησιαστικῶν στις 23 Ιουνίου 1842, ελήφθη από αυτήν στις 24 Ιουνίου και στις 25 Ιουνίου διαβιβάσθηκε στο Διοικητή Αιτωλίας προκειμένου να επιδοθεί στον ἤδη ευρισκόμενο στην Ακαρνανία για ανακρίσεις Χρῦσανθο Κονωφάο, στον οποίο επισημαίνονταν τα εξής : «...ταῦτα κοινοποιοῦμεν πρός γνῶσιν ὑμῶν, αποσταλλέντων ἐπίτηδες αὐτόσε, διά νᾶ ενεργήσετε τά ἀπαιτούμενας ἀνακρίσεις κατά τά καθήκοντα υμῶν...»⁵⁰¹. Επίσης, την επομένη 26 Ιουνίου, διαβιβάσθηκαν προς τον Χρῦσανθο και οι δύο αναφορές του Αλεξανδρόπουλου. Η Διοίκηση Αιτωλίας, εν τω μεταξύ, ενημέρωνε τη Γραμματεία των Εκκλησιαστικῶν «περί τῆς ἀφίξεως τοῦ πρωτοσυγγέλλου Κ. Κονοφάου ὡς ἐξάρχου» με το από 26 Ιουνίου 1842 έγγραφό της, στο οποίο αναφέρονταν ὅτι : «...ο Πρωτοσύγκελλος Κ. Κονοφάος ἔφθασεν ἐνταῦθα πρό ὀλίγων ἡμερῶν, καί ἀσχολεῖται εἰς τήν ἐνέργειαν τῶν ἀνατεθεισῶν αὐτῷ ἐξετάσεων...»⁵⁰². Λίγες ἡμέρες αργότερα και συγκεκριμένα, την 1^η Ιουλίου 1842, συντάσσεται και υπογράφεται από το Διουτή της Μοίρας Μεσολογγίου, Μήτηρο Δεληγιώργη, νέα, κατάπτυστος αναφορά κατά της Δι/σεως Αιτωλίας, ουσιαστικά ὁμως κατά του Ιεροθέου, απευθυνόμενη «πρός τό ἀρχηγεῖον τῆς Β. Χωροφυλακῆς» και με θέμα «περί ψαλλέντος ὕμνου εἰς τὰς ἐξετάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς ὑπέρ τοῦ ἀρχιερέως Αἰτωλοακαρνανίας»⁵⁰³. Ο Δεληγιώργης ανέφερε πως την προηγούμενη ἡμέρα, 30 Ιουνίου 1842, πραγματοποιήθηκαν οι προαγωγικές ἐξετάσεις της Ἑλληνικῆς Σχολῆς στο Μεσολόγγι και πως στις ἐξετάσεις αυτές με υπαιτιότητα του αναπληρούντος το Διοικητή Αιτωλίας Κ. Αλεξανδρόπουλου, δεν προσκλήθηκαν ὅλες οι αρχές του τόπου, παρά μόνον η εφορευτική επιτροπή, ο Δήμαρχος και ο Επίσκοπος. Τέλος δε, δήλωνε ανερυθριάστως πως κατά το πέρας της εκδηλώσεως, «...ἀντί νᾶ ψάλλη ὁ ὕμνος τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἐψάλλη ὑπέρ ἀρχιερέως ...», μάλιστα, το κείμενο του ὕμνου ο Μ. Δεληγιώργης το εἶχε κατασχέσει από τον Ἀνθιμο και συνημμένα με την αναφορά του, το απέστειλε στο Αρχηγεῖο της Χωροφυλακῆς.

⁵⁰¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 149).

⁵⁰² Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 157).

⁵⁰³ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 161).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Η αναφορά αυτή, όπως ήταν επόμενο, προκάλεσε νέα αναστάτωση εις βάρος του Ιεροθέου. Το Αρχηγείο της Χωροφυλακής, την 4^η Ιουλίου διεβίβασε⁵⁰⁴ ως όφειλε προς τη Γραμματεία των Εσωτερικών την καταγγελία που έλαβε και αυτή με την σειρά της, στη Γραμματεία των Εκκλησιαστικών, η οποία εν συνεχεία, με το από 6 Ιουλίου 1842 έγγραφό της⁵⁰⁵, κάλεσε την Διοίκηση Αιτωλίας να δώσει εξηγήσεις για τα καταγγελλόμενα σχετικά με τον τρόπο διενέργειας των εξετάσεων, αλλά και τον ύμνο που εψάλλη προς τιμήν του Ιεροθέου. Επίσης, την επόμενη ημέρα η Γραμματεία διαβίβασε τα έγγραφα αυτά, προς τον ενεργούντα στην Ακαρνανία ανακρίσεις, πρωτοσύγκελλο Χρύσανθο Κωνοφάο, προκειμένου να ενημερωθεί και να επιληφθεί επί των νέων καταγγελιών⁵⁰⁶. Ο Γραμματέας της Διοικήσεως Αιτωλίας Κ. Αλεξανδρόπουλος, απάντησε στη Γραμματεία Εκκλησιαστικών με την από 9 Ιουλίου 1842 εξασέλιδη επιστολή του, «περί τοῦ κατὰ τὰς ἐξετάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς ψαλλέντος ὕμνου»⁵⁰⁷ και είναι πλήρως διαφωτιστικά για την υπόθεση όσα αναφέρονται στην επιστολή αυτή. Ο Αλεξανδρόπουλος στέλνει συνημμένα, το σώμα του ύμνου αυτού, γραμμένου σε μέλος και παραλλαγή. Πρόκειται για ένα πολύ όμορφο κείμενο εξαιρετικής καλλιγραφίας⁵⁰⁸, το οποίο προφανώς είχε γράψει ιδιοχείρως ο Αρχιδιάκονος Άνθιμος και είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι διασώζεται το κείμενο αυτό μέχρι σήμερα στα Γενικά Αρχεία του Κράτους⁵⁰⁹. Είναι δε πολύ πιθανό, να διασώθηκε μόνο και μόνο λόγω αυτής της διενέξεως, άνευ της οποίας ίσως να είχε απολεσθεί. Θα παραθέσουμε μερικά καίρια, χαρακτηριστικά και διαφωτιστικά σημεία από την επιστολή Αλεξανδρόπουλου, η οποία αρχίζει ως εξής : «...Ἡ πρότινος καιροῦ διατρέχουσα κατὰ τὴν πόλιν τοῦ Μεσολογγίου ἐμπαθῆς ῥαδιουργία δὲν ἤλπιζον νᾶ λάβει ἀφορμὴν καὶ αὐτὰς τὰς ἐξετάσεις τῶν Σχολείων, καὶ διὰ τῆς ἐπισήμου ἀλληλογραφίας νᾶ τολμήσῃ νᾶ παραμορφώσῃ τὰ ἀπλούστατα περιστατικά, καὶ νᾶ προσπαθῇ νᾶ τὰ παραστήσῃ ἐπιλήψιμα ἐνώπιον τῆς Β. Κυβερνήσεως ἐπ' ἐλπίδι βέβαια, τοῦ νᾶ συντελέσῃ καὶ τοῦτο εἰς τὸν ὁποῖον προέθετο σκοπὸν τοῦ ἀποκλειστικοῦ καὶ φατριαστικοῦ πνεύματος... περὶ τῶν εξετάσεων... κανέν ἄτοπον δὲν ἔλαβεν χώραν, καὶ ὅτι απεναντίας αἱ ἐξετάσεις διευθύνθησαν ὥς ἔδει, καὶ παρὰ τὰς προλαβούσας ἐπιτυχέστερον καὶ ἀκριβέστερον...». Στη συνέχεια ο Αλεξανδρόπουλος κάνει λόγο για την από μέρους του τήρηση της προβλεπόμενης διαδικασίας διεξαγωγῆς των εξετάσεων και έπειτα, αναφέρεται στο περιστατικό σχετικά με τον ύμνο.

⁵⁰⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 169).

⁵⁰⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 159-160).

⁵⁰⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 168).

⁵⁰⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 189-194).

⁵⁰⁸ Δημοσιεύεται όπως ήδη αναφέραμε ολόκληρο για πρώτη φορά, στο παράρτημα της παρούσης εργασίας.

⁵⁰⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 196-204).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Αναφέρεται δηλαδή στο γεγονός ότι κατά τη διεξαγωγή των εξετάσεων εψάλη όντως ο ύμνος, ο οποίος είχε δημιουργηθεί από τον Αρχιδιάκονο Άνθιμο προς τιμήν του Ιεροθέου.

Τι είχε συμβεί άραγε ; Για ποίο λόγο εψάλη ο ύμνος αυτός στις εξετάσεις του Σχολείου ; Μήπως οι επιβαλλόμενες τότε επευφημίες υπέρ του Βασιλέως, όντως αντικαταστάθηκαν από, τον ύμνο αυτό, όπως είχε καταγγείλει ο Δεληγεώργης ; Μήπως την αντικατάσταση αυτή, ή το ότι εψάλη ο ύμνος αυτός, το απαίτησε ή έστω το επιδίωξε ο Ιερόθεος ; Ή μήπως ο Ιερόθεος δεν είχε καμία συμμετοχή σε όλα αυτά και απλώς ακροάστηκε τον ύμνο, όπως και οι λοιποί παρευρισκόμενοι ; Ας αφήσουμε να μας περιγράψει τα γεγονότα, ο ίδιος ο Αλεξανδρόπουλος, ως αυτόπτης και αυτήκοος μάρτυρας : «...πρίν γενή ή έναρξίς τών εξέτάσεων, προηγήθησαν παρά τοῦ Σ'. Μητροπολίτου αί συνήθεις Έκκλησιαστικάί εύχαί υπέρ τής Α.Μ. καί ανευφημίσθη κατ' επανάληψιν τό, <Ζήτω ό Βασιλεύς καί ή Βασίλισσα>, παρ' όλων τών παρεστώτων μετά τοῦτο ό Κ. Σχολάρχης έξεφώνησεν λογίδριον νουθετικόν πρός τούς μαθητάς κατάλληλον είς τήν περίστασιν, καί επανέλφθη αύθις πολλάκις τό <Ζήτω ό Βασιλεύς> μετά ταύτα άρχισαν αί εξέτάσεις καί επροχώρησαν ίκανώς, ότε ήλθεν ή διά κλήρου⁵¹⁰ πρός εξέτασιν σειρά ένός μαθητοῦ Μεγακλεοῦς Σαουσοπούλου καλουμένου· ό νεανίσκος οὔτος μόλις διάγων τό 14 έτος τής ήλικίας τοῦ, διεκρίθη κατά τε τήν έπιμέλειαν, τήν ύπακοήν καί τό πνεῦμα καί εύηρέστησεν έν γένει με τάς προσφυνείς καί άπταιστους άπαντήσεις τοῦ είς όλας τάς απευθυνθήσας αύτῷ ερωτήσεις· αφ' ου έπηνέθη διά τήν περί τά Έλληνικά μαθήματα πρόοδον τοῦ, τινές γνωρίζοντες καί τήν περί τήν Έκκλησιαστικήν μουσικήν μαθήτευσιν καί τήν έπίδοσιν τοῦ είς τό μάθημα τοῦτο, έδωσαν άφορμήν νᾶ ζητήσουν τά μέλη τής έφορίας νᾶ δώση δείγματα καί τής περί τούτου ίκανότητος τοῦ, όθεν επροσκαλέσθη νᾶ ψάλη ένα έκκλησιαστικόν ύμνον· ό μαθητής ύπακούων είς τήν πρόσκλησιν ταύτην ήρξατο βοηθούμενος από τόν παρευρεθέντα διδάσκαλον τοῦ ιεροδιάκονον Άνθιμον, νᾶ ψάλη ύμνον τινά τόν όποϊον έγνώριζε, μή διαρκέσαντα οὔτε πέντε λεπτά, διότι προοδευσάσης τής ώρας, διεκόπη ή σειρά τών εξετάσεων....». Ο Αλεξανδρόπουλος, δηλώνει στη συνέχεια, πως εκείνη τη στιγμή που εψάλλετο ο ύμνος εκείνος ως άμοιρος της εκκλησιαστικής μουσικής, «κατά δυστυχίαν» του, δεν αντελήφθη αν ο ύμνος αφορούσε τον Μέγα Βασίλειο, ή άλλο άγιο της Εκκλησίας, ή τον Μητροπολίτη, αλλά αντελήφθη μόνο τον... «τερερισμόν της μουσικής». Επίσης, πληροφορεί πως «...ό μνησθείς ιεροδιάκονος⁵¹¹ διδάσκαλος τοῦ παιδός ύπεβλήθη είς εξέτάσεις παρά τής ένταῦθα Μοιραρχίας, ό δε κατακριθείς ύμνος κατασχεθείς άφηρέθη παρ' αύτῆς από τάς χείρας τοῦ, ώς σῶμα έγκλήματος...».

⁵¹⁰ Αυτό αποτελεί και μια επιπλέον απόδειξη, πως δεν ήταν κάτι προσχεδιασμένο.

⁵¹¹ Ο Άνθιμος δηλαδή.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Καταλήγει δε, γράφοντας τα εξής : «...ὅσοι εἶναι κατεσκοτισμένοι ἀπὸ τὰ κομματικά πάθη, δὲν βλέπουν τὰ πράγματα ὑπὸ τὴν φυσικὴν ὄψιν τῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ χρῶμα τὸ ὁποῖον ἤθελε τοῖς δώσει ἡ ἐμπαθὲς διάθεσις των· εἰς τοιαύτην κατάστασιν διακείμενος φαίνεται καὶ ὁ κατακριτὴς μου, ἐνόμισε συμφέρον τοῦ νᾶ μεγαλύνῃ τινὰ ὅλως διόλου ἀθῶα καὶ ἀπλά περιστατικά, παραμορφόνων αὐτὰ ἐνώπιον τῆς Κυβερνήσεως διὰ νᾶ συστήσῃ μὲν ἑαυτόν, νᾶ κατακρίνει δε τοὺς ἄλλους, τοὺς ὁποίους δὲν εἶχεν εὐκάμπτους εἰς τὰ νεύματα τοῦ...».

Εν τῷ μεταξύ, ὁ Χρῦσανθος Κωνοφάος προχωροῦσε κανονικά στο ἔργο των ανακρίσεων καὶ αφοῦ ἐφθασε στο πέρας αὐτῶν, ἀναχώρησε ἀπὸ τὴν Αἰτωλοακαρνανία περὶ τὰ τέλη Ιουλίου καὶ ἀκολούθως, στις 31 Ιουλίου 1842, εὐρισκόμενος ἤδη στὴν Αθήνα, συνέταξε, υπέγραψε καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὴ Γραμματεία Ἐκκλησιαστικῶν τὸ πόρισμα⁵¹² των ὑπ' αὐτοῦ διενεργηθέντων ανακρίσεων καὶ τῆς ἐρευνας πρὸς διεξήγαγε με τὶς ἐντολές τῆς Ἱεράς Συνόδου καὶ τῆς Γραμματείας. Στὴν τετρασέλιδη αὐτὴ ἐπιστολή, ὁ Χρῦσανθος ἀρχικὰ ἀναφέρει πὺς ἐρεῦνησε πολὺ προσεκτικὰ κάθε κατηγορία πρὸς ὑπὴρξε ἐναντίον τοῦ Ἱεροθέου, γράφοντας συγκεκριμένα : «...ἐξήτασα λοιπὸν μετὰ πάσης ἀκριβείας, ἂν ὁ Σεβασμιώτατος οὗτος Μητροπολίτης ἐπάταξε διάκονον τοῦ τινά, ἢ ἐξύβρισε χριστιανούς, ἂν ἀπήτησε διπλάσια ἐπισκοπικά διακιώματα παρὰ τῶν χριστιανῶν, ἢ εἰσέπραξεν αὐτὰ δι' ἱερέων ποινητόρων, ἢ ἔκλεισε κανένα Ἱερόν Ναόν διὰ νᾶ τὰ συνάξῃ, ἢ ἔκαμεν ἀργὸν ἐφημέριον τινά, ἢ ἀνέλαβε δικαστικά δικαιώματα, ἢ τέλος πάντων, κατεβίβασε τὴν Β. (Βασιλικήν) εἰκόνα ἀπὸ τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον, ἢ εἰς τὰς ἐξετάσεις τῆς ἐν Μεσολογγίῳ Ἑλληνικῆς σχολῆς ἀντὶ τοῦ βασιλικοῦ πολυχρονισμοῦ ἔβαλε καὶ ἐψάλλαν ἄλλον ὕμνον, περὶ ὧν τούτων καὶ μηδενὸς ἄλλου ἐξαιρουμένου, ἐπέστησα ὅλας μου τὰς δυνάμεις, καὶ ἠρεύνῃσα μετὰ πολλῆς σταθερότητος καὶ εὐσυνειδήσεως πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας. Ὅθεν ὁ Σεβασμιώτατος οὗτος ἐπίσκοπος ὡς ἐκ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἀπροσεξίας τοῦ εἰς τινὰς ἐκφράσεις προκάλεσε ἐν μέρει ὅσα κατ' αὐτοῦ ἐρρέθησαν. Τὸν διάκονον τοῦ μόνον Κύριλλον ἐνίοτε ἐπέπληττεν ὡς ἀπρόσεκτον εἰς τὰ χρέη τοῦ...». Στὴ συνέχεια, ὁ Χρῦσανθος ἀναφέρει ὅτι ἡ πληροφορία πὺς ὁ Ἱερόθεος χτύπησε τὸν διάκονό του, μάλλον εἶναι ἀληθής, ἀν καὶ αὐτὸ δὲν προκύπτει ἀπὸ τὶς ἀνακρίσεις, ἀλλὰ «...εἰς τὸ χωρίον Καλύβια φαίνεται (ἂν ὀχί ἀπὸ τὶς ἐξετάσεις) ὅτι ὀλίγον καὶ τὸν ἐκτύπησεν πρὸς τῆς θείας λειτουργίας, διότι τὸν παρόξυνεν με ὑπερβολικὴν ἀντιλογίαν...». Ὅσο γιὰ τὴν κατηγορία σχετικὰ με τὴν ἐκχύση τοῦ ποτηρίου με κρασί πάνω στο διάκονο, ἀναφέρει πὺς αὐτὸ ἐγίνε πρᾶγματι στο χωριὸ Γουριά, ἀλλὰ δὲν ἦταν τὸ ἅγιο ποτήριο, ἀπλῶς ἓνα γυάλινο ποτήρι με κρασί, πρὸς χρησιμοποῦν οἱ ἱερεῖς γιὰ τὴν ἐκπλύση των οδόντων μετὰ τὴν Θ.Κ.

⁵¹² Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 020, (λήψεις 233-236).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Για την «αποκαθήλωση» της προσωπογραφίας του Όθωνα από τον Αρχιερατικό Θρόνο, ο Χρύσανθος αναφέρει πως αυτό έγινε πράγματι στις 20 Μαΐου 1842 πολύ πρωί, όταν στον Ιερό Ναό προσήλθε ο Ιερόθεος και εκείνη τη στιγμή στο Ναό βρίσκονταν μόνο τρεις ιερείς και ένας «υποεπίτροπος» της Εκκλησίας. Ο Ιερόθεος, προσερχόμενος να καταλάβει τη θέση του στο Θρόνο, διαπίστωσε πως στην θέση της εικόνας του Μεγάλου Αρχιερέως, υπήρχε η προσωπογραφία του Βασιλιά Όθωνα και διέταξε (ήρεμα) να την απομακρύνουν από τη θέση αυτή⁵¹³. Ο Χρύσανθος αναφέρει πως ο Ιερόθεος δικαιολόγησε στους παρευρισκομένους ιερείς και τον «υποεπίτροπο» τη στάση του ως εξής : «...είπεν, ὅτι εἶναι ἄτοπον νᾶ ἔχω ὀπισθεν μου τήν Β. εἰκόνα...»⁵¹⁴.

Σχετικά με τον ύμνο που εψάλλη στις εξετάσεις του Σχολείου, ο Χρύσανθος αναφέρει ότι ακριβώς ανέφερε και ο Αλεξανδρόπουλος, κάνοντας συγχρόνως τη διαπίστωση και εκφέροντας την άποψη ότι «...περί δε τοῦ ὕμνου ὅστις εψάλλη εἰς τό ἐλληνικόν σχολεῖον, ὁ ἐπίσκοπος οὕτως εἶναι παντί ἀθῶος...».

Κατόπιν, ο Χρύσανθος αναφέρεται σε όλες τις προαναφερθείσες κατηγορίες, αλλά και σε άλλες ακόμη, όπως τις περί δωροδοκίας του Επισκόπου και βεβαιώνει, πως όλες αυτές είναι ψευδείς και ανυπόστατες. Μάλιστα, γράφει ότι δεν έλαβε δώρο ημίονο ο Επίσκοπος από κανένα, αλλά αντίθετα αγόρασε ο ίδιος για την περιοδεία του δύο ημίονους, για την αξία των οποίων πλήρωσε «ἐβδομήκοντα δίστηλα».

Όσο για την κατηγορία περί σφετερισμού της δικαστικής εξουσίας, ο Χρύσανθος αναφέρει ότι και αυτή δεν ευσταθεί, διότι ο Ιερόθεος το μόνο που έκανε ήταν να φέρει σε «συνδιαλλαγή» κάποια ανδρόγυνα και να συμβιβάσει κάποιους χριστιανούς που είχαν διαφορές μεταξύ τους, με λόγους πνευματικούς και συνιστώντας τους να ειρηνεύουν.

Επιπλέον, ο Χρύσανθος αναφέρεται στα πρόσωπα από τα οποία πηγαίνουν οι κατά του Αρχιερέως καταγγελίες και στο ποιόν τους, συγχρόνως δε, εξηγεί τους λόγους της στάσεως αυτής έναντι του Επισκόπου τους, γράφοντας τα εξής :

⁵¹³ Την προσωπογραφία του Όθωνα τοποθέτησαν στη θέση αυτή, μάλλον από «υπερβάλλοντα ζήλο» και χωρίς να έχουν συναίσθηση περί της ύβρεως που διαπράττουν, είτε οι ιερείς, είτε οι επίτροποι του Ιερού Ναού. Ο Ιερόθεος αντικρύζοντας το θέαμα αυτό, είναι αμφίβολο αν αντέδρασε πράγματι ήρεμα.

⁵¹⁴ Ευφύεστατη θα ήταν η αντίδραση αυτή από μέρους του Ιεροθέου, (αν όντως έγινε έτσι), προκειμένου να αποφύγει τα αρνητικά σχόλια. Γνωρίζοντας, όμως, το θόρυβο που προκλήθηκε κατόπιν αλλά και τον ευέξαπτο χαρακτήρα του Ιεροθέου, υποθέτουμε πως εξοργίστηκε βλέποντας στη θέση της εικόνας Του Μεγάλου Αρχιερέως την προσωπογραφία του Όθωνα και αν δεν την κατέβαλε ο ίδιος με τα χέρια του από τη θέση αυτή, διέταξε με θυμό την άμεση απομάκρυνσή της. Στη συνέχεια, ίσως να επινοήθηκε η δικαιολογία αυτή, πως δηλαδή το έκανε επειδή θεώρησε άτοπο να την έχει «όπισθέν του». Δηλαδή το να έχει όπισθέν του την εικόνα του Μεγάλου Αρχιερέως δεν ήταν άτοπον ; Πρόκειται προφανώς για μια δικαιολογία, η οποία σίγουρα θα φάνηκε πολύ λογική στους πολιτικούς και δικαιοδικούς που ήταν άσχετοι με την τάξη της Εκκλησίας, αλλά συγχρόνως, ήταν αρκετή, ώστε να απαλλάξει τον Ιερόθεο από την κατηγορία, περί προσβολής του Βασιλέως.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

«...μόνος ό Δεληγεώργης καί δύο τρεῖς ἄλλοι έκ Μεσολογγίου εἶναι κατ'αυτοῦ ψυχραμένοι διότι τόν πλησιάζει ό Δήμαρχος Μεσολογγίου, ό δε Γαλανῆς Μεγαπάνου από Ἀγρίνιον μετά τοῦ Δημοτικοῦ Ἀστυνόμου Ἀναγνώστου Οἰκονόμου, ὅστις εἶναι αὐτόχρομα ταραξίας καί ὅστις ἀδίκως κατεμήνυσεν τόν σεβάσμιον τοῦτον ἐπίσκοπον εἰς πολλά, ὅλως ἀνύπαρκτα, πρὸς τήν διοίκησιν Αἰτωλίας, εἶναι καί αὐτός ψυχραμένος διότι ἤθελε νᾶ νέμεται τήν ἐν Ἀγρινίῳ ἐκκλησίαν...».

Αναφέρεται δε στη συνέχεια στην περίπτωση του Ιωάννη Παπαθανασίου, ο οποίος, υπέγραψε αρχικά αναφορά κατά του Ιεροθέου, στη συνέχεια δε ανακάλεσε την υπογραφή του αυθημερόν. Ο Χρυσάνθος δια των ανακρίσεων διαπίστωσε και αναφέρει, πως αυτόν τον νέο από το χωριό Σπολάϊτα τον πλησίασαν ο Γαλανῆς Μεγαπάνου και ο Αστυνόμος Αναγνώστης Οἰκονόμου, τον μέθυσαν και απέσπασαν την υπογραφή του. Όταν δε ο νέος συνήλθε από τη μέθη, συνειδητοποίησε τη βαρύτητα της πράξεώς του και έσπευσε αυθημερόν να ανακαλέσει τα καταγγελλόμενα καθώς και την υπογραφή του, όταν δε εξετάσθηκε από τον Χρυσάνθο, εκτός των ανωτέρω, κατέθεσε και ομολόγησε ότι *«ό άρχιερεύς εἶναι άθῳός»*.

Η αναφορά Χρυσάνθου καταλήγει με τα εξής : *«...όλοι σχεδόν από τάς Κωμοπόλεις ή χωρία, τά όποία περιόδευσε πρότερον ό ἐπίσκοπος, καί ἔπειτα ἐγώ, όλοι σχεδόν, εἶναι ευχαριστημένοι παρ' αὐτοῦ, καί πολύ σέβας ἔχουν πρὸς αὐτόν, καί μεγάλην εὐγνωμοσύνην πρὸς τόν Βασιλέαν ήμῶν, διά τήν ἐκλογήν καί τόν διορισμόν τοιούτου άρχιερέως. Ἐάν οὔτος ό σεβαστός ιεράρχης ἤθελεν οποσούν περιορίση τό πάθος τοῦ θυμοῦ, καί γεινή προσεκτικότερος εἰς τινες ἐκφράσεις τοῦ, κανεῖς πλέον κατ' αὐτοῦ δέν δύναται νᾶ προσάψη τῇ ἀληθείᾳ καμίαν κατηγορίαν...»*. Το υπέρ του Ιεροθέου πόρισμα του Χρυσάνθου Κωνοφάου, φαίνεται, όμως, πως είχε διαρρεύσει και θορύβησε τους διώκτες του Ιεροθέου.

Ως εκ τούτου, ο Αστυνόμος Αγρινίου Αναγνώστης Οικονόμου, με την από 31 Ιουλίου 1842 νέα αναφορά του⁵¹⁵, απευθείας προς τη Γραμματεία των Εκκλησιαστικών, σπεύδει να προλάβει την ευνοϊκή για τον Ιερόθεο εξέλιξη, στρεφόμενος εκ νέου κατά του Αρχιερέως, αλλά αυτή τη φορά και κατά του διενεργήσαντος τις ανακρίσεις πρωτοσυγκέλλου Χρυσάνθου Κωνοφάου. Ο Α. Οικονόμου, αρχίζει την αναφορά του με μια μικρή εισαγωγή γράφοντας ότι ο Ιερόθεος : *«...κατά τήν εἰς Τριχωνίαν περιοδείαν τοῦ, τήν όποίαν ἔκαμε κατά τόν παρελθόντα Μάϊον, επεχειρίσθη διαφόρους πράξεις, προσβαλλούσας τήν παλαιάν τάξιν τῶν παλαιῶν ἐθίμων, καί ὅτι προέβη εἰς καταχρήσεις, διά τῶν όποίων προσεβάλετο ό ἐκκλησιαστικός χαρακτήρ καί τά συμφέροντα τῶν συνδημοτῶν μου...»*.

⁵¹⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 271-281).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στη συνέχεια δε γράφει : «...έσπευσα... νᾶ ὑποβάλλω τὰς πράξεις τοῦ αὐτᾶς ὑπ' ὄψιν τοῦ Β. Διοικητηρίου Αἰτωλίας διὰ τῆς... ὑπ' αριθ. 255 ἀπὸ 7 Ιουνίου ἀναφοράς μου, καὶ κατὰ συνέπειαν γνωστοποιηθῶσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ νᾶ ἐνεργήσῃ τὰ χρειώδη...». Ἐπειτα γράφει πως η ἐνέργειά του αὐτή εἶχε σαν ἀποτέλεσμα τὴν ἀποστολὴν τοῦ Συνοδικοῦ Ἐξάρχου Χρῦσανθου Κονωφάου, ὁ ὁποῖος, ὅταν πῆγε στο Ἀγρίνιο ζήτησε με ἐγγράφον τοῦ ἀπὸ τὸν Ἀστυνόμον νὰ προτείνει μάρτυρες πρὸς ἐξέτασιν, ἀλλὰ ἀναχώρησε, ὁμως, ἀθυμῶν ἀπὸ τὸ Ἀγρίνιο γιὰ Αἰτωλικὸ καὶ Μεσολόγγι, χωρὶς νὰ ενημερώσῃ τὸν ἀστυνόμον γι' αὐτό, καὶ τοῦτο, δῆθεν πρὸς ἐξεύρεσιν ἱατροῦ καὶ προσποιοῦμενος ἀσθένεια, ἐνῶ καὶ ἡ υγεία του δὲν ἐπάσχε, ἀλλὰ καὶ στο Ἀγρίνιο ὑπῆρχε «ἀναγνωρισμένος» ἱατρός. Ἄρα ὁ Ἀστυνόμος κρίνει πως, σκόπιμα καὶ ἐσκεμμένα ἀναχώρησε αἰφνιδίως ἀπὸ τὸ Ἀγρίνιο ὁ Ἐξάρχος, πρὶν προφθάσῃ ὁ ἀστυνόμος νὰ του προτείνει μάρτυρες. Στὴ συνέχεια γράφει πως δὲν θεωρεῖ ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσῃ «...ὅσα ἡ φήμῃ περὶ αὐτοῦ λαλεῖ ...», ἀφήνοντας νὰ ἐννοηθεῖ πως ὑπῆρχαν δυσμενῆ σχόλια γιὰ τὸ Χρῦσανθο στο Ἀγρίνιο. Θεωρεῖ ὁμως ἀναγκαῖον νὰ ἀναφέρει ὅτι ὁ Χρῦσανθος «...διὰ πνευματικῶν προτροπῶν καὶ συμβουλῶν κατεγίνετο καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς τοῦ νᾶ καταπαίσῃ διαφόρους τῶν ὁποίων ἀπέσπασε τὰς μαρτυρίας μυστικῶ τῷ τρόπῳ...». Ἐπίσης, ὅτι στο ἔργο αὐτό εἶχε ὡς συνεργάτη καὶ βοηθὸν τὸν ὑποδιοικητὴ Τριχωνίας «...ἐνισχυόμενος καὶ σκεπτόμενος περὶ ὅλων τῶν πράξεων αὐτῶν μετὰ τοῦ ὑποδιοικητοῦ Τριχωνίας, ὅστις ἐδείχθη ὁ θερμώτερος ὑπερασπιστὴς τοῦ ἐπισκόπου... καὶ ὁ ὁποῖος ἐπέλαβετο τὸ ἔργον τοῦ ὑπερασπιστοῦ τοῦ ἐπισκόπου...». Ὁ Ὑποδιοικητὴς Τριχωνίας, ὑποχρέωσε με τὴ Διοικητικὴν τοῦ ἐξουσία, ὅχι μόνον τὰ μέλη τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Ἀγρινίου νὰ ἐκδώσουν εὐχαριστήριον ἐγγράφον πρὸς τὸν Ιερόθεον «...ὅτι δηλαδὴ εἰς τὴν ἐνταῦθα διαμονὴν τοῦ διῆγε πνευματικῶς καὶ τὰ τοιαῦτα ...», ἀλλὰ ὑποχρέωσε ἀκόμη καὶ τὸν Δήμαρχον Ἀγρινίου καὶ «τούς σχετικούς τοῦ», ὥστε νὰ «...περιφέρονται δι' ἀπειλῶν καὶ ἄλλων παντοίων μέσων, ἐξαπατοῦντες τοὺς ἀπλουστέρους νᾶ δώσωσι μαρτυρίας ὑπὲρ τοῦ ἐπισκόπου...», κατὰφεραν δὲ, νᾶ ἀποσπάσουν κάποιες μαρτυρίες τις ὁποῖες ὁ Ἐξάρχος ἀφοῦ ἔκρινε «...ισχυράς καὶ καταλλήλους εἰς τὸ νᾶ δικαιολογήσωσιν τὴν διαγωγὴν τοῦ ἐπισκόπου, ἅμα τὰς περέλαβεν ἀνεχώρησεν ἐντεῦθεν...». Στὴ συνέχεια, ὁ ἀστυνόμος καταγγέλλει πως οἱ μάρτυρες δὲν ὀρκίστηκαν ὅπως προβλέπεται καὶ λέει πως δέχθηκαν νὰ καταθέσουν ἐπειδὴ γινώριζαν ἐκ τῶν προτέρων πως δὲν θὰ ὀρκισθοῦν. Οἱ μαρτυρίες που συνέλεξε ὁ Χρῦσανθος εἶναι ἀνίσχυρες γιὰ ἓνα ἀκόμη λόγο, διότι οἱ δύο μοναχοὶ που εἶχε φέρει μαζί του ὁ Χρῦσανθος ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι γιὰ νὰ παραστοῦν στὶς ἀνακρίσεις καὶ νὰ τις συνυπογράψουν μαζί με τὸν Χρῦσανθο, δὲν ἦταν παρόντες στὴ διαδικασία, ἀλλὰ υπέγραφαν ἐκ τῶν υστέρων, χωρὶς νὰ διαβάσουν ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ τοὺς ἀναγνωσθεῖ ἡ κατάθεσις.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ακόμη, αναφέρει πως όταν πληροφορήθηκε όλα αυτά, έστειλε δια του Διοικητού Αιτωλίας έγγραφο προς το Χρύσανθο, να ορίσει τον τόπο και την ημέρα που θα εξετεθούν οι μάρτυρες που είχε να προτείνει και να λάβει τις πληροφορίες που είχε ζητήσει. Πλήν, όμως, ο εξάρχος στις 17-07-1842, απάντησε στο διοικητή, *«...ὅτι θεωρεῖ τὰς μαρτυρίας, τὰς ὁποίας μοι ἐζήτησε νᾶ τῷ προσάξω, περιττάς, καί ὅτι ἐσύλλεξεν ἀλλαχόθεν παρ' εὐνοπολήπτων ὑποκειμένων τῶν ὁποίων εἶχε ἀνάγκην πληροφοριῶν...»*.

Στη συνέχεια, ο αστυνόμος εκφράζει την απορία του, πως είναι δυνατόν, ενώ ο εξάρχος με το από 7 Ιουλίου έγγραφό του, του ζητούσε εξ' ονόματος της Ιεράς Συνόδου και της Γραμματείας να προτείνει μάρτυρες προς εξέταση, με το από 17 Ιουλίου έγγραφό του, να λέει ότι *«έλαβεν αὐτάς ἀλλαχόθεν»*. Από τα δύο αυτά αντιφατικά έγγραφα του εξάρχου, από το γεγονός ότι ουσιαστικά δεν δέχθηκε τη συνδρομή του αστυνόμου για την ανακάλυψη της αλήθειας και τέλος από όσα άλλα ήδη προανέφερα (γράφει στη συνέχεια ο αστυνόμος) για τη διαγωγή του εξάρχου, που, σε συνεργασία με τον υποδιοικητή Τριχωνίας θέλησαν να παρουσιάσουν ότι οι κατηγορίες κατά του Ιεροθέου *«...εἶναι ὅλα αὐτόχρημα συκοφαντία καὶ ῥαδιουργία τοῦ ἑνός καὶ τοῦ ἄλλου, καὶ νᾶ ἐξαπατήσωσι διὰ τῶν τοιούτων μέσων τὴν Κυβέρνησιν...»*, μπορεί ο Γραμματέας των Εκκλησιαστικών να διαπιστώσει *«...ἐάν ὁ τρόπος τοῦ ἀπεσταλμένου τούτου εἶναι εἰλικρινής καὶ ἂν ἐξετέλεσε εὐσυνειδήτως καὶ τιμίως πᾶν ὅτι διετάθη παρὰ τῆς Ἱεράς Συνόδου καὶ τῆς Β. Γραμματείας ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, ἢ οὐχί...»*.

Γράφει ακόμη ο αστυνόμος, πως θεώρησε χρέος του να τα αναφέρει όλα αυτά, ώστε η Γραμματεία να μη σχηματίσει διαφορετική εικόνα, βασιζόμενη στις πληροφορίες που θα λάβει από το Χρύσανθο. Κατόπιν, αναφέρεται πάλι στο ζήτημα του Ιερού Ναού Αγίας Τριάδας Αग्रινίου και λέει ότι η αντικατάσταση των εφημερίων δια του Ιερομονάχου Ανθίμου *«...τοῦ ὁποίου ἡ διαγωγή εἶναι τόσον σκανδαλώδης περὶ τὰ ἐκκλησιαστικά...»*, είχε σαν αποτέλεσμα, να μην εκκλησιάζονται οι ενορίτες ούτε κατά τις μεγάλες εορτές. Καταλήγει δε, με υπενθύμιση της (σ.σ. ψευδούς) αναφοράς του Ιωάννου Παπαθανασίου, χωρίς να κάνει λόγο για την ανάκλησή της από τον ίδιο και γράφοντας πως, εξίσου μεγάλη αναστάτωση επέφερε στους κατοίκους της κοινότητας Σπολάϊτας η απόφαση του επισκόπου να κλείσει την Εκκλησία τους για δύο περίπου μήνες, λόγω δυστροπίας των κατοίκων στο να καταβάλλουν τα Επισκοπικά δικαιώματα, όπως *«...ἀνέφερε δι' ἐμοῦ πρὸς τὸ Διοικητήριον Αἰτωλίας ὁ υἱὸς τοῦ Ἱερέως Παπαθανάση δι' ἀναφοράς τοῦ ἔκτοτε, καὶ δι' ὅσα ἄλλα ἀκατάλληλα καὶ ἀσυμβίβαστα με τὸν ἐκκλησιαστικὸν χαρακτήρα τοῦ ἐπισκόπου, ἔδωκαν ἀφορμὴν μυρίων παραπόνων καὶ δυσαρεσκίων δικαίω...»*.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Κατόπιν τούτων, με το από 2/15 Αυγούστου 1842 έγγραφο της Γραμματείας Εσωτερικών, διορίσθηκε ο «*Αντισυνταγματάρχης τῆς Φάλαγγος καὶ Σύμβουλος τῆς Επικρατείας... Σωτήριος Θεοχαρόπουλος...έκτακτος ἀπεσταλμένος τῆς Κυβερνήσεως, διὰ νᾶ μεταβῇ ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὴν Διοίκησιν Ἀκαρνανίας, ἐξέτασῃ τὰ περὶ τῆς Διοικητικῆς καταστάσεως τοῦ τόπου καὶ περὶ τῶν παραπόνων τῶν κατοίκων αὐτοῦ, συμμορφούμενος με τὰς περὶ τούτου ὁδηγίας τῆς ἡμετέρας ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν Γραμματείας καὶ τῶν ἄλλων Γραμματειῶν τῆς Ἐπικρατείας καθόσον πρόκειται περὶ ἀντικειμένων ἀφορώντων τοὺς κλάδους αὐτῶν*⁵¹⁶...»⁵¹⁷. Ο Θεοχαρόπουλος μετέβη στην Ακαρνανία και διεξήγαγε με πλήρη ευσυνειδησία το ανακριτικό έργο που του ανατέθηκε, για την διαλεύκανση της υποθέσεως. Εκτός από την κατηγορία για την αύξηση και την βίαιη ή απαιτητική είσπραξη των Επισκοπικών δικαιωμάτων, ο Θεοχαρόπουλος είχε εντολή να ασχοληθεί και με την κατηγορία για την ανέγερση του Νερόμυλου της Ιεράς Μονῆς Αγγελοκάστρου, η οποία σύμφωνα με τους κατηγορούς έγινε αρχικά με την άδεια του Ιεροθέου, εν συνεχεία δε, εκδόθηκε από εκείνον απαγορευτική εντολή για τη συνέχιση των εργασιών, η οποία εντολή, (διατείνονταν οι κατήγοροι, πως), ενεθάρυνε τον αντίδικο της Ιεράς Μονῆς Γεώργιο Γουλιμή, να προβεί σε καταστροφικές ενέργειες. Τοιουτοτρόπως, ο Ιερόθεος καθίστατο παραβάτης, διότι : αφ' ενός μεν, παρανόμως και καταχρηστικώς παραχώρησε την άδεια για την ανέγερση του Μύλου, χωρίς να παραπέμψει τον Ηγούμενο στις αρμόδιες αρχές προς έκδοση της αδειας. Αφ' ετέρου δε, μετά την παρέμβαση του «θιγομένου» Γ. Γουλιμή, (ο οποίος διατηρούσε δικό του Υδρόμυλο παρακείμενο στον Υδρόμυλο της Μονῆς), ο Ιερόθεος ανακάλεσε την παρασχεθείσα άδεια, απαγόρευσε την συνέχιση των εργασιών και εν τέλει ζημίωσε την Ιερά Μονή, διότι με τις ενέργειές του συνετέλεσε στην καταστροφή του Μύλου από τον Γ. Γουλιμή. Στις 18 Νοεμβρίου 1842 ο Θεοχαρόπουλος υπέβαλλε προς την Γραμματεία Εκκλησιαστικών αναφορά σχετικά με το έργο του «*περὶ τῶν κατὰ τοῦ ἱεράρχου Ἀκαρνανίας κατηγοριῶν*⁵¹⁸», δια του πορίσματος της οποίας ευθαρσῶς επιβεβαίωνε και εκείνος όπως προηγουμένως ο Χρύσανθος Κωνοφάος, την αθωότητα του Ιεροθέου. Αρχικά ο Θεοχαρόπουλος έγραφε πως εξέτασε όλους τους υπο του υπομοιράρχου (και κατηγορού) προταθέντες ως μάρτυρες, όπως επίσης, και τους δύο ιερείς που μνημονεύονται στην αναφορά του κατηγορού, αλλά επιπροσθέτως και τους παρέδρους των χωριών, που πέρασε ο Ιερόθεος κατά την περιοδεία του, καθώς και άλλους αξιόπιστους επιπλέον μάρτυρες.

⁵¹⁶ Εδώ, προφανώς εννοείται η επέκταση του έργου του Θεοχαρόπουλου και στις περί του Ιεροθέου καταγγελίες.

⁵¹⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 298-299).

⁵¹⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 320-323).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Σχετικά με την κατηγορία για τα Επισκοπικά δικαιώματα ο Θεοχαρόπουλος δεν επιβεβαίωσε την κατηγορία για απαίτηση διπλάσιας ποσότητας δικαιωμάτων, αλλά αντίθετα ότι εμποδίζονταν ακόμη και η απόδοση των καθιερωμένων, συγκεκριμένα δε σημείωνε : «...ὁ ὑπομóιραρχος παρακολουθῶν ἐκ προθέσεως τόν ἐπίσκοπον διενήργει ἐναντίον τοῦ, καί παρέπειθε τοὺς κατοίκους εἰς τήν μὴ ἀπόδοσιν τῶν κανονικῶν δικαιωμάτων. Προέβη δε μάλιστα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νᾶ δείξῃ τρόπον τινά ἔμμεσον πρὸς τόν ἐπίσκοπον περιφρόνησιν, εὐθυμῶν μετὰ μουσικῶν ὀργάνων πλησίον τῆς ἐκκλησίας καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος ἱερουργεῖ...». Στη συνέχεια ο Θεοχαρόπουλος αναφέρεται στην υπόθεση της ανεγέρσεως του υδρόμυλου από τους πατέρες της Ι.Μ. Αγγελοκάστρου. Αναφέρει πως ο Ηγούμενος μετέβη στο Μεσολόγγι και έθεσε το θέμα στον Επίσκοπο, ο οποίος σύστησε στον Ηγούμενο να υποβάλλει τα σχετικά έγγραφα στην Ιερά Μητρόπολη και εν συνεχεία η Μητρόπολη θα τα προωθήσει προς την αρμόδια διοικητική αρχή προκειμένου να εκδοθεί η απαιτούμενη άδεια. Πράγματι ακολουθήθηκε η διαδικασία αυτή και ο Ηγούμενος στις 15 Ιουνίου υπέβαλλε στην Ιερά Μητρόπολη το αίτημα με την υπ' αριθ. πρωτ. 64 αναφορά του Ηγουμενοσυμβουλίου, την οποία στη συνέχεια ο Ιερόθεος διαβίβασε στη Διοίκηση Αιτωλίας για την έκδοση της αδείας. Πεισμένος ο Ιερόθεος για τη θετική απάντηση της Διοικήσεως και αναμένων την έγκριση του υποβληθέντος αιτήματος, όταν ερωτήθηκε από τον Ηγούμενο αν μπορούν εν τω μεταξύ να αρχίσουν οι οικοδομικές εργασίες απάντησε θετικά. Ο δε Ηγούμενος προχώρησε στην εντατική εκτέλεση των εργασιών, μέχρι αποπερατώσεως σχεδόν, χωρίς να αναμένει την έγκριση, δεδομένου ότι κατά τα παρελθόντα έτη 1840 και 1841 είχε κατασκευάσει άλλους δύο μύλους, χωρίς καμία απολύτως διοικητική άδεια. Όταν όμως προσήλθε παραπονούμενος για την ανέγερση του μύλου, ο Γ. Γουλιμής και ο Ιερόθεος είδε πως θα υπάρξει «εμπλοκή» στο θέμα, τότε εξέδωσε την υπ' αριθ. πρωτ. 161 διαταγή, δια της οποίας απαγόρευε τη συνέχιση των εργασιών. Η εντολή του Ιεροθέου, δεν τηρήθηκε από τους μοναχούς και έτσι, κατά την συνέχιση των εργασιών κατασκευής του «αύλακα», προσήλθε στο χώρο ο Γ. Γουλιμής ο οποίος προέβη σε καταστροφές των εκτελούμενων έργων. Για τις ευθύνες του Ιερόθεου, σχετικά με το θέμα του μύλου ο Θεοχαρόπουλος γράφει πως : «...αἱ πληροφορίαι τὰς ὁποίας ἐλάβομεν δέν δύνανται νᾶ μᾶς πείσωσιν ὅτι ὁ ἐπίσκοπος ἐνήργησεν ἐκ προθέσεως, χάριν τοῦ Γ. Γουλιμῆ, απεναντίας δε ὡς ἐμάθομεν ὠρμήθη εἰς τήν ἔκδοσιν τῆς τελευταίας προσκλήσεως τοῦ, διὰ τήν ἰδέαν τοῦ νᾶ προφυλάξῃ τήν μονήν ἀπό ἐνδεχομένης ζημίας, καί πολύ περισσότερον ἀπό τόν φόβον τοῦ νᾶ μὴ λογισθῇ καί οὗτος ἔνοχος εἰς ἐναντίαν περίστασιν...».

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Καταλήγει δε γράφοντας μεταξύ άλλων και τα εξής : «...τούλάχιστον αἱ δύο ἀνωτέρω κατά τοῦ ἐπισκόπου κατηγορίαι εἰς τῶν ὁποίων μόνον τήν ἐξέτασιν εἴμεθα κατά τήν διαταγήν τῆς Β. Γραμματείας περιωρισμένοι, υπεκινήθησαν ἐναντίον τοῦ ἐκ συστήματος καί ἐκ τούτου λαμβάνομεν ἀφορμήν νᾶ ἀναφέρωμεν μόνην τήν παρατήρησιν, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος οὗτος δέν εἶναι εἰς κατάστασιν νᾶ εκπληρῇ δεόντως τά ἱερά καθήκοντα τοῦ ὅταν ἄνευ προηγουμένου παραπόνου παρακολουθῆται ἀπό ὑπαλλήλους, οἵτινες ἐπιλαμβανόμενοι καί τῆς παραμικροτέρας αὐτοῦ πράξεως εἶναι ἔτοιμοι νᾶ ἐνεργῶσιν ἀνακρίσεις ἐναντίον τοῦ...».

Το πόρισμα του Θεοχαρόπουλου μαζί με τις ενυπόγραφες καταθέσεις των εξετασθέντων μαρτύρων και όλα τα σχετικά έγγραφα, την 1^η Δεκεμβρίου 1842 διαβιβάστηκαν από τη Γραμματεία των Εκκλησιαστικών προς την Ιερά Σύνοδο «...διὰ νᾶ λάβῃ γνῶσιν τῶν εἰς αὐτά διαλαμβανομένων...»⁵¹⁹.

Στα διαβιβασθέντα, διακρίνουμε τα σχετικά με την ανέγερση του υδρομύλου έγγραφα τα οποία είναι κυρίως τα εξής : η υπ' αριθ. πρωτ. 64/15-06-1842 αίτηση του Ηγουμενοσυμβουλίου της Ιεράς Μονῆς Αγγελοκάστρου «πρός τήν Σεβασμιοτάτην ἐπισκοπὴν Ἀκαρνανίας καί Αἰτωλίας»⁵²⁰, το από 22 Ιουλίου 1842 έγγραφο του Ιεροθέου «πρός τόν ὀσιώτατον ἡγούμενον καί συμβούλους τῆς διατηρουμένης μονῆς Παντοκράτορος»⁵²¹, η υπ' αριθ. πρωτ. 67/09-08-1842 αναφορά του ηγουμενοσυμβουλίου «προς την Β. Διοίκησιν Αιτωλίας»⁵²², η από 13 Αυγούστου 1842 κατάθεση του Ηγουμένου, επικυρωθείσα την 15^{ην} Αυγούστου 1842 από τον Μοίραρχο και διώκτη του Επισκόπου Μήτηρο Δεληγιώργη⁵²³, το από 16 Αυγούστου 1842 διαβιβαστικό έγγραφο του Δεληγιώργη «προς το αρχηγείον της Β. Χωροφυλακῆς»⁵²⁴, το από 19 Αυγούστου 1842 διαβιβαστικό έγγραφο του αρχηγείου «προς την ἐπὶ των εσωτερικῶν Βασιλικὴν Γραμματεῖαν της Επικρατείας»⁵²⁵, η από 19 Αυγούστου 1842 αναφορά της Διοικήσεως Αιτωλίας «προς την ἐπὶ των Εκκλησιαστικῶν κ.λπ. Β. Γραμματεῖαν της Επικρατείας»⁵²⁶, εν τέλει δε, η από 10 Σεπτεμβρίου 1842 απάντηση της Γραμματείας Εκκλησιαστικῶν «προς τον Διοικητὴν Αιτωλίας»⁵²⁷, δια των οποίων, προκύπτει ὅλο το ιστορικό του υδρομύλου της Ιεράς Μονῆς Παντοκράτορος Αγγελοκάστρου.

⁵¹⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 324).

⁵²⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 368-369).

⁵²¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 370-371).

⁵²² Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 365-367).

⁵²³ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 379-380).

⁵²⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 378).

⁵²⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 377).

⁵²⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 361-364).

⁵²⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 374-376).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Οι διαμαρτυρίες κατά του Επισκόπου Ιεροθέου δεν σταμάτησαν εκεί, αλλά συνεχίστηκαν με νέες αναφορές από δυσαρεστημένους ιδιώτες.

Έτσι, στις 27 Οκτωβρίου 1842 υπεγράφη η έγγραφη διαμαρτυρία⁵²⁸ του Δημητρίου Σταΐκου, κατοίκου Αγρινίου, στον οποίο ο Ιερόθεος είχε επιβάλλει επιτίμιο.

Ενώ, στις 6 Δεκεμβρίου 1842 υπεγράφη η έγγραφη διαμαρτυρία⁵²⁹ του Πάνου Φαράντου, κατοίκου Μαχαλά Ξηρομέρου, τον οποίο ο Ιερόθεος αφόρισε εντός του Ιερού Ναού της ενορίας αυτής.

Επίσης, στις 21 Δεκεμβρίου 1842 περίπου 25 κάτοικοι από το χωριό Μαχαλάς, συνυπέγραψαν έγγραφο προς τον Όθωνα, δια του οποίου ζητούσαν την αποκατάσταση του συγχωριανού τους Πάνου Φαράντου, διαμαρτυρόμενοι συγχρόνως για τη διαγωγή του Ιεροθέου⁵³⁰. Όλα αυτά, είχαν σαν συνέπεια, ο Ιερόθεος να περιέλθει στη δυσμένεια της Ιεράς Συνόδου, της Βασιλικής Κυβερνήσεως και κυρίως, του ιδίου του Βασιλιά Όθωνα.

Αυτό προκύπτει από το γεγονός, ότι παρά τις κατ' επανάληψη αιτήσεις του Ιεροθέου προς την Ιερά Σύνοδο για άδεια μεταβάσεώς του στην Αθήνα, όχι μόνο δεν ελάμβανε έγκριση, αλλά δεν ελάμβανε καν απάντηση επί των αιτήσεών του προς την Ιερά Σύνοδο, αλλά ούτε και επί της από 4 Ιανουαρίου 1843 αιτήσεώς του, προς τον Όθωνα.

Εξ' αυτού του γεγονότος, την 31^η Ιανουαρίου 1843, ωρμήθη ώστε να υποβάλει εκ νέου αίτηση⁵³¹ απευθείας προς τον ίδιο το Βασιλιά Όθωνα, το κείμενο της οποίας, είναι ενδεικτικό της θλιβερής καταστάσεως στην οποία είχε περιέλθει ο Ιερόθεος.

Με την ιδιαίτερα συγκινητική αυτή αίτηση, ο Ιερόθεος, παρακαλεί τον Όθωνα να του δοθεί δεκαπενθήμερη άδεια μεταβάσεώς του στην Αθήνα, προκειμένου να τον επισκεφθεί και να αποκατασταθεί η φιλική σχέση τους, την οποία είχαν φροντίσει κάποιιοι να διαταράξουν, ώστε ο Ιερόθεος, να αισθάνεται ότι τελεί υπό το κράτος της Βασιλικής οργής και δυσμενείας, γι' αυτό και έγραφε συγκεκριμένα : «...νᾶ καθικετεύσω καί πάλιν θερμῶς τήν Μεγαλειότητα σου, ἵνα ἐπιβλέψῃ πρός ἐμέ τόν δυστυχῆ ἰλέω τῷ ὄμματι, καί παύσῃ τήν κατ' ἐμοῦ ὀργήν τῆς καί δυσμένειαν...», ενώ, σε άλλο σημείο, «...ὑποπτεύω δικαίως, ὅτι ὑπάρχω ὑπό τήν ὀργήν τῆς Μεγαλειότητος σου, καί ὥς ἐκ τούτου εὐρίσκομαι εἰς τήν πλέον ἐλεεινήν κατάστασιν, ἀνησύχων ἡμέρας καί νυκτός ...» και εν τέλει, «...ταῦτα μετά θερμῶν δακρύων δεινοπαθῶς ἀναφέρων, εὐσεβάστως μένω, υποκλινέστατος, εὐπειθέστατος, πιστότατος ὑπῆκοος καί σου Εὐχέτης πρὸς Θεόν διάπυρος...».

⁵²⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 316-318).

⁵²⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 386-389).

⁵³⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 391-396).

⁵³¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 443-445).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Δεν προκύπτει από τα έγγραφα πως υπήρξε κάποια θετική για τον Ιεροθέο εξέλιξη και μάλλον, ακόμη και οι προς τον ίδιο τον Όθωνα αιτήσεις του, «έπεσαν στο κενό».

Όμως, προκειμένου να λάβει τέλος η υπόθεση Ιεροθέου, κατ' εντολήν του ιδίου του Όθωνα, η Γραμματεία Εκκλησιαστικών με το από 14 Απριλίου 1843 έγγραφό της⁵³² προς την Ιερά Σύνοδο, ζήτησε το σχετικό φάκελλο γράφοντας τα εξής : «...*Ἀξιοῦμεν νᾶ μᾶς σταλῶσιν ἐπὶ ἐπιστροφή ἅπαντα τὰ ἔγγραφα τὰ ἀφορῶντα τὴν κατὰ τοῦ Σ'. Ἱεράρχου Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κατηγορίαν, ὅσα ἡ Ἱερά Σύνοδος ἔλαβεν ἀπ' εὐθείας καὶ ὅσα ἡμεῖς κατὰ καιροῦς διευθύναμεν εἰς αὐτήν...*». Η Ιερά Σύνοδος απάντησε στη Γραμματεία με το από 20 Απριλίου 1843 έγγραφό⁵³³, δια του οποίου, διαβίβασε το φάκελλο Ιεροθέου στη Γραμματεία, επισυνάπτουσα και ιδιαίτερο έγγραφο⁵³⁴ στο οποίο καταγράφονται λεπτομερώς τα διαβιβαζόμενα έγγραφα. Το φάκελλο Ιεροθέου στη συνέχεια, η Γραμματεία Εκκλησιαστικών διαβίβασε «*πρὸς τὸν παρὰ τῇ Ἱερά Συνόδῳ Βασιλικὸν Ἐπίτροπον*» με το από 22 Απριλίου 1843 έγγραφό⁵³⁵, στο οποίο έγγραφε τα εξής «...*καθ' ὑψηλὴν Βασιλικὴν διαταγὴν διευθύνομεν εἰς ὑμᾶς τὸν φάκελον τῶν ἐγγράφων τῶν πραγματευομένων περὶ τῶν κατὰ τοῦ Σ'. Ἱεράρχου Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κυρίου Ἱεροθέου κατηγοριῶν, διὰ νᾶ λάβητε ὑπ' ὄψιν τὰ ἔγγραφα ταῦτα καὶ ἐκφράσητε τὴν γνώμην ὑμῶν...*». Ο Βασιλικός Επίτροπος έλαβε και μελέτησε το φάκελλο Ιεροθέου και έστειλε την απάντησή του ως ώφειλε προς τον Γραμματέα των Εκκλησιαστικών, ο οποίος εν συνεχεία, στο από 15 Ιουλίου 1843 έγγραφό του⁵³⁶ προς τον Όθωνα, έγγραφε μεταξύ άλλων και τα εξής : «...*Κατὰ τὴν δοθεῖσαν μοι προφορικῶς διαταγὴν τῆς Υ.Μ. ἐζήτησα... τὸν φάκελον... τοῦ Σ'. Ἱεράρχου Ακαρνανίας... τὸν παρέπεμψα... εἰς τὸν... Βασιλικὸν Ἐπίτροπον... ὁ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος εἰς ἀπάντησιν... γνωμοδοτεῖ ὅτι, αἱ κατὰ τοῦ Σ'. Ἱεράρχου αἰτιάσεις καὶ κατηγορίαι, ἀφορῶσι πράξεις ὑπαγομένας εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πειθαρχικῶν παραπτωμάτων, περὶ τῶν οποίων... εἶναι ἀρμοδία νᾶ κρίνη καὶ αποφασίσῃ μόνῃ ἡ Ἱερά Σύνοδος...*». Ο Γραμματέας, στη συνέχεια, ενημερώνει πως ο Βασιλικός Επίτροπος στην προς την Γραμματεία αναφορά του, αν και αναφέρει πως την υπόθεση αυτή είναι αρμόδια να κρίνει «μόνη» η Ιερά Σύνοδος, αν και παραδέχεται πως οι δύο απεσταλμένοι για ανακρίσεις (Κονωφάος και Θεοχαρόπουλος), «απεφάνθησαν αθωωτικῶς» περί του Ιεροθέου, η γνώμη του είναι διαφορετική από αυτή των ανακριτών, και συγκεκριμένα :

⁵³² Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 446).

⁵³³ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 462).

⁵³⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 467-469).

⁵³⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 450, 464).

⁵³⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 474-475).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

«...ὁ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος θεωρεῖ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπίσκοπον ανεπιτηδειότατον πρὸς ἐπισκοπικὴν ποιμαντορίαν, καὶ διὰ πολλὰς διατηρηθείσας ἐκ τῆς Τουρκικῆς τυραννοκρατίας ἐπιληψίμους ἔξεις, καὶ δι' ὅσας ἐν διαθέσεις καὶ ιδιότητας αναφέρει... ὁ Συνοδικὸς ἔξαρχος, ὅταν λέγει... ὅτι ἡ Σεβασμιότης τοῦ εἶναι <<ὀξύθυμος καὶ ὀργίλος εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀπερίσκεπτος εἰς τινὰς ἐκφράσεις, καὶ ἀπροφύλακτος>>...». Παρά ταῦτα, ὁ Γραμματεὺς ενημερώνει τὸν Ὅθωνα πὼς πρόκειται νὰ επιστρέψει στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τὸ φάκελο Ἱεροθέου, εφόσον ἡ γνώμη τοῦ Βασιλικοῦ Επιτρόπου εἶναι πὼς ἡ Ἱερὰ Σύνοδος «...εἶναι ἁρμοδία νᾶ κρίνῃ καὶ αποφασίσῃ ἐπὶ τῶν κατὰ τοῦ Σ. Ἱεράρχου Ακαρνανίας καὶ Αἰτωλίας αἰτιάσεων καὶ κατηγοριῶν ...».

Εφ' ὅσον δὲν υπῆρξε κάποια ἀρνητικὴ ἀπάντηση ἀπὸ τὸ Παλάτι, ἡ Γραμματεία Ἐκκλησιαστικῶν με τὸ ἀπὸ 3 Αὐγούστου 1843 ἐγγράφο⁵³⁷ ἐπέστρεψε στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τὸν ἐν λόγῳ φάκελο, «...διὰ νᾶ ἐνασχοληθῇ... εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν καθηκόντων τῆς...».

Ὁ Ἱερόθεος, ἐν τῷ μεταξύ, φαίνεται πὼς συνέχισε νὰ ζητεῖ ἀπὸ τὴ Σύνοδο ἀδεία μεταβάσεώς του στὴν Αθήνα. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ὅμως, ἔλαβε ἀρνητικὴ ἀπόφαση ποὺ κοινοποιήθηκε στὸν Ἱερόθεο διὰ τῆς Γραμματείας Ἐκκλησιαστικῶν, ἡ ὁποία, με τὸ ἀπὸ 6 Οκτωβρίου 1843 ἐγγράφῳ τῆς πρὸς τὴ Διοίκηση Αἰτωλίας⁵³⁸, ἀνέθετε τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν κοινοποίησιν τῆς αποφάσεως στὴ Διοίκηση, με τὰ ἀκόλουθα λόγια «...ἵνα κοινοποιήσῃ τὴν παροῦσαν Συνοδικὴν ἀπόφασιν... πρὸς γνῶσιν αὐτοῦ καὶ συμμόρφωσιν...».

Τὸ περιεχόμενο τῶν ἐγγράφων ἐλύπησε τὸν Ἱερόθεο, ὁ ὁποῖος, με τὴν ἀπὸ 11 Οκτωβρίου 1843 τετρασέλιδη ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς τὴν Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἐκφράζει τὴ λύπη τοῦ αὐτῆ, ἐνῶ, ἀφοῦ ενημερώνει λεπτομερῶς γιὰ τὸ πρόβλημα υγείας ποὺ τὸν ταλαιπωρεῖ, διεκδικεῖ ἐκ νέου τὸ δικαίωμά του νὰ μεταβεῖ στὴν Αθήνα, προκειμένου νὰ ἐξετασθεῖ ἀπὸ ἱατροὺς ποὺ ἐμπιστεύονταν, ἀλλὰ καὶ νὰ ενημερώσῃ διὰ ζώσης τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου γιὰ ὅλες τὶς κατηγορίες ποὺ προσάπτονταν στὸ πρόσωπό του.

Στὴ συνέχεια ενημερώνει πὼς οἱ λόγοι ἀρνήσεως ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐξέλιπαν πλέον, λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ ἴδιος συμμορφώθηκε πλήρως σὲ ὅσα του εἶχαν ζητηθεῖ στὸ παρελθόν καὶ οἱ διαταγές τῆς Συνόδου «...ἐξεπληρώθησαν κατὰ γράμμα καὶ μετ' ἐπιτυχίας...». Αφήνει δὲ νὰ ἐννοηθεῖ πὼς δὲν εὐσταθεῖ καθόλου ἡ ἐπιφύλαξη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ ὁποία ἐκφράζει «...φόβον περὶ τῆς ἀπειθείας μου εἰς τὰς διαταγὰς τῆς, πιθανολογοῦσα τὴν ἄνευ ἀδείας μετάβασίν μου...» στὴν Αθήνα.

⁵³⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 020, (λήψη 477).

⁵³⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 020, (λήψη 478).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ακολουθώντας, γράφει πως θα περίμενε να χαίρει της υπολήψεως της προϊσταμένης του Εκκλησιαστικής Αρχής, η οποία, ουδέποτε έλαβε «...τό έλάχιστον δείγμα άπειθείας ή παρακοής...» από μέρους του. Στη συνέχεια, επισημαίνει πως, «Κανονικός τοσοῦτον χρόνον Αρχιερέύς τούς ὅρους καί τάς διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἀκριβῶς διατηρῶν, δέν ὑποκύπτει εἰς ἀπειθείαν καί παρακοήν. Ὁχι».

Ενώ κατόπιν διακηρύττει : «...καί μυρίας ζωάς ἐάν εἶχον, καί ἐπρόκειτο νᾶ ἀπωλεσθῶσιν ἅπασαι, ἤθελον τάς ἀπώλεση εὐχαρίστως, καταβαίνων εἰς τόν τάφον πεπειθώς καί ὑπήκοος τῶν Διαταγῶν τῆς ἐκκλησίας μου...».

Αναφέρει, πως μαζί με το έγγραφο αυτό αποστέλει και νέα αίτηση προς την Ιερά Σύνοδο δια της Γραμματείας αυτή τη φορά, προκειμένου να του δοθεί η κατ' επανάληψη αιτηθείσα άδεια μεταβάσεώς του στην Αθήνα, «μή ὑπάρχοντος οὔδενός κωλύματος» και προκειμένου νᾶ φροντίσει «περί τῆς ἐπαπειλουμένης», σωματικής του υγείας.

Εκτός, όμως, από αυτό το ζήτημα σχετικά με την υγεία του, στην Αθήνα θα έχει την ευκαιρία να συναντηθεί με τα μέλη της Ιεράς Συνόδου και να υποβάλλει «ταπεινῶς πρὸς αὐτήν καί τήν παράκλησιν, τοῦ νᾶ εὐδοκήσῃ νᾶ ἐπιφέρῃ τήν ὀριστικήν καί δικαίαν ἀπόφασίν τῆς ἐπὶ ἐκκλησιαστικῆς τινός ὑποθέσεως πρὸ τοσοῦτων μηνῶν ἐξετασθείσης, καί ὁμως διατελούσης μέχρι τούδε....., ἐνῶ ἀρκούντως ἐβασανίσθη, καί ἡ ὁποία, εἶναι ἄδικον νᾶ ἐπιβαρύνῃ τόν τράχηλον μου ἀθῶου τ'όντι, καί πολλά υπεστηκότος ἄνευ αἰτίας καί ἀφορμῆς...».

Τέλος, εκφράζει την πεποίθηση πως η Ιερά Σύνοδος δεν θα του αρνηθεί την άδεια και ως εκ τούτου, τον αποκλείσει «...τῆς προφορικῆς ἐνώπιον αὐτῆς ἀπολογίας ...» και πως δεν θα ανεχθεί να τον βλέπει «ταλαιπωρούμενον και δεινοπαθούντα» λόγω της αποστερήσεως, «...τοῦ μεγίστου τῶν δικαιωμάτων, τό ὅποῖον πᾶς τις κατηγορούμενος ἔχει τό νᾶ ἀπολογηθῇ δηλ. καί ζώσῃ τῇ φωνῇ ἐνώπιον τῶν ἀρμοδίων αὐτοῦ Δικαστῶν».

Η επιστολή αυτή του Ιεροθέου, αν και απευθύνονταν προς τη Γραμματεία Εκκλησιαστικών και όχι προς την Ιερά Σύνοδο, την «προϊσταμένη τοῦ Ἐκκλησιαστικῆς Αρχῆς» όπως εκείνος χαρακτηριστικά αναφέρει, αποκαλύπτει το γνήσιο εκκλησιαστικό φρόνημα του ανδρός, την αγάπη του προς την Εκκλησία, το σεβασμό του προς τις αρχές, αλλά και το ακμαιότατο ηθικό του, δεδομένου ότι, παρά τις πολλές και βαρύτατες κατηγορίες και το γεγονός πως οι αιτήσεις του (και μάλιστα για θέμα υγείας) προς μετάβαση στην Αθήνα είχαν όλες απορριφθεί, εκείνος, με αξιοπρέπεια και θάρρος διεκδικεί εκ νέου την άδεια και κυρίως το δικαίωμα να σταθεί απέναντί τους και να απολογηθεί «ζώσῃ τῇ φωνῇ, ἐνώπιον τῶν ἀρμοδίων αὐτοῦ Δικαστῶν».

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Εδώ, θα πρέπει να επισημάνουμε μια ανακολουθία από μέρους του Ιεροθέου, διότι, όπως θα δούμε στη συνέχεια, ο Ιερόθεος όταν θα συνειδητοποιήσει πως τα πράγματα είναι πολύ άσχημα πλέον γι' αυτόν και οδεύει προς την καθαίρεση, δεν θα αναγνωρίζει το δικαίωμα στα μέλη της Ιεράς Συνόδου να τον δικάσουν, θα θεωρεί την Ιερά Σύνοδο αναρμόδια για το έργο αυτό, θα ζητεί να δικασθεί από δωδεκαμελή Σύνοδο κανονικών Αρχιερέων, που να ποιμαίνουν Επισκοπές και να μην είναι πρώην.

Εν ενί λόγῳ, δεν θα παραδέχεται ως νόμιμους δικαστές του, τα ίδια (σχεδόν) πρόσωπα για τα οποία λέει στην επιστολή αυτή, πως επιθυμεί να παρουσιασθεί και να απολογηθεί δια ζώσης, «ἐνώπιον τῶν ἁρμοδίων αὐτοῦ Δικαστῶν». Είναι μια συμπεριφορά, που, η Ιερά Σύνοδος όχι μόνον θα λάβει υπόψη της στο σκεπτικό της καταδικαστικής αποφάσεως, αλλά και δεν θα αφήσει ασχολίαστη στα διάφορα σχετικά έγγραφα.

Τελικά, με την από 11 Οκτωβρίου 1843 αναφορά του, ο Ιερόθεος, κατόρθωσε να αποσπάσει την θετική εισήγηση της Γραμματείας για τη χορήγηση της ποθούμενης άδειας και κατά συνέπεια την εγκριτική απόφαση της Ιεράς Συνόδου. Η Γραμματεία απευθυνόμενη προς την Ιερά Σύνοδο με το από 23 Οκτωβρίου 1843 έγγραφό της⁵³⁹ πληροφόρησε την Ιερά Σύνοδο ότι στις 6 Οκτωβρίου έστειλε δια του Διοικητού Αιτωλίας στον Ιερόθεο, την αρνητική απόφαση της Συνόδου σχετικά με την άδεια που ζητούσε, έλαβε δε απάντηση από τον Ιερόθεο, δια της οποίας, έθετε και πάλι το ζήτημα για άδεια μεταβάσεώς του στην Αθήνα. Όσον αφορά το πώς έκρινε το περιεχόμενο της απαντήσεως η Γραμματεία, χαρακτηριστικό αλλά και διαφωτιστικό είναι το ότι, στο έγγραφο αυτό προς την Σύνοδο, αναφέρει τα εξής : «...Τὴν ἀπάντησιν τοῦ ταύτην θεωροῦντες ευφημοτάτην καὶ ευλογωτάτην, παραπέμπομεν... αἰσιόουντες... ἵνα ἐπιταχύνῃ τὴν ἀνήκουσαν πρότασιν περὶ τῆς προσωρινῆς ἀποδημίας ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ καὶ τῆς ἐνθάδε ἐν ἀδείᾳ προσελεύσεως τοῦ. Προσδοκῶμεν ταχεῖαν τὴν πρὸς ταῦτα Συνοδικὴν ἀπάντησιν...».

Η Ιερά Σύνοδος απάντησε στη Γραμματεία με το από 6 Νοεμβρίου 1843 έγγραφο⁵⁴⁰, δια του οποίου πληροφορεῖ ότι έχει προσκαλέσει ήδη τον Ακαρνανίας στην Αθήνα, τόσο για την επιμονή του να του δοθεί άδεια μεταβάσεως λόγω ασθενείας, όσο και για το γεγονός ότι η Σύνοδος προτίθεται να ακούσει την απολογία του, καθώς εκείνος οφείλει να απολογηθεί για όσες κατηγορίες του προσάπτονται γενικότερα και ειδικά για τον αφορισμό του εκ Μαχαλά του Δήμου Εχίνου, Πάνου Φαράντου.

⁵³⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 483).

⁵⁴⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 484-485).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Παρά το διακαή πόθο για άμεση μετάβασή του στην Αθήνα, υποθέτουμε πως ο Ιερόθεος αδυνατούσε να μεταβεί στην Αθήνα όταν έλαβε την έγκριση της αιτήσεώς του, δεδομένου ότι, άρχιζε μία περίοδος πολλών και μεγάλων εορτών της Χριστιανοσύνης και αυτό, απαιτούσε την παρουσία του στην Επισκοπή του. Για το λόγο αυτό, υποθέτουμε πως η μετάβασή του στην Αθήνα πραγματοποιήθηκε μετά τα Χριστούγεννα του 1843.

Στις 27 Δεκεμβρίου 1843, ευρισκόμενος στην Αθήνα, υποβάλει αίτηση⁵⁴¹ προς την Γραμματεία των Εκκλησιαστικών, δια της οποίας, ζητεί να εκδοθούν τα εντάλματα πληρωμής των δύο τελευταίων μηνών της συντάξεώς του, από την εξαμηνιαία παράταση της συντάξεως, που του είχε χορηγηθεί.

Στις 24 Ιανουαρίου 1844, φθάνει στη Γραμματεία Εκκλησιαστικών και νέα αναφορά κατά του Ιεροθέου και συγκεκριμένα η από 20 Ιανουαρίου 1844 αναφορά⁵⁴² των πληρεξουσίων Βλοχού, Γαλάνη Μεγαπάνου και Κωνσταντίνου Στάϊκου, την οποία, στις 26 Ιανουαρίου 1844 η Γραμματεία διαβίβασε προς την Ιερά Σύνοδο, χωρίς καμία απολύτως επισήμανση⁵⁴³. Οι άνθρωποι αυτοί, για λόγους ψηφοθηρίας η άλλων συμφερόντων, επαναφέροντας το ζήτημα της υπό του Ιεροθέου αντικαταστάσεως των εφημερίων του Ιερού Ναού Αγίας Τριάδος Αγρινίου με ιερείς που επιθυμούσε ο Ηγούμενος της Μονής Τατάρνης, και κάνοντας μνεία, μόνο των αποφάσεων της πολιτείας και της Εκκλησίας του έτους 1836, αποσιωπώντας δε, τις αντίστοιχες νεότερες αποφάσεις των ετών 1839 και 1840, ζητούσαν την εκ νέου αντικατάσταση των ιερέων της ενορίας, με ιερείς που θα εκλέξουν οι ενορίτες.

Επίσης, μαζί με την αίτησή τους αυτή, διαβίβασαν στη Γραμματεία την από 30 Ιουνίου 1843 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Αγρινίου, επικυρωμένη στις 5 Ιανουαρίου 1844 από τον πρόεδρο του Δημοτικού Συμβουλίου Ιωάννη Τασούλη, δια της οποίας και το Δημοτικό Συμβούλιο Αγρινίου εξέφραζε την ευχή και την επιθυμία του, υπέρ της εκλογής των ιερέων της εν λόγω ενορίας από τους ενορίτες⁵⁴⁴.

Ο Ιερόθεος μετά το Πάσχα, το οποίο ήταν στις 26 Μαρτίου 1844, μετέβη εκ νέου στην Αθήνα, όπου ετοίμασε γραπτή απολογία δίνοντας εξηγήσεις για κάθε μία από τις κατηγορίες που του προσάπτονταν, την οποία κατέθεσε στην Ιερά Σύνοδο στις 24 ή 25 Απριλίου 1844. Η Ιερά Σύνοδος αφού έλαβε την γραπτή απολογία, ασχολήθηκε με την, επί μακρό χρονικό διάστημα εκκρεμούσα υπόθεση του Ακαρνανίας Ιεροθέου, την επόμενη (ή την ίδια) αμέσως ημέρα.

⁵⁴¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 487).

⁵⁴² Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 490,491).

⁵⁴³ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψη 489).

⁵⁴⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 020, (λήψεις 493-496).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στα πρακτικά της Ιεράς Συνόδου αναφέρονται τα εξής : «*Τὴν 25 Ἀπριλίου 1844. Παρόντων ὅλων τῶν μελῶν τῆς Συνόδου καὶ τοῦ Β. Ἐπιτρόπου.*

α). *Ἀνεγνώσθη ἡ ἀπὸ 25 Ἀπριλίου καὶ ὑπ' αριθ. 377 (ᾠρ'. πρ. 12369) εἰς τὰς πρὸς αὐτὴν ἀπὸ 24 Ἀπριλίου καὶ ὑπ' αριθ. 12368 γνωστοποιηθείσας κατηγορίας ἀπολογία τοῦ Ἀκαρνανίας. Ἡ ἀπολογία γίνεται εἰς ἐκάστην τῶν κατηγοριῶν καὶ εἰς τέλος ὁ ἀπολογούμενος παραπονεῖται διὰ ταύτας ὡς ἀπὸ φθόνου καὶ ἄλλων ἀντιζηλιῶν προελθούσας ἔξωθεν τῆς αὐτοῦ ἐπισκοπῆς κ.τ.λ. συζητήσεως γενομένης ἐπὶ τῆς ἀπολογίας, ἐκρίθη, Ν' ἀπαντηθῇ πρὸς τὸν ἀπολογούμενον, ὅτι πείθεται μὲν ἡ Σύνοδος εἰς οὓς φέρει πρὸς ἀπολογίαν αὐτοῦ λόγους, ἀλλ' ἐν ταῦτῳ ἐκρίθη δε, νᾶ νουθετηθῇ νᾶ εἶναι τοῦ λοιποῦ προσεκτικώτερος εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν ἱερῶν αὐτοῦ χρεῶν, καὶ Ν' ἀποφεύγῃ καὶ μακρόθεν τοῦ νᾶ δίδει αὐτὸς ἀφορμὴν εἰς κατάκρισιν τοῦ ὑψηλοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, ζῶν καὶ πολιτευόμενος ἀκριβῶς κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, τοὺς ὁποίους καὶ ὡμολόγησεν, ὅτι θέλει φυλάττει»⁵⁴⁵. Ἡ Σύνοδος με ἐγγράφῳ τῆς πρὸς το Ὑπουργεῖο Ἐκκλησιαστικῶν⁵⁴⁶ τῆς 26^{ης} Ἀπριλίου 1844⁵⁴⁷, ενημέρωσε γιὰ τὴν ἀπόφασί της καὶ συγχρόνως ἐπέστρεψε στο Ὑπουργεῖο τὰ σχετικὰ με τὴν ὑπόθεση ἐγγράφα, που ἐφθάναν τὰ 56 τὸν ἀριθμὸ⁵⁴⁸. Στο ἐγγράφο τῆς ἡ Σύνοδος ἀναφέρει ὅτι ἀσχολήθηκε με τὶς κατὰ το Ἱεροθέου κατηγορίες καὶ ὅτι : «...αὗται, ἐξ' ὧν αὕτη παρετήρησε καὶ ἐξ' ὧν φέρει οὗτος πρὸς ἀπολογίαν εἰς ταύτας λόγων, προῆλθον ἀπὸ φθόνων καὶ ἄλλων ἀντιζηλιῶν ...». Παρὰ ταῦτα, «...ἡ Σύνοδος ἔκρινεν εὐλογον νᾶ προτρέψῃ καὶ νουθετήσῃ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην τὰ δέοντα, ἵνα τοῦ λοιποῦ εἶναι προσεκτικώτερος, καὶ ἀποφεύγῃ πᾶσαν ἀφορμὴν εἰς σκάνδαλον καὶ κατάκρισιν...». Με τὴν ἀπόφαση αὕτη τῆς Ιεράς Συνόδου, ἔλαβε τέλος ἡ ἀπὸ δύο ἐτῶν ἐκκρεμούσα ὑπόθεση κατὰ το Ἱεροθέου, με τὶς ἀλεπάλληλες κατηγορίες πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Πολιτείαν, που εἶχε ξεκινήσει ἀπὸ τὸν Μάϊο τοῦ ἐτους 1842, μόλις, δύο μῆνες μετὰ τὴν ἀφίξή του στο Μεσολόγγι. Ὁ Ιερόθεος, φαίνεται, πὼς μετὰ το Πάσχα τοῦ 1844, ἀπὸ τὴν Αθήνα ὅπου βρίσκονταν, ἐπέτυχε, νὰ ἐκδοθεῖ ἡ ἀνωτέρω ἀπόφαση τῆς Ιεράς Συνόδου. Αὐτό, προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀπουσία ἐγγράφων που νὰ ἀποδεικνύουν τὴν ἐκ νέου ἀνακίνηση τῆς υποθέσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὴν ἐπομένη τῆς ἀποφάσεως, εὐρισκόμενος στὴν Αθήνα, συντάσσει, υπογράφει καὶ ἀποστέλλει τὴν ἀπὸ 27 Ἀπριλίου 1844 ἐπιστολή του, πρὸς το Ὑπουργεῖο τῶν Ἐκκλησιαστικῶν⁵⁴⁹, διὰ τῆς ὁποίας αἰτεῖται τὴν μετάθεσή του ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴ Ἀκαρνανίας.*

⁵⁴⁵ Ι.Α.Ε.Ε., Κώδιξ Πράξεων Ιεράς Συνόδου, 1842-1844, σσ. 371-372.

⁵⁴⁶ Εἶναι ἐμφανὴς ἡ μετονομασία τῆς Γραμματείας σε Ὑπουργεῖο.

⁵⁴⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Ὑπηρεσία, Ἀκαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 020, (λήψεις 497-498).

⁵⁴⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Ὑπηρεσία, Ἀκαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 020, (λήψη 500).

⁵⁴⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Ὑπηρεσία, Ἀκαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 020, (λήψεις 501-503).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Η επιστολή έχει ως ακολούθως : «...Ο ἔνθερμος ζῆλος καὶ ἡ ἐπιθυμία μου τοῦ νᾶ δικαιώσω καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Α.Μ. τιμώσης με πρό δύο ἐπέκεινα ἐτῶν εἰς τὴν κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ Αἰτωλίαν Σ'. ἐπισκοπὴν πνευματικὸν αὐτῆς Διοικητὴν, ἐνεέπνευσεν εἰς τὴν ψυχὴν μου τὸ Ἱερὸν ἐκεῖνο τῆς Θεαρέστου φιλοτιμίας πῦρ, ὥστε καίτοι φιλάσθενον κρᾶσιν ἔχων καὶ ἐκ τοῦ χρονικοῦ πάθους ἀείποτε μαστιζόμενος (τὸ ὅποῖον με ἐμποδίζει εἰς τὴν συνεχῆ καὶ ἐπίπονον ἵππασίαν) νᾶ μὴ φεισθῶ πλέον τῆς ὑγείας μου, ἀλλ' ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ καιρῷ νᾶ ἐκθέσω ταύτην, μεταβαίνων ἀδιακόπως εἰς προσωπικὴν ἐπίσκεψιν τοῦ πνευματικοῦ ποιμνίου μου, τοῦ τοσοῦτους χρόνους εγκαταλελημένου οὕτως εἶπεῖν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν πειρασμῶν, ὡς μὴ ἀξιωθέντος πρό χρόνων τῆς ἀπαιτουμένης πνευματικῆς ἐπισκέψεως ! Ἐντεῦθεν καὶ ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαὸς παρημελημένος ἐν ἀθλιότητι μυαροῦ ἐδέησε νᾶ νομίση ὅτι διεχωρίσθη τῆς τοῦ Σωτῆρος Ποίμνης ! Ἀλλ' ὅσον Κύριε Ὑπουργέ, ἔχαιρε καὶ ηγαλλίατο ἡ ψυχὴ μου ὅτι ἠδυνήθην νᾶ θεραπεύσω καὶ νᾶ εὐχαριστήσω τὸ λογικὸν ἐκεῖνο ἱστορικὸν Ποίμνιόν μου, τόσον ἀφ' ἑτέρου ἐτήκετο ἡ καρδιά μου, ὅτι τὸ χρονικὸν καταντῆσαν ἤδη πάθος κατεμάστιζε τὴν ἀθλίαν ὑγείαν μου, ὥστε πολλάκις ἠναγκάσθην νᾶ διακόψω τὴν ὁδοιπορίαν μου, κατακείμενος κλινῆρης ἐντὸς τῶν ὀρεινῶν καὶ ἐρήμων χωρίων τῆς ἐκτεταμένης ἐκείνης ἐπαρχίας, ὡς μὴ δυναμένης τῆς σωματικῆς ἀθλίας καταστάσεως μου νᾶ ἀνθέξῃ εἰς τὴν τραχύτητα καὶ τὸ ἀπότομον τοῦ τόπου, ὅθεν τελευταῖον εἰς τὰ χεῖλη τοῦ τάφου φθάσας ἠναγκάσθην νᾶ επικαλεσθῶ τὴν ἄδειαν τῆς Ἱεράς Συνόδου διὰ νᾶ μεταβῶ ἐνταῦθα ὑποβαλλόμενος εἰς ἱατρικὰς ἐπισκέψεις. Ἀλλὰ κατὰ τὰς παρατηρήσεις καὶ ἐντόνους παραγγελίας τῶν ἱατρῶν εἶναι ἀδύνατον τοῦ λοιποῦ νᾶ ἀνθέξω, ἀν δέν βιώσω εἰς πεδινὰ καὶ παράλια μέρη, ὅπου τὸ εὐτακτον ἐν ὁμαλοῖς κίνημα μου καὶ τὸ παράλιον κλίμα καὶ ἡ θαλασσινὴ δίαιτα δύναται νᾶ με ἀπαλλάξῃ τοῦ αἰφνιδίου θανάτου. Ἐκ τούτων υποχρεούμενος καὶ κατεπειγόμενος ἔλαβον τὸ θάρρος, Κύριε Ὑπουργέ, νᾶ παρακαλέσω τὴν Ἱεράν Σύνοδον νᾶ εὐαρεστηθῇ νᾶ ἐνεργήσῃ ἵνα μετατεθῶ εἰς μίαν τῶν χερουουσῶν ἤδη πεδινῶν καὶ παραλίων ἐπαρχιῶν. Ὅθεν παρακαλῶ καὶ ὑμᾶς ἵνα εὐδοκήσητε καὶ ἐγκρίνητε καὶ ἐπιδοκημάσητε τὴν δικαίαν ἔννομον καὶ κανονικὴν ταύτην ἱκεσίαν μου, εὐαρεστούμενος νᾶ τὴν συστήσητε ὅπου ἀνήκει διὰ νᾶ εὐλογηθῇ τάχιον πρὸς παρηγορίαν καὶ σωτηρίαν μου, καὶ πρὸς εὐημερίαν πνευματικὴν τῶν ἐπὶ τοσοῦτον μενόντων ἤδη ἄνευ ἐκκλησιαστικῆς ἐπισκέψεως τακτικοῦ καὶ ἁρμοδίου πνευματικοῦ Ποιμένου χριστιανῶν. Εὐέλπις δε, ὅτι δικαίας οὔσης τῆς παρακλήσεως μου ταύτης θέλει εἰσακουσθῇ καὶ ἐνεργηθῇ εὐμενῶς.

Ὑποσημειοῦμαι

Εὐπειθέστατος

+Ὁ Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας Ἱερόθεος».

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Δεν γνωρίζουμε αν οι πραγματικοί λόγοι που ζητούσε τη μετάθεση αυτή, είναι οι λόγοι υγείας που επικαλείται στην αναφορά. Θεωρούμε πολύ πιθανό, πως εκτός από τους λόγους υγείας, συνέτρεχαν, επίσης, σοβαροί λόγοι αντικειμενικής δυσκολίας διαποιμάνσεως της Επισκοπής Ακαρνανίας, όπου ήδη υπήρχαν πάρα πολλοί διώκτες του Ιεροθέου. Ίσως, ο ίδιος, να διέβλεψε εγκαίρως πως αν συνασπίζονταν όλοι αυτοί εναντίον του, θα του επέφεραν καίριο πλήγμα, όπως και έγινε. Ίσως, είχε απλώς κουραστεί από τις συνεχείς διώξεις που υπέστη κατά την δωδεκαετή και πλέον παραμονή του στην Επισκοπή Παροναξίας, από τις ταλαιπωρίες που υπέστη κατά την οκταετή περίπου παραμονή του στην Επισκοπή Επιδαύρου Λιμηράς, αλλά και από τις ακατάπαυστες αναφορές και διώξεις που υπέστη κατά την μόλις διετή παραμονή του στην Ακαρνανία και ευελπιστούσε, πως μια μετάθεση, που θα ήταν ένα νέο ξεκίνημα και μια νέα αρχή, θα έφερνε σε εκείνον την πολυπόθητη γαλήνη και ηρεμία, μακριά από διώξεις, ίντριγκες, συκοφαντίες και δικαστικές περιπέτειες.

Η περίοδος που ακολούθησε από τον Μάιο του έτους 1844 έως τον Αύγουστο του έτους 1845, ίσως ήταν μια από τις καλύτερες περιόδους της ζωής του Ιεροθέου. Όχι μόνο δεν προκύπτει κάποια αναφορά εις βάρος του και κατά συνέπεια κάποια οδυνηρή περιπέτεια για εκείνον, αλλά αντίθετα από τα τέλη του έτους 1844 έως τον Αύγουστο του έτους 1845 μετέχει των εργασιών της Ιεράς Συνόδου, ως μέλος Της. Μάλιστα δε, ως αρχαιότερος όλων στην Αρχιερωσύνη, θέτει την υπογραφή του στα διάφορα έγγραφα, αμέσως μετά την υπογραφή του προέδρου της Ιεράς Συνόδου. Αυτό σημαίνει ή ότι είχε καταφέρει να εξομαλύνει τις σχέσεις του με την εκκλησιαστική και κυρίως με την πολιτική ηγεσία, ή ότι αυτές (οι ηγεσίες) υποχρεώθηκαν να τον συμπεριλάβουν ως μέλος της Ιεράς Συνόδου μετά την Επανάσταση της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1843 και την χορήγηση Συντάγματος από τον Όθωνα. Είναι φανερό πως, τρόπον τινά, υποχρεώθηκαν να καλέσουν τον Ιερόθεο ως μέλος της Ιεράς Συνόδου, της περιόδου 1844 -1845⁵⁵⁰.

Αφ' ενός μεν, εξ' αιτίας των διαλαμβανομένων στο κείμενο που επιγράφεται : *«Γνώμη τῶν Ἀρχιερέων τῶν συνιστόντων τὴν Ἱεράν Σύνοδον καὶ λοιπῶν παρειπιδούντων ἐν Ἀθήναις εἰς τὸ περί θρησκείας κεφάλαιον τοῦ σχεδίου τοῦ Συντάγματος»*⁵⁵¹, το οποίο, υπέγραψε στην Αθήνα στις 23 Δεκεμβρίου 1843, *«ἡ Ἱερά Σύνοδος μετ' ἄλλων παρειπιδούντων Ἀρχιερέων»*⁵⁵². Το κείμενο αυτό, υπέβαλλε η Σύνοδος ως πρότασή της,

⁵⁵⁰ Φ.Ε.Κ., 26/27-07-1844, σσ. 102-103.

⁵⁵¹ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σ. 492.

⁵⁵² Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σ. 492.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

«περί τῆς ἐν Ἑλλάδι ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας»⁵⁵³ στην Εθνική Συνέλευση, που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα από τις 3 Νοεμβρίου 1843 έως τις 18 Μαρτίου 1844 με σκοπό την κατάρτιση σχεδίου, του προς ψήφιση Συντάγματος.

Αφ' ετέρου δε, ἐξ' αιτίας του Νομοσχεδίου που προετοίμαζε ή είχε στις προθέσεις της να ετοιμάσει η Κυβέρνηση, «περί τῶν καθηκόντων τῆς Συνόδου»⁵⁵⁴, το οποίο τελικά έθεσε υπόψη της ειδικῆς επιτροπῆς «ἐξ' ἱερωμένων» τον Ιανουάριο του 1845.

Στα ως άνω μνημονευθέντα κείμενα, γίνεται ρητή αναφορά στην συμμετοχή των Επισκόπων ως μελών της Ιεράς Συνόδου, εναλλασσομένων και καλουμένων κατά τα πρεσβεία χειροτονίας⁵⁵⁵. Τέλη Ιουλίου του έτους 1845, εκπνέει η «ἐνιαύσιος» θητεία του Ιεροθέου ως μέλους της Ιεράς Συνόδου. Οπότε, αμέσως μετά την επάνοδό του στην επαρχία του, άρχισαν πάλι οι εναντίον του αναφορές, αλλά αυτή τη φορά με πιο επιτυχημένο σχεδιασμό, προκειμένου να επιτευχθεί η οριστική απομάκρυνσή του από την Επισκοπή Ακαρνανίας, όπως και έγινε. Χαρακτηριστικό είναι το κείμενο του εγγράφου που αποστέλει προς τους Διοικητές Αιτωλίας, Ακαρνανίας και Ευρυτανίας ως υπουργός Εκκλησιαστικών ο και συγχρόνως Πρωθυπουργός, Ιωάννης Κωλέττης⁵⁵⁶. Το έγγραφο φέρει ημερομηνία 5 Σεπτεμβρίου 1845, έχει δε ως εξής : «Πολλαχόθεν πληροφορούμεθα ὅτι τοῦ Σ'. Ἱεράρχου Ἀκαρνανίας ἡ συμπεριφορά κατά τήν περιφέρειαν τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ δέν εἶναι συμπεριφορά ἀγγέλου εἰρήνης, ὡς πρέπει εἰς πατέρα πνευματικόν, ἀλλά ἀνδρός ὑποκινουῦντος ἐρεθισμόν εἰς τά πνεύματα τῶν κατοίκων με τούς ὁποίους διαλεγόμενος, λαλεῖ φανερώς (ὡς μᾶς γράφουσι) κατά τῆς Κυβερνήσεως καί κατά τοῦ Ὑπουργείου, ὡς ἔχοντας δῆθεν σκοπούς τινάς ὀλεθρίους κατά τῆς θρησκείας καί τά παρόμοια. Ἐπιθυμοῦντες νᾶ γνωρίσωμεν ἔάν τό ἄκουσμα τοῦτο ἔχεται ἀληθείας, σάς παρακαλοῦμεν νᾶ μᾶς πληροφορήσητε ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς»⁵⁵⁷.

Ο Διοικητής Ευρυτανίας, απάντησε στο Υπουργείο με την από 14 Σεπτεμβρίου 1845 αναφορά του, στην οποία έγραφε μεταξύ άλλων πως ο Ιερόθεος «...πρό ὀλίγων μόλις ἡμερῶν διῆλθεν καί τήν Διοίκησιν ταύτην, καί κατά τό ὀλιγοχρόνιον τοῦτο διάστημα δέν ἀπεδείχθη ὡς ὑποκινῶν ἐρεθισμόν εἰς τά πνεύματα τῶν κατοίκων... καθόσον ἐξάγεται ἀπό τήν φανεράν συμπεριφοράν αὐτοῦ μετά τῶν προκρίτων καί λοιπῶν χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας...»⁵⁵⁸.

⁵⁵³ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σ. 491.

⁵⁵⁴ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σ. 499.

⁵⁵⁵ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, *Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα*, Αθήνησι, 1864, τ. Β', σσ. 493 και 500.

⁵⁵⁶ Ο Ιωάννης Κωλέττης αναφέρεται ως πρώτος Συνταγματικός Πρωθυπουργός της Ελλάδας. Η πρώτη Κυβέρνηση Κωλέττη σχηματίσθηκε στις 6 Αυγούστου 1844 και ο Κωλέττης εκτός από το αξίωμα του προέδρου του Υπουργικού Συμβουλίου κατείχε συγχρόνως (ανα διαστήματα μέχρι 6-4-1847) και το αξίωμα του υπουργού των Εκκλησιαστικών.

⁵⁵⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 021, (λήψη 021).

⁵⁵⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 021, (λήψεις 025-026).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στις 18 και 19 Σεπτεμβρίου το Υπουργείο διαβίβασε προς την Ιερά Σύνοδο έγγραφα κατά του Ιεροθέου, προκειμένου η Σύνοδος να συσχεφθεί και αποφασίσει «...περί τῆς παραδόξου καὶ ἀξιοποίνου συμπεριφοράς τοῦ Σ. ἐπισκόπου Ἀκαρνανίας εἰς τὴν περιοδείαν αὐτοῦ...»⁵⁵⁹, η οποία ήταν ακόμη εν εξελίξει.

Η Ιερά Σύνοδος στις 28 Σεπτεμβρίου απάντησε στο Υπουργείο πως διέταξε τον Ιερόθεο «...εὐθύς, νᾶ παύσῃ τῆς περιοδείας αὐτοῦ, καὶ νᾶ μεταβεῖ ἀμέσως εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου θέλει διαμένει ἡσυχάζων. Ἐπειδὴ δε ἡ Σύνοδος, διὰ νᾶ επιληφθῇ... καὶ νᾶ δικάσῃ συμφώνως πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνas... εὖλογον ἔκρινε νᾶ πέμψῃ ἑξάρχον εἰς ὅλα τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα περιώδευσεν ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος... δια νᾶ ἀνακρίνῃ κατὰ τὴν τάξιν, ἐφ' ὧν οὗτος κατηγορεῖται, καὶ τοῦτον ἐξελέξατο τὸν Πανοσιώτατον πρωτοσύγκελλον Χ. Κωνοφάον, παρακαλεῖται τὸ Ὑπουργεῖον νᾶ πέμψῃ καὶ αὐτὸ μετὰ τοῦ Συνοδικοῦ ἐξάρχου ἄνθρωπον γνωστόν ἐπὶ φρονήσει καὶ τιμιότητι πρὸς ἀποφυγὴν πάσης μομφῆς, διὰ νᾶ παρευρίσκηται καὶ αὐτός εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ ἐξάρχου...»⁵⁶⁰.

Το Υπουργείο, όμως, στις 5 Οκτωβρίου επισήμανε στην Ιερά Σύνοδο πως με την υπόθεση ασχολείται ήδη η αρμόδια δικαστική αρχή, λόγω του ότι η υπόθεση έλαβε χαρακτήρα πολιτικού παραπτώματος, και ως εκ τούτου, ζήτησε πίσω τη σχετική αλληλογραφία⁵⁶¹, την οποία η Ιερά Σύνοδος επέστρεψε στις 25 Οκτωβρίου 1845⁵⁶².

Εν τω μεταξύ, ο Ιερόθεος κατανοώντας πόσο άσχημη τροπή είχε πάρει η υπόθεση, στις 3 Οκτωβρίου 1845 έγραψε και απέστειλε επιστολή προς τη Βουλή των Ελλήνων.

Η σημαντικότερη αυτή επιστολή, απεστάλη προς τα πρόσωπα που αποτελούσαν την Εθνική αντιπροσωπεία, ώστε αφού λάβουν γνώση οι Βουλευτές (προφανώς της αντιπολιτεύσεως κυρίως), ο Ιεροθέος να αποκτήσει κάποια ερείσματα, κατά τις δύσκολες αυτές στιγμές. Παραθέτουμε καίρια σημεία από την εν λόγω επιστολή η οποία είναι ενδεικτική της περιστάσεως, αλλά και της συναισθηματικής φορτίσεως του συντάκτου : «Ἐπέπρωτο καὶ εἰς ἐμέ τὸν δυστυχῆ Ἀρχιερέα νᾶ ἴδω ὀπλισμένην τὴν χεῖρα τῆς ἐξουσίας, ἥτις, εὐχαριστηθεῖσα νᾶ προσάψῃ ανοίκιαν εἰς τὸν Ἀρχιερατικόν μου χαρακτήρα συκοφαντίαν, διέταξεν ὡς φαίνεται νᾶ με σύρῃ ἐνώπιον τῶν ὀργάνων τῆς ὡς σφάγιον. Καὶ πότε ; Ἦδη καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Σ. ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἔθνους συνῆλθον διὰ νᾶ στηρίξωσι καὶ φέρωσιν εἰς πλήρη ἐνέργειαν, τὸ ἱερόν πολιτεῦμα τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον ὑπερασπίζεται τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν, οὐ μόνον τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς θρησκείας, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐσχάτου κληρικοῦ.

⁵⁵⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 021, (λήψεις 023,022,024).

⁵⁶⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 021, (λήψεις 027-028).

⁵⁶¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 021, (λήψη 029).

⁵⁶² Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 021, (λήψεις 033-034).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Δυστυχής Αρχιερέυς, ἐξηκοντούτης ἤδη τὴν ἡλικίαν, θυσιάσας τὸ πᾶν καὶ πολλὰ παθὼν διὰ τὴν ὑπαρξιν τῆς πατρίδος. Τόσον, ὥστε εἰσέτι φέρω τὰς οὐλὰς τῶν τραυμάτων κατὰ τὸ σῶμα μου, τὰ ὁποῖα ὑπέστην ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, εὐρισκόμενος ὡς εγκαθειργμένος εἰς τὸ φρούριον τοῦ Μεσολογγίου, τολμῶ νᾶ παρουσιασθῶ διὰ τῆς παρούσης μου ἐνώπιον τοῦ Σ'. τούτου σώματος τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἔθνους. Καὶ ἐπικαλούμενος μετὰ θερμῶν παρακλήσεων τὴν πολύτιμον στιγμήν τῆς προσοχῆς αὐτῶν, νᾶ ζητήσω τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἀδίκως προσβληθείσης Ἀρχιερατικῆς μου ὑπολήψεως κατὰ τῶν Ὑπουργῶν, τῶν Ἑσωτερικῶν, τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν⁵⁶³.

Σ. Ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἔθνους ! Ἡ ἀληθὴς ἔκθεσις, τῶν ὁποίων ὑπέστην παθημάτων κατὰ τὴν 26 τοῦ λήξαντος μηνὸς 7βρίου, εἶναι ἰσχυρά νᾶ σύρῃ τὴν προσοχὴν καὶ συνάμα τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν· καὶ ἀφοῦ πληροφορηθῇτε τὴν φοβερὰν περίστασιν τῶν παθημάτων μου, θέλετε δικαιώσῃ ἓνα δυστυχῆ Ἀρχιερέα, πολλὰ παθόντα ὑπὲρ πατρίδος, διὰ τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς ἀδίκως προσβληθείσης ὑπολήψεως αὐτοῦ κατὰ τῶν διαληφθέντων ὑπουργῶν, οἵτινες θεωροῦνται ὑπεύθυνοι ἐνώπιον τοῦ Νόμου, διὰ πᾶσαν διὰ πᾶσαν αὐθαίρετον πρᾶξιν αὐτῶν...».

Στη συνέχεια ο Ιερόθεος ἔγραφε πως ἐνὸς βρισκόνταν στη Μονὴ Προυσού κατ' ἐντολὴν τῆς Ιεράς Συνόδου καὶ εἶχε συνεργασία με τὸ Διοικητὴν Ευρυτανίας γιὰ υποθέσεις τῆς Μονῆς, ἐφθάσε ἐκεῖ ξαφνικὰ στις 26 Σεπτεμβρίου ἓνας χωροφύλαξ, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐπέδωσε «ἐν κλητήριον θέσπισμα ὑπ' ἀριθ. 4835 καὶ ἡμερομηνία 21 Σεπτεμβρίου», διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Εἰσαγγελέας Μεσολογγίου τὸν καλοῦσε νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιόν του, ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως, προκειμένου νὰ εξετασθῇ γιὰ κάποια κατηγορία ποὺ τοῦ προσάπτονταν, χωρὶς ὅμως νὰ ἀναφέρεται ἡ κατηγορία αὐτὴ στὸ ἔγγραφο (ὅπως θὰ ἔπρεπε), ὥστε νὰ λάβει γνῶση ὁ κατηγορούμενος. Θορυβημένος ὁ Ιερόθεος, ἀντιλαμβανόμενος τὴν ἐναρξὴ νέας περιπέτειας γιὰ ἐκεῖνον, σπεύδει ἀπὸ τὰ δύσβατα ἐκεῖνα μέρη καὶ ὑπὸ δύσκολες καιρικὲς συνθήκες νὰ παρουσιασθῇ ἀμέσως ἐνώπιον τοῦ Εἰσαγγελέως Μεσολογγίου, υποθέτουμε ὅχι ἀπὸ τὸν υπερβάλλοντα ζήλο τοῦ γιὰ νὰ ἐφαρμόσει τὴν παραγγελία ποὺ ἔλαβε, ἀλλὰ κινούμενος κυρίως ἀπὸ περιέργεια, προκειμένου νὰ πληροφορηθῇ τὸ περιεχόμενο τῆς νέας αὐτῆς κακοήθειας. Καὶ : «...Μολοντί ἔπνεε κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέρα σφοδρότατος ἀήρ, καὶ ἐπαπεῖλει τὸν ὀρίζοντα τῆς ἀτμοσφαίρας σφοδρὸς χειμὼν με πολλὰ ῥαγδαῖον ὑετόν, ὡς καὶ συνέβη· μολοντούτο δὲν ἐφείσθην μῆτε τῆς τρικυμίας αὐτῆς, μῆτε θέσας ὑπ' ὅσιν ἐκεῖνα τὰ ἀπότομα καὶ δύσβατα ὄρη, ἔσπευσα κινήσας ἀμέσως εἰς τὸ νᾶ μεταβῶ εἰς Μεσολόγγιον, καὶ

⁵⁶³ Πρόκειται γιὰ δύο μόνο πρόσωπα, τὸν Ἰωάννη Κωλέττη καὶ τὸν ἐκ Μεσολογγίου Ζηνόβιο Βάλβη. Ὁ πρῶτος κατεῖχε τὰ ἀξιώματα τοῦ Πρωθυπουργοῦ, τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑσωτερικῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐκκλησιαστικῶν. Ὁ δεύτερος, κατεῖχε τὸ ἀξίωμα τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

σύμφωνα με τό πνεῦμα τοῦ ἐπιδοθέντος μοι κλητηρίου, νᾶ παρουσιασθῶ ἐνώπιον τοῦ καλοῦντος με Εἰσαγγελέως...». Η απόσταση από τη Μονή Προυσού μέχρι το Μεσολόγγι (γράφει στη συνέχεια), κατά τις δύσκολες καιρικές συνθήκες καλύπτεται εντός τριών και πλέον ημερών. Παρά ταῦτα, ο Ιερόθεος ἐφθασε εγκαίρως στο Μεσολόγγι, ὥστε να μη δώσει την εντύπωση της απείθειας και προσθέσει μία ακόμη κατηγορία ἐναντίον του, ἐνῶ θα μπορούσε να μη λάβει καθόλου υπόψη του το συγκεκριμένο ἔγγραφο ὡς ἀνίσχυρο και μη υποχρεωτικό, «ὥς μή περιέχον τήν αἰτίαν τῆς κατηγορίας μου κατά τό 5 ἄρθρον τοῦ Συντάγματος». Αφού ἐφθασε στο Μεσολόγγι και ο Εἰσαγγελέας πληροφορήθηκε την ἀφίξή του, δεν ἔκανε τίποτε ἄλλο παρά να στείλει το Δήμαρχο, τον Εἰρηνοδίκη και το Γραμματέα να ἐνεργήσουν ἐρευνα στο γραφεῖο του Επισκόπου, ὅπου, δεν βρήκαν τίποτε ἄλλο παρά τα σχετικά με την Ἱερά Μητρόπολη ἔγγραφα. Το περιστατικό αὐτό ἀναφέροντας ο Ιερόθεος, σχολιάζει στη συνέχεια : «...καί κατά τοῦτον ὀλίγον προσεβλήθη τό ἱερόν καί ἀπόρρητον ὡς ἐκ τῆς πνευματικῆς μου θέσεως μυστήριον τοῦ γραφείου μου...». Ἐπίσης, ἀναφέρει ὅτι παρά το γεγονός ὅτι εἶχαν περάσει πέντε ἡμέρες ἀπό τότε που εἶχε φθάσει στο Μεσολόγγι, ο Εἰσαγγελέας δεν τον εἶχε καλέσει ακόμη να του ἀπαγγεῖλει την «δήθεν» κατηγορία και να τον ἀνακρίνει «ἀλλά με παραφυλάττει ὡς ἐγκαθειργμένον ἐντός τῆς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου». Συνεχίζει δε ἀναφέροντας πῶς «...ὡς φαίνεται ὁ σκοπός τῆς ἐξουσίας ἦτο νᾶ με ἐμποδίσῃ ἀπό τήν εἰς τήν ἐπαρχίαν μου περιοδεῖαν· καθ' ἣν δέν ἔπραζα ἄλλο, εἰμή νᾶ κηρύττω πανδήμως εἰς τό ποίμνιον μου εἰρήνην, ὁμόνοιαν, σέβας εἰς τά καθεστῶτα καί ἀπεριορίστον ἀφοσίωσιν εἰς τόν θρόνον τοῦ Σ'. Βασιλέως μᾶς. Καί ὡς ἐξάγεται, ἐκ τῶν ὁποίων ἔλαβε μέτρων κατ' ἐμοῦ ἡ ἐνεστῶσα ἐξουσία, σκοπόν προέθετο νᾶ με μεταβιβάσῃ εἰς Μεσολόγγιον· διότι τό κήρυγμα μου τοῦτο δέν ἔκαμνεν καλήν ἐντύπωσιν εἰς τά ὧτα αὐτῆς». Καταλήγει δε ὡς ἐξῆς : «Διά ὅλα ταῦτα ἐπικαλοῦμαι ὡς Ἀρχιερεὺς ἀγωνιστής, καί ὡς θυσιάσας τό πᾶν ὑπέρ πατρίδος, τήν δικαιοσύνην τῶν σεβαστῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἐθνους· καί ἐξαιτοῦμαι τήν ἐνέργειαν τοῦ Νόμου, διά τήν γενομένην προσβολήν ἐπὶ τοῦ Ἀρχιερατικοῦ μου χαρακτήρος, κατά τῶν προρρηθέντων ὑπουργῶν τῶν Ἑσωτερικῶν, τῆς Δικαιοσύνης καί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν· καθὼς καί περί ὅλων τῶν τραγικῶν τούτων συμβάντων πρὸς ἐμέ, ἔσπευσα ν' ἀναφέρω.... καί νᾶ ἐπικαλεσθῶ τήν δικαιοσύνην τῆς Ἀ. Μεγαλειότητος· ἐπίσης νᾶ θέσω ὑπ' ὧσιν καί τῆς Ἱεράς Συνόδου ταῦτα πάντα· προσέτι καί διά παρομοίας ἀναφοράς μου ἔσπευσα νᾶ ἐπικαλεσθῶ τήν δικαιοσύνην καί τοῦ Σ. σώματος τῆς Γερουσίας, ἐκτραγωδήσας καί πρὸς αὐτό τά δεινά μου ταῦτα.

Εὐπειθέστατος Μητροπολίτης

+ Ο Ακαρνανίας Ιερόθεος»⁵⁶⁴.

⁵⁶⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 018-021).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Την αναφορά αυτή, έλαβε στις 10 Οκτωβρίου 1845 ο πρόεδρος του Σώματος Κανέλλος Δεληγιάννης, ο οποίος άμεσα τη διαβίβασε «...είς τήν επί τῶν ἀναφορῶν ἐπιτροπήν ὡς κατεπίγουσαν, διά νᾶ λάβει αὐτήν ταχέως ὑπ' ὄψιν καί γνωμοδοτήσῃ...»⁵⁶⁵. Εν τῷ μεταξύ, στις 8 Οκτωβρίου 1845 ο Διοικητής Ακαρνανίας, ἀπὸ τῆς Βόνιτσα, (τὴν ἄλλοτε ἐδρα Ἐπισκοπῆς τοῦ Ἱεροθέου), ἀπάντησε στο Ὑπουργεῖο πὼς οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ Δήμαρχοι τῆς περιοχῆς μποροῦν νὰ ἀναφέρουν κάτι «...ὡς πρὸς τὸν Σ. Ἱεράρχην Ἀκαρνανίας, ὡς ἐρεθίζοντα τὰ πνεύματα τοῦ φιλησύχου λαοῦ τῆς Ἀκαρνανίας...», ἐξ' αἰτίας τοῦ γεγονότος ὅτι «...πρὸ χρόνων ἤδη ὁ Σ. οὗτος Ἱεράρχης δέν ἐφάνη προσωπικῶς εἰς τὰς ἐπαρχίας ταύτας ...». Στὴ συνέχεια δε ἀνέφερε πὼς ἔχει ἐπιστήσει τὴν προσοχὴ τῶν Δημοτικῶν ἀρχῶν «...εἰς πᾶν κίνημα καί πάντα λόγον τοῦ ἐπισκόπου τούτου...ἐάν οὗτος περιοδεύων... τὰς ἄλλας ἐπαρχίας... κατέλθῃ καί εἰς ἐκεῖνας τῆς Ἀκαρνανίας...», καὶ ἀν προκύβῃ κάτι, θὰ το ἀναφέρει ἀμέσως στο Ὑπουργεῖο καὶ τὸν τοπικὸ εἰσαγγελέα⁵⁶⁶. Στις 14 Οκτωβρίου τὸ Ὑπουργεῖο Ἐκκλησιαστικῶν με ἐγγράφῳ τοῦ ζητοῦσε νὰ μάθει ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο ἀν κατὰ τὸν μῆνα Αὐγούστο εἶχε δώσει ἐντολὴ στον Ἱερόθεο νὰ μεταβεῖ στὴ Μονὴ Βαρνάκοβας, καὶ γιὰ ποιο σκοπὸ δόθηκε αὐτὴ ἡ ἐντολή⁵⁶⁷. Δὲν γνωρίζουμε ποία ἦταν ἡ ἀπάντησις τῆς Ἱεράς Συνόδου ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος αὐτοῦ, τὸ βέβαιον εἶναι πὼς υπῆρξε ἀπάντησις, ἡ ὁποία διαβιβάστηκε ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο στον εἰσαγγελέα Μεσολογγίου στις 27 Οκτωβρίου 1845⁵⁶⁸. Λίγες ἡμέρες ἀργότερα, στις 31 Οκτωβρίου 1845 υπογράφεται ἀπὸ ὀλιγογράμματο ἱερέα καὶ στέλνεται στο Ὑπουργεῖο Ἐκκλησιαστικῶν, νέα ἀναφορὰ κατὰ τοῦ Ἱεροθέου, δια τῆς ὁποίας καταγγέλεται ὅτι προέβη σὲ τρεῖς χειροτονίες καὶ στὴν ἐκδοσὴ πολλῶν ἀφοριστικῶν, χωρὶς προηγουμένως νὰ ἔχει τὶς ἀπαιτούμενες ἀδείες⁵⁶⁹. Λαμβάνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὴν ἀναφορὰ αὐτὴ, τὸ Ὑπουργεῖο Ἐκκλησιαστικῶν στις 29 Δεκεμβρίου 1845 ἀπέστειλε ἐγγράφο στὴν Ἱερά Σύνοδο, ἀξιῶνοντας νὰ πληροφηθεῖ «τό ταχύτερον», ἀν οἱ χειροτονίες τῶν τριῶν ἱερέων «...ἐτελέσθησαν κατὰ τὰ νενομισμένα μετὰ προηγουμένην τουτέστι ἔγκρισιν τῆς Ἱεράς Συνόδου, ἢ ἄνευ Συνοδικῆς ἐγκρίσεως...»⁵⁷⁰.

Επίσης, στις 2 Ἰανουαρίου 1846, διαβιβάζεται στὴν Ἱερά Σύνοδο, ἡ ἀπὸ 12 Νοεμβρίου 1845 κατὰ τοῦ Ἱεροθέου σφοδρότατη ἀναφορὰ, υπογεγραμμένη ἀπὸ 80 περίπου κατοίκους τοῦ Μεσολογγίου⁵⁷¹.

⁵⁶⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Ὑπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 022, (λήψη 018).

⁵⁶⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Ὑπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 021, (λήψη 031).

⁵⁶⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Ὑπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 021, (λήψη 030).

⁵⁶⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Ὑπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 021, (λήψη 032).

⁵⁶⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Ὑπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 021, (λήψη 044).

⁵⁷⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Ὑπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 021, (λήψη 045).

⁵⁷¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Ὑπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 021, (λήψεις 037-042).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στην εκτενή αναφορά, οι υπογεγραμμένοι, καταφέρονται με σκληρά λόγια κατά του Επισκόπου τους, του προσάπτουν πάλι τις ήδη γνωστές κατηγορίες, για χειροδικία εναντίον κληρικών, για χρηματισμό σε χειροτονίες, για χειροτονίες τριών ολιγογραμμιάτων «αμαθεστάτων» ιερέων στα Κράββαρα χωρίς εγκρίσεις από τη Διοίκηση και την Ιερά Σύνοδο, για έκδοση αφοριστικών χωρίς έγκριση από τη Διοίκηση, για κλείσιμο Ιερών Ναών που δεν κατέβαλαν την απαιτούμενη εισφορά, αλλά και μία νέα κατηγορία, σύμφωνα με την οποία, ο Ιερόθεος απάντησε ανοίκεια σε κάποιο άνδρα ο οποίος πήγε να παραπονεθεί για τη διαγωγή της συζύγου του και να ζητήσει τις συμβουλές του Επισκόπου. Καταλήγουν δε, με θερμή παράκληση προς τον Υπουργό, γράφοντας τα εξής : *«...εὐαρεστηθῆτε νᾶ μᾶς ἀπαλλάξῃτε ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, διὰ νᾶ ζήσωμεν εἰς τό ἐξῆς χριστιανικῶς καί εἰρηνικῶς, καί στέλλοντες πρὸς τό παρόν ἕνα τοποτηρητὴν γινώσκοντα ὅλους ἐν γένει τοὺς κατοίκους τῆς ἐπισκοπῆς, καί γινωσκόμενον παρὰ πάντων...»*.

Η Ιερά Σύνοδος, ζήτησε εξηγήσεις από τον Ιερόθεο σχετικά με τις χειροτονίες των τριών ιερέων και ο Ιερόθεος απάντησε με το από 16 Ιανουαρίου 1846 έγγραφο⁵⁷², στο οποίο αναφέρει πως έφυγε από την Αθήνα τον Αύγουστο του 1845⁵⁷³ και μετέβη αρχικά στη Ναύπακτο, εν συνεχεία δε μετέβη στην περιοχή των Κραββάρων και συγκεκριμένα στο χωριό Κοζίτσα (νυν Αμπελακιώτισσα) του Δήμου Αποδοτίας. Εκεί προσήλθε ενώπιόν του, ο κάτοικος Πέτρος Παπαγιαννόπουλος και ζήτησε να χειροτονηθεί. Τον Παπαγιαννόπουλο γνώριζε από το έτος 1843, όταν και πάλι είχε ζητήσει να χειροτονηθεί. Νομίζοντας δε, ότι τα δικαιολογητικά έγγραφα είχαν τακτοποιηθεί από τότε και ότι είχε λάβει έκτοτε την έγκριση της Ιεράς Συνόδου, προχώρησε στην εν λόγω χειροτονία. Αυτό συνέβη επειδή στο αρχείο της Επισκοπής (το οποίο βέβαια δεν είχε μαζί του προκειμένου να το ελέγξει), υπήρχε ήδη κάποια έγκριση για χειροτονία και νόμισε πως ήταν για τον Παπαγιαννόπουλο. Στη συνέχεια βρήκε την έγκριση εκείνη, διαπίστωσε πως επρόκειτο για άλλον υποψήφιο καταγόμενο από την Κωνωπίνα του Δήμου Εχίνου, τον οποίο και χειροτόνησε στη συνέχεια.

Στις 23 Ιανουαρίου 1846 ο εκ του χωρίου Βετολίτσα των Κραββάρων καταγόμενος Θεόδωρος Καρβούνης, στέλνει προς τη Νομαρχία Ακαρνανίας και Αιτωλίας, αναφορά κατά του Επισκόπου Ιεροθέου. Αναφέρει ότι επιθυμών να αναλάβει τα έξοδα της χειροτονίας κάποιου υποψήφιου κληρικού, επισκέφθηκε μαζί με τον υποψήφιο στο γραφείο του τον Ιερόθεο και εκείνος ζήτησε 40 τάλληρα για τον εαυτό του και 7 για τους υπηρέτες του, επιπλέον δε, κάποια άλλα είδη.

⁵⁷² Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 007-009).

⁵⁷³ Αμέσως μετά τη λήξη της θητείας του, ως μέλους της Ιεράς Συνόδου.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ο Καρβούνης τον επισκέφτηκε εκ νέου στις 21 Ιανουαρίου 1846 και προσπάθησε να επιδόσει στον Ιερόθεο όλα όσα είχε ζητήσει, πλην όμως ο Ιερόθεος δεν τα δέχθηκε και του είπε πως δεν πρόκειται να τελέσει την χειροτονία, διότι τον εξέθεσε διαδίδοντας πως ζήτησε χρήματα για τη χειροτονία. Ο Καρβούνης ορκίζονταν πως δεν είχε αναφέρει σε κανένα κάτι τέτοιο, πλην όμως ο Ιερόθεος ήταν αμετάπειστος. Μετά από αυτά ο Καρβούνης κατέφυγε στη Νομαρχία με την αναφορά αυτή δια της οποίας αφού εξιστορούσε όσα συνέβησαν κατέληγε γράφοντας προς τον Νομάρχη «...*ἀναφέροντες ὅπου δεῖ ταῦτα, πρὸς περιστολὴν τοιούτων Δεσποτικῶν καὶ αὐθαιρέτων πράξεων, τὰς ὁποίας ὁ Ἀρχιερεὺς οὗτος ἀσυστόλως πράττει, καταπιέζων, ὡς ἄλλος τύραννος, τὸν ἱερόν κληρον, καὶ τὸν λαόν τὸν ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διεύθυνσιν τοῦ, ἐνδόξου τούτου Νομοῦ...*»⁵⁷⁴.

Στις 27 Ιανουαρίου 1846 και αφού είχε λάβει τις εξηγήσεις του Ιεροθέου, η Ιερά Σύνοδος απάντησε στο Υπουργείο Εκκλησιαστικῶν πως οι δύο από τις τρεις χειροτονίες, έγιναν με την έγκρισή της. Για την τρίτη χειροτονία, του εκ Κοζίτσης Πέτρου Παπαγιαννοπούλου (η Παπαιωάννου), ο Ιερόθεος στις εξηγήσεις του, υποστήριξε ότι είχε την εντύπωση πως είχε λάβει έγκριση από την Ιερά Σύνοδο παλαιότερα, όταν ο υποψήφιος εκείνος είχε εκδηλώσει για πρώτη φορά την επιθυμία να χειροτονηθεί, αλλά τελικά δεν ετελέσθη τότε η χειροτονία. Οι εξηγήσεις, κρίθηκαν επαρκείς από την Ιερά Σύνοδο, η οποία χαρακτηριστικά έγραφε προς το Υπουργείο, πως «...*πέιθεται εἰς οὓς φέρει ὁ εἰρημένος λόγους διὰ τε τοὺς ὄρκους αὐτοῦ, καὶ διότι τὰ τοιαῦτα ἐκ λήθης ἀμαρτήματα εἶναι δυνατά...*»⁵⁷⁵.

Στις 5 Φεβρουαρίου του έτους 1846, το Υπουργείο Εκκλησιαστικῶν διαβίβασε προς τη Βουλή των Ελλήνων την από 3-10-1845 αναφορά του Ιεροθέου, παρακαλώντας συγχρόνως να πληροφορηθεί για την πορεία των ανακρίσεων, που διεξήγαγε η δικαιοσύνη με τα εξής λόγια : «...*περί τοῦ εἰς ποίαν κατάστασιν εἶναι ἢ ἐκ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀρξαμένη κατὰ τοῦ Σ'. Ἀρχιερέως Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας ἀνάκρισις, ἔνεκεν πράξεων φερουσῶν χαρακτήρα πολιτικοῦ παραπτώματος...*»⁵⁷⁶.

Ο Εισαγγελέας Μεσολογγίου με έγγραφό του προς τον Νομάρχη Αιτωλοακαρνανίας στις 7 Φεβρουαρίου τον πληροφόρησε πως η δικογραφία δεν βρίσκεται πλέον στα χέρια του, διότι, έχει διαβιβασθεί στον Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών, θυμάται, όμως, πως κάποιες κατηγορίες που αφορούσαν «...*εξύβρισιν κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἀπεδείχθησαν*».

⁵⁷⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 011-013).

⁵⁷⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 005-006).

⁵⁷⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 010).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Προσθέτει δε, στο τέλος του εγγράφου ως υπενθύμιση, ότι «*ὁ εἰρημένος Μητροπολίτης συμπεριλαμβάνεται ὡς κατηγορούμενος καὶ εἰς τὴν ἀφορῶσαν τὸν Ν. Μάμμαλην κατηγορίαν ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ...*»⁵⁷⁷.

Λίγες ημέρες αργότερα, στις 13 Φεβρουαρίου 1846, η Νομαρχία Ακαρνανοαιτωλίας εξακολουθεί να ασχολείται με το ζήτημα, αποστέλλοντας εκτενές έγγραφο προς το Υπουργείο Εκκλησιαστικῶν με θέμα : «*περί τοῦ κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν Ακαρνανοαιτωλίας Μητροπολίτου*»⁵⁷⁸, το οποίο, στις 28 Φεβρουαρίου διαβιβάσθηκε από τον παραλήπτη Κωλέττη, στο Υπουργείο Δικαιοσύνης. Στο έγγραφο αυτό η Νομαρχία υπενθυμίζει αρχικά τις προϋπάρχουσες κατηγορίες που αφορούσαν την άνευ εγκρίσεως έκδοση επιτιμίων από μέρους του Ιεροθέου, επισημαίνει δε συγχρόνως, πως «*...αἱ τοιαῦται πράξεις δὲν ἔχουν βέβαια τὸ βάρος τὸ ὅποιον ἔχουσιν ἢ ἐν τῇ ἀνακρίσει ἀποδειχθεῖσα ἐνοχὴ τοῦ, εἰς τὴν ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ κατηγορίαν, καὶ ἢ ἐπὶ χρήμασι χειροτονία ὅλων τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἄχρι τοῦδε κελευθέντων ἱερέων...*».

Στη συνέχεια ασχολείται, κυρίως, με την κατηγορία για την «*ἐπὶ χρήμασι χειροτονία*» την οποία επιβεβαιώνει με βάση την αναφορά Καρβούνη, αλλά και κάποιες προφορικές πληροφορίες, κάνοντας δε μνεία των Ιερῶν Κανόνων που απαγορεύουν την πράξη αυτή, αλλά και ορίζουν ποινές για τους παραβάτες, καταλήγει με την ευχή όπως «*...μετατεθῇ ἡ Πανιερότης τοῦ εἰς ἄλλον Νομόν, ὅπου δὲν θέλει ἔχει, τὰς ὁποίας ἔσχεν ἐνταῦθα πολυειδεῖς ἀφορμὰς νᾶ κατασταθεῖ πέτρα σκανδάλου ὁ πατὴρ τῆς εἰρήνης...*». Στο ανωτέρω έγγραφο ο Γραμματέας της Νομαρχίας, ο οποίος υπογράφει το έγγραφο, λόγω απουσίας του Νομάρχου σε περιοδεία, επισυνάπτει δύο επιπλέον σελίδες στις οποίες έχει αντιγράψει από το Ιερό Πηδάλιο τους Ιερούς Κανόνες, που μνημονεύει στο έγγραφό του⁵⁷⁹.

Ο Πρωθυπουργός και Υπουργός των Εκκλησιαστικῶν Ιωάννης Κωλέττης, απάντησε στη Νομαρχία στις 28 Φεβρουαρίου με καυστικό έγγραφο στο οποίο αναφέρει πως είναι ελλιπεῖς οι αποδείξεις για την «*περί Σιμωνίας*» κατηγορία και δεν αρκεί μόνο η μαρτυρία του Καρβούνη, τη στιγμή μάλιστα που «*...ὡς λέγεται, οὐδεμίαν χειροτονίαν ἐπιτελῇ ὁ εἰρημένος Ἀρχιερεὺς, ἐάν πρῶτον δὲν πληρωθῇ παρὰ τῶν ὑποψηφίων ἀδρῶς ...*». Το έγγραφο καταλήγει με την μαρτυρούσα το ὕφος και την πανουργία του Ιωάννη Κωλέττη, ως εξῆς προτροπή : «*...φροντίσατε λοιπὸν νᾶ χορηγήσετε οὕτως εἰς τὴν Κυβέρνησιν πληροφορίαν βεβαιωτέραν, διότι ὡς εἶναι ἄδικον διὰ λόγων ἀναποδείκτων νᾶ δυσφημῆται τις, οὕτως εἶναι ἐπίσης ἄδικον*

⁵⁷⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 035).

⁵⁷⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 027-032).

⁵⁷⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 033-034).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ὡς πρὸς τὴν κοινωνίαν νᾶ μένη ἀτιμώρητος ἔνοχος, ὅταν δέν εἶναι δύσκολον νᾶ πορισθῇ ἡ ἀρχή, τὰς ἀπαιτούμενας ἐνδείξεις ἢ ἀποδείξεις τῆς ἐνοχῆς τοῦ...». Ο Νομάρχης Ακαρνανίας και Αιτωλίας Ιωάννης Μαρκή Μηλαΐτης⁵⁸⁰, απάντησε στις 26 Μαρτίου 1846 πως οι μάρτυρες επιθυμούν να καταθέσουν «ἐνώπιον ἐκκλησιαστικοῦ ἀπεσταλμένου ἐξάρχου», αλλά και ο ίδιος κρίνει πως έτσι είναι καλύτερα να γίνει. Διότι αν οι ανακρίσεις διενεργηθούν από τη Νομαρχία παρά το ενδεχόμενο σκάνδαλο, είναι πολύ πιθανό οι μάρτυρες «νᾶ διαφθαρῶσι χρήμασιν, ἢ ὑποσχέσεσιν, ἢ ἀπειλαῖς ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου». Ως εκ τούτου, προτείνει το διορισμό ἐξάρχου για τις ανακρίσεις, ο οποίος πρέπει να είναι «ἀνὴρ ἀκεραίου χαρακτήρος, οἷος ἐστὶν ὁ πρωτοσύγκελλος Γ. Παγώνης». Όταν δε το Υπουργεῖο λάβει τα πρακτικά των ανακρίσεων, μπορεί να ενεργήσει τα δέοντα «πρὸς ἱκανοποίησιν καὶ τῶν περιυβριζομένων ἐκκλησιαστικῶν νόμων καὶ τῆς ἀδικουμένης κοινωνίας τοῦ Νομοῦ ...»⁵⁸¹.

Ένα ὅλως ιδιαίτερο ἐγγράφο ἐστειλε στις 11 Απριλίου 1846 ο Ιωάννης Κωλέττης προς **τον εαυτό του**. Ως Υπουργός Εσωτερικῶν ἦταν ἀποστολέας, ἐνῶ, ὡς Υπουργός Εκκλησιαστικῶν παραλήπτης. Το περιεχόμενο ἀφορούσε την για ευνόητους λόγους κοινοποίηση ἀποσπάσματος ἀπὸ το ημερολόγιο του Νομάρχῃ Ακαρνανίας και Αιτωλίας, στο οποίο μεταξύ ἄλλων ἀναφέρονταν και τα εξῆς : «...νᾶ λάβῃ πρόνοιαν τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐκκλησιαστικῶν, νᾶ στείλῃ ἐξάρχον διὰ νᾶ ἐξετάσῃ καὶ τὰς κατηγορίας κατὰ τοῦ Σ'. Μητροπολίτου...και περὶ τῆς διορθώσεως τοῦ κλήρου τῶν πόλεων... με ἀκέραιον χαρακτήρα, ὁποῖος ὁ πρωτοσύγκελλος Παγώνης... τότε καὶ ἡ ἐκκλησία ἐμβαίνει εἰς τάξιν, καὶ οἱ κληρικοὶ περιορίζονται εἰς τὰ τῆς ἀγίας λειτουργίας τῶν, ἐνῶ... δέν αἰσχύνονται Ν' ἀντιπολιτεύονται κατ' ἐντολήν τῶν μεγάλων ῥαδιοργῶν, λέγοντες ὅτι αἱ βουλαὶ καὶ τὸ ὑπουργεῖον θα μᾶς χαλάσουν τὴν θρησκείαν...»⁵⁸². Τα ἐγγράφα αὐτὰ ο Κωλέττης ὡς Υπουργός Εκκλησιαστικῶν διαβίβασε κατόπιν προς την Ιερά Σύνοδο του Βασιλείου, προκειμένου να «ἐνεργήσῃ κατὰ τὰ καθήκοντα τῆς»⁵⁸³. Ο ίδιος, στις 24 Απριλίου διαβίβασε ἀκόμη προς την Ιερά Σύνοδο, ἐγγράφα στα οποία περιέχονταν οι εκ της Αιτωλίας προερχόμενες κατηγορίες, για καθαρὰ ἐκκλησιαστικά παραπτώματα του Μητροπολίτου Ιεροθέου με την ἐπισήμανση :

⁵⁸⁰ Η ἀντιπαράθεση του Ιω. Μ. Μηλαΐτη με τον Ιερόθεο, ἔχει τις ρίζες της στην ἐποχή του Κυβερνήτῃ Ιωάννου Καποδίστρια, ὅταν οι δύο, βρέθηκαν «σε ἀντίθετα στρατόπεδα», δηλαδή ο Ιερόθεος με το μέρος των υποστηρικτῶν του Καποδίστρια, ἐνῶ ο Μηλαΐτης με το μέρος των Ὑδραίων «Ολιγαρχικῶν». Ο Ν. Σπηλιάδης ἀναφέρει χαρακτηριστικά ὅτι την ἐποχή ἐκείνη (1831) που ἐλάμβαναν χώρα οι διαμάχες μεταξύ των δύο μερῶν σχετικά με την Εθνικὴ Συνέλευση που εἶχε συγκαλέσει ο Κυβερνήτης στο Ἄργος, ο τοποτηρητῆς Ἐπαρχος Πάρου Ιω. Μαρκῆς Μηλαΐτης μαζί (με τον διώκτη του Ιεροθέου και Ἐπαρχο Νάξου) Αθανάσιο Γρηγοριάδη, ἐφύγαν για την Ὑδρα και ἐνώθηκαν με τους «αντάρτες». Πρβλ. Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΗΣ, *Απομνημονεύματα*, Ἰνστιτούτο ἀνάπτυξης Χαρίλαος Τρικούπης, Αθήναι 2007, τ. 4, σ. 611, υποσημ. 158.

⁵⁸¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 036-037).

⁵⁸² Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 048-049).

⁵⁸³ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 050,051).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

«...ἵνα ἐπιληφθῇ τῶν καταμηνυμένων πνευματικῶν πλημμελημάτων...»⁵⁸⁴. Την ίδια ημέρα δε, με έτερο έγγραφο, διαβίβασε και την αναφορά του Θεοδώρου Καρβούνη⁵⁸⁵. Η Ιερά Σύνοδος στις 2 Μαΐου αποφάσισε την αποστολή του Πρωτοσυγγέλλου Γερασίμου Παγώνη, τον οποίο, διέταξε «νᾶ μεταβῇ ἀμέσως εἰς Μεσολόγγιον διὰ νᾶ πράξῃ ἄνευ ἀναβολῆς τὰς ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως ἀναγκαίαις ἐξετάσεις»⁵⁸⁶. Το έγγραφο της Συνόδου, την επόμενη ημέρα κοινοποιήθηκε από τον Κωλέττη στη Νομαρχία⁵⁸⁷. Παρά το γεγονός ότι η Εκκλησία και η Πολιτεία φρόντισαν για την «ἐκ Καλαμών» μετάβαση του Παγώνη στο Μεσολόγγι, εκείνος από τον Μάιο που διορίστηκε μέχρι την 21^η Ιουνίου, δεν είχε εμφανισθεί ακόμη στο Μεσολόγγι⁵⁸⁸. Ο Παγώνης, τελικά δεν πήγε ποτέ ως Έξαρχος στο Μεσολόγγι, και τούτο, είτε επειδή όντως εκείνη την περίοδο ασθένησε, είτε επειδή προφασίσθηκε ασθένεια, προκειμένου να αποφύγει την ανάμειξή του στην συγκεκριμένη υπόθεση. Για το λόγο αυτό, η Ιερά Σύνοδος, στις 27 Ιουνίου 1846 πληροφόρησε τον Κωλέττη ότι «διώρισεν ἀντ' αὐτοῦ τόν ἐλλιγμώτατον ἱεροδιάκονον Κύριον Θεοφάνην Σιατιστέα», του οποίου το διοριστήριο έγγραφο έστειλε συγχρόνως στο υπουργείο, προκειμένου να αποσταλεί «πρός αὐτόν, εὐρισκόμενον, ὡς μανθάνει ἡ Σύνοδος, εἰς Σπέτσας, ἢ εἰς Ναύπλιον»⁵⁸⁹. Ακολούθησε αλληλογραφία μεταξύ του Υπουργείου, της Νομαρχίας Ακαρνανίας και Αιτωλίας, της Νομαρχίας Αργολίδος και Κορινθίας, της Ιεράς Συνόδου και τέλος του Όθωνα, αρχικά για τον εντοπισμό του Σιατιστέα και την επίδοση του διορισμού του ως Εξάρχου, εν συνεχεία δε, προκειμένου να του χορηγηθούν τα οδοιπορικά του έξοδα, όπως και έγινε με την απόφαση του Όθωνα «νᾶ δοθῶσιν εἰς αὐτόν 400 (τετρακόσiai) δραχμαί ⁵⁹⁰». Ο Θεοφάνης Σιατιστεύς, ήταν ένα ακόμη μοιραίο πρόσωπο για τον Ιερόθεο. Αυτό προκύπτει από την εξέλιξη της υποθέσεως, αλλά και από το γεγονός ότι ο Ιερόθεος σε κάθε ευκαιρία και σε πολλά από τα έγγραφά του, τον κατονομάζει ως **προσωπικό του εχθρό**, αν και δεν προκύπτει από κανένα έγγραφο η αιτία αυτής της μεταξύ τους εχθρότητας. Με το διορισμό του Σιατιστέως ως Συνοδικού Εξάρχου, έχοντας ως αποστολή την διεξαγωγή ανακρίσεων προς διαλεύκανση της υποθέσεως του Ιεροθέου Ακαρνανίας, ουσιαστικά ολοκληρώνεται η Αρχιερατεία του Ιεροθέου στην Ακαρνανία και αρχίζει η πλέον οδυνηρή για τον Ιερόθεο περίοδος, που οδήγησε στην καθαίρεσή του.

⁵⁸⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 038-041).

⁵⁸⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 042).

⁵⁸⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 052-053).

⁵⁸⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 054).

⁵⁸⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 055-058).

⁵⁸⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 059-060).

⁵⁹⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 061,062,067,069,070,068).

Η ΚΑΘΑΙΡΕΣΗ

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

1. Το Κατηγορητήριο.

Ο Θεοφάνης Σιατιστεύς⁵⁹¹ μεταβάς στο Μεσολόγγι, διεξήγαγε με ιδιαίτερο ζήλο τις ανακρίσεις που του είχε αναθέσει η Ιερά Σύνοδος. Ο φάκελος που σχηματίσθηκε από τις ανακρίσεις του Σιατιστέως, παραδόθηκε στην Ιερά Σύνοδο και η Σύνοδος, έκρινε πως υπήρχαν αρκετά στοιχεία για τα οποία ο Ιερόθεος έπρεπε να κληθεί σε απολογία και να δώσει εξηγήσεις. Οπότε, κωδικοποιήθηκαν όλες οι βάσιμες κατηγορίες που προέκυψαν από τα πρακτικά των ανακρίσεων και από την έκθεση του ιεροδιακόνου Θεοφάνους Σιατιστέως και καταρτίσθηκε από τις υπηρεσίες της Ιεράς Συνόδου, το κατηγορητήριο, το οποίο, παραθέτουμε στο παράρτημα αυτούσιο⁵⁹², όπως το αντιγράψαμε από το Ιστορικό Αρχείο της Ιεράς Συνόδου και έρχεται για πρώτη φορά στο φως της δημοσιότητας με την παρούσα εργασία⁵⁹³. Ακολουθώντας την διάταξη του κειμένου της Ιεράς Συνόδου, θα μεταφέρουμε στο σημείο αυτό, την πεμπουσία του καταρτισθέντος κατηγορητηρίου, επί τη βάση του οποίου, ο Ιερόθεος εκλήθη σε απολογία και στη συνέχεια του επιβλήθηκε η ποινή της καθαιρέσεως, από το υψηλό Υπουργήμα της Αρχιερωσύνης και ο υποβιβασμός στην τάξη των μοναχών. Οι εννέα ενότητες που αποτελούν το κατηγορητήριο είναι οι εξής : περί χειροτονιών, περί πλαστογραφίας, περί γάμων, περί εγκαινίων, περί άλλων καταχρήσεων, περί ύβρεων κατά ιερέων, περί επαιτείας, περί αργίας και περί διαφόρων πράξεων. Σε κάθε μία από τις ανωτέρω ενότητες καταχωρούνται τα ανήκοντα –συγκεκριμένα– περιστατικά παραβατικής συμπεριφοράς του Ιεροθέου, καθώς και τα ονοματεπώνυμα των εμπλεκομένων προσώπων. Στο τέλος της καταχώρισεως κάθε περιστατικού, παρατίθενται οι παραπομπές στα σχετικά έγγραφα των πρακτικών εξετάσεως μαρτύρων και της εκθέσεως του Ιεροδιακόνου Θεοφάνους Σιατιστέως που είχε αναλάβει το έργο της διεξαγωγής ανακρίσεων στην έδρα της Ιεράς Μητροπόλεως Αιτωλίας και Ακαρνανίας, για την υπόθεση του Ιεροθέου.

⁵⁹¹ Ο Θεοφάνης Σιατιστεύς, γεννήθηκε περί το έτος 1790 στη Σελίτσα (νυν Εράτυρα) του Νομού Κοζάνης, η οποία τότε υπάγονταν στην επαρχία Βοΐου με έδρα τη Σιάτιστα, εξ' ου και το προσωνύμιο Σιατιστεύς. Έλαβε μέρος στην Ελληνική Επανάσταση του 1821, εργασθείς κυρίως ως γραμματέας του Εμμανουήλ Παππά. Μετά την αποτυχία της Επανάστασεως στη Χαλκιδική, μετέβη στη Νότια Ελλάδα και συνδέθηκε κυρίως με τους νησιώτες, στους οποίους προσέφερε τις υπηρεσίες του. (Ισως η «αντιπαράθεση» με τον Ιερόθεο, να οφείλεται στην περίοδο αυτή και στο γεγονός, ότι βρέθηκαν σε «αντίθετα στρατόπεδα» κατά τις εμφύλιες διαμάχες της περιόδου εκείνης μετά την Ελληνική Επανάσταση). Αργότερα διορίστηκε γραμματέας της Ιεράς Συνόδου και το έτος 1852, εκλέχθηκε και χειροτονήθηκε Μητροπολίτης Μαντινείας και Κυνουρίας. Απεβίωσε το έτος 1868.

⁵⁹² Παράρτημα – Τεκμήρια 7 και 8, σσ. 301-306.

⁵⁹³ Είναι χαρακτηριστικό ότι σε όλα τα κείμενα που έχουν δημοσιευθεί σχετικά με τον Ιερόθεο, όταν γίνεται λόγος για την αιτία της καθαιρέσεως, όλοι αναφέρουν το γενικό λόγο : «κατηγορηθείς επί άντικανονικοῖς παραπτώμασιν». Σε ελάχιστες περιπτώσεις, αναφέρεται πιο συγκεκριμένα : «κατηγορηθείς επί Σιμωνίας». Σε καμία εργασία όμως μέχρι τώρα, δεν έχει δημοσιευθεί το πλήρες κατηγορητήριο. Είμεθα ιδιαίτερα ευτυχείς, που δια της παρούσης εργασίας έρχεται για πρώτη φορά στο φως της δημοσιότητας, αυτό το εντελώς άγνωστο στοιχείο, της νεότερης Εκκλησιαστικής Ιστορίας της Ελλάδος και ιδιαίτερα της τοπικής μας Εκκλησίας, ήτοι, της Ιεράς Μητροπόλεως Αιτωλίας και Ακαρνανίας.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Θεωρούμε περιττό, το να αναφέρουμε λεπτομερώς την κάθε περίπτωση και τις παραπομπές στα σχετικά με τις ανακρίσεις έγγραφα, εφόσον, παρατίθεται στο παράρτημα, τόσο το πλήρες κείμενο του κατηγορητηρίου, όσο και οι συγκεκριμένες παραπομπές. Επιγραμματικά λοιπόν, αναφέρουμε τα σημαντικότερα σημεία κάθε κατηγορίας, ως εξής :

01. Ότι στις 18 Μαΐου 184- χειροτόνησε στο Κεράσοβο τον Χαράλαμπο Οικονόμου, χωρίς να αναγνώσει τις ευχές της χειροτονίας, επειδή δεν είχε μαζί του τα σχετικά βιβλία και αρκέσθηκε μόνο στο : «Η Θεία Χάρις..... κ.λπ.».

02. Ότι έλαβε χρήματα προκειμένου να χειροτονήσει τους κάτωθι κληρικούς : τον Αθανάσιο Παπαπάνου εκ Νεοχωρίου της Ηπείρου, τον Κωνσταντίνο Ψυχόπουλο εκ Χρυσοβίτσας, τον Σπυρίδωνα Παπακωνσταντίνου εκ Περίστας, τον Σπυρίδωνα Παναγιώτου η Παναγιωτόπουλο εκ Μποκίστας, τον Δημήτριο Παπαθανασίου εκ (Βετοψίστας ;), τον Πέτρο Συρμόμουλο εκ Συνίστας, τον Κωνσταντίνο Παπανικολάου εκ Μεγάλου Χωρίου Ευρυτανίας τον οποίο εξύρισε εντός της Εκκλησίας «ρίψας κατά γής το αντιμήνσιον», τον Χριστόδουλο Κατσαγκά εκ Μαχαλά, Κωνσταντίνον Σακελλίωνος εκ (Βαρνότας ;), τον Κωνσταντίνο Ανδροσοδημητρόπουλο εξ Ανδράνοβας, τον Αργύριο Μπουραντά εκ Σταύλου Καλλιδρόμης, τον Δημήτριο Δαμασκαλόπουλο εκ Πλατάνου τον οποίο αρχικά είχε κρίνει ως ανάξιο της Ιερωσύνης παρά τις συστάσεις που είχε από το Βουλευτή Γ. Γουλιμή και τον Αρχιδιάκονο Γεράσιμο Ζαλογγίτη, τον Νικόλαο Παπαχριστόπουλο εκ (Βοϊτσάς ;), και τον Ιωάννη Πετρόπουλο εκ Βλοχού.

03. Ότι επειδή δεν έλαβε τα χρήματα που επιθυμούσε και παρά το γεγονός ότι οι χειροτονίες είχαν εγκριθεί από την Ιερά Σύνοδο, δεν χειροτόνησε τους κάτωθι : τον Δημήτριο Σκαλτσά εξ (Ελιτσίου ;), τον Δημήτριο (Μποτίλια ;) εκ Περίστας.

04. Ότι χειροτόνησε ανάξια για την Ιερωσύνη πρόσωπα, όπως : τον Κωνσταντίνο Σκάρα (εξ Ηπείρου ;) και τον Γεράσιμο Πιστόλα εκ Μαγούλας.

05. Ότι προέβη στη χειροτονία του εξ Ηπείρου Κωνσταντίνου Αναστασίου, παρά το γεγονός ότι ο συγκεκριμένος δεν είχε την Ελληνική υπηκοότητα (σ.σ. προφανώς δεν είχε την Ελληνική, ως προερχόμενος από τα εδάφη της Ηπείρου που ήταν ακόμη στην Τουρκική Επικράτεια, πλην, όμως, το όνομά του φανερώνει ότι πρόκειται για Έλληνα), δεν διέθετε τις απαιτούμενες γραμματικές γνώσεις, αλλά δεν είχε και την ενδεδειγμένη ηλικία.

06. Ότι εμπλέκεται σε υπόθεση πλαστογραφίας, εφόσον επικύρωσε ψευδώς ως ιδιόχειρες τις αναφορές των προς χειροτονία υποψηφίων κληρικών, ενώ τις είχαν γράψει ο διάκονός του Βαρθολομαίος και ο υπηρέτης του.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

07. Ότι εξέδωσε άδεια για την τέλεση δεύτερου γάμου του Τασούλα Ζήση ενώ ζούσε ακόμη η πρώτη του σύζυγος.
08. Ότι ενώ απεκήρυξε ως παράνομο, τον γάμο του Ιωάννου Γιαννακοπούλου μετά της Παναγούλας Μπαρσίλη, μετά ταύτα, τους συγχώρησε με επίσημη πράξη εντός του Ιερού Ναού.
09. Ότι κατά τα εγκαίνια του Ιερού Ναού του Αγίου Παντελεήμονος Μεσολογγίου, ιδιοποιήθηκε το προοριζόμενο για Κατασάρκιο ύφασμα.
10. Ότι εγκαίνιασε τον ενοριακό ναό Γραμματικών, χωρίς να τελέσει εσπερινό και Θεία Λειτουργία, ενώ πληρώθηκε από τους κατοίκους, λαμβάνοντας είκοσι τάλληρα.
11. Ότι για τα εγκαίνια του Ιερού Ναού Γουριάς, έλαβε σαράντα τάλληρα.
12. Ότι δωροδοκήθηκε για διάφορες «εξυπηρετήσεις» που έκανε στους Ηγούμενους των Ιερών Μονών Προυσσού, Τατάρνης και Κατερινούς. Συγκεκριμένα, ότι έλαβε «αυθαιρέτως», ένα ημίονο από τον Ηγούμενο Προυσσού Καλλίνικο Αθανασιάδη, ότι έλαβε ένα ημίονο και σαράντα τάλληρα από τον Ηγούμενο Τατάρνης, επειδή του παραχώρησε τον Ιερό Ναό Αγίας Τριάδας Αग्रινίου, εν συνεχεία δε, έλαβε από τον ίδιο 1000 δραχμές επειδή τον υπερασπίστηκε απέναντι στους συμμοναστές του, που τον κατηγορήσαν για κατάχρηση της μοναστηριακής περιουσίας, ότι έλαβε πενήντα τάλληρα και ένα φορτίο λάδι από τον Ηγούμενο Κατερινούς Ανανία Πατσουράκη, (χωρίς να αναφέρεται η αιτία).
13. Ότι εξύβρισε τους ιερείς του Αग्रινίου και τους υποχρέωσε, εκτός από την ετήσια φορολογία, να του πληρώνουν και τα έξοδα για την μετακίνησή του προς και από Αग्रίνιο, καθώς και τα έξοδα διαμονής και διατροφής του ίδιου αλλά και των ζώων που τον μετέφεραν στο Αग्रίνιο.
14. Ότι κατά την εορτή της Πεντηκοστής στον Ι.Ν. Αγίου Σπυρίδωνος Μεσολογγίου, κατηγορήσε τον Ιερέα Παναγιώτη Ψωμάκη, για την κλοπή ενός κιβωτίου με κεριά από την Ιερά Μονή Αγίου Συμεώνος Μεσολογγίου, στην οποία ήταν υπεύθυνος ο Ιερέας, και ότι εξύβρισε απρεπέστατα τόσο τον Ιερέα όσο και όσους ιερείς βρέθηκαν εντός του Ιερού Βήματος εκείνη την ημέρα.
15. Ότι εξύβρισε και καταράσθηκε τους Ιερείς του Αιτωλικού, στην Εκκλησία των Ταξιάρχων.
16. Ότι στην Εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονος Μεσολογγίου, εξύβρισε τους συλλειτουργούς του Ιερείς, κατά τη στιγμή που προσκόμιζε στην Ιερά Προσκομιδή.
17. Ότι επειδή δωροδοκήθηκε έδωσε άδεια επαιτείας στους εκ Περίστας Ιερείς, Δημήτριο Κωστόπουλο και Βασίλειο Μανώλη.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

18. Ότι επέβαλε αργία σε διάφορους Ιερείς παρά τα οριζόμενα στους Ιερούς Κανόνες, και μάλιστα, κάποιων η αργία εξακολουθούσε να υφίσταται.
19. Ότι υπέβαλε σε αργία, που διαρκούσε ακόμη, τον Ιερομόναχο Καλλίνικο Κερασοβίτη και τον εκ Σεργιάδος Ιωάννη Δημόπουλο.
20. Ότι έπραξε εντός της Εκκλησίας πράγματα όλως ανοίκεια σε Αρχιερέα.
21. Ότι διέπραξε σκανδαλώδεις πράξεις.
22. Ότι κατέστη ύποπτος για την πραγματοποίηση κάποιας πράξεως.

2. Τα προηγηθέντα της καθαιρέσεως.

Στις 12 Φεβρουαρίου 1847 ο πρόεδρος της Ιεράς Συνόδου με έγγραφό του πληροφορεί τη Σύνοδο ότι η πρόσκληση της Ιεράς Συνόδου επιδόθηκε στον Ιερόθεο από τον Σακελλάριο παπα-Σταμάτη, ο οποίος ταυτόχρονα ζήτησε την απάντησή του. Ο Ιερόθεος απάντησε πως την Παρασκευή 14 Φεβρουαρίου θα μεταβεί αυτοπροσώπως στα γραφεία της Ιεράς Συνόδου στην Αθήνα, προφανώς, προκειμένου να «έξετασθῇ ἐφ' οἷς κατηγορεῖται»⁵⁹⁴.

Την Παρασκευή 14 Φεβρουαρίου, όμως, αντί να εμφανισθεί στην Ιερά Σύνοδο ο Ιερόθεος αυτοπροσώπως, έφθασε εκεί γράμμα του από τον Πειραιά, με το οποίο δήλωνε κώλυμα να παρουσιασθεί ενώπιόν της, λόγω ασθενείας, και διαβεβαίωνε πως θα ήταν παρών, όπως είχε δηλώσει, αν το επέτρεπε η υγεία του⁵⁹⁵.

Επίσης, διαβίβαζε συνημμένα πιστοποιητικό του ιατρού Γ.Φ. Λέλη, δια του οποίου πιστοποιούνταν ότι «...πάσχει πρότινων ἡμερῶν ἀπὸ ἑξαψιν αἰμορροϊκῇν, καί σήμερον ἀπὸ φλόγωσιν τοῦ στομάχου, ἥτις τὸν ἀναγκάζει νᾶ μείνῃ ὑπὸ θεραπείαν διάτινας ἡμέρας, καί τὸν ἐμποδίζει νᾶ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας ...»⁵⁹⁶.

Την επόμενη ημέρα, η Ιερά Σύνοδος έστειλε στο Υπουργείο έγγραφο με το οποίο πληροφορούσε ότι ο Ιερόθεος εκλήθη «εἰς τό νᾶ ἐξετασθῇ ἐφ' οἷς κατηγορεῖται», αλλά δεν προσήλθε, επικαλούμενος λόγους υγείας. Επειδή, όμως, το πιστοποιητικό που προσκόμισε δεν είχε επίσημο χαρακτήρα, «...παρακαλεῖ τό ὑπουργεῖον, νᾶ διατάξῃ ἰατρούς κατὰ τὸν νόμον, ἵνα ἐπισκευθῶσιν αὐτόν ἐν Πειραιεῖ διαμένοντα, καί αὐτοί νᾶ μαρτυρήσωσι περὶ τῆς ἀσθενείας ἢ υγείας αὐτοῦ, ἵνα λαβοῦσα ἡ Σύνοδος τήν μαρτυρίαν ταύτην πράξῃ ὅτι δέον...»⁵⁹⁷.

⁵⁹⁴ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά 1847-1933.

⁵⁹⁵ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά 1847-1933.

⁵⁹⁶ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά 1847-1933.

⁵⁹⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 071-072).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Το Υπουργείο, αυθημερόν, απευθύνθηκε προς τους ιατρούς Πρινάρη και Θρόνο και τους ανέθεσε να μεταβούν στον Πειραιά, να εξετάσουν τον Ιερόθεο, κατόπιν δε να συντάξουν και να αποστείλουν ιατρική έκθεση, στην οποία να αναφέρουν «...*ἐάν ἡ κατάστασις τῆς υἰγείας αὐτοῦ δέν ἐμποδίζει τήν εἰς Ἀθήνας, (ὅπου ἤδη προσεκλήθη), προσωρινήν προσέλευσίν τοῦ ...*»⁵⁹⁸. Οι δύο ιατροί, ανταποκρίθηκαν άμεσα στην παράκληση του Υπουργείου και μετέβησαν στον Πειραιά το απόγευμα της ίδιας ημέρας. Ανέφεραν δε περί του Ιεροθέου συγκεκριμένα ότι : «...*εὔρομεν τότε ἐξ' ὕπνου ἐγερθέντα. Μετά ταῦτα εἰς τήν αἴθουσάν τοῦ (Σάλλαν) καθήμενος ὁ Σεβαστός Μητροπολίτης ἐπὶ τοῦ καναπέ τοῦ, ὠμίλησεν μεθ' ἡμῶν περί διαφορῶν ἀντικειμένων. Ἐρωτήσαντες τόν δε περί τῆς υἰγείας τοῦ μᾶς εἶπεν, ὅτι ὑπέφερεν πρό ἡμερῶν ἐκ τοῦ στομάχου... καί ὅτι πάσχει χρονίως ἐκ τινος μικροῦ ἄλγους κατά τήν ἐπιγαστρικήν χώραν, καί ἀπό αιμορροΐδας.... κρίνομεν ὅτι σήμερον εἶναι ὀποσοῦν υἰγιῆς ἡ τοῦλάχιστον εἰς ἀνάρρωσιν καί ὅτι δύναται νᾶ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας ἐν ἀμάξῃ ἄνευ ζημίας τῆς υἰγείας τοῦ αὔριον ἡ μεθάριον...*»⁵⁹⁹.

Το Υπουργείο στις 16 Φεβρουαρίου, διαβίβασε στην Ι.Σ. την αναφορά των ιατρών «...*διά νᾶ πράξῃ ὅ,τι δέον ...*»⁶⁰⁰, και την επόμενη ημέρα, η Ιερά Σύνοδος με έγγραφό της απεύθυνε νέα πρόσκληση στον Ιερόθεο, καλώντας τον να παρουσιασθεῖ ενώπιόν της στις 18 Φεβρουαρίου⁶⁰¹. Πράγματι, στις 18 Φεβρουαρίου 1847, ο Ιερόθεος εμφανίστηκε στα γραφεῖα της Ιεράς Συνόδου, προκειμένου να απολογηθεῖ με βάση το κατηγορητήριο. Η διάρκεια της απολογίας ήταν μακρά και διεξήχθη σε τρεῖς διαφορετικές ημέρες, στις 18, 19 και 21 Φεβρουαρίου 1847.

Ο Ιερόθεος, ανακρίθηκε από τον Τριφυλλίας Παῖσιο⁶⁰² και απολογήθηκε ευθαρσώς, υπερασπιζόμενος τον εαυτό του, διαψεύδοντας όλες τις κατηγορίες, (πολλές εκ των οποίων είχαν δόση αληθείας αλλά, όμως, ήταν διαστρευλωμένη η αλήθεια), διατυπώνοντας την δική του εκδοχή σε κάθε κατηγορία που τον βάρυνε. Τα πρακτικά των ανακρίσεων τηρούσε ο Αρχιγραμματεὺς της Ιεράς Συνόδου, Θεόκλητος Φαρμακίδης⁶⁰³.

⁵⁹⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 073).

⁵⁹⁹ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά 1847-1933.

⁶⁰⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 074).

⁶⁰¹ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά 1847-1933.

⁶⁰² Ο Επίσκοπος Τριφυλλίας Παῖσιος, γεννήθηκε περί το έτος 1778, (μάλλον) στην Πόλη. Αρχικά υπηρέτησε ως πρωτοσύγκελλος του Μητροπολίτου Εφέσου Διονυσίου (Καλλιάρχου) και από το έτος 1814 ως βοηθός του Επίσκοπος, με τον τίτλο «Ελαίας». Το 1821 κατέφυγε στην Ελλάδα. Το 1824 διορίζεται Τοποτηρητής της επαρχίας Αρκαδίας και το 1828 των Μεσσηνιακών Φρουρίων. Το 1833 διορίζεται Επίσκοπος Τριφυλλίας. Από το 1834 έως το 1848, διορίζεται κατά περιόδους ως μέλος της Ιεράς Συνόδου. Απεβίωσε, στις 27 Μαΐου 1849. Πρβλ. Δ. ΓΟΝΗΣ, «Παῖσιος ο Βυζάντιος Επίσκοπος Τριφυλλίας», *Πρακτικά Δ' τοπικού Συνεδρίου Μεσσηνιακών Σπουδών*, Καλαμάτα 2010, σσ. 681-703.

⁶⁰³ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά 1847-1933.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Η Ιερά Σύνοδος, λαμβάνουσα υπόψη της, τις καταθέσεις του κατηγορουμένου, επί τη βάσει των πρακτικών εκ των ανακρίσεων που διαξήγαγε ο Τριφυλλίας Παΐσιος, δεν έκρινε επαρκείς τις εξηγήσεις του Ιεροθέου ώστε να κλείσει το θέμα, αλλά κατέληξε στην απόφαση να παραπέμψει τον Ιερόθεο σε δίκη.

Ως εκ τούτου, δια του υπ' αριθ. 15003/24-02-1847 εγγράφου της, η Σύνοδος καλούσε τον Ακαρνανίας Ιερόθεο να παρουσιασθεί ενώπιόν της, την επομένη αμέσως ημέρα, Τρίτη 25 Φεβρουαρίου 1847, προκειμένου να δικασθεί για όσα κατηγορείται⁶⁰⁴. Στο έγγραφο αυτό αναφέρονται τα εξής : *«Ἐπειδὴ ἐγένοντο καθ' ὑμῶν διάφοροι κατηγορίαι, ἡ Σύνοδος, θέλουσα νᾶ ἀνακαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν ἢ τὸ ψεῦδος αὐτῶν, ἔπεμψεν ἑξαρχον εἰς ἐπιτόπιον ἐξέτασιν, ἥτις ἔμελλε νᾶ περιορισθῇ ἐπὶ τῶν καθ' ὑμῶν ἐγγράφως γενομένων κατηγοριῶν. Λαβοῦσα τὰς ἐξετάσεις, ὥφειλε καθ' ἣν παρεδέχθη καὶ φυλάττει τάξιν, νᾶ προβῇ εἰς τὴν δίκην καὶ νᾶ σὰς προσκαλέσῃ ἐνώπιον αὐτῆς κατὰ τὴν δικάσιμον ἡμέραν, νᾶ προηγηθῇ ἡ ἀνάκρισις ὑμῶν ἐπὶ τῶν εἰρημένων κατηγοριῶν, διὰ νᾶ σὰς ευκολύνῃ ἔτι μᾶλλον τὴν ὁποίαν ὀφείλετε νᾶ κάμνῃτε χρῆσιν τῆς ἐκ περισσοῦ παραχωρουμένης ὑμῖν ὠφελείας ταύτης, ἡ Σύνοδος ὥρισεν δικάσιμον ἡμέραν τὴν ἐρχομένην Τρίτην 25 τοῦ ἡδὴ λήγοντος μηνός, καὶ προσκαλεῖσθε, νᾶ παρουσιασθῇτε εἰς τὸ συνοδικὸν κατάστημα κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ὥραν 9 π.μ. διὰ Ν' ἀπολογηθῇτε ἐνώπιον αὐτῆς ἐφ' οἷς κατηγορεῖσθε...»*⁶⁰⁵.

Ο Ιερόθεος απάντησε άμεσα με ολιλόγογη επιστολή στην οποία απλώς δήλωνε ότι είχε λάβει το υπ' αριθ. 15003 / 24-02-1847 έγγραφο της Συνόδου και ότι τρόπον τινά επιφυλλάσεται να απαντήσει εκτενέστερον, *«ἐλάβομεν τὴν ὑπ' αριθ. 15003... καὶ θέλει ἀπαντήσωμεν ἐγγράφως πρὸς αὐτὴν καὶ μένω μ' ὄλον τὸ Σέβας...»*⁶⁰⁶.

Η απάντηση – καταπέλτης του Ιεροθέου ήταν επίσης άμεση, αλλά και καυστικώτατη. Θα παραθέσουμε **καίρια σημεία** του κειμένου, διότι εκτός από την παιδεία του Ιεροθέου, την άριστη γνώση και χρήση της Ελληνικής Γλώσσας και ορθογραφίας, την εμβριθή γνώση των Ιερών της Εκκλησίας Κανόνων, την Εκκλησιολογία και την ευλάβεια του Ιεράρχου, **φανερώνει και το άκαμπτον του φρονήματός του, τον ηρωϊσμό της ψυχής του, αλλά και την ευστροφία του.** *«.....ἔρχομαι νᾶ επικαλεσθῶ τὴν προστασίαν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τοῦ Συνταγματικοῦ θεσμοῦ..... Τὸ Σύνταγμα, ὡς κεφαλίδα τῶν διατάξεων τοῦ προτάττει τὰ δὺω πρῶτα ἄρθρα, κηρύτοντα ἐπικρατοῦσαν τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν, κυβερνωμένην ἀπὸ ἐκκλησίαν τηροῦσαν τοὺς ἀποστολικούς καὶ συνοδικούς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις.*

⁶⁰⁴ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά 1847-1933.

⁶⁰⁵ Εφημ. *Η Ελπίς*, αρ. φ. 377/8-3-1847.

⁶⁰⁶ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά 1847-1933.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ποίαν μένει πλέον ἀμφιβολία μετὰ τὴν πάνδημον ταύτην διακήρυξιν τοῦ Συντάγματος, ὅτι πᾶσα δικαιοδοσία ἐκκλησίας μὴ στηριζομένης εἰς τοὺς ἱερούς κανόνας καὶ τὰς παραδόσεις εἶναι παράνομος ;

Τό Σύνταγμα δέν ἐνεωτέρισε πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ καθιέρωσε διὰ τῆς κοσμικῆς Ἐξουσίας ὃ' τι ὅλ' οἱ ποιμαίνοντες τὸν χριστεπώνυμον λαόν, πρεσβεύομεν ὅτι πᾶσα παρέγκλισις τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ παραδόσεων εἶναι ἔγκλημα.

.....Μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς δωδεκαμελοῦς Συνόδου, δέν πρέπει νᾶ συγκαθεδρεύει ἐπίσκοπος χηρεύων Ἐπισκοπῆς. Ἀποῦμαι, Σεβαστοὶ Συνάδελφοι, πικραίνων ἴσως τινὰς τῶν συγκαθημένων, ἀλλ' ὑπερασπίζων τὸ ἀρχιερατικὰ μου δικαιώματα, καὶ τοὺς ἱερούς κανόνας καὶ τὰς παραδόσεις, ὑπερασπίζω τὰ ἴδια ὑμῶν δικαιώματα, καὶ τὰ τῆς κοινῆς μητρὸς Ἐκκλησίας.

Ἀπὸ τοιαύτης περιωπῆς, εἰς ἣν πολιτικαὶ συμφοραὶ καὶ πολυειδεῖς καταδιώξεις ἔθεσαν ἐμέ τὸν πολὺν θεράποντα τοῦ Ἰησοῦ, δέν δύναμαι νᾶ παραλείψω οὐδέν ἐπιχείρημα, καὶ ἐάν ἐφελκύει τοῦτο τὴν δυσμένειαν τῶν ἀναλαβόντων αυτοχειροτονήτως νᾶ δικάσωσι τὰς κατ' ἐμοῦ συκοφαντίας.....

.....Προστατευόμενος ἀπὸ νόμους, Κανόνας καὶ ἱερά ἔθιμα, κηδεμονευόμενος ἀπὸ τὴν ἀθωότητα μου, καὶ τὴν ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν ἀρχιερατικῶν καθηκόντων ἐπὶ τριάκοντα πέντε ἤδη ἔτη, δέν νομίζω ὅτι ἔχω ἀνάγκην ἐπιεικείας.

Εἰς μόνους τοὺς ἱερούς κανόνας καὶ τὰς παραδόσεις, εἰς μόνον τὸ Σύνταγμα στηριζόμενος, διαμαρτύρομαι κατ' ἀνακρίσεων, ληφθεῖσων μονομερώς ἐν ἀγνοίᾳ μου καὶ ἀπὸ ἐχθρῶν μου, διαμαρτύρομαι κατὰ πάσης δικαιοδοσίας μὴ κανονικῆς, διαμαρτύρομαι κατὰ πάσης ἐκδικάσεως ἀπὸ Ἀρχιερεῖς στερουμένους ἐπισκοπῶν.

Διὰ μόνης τῆς ἀθωότητος μου ἀπέκρουσα τὰς διαβολὰς τὰς ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων γενομένας. Ἐάν δε ἡ πολιτικὴ παρεισφρύσασα, ὃ μὴ γένοιτο ! εἰς τῶν ἐκκλησιαστικῶν τὴν διοίκησιν, κατορθώσῃ δι' ἀναρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου νᾶ με καταθλίψῃ, πίνων ἡδέως τὸ ποτήριον τοῦ μαρτυρίου κατὰ τὸ τριακοστὸν πέμπτον ἔτος τοῦ ἀρχιερατικοῦ μου σταδίου, καὶ εἰς μόνην τῆς βίας τὴν κατανάγκασιν κλίνων τὸν γηραιόν μου αὐχένα, ἐπικαλοῦμαι τοῦ ἐξ' ὕψους ἐτάζοντος τὰς καρδίας τὴν βοήθειαν, ἐπικαλοῦμαι τῶν καταπατουμένων, ἱερῶν κανόνων, παραδόσεων καὶ συνταγματικῶν θεσμῶν τὴν ἀήττητον ἀρρωγήν.

Εὐπειθέστατος

+ Ακαρνανίας καὶ Αἰτωλίας Ἱερόθεος»⁶⁰⁷.

⁶⁰⁷ Ι.Α.Ε.Ε., Ἀρχεῖο Ι.Μ. Αἰτωλίας καὶ Ακαρνανίας, Φ. Ἐπισκοπικά, 1847-1933.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στο ανωτέρω κείμενο, παρατηρούμε πως ο Ιερόθεος :

01. Κατονομάζει κατ' επανάληψη τον Ιεροδιάκονο Θεοφάνη Σιατιστέα, ως προσωπικό του εχθρό, (χωρίς δυστυχώς να αναφέρει συγκεκριμένους λόγους).
02. Επικαλείται προς υπεράσπισή του και ενίσχυση των θέσεών του, τους Ιερούς Κανόνες. Συγκεκριμένα : Τον **κα' της Δ' Οικουμενικής**, τον **στ' της Β' Οικουμενικής**, καθώς και τους **ρκζ', ρκη', ρκθ', της εν Καρθαγένη Συνόδου**. Που αναφέρονται όλοι, στα ζητήματα κατηγορίας επισκόπου, ορίζουν πως πρέπει να εξετάζεται η υπόληψη του κατηγορού και πως πρέπει εκείνος να υπογράψει δήλωση ταυτοπάθειας.
03. Θεωρεί πως η δίωξη που υφίσταται, οφείλεται σε πολιτικούς παράγοντες.
04. Ομιλεί για χρηματισμό των μαρτύρων & οργανωμένη σκευωρία εναντίον του.
05. Θέτει θέμα μη τηρήσεως της προβλεπόμενης διαδικασίας και σπουδής της Ιεράς Συνόδου να τον σύρει άμεσα σε δίκη.
06. Επικαλείται την προστασία των Ιερών Κανόνων γενικώς. Επικαλείται κατ' επανάληψη και μετ' επιτάσεως το Σύνταγμα του 1844.
07. Απορρίπτει όλες τις κατηγορίες και διακηρύττει πως όλες είναι ψεύδη και συκοφαντίες.
08. Επικαλείται τον **ηβ' της εν Καρθαγένη Συνόδου**, τον **α' της Α' Οικουμενικής**, τον **α' της Β' Οικουμενικής**, και τον **β' της Γ' Οικουμενικής**, αλλά και τον **α' της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου**.
09. Αναφέρεται, την περίπτωση του Αρχιεπισκόπου Κων/πόλεως Λουκά.
10. Επικαλείται τον **α' κανόνα του Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας**, επικυρωθέντα από τον **β' της ΣΤ' Οικουμενικής**.
11. Ζητάει να δικασθεί από 12μελή Σύνοδο.
12. Επικαλείται το δικαίωμα της εξαιρέσεως των εχθρών του από την 12μελή Σύνοδο, σύμφωνα με τον **α' κανόνα του Αγίου Κυρίλλου**.
13. Αναφέρει ως επιχείρημα την περίπτωση της δίκης του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου.
14. Δηλώνει εμμέσως πλην σαφώς ότι δεν θα αποδεχθεί δυσμενή για εκείνον απόφαση, από μία Σύνοδο που δεν έχει τα χαρακτηριστικά που ορίζουν οι Ιεροί Κανόνες και θα συνεχίσει να ποιμαίνει το εμπιστευθέν εις αυτόν ποίμνιο, ως κανονικός ποιμήν.
15. Το ότι έγινε σε εκείνον επιείκεια όπως διατείνεται η Σύνοδος, δεν το δέχεται και το απορρίπτει, διότι δεν έχει ανάγκη επιεικείας λόγω της **35ετούς** ακριβούς εκπληρώσεως των καθηκόντων του.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

16. Μας πληροφορεί ότι το 1847 είχε 35 έτη Αρχιερέως, συνεπώς προκύπτει ότι χειροτονήθηκε Επίσκοπος το έτος 1812.

17. Λέει ότι οι ανακρίσεις στην επαρχία του από το Σιατιστέα, έγιναν «μονομερώς» και «εν αγνοία του», από εχθρούς του, εννοώντας το Σιατιστέα και τους συνεργούς του.

18. Διακηρύττει πως, δεν δέχεται ως δικαστές του, Επισκόπους που δεν ποιμαίνουν Επισκοπές.

19. Διακηρύττει πως, δεν πρόκειται να δεχθεί από αυτή τη Σύνοδο καταδικαστική απόφαση για εκείνον.

20. Κατακλείει την επιστολή με σημαντικό επίλογο.

Η Ιερά Σύνοδος απάντησε με το υπ' αριθ. 15016/26-02-1847 έγγραφο στο οποίο αναφέρονται τα εξής : *«Επειδή οί λόγοι τούς όποιους φέρετε άπαντῶντες είς τήν από 24 τοῦ ἤδη λήγοντος μηνός καί υπ' αριθ. 15003 συνοδικήν πρόσκλησιν δέν ἔχουσι καμμίαν ἰσχύν.*

Ἐπειδή κατά νόμον τῆς ἐπικρατείας καθισταμένη ἡ Σύνοδος ὡς ἀρχή διοικητική καί δικαστική εἶναι τό ἀρμόδιον ὕμῶν δικαστήριον καί αὐτοῦ ἦσθε καί ὑμεῖς ποτέ μέλος καί ὡς τοιοῦτος συνεδικάσατε.

Διά ταῦτα ὥρισεν ἡ Σύνοδος δικάσιμον ἡμέραν τήν 28 τοῦ λήγοντος μηνός, καί προσκαλεῖ ὑμᾶς τήν τελευταίαν φοράν νᾶ ἐμφανισθῆτε ἐνώπιον αὐτῆς τήν 9 ὥραν π.μ. εἰς τό Συνοδικόν κατάστημα πρός ἀπολογίαν ἐπὶ τῆς γενησομένης δίκης ὑμῶν ἐφ' οἷς κατηγορεῖσθε. Καί ταῦτα κατ' ἔγκρισιν.

Ἀθῆναι τήν 26 Φεβρουαρίου 1847

† Εὐβοίας Νεόφυτος, Πρόεδρος. † ὁ Π. Σάμου Κύριλλος. † ὁ πρόην Ἡλείας Ἰωνᾶς. † ὁ Ἀττικῆς Νεόφυτος. † ὁ Τριφυλλίας Παῖσιος.»⁶⁰⁸.

Ο Ιερόθεος, στις 28 Φεβρουαρίου 1847, αντί να παρουσιασθεί στην Ιερά Σύνοδο, (η οποία, τον καλούσε για δεύτερη φορά να δικασθεί), στέλνει νέα επιστολή, δια της οποίας δηλώνει ότι εμμένει στις προηγούμενες θέσεις του. Επισημαίνει δε, πως κι' αν ακόμα δεν υπήρχε το ζήτημα της συνθέσεως της Ιεράς Συνόδου, που, από τη συμμετοχή των δύο πρώην ποιμαινόντων Επισκοπές Αρχιερέων καθιστούσε αντικανονική την σύγχρονη λειτουργία της ως Συνοδικού δικαστηρίου, οπωσδήποτε θα υπήρχε, το ζήτημα της σπουδής, που επέδειξε η Ιερά Σύνοδος για την εκδίκαση της υποθέσεως, και της παρακάμψεως της προβλεπόμενης διαδικασίας, που απαιτούσε, έγγραφη κοινοποίηση των κατηγοριών, εύλογο χρονικό

⁶⁰⁸ Εφημ. *Η Ελπίς*, αρ. φ. 377/8-3-1847.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

διάστημα για την χάραξη υπερασπιστικής γραμμής και προσαγωγή μαρτύρων υπερασπίσεως προς αντίκρουση των ψευδομαρτύρων και συκοφαντών, καθώς και την τελική εφ' όλης της ύλης απολογία του κατηγορουμένου. Στη συνέχεια, επικαλείται τους Ιερούς Κανόνες και επισημαίνει το γεγονός ότι με το Σύνταγμα του 1844 επικυρώθηκε η ισχύς τους δια των Νόμων της Πολιτείας, αν και η υπεροχή τους έναντι των Νόμων είναι δεδομένη και για το λόγο αυτό, για την Εκκλησία δεν ήταν αναγκαία αυτή η επικύρωση. Υπενθυμίζει, όμως, ότι από μέρους της Εκκλησίας επιδιώχθηκε η Συνταγματική κατοχύρωση της ισχύος των Ιερών Κανόνων, (σ.σ. ίσως ώστε δια του τρόπου αυτού να δεσμεύεται η πολιτεία για το σεβασμό και την τήρησή τους), έπειτα από αίτηση, που, συνέταξε ο Θεοφάνης Σιατιστεύς, (τον οποίο ονομάζει αντικανονικό του κατήγορο) και την αίτηση αυτή, την υπέγραψαν οι περισσότεροι Αρχιερείς της Ελλάδος, μεταξύ των οποίων, τρία από τα πέντε μέλη της Ιεράς Συνόδου, δηλαδή, ο Ευβοίας, ο Αττικής και ο πρ. Ηλείας, αλλά και ο υποφαινόμενος, δηλαδή ο Ακαρνανίας Ιερόθεος. Η αίτηση αυτή συζητήθηκε εκτενώς, σε πάνδημες συζητήσεις και μετά από αυτές, η Εθνική Συνέλευση ομόφωνα διακήρυξε το κύρος και την ισχύ των Ιερών Κανόνων. Στην επόμενη παράγραφο, ο Ιερόθεος, επικαλείται το άρθρο 103 του Συντάγματος, το οποίο, καταργεί κάθε Νόμο και Διάταγμα που αντιβαίνει στις διατάξεις του, (σ.σ. προφανώς εννοούσε τις αποφάσεις τις Ιεράς Συνόδου που κατά τη γνώμη του ήταν αντίθετες προς τους Ιερούς Κανόνες, οι οποίοι, πλέον αποτελούσαν «μέρος» του Συντάγματος και κατοχυρώνονταν η ισχύς τους, με τα άρθρα 1 και 2. Επιπλέον⁶⁰⁹, επικαλείται Νομοσχέδιο της 16^{ης} Μαΐου 1845 το οποίο ονομάζει κανονικούς Αρχιερείς, μόνο, εκείνους που διαποιμαίνουν Επισκοπή, άρα, οι δύο, πρώην, που μετέχουν στην Ιερά Σύνοδο, δεν είναι κανονικοί και ως εκ τούτου, δεν είναι νόμιμη η σύνθεση της Ιεράς Συνόδου, πολλώ δε μάλλον, όταν Αυτή λειτουργεί και ως ανώτατο Εκκλησιαστικό δικαστήριο.

Για όλους τους ανωτέρω λόγους, λοιπόν, εκφράζει την πεποίθησή του πως η Ιερά Σύνοδος δεν θα δικάσει αναρμοδίως την υπόθεσή του, και καταλήγει : *«Έάν ὁμως, παρά πᾶσαν προσδοκίαν ἐκτελέσῃ τήν περιεχομένην ἐν τῷ ὑπ' 15016/65 ἐγγράφῳ τῆς ἀπειλῆν, διαμαρτύρομαι κατά πάσης τοιαύτης ἀποφάσεως, ὡς οὔσης ἀποκύημα ἀδίκου πολιτικῆς ἐπενεργείας καί ζῶσα καταπάτησις τῶν κανόνων καί τῶν παραδόσεων τῆς ἐκκλησίας, καί τοῦ πολιτεύματος τῆς ἐπικρατείας.*

Εὐπειθέστατος

(Τ.Σ.) Ὁ Ακαρνανίας καί Αἰτωλίας Ιερόθεος»⁶¹⁰.

⁶⁰⁹ Πρβλ. Φ.Ε.Κ., 5/18-03-1844, σ. 16, σ. 22.

⁶¹⁰ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά 1847-1933.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Γνωρίζοντας ίσως, την ύπαρξη παρασκηνιακών παρεμβάσεων κάποιων πολιτικών προσώπων εναντίον του, καταγγέλει ευθαρσώς, ότι ο διωγμός που υφίσταται και η τυχόν καταδικαστική απόφαση, είναι και θα είναι, *«ἀποκύημα ἀδίκου πολιτικῆς ἐπενεργείας»*.

Έχοντας κατανοήσει πλήρως το γεγονός ότι οδεύει προς καθαίρεση, προέβη σε μια έσχατη προσπάθεια προκειμένου να αποτρέψει τα χειρότερα, που αντιλαμβάνονταν πως ήταν *«ἐπὶ θύραις»*. Κατέφυγε στη δημοσίευση εκτενούς διαμαρτυρήσεως, στον Τύπο της εποχής. Δημοσίευσε δηλαδή, τα ανωτέρω τέσσερα έγγραφα (δύο της Ι.Σ. προς τον Ιερόθεο και δύο του Ιεροθέου προς την Ι.Σ.), υπό τύπον διαμαρτυρήσεως, σε Εφημερίδες της εποχής και κυρίως, στην ευμενώς προς αυτόν διακείμενη Εφημερίδα, με την ονομασία *«Η ΕΛΠΙΣ»*⁶¹¹.

Η Ιερά Σύνοδος, στο από 28 Φεβρουαρίου 1847 έγγραφο του Ιεροθέου, απάντησε στις 7 Μαρτίου 1847, ως εξής :

*«...ἀπαντῶντες εἰς τὴν ἀπὸ 28 τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἀναφορὰν σας... ἡ Σύνοδος ὥρισε δικάσιμον ἡμέραν τὴν ἐρχομένην Τρίτην τοῦ τρέχοντος μηνός, καὶ τοῦτο κατὰ πολλὴν συγκατάβασιν καὶ ἐπιείκειαν. Ὅθεν προσκαλεῖσθε καὶ πάλιν νᾶ παρουσιασθῆτε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὥρα 9 π.μ. εἰς τὸ Συνοδικὸν κατάστημα, εἰς ἀπολογία καὶ ἐφ' οἷς κατηγορεῖσθε...»*⁶¹².

Ο Ιερόθεος, στις 11 Μαρτίου, έστειλε νέα επιστολή στην Ιερά Σύνοδο, της οποίας το περιεχόμενο είναι καυστικώτατο και θέτει τα μέλη της Ιεράς Συνόδου πρό των ευθυνών τους. Αρχικά, δηλώνει ότι εμμένει στα όσα εξέθεσε στις δύο προηγούμενες επιστολές. Έπειτα, επισημαίνει την απουσία της προβλεπόμενης προκαταρκτικής διαδικασίας στην περίπτωση του, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον **οδ'** κανόνα των Αγίων Αποστόλων. Υποβάλει το ερώτημα γιατί αποτέλεσε εξαίρεση και δεν σεβάστηκαν την Αρχιερωσύνη του, ενώ άλλοτε είχε τηρηθεί αυτή η διαδικασία (όπως στην περίπτωση του μακαριστού Ευβοίας), και τούτο, πρίν ακόμα ψηφισθεί το Σύνταγμα και επικυρωθεί η ισχύς των Ιερών Κανόνων από τους Νόμους της Πολιτείας. Έπειτα υποβάλει σειρά ερωτημάτων ως εξής : *«Μήπως μετὰ τὴν πάνδημον διακήρυξιν τοῦ Συντάγματος ὑπὲρ τῶν ἱερῶν κανόνων, ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ ἐξησθένησε ; Μήπως ὅλοι οἱ κανόνες δημιουργηθέντες ἀπὸ τὴν θεόπνευστον σοφίαν τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων δὲν ἔχωσι τὴν αὐτὴν ἰσχύν ;*

Μήπως ἡ ἀρχιερατικὴ ἀξιοπρέπεια, κοινὴ καὶ ἱερά ἰδιοκτησία ἀπάσης τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, δὲν εἶναι ἀνάγκη καθ' ὅλους τοὺς χρόνους καὶ καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις νᾶ περιβληθεῖ με τὴν αὐτὴν προστασίαν, με τὰς αὐτὰς ἐγγυήσεις, με τὴν αὐτὴν εὐλάβειαν ;

⁶¹¹ Εφημ. *Η Ελπίς*, αρ. φ. 377/8-3-1847.

⁶¹² Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά 1847-1933.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Μήπως οί κανόνες τῆς ἐκκλησίας εἶναι ὀλιγότερον σεβαστοί τῶν λαϊκῶν νόμων, οἱ ὅποιοι διατάττουσιν αὐστηρῶς ἀκύρωσιν πάσης διαδικασίας, ἐάν ἡ πρὸς τοὺς κατηγορουμένους πρόσκλησις γίνῃ παρά τοὺς ὀρισθέντας τύπους ;

Ἐάν λοιπόν καί ἡ Σύνοδος συγκροτηθεῖσα ἀρμοδίως διὰ νᾶ δικάσῃ ἐμέ, πῶς δύναμαι νᾶ προσέλθω, μὴ προηγουμένως τρίς καλεσθεῖς παρ' ἐπισκόπων ἐπὶ τούτῳ στελλομένων ;»

Καταλήγοντας, διακηρύττει πῶς, δέν τόν καταλαμβάνει δειλία, ἐπειδὴ πιστεύει στήν ἀθωότητα τοῦ καί δέν ἀμφιβάλλει γιά τό σεβασμό τῶν μελῶν τῆς Ἱεράς Συνόδου πρὸς τοὺς θεσμούς τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ, ἐκεῖνος στηρίζεται στήν προστασία τῶν Ἱερῶν Κανόνων καί τῶν Συνταγματικῶν Νόμων. Τέλος, ἐπικαλεῖται τήν Θεία βοήθεια πρὸς ἐκεῖνον καί τόν Θεῖο φωτισμό πρὸς τά μέλη τῆς Ἱεράς Συνόδου, πρὸς τά ὅποια εὐχεται ὁ θεός νᾶ στείλῃ «πνεῦμα σοφίας καί πνεῦμα δικαιοσύνης», ὡς ἐξῆς : «ἐπικαλοῦμαι τήν ἐξ' ὕψους ἀρρωγὴν ἐπ' ἐμοί, καί διαμαρτυρόμενος (ἐγγράφως ?) καί πάλιν (πρό ?) πάσης παραβιάσεως αὐτῶν, ἐκτείνω χεῖρας ἱκετηρίου πρὸς θεόν, ἰν' ἐπιπέμῃ εἰς τοὺς σεβαστοὺς τῆς Ἱ. Συνόδου συναδέλφους πνεῦμα σοφίας καί δικαιοσύνης πρὸς αἰωνίαν συντήρησιν, καί πρὸς ἀθάνατον κλέος τῶν ἱερῶν κανόνων καί παραδόσεων τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ὑποσημειοῦμαι με τό προσήκον σέβας.

Εὐπειθέστατος

+ Ὁ Ακαρνανίας καί Αἰτωλίας Ιερόθεος»⁶¹³.

Τὴν ἐπόμενη ἡμέρα, 12 Μαρτίου 1847, ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐστείλε δύο σχετικὰ με τὴν υπόθεση ἐγγράφα. Τὸ πρῶτο ἀπευθύνονταν «πρὸς τόν κατὰ τήν ἐπισκοπὴν Ακαρνανίας ἀπεσταλμένον Ἐξαρχον»⁶¹⁴, ἀγνώστου περιεχομένου. Ἐνῶ τὸ δεύτερο, ἀπευθύνονταν πρὸς τὸ Υπουργεῖο Ἐκκλησιαστικῶν καὶ ζητοῦσε τὴν ἀποστολὴ ἐγγράφου πρὸς τὸ Νομάρχῃ Αἰτωλίας καὶ Ακαρνανίας, δια τοῦ οὐοίου, θὰ τοῦ ζητοῦσαν «...νᾶ πέμψῃ ἀμέσως καί ἄνευ τινὸς ἀναβολῆς πρὸς τὴν Σύνοδον τόν πρεσβύτερον Κωνσταντῖνον Σκάραν, ἐφημέριον Κατοχῆς...»⁶¹⁵. Τὸ ἐγγράφο αὐτὸ διαβιβάσθηκε «ἐπὶ ἐπιστροφῇ», αὐθημερόν ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Κωλέττη πρὸς τὸ Νομάρχῃ Αἰτωλίας καὶ Ακαρνανίας Ἰωάννη Μαρκεῖ Μηλαῖτη, «διὰ νᾶ ἐνεργήσῃ τὴν αἴτησιν τῆς Ἱεράς Συνόδου»⁶¹⁶. Στις 18 Μαρτίου τὸ ἐν λόγῳ ἐγγράφο, διαβιβάστηκε ἀπὸ τὸ Νομάρχῃ πρὸς τὸ Δήμαρχο Οἰνιαδῶν, με τὴν ἐπισήμανση ὅπως τὴν διαλαμβανόμενη ἐπιθυμία τῆς Ἱεράς Συνόδου καὶ διαταγὴ τοῦ Υπουργείου, «ἐκτελέσῃ πάραυτα»⁶¹⁷.

⁶¹³ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αἰτωλίας καὶ Ακαρνανίας, Φ. Ἐπισκοπικά, 1847-1933' Εφημ. *Ἡ Ἐλπίς*, ἀρ. φ. 380/22-3-1847.

⁶¹⁴ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αἰτωλίας καὶ Ακαρνανίας, Φ. Ἐπισκοπικά 1847-1933.

⁶¹⁵ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αἰτωλίας καὶ Ακαρνανίας, Φ. Ἐπισκοπικά 1847-1933.

⁶¹⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 022, (λήψη 077).

⁶¹⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 022, (λήψη 076).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ύστερα από κάποιο χρονικό διάστημα ο Νομάρχης ενημέρωσε σχετικά με την υπόθεση το Υπουργείο, πως ο εφημέριος Κατοχής Κωνσταντίνος Σκάρας, «...ανεχώρησεν... πρό ήμερῶν διά τήν καθέδραν πρός ἐκπλήρωσιν τῆς εἰρημένης διαταγῆς...»⁶¹⁸.

Μετά την αποτυχία του εγχειρήματος να πείσουν τον Ιερόθεο να προσέλθει στην Ιερά Σύνοδο προκειμένου να δικασθεί, οι Συνοδικοί Επίσκοποι κατέφυγαν στην αναζήτηση επιπλέον στοιχείων και μαρτυριών, προκειμένου να στηρίξουν και να κατοχυρώσουν την (μάλλον ήδη ειλημμένη) απόφαση για την καθαίρεση του Ιεροθέου. Στις 14 Μαρτίου 1847 λοιπόν, πραγματοποιήθηκαν οι ανακρίσεις τριών προσώπων που σχετίζονταν με την υπόθεση του Ιεροθέου. Ήταν ο υπηρέτης του Ιεροθέου, ονομαζόμενος Δημήτριος Ηπειρώτης, ο Βουλευτής Αιτωλίας Γεώργιος Γουλιμής και ο πάλαι ποτέ Διοικητής Αιτωλίας Γεώργιος Οικονομίδης⁶¹⁹. Από τις καταθέσεις αυτές, οι συνοδικοί Επίσκοποι αλίευσαν κάθε πρόσφορη μαρτυρία, ενισχυτική για την μετ' ολίγον καταδικαστική τους απόφαση, περί του Ιεροθέου.

Από τη δημοσίευση στον Αθηναϊκό Τύπο, των σχετικών με την υπόθεση του Ιεροθέου εγγράφων στις 8-3-1847, δηλαδή, των της Ιεράς Συνόδου προς τον Ιερόθεο και των του Ιεροθέου προς την Ιερά Σύνοδο, που ήδη κάναμε λόγο, όπως ήταν φυσικό και αναμενόμενο, ενοχλήθηκε, ο κυριώτερος διώκτης του Ιεροθέου, ο Ιωάννης Κωλέττης.

Ο Πρωθυπουργός, αλλά και Υπουργός των Εκκλησιαστικών Ιωάννης Κωλέττης, στις 21 Μαρτίου 1847 (Μεγάλη Παρασκευή), έστειλε έγγραφο προς τη Σύνοδο, σχετικά με τις δημοσιεύσεις αυτές, το οποίο έχει ως εξής : «...Εἰς τινὰς τῶν ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένων ἐφημερίδων, καί κατά πρῶτον διά τῆς <Ἐλπίδος>, ὁ Σ'. Ἀρχιερεὺς Ἀκαρνανίας καί Αἰτωλίας ἐδημοσίευσεν πρὸς τοῖς ἄλλοις, καί διαμαρτύρησιν, καθαπτομένην τῆς Ἱεράς Συνόδου, ὡς κατ' αὐτόν μὴ νομίμως, δῆθεν, καθεστηκείας κ.λπ. Ἄν καί ἐφάνησαν εἰς ἡμᾶς πολὺ παράδοξα τὰ δημοσιευθέντα, ἐπιθυμοῦμεν ὅμως καί ἀξιοῦμεν, ἵνα ἡ Ἱερά Σύνοδος δηλώσῃ ἐν τάχει εἰς τὸ ὑπουργεῖον, ἀ). πῶς ἐκλαμβάνει τὴν εἰρημένην δημοσίευσιν. Καί Β). ποίαν ἔχει γνώμην περὶ τῶν ἐν τῇ διαμαρτυρῇ ὡς ἄνω περιεχομένων...»⁶²⁰.

Η σκληρότατη για τον Ιερόθεο, και έμπρακτη απάντηση της Ιεράς Συνόδου, (λόγω των εορτών), ήρθε κάποιες ημέρες αργότερα, συγκεκριμένα, στις 8 Απριλίου 1847, ημερομηνία κατά την οποία ελήφθη, η σκληρή και άδικη απόφαση, περί της καθαιρέσεως του Ιεροθέου εκ του υψηλού της Αρχιερωσύνης Υπουργήματος και της εκπτώσεώς του εκ του ιστορικού θρόνου της Επισκοπῆς Ακαρνανίας και Αιτωλίας (όπως ονομάζονταν τότε) .

⁶¹⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 206).

⁶¹⁹ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά 1847-1933.

⁶²⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 078).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

3. Η απόφαση της καθαιρέσεως.

Στις 6 Απριλίου 1847, πραγματοποιήθηκε ανασχηματισμός της Κυβερνήσεως Κωλέττη. Με τον ανασχηματισμό αυτό, ο Κωλέττης εκτός από Πρωθυπουργός, έπαψε να είναι συγχρόνως και Υπουργός Εκκλησιαστικών, παραχωρώντας τη θέση αυτή στο Γεώργιο Γλαράκη.

Δύο ημέρες μετά, δηλαδή στις 8 Απριλίου 1847, συνεδρίασε η Ιερά Σύνοδος προκειμένου να ασχοληθεί με την υπόθεση του Ακαρνανίας Ιεροθέου, τον οποίο, δίκασε ερήμην, εφόσον εκείνος δεν παρουσιάστηκε στα γραφεία της Ιεράς Συνόδου προκειμένου να δικασθεί όπως όριζε το τρίτο και τελευταίο έγγραφο της Ιεράς Συνόδου. Στη συνεδρίαση αυτή, η Ιερά Σύνοδος αποφάσισε ομόφωνα την καθαίρεση του Ιεροθέου, από το υψηλό της Αρχιερωσύνης αξίωμα.

Η σύνθεση της Ιεράς Συνόδου αποτελούνταν από τον Ευβοίας Νεόφυτο ως πρόεδρο, τον **πρώην** Σάμου Κύριλλο, τον **πρώην** Ηλείας Ιωνά, τον Αττικής Νεόφυτο και τον Τριφυλλίας Παΐσιο. Παρόντες στη συνεδρίαση αυτή ήταν επίσης, ο Βασιλικός Επίτροπος Γεώργιος Πραΐδης και ο Αρχιγραμματέυς, Αρχιμανδρίτης Θεόκλητος Φαρμακίδης.

Στη συγκεκριμένη πράξη αρχικά αναφέρεται πως η Ιερά Σύνοδος, έλαβε υπόψη, τις κατηγορίες που αναφέρονται στην από 26 Μαρτίου 1846 αναφορά του Νομάρχη Αιτωλίας και Ακαρνανίας, τις από 2 Νοεμβρίου 1845 δύο αναφορές των κατοίκων του Μεσολογγίου, την αναφορά του Θ. Καρβούνη, το από 11 Μαρτίου 1846 έγγραφο του Εισαγγελέα Πλειμμελιοδικών Μεσολογγίου και τις, από 1 Αυγούστου 1846 έγγραφες κατηγορίες που κατείχε αρχικά ο Νομάρχης Ακαρνανίας και Αιτωλίας, και στη συνέχεια, παρέδωσε στον Έξαρχο που έστειλε η Σύνοδος στο Μεσολόγγι για τις ανακρίσεις.

Η Ιερά Σύνοδος, παρατήρησε ότι από τα έγγραφα αυτά προέκυπταν σοβαρές κατηγορίες εις βάρος του Ιεροθέου, οπότε διάταξε την διεξαγωγή ανακρίσεων προκειμένου να διαπιστώσει αν αληθεύουν ή όχι οι κατηγορίες αυτές και έστειλε τον Ιεροδιάκονο Θεοφάνη Σιατιστέα να προβεί σε επιτόπιες ανακρίσεις, στο Μεσολόγγι. Μετά την επάνοδο του Θεοφάνη, η Ιερά Σύνοδος έλαβε γνώση του ανακριτικού υλικού, τόσο των καταθέσεων των μαρτύρων, όσο και της εκθέσεως του Εξάρχου. Ενώ λοιπόν, θα έπρεπε βάσει του υλικού αυτού, ο Ιερόθεος να παραπαμφθεί άμεσα σε δίκη, η Σύνοδος, προκειμένου να του δώσει τη δυνατότητα να αποφύγει τη δίκη υπερασπιζόμενος τον εαυτό του και δίνοντας τις απαιτούμενες εξηγήσεις, τον κάλεσε σε απολογία, (ώστε αν κριθούν επαρκείς οι εξηγήσεις που θα δώσει, τότε να μην παραπεμφεί σε δίκη).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ο Ιερόθεος, προσήλθε στα γραφεία της Ιεράς Συνόδου και (σύμφωνα με την απόφαση της καθαιρέσεως) επί **τέσσερις ημέρες**⁶²¹ έδιδε τις απαιτούμενες εξηγήσεις, απολογούμενος για όσα τον κατηγορούσαν, ενώπιον του Τριφυλλίας Παΐσιου, που, ως μέλος της Ιεράς Συνόδου, είχε επιφορτισθεί με το έργο αυτό. Όμως, την τέταρτη ημέρα, ο Ιερόθεος, άρχισε να κατηγορεί τον Θεοφάνη Σιατιστέα ως εχθρό του και ότι δεν δέχεται ως έγκυρες τις ανακρίσεις που εκείνος διεξήγαγε. Μετά από αυτό, ο Ιερόθεος, δεν εμφανίστηκε πλέον στην Ιερά Σύνοδο, προκειμένου να συνεχισθεί η ανάκρισή του⁶²² από τον Τριφυλλίας Παΐσιο.

Έπειτα από αυτή τη συμπεριφορά, η Σύνοδος, του έστειλε στις 24 Φεβρουαρίου 1847 έγγραφο, δια του οποίου, τον καλούσε σε απολογία και όριζε όπως παρουσιασθεί ενώπιόν της, την επόμενη ημέρα 25 Φεβρουαρίου. Εκείνος, λαμβάνοντας το έγγραφο στις 24 Φεβρουαρίου, απάντησε αυθημερόν με έγγραφο στο οποίο δηλώνει πως δεν μπορεί να εμφανισθεί ενώπιον της Συνόδου και να δικασθεί, για τους εξής λόγους :

- «1.) Διότι αἱ ἐξετάσεις ἐγένοντο παρ' ἐχθροῦ τοῦ, ὡς εἶρηται·
- 2.) Διότι ἡ Σύνοδος δέν εἶναι τό ἀρμόδιον αὐτοῦ δικαστήριον·
- 3.) Διότι ἐπίσκοποι ἄνευ ἐπισκοπῶν δέν δύνανται νᾶ δικάσουν αὐτόν ἐπισκοπήν ἔχοντα».

Επί των ισχυρισμών του Ιερόθεου, η Ιερά Σύνοδος έκανε τα εξής σχόλια :

1. Σχετικά με την εξαίρεση του Θεοφάνους Σιατιστέως, επειδή τάχα διάκειται δυσμενώς προς τον Ιερόθεο, δεν ισχύει κάτι τέτοιο, διότι δεν προκύπτει από πουθενά η αιτία αυτής της εχθρότητας που επικαλείται ο Ιερόθεος⁶²³. Ακόμη και στις από 19 Ιουνίου 1846⁶²⁴ και 24 Φεβρουαρίου 1847 επιστολές του που κάνει λόγο ο Ιερόθεος για την εχθρότητα αυτή, δεν αναφέρεται κανένα περιστατικό που να δικαιολογεί την ύπαρξη εχθρότητας, και ως εκ τούτου, η αόριστη και αναπόδεικτη αναφορά περί έχθρας δεν μπορεί να θεωρηθεί νόμιμος λόγος εξαιρέσεως.

⁶²¹ Από τα έγγραφα του Αρχείου της Ιεράς Συνόδου προκύπτει πως οι ανακρίσεις διεξήχθησαν σε τρεις ημέρες και όχι τέσσερις. Συγκεκριμένα, οι ανακρίσεις διεξήχθησαν κατά την Τρίτη 18, την Τετάρτη 19 και την Παρασκευή 21 Φεβρουαρίου 1847.

⁶²² Από τα πρακτικά των ανακρίσεων στο Αρχείο της Ιεράς Συνόδου, προκύπτει ότι η ανάκριση του Ιεροθέου πραγματοποιήθηκε σε τρεις ημέρες και συγκεκριμένα στις 18, 19 και 21 Φεβρουαρίου 1847.

⁶²³ Γεγονός το οποίο και εμείς επισημάναμε ήδη.

⁶²⁴ Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε, πως διαπιστώνεται κάποια ανακολουθία στην πράξη της Ιεράς Συνόδου, δεδομένου ότι, σε άλλο σημείο αναφέρονταν ότι ο Ιερόθεος έθεσε θέμα εξαιρέσεως του Σιατιστέως την τέταρτη ημέρα των ανακρίσεων (η οποία επιπλέον δεν προκύπτει ότι πραγματικά υπήρξε), δηλαδή, κατά μήνα Φεβρουάριο του έτους 1847, ενώ, εδώ αναφέρεται η πραγματικότητα, ότι δηλαδή, είχε θέσει το θέμα αυτό ενώριτα, από της τοποθετήσεως του Σιατιστέως και συγκεκριμένα από 19 Ιουνίου 1846. Την επιστολή αυτή του Ιεροθέου, δυστυχώς, δεν έχουμε εντοπίσει ακόμη.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

2. Σχετικά με το αν η Σύνοδος είναι αρμόδιο δικαστήριο να τον δικάσει και αν μπορούν να μετέχουν στη διαδικασία Επίσκοποι χωρίς Επισκοπή, αναφέρεται ότι, η Σύνοδος, *«ἀναγκαία συνεπεία τῆς Ἑλληνικῆς αὐτονομίας, ευστάθῃ διὰ νόμου»*, ο οποίος Νόμος, όχι μόνο ισχύει ακόμη, εφόσον δεν καταργήθηκε από άλλο, αλλά έχει επικυρωθεί, αναγνωριστεί και επιβεβαιωθεί, με διάφορες πράξεις της Κυβερνήσεως και της Νομοθετικής εξουσίας, πρίν αλλά και μετά την καθιέρωση του Συντάγματος, και ως εκ τούτου, αποδεικνύεται το κύρος και η νομιμότητα της Συνόδου. Εφόσον λοιπόν, η σύνθεση της Συνόδου είναι νόμιμη, σύμφωνα με τους Νόμους της πολιτείας, είναι ανυπόστατος ο ισχυρισμός του Ιεροθέου, ότι δεν είναι νόμιμη και νομίμως συγκροτημένη⁶²⁵. Προς επιβεβαίωση της νομιμότητάς της η Σύνοδος επικαλείται, τα από 23 Ιουλίου και 15 Αυγούστου 1833 Διατάγματα, ιδιαίτερα τα άρθρα 16 και 17 του πρώτου και 5 του δευτέρου, δια των οποίων προκύπτει ότι *«ἡ Σύνοδος ἔχει ὑπερτάτην δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπὶ τῶν πειθαρχικῶν παραπτώματων αὐτῶν δυναμένη νομίμως, νᾶ δικάζῃ καὶ νᾶ ἐπιβάλλῃ ποινὰς ἐπιπλήξεων, προστίμων, σωματικοῦ περιορισμοῦ, ἀργίας καὶ καθαιρέσεως»*.

Επειδή λοιπόν, προκειται για πειθαρχικά παραπτώματα του Ακαρνανίας, η Σύνοδος, είναι η μόνη αρμόδια να ενεργήσει ανακρίσεις και να δικάσει τον Ακαρνανίας, όπως είχε πράξει και κατά το παρελθόν, τον Απρίλιο του έτους 1844.

Για τους ανωτέρω λόγους, η Σύνοδος, στις 26 Φεβρουαρίου 1847 κάλεσε «εκ δευτέρου» προς απολογία τον Ιερόθεο, επειδή παρατήρησε ότι οι κατήγοροι και οι μάρτυρες δεν αποτελούν περιπτώσεις που να εμπίπτουν στις εξαιρέσεις που επιβάλλει ο **στ'** κανόνας της Β' Οικουμενικής Συνόδου, τον οποίο και παραθέτει αυτούσιο στη συνέχεια της Πράξεως⁶²⁶. Έπειτα, η Σύνοδος μνημονεύει τον **οε'** κανόνα των Αγίων Αποστόλων και τον **κδ'** κανόνα της Δ' Οικουμενικής Συνόδου, εκ των οποίων, ο πρώτος δεν δέχεται μαρτυρία αιρετικού ή ενός και μόνου προσώπου⁶²⁷, ο δέ δεύτερος, δεν δέχεται αδιακρίτως τους μάρτυρες αν δεν εξετασθεί προηγουμένως η υπόληψη ενός εκάστου. Κανένας από τους κατηγορούς ή τους μάρτυρες δεν εμπίπτει στις εξαιρέσεις των ανωτέρω κανόνων, αλλά όλοι τους, κληρικοί και λαϊκοί, είναι πιστοί Ορθόδοξοι Χριστιανοί, χρηστών ηθών και τιμίας διαγωγής, χαίρουν δε της υπολήψεως του κοινού, και, δεν είναι αιρετικοί, αποβεβλημένοι ή ακοινώνητοι.

⁶²⁵ Εδώ, θα πρέπει να σχολιάσουμε το γεγονός ότι η Σύνοδος προσπαθώντας να βρεί έρεισμα αρμοδιότητάς της ως Συνοδικού Δικαστηρίου και να δικαιολογήσει την ύπαρξή της ως τοιούτου, καταφεύγει στους Νόμους της Πολιτείας, ενώ συγχρόνως, «ποιείται τήν νῆσσαν» σχετικά με τους Ιερούς Κανόνες, βάσει των οποίων, ο Ιεροθεός θέτει ζήτημα συγκροτήσεως της Ιεράς Συνόδου και λειτουργίας της, ως Συνοδικού Δικαστηρίου.

⁶²⁶ Σύμφωνα με τον στ' κανόνα της Β' Οικ. Συνόδου, δεν γίνονται δεκτοί ως κατήγοροι, η μάρτυρες κατηγορίας κατά επισκόπου, οι αιρετικοί, οι απόβλητοι και ακοινώνητοι, καθώς και οι τελούντες υπο κατηγορία, (για το τελευταίο, άξιον μνημονεύσεως είναι το «νομικόν θέσφατον» το οποίον λέγει : «ἐνοχος, ἐνοχον οἱ ποιεῖ»).

⁶²⁷ Εδώ, ενθυμούμεθα έτερον «νομικόν θέσφατον», το οποίον λέγει : «εἷς μάρτυς, οὐδείς μάρτυς».

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Μετά την δεύτερη πρόσκληση, ο Ιερόθεος πάλι δεν εμφανίστηκε στη Σύνοδο, αλλά έστειλε επιστολή με ημερομηνία 28 Φεβρουαρίου 1847, προβάλλοντας και πάλι τους ίδιους λόγους αρνήσεως, η Σύνοδος, με το από 7 Μαρτίου 1847 έγγραφο, τον κάλεσε για τρίτη και τελευταία φορά να εμφανισθεί ενώπιόν της την 11^η Μαρτίου, και τούτο, λόγω επιεικίας, μήπως εμφανιστεί και προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία που να δικαιολογούν την πρότασή του περί εξαιρέσεως κάποιων προσώπων από τη διαδικασία. Αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, τότε η Σύνοδος δεν θα αποποιούνταν την απόδοση του δικαίου στον Ιερόθεο. Επειδή λοιπόν, ο Ιερόθεος δεν εμφανίστηκε πάλι, αλλά έστειλε νέα επιστολή με ημερομηνία 11 Μαρτίου, επιμένοντας στα όσα είχε αναφέρει σε προηγούμενες επιστολές του, η Σύνοδος, συσκέφθηκε με βάση τα έγγραφα που υπήρχαν στο φάκελο της υποθέσεως. Ακολουθώντας, αναφέρεται σε συγκεκριμένες κατηγορίες κατά του Ιεροθέου, αρχίζοντας από την περί Σιμωνίας. Στην πράξη αναφέρεται ο τόπος καταγωγής η εφημερίας καθενός και το ποσό που κατέβαλλε ο καθένας εκ των ιερέων που χειροτονήθηκαν «επί χρήμασι». Παραθέτουμε τα ονοματεπώνυμα και τον τόπο καταγωγής η εφημερίας των ιερέων αυτών, όχι όμως τα ποσά, τα οποία είναι περίπου τα ίδια και κυμαίνονται από 25 μέχρι 45 τάλληρα.

Πρώτη κατηγορία : «Περί Σιμωνίας».

Οι ιερείς που αναφέρονται ότι χειροτονήθηκαν «επί χρήμασι», είναι οι εξής :

1. Αθανάσιος παπα Πάνου Νεοχωρίτης, εφημέριος Βονίτσης.
2. Κωνσταντίνος Χρυσόπουλος, εκ Χρυσοβίτσης.
3. Πέτρος Παπαιωάννου, εκ Κοζίτσης.
4. Σπύρος Παπαιωάννου, εκ Περίστας.
5. Γεωργίου Παναγιώτου, εκ Μποκίστας.
6. Χριστόδουλος Κατζαγκάς, εκ Μαχαλά.
7. Κωνσταντίνος Ανδροσοδημητρόπουλος,
εξ' Ανδράνοβας (νυν Ασπρόπυργος Ευρυτανίας).
8. Δημήτριος Δασκαλόπουλος, εκ Πλατάνου.
9. Νικόλαος Παπαχριστόπουλος, εκ Βοϊτσάς (νυν Ελατόβρυση Αιτωλίας).
10. Ιωάννης Πετρόπουλος, εφημέριος Βλοχού.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στις ανακρίσεις ενώπιον του Τριφυλλίας Παΐσιου ο Ιερόθεος δήλωσε πως όλες αυτές οι κατηγορίες ήταν ασύστολα ψεύδη και δεν δέχθηκε πως απαιτούσε συγκεκριμένο χρηματικό ποσό για κάθε χειροτονία, αλλά ελάμβανε από τον καθένα ότι είχε δυνατότητα αλλά και ευχαρίστηση να δώσει, (σ.σ. όπως συνηθίζονταν εκείνη την εποχή και όπως έπραττε κάθε Επίσκοπος εκείνα τα χρόνια, λόγω της μη μισθοδοτήσεως των κληρικών από το Κράτος).

Στη συνέχεια αναφέρονται όπως και ανωτέρω τα στοιχεία των Ιερέων που χειροτονήθηκαν από τον Ιερόθεο, ενώ προηγουμένως εκείνος είχε επικυρώσει έγγραφα τα οποία έστειλε στη Σύνοδο με την ψευδή πληροφορία ότι πρόκειται για ιδιόχειρες αναφορές αυτών των προσώπων, ώστε να εξαπατηθεί η Σύνοδος, νομίζουσα πως ο κάθε υποψήφιος προς χειροτονία από αυτούς, γνώριζε γραφή και ανάγνωση, ενώ τα κείμενα αυτά, είχαν γράψει συνεργάτες του Ιεροθέου, όπως ο διάκονός του Βαρθολομαίος, ο οποίος έγραψε αρκετά τέτοια έγγραφα, αλλάζοντας το γραφικό του χαρακτήρα κάθε φορά, αλλά και οι υπηρέτες του Ιεροθέου σε άλλες περιπτώσεις, ενώ εκείνος πάντα τα επικύρωνε ως ιδιόχειρα των υποψηφίων, εν γνώσει του πως αυτό δεν είναι αληθές.

Δεύτερη κατηγορία : «Περί πλαστογραφίας».

Τα ονόματα των ιερέων που εμπλέκονταν στην κατηγορία αυτή είναι τα εξής :

1. Ανδρέας Γεωργακόπουλος, εκ Γρανίτσας.
2. Σπυρίδων Σωτηρόπουλος, εκ Βελβιτσάνων.

Στη συνέχεια σημειώνεται πως όλες οι αναφορές των προς χειροτονία, εγράφησαν με τον τρόπο αυτό και πως ο Ιερόθεος διέπραξε το αδίκημα της πλαστογραφίας, επειδή πάντοτε βεβαίωνε πως πρόκειται για κείμενα που εγράφησαν ιδιοχείρως από τον κάθε υποψήφιο. Ενώ, όπως προαναφέραμε η Σύνοδος είχε διαμορφώσει την άποψη ότι οι περισσότερες εγράφησαν από το διάκονο Βαρθολομαίο *«μεταποιοῦντος τό εἶδος τῆς γραφῆς»*. Σχετικά με την κατηγορία αυτή, ο Ιερόθεος κατά τις ανακρίσεις είχε απαντήσει, πως όντως επικύρωνε ως γνήσια και ιδιόχειρα τα κείμενα αυτά, *«καλή τῇ πίστει»*.

Τρίτη κατηγορία : «Ὅτι ιερουργῶν δέν ἐνδείκνυε τήν πρός τά θεία εὐλάβειαν».

Αναφέρεται περιστατικό ασέβειας του Ιεροθέου εν ώρα Θείας Λειτουργίας και χειροτονίας, σύμφωνα με το οποίο ο Ιερόθεος εξεστόμισε λόγια άπρεπα και έρριψε καταγής την λειτουργική φυλλάδα ή το αντιμήνσιον (σ.σ. δεν ήταν βέβαιο τι από τα δύο).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Εμπλεκόμενοι ήταν κάποιος ανώνυμος Ξηρομερίτης ο οποίος χειροτονήθηκε εκείνη την ημέρα πρεσβύτερος και κυρίως κάποιος Κωνσταντίνος Παπανικολόπουλος, εκ Τρανού Χωρίου, (σ.σ. εννοεί το Μεγάλο Χωριό Ευρυτανίας), ο οποίος, επρόκειτο εκείνη την ημέρα να χειροτονηθεί διάκονος αλλά δεν χειροτονήθηκε, επειδή δεν είχε όλο το συμφωνηθέν ποσόν και για το λόγο αυτό ματαιώθηκε η χειροτονία του, συγχρόνως δε, εισέπραξε τις ύβρεις και τις κατάρες του Ιεροθέου εν ώρα Θείας Λειτουργίας.

Τέταρτη κατηγορία : «Επί εξυβρίσει».

Όπου αναφέρονται μερικά περιστατικά κατά τα οποία ο Ιερόθεος εξύβρισε κάποιους ιερείς αλλά και τους κατοίκους της πόλεως Μεσολογγίου. Αναφέρονται βέβαια και στην κατηγορία αυτή τα ονόματα των εμπλεκομένων ιερέων που είναι τα εξής :

1. Αθανάσιος Κυρίτης, εφημέριος Αετού.
2. Πανάγος Ψωμάκης, εφημέριος Αγίου Παντελεήμονος Μεσολογγίου.
3. Παντελής Μανδραπύλιας.
4. Ιωάννης Κραββαρίτης.

Πέμπτη κατηγορία : Επέβαλε αργία σε ιερείς του, χωρίς την έγκριση της Ι.Σ.

Εμπλεκόμενοι ιερείς οι :

1. Ιωάννης Δημόπουλος, εκ Σαργιάδος.
2. Καλλίνικος Μαρακοβίτης, ιερομόναχος.
3. Αθανάσιος Κυρίτης, εφημέριος Αετού.
4. Κωνσταντίνος Οικονόμος, εφημέριος Σπολάϊτας.
5. Αθανάσιος Δασκαλόπουλος, εφημέριος Σπολάϊτας.

Έκτη κατηγορία : «Επί έπαιτεία».

Αφορούσε τις γραπτές η και προφορικές εκδόσεις αδειών σε ιερείς «επί επαιτεία», προκειμένου δηλαδή να ζητούν την οικονομική ενίσχυση των πολιτών, όχι μόνο για να εξασφαλίσουν τα προς το ζην ως πτωχοί, αλλά και προκειμένου να αποδώσουν στον Επίσκοπο, χρηματική αμοιβή για την έκδοση της αδείας, η τα οφειλόμενα από την χειροτονία του ο καθένας.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Εμπλεκόμενοι ήσαν οι εξής :

1. Δημήτριος Κωστόπουλος, εκ Περίστας.
2. Δημήτριος Μανόλης (η Μανέλης), εκ Περίστας.
3. Σπυρίδων Σωτηρόπουλος, εκ Βελβιτσάνου.

Στην απόφαση αναφέρεται πως ο Ιερόθεος κατά τις ανακρίσεις απάντησε σχετικά με την κατηγορία αυτή, ότι όντως εξέδιδε γραπτές άδειες, προκειμένου οι πτωχοί ιερείς να ζητούν την ελεημοσύνη των πιστών Χριστιανών προς ενίσχυσή τους, όπως συνέβη με τους ιερείς Κωνσταντίνο Παπα Νικολάου Σακελλίωνος, Δημήτριο Δασκαλόπουλο και άλλους, το έπραττε δε αυτό, επειδή στην περιοχή υπήρχε τέτοια «αρχαία συνήθεια». Η Σύνοδος δεν δέχεται όμως αυτή τη δικαιολογία, διότι και αν είναι ακόμη έτσι, δεν δικαιολογείται ο Επίσκοπος να πράττει κάτι το οποίο είναι έναντι των Νόμων του κράτους και των αποφάσεων της Ιεράς Συνόδου, που απαγόρευαν ρητώς, την έκδοση τέτοιου είδους αδειών από τους Επισκόπους.

Έβδομη κατηγορία : «Περί δόλου καί απάτης».

Αναφέρεται ότι ο ίδιος ο Ιερόθεος έγραψε μόνος του ένα έγγραφο που αφορούσε καταγγελία κατά του Ιερέως Νικολάου Χαλκιοπούλου, εφημερίου του Ιερού Ναού Αγίου Σπυρίδωνος Μεσολογγίου και υποχρέωσε κάποιους ιερείς του Μεσολογγίου μεταξύ των οποίων και τον Αρχιερατικό Επίτροπο Ιωάννη Κραββαρίτη να την υπογράψουν. Στον δισταγμό του ιερέως Ιωάννου Κραββαρίτη να υπογράψει μήπως αυτό καταστεί επιζήμιο για τον ιερέα Χαλκιοπούλο που «είναι φαμαιλίτης», ο Ιερόθεος απάντησε πως δεν πρόκειται να πάθει κανένα κακό, απλώς χρειάζεται αυτό το έγγραφο μόνο και μόνο για τον εκφοβισμό και το σωφρονισμό του εν λόγω ιερέως. Αντίθετα, όμως, από τη διαβεβαίωση αυτή, μόλις έλαβε τις υπογραφές των ιερέων, βασιζόμενος στο έγγραφο αυτό, προέβη στη δυσμενή του Χαλκιοπούλου μετάθεση, από τον Καθεδρικού Ναού του Αγίου Σπυρίδωνος Μεσολογγίου, στην πτωχή ενορία Βάρνακα Ξηρομέρου.

Όγδοη κατηγορία : «Χειροτονία άνευ έγκρίσεως τής Συνόδου».

Στην οποία αναφέρεται, ότι ο Ιερόθεος στις 20 Ιανουαρίου 1843 πρότεινε προς χειροτονία τον Σπυρίδωνα Παπακωνσταντίνου, προκειμένου να αναλάβει την εξυπηρέτηση τεσσάρων μικρών χωριών της περιοχής Θέρμου. Η Ιερά Σύνοδος, όμως, γνωρίζουσα ότι στα χωριά αυτά υπηρετούσαν ήδη, δύο έτεροι ιερείς, ο Αθανάσιος Χρήστου και ο Γεώργιος

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Πιτούρας, ζήτησε τότε να μάθει τι απέγιναν οι ιερείς εκείνοι. Ο Ιερόθεος όμως, όχι μόνο δεν απάντησε στο ερώτημα της Συνόδου αλλά προέβη, άνευ εγκρίσεώς της, στις χειροτονίες του εν λόγω, στις 6 και 7 Φεβρουαρίου 1845.

Έννατη κατηγορία : «Χειροτονίες πρό τῶν ἐγκρίσεων τῆς Συνόδου».

Σύμφωνα με την κατηγορία αυτή, ο Ιερόθεος υπέβαλλε κανονικά προς την Ιερά Σύνοδο τα σχετικά με δύο χειροτονίες έγγραφα, αλλά προέβη στις χειροτονίες πριν εκδοθούν οι σχετικές εγκριτικές αποφάσεις της Συνόδου. Κατά τούτο, στις 8 Σεπτεμβρίου 1845 χειροτόνησε τον εκ Μποκίστας, Γεώργιο Παναγιώτου η Παναγιωτόπουλο, ενώ η εγκριτική απόφαση εκδόθηκε στις 25 Σεπτεμβρίου 1845. Όπως επίσης, το αυτό έπραξε στις 9 Σεπτεμβρίου 1845, που χειροτόνησε τον εκ Συνίστας Πέτρο Συρμόπουλο, ενώ η εγκριτική απόφαση εκδόθηκε στις 26 Σεπτεμβρίου 1845.

Δέκατη κατηγορία : «Ψευδή πιστοποιητικά διδασκάλων».

Αποδίδεται στον Ιερόθεο ότι για όλες τις χειροτονίες που είχε κάνει, τα πιστοποιητικά που έστειλε σχετικά με το ότι οι υποψήφιοι προς χειροτονία είχαν διδαχθεί την Ιερά Ιστορία και την Ιερά Κατήχηση, ήταν όλα ψευδή. Τα χορήγησαν δε «οι δημοδιδάσκαλοι», είτε «κατά χάριν», είτε «διά δωροδοκίας» !!! Αυτό συνέβη εν γνώσει του Ιεροθέου και λόγω της σπουδής του, να προβαίνει άμεσα στην χειροτονία κάθε ενδιαφερομένου, διότι, *«ἀπέβλεπεν εἰς μόνην τήν ἐκ τοῦ αἰσχροῦ ἐμπορίου τῆς χειροτονίας χρηματολογίαν»*. Διαφορετικά θα προέβαινε σε εξέταση κάθε υποψηφίου, ώστε να διαπιστώσει αν όντως είχε διδαχθεί αυτά τα μαθήματα και κατόπιν να δεχθεί τα πιστοποιητικά ως έγκυρα.

Ενδέκατη κατηγορία : «Τέλεση χειροτονιών άνευ ανάγκης».

Με την κατηγορία αυτή ενοχοποιείται ο Ιερόθεος ως αποσπάσας τις εγκρίσεις της Ιεράς Συνόδου για χειροτονίες πολλών ιερέων στην Επισκοπή του, χωρίς όμως να υπάρχει ανάγκη εφημερίου στο χωριό για το οποίο προτάθηκε να χειροτονηθεί ο καθένας από αυτούς. Αξιοπερίεργες είναι οι περιπτώσεις που αναφέρονται ως παραδείγματα, ότι δηλαδή στο χωριό Περίστα για το οποίο χειροτόνησε το Σπύρο Παπακωνσταντίνου, υπήρχαν ήδη 10 ιερείς (!!!), ενώ στο χωριό Λεπτοκαρυά για το οποίο χειροτόνησε τον Κωνσταντίνο Σακελλίωνος, υπήρχαν ήδη 9 ιερείς (!!!). Για το λόγο αυτό, τόσο οι δύο προαναφερθέντες όσο και όλοι οι υπόλοιποι, εφόσον δεν είχαν ενορία να εφημερεύουν, αναγκαστικά βγήκαν στην επαιτεία.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Δωδέκατη κατηγορία : «Επί χειροδικεία».

Παραθέτουμε αυτούσιο το κείμενο της κατηγορίας αυτής, το οποίο έχει ως εξής :
«Ότι παραλαβών ἐκ τῆς μονῆς Τατάρνης διάκονον τινά, εἰκοσαετῇ τὴν ἡλικίαν, Ἰάκωβον Νικολάου ὀνομαζόμενον, καὶ ἄκοντος τοῦ γέροντος αὐτοῦ Δαμιανοῦ ἔδειρεν αὐτόν ἀπανθρώπως τὴν 25ῃν Ἰανουαρίου 1843».

Δέκατη τρίτη κατηγορία : «Περί συγχωρήσεως ἐλθόντων εἰς παράνομον γάμον».

Η κατηγορία αυτή έχει ως εξής : Απουσιάζοντας του Ιεροθέου εκ της Επισκοπής του και ευρισκομένου στην Αθήνα, τελέστηκε γάμος μεταξύ συγγενών⁶²⁸ τον οποίο ο Ιερόθεος αρχικά «απεκήρυξεν...δι' ἐπισήμου αὐτοῦ πράξεως ἀπὸ 17 Ἀπριλίου 1844, ἀναγνωσθείσης καὶ ἐπ' ἐκκλησίας», όταν όμως επανήλθε στο Μεσολόγγι, αφ' ενός μεν συγχώρησε τους παρانونως συζευχθέντας, αφ' ετέρου δε, επέπληξε τον πνευματικό που τους είχε επιβάλλει «πνευματικὴν ποινήν». Τα γεγονότα καθώς και το διάλογο μεταξύ Ιεροθέου και πνευματικού, επιβεβαιώνουν γνωστοί ιερείς του Μεσολογγίου, των οποίων τα ονόματα εμπλέκονται και σε άλλες κατηγορίες εναντίον του Επισκόπου και ως εκ τούτου, θα μπορούσαμε να πούμε πως εντάσσονται αν όχι στους διώκτες, οπωσδήποτε στους κατηγορούς του Ιεράρχου.

Δέκατη τέταρτη κατηγορία : «Περί εγκαινίων».

Σύμφωνα με την κατηγορία αυτή ο Ιερόθεος εγκαινίασε τον Ιερό Ναό της ενορίας Γραμματικών Αιτωλίας, χωρίς να τελέσει εσπερινό την παραμονή και Θεία Λειτουργία κατά την τέλεση των εγκαινίων. Συνεπικουρούμενος δε μόνο από ένα διάκονο και χωρίς να λάβει μέρος ούτε ένας πρεσβύτερος, φορώντας μανδύα, επιτραχήλιο και ωμοφόριο, τέλεσε μόνο τα εγκαίνια και αναχώρησε για Αγρίνιο.

628 Ο γαμβρός με τη νύφη ήταν δεύτερα ξαδέλφια. Επίσης ο πατέρας του γαμβρού είχε βαπτίσει τη νύφη. Άρα, σύμφωνα με τα δεδομένα της εποχής, υπήρχε συγγένεια εξ' αίματος, αλλά και πνευματική συγγένεια μεταξύ των δύο αυτών συζύγων. Σήμερα, όμως, η πρακτική της Εκκλησίας, είναι σύμφωνη με την πρακτική Ιεροθέου... που συγχώρησε το συγκεκριμένο ζεύγος. Όπως προκύπτει από την επίσημη ιστοσελίδα της Εκκλησίας της Ελλάδος : «.....κωλύεται ο γάμος μεταξύ συγγενών εξ αίματος απεριόριστα σε ευθεία γραμμή (ανιόντες, κατιόντες, δηλ. πάπποι, γονείς, τέκνα, έγγονοι κ.λπ.) και σε πλάγια γραμμή έως και τον τέταρτο βαθμό (κωλύονται μέχρι και οι πρώτοι εξάδελφοι) κωλύεται ο γάμος του (της) αναδόχου (νονού) και των γονέων του, μετά της βαπτισθείσης και τανάπαλιν (πνευματική συγγένεια). Για τα πνευματικά αδέλφια, τους αναδεκτούς δηλαδή με κοινό ανάδοχο, δεν υφίσταται κώλυμα θρησκευτικού γάμου μεταξύ τους (όπως εσφαλμένως και κατ' έθος επικράτησε σε πολλές περιοχές της χώρας μας). Πρβλ. «Προϋποθέσεις τελέσεως θρησκευτικού γάμου για την Εκκλησία της Ελλάδος», σσ. 4-5, [www.ecclesia.gr > dogmatics-0001, \(9-10-2020\).](http://www.ecclesia.gr/dogmatics-0001_9-10-2020)

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Δέκατη Πέμπτη κατηγορία : «Περί σφετερισμοῦ ὑφάσματος».

Η κατηγορία αυτή είναι βασισμένη στις μαρτυρίες των επιτρόπων του Ι.Ν. Αγίου Παντελεήμονος Μεσολογγίου, οι οποίοι είχαν καταθέσει πως ο Ιερόθεος, ενώ επρόκειτο να τελέσει τα εγκαίνια του ναού αυτού, ζήτησε και έλαβε το εκ *«τριάκοντα δύο πήχεων»* λινό ύφασμα, που προωρίζονταν για κατασάρκιο της Αγίας Τραπέζης προκειμένου να ράψει ειδικό σάκκο για τα εγκαίνια και επομένως, *«ὡς κατασάρκιον ἐτέθη, καναβάτσα, ὁ ἐστὶ χονδρόπανον»*, δηλαδή άλλο ευτελέστερο ύφασμα, επίσης, ότι στα εγκαίνια τελικά δεν φορούσε αυτό που είχε ζητήσει και έλαβε, αλλά... *«ἐφόρει ἓνα παλαιόν ἐξ' ἄλλου πανίου»*.

Δέκατη ἑκτη κατηγορία : «Χειροτονία ἄνευ ἀναγνώσεως τῶν τελεστικῶν εὐχῶν».

Τον εφημέριο του χωρίου «Κεράσοβον» Χαράλαμπο Οικονόμου, σύμφωνα με την κατηγορία αυτή, χειροτόνησε, (σ.σ. αλλά ουσιαστικά δεν χειροτόνησε) ο Ιερόθεος, εφόσον σύμφωνα με τις μαρτυρίες αρκέσθηκε μόνο στο «*Ἡ Θεία Χάρις....*» κ.τ.λπ. χωρίς να αναγνώσει τις τελεστικές ευχές λόγω του ότι δεν είχε μαζί του την Αρχιερατική φυλλάδα ή το μεγάλο ευχολόγιο. Για το θέμα αυτό ο Ιερόθεος είχε απολογηθεί, πως έχει πάντα μαζί του τόσο το Αρχιερατικό όσο και το Μέγα Ευχολόγιο και πως όλα αυτά είναι ψέματα.

Δέκατη ἑβδομη κατηγορία : «Περί χειροτονίας ἀναξίου».

Σύμφωνα με την κατηγορία αυτή, τον Απρίλιο του 1846 ο Ιερόθεος τέλεσε στη Μαγούλα, την εις πρεσβύτερον χειροτονία του Γερασίμου Πιστόλα, ενώ δεν υπήρχε ανάγκη εφημερίου, δεδομένου ότι το χωριό αυτό είχε μόνο 36 οικογένειες και υπήρχαν εκεί ήδη δύο ιερείς, ο ιερέας Χρήστος Ράγκος και ο ιερομόναχος Ζαχαρίας. Επίσης, ο χειροτονηθείς είχε κατηγορηθεί εν έτει 1840 και η υπόθεσή του είχε φθάσει στα δικαστήρια. Αντίθετα ο Ακαρνανίας βεβαίωσε πως χαίρει γενικής εκτιμήσεως ο εν λόγω κληρικός του. Εκτός αυτών, στα έγγραφα της χειροτονίας ο Ιερόθεος τον είχε παρουσιάσει ως έγγαμο, η αλήθεια, όμως, είναι πως η σύζυγός του είχε αποβιώσει τέσσερα έτη προ της χειροτονίας. Επίσης η αναφορά που όφειλε να γράψει ο προς χειροτονία υποψήφιος και είχε βεβαιώσει ο Ιερόθεος ως ιδιόχειρη του υποψηφίου, ήταν «*νόθος*», δεδομένου ότι δεν γράφτηκε από τον ίδιο. Επομένως, ο Ακαρνανίας έλεγε ψέματα προς τη Σύνοδο σχετικά με το πρόσωπο αυτό όταν έγραφε ότι *«...εἶναι ἑγγαμος, ὅτι εἶναι καλῆς διαγωγῆς, καί ὅτι ἀναγινώσκει καλῶς καὶ γράφει...»*, ο Ακαρνανίας, όμως, δήλωσε στις ανακρίσεις *«ὅτι οὕτως ἔχει ἢ μόνη ἀλήθεια»* (όπως δηλαδή πιστοποιούσε στα έγγραφα), η Σύνοδος όμως πιστεύει πως *«...ἡ ἀλήθεια αὐτῇ, εἶναι ψεῦδος προφανές»*.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Δέκατη όγδοη κατηγορία : «Περί χειροτονίας (άλλοδαποῦ) διά ψεύδους καί ἀπάτης».

Στις 23 Απριλίου 1846 ο Ιερόθεος χειροτόνησε στη Γουριά Μεσολογγίου εις πρεσβύτερον, τον Κωνσταντίνο Αναστασίου από την Κούτση, Τσαμουριάς Ηπείρου. Η χειροτονία αυτή σύμφωνα με το κατηγορητήριο τελέσθηκε «διά ψεύδους καί ἀπάτης», για τους εξής λόγους :

1. Διότι, ο Ιερόθεος παρουσίασε αυτόν ως Έλληνα υπήκοο, παρότι δεν είναι εγγεγραμμένος σε κανένα Δήμο. Εκτός αυτού δε, τον παρουσίασε ως κάτοικο Γουριάς, ενώ κατοικούσε στο Νεοχώρι Αιτωλικού, απ' όπου κατάγεται η σύζυγός του, την οποία ενυμφεύθη τον Φεβρουάριο του έτους 1846.

2. Διότι, η αναφορά που όφειλε να γράψει ο υποψήφιος ιδιοχείρως, δεν εγράφη ούτε υπεγράφη από εκείνον, αλλά κατ' εντολήν του Ιεροθέου, από τον πρώην εφημέριο Γουριάς Δημήτριο Κότση, (ο οποίος εν τω μεταξύ εκοιμήθη), εν συνεχεία δε, ο Ιερόθεος την είχε επικυρώσει ως ιδιόχειρη και την είχε στείλει στην Ιερά Σύνοδο.

3. Διότι, στα έγγραφα της χειροτονίας είχε παρουσιάσει ο Ιερόθεος τον υποψήφιο, ως έχοντα ηλικία 30 ετών, ενώ ήταν 27.

4. Διότι, ενώ προτάθηκε προς χειροτονία, ως αναγκαίος για την ενορία Γουριάς, «οὔτε κὰν ἐπάτησεν ἐκεῖ», εφημερεύων «εἰς Μαστρον».

5. Διότι, στα έγγραφα ο Ιερόθεος έγραφε πως «ὁ προτεινόμενος ἀπολαμβάνει παρ' ὅλων τῶν συμπολιτῶν τοῦ τήν ὑπόληψιν, ἐνῶ αὐτός οὔτε συμπολίτης τῶν εἶναι οὔτε συγκάτοικος αὐτῶν».

6. Διότι, παρά το γεγονός ότι υπάρχει πιστοποιητικό δημοδιδασκάλου, ο χειροτονηθείς δεν είχε διδαχθεί τα μαθήματα που έπρεπε, δηλαδή την Ιερά Ιστορία και την Ιερά Κατήχηση.

Δέκατη ένατη κατηγορία : «Περί χειροτονίας, ἔχοντος κώλυμα ἱερωσύνης».

Υπάρχει εκτενέστατη αναφορά στο θέμα αυτό, πλήρης καταγραφή των γεγονότων, καταγραφή πλήθους ονομάτων των εμπλεκομένων προσώπων, σχετικά με την πολύκροτη υπόθεση, του εκ Κοριτσάνης της Ηπείρου καταγομένου, εν Κατοχή δε Αιτωλίας διαμένοντος τότε, Ιερέως Κωνσταντίνου Σκάρα, ο οποίος χειροτονήθηκε, έχοντας (;) κώλυμα ιερωσύνης.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Η κατηγορία που αποδόθηκε στον Ιερόθεο είναι ότι, ενώ γνώριζε εκ των προτέρων ότι ο υποψήφιος προς χειροτονία είχε κώλυμα ιερωσύνης, εν τούτοις, προχώρησε στις χειροτονίες αυτού, οι οποίες έγιναν στις 2 Φεβρουαρίου 1846 στη Μαγούλα και στις 3 Φεβρουαρίου 1846 στο Νεοχώρι. Προέβη δε στις εν λόγω χειροτονίες μόνο και μόνο προκειμένου να εισπράξει από το Σκάρα, το συμφωνηθέν ποσό, που ήταν 150 δραχμές. Από τα πλέον αξιοπερίεργα της υποθέσεως είναι το αφήγημα, του και σε άλλες υποθέσεις κατηγορού του Ιεροθέου, ιερέως Χρήστου Ράγκου, εφημερίου Μαγούλας. Ο ιερέυς αυτός, ο και πνευματικός, είχε καταθέσει στις ανακρίσεις, αφηγούμενος με κάθε λεπτομέρεια τα συμβάντα, πως κατ' εντολήν του Ιεροθέου δέχθηκε την εξομολόγηση του Κων/νου Σκάρα την πρωΐαν της εις διάκονον χειροτονίας του (2-2-1846) εντός του Ιερού Ναού Μαγούλας και μετά το πέρας της εξομολογήσεως έδωσε εσπευσμένα την απαιτούμενη συμμαρτυρία. Μετά ταύτα, προσήλθε στον Ιερό Ναό, ο αφ' εσπέρας της προηγούμενης ημέρας αφιχθείς στην Μαγούλα και διαμείνας εκεί εκείνο το βράδυ Ιερόθεος, ο οποίος, χειροτόνησε διάκονο τον Σκάρα. Την επομένη δε, 3 Φεβρουαρίου 1846, χειροτόνησε πρεσβύτερο τον Σκάρα, στην ενορία Κατοχής. Από τα αναφερόμενα στη συνέχεια, προκύπτει ότι ο Σκάρας μετέβη στην Αθήνα και ανακρίθηκε από τον Τριφυλίας Παΐσιο, όπως και ο Ιερόθεος. Ο Σκάρας κατά την ανάκριση, δεν παραδέχθηκε την ύπαρξη κωλύματος και είπε επίσης, ότι απέκρυψε τις ήδη προ της χειροτονίας του υπάρχουσες κατηγορίες εναντίον του, τόσο από τον πνευματικό, που, του έδωσε τη συμμαρτυρία, όσο και από τον Επίσκοπο Ιερόθεο. Η Ιερά Σύνοδος δεν επείσθη ούτε για την μη ύπαρξη κωλύματος του Σκάρα, αλλά ούτε και για το ότι ο Ιερόθεος δεν είχε γνώση περί του κωλύματος αυτού, γι' αυτό και στη συγκεκριμένη απόφασή της αναφέρει :

«...ὁ ἐπίσκοπος καίτοι γινῶσιν ἔχων προηγουμένως, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ῥηθέντος Σκάρα εἶναι εἰς βαθμόν τοιοῦτον ἐπιλήψιμος, ὥστε κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας ἐκωλύετο ἡ χειροτονία αὐτοῦ, ἐτέλεσεν ὁμως αὐτὴν ἐπὶ τοσοῦτον κατεσπευσμένως, ὥστε συνάγεται ἀριδὴλως ἡ βεβαιότης, ὅτι διὰ νᾶ λάβῃ τὰς προσφερθείσας αὐτῷ ἑκατὸν πεντήκοντα δραχμάς παρέβλεψεν ἀθεμίτως τὸ οὐσιωδέστερον ἐκ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ...».

Στην απόφαση της καθαιρέσεως μνημονεύεται και απόσπασμα από την ενώπιον του Τριφυλίας Παΐσιου, κατάθεση του Βουλευτή Γεωργίου Γουλιμή, το οποίο έχει ως εξής :

«...καθὸ χρηματίσας δέκα ἔτη δήμαρχος Ωλενείας καί τρία ἤδη ἔτη ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, λέγω ὅτι εὐχῆς ἔργον ἦτο, νᾶ λάβῃ πρόνοιαν ἡ Σύνοδος Ν' ἀπαλλάξῃ τὸν λαὸν ἐκεῖνον, ἀπὸ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοιοῦτου ἐπισκόπου, διότι ἡ διαγωγή αὐτοῦ δέν εἶναι Ἀρχιερατικὴ...».

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Κατόπιν όλων αυτών, η Ιερά Σύνοδος ήχθη στην απόφαση της καθαιρέσεως του Ιεροθέου, ερειδομένη επί των εξής Ιερών Κανόνων : Τον β' της Δ' Οικουμενικής Συνόδου, τον κβ' της ΣΤ' Οικουμενικής Συνόδου, τον ε' της Ζ', τον κθ' των Αποστόλων, τον θ' της Πρωτοδευτέρας, (τον ε' της εν Αντιοχείας), τον δ' της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου, τον ιδ' της ΣΤ' Οικουμενικής Συνόδου, τον ια' της εν Νεοκαισαρείας.

Έπειτα, υπεισέρχεται στην περίπτωση του Κωνσταντίνου Σκάρα, για την οποία κάνει λόγο ότι επί της αποφάσεώς της, εβασίσθη εις : τον ξα' κανόνα των Αγίων Αποστόλων, τον θ' της Α' Οικουμενικής Συνόδου, τον θ' του Θεοφίλου Αλεξανδρείας. Έπειτα εξηγεί τους λόγους της επιείκειάς της προς τους χειροτονηθέντας επί χρήμασι υπό του Ιεροθέου ιερείς, αναφέροντας το περιστατικό που «πρωταγωνίστησε» ο διαβόητος Σίμων ο Μάγος, (πραξ. η', 18-20) και μνημονεύοντας συγχρόνως τον η' κανόνα του Μεγάλου Βασιλείου. Καταλήγει δε ως ακολούθως :

«...Δια τούς λόγους τούτους· Ἡ Σύνοδος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν καί τούς ἀπό 23 Ἰουλίου καί 15 Αὐγούστου 1833 νόμους τῆς Επικρατείας·

α). Απορρίπτει ὡς ἀνισχύρους ὅλους τούς προεκτεθέντας λόγους τοῦ κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν Ἀκαρνανίας καί Αἰτωλίας Μητροπολίτου Κυρίου Ἱεροθέου.

Β). Κηρύττει ἐαυτήν ἀρμοδίαν τοῦ νᾶ δικάσῃ ἐπὶ τῶν κατ' αὐτοῦ κατηγοριῶν.

Γ). Αποφαίνεται αὐτόν καθηρημένον τοῦ οὐ φέρει ὑψηλοῦ ἀξιώματος τῆς Ἀρχιερωσύνης, ἀλλότριον παντός ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ ὑπάρχοντα, καί ἔκπτωτον τῆς ἥς εἶχε μέχρι τοῦδε ἐπισκοπῆς.

δ'). Αποφαίνεται ὡσαύτως καθηρημένον τῆς ἱερωσύνης τόν ὑπ' αὐτοῦ παρανόμως εἰς πρεσβύτερον χειροτονηθέντα Κωνσταντῖνον Π. Σκάραν.

ε). Ὑποβάλλει κατὰ συγκατάβασιν καί ἐπιείκειαν τούς παρ' αὐτοῦ ἐπὶ χρήμασι χειροτονηθέντας, τούς ἐν τῇ παρουσίᾳ ἀποφάσει ὀνομαστί ἀναφερομένους πρεσβυτέρους ὑπὸ τρίμηνον ἀργίαν πάσης ἱεροπραξίας.

Ἐγένετο καί ἐξεδόθη ἐν Ἀθήναις τὴν ὀγδόην τοῦ μηνός Ἀπριλίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ ἐβδόμου ἔτους.

+ Ὁ Εὐβοίας Νεόφυτος πρόεδρος
+ Ὁ Π. Σάμου Κύριλλος
+ Ὁ πρῶην Ἡλείας Ἰωνᾶς
+ Ὁ Ἀττικῆς Νεόφυτος
+ Ὁ Τριφυλίας Παῖσιος
(Τ.Σ.) Ὁ Γραμματεὺς Θ. Φαρμακίδης»⁶²⁹.

⁶²⁹ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά, 1847-1933.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

5. Τα μετά την καθαίρεση.

Η απόφαση της καθαιρέσεως, ως λίαν εκτενέστατη, απαιτούσε κάποιο χρόνο να αντιγραφεί από το βιβλίο πράξεων της Ιεράς Συνόδου σε έτερο έγγραφο. Για το λόγο αυτό, το έγγραφο με το οποίο η Ιερά Σύνοδος διαβίβασε στο Υπουργείο Εκκλησιαστικών την από 8-4-1847 απόφασή της, έφερε ημερομηνία 11-4-1847. Με έγγραφο αυτό, υποβάλλει την περί του Ιεροθέου καταδικαστική της απόφαση και ζητεί την έγκριση «*τῆς Ἀ. Μεγαλειότητος*», **προβαίνει όμως συγχρόνως και σε κάτι, το οποίο δεν περιλαμβάνεται στην απόφαση της καθαιρέσεως και είναι η αίτησή της για εγκλεισμό του Ιεροθέου σε μοναστήρι**, «*...ἐπειδὴ ἡ Σύνοδος κατὰ συγκατάβασιν καὶ ἐπιείκειαν συγχωρεῖ αὐτῷ τό φέρειν ὅπερ φέρει ἐξωτερικόν σχῆμα, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐν τῷ κόσμῳ διαμονή αὐτοῦ θεωρεῖται τοῦ λοιποῦ ὅλος ἀσύμφορος, προτείνει αὕτη συγχρόνως, ἵνα οὗτος ἀπέλθῃ εἰς τήν ἐν Θήρᾳ μονήν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, καὶ διαμένει ἐκεῖ ἡσυχάζων τοῦ λοιποῦ. Ὅθεν ζητεῖται καὶ ἡ τούτου ἔγκρισις...*»⁶³⁰.

Η είδηση για την καταδικαστική απόφαση της Ιεράς Συνόδου, δεν άργησε να φθάσει και στον Πειραιά, όπου ο Ιερόθεος διέμενε ήδη «ἐπί δεκάμηνον» μακριά από το λογικό του ποίμνιο και όπως ήταν φυσικό, η είδηση έφθασε και εις τα ὦτα του. Δεν είχε όμως κάποιο έγγραφο στα χέρια του που να επιβεβαιώνει το φημολογούμενο γεγονός της καθαιρέσεως.

Λαμβάνοντας προφανώς αφορμή από το τότε πρόσφατο γεγονός του ανασχηματισμού της Κυβερνήσεως Κωλέττη, που είχε λάβει χώρα στις 6 Απριλίου 1847 και κυρίως από το γεγονός την αποχωρήσεως, του εχθρικά διακειμένου προς αυτόν Ιωάννου Κωλέττη από το Υπουργείο των Εκκλησιαστικών και την αντικατάστασή του από το Γεώργιο Γλαράκη, (ένα πρόσωπο που φαίνεται πως εκτιμούσε ο Ιερόθεος), αναπτερώθηκαν ίσως οι ελπίδες του, μήπως υπάρξει ευνοϊκή για εκείνον εξέλιξη, μήπως αποτραπεί η λήψη καταδικαστικής αποφάσεως, ή αν ελήφθη ήδη, μηπως αποτραπεί η δημοσίευσή της και ανακληθεί στη συνέχεια με άλλη απόφαση, ή έστω, μήπως ο νέος Υπουργός Εκκλησιαστικών αρνηθεί να υπογράψει και να προωθήσει προς έγκριση την απόφαση αυτή. Κάνοντας λοιπόν μια ύστατη προσπάθεια για τη διευθέτηση της χρονίζουσας υποθέσεώς του, στις 10 Απριλίου 1847 έστειλε επιστολή στο νέο Υπουργό Γεώργιο Γλαράκη. Η επιστολή, θα λέγαμε πως είναι σύντομη και περιεκτική.

Αρχικά, μνημονεύει τα έγγραφα τα οποία έστειλε κατά καιρούς στην Ιερά Σύνοδο και στη Βουλή των Ελλήνων και διατυπώνει την πεποίθηση πως επειδή τα περισσότερα έχουν δημοσιευθεί, ασφαλώς θα γνωρίζει περί αυτών, τόσο το Υπουργείο όσο και ο νέος Υπουργός.

⁶³⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 128-129).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Προφανώς είναι γνωστό το ιστορικό της υποθέσεως και κυρίως το γεγονός ότι η Ιερά Σύνοδος, επεδίωκε και επιδιώκει την προσαγωγή του σε δίκη⁶³¹. Πληροφορεί τον Υπουργό ότι διαμαρτυρήθηκε δύο φορές κατά του κύρους των ανακρίσεων που διεξήγαγε ο Σιατιστεύς, ο οποίος είναι εχθρός του και ως εκ τούτου, δεν επιτρέπονταν να ενεργήσει εκείνος τις ανακρίσεις, βάσει των Ιερών Κανόνων και των Νόμων της Πολιτείας, οι οποίοι, δεν δέχονται ως ανακριτή τον πολέμιο του κατηγορουμένου και δίδουν το δικαίωμα στον κατηγορούμενο να ζητήσει την εξαίρεσή του. Επειδή η Σύνοδος δεν έκανε δεκτή την αίτηση, του έδωσε έκτοτε την εντύπωση ότι πρόκειται για προμελετημένη καταφορά εναντίον του. Στην εκ τρίτου πρόσκληση της Συνόδου, εκείνος απάντησε πως αναγνωρίζει την Ιερά Σύνοδο ως ανώτατη Διοικητική Αρχή, αλλά δεν της αναγνωρίζει δικαστική δικαιοδοσία, και τούτο, διότι *«ἄλλως πως διακελεύουσιν οἱ Ἱεροὶ Κανόνες τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, τοὺς ὁποίους καί τό Σύνταγμα ἐκ τῆς κεφαλίδος αὐτοῦ καθιέρωσε»*, έκτοτε, δεν είχε καμία είδηση και καμία επίσημη γνωστοποίηση, αν και σύμφωνα με τη φήμη, εκδόθηκε ήδη καταδικαστική απόφαση και η Σύνοδος πρόκειται σύντομα να προβεί σε περαιτέρω ενέργειες. Στη συνέχεια, ο Ιερόθεος, κάνοντας προσωπική αναφορά στην μέχρι τότε διαδρομή του Γεωργίου Γλαράκη, τρόπον τινά, τον θέτει προ των ευθυνών του, θέλοντας να τονίσει πως από το πώς θα χειριστεί ο Υπουργός την υπόθεσή του, θα εξαρτηθεί, το, αν θα τιμήσει την έως τότε πορεία του, ή όχι. Αναφέρει δε τα εξής : *«Γνωρίζων ἐκ πείρας, Κύριε Ὑπουργέ, ὅτι τήν διατήρησιν τῶν ἱερῶν κανόνων καί παραδόσεων τῆς ἐκκλησίας ἐθεωρήσατε πάντοτε ἀναπόφευκτον, καί προσπαθείας μάλιστα ... κατεβάλατε ἀνέκαθεν πρὸς τόν θεάρεστον αὐτόν σκοπόν, καί ἰδίως κατά τήν τελευταίαν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν ὅτε ὑπεστηρίζατε μετὰ πολλῆς θεοσεβείας τὰ δίκαια τῆς ἐκκλησίας, δεν.... βεβαίως διόλου ἀναγκαῖον νᾶ ἀπαιτήσω ἀπὸ τήν εὐσέβειαν καί τήν ... σας, ὅτι μόνος θέλετε ... καθῆκον νᾶ πράξετε, σύμφωνα με τὰς ἐκκλησιαστικὰς καί τὰς συνταγματικὰς διατάξεις»*. Ακολουθῶς, αναφέρει ότι επειδή βρίσκεται ήδη δέκα μήνες μακριά από το πνευματικό του ποίμνιο, το οποίο, έστειλε αναφορές υπέρ του, και επειδή οι πνευματικές ανάγκες των πιστών όσο και του ιδίου, επιβάλουν την *«ταχεῖαν»* επάνοδό του στην Επισκοπή του, θεώρησε καθήκον του να αναφέρει τις ανάγκες αυτές στον Υπουργό και να του ζητήσει εν ονόματι των Ιερών Κανόνων και των θεμελιωδών Θεσμών, να δοθεί ένα τέλος σε αυτή την υπόθεση την οποία, *«ἡ ραδιουργία, ἡ κακοβουλία καί ὁ φθόνος, κατέστησαν τὰ μέγιστα σκανδαλώδη»*.

⁶³¹ Από τη διατύπωση της φράσεως αυτής, διαπιστώνουμε πως ο Ιερόθεος, επισήμως, δεν είχε πληροφορηθεί ακόμη την «ἐρήμην» καταδίκη του, ασχέτως αν, η φήμη αυτή είχε φθάσει ήδη στα ὦτα του.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Αναφερόμενος και πάλι προσωπικά στον Γλαράκη, του επισημαίνει πως, στο πρόσωπο του ταπεινού Ιεράρχου Ιεροθέου, ο κλήρος περιφρονήθηκε, εξυβρίσθηκε και εξουθενώθηκε. Κατά Θείαν δε ευδοκία, πρόσφατα ο Μεγαλειότατος Άναξ, ανέθεσε την διεύθυνση των Εκκλησιαστικών «εἰς τὴν ὑμετέραν θεοσέβειαν», και του τονίζει ποια θα πρέπει να είναι η αποστολή του, με τα εξής λόγια : «διὰ ν' ἀποκρούσετε τοὺς κινδύνους, καὶ νᾶ ἐκριζώσετε τὰ ζιζάνια τὰ ὅποια ανεφύησαν ἐντὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διὰ νᾶ πνίζωσι παραγγέλματα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὰ ὅποια καθιέρωσαν οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι καὶ αἱ ἑπτὰ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι». Η επόμενη φράση του Ιεροθέου, θα λέγαμε πως είναι ιστορική. Έχει δε ως εξής : «**Δέν ἀποφεύγω Κύριε Ὑπουργέ, τὴν δίκην**». Αυτό τονίζει ο Ιερόθεος στον Γλαράκη, δεν αποφεύγω τη δίκη, θέλω να διεξαχθεί δίκη επειδή είμαι πεπεισμένος για την αθωότητά μου. Αλλά, η δίκη αυτή θα πρέπει να διεξαχθεί με βάση τους Ιερούς Κανόνες, οι ανακρίσεις πρέπει να γίνουν από πρόσωπο αμερόληπτο και όχι από κάποιον εχθρό μου, οι μάρτυρες, θα πρέπει να είναι πρόσωπα ευηπόληπτα και όχι ανάξια, το δικαστήριο, θα πρέπει να αποτελείται από δώδεκα κανονικούς Αρχιερείς, που, να ποιμαίνουν Επισκοπές και να μην είναι πρώην. Αν τηρηθούν όλα αυτά, αν τηρηθεί η προβλεπόμενη διαδικασία και συκροτηθεί το δικαστήριο βάσει των Ιερών της Εκκλησίας Κανόνων, τότε πρόθυμα θα δεχθώ να δικαστώ από αυτό το δικαστήριο δηλώνει ο Ιερόθεος, και αφήνει να εννοηθεί πως θα δεχέι και τις αποφάσεις, όποιες κι' αν είναι. Καταλήγει δε, με τα εξής :

«Ἄς μὴν εἴπῃ τις ὅτι τριάκοντα πέντε ἐτῶν γηραιὸς ἱεράρχης, διανύσας μετὰ ζήλου καὶ τό στάδιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τῆς ὑπὲρ θρησκείας καὶ πατρίδος, ἔδωκε πρῶτος κτύπον εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας τοῦ, ὑποταχθεὶς εἰς παρανόμους ἀξιώσεις. Εἰδοποιῶ ἐπὶ τέλους τό Σεβ. Ὑπουργεῖον ὅτι εὐρίσκομαι ἐνταῦθα, ὅχι κατ' ἐντολήν τῆς Ἱ. Συνόδου, ἀλλὰ κατὰ Ὅστις καίτοι ἐξετάσας με πρό δέκα μηνῶν, δέν ἐξέδωσε κανέν οἰποιοδήποτε βούλευμα, εἴτε ὑπὲρ ἐμοῦ, εἴτε ἐναντίον μου !!!

Εξέθεσα ἐν συνόψει, Κ. Ὑπουργέ, τὰ κατ' ἐμέ. Ἐάν θελήσετε νᾶ λάβετε ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον ἀναφοράς μου, θέλετε ἴδει πλατύτερον δι' αὐτῶν, καὶ τοὺς λόγους εἰς οὓς στηρίζεται ἡ ἄρνησις μου.

Ὑποσημειοῦμαι με σέβας
Εὐπειθέστατος
+Ακαρνανίας καὶ Αἰτωλίας Ἱερόθεος Α⁶³²»⁶³³.

⁶³² Το κεφαλαίο Α, το οποίο χρησιμοποιεί πολλές φορές ο Ιερόθεος στην υπογραφή του αμέσως μετά το όνομά του, προφανώς είναι το αρχικό γράμμα του επωνύμου του (Αριστάρχου), δεδομένου ότι το χρησιμοποιούσε και ως Παρναξίας γνωρίζοντας βέβαια πως ο άμεσος προκάτοχός του ονομάζονταν Ιερόθεος και ως εκ τούτου θα έπρεπε να υπογράφει ως Ιερόθεος Β΄ ως Παρναξίας, αν αναφέρονταν στον κατάλογο των Αρχιερατευσάντων. Άρα το Α, αφορά το αρχικό του επωνύμου του, όπως προαναφέραμε.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Η από 10 Απριλίου 1847 αναφορά του Ιεροθέου, φθάνει λοιπόν στα χέρια του νέου Υπουργού των Εκκλησιαστικών, Γεωργίου Γλαράκη. Με την αναφορά αυτή ο Ιερόθεος, έθεσε τον Γλαράκη πρό των ευθυνών του και ίσως και ενώπιον ενός φοβερού διλήμματος : Αν θα έπρεπε δηλαδή να αρνηθεί την υπογραφή της αποφάσεως και την προώθησή της στον Όθωνα, που θα σήμαινε ρήξη με τον Κωλέττη και ίσως την απομάκρυνσή του από τον υπουργικό θώκο, τον οποίο μόλις είχε καταλάβει. Ή αν θα έπρεπε να υπογράψει την (ούτως η άλλως ειλημμένη από Εκκλησία και Πολιτεία) απόφαση, με όλα τα επακόλουθα για τον Ιερόθεο, παραβιάζοντας ίσως τη συνείδησή του, αλλά διατηρώντας την υπουργική του ιδιότητα.

Από δημοσιεύματα εφημερίδων της εποχής, πληροφορούμαστε ότι ο Γλαράκης αιφνιδιάστηκε δυσάρεστα όταν πληροφορήθηκε το διωγμό του Ιεροθέου και μάλιστα την δυσάρεστη για τον Ιερόθεο έκβαση της υποθέσεως αυτής. Επιπλέον δε, δυσανεστήθηκε, διότι η απόφαση αυτή της Ιεράς Συνόδου, θα έπρεπε να φέρει και τη δική του υπογραφή. Πλήν, όμως, υποτάχθηκε στα κελεύσματα του Κωλέττη και παρά το δισταγμό και τους ενδοιασμούς του, θα δούμε στη συνέχεια πως τελικά υπέγραψε και ο ίδιος.

Τις επόμενες ημέρες (18 Απριλίου 1847) η Ιερά Σύνοδος ζήτησε από το Υπουργείο να φροντίσει ώστε να παρουσιασθεί ενώπιόν της, ο εφημέριος Γαλατά Κωνσταντίνος Κυριαζής, χωρίς, όμως, να προκύπτει από κάπου ο λόγος για τον οποίο εκλήθη. Το Υπουργείο ζήτησε από το Νομάρχη να φροντίσει σχετικά, ενώ ο Νομάρχης ζήτησε το ίδιο από τον Δήμαρχο Μεσολογγίου. Επειδή, όμως, καθυστέρησε αρκετά η μετάβαση του Κυριαζή στην Αθήνα, η Ιερά Σύνοδος επανήλθε με νέο έγγραφο (16 Μαΐου 1847) προς το Υπουργείο, ζητώντας την εμφάνιση του ιερέως Κυριαζή ενώπιόν της. Κατόπιν όλων αυτών ο εν λόγω ιερέας μετέβη όντως στην Αθήνα, προκειμένου να παρουσιασθεί ενώπιον της Ιεράς Συνόδου ⁶³⁴.

Εν τω μεταξύ, οι προσκεείμενοι στον Ιερόθεο κάτοικοι του Μεσολογγίου, είτε επειδή πληροφορήθηκαν την καθαίρεσή του και κινητοποιήθηκαν από μόνοι τους, είτε επειδή υποκινήθηκαν από κάποιους φιλικά προσκείμενους στον Ιερόθεο, άρχισαν από τις 26 Απριλίου 1847 να συλλέγουν υπογραφές υπέρ του Επισκόπου τους. Όλοι αυτοί, έθεταν τις υπογραφές τους, κάτω από ένα κείμενο με επαίνους και πολύ κολακευτικά λόγια για τον Ιερόθεο, το οποίο απευθύνονταν «*πρός τό επί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς Ἐκπαιδεύσεως Σεβαστόν Ὑπουργεῖον*» και επομένως, προσωπικά στον νέο Υπουργό Γεώργιο Γλαράκη.

⁶³³ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 199-205).

⁶³⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 207-212).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Βασικά σημεία του κειμένου αυτού είναι τα εξής : Αρχικά, οι υπογράφωντες δηλώνουν ότι είναι κάτοικοι Μεσολογγίου και ότι στέλνουν αυτή την αναφορά, κινούμενοι από Χριστιανικό καθήκον. Στη συνέχεια τονίζουν ότι ο Ιερόθεος, από της αναλήψεως των καθηκόντων του ως Επισκόπου «*Ακαρναναιτωλίας*», εκπληρούσε ευσυνείδητα τα πνευματικά του καθήκοντα του με ζήλο, πως, κήρυττε Ομόνοια, Ειρήνη, σέβας προς τα Θεία και αφοσίωση προς τον Βασιλέα. Όλοι λοιπόν, οι «*ὀρθῶς φρονοῦντες*» και έχοντες Χριστιανικό ζήλο, είναι ευγνώμονες για την προσφορά του και απονέμουν στη Σεβασμιότητά του, το απαιτούμενο σέβας. Αλλά, όσοι κληρικοί και λαϊκοί, παρανομούσαν και δεν ήταν ευχαριστημένοι από τον έλεγχο που ασκούσε σε εκείνους ο Ιερόθεος, από φθόνο (σ.σ. και εκδίκηση), τον κατηγόρησαν με ψευδείς και συκοφαντικές αναφορές προς την Ιερά Σύνοδο, η οποία, έστειλε στο Μεσολόγγι ως Έξαρχο, τον Θεοφάνη Σιατιστέα, προκειμένου να εξετάσει τα καταγγελλόμενα και να αναφέρει σχετικά προς την Ιερά Σύνοδο.

Ο Έξαρχος αυτός, όμως, **αποδείχθηκε από τις πράξεις του**, εχθρός του Ποιμενάρχου Ιεροθέου. Αυτό προκύπτει από το γεγονός, ότι ερχόμενος στο Μεσολόγγι, ενώ όφειλε να είναι αμερόληπτος, εκείνος πλησίασε όλους τους κληρικούς που ήταν κατήγοροι του Αρχιερέως. Με εκείνους έκανε παρέα, εκείνους χρησιμοποιούσε ως μάρτυρες στις ανακρίσεις του και έκανε πράξη, ότι εκείνοι τον οδηγούσαν να πράξει. Οι μάρτυρες λοιπόν που προσέρχονταν να καταθέσουν στον Έξαρχο, οδηγούνταν μπροστά του από τα πρόσωπα αυτά. Στη συνέχεια δε, ο Έξαρχος, μεταχειρίζονταν παραπλανητικές ερωτήσεις στην ανάκριση, με αποτέλεσμα αυτό να διεγείρει υποψίες για την αμεροληψία του στους αθώους κατοίκους του Μεσολογγίου, οι οποίοι κατήγγειλαν την συμπεριφορά του Εξάρχου στην Ιερά Σύνοδο.

Στη συνέχεια, οι Μεσολογγίτες κάνουν προσωπική αναφορά στο πρόσωπο του νέου Υπουργού, τονίζοντας τα προτερήματά του, τις αρετές του και το σεβασμό του προς τους Ιερούς Κανόνες, (σ.σ. αφήνοντας να εννοηθεί η πασιφανής διαφορά τους με τον προκάτοχό του, που δεν διέθετε αυτά τα προσόντα και αυτές τις ευαισθησίες, και δηλώνοντας εμμέσως ότι λόγω αυτής της παραμέτρου, τρόπον τινά είναι περιττή η αναφορά που κάνουν, δεδομένου ότι θεωρούν βέβαιο πως ο νέος Υπουργός, θα πράξει τα δέοντα). Παρά ταύτα, θεώρησαν καλό, να διαφωτίσουν τον νέο Υπουργό για τη διαγωγή του κατηγορηθέντος Ποιμενάρχη τους, ο οποίος, δεν έπαψε ποτέ να κηρύττει στο λαό τα δέοντα, δηλαδή τον λόγον του Θεού και την αφοσίωση προς τον Θρόνο του Βασιλέως. Επιπλέον, θεώρησαν καλό, να του γνωρίσουν τη διαγωγή του Εξάρχου Θεοφάνους Σιατιστέως, ο οποίος, **επέδειξε σκανδαλώδη μεροληψία και διενήργησε τις ανακρίσεις με εμπάθεια και με τρόπο που επηρέαζε τη διαδικασία.**

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Η καταληκτική παράγραφος της αναφοράς των κατοίκων του Μεσολογγίου προς τον Υπουργό των Εκκλησιαστικών Γεώργιο Γλαράκη, έχει ως εξής :

«Διδόντες εἰς τόν Κύριον Ὑπουργόν τάς εἰλικρινές ταύτας πληροφορίας, πεποιθήμεν, ὅτι ὁ Κύριος Ὑπουργός θέλει εὐδοκήσῃ νᾶ ἐνεργήσῃ ὅτι ἡ ἱερά θρησκεία μᾶς ἀπαιτεῖ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀρετῆς, καί κατασχύνῃ τῆς κακίας, καί μᾶλλον πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς θρησκευτικῆς ἠθικῆς τῶν χριστιανῶν, ἥτις κλονίζεται ὡς ἐκ τοῦ προκειμένου ἀντικειμένου.

Εὐπειθέστατοι Δημόται Μεσολογγίου

Ευστάθιος Παλαμάς⁶³⁵ και ακόμη 260 περίπου υπογραφές....»⁶³⁶.

Μετά την υπογραφή του επιφανούς μέλους της πόλεως Μεσολογγίου Ευσταθίου Παλαμά, έπονται οι υπογραφές υπέρ των 260 ανδρών, κατοίκων του Μεσολογγίου, οι οποίες, προφανώς θα ήταν πολύ περισσότερες, αν υπέγραφαν τότε και οι γυναίκες.

Το συνειδησιακό πρόβλημα που μάλλον αντιμετώπιζε ο Γεώργιος Γλαράκης, μετά την από 10 Απριλίου 1847 αναφορά του Ιεροθέου, και, μετά την από 11 Απριλίου 1847 επιστολή της Ιεράς Συνόδου, δια της οποίας, διαβιβάζονταν σε εκείνον η απόφαση της καθαιρέσεως και του ζητούνταν να λάβει τα σχετικά με τον αποσχηματισμό ή τον εγκλεισμό του Ιεροθέου μέτρα, **ενισχύθηκε βεβαίως πολύ περισσότερο**, όταν εκείνος έλαβε την αναφορά των κατοίκων του Μεσολογγίου. Ίσως, στους ενδοιασμούς και τις επιφυλάξεις που αντιμετώπιζε ο Γλαράκης διαλεγόμενος με τη συνείδησή του και στις πιέσεις που του ασκούσε ο Πρωθυπουργός μέχρι να τον πείσει να υπογράψει, αίροντας τις επιφυλάξεις του Γλαράκη με το γνωστό τρόπο και το ταλέντο που αναμφισβήτητα διέθετε ο Κωλέττης, ίσως σε αυτό, να οφείλεται το γεγονός, ότι παρά την διαβίβαση της καθαιρετικής αποφάσεως από την 11^η Απριλίου στον Υπουργό Γλαράκη, εκείνος έφερε το θέμα στο Υπουργικό Συμβούλιο, στις 5 Ιουνίου 1847, δηλαδή περίπου δύο μήνες αργότερα.

Στην απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου παρατηρούμε πως γίνεται μνεία, της αποφάσεως της Συνόδου για καθαίρεση, του διαβιβαστικού εγγράφου στο οποίο εκτός από την έγκριση της καθαιρέσεως, ζητείται και η έγκριση για τον αποσχηματισμό ή τον εγκλεισμό του Ιεροθέου στην Ιερά Μονή Προφήτου Ηλίου Θήρας, καθώς επίσης, γίνεται μνεία, των Ιερών της Εκκλησίας Κανόνων, και ιδίως, του **κα΄**της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου, ο οποίος καταχωρείται μάλιστα στην απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ολόκληρος, έχει δε ως ακολούθως :

⁶³⁵ Ο Ευστάθιος Παλαμάς ήταν δάσκαλος και γιός του Παναγιώτη Παλαμά, γενάρχη της εκ Μεσολογγίου Οικογενείας Παλαμά, της οποίας εκλεκτός γόνος υπήρξε ο Εθνικός ποιητής Κωστής Παλαμάς (1859-1943).

⁶³⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 213-224).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

«Οἱ ἐπ' ἐγκλήμασι κανονικοῖς ὑπεύθυνοι γινόμενοι, καὶ διὰ τοῦτο παντελεῖ τε καὶ διηνεκεῖ καθαιρέσει ὑποβαλλόμενοι, καὶ ἐν τῷ τῶν λαϊκῶν ἀπωθούμενοι τόπῳ· εἰ μὲν ἐκουσίως πρὸς ἐπιστροφὴν ὀρῶντες ἀθετοῦσι τὴν ἁμαρτίαν, δι' ἣν τῆς χάριτος ἐκπεπτώκασι, καὶ ταύτης τέλος ἀλλοτρίους ἑαυτοὺς καθιστῶσι, τῷ τοῦ κλήρου κειρέσθωσαν σχήματι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐθαιρέτως αἰρήσονται, καθάπερ οἱ λαϊκοί, τὴν κόμην ἐπιτρεφέτωσαν, ὥς τὴν ἐν κόσμῳ ἀναστροφὴν τῆς οὐρανίου ζωῆς προτιμήσαντες».

Το Υπουργικὸ Συμβούλιο, στη συνέχεια τῆς αποφάσεώς του, απορρίπτει τὸν επιβληθέντα ἀπὸ τὴν Ιερά Σύνοδο υποχρεωτικὸ ἐγκλεισμό του Ιεροθέου σε μοναστήρι, βασιζόμενο στὸν ἀνωτέρω Ιερό Κανόνα, ἐπὶ τοῦ οποίου παρατηρεῖ : «...ἐξ' αὐτοῦ τοῦ ῥήματος τοῦ κανόνος δηλοῦται ὅτι εἰς τὴν θέλησιν τοῦ κανόνος κεῖται τό νᾶ ἐκλέξῃ, ἢ τὴν διατήρησιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἱερατικοῦ σχήματος ἐάν εἶναι διατεθειμένος πρὸς μετάνοιαν, ἢ τὴν τελείαν ἀποβολὴν αὐτοῦ τοῦ σχήματος, ἐάν δὲν ἔχῃ διάθεσιν ἐπιστροφῆς καὶ μεταμελείας, ἀποφαίνεται μὴ ἐγκριτέαν τὴν εἰρημένην Συνοδικὴν ἀπόφασιν..., ἐγκρίνει δὲ μόνον ἵνα συγχρόνως με τὴν γενησομένην εἰς αὐτόν κοινοποιήσιν τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, τῷ γνωστοποιηθῇ, ὅτι ἐάν ἐπιθυμῇ νᾶ διατηρήσῃ εἰς ἑαυτόν τό ἐξωτερικόν ἱερατικόν σχῆμα, τοῦτο ἐπιτρέπεται μὲν εἰς αὐτόν, εἶναι δὲ υπόχρεος, Ν' ἀπέλθῃ εἰς Μοναστήριον καὶ διαμένῃ ἐν αὐτῷ ἡσυχάζων. Ἐάν ὅμως δὲν θέλῃ Ν' ἀπέλθῃ εἰς Μοναστήριον, τότε δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτόν τοῦ λοιποῦ νᾶ φέροι τό ἐξωτερικόν ἱερατικόν σχῆμα

Τό Υπουργικόν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος Ἰώ. Κωλέττης

Κ. Τζαβέλας, Ρηγ. Παλαμίδης, Γ. Γλαράκης, Κωνστ. Θ. Κολοκοτρώνης, Ν. Κορφιωτάκης»⁶³⁷.

Ὁ Γεώργιος Γλαράκης, ὡς Υπουργὸς Ἐκκλησιαστικῶν, στις 13 Ιουνίου 1847 με ἐγγράφον του διαβίβασε στὸ Βασιλιά Ὁθωνα τὴν ἀπὸ 5 Ιουνίου, ἀπόφαση τοῦ Υπουργικοῦ Συμβουλίου. Στὸ ἐγγράφο αὐτό, ενημερώνοντας τὸν Ὁθωνα μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει πὺς τὸ Υπουργικὸ Συμβούλιο «τὴν μὲν ὑπὸ τῆς Ἱεράς Συνόδου ἐκδοθεῖσαν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν παρεδέχθη παμψηφεῖ». Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὸ ζήτημα τοῦ «σωματικοῦ περιορισμοῦ» τοῦ Ιεροθέου στὴν Ιερά Μονὴ Προφῆτη Ἡλία Θήρας, ὁ Γλαράκης ἀναφέρει : «...τὴν δὲ πρότασιν αὐτὴν τῆς Ἱεράς Συνόδου περὶ τῆς εἰς τὴν ἐν Θήρα μονὴν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ἀπελεύσεως τοῦ καθαιρουμένου τῆς Ἀρχιερωσύνης Ιεροθέου, ἀπεφάνητο μὴ ἐγκριτέαν ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως...»⁶³⁸.

⁶³⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 022, (λήψεις 118-119).

⁶³⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπὴ, Φ. 022, (λήψεις 120-123 καὶ 124-127).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Μετά από την θετική εισήγηση του Υπουργικού Συμβουλίου, ο Όθωνας υπέγραψε στις 21 Ιουνίου 1847 το Βασιλικό Διάταγμα, δια του οποίου, έλαβε πέρας η χρονίζουσα υπόθεση του Ακαρνανίας Ιεροθέου και επισφραγίστηκε με τον πλέον επίσημο τρόπο η καθαίρεσή του. Το Βασιλικό έγγραφο αναφέρεται και στις ποινές που ελάμβαναν οι υπό του Ιεροθέου χειροτονηθέντες ιερείς και είναι βέβαια ακριβώς αυτές που αναφέρονται στην απόφαση της Συνόδου, δηλαδή καθαίρεση για το Σκάρα και τρίμηνη αργία για τους υπόλοιπους ιερείς. Επίσης γίνεται λόγος και για το ζήτημα του εγκλεισμού του Ιεροθέου σε Μοναστήρι. Επί του θέματος αυτού ο Όθωνας τάσσεται με την γνώμη του Υπουργικού Συμβουλίου και διατάσσει τα ανάλογα σύμφωνα με αυτή.

Άξιον σημειώσεως, είναι το γεγονός ότι ο Ιεροθέος φαίνεται πως θεωρούσε φίλο και προστάτη του τον Όθωνα, όπως επίσης και το ότι ήλπιζε στη βοήθεια του νέου Υπουργού Γλαράκη, τον οποίο εκτιμούσε βαθύτατα, δυστυχώς διαψεύσθηκε και για τους δύο. Τραγική ειρωνία, το γεγονός ότι το έγγραφο που αποτελεί την «ταφόπλακα» της υποθέσεως Ιεροθέου, φέρει τις υπογραφές, αυτών των δύο θεωρούμενων φίλων του⁶³⁹.

Το Βασιλικό Διάταγμα διαβίβασε στην Ιερά Σύνοδο στις 23 Ιουνίου ο Γλαράκης προς ενημέρωσή της, επισημαίνοντας ότι σχετικά με τη διατήρηση του σχήματος και την διαμονή του Ιεροθέου σε μοναστήρι, ή την αποβολή του σχήματος και τη διαμονή του στον κόσμο, θα πρέπει να ερωτηθεί ο ίδιος Ιεροθέος και να επιλέξει εκείνος ποιο από τα δύο προτιμά, αφήνοντας να εννοηθεί πως σύμφωνα με την επιλογή του ιδίου του Ιεροθέου, θα επακολουθήσει ο εγκλεισμός του στην Ιερά Μονή Προφήτου Ηλίου Θήρας με την διατήρηση του σχήματος, ή η παραμονή του στον κόσμο που θα είχε σαν αποτέλεσμα τον αποσχηματισμό του⁶⁴⁰.

Μετά την περάτωση της υποθέσεως και την επισφράγιση της καθαιρέσεως και από την πλευρά της Πολιτείας, η Ιερά Σύνοδος θα έπρεπε να ενημερώσει τον Ιεροθέο για τη δυσάρεστη εξέλιξη που αφορούσε το πρόσωπό του.

Όρισε λοιπόν ως υπεύθυνο τον Αρχιμανδρίτη Ζαχαρία Μαθά⁶⁴¹, προκειμένου να μεταβεί στην οικία του Ιεροθέου στον Πειραιά και (όχι να επιδόσει, αλλά), να αναγνώσει σε εκείνον, την από 8 Απριλίου 1847 καταδικαστική περί αυτού απόφαση, της Ιεράς Συνόδου.

⁶³⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 225).

⁶⁴⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 226).

⁶⁴¹ Περί της προγενεστέρας μεμπτής διαγωγής του κληρικού τούτου, έναντι του Μητροπολίτου Σύρου Δανιήλ, βλ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), «Ο Αρχιεπίσκοπος Σύρου και Τήνου Δανιήλ Κοντούδης (Β΄)», *Θεολογία*, τ. ΚΕ' (1954), τεύχος 1, σσ. 43-44, υποσημείωση 1.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ίσως το οξύθυμο και εν πολλοίς εκρηκτικό του χαρακτήρος του Ιεροθέου, ίσως ο φόβος μήπως εισέτι διατηρεί στο σπίτι του, από την εποχή της πλουσιοπάτης Εθνικής του δράσεως κάποιο όπλο, που «έν βρασμῷ ψυχῆς» και προς εκφοβισμό του Αρχιμανδρίτου θα ήθελε να χρησιμοποιήσει ακούγοντας τα δυσάρεστα νέα, ίσως και τα δύο μαζί, οδήγησαν την Ιερά Σύνοδο στην απόφαση να ζητήσει και την συνδρομή της Πολιτείας στο απλούστατο έργο της ενημερώσεως του έως πρότινος μέλους της. Πρόκειται για ένα έγγραφο που δημιουργεί ερωτηματικά για το φόβο που εκφράζει, αλλά και τον τρόπο που τον εκφράζει.

Το με ημερομηνία 27 Ιουνίου 1847 έγγραφο της Συνόδου, απευθύνονταν προς το Υπουργείο των Εκκλησιαστικών και αφού ενημέρωνε για την επιλογή του Αρχιμ. Ζαχαρία Μαθά και την αποστολή που του είχε αναθέσει, κατέληγε με την εξής περίεργη παράκληση : «...*παρακαλείται τό ύπουργεῖον, νᾶ διατάξῃ τόν Νομάρχην Ἀττικῆς καί Βοιωτίας νᾶ συναποστείλῃ μετά τοῦ παρά τῆς Συνόδου ἀπεσταλμένου ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ, διά νᾶ παρευρεθεῖ ἐκεῖ, ὥστε, χρείας τυχούσης, νᾶ λάβῃ τά περαιτέρω κατάλληλα μέτρα...*»⁶⁴².

Πράγματι, το Υπουργείο απευθύνθηκε προς τη Νομαρχία Αττικής και Βοιωτίας για τη σύμπραξη στο έργο της ενημερώσεως Ιεροθέου. Απόντος του Νομάρχου, την αποστολή εξετέλεσε ο Γραμματέας της Νομαρχίας, ο οποίος μετέβη στην οικία του Ιεροθέου στον Πειραιά αντί του Νομάρχου, μαζί με το Δήμαρχο Πειραιά και τον Αρχιμανδρίτη Ζαχαρία Μαθά, προς ενημέρωση του Ιεροθέου.

Ο Γραμματέας, μετά το πέρας της αποστολής του, ενημέρωσε εγγράφως το Υπουργείο Εκκλησιαστικών με το από 28 Ιουνίου 1847 έγγραφό του, στο οποίο έγραφε πως «*ή πρᾶξις αὕτη ἐτελέσθη ἐν πληρεστάτῃ ἐπιτυχίᾳ*»⁶⁴³. Σημείωνε, ακόμη, πως ο Ιεροθέος δεν θέλησε να υπογράψει ότι έλαβε γνώση της αποφάσεως και περιορίσθηκε μόνο στο να πεί, σχετικά με την μετάβαση και διαμονή του σε μοναστήρι, ότι θα ήθελε να του δοθεί εικοσαήμερη προθεσμία ώστε να σκεφθεί και να αποφασίσει περί αυτού. Θεωρούμε πολύ πιθανό, αν όχι απολύτως βέβαιο, ότι μέχρι να φθάσει στο τέλος η ανάγνωση του εγγράφου της Ιεράς Συνόδου, ο Ιεροθέος είχε λάβει ήδη τις αποφάσεις του. Ειδικά δε, όταν άκουσε τα περί διατηρήσεως ή μη, του ιερού σχήματος και της εκλογής μοναστηρίου ως νέου τόπου διαμονής του. Οπότε, η φαινομενική αίτηση αδείας προκειμένου δήθεν να σκεφτεί σχετικά με τη μετάβασή του στο μοναστήρι, δεν ήταν τίποτε άλλο από μία προσωρινή υπεκφυγή, τίποτε άλλο από το να «αγοράσει χρόνο», προκειμένου να οργανώσει την ήδη αποφασισθείσα απόδρασή του, από την Ελληνική Επικράτεια.

⁶⁴² Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 227-228).

⁶⁴³ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 240).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Δεν πρέπει δε να αφήσουμε χωρίς σχόλιο και το γεγονός ότι δεν υπέγραψε το έγγραφο που του προσέφεραν οι απεσταλμένοι, σύμφωνα με τις οδηγίες που είχαν. Ένα έγγραφο στο οποίο, προφανώς, θα δήλωνε απλώς ότι έλαβε γνώση της αποφάσεως της Ιεράς Συνόδου.

Αυτή η ενέργεια δεν είναι πάλι καθόλου τυχαία, αλλά οφείλεται στο ότι ο Ιερόθεος ως παλαιός και έμπειρος Ιεράρχης γνώριζε πως αν υπέγραφε ότι παρέλαβε το έγγραφο της Συνόδου, ή ότι απλώς έλαβε γνώση του περιεχομένου του, αυτό θα σήμαινε αυτομάτως και την από μέρους του, αποδοχή. Επίσης, παρά το γεγονός ότι του ζητήθηκε να δηλώσει εγγράφως την απόφασή του να διατηρήσει το ιερόν σχήμα, εκείνος αρνήθηκε και περιορίστηκε μόνο στην προφορική του διαβεβαίωση για την αυθόρμητη, εδραία και αμετακίνητη απόφασή του, για τη διατήρηση του ιερού σχήματος.

Παρά την δικαιολογημένη φόρτιση που μπορεί να τον διακατείχε εκείνες τις στιγμές και τη σύγχυση που θα μπορούσε να του έχει επιφέρει, υπερίσχυσε η ευστροφία του, καθώς και το ατρόμητο του χαρακτήρος του και μπορούμε να πούμε πως εκείνη τη στιγμή του «θανάτου» της εκκλησιαστικής του σταδιοδρομίας, εκείνος έλαβε τις κατάλληλες αποφάσεις, ώστε να αναγεννηθεί, «ως ο Φοίνιξ από τις στάχτες του». Αυτό βέβαια δεν θα έπρεπε επ' ουδενί να αφήσει να γίνει αντιληπτό στους συνομιλητές του και απεσταλμένους της Εκκλησίας και της Πολιτείας, αλλά ούτε και σε κανένα άλλο πρόσωπο. Θα έπρεπε να οργανώσει την απόδρασή του με απόλυτη μυστικότητα και βασιζόμενος στη βοήθεια και υποστήριξη προσώπων της απολύτου εμπιστοσύνης του.

Παρόμοια έκθεση με εκείνη του Γραμματέα της Νομαρχίας προς το Υπουργείο, συνέταξε και απέστειλε προς την Ιερά Σύνοδο και ο Αρχιμανδρίτης Ζαχαρίας Μαθάς. Στην έκθεσή του ο Ζαχαρίας Μαθάς αναφέρει πως επισκέφθηκε τον Ιερόθεο στην οικία του στον Πειραιά, στις 27 Ιουνίου 1847, και του ανέγνωσε την απόφαση της καθαιρέσεως, παρόντος του Γραμματέα της Νομαρχίας Εδιπίδου και του Δημάρχου Πειραιά Αντωνίου Θεοχάρη. Ο καθαιρεθείς, άκουσε την απόφαση «αταράχως». Έπειτα, αφού του επιδόθηκε η απόφαση του ζητήθηκε να υπογράψει απόδειξη παραλαβής αλλά εκείνος δεν θέλησε να υπογράψει μια τέτοια απόδειξη. Του ζητήθηκε κατόπιν να δηλώσει εγγράφως ποια είναι η απόφασή του για το ιερό σχήμα, δηλαδή, αν θα το αποβάλλει και θα ζήσει στον κόσμο, ή αν θα το διατηρήσει και θα εγκαταβιώσει πλέον σε Ιερά Μονή. Δεν θέλησε και πάλι να υπογράψει μια τέτοια δήλωση, αλλά αρκέστηκε να δηλώσει προφορικά, πως θα διατηρήσει το σχήμα, αλλά παρακαλεί να του δοθεί εικοσαήμερη προθεσμία, ώστε να σκεφτεί και να αποφασίσει σχετικά με την μετάβασή του σε Ιερά Μονή.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ἐπειτα, του ζητήθηκε να υπογράψει την συνταχθείσα έκθεση, όπου αναφέρονταν όλα τα διατρέξαντα, αλλά ούτε και αυτή θέλησε να υπογράψει : «καί ἀρνηθέντος νᾶ ὑπογράψει αὐτήν, ὑπεγράφη παρά τοῦ Γραμματέως, ἀναπληροῦντος τόν Νομάρχην, παρ' ἐμοῦ, καί παρά τοῦ Δημάρχου Πειραιῶς καί ταύτην παρέλαβεν ὁ αὐτός Γραμματεὺς, διὰ νᾶ ὑποβάλλῃ αὐτήν ὑπ' ὄψιν τοῦ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτλ ὑπουργοῦ, ἐγὼ δε ὑποβάλλω ἀντίγραφον αὐτῆς ὑπ' ὄψιν τῆς Ἱ. Συνόδου.

Μένω δε Εὐπειθέστατος

Αρχιμ. Ζ. Μάθας Ἱεροκῆρυξ»⁶⁴⁴.

Το μόνο που θα παρατηρήσουμε στην έκθεση του Αρχιμανδρίτου είναι εκείνο το «αταράχως», το, «ἤκουσεν ὁ καθαιρεθεὶς τὴν ἀπόφασιν ἀταράχως», ο γενναῖος και ατρόμητος αγωνιστής της Ελληνικής Επανάστασεως, εκείνος που έφερε επί του ιδίου σώματος τα τραύματα από τις μάχες που έλαβε μέρος στον υπέρ Πίστεως και Πατρίδος ιερό αγώνα και κυρίως ο πιστός ακόλουθος Εκείνου, Του επί σταυροῦ κρεμασθέντος, πως άλλως θα μπορούσε να αντιδράσει παρά, αταράχως ; Στο σημείο αυτό θα επισημάνουμε πόσο άδικο είχε η Ιερά Σύνοδος για την αντίδραση του Ιεροθέου, πόσο εκθέτει την τότε Ιερά Σύνοδο εκείνο το «χρείας τυχούσης», ακόμη και μετά από 174 χρόνια. Ακόμη, θα πρέπει να παρατηρήσουμε, πως όσα αποδίδονται στον Ιερόθεο, σχετικά με το πόσο οργίλος, οξύθυμος, αυταρχικός και εκδικητικός ήταν, δεν μας πείθουν, διότι αν πράγματι συνέβαινε κάτι τέτοιο πραγματικά, αν ήταν όλα αυτά ο Ιερόθεος και μάλιστα στο βαθμό που του αποδίδονταν, τότε θεωρούμε απολύτως βέβαιο (αυτή είναι η άποψή μας), ότι αυτός ο χαρακτήρας θα «έβγαινε», θα αποκαλύπτονταν αυθόρμητα στις ενέργειές του, αλλά και στα κείμενά του.

Αντίθετα, τα κείμενα του Ιεροθέου δεν έχουν ίχνος προσωπικών ὕβρεων η απειλών προς τους διώκτες του, δεν περιλαμβάνουν κατάρες και αφορισμούς εναντίον τους, αλλά ερείδονται επί των Ιερών Κανόνων και παραδόσεων. Αποτελούν ευγενή προσπάθεια υπερασπίσεως του διωκομένου προσώπου του, και αντιμετώπισεως, των πολλών και ποικίλων κατηγοριών και συκοφαντιών. Αποτελούν τρανή απόδειξη της παιδείας, των γνώσεων, του χριστιανικού ήθους, της Θεολογίας και της Εκκλησιολογίας του γηραιού Ιεράρχου. Όμως, τα χαρίσματα αυτά με τα οποία ήταν κεκοσμημένος ο Ιερόθεος σε συνδυασμό με τον ατρόμητο χαρακτήρα του, δεν ήταν αρεστά ούτε στους λαϊκούς, ούτε στους κληρικούς διώκτες του. Για το λόγο αυτό δεν ήταν καλό να, «βρίσκεται στα πόδια τους», έπρεπε να απομακρυνθεί, ήταν ευκαιρία να απαλλαχθούν πλέον από την ενοχλητική παρουσία του.

⁶⁴⁴ Ι.Α.Ε.Ε. – Αρχείο Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά, 1847-1933.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Για τους λόγους αυτούς, και παρά το γεγονός ότι το Υπουργικό Συμβούλιο, απέρριψε το αίτημα της Συνόδου για την υποχρεωτική μετάβαση του Ιεροθέου σε Μοναστήρι και το είχε αφήσει στην κρίση του Ιεροθέου, η Ιερά Σύνοδος με την πρώτη ευκαιρία επανέρχεται επί του θέματος. Η Σύνοδος, όταν έλαβε την αναφορά του Μαθά, αλλά και έτερη παρόμοια αναφορά υπογεγραμμένη και από τα τρία μέλη της τριμελούς επιτροπής⁶⁴⁵ και πληροφορήθηκε πως Ιεροθέος, αφ' ενός μεν, δεν προτίθεται σε καμμία περίπτωση να αποβάλλει το ιερόν του σχήμα, αφ' ετέρου δε, πως, «θα το σκεφτεί πολύ να πάει να κλειστεί σε μοναστήρι», επανέρχεται επί του θέματος αυτού. Ενημερώνοντας το Υπουργείο στις 29 Ιουνίου 1847, για τη μετάβαση της τριμελούς επιτροπής στην οικία του Ιεροθέου και για τα όσα συνέβησαν, προσπαθεί εκ νέου να αποσπάσει την απόφαση της Κυβερνήσεως, **για την αναγκαστική εγκαταβίωση του Ιεροθέου σε Ιερά Μονή, ή τον αποσχηματισμό του**, επισημαίνοντας πως, καθηρημένος Επίσκοπος δεν συμφέρει για πολλούς και διαφόρους λόγους να διαμένει εν τω κόσμω, μάλιστα δε, όταν εξακολουθεί να φέρει το ιερόν σχήμα⁶⁴⁶. Παρόμοιο θέμα αποσχηματισμού, ετέθη όπως ήταν φυσικό και επόμενο και για τον επίσης καθαιρεθέντα κληρικό, Κωνσταντίνο Σκάρα.

Το Υπουργείο Εκκλησιαστικών στις 30 Ιουνίου 1847 διαβίβασε την απόφαση της Συνόδου για την καθαίρεση του Σκάρα, στο Νομάρχη Ακαρνανίας, ο οποίος είχε την υποχρέωση να φροντίσει για την επίδοσή της στον Σκάρα δια του Δημάρχου της περιοχής και επιπλέον, να του τονίσει πως δεν μπορεί πλέον να φέρει το ιερατικό σχήμα και αν δεν το αποβάλλει, θα έλθει αντιμέτωπος με τη δικαστική εξουσία και τους Νόμους του Κράτους⁶⁴⁷.

Το Υπουργείο, όμως, είχε φροντίσει να διαμηνύσει επιπλέον στο Νομάρχη, πως αν αρνηθεί ο Σκάρας να αποβάλλει το σχήμα, τότε σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να προβεί ο Νομάρχης στον βίαιο αποσχηματισμό του, αλλά θα πρέπει να ενημερώσει το Υπουργείο και να αναμένει εντολές για το χειρισμό της υποθέσεως. Τις ενέργειές του αυτές το Υπουργείο, φρόντισε με έγγραφό του την ίδια κιόλας ημέρα (30 Ιουνίου 1847) να κάνει γνωστές στην Ιερά Σύνοδο, η οποία, ήταν γνωστό ότι επιθυμούσε διακαώς τον αποσχηματισμό και των δύο καθαιρεθέντων, αλλά το Υπουργείο σε κάποιο σημείο του εγγράφου, ξεκαθάριζε στη Σύνοδο πως **«δέν δύναται ή πολιτική αρχή ν᾽ γυμνώσῃ διά τῆς βίας οιονδήποτε πολίτην τοῦ ἐνδύματος τό ὅποιον τοῦ ἀρέσκει ν᾽ φορεῖ»**⁶⁴⁸.

⁶⁴⁵ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά, 1847-1933.

⁶⁴⁶ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά, 1847-1933.

⁶⁴⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 229-231).

⁶⁴⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 230).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Μετά από την απόφαση της Ιεράς Συνόδου περί καθαιρέσεως του Ποιμενάρχου της Επισκοπής Ακαρνανίας και Αιτωλίας, η Επισκοπή αυτή, καθίστατο πλέον χρεώουσα. Ως εκ τούτου, η Ιερά Σύνοδος στις 3 Ιουλίου 1847, απεφάσισε να εμπιστευθεί την διοίκηση της Επισκοπής σε κάποιο «παλαιό γνώριμο», τον αρχιδιάκονο του Ακαρνανίας Πορφυρίου και τότε ήδη Αρχιμανδρίτη, Γεράσιμο Ζαλογγίτη. Η αλήθεια είναι πως ο αξιόλογος αυτός κληρικός, ο οποίος μετείχε τρόπον τινά στη διοίκηση της Επισκοπής Ακαρνανίας επί εποχής Πορφυρίου, εφόσον πλήθος εγγράφων φέρει το γραφικό του χαρακτήρα, επί των ημερών του Ιεροθέου, μάλλον είχε τεθεί στο περιθώριο και είχε απομακρυνθεί από τα γραφεία και τη διοίκηση της Επισκοπής Ακαρνανίας. Αυτόν τον παραμερισθέντα από το προσκήνιο κληρικό, που ο Ιερόθεος είχε απομακρύνει από τα γραφεία της Επισκοπής και επομένως είχε λόγους να συνεργήσει (όπως και συνήργησε) στις εναντίον του Επισκόπου του συκοφαντίες, αυτόν, ανέσυρε από την αφάνεια η Ιερά Σύνοδος. Επιβραβεύοντας «τις εκδουλεύσεις του», του εμπιστεύθηκε τη διοίκηση της Επισκοπής, διορίζοντάς τον Γενικό Επισκοπικό Επίτροπο και, τρόπον τινά, Τοποτηρητή της Επισκοπής Ακαρνανίας και Αιτωλίας.

Στις 3 Ιουλίου 1847, δέσμη εγγράφων⁶⁴⁹ που αφορά το διορισμό Ζαλογγίτη, φεύγει από τα γραφεία της Ιεράς Συνόδου στην Αθήνα. Πρόκειται για τα εξής έγγραφα : 1. Προς τον Ιερό κλήρο και το λαό της Επισκοπής Ακαρνανίας, δια του οποίου αναγγέλεται η καθαίρεση του Επισκόπου τους και ο διορισμός του Αρχιμανδρίτη Γεράσιμου Ζαλογγίτη, ως Γενικού Επισκοπικού Επιτρόπου, καλούνται δε άπαντες, να αποδίδουν στο Ζαλογγίτη το σεβασμό και την τιμή που αρμόζει στο αξίωμα το οποίο πλέον θα φέρει. 2. Προς τους Ιερείς που υπηρετούσαν μέχρι τότε στα γραφεία της Επισκοπής Ακαρνανίας, Ιωάννη Σακελλαρίου και Ματθαίο Περιβολαρόπουλο, δια του οποίου τους ενημερώνει για το διορισμό Ζαλογγίτη. 3. Προς το Γεράσιμο Ζαλογγίτη, διοριστήριο έγγραφο. 4. Ένα ακόμη έγγραφο προς το Ζαλογγίτη, με λεπτομερείς οδηγίες για την αποστολή του και το έργο του. 5. Εν τέλει δε, έγγραφο προς το Υπουργείο Εκκλησιαστικών.

Στο έγγραφο προς το Υπουργείο η Σύνοδος αναφέρει, πως ήχθη στην επιλογή αυτή επειδή θεωρούσε το Ζαλογγίτη «*αρμοδιότερον καί καταλληλότερον*»⁶⁵⁰, ζητούσε δε από το Υπουργείο να ενεργήσει τα δέοντα και να ενημερώσει σχετικά το Νομάρχη Ακαρνανίας και Αιτωλίας, πράγμα το οποίο, όντως έκαμε το Υπουργείο, με το από 8 Ιουλίου 1847 έγγραφό του προς το Νομάρχη⁶⁵¹.

⁶⁴⁹ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά, 1847-1933.

⁶⁵⁰ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 241-242).

⁶⁵¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 243).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ο Γεράσιμος Ζαλογγίτης, αφού έλαβε τα έγγραφα της Ιεράς Συνόδου, μετέβη στα Γραφεία της Επισκοπής Ακαρνανίας στις 6 Ιουλίου 1847, προκειμένου να αναλάβει τα καθήκοντά του. Εκεί, βρέθηκε προ εκπλήξεως, διότι διαπίστωσε πως το Αρχείο της Επισκοπής διέθετε, **μόνο**, τα έγγραφα και τα βιβλία από την εποχή του πρώτου Επισκόπου Ακαρνανίας Πορφυρίου, **μέχρι το διορισμό** του δευτέρου Επισκόπου Ακαρνανίας, που ήταν ο Ιερόθεος. Όταν ζήτησε από τους ιερείς των Γραφείων να του παραδώσουν και τα υπόλοιπα, δηλαδή από την εγκατάσταση του Ιεροθέου στο Μεσολόγγι μέχρι εκείνη την ημέρα, εκείνοι απάντησαν πως δεν γνωρίζουν που βρίσκονται, διότι ήταν απλώς τυφλά όργανα του Επισκόπου. Ο Ζαλογγίτης στη συνέχεια ρώτησε τον υπηρέτη του Ιεροθέου και εκείνος απάντησε πως όλο το Αρχείο της περιόδου αυτής, όπως επίσης και τη μεγάλη σφραγίδα της Επισκοπής, τα έχει μαζί του ο Γέροντάς του, δηλαδή ο Ιερόθεος. Κατόπιν τούτων, στις 8 Ιουλίου 1847 έστειλε δύο επιστολές προς την Ιερά Σύνοδο. Η πρώτη είχε ως θέμα «*περί ευγνωμοσύνης*»⁶⁵² και με αυτή την επιστολή ο Ζαλογγίτης εξέφραζε προς τη Σύνοδο, την ευγνωμοσύνη και τις ευχαριστίες του για το διορισμό του. Επίσης, ενημέρωνε ότι «...*ἅπας ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς, πληροφορηθέντες (τὸ διορισμὸ τοῦ εννοεῖται).... ἔδωκαν δόξαν, ὑμνήσαντες καὶ δοξολογήσαντες τὸ ὑπερένδοξον ὄνομα τοῦ ἁγίου θεοῦ...*». Καταλήγοντας με την υπόσχεση πως θα φανεί «...*πρωτότυπον (πρότυπον) τῆς ἀρετῆς, τῆς μετανοίας ὄργανον, καὶ μέσον τῆς κοινῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης...*». Η δεύτερη επιστολή είχε ως θέμα «*περί τῆς παραλάβης τοῦ γραφείου τῆς ἐπισκοπῆς Ἀκαρνανίας*»⁶⁵³, και με αυτή ο Ζαλογγίτης εξέθετε στη Σύνοδο όσα ήδη αναφέραμε και κυρίως την απουσία του Αρχείου της περιόδου Ιεροθέου, με τα εξής λόγια : «*εἰς τὴν παραλαβὴν ταύτην εἶδα τοὺς φακέλλους καὶ τὰ βιβλία τὰ ἀπὸ τὴν ἡμέραν τοῦ μακαρίτου γέροντος μου Πορφυρίου, ἕως τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐδιωρίσθη ὁ καθαιρεθεὶς Μητροπολίτης εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν ταύτην*».

Αφού έλαβε η Ιερά Σύνοδος τις επιστολές Ζαλογγίτη, ενήργησε άμεσα σχετικά με το θέμα του Αρχείου και της σφραγίδας της Επισκοπής, στέλνοντας στις 13 Ιουλίου έγγραφο στο Υπουργείο Εκκλησιαστικῶν, δια του οποίου ενημέρωνε ότι «...*ὁ ἤδη καθαιρεθεὶς... ἔχει παρ' ἑαυτῷ τὰ ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του... μέχρι τῆς καθαιρέσεως τοῦ ἀρχεῖα καὶ τὴν σφραγίδα τῆς ἐπισκοπῆς· καὶ ἐπειδὴ ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν καὶ ὀχὶ εἰς τὸν ἐπίσκοπον...*», και παρακαλούσε το Υπουργείο όπως προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες έναντι του Ιεροθέου, προκειμένου να «*παραλάβῃ ταῦτα παρ' αὐτοῦ διὰ νᾶ παραδοθῶσιν εἰς ὃν ἀνήκουσιν*»⁶⁵⁴.

⁶⁵² Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά, 1847-1933.

⁶⁵³ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά, 1847-1933.

⁶⁵⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 244).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Πράγματι το Υπουργείο, ανέθεσε στο Νομόρχη Αττικής και Βοιωτίας να παραλάβει τα Αρχεία και τη σφραγίδα από τον Ιερόθεο και να τα στείλει στο Υπουργείο⁶⁵⁵.

Επίσης, η Ιερά Σύνοδος στις 15 Ιουλίου εξαπέλυσε ενημερωτική εγκύκλιο προς τους Επισκόπους που βρίσκονταν στην Ελληνική Επικράτεια, δια της οποίας, τους ενημέρωνε για την καθαίρεση Ιεροθέου, αναφέροντας τους Ιερούς Κανόνες των οποίων «κατέστη παραβάτης» και βάσει των οποίων καθαιρέθηκε και επισημαίνοντας πως ο εν λόγω πρώην Επίσκοπος δεν δύναται πλέον «...μηδαμοῦ τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος φέρειν ἐπιτραχήλιον, ἢ ὑπηρεσίαν τινά ἱεράν ἐπιτελεῖν, ὡς ὅλως ἀνίερος...»⁶⁵⁶.

Η απόφαση αυτή της Ιεράς Συνόδου δεν θα είχε βέβαια καμία απολύτως επίπτωση για τον Ιερόθεο, διότι όπως ήδη αναφέρθηκε, εκείνος είχε λάβει προ πολλού τις αποφάσεις του και κατά την ημερομηνία που γράφτηκε το έγγραφο της Συνόδου προς τους Επισκόπους της Ελληνικής Επικράτειας, είχε ήδη έτοιμες τις βαλίτσες του προκειμένου να φύγει εκτός αυτής.

Το έπραξε δε αυτό, λίγες ημέρες αργότερα και συγκεκριμένα το Σάββατο 19 Ιουλίου 1847, ημερομηνία κατά την οποία απέδρασε από την Ελληνική Επικράτεια και αφού μετέβη αρχικά στα Κήθυρα, κατόπιν μετέβη και εγκαταστάθηκε στην υπό Αγγλική προστασία - κατοχή Ζάκυνθο.

Ολίγον προ της αναχωρήσεώς του, όμως, πέρασε από το Ταχυδρομείο Πειραιά, (ή έστειλε κάποιο δικό του άνθρωπο εκεί), προκειμένου να ταχυδρομηθεί μια ακόμη επιστολή του, προς την Ιερά Σύνοδο.

Η επιστολή φέρει ημερομηνία 9 Ιουλίου 1847 και υποθέτουμε ότι όντως εγράφη τότε, αλλά δεν την απέστειλε ο Ιερόθεος, διότι πρώτα ήθελε να εξασφαλίσει την αναχώρησή του.

Οπότε, έστειλε την επιστολή ανήμερα της αναχωρήσεώς του.

Με την «αποχαιρετιστήρια» αυτή επιστολή, ουσιαστικά ολοκληρώνεται η μακρά και επώδυνος Ιερατική και Αρχιερατική πορεία του Ιεροθέου, που είχε ξεκινήσει από τη χερσαία Θεσσαλική γή, από την περιοχή των αγρίων και εκδικητικών Κενταύρων, παρά πόδας ενός εκδιωχθέντος εκ του θρόνου του Αρχιερέως⁶⁵⁷, και όλα έδειχναν, πως θα περατωθεί πλέον σε ένα Νησί, εις την Νήσον του πραέως και συγχωρητικού αγίου, «του αγίου της συγγνώμης», παρά πόδας ενός παραιτηθέντος εκ του θρόνου του Αρχιερέως⁶⁵⁸ που, κατανοώντας τη ματαιότητα του κόσμου τούτου, παραιτήθηκε οικειοθελώς, βαδίζοντας την οδό της πραότητας και της συγχωρητικότητας.

⁶⁵⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 245).

⁶⁵⁶ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά, 1847-1933.

⁶⁵⁷ Δηλαδή του εκ Ζαγοράς καταγομένου, Πατριάρχου Καλλινίκου.

⁶⁵⁸ Δηλαδή του Αγίου Διονυσίου, Επισκόπου Αιγίνης και εν Ζακύνθω τελειωθέντος.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ο Ιερόθεος, στην τελευταία αυτή επιστολή, έγραφε περίπου τα εξής : Την 28^η Ιουνίου 1847, δέχθηκα στην οικία μου την επίσκεψη του Γραμματέα της Νομαρχίας, του Αρχιμανδρίτου Ζ. Μαθά και του Δημάρχου Πειραιώς, μου αναγνώσθηκε έγγραφο το οποίο ήταν υπογεγραμμένο από τα πέντε μέλη της Ιεράς Συνόδου, Ευβοίας Νεόφυτο, π. Σάμου Κύριλλο, π. Ηλείας Ιωνά, Αττικής Νεόφυτο και Τριφυλλίας Παΐσιο, είχε δε εκδοθεί τον ίδιο μήνα Ιουνίο και αναφέρονταν σε κάποια προηγηθείσα Συνοδική απόφαση η οποία όμως ουδέποτε μου κοινοποιήθηκε. Στο έγγραφο αναφέρονταν, ότι κατέστην ένοχος ως διαπράξας πράξεις που απαγορεύονται από τους Ιερούς Κανόνες, χωρίς να γίνεται αναφορά στους κανόνες αυτούς και παράθεση του κειμένου εκάστου κανόνος, κατέληγε δε, με αναφορά για την ψήφιση καταδικαστικής αποφάσεως για μένα και την καθαίρεσή μου εκ της Αρχιερωσύνης, με την υποχρέωση, να εγκαταβιώσω στην Ιερά Μονή Προφήτου Ηλίου Θήρας, αν επιθυμώ, να διατηρήσω το ιερατικό σχήμα σύμφωνα με τους Ιερούς Κανόνες.

Άκουσα την ανάγνωση αυτού του εγγράφου, με θλίψη και απορία, διερωτώμενος άν ζούμε υπό το καθεστώς των Ιερών Κανόνων και του Συντάγματος, ή *«ἐάν ἡ νόμῳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία παρεδόθη δέσμιος εἰς τῶν πολιτικῶν τάς ἀσελγεῖς ἐκδικήσεις!»*.

Οι απεσταλμένοι με κάλεσαν να υπογράψω το έγγραφο εκείνο, το οποίο αποκαλούσαν Συνοδική απόφαση, αλλά εγώ δεν έθεσα καμία υπογραφή, και δεν παρείχα συναίνεση ή αποδοχή του κειμένου αυτού, και διαμαρτυρήθηκα ενώπιόν τους όπως και άλλοτε στην Ιερά Σύνοδο, όπως διαμαρτύρομαι και σήμερα με την επιστολή αυτή, εν ονόματι της Ορθοδόξου Εκκλησίας και της κεφαλής της, Του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, αλλά και των Συνοδικών και Αποστολικών κανόνων και παραδόσεων, των οποίων το κύρος καταπατεί και βιάζει το έγγραφο αυτό. Την καταδίκη μου, παρότι είμαι αθώος θα μπορούσα να δεχθώ εν σιωπή, αν μου επιβάλλονταν από κάποια κοσμική εξουσία. Αλλά αφού η πολιτική δεν κατόρθωσε να μεταβάλλει την ποιμαντική μου ράβδο σε σιδερένιο ρόπαλο κατά του ποιμνίου μου, **με καταδίωξε λόγω πολιτικής ετεροφροσύνης**, και επειδή, δεν βρήκε ασυνείδητους δικαστές να με καταδικάσουν⁶⁵⁹, στράφηκε τότε προς τους κληρικούς και μάλιστα σε εκείνους που στο παρελθόν διετάραζαν τα της Εκκλησίας και με τη βοήθειά τους, συνύφανε την διαβολή εναντίον μου και με στέρησε από κάθε εγγύηση και διατύπωση των Ιερών Κανόνων και παραδόσεων, εν συνεχεία δε, *«τοῦ μέν καταπίεθουσα τήν ἀπλοϊκότητα, τῷ δε καταπατοῦσα τήν καρδίαν, τῷ δε παραβιάζουσα τήν θέλησιν, κατόρθωσε τήν ἔκδοσιν τοῦ συνοδικοῦ τούτου ἐγγράφου»*.

⁶⁵⁹ Στο σημείο αυτό, ίσως αναφέρεται στο γεγονός ότι κατά το παρελθόν είχε καταστεί κατηγορούμενος στα πολιτικά δικαστήρια και μάλιστα «επί εσχάτη προδοσία».

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Όπως θα ενθυμείσθε, φίλοι συναδελφοί, το Δεκέμβριο του έτους 1843, οι περισσότεροι από τους Επισκόπους της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ελλάδος, συνυπογράψαμε αναφορά προς την Εθνική Συνέλευση, δια της οποίας, ζητούσαμε *«τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ παραδόσεων, καὶ ὅτι τὴν αἴτησιν ταύτην ἀπεδέχθη καὶ ολοψήφως ἐπεψήφισεν ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων»*.

Πως λοιπόν, τρεῖς Επίσκοποι από εκείνους που είχαν υπογράψει τότε την αναφορά εκείνη και σήμερα είναι μέλη της Ιεράς Συνόδου, δηλαδή ο Ευβοίας, ο Αττικής και ο π. Ηλείας, τόλμησαν να συνεργήσουν στην καταπάτηση των Κανόνων και των Παραδόσεων ;

Πως, εγώ που υπέγραψα την αναφορά και με σθένος συνετέλεσα στη διακήρυξη των δικαιωμάτων και των προνομίων της Εκκλησίας, μπορώ να υποκύψω στην καταδίκη μου, που, συγχρόνως αποτελεί όνειδος για την Εκκλησία και κατασχώνη των Ιερών Κανόνων ;

Μένοντας πιστός στους θεσμούς της Εκκλησίας και της Πολιτείας, αποκρούω την απόφαση αυτή, ως άδικη και αντικανονική και συγκεκριαλιώνοντας όλες τις προηγούμενες διαμαρτυρίες μου, διαμαρτύρομαι και πάλι :

1. Διότι, ο Έξαρχος Θεοφάνης Σιατιστεύς είναι εχθρός μου και εστάλη στην κανονική μου επαρχία, χωρίς να έχω γνώση επ' αυτού και χωρίς να δώσω άδεια για κάτι τέτοιο. Οι Κανόνες δεν δέχονται τις μαρτυρίες των εχθρών του Επισκόπου, πολύ περισσότερο δεν δέχονται ως ανακριτή κάποιον που είναι κεκηρυγμένος εχθρός του Επισκόπου και γίνεται στη συνέχεια αποδέκτης ψευδών καταθέσεων και συκοφαντιών.
2. Διότι, ο Έξαρχος δεν ενήργησε σύμφωνα με τους Ιερούς Κανόνες, και συγκεκριμένα τον της Δ' Οικουμενικής και τους ή, ρλγ', ρλη', ρλθ', και ρμ' της εν Καρθαγένη, βάσει των οποίων, όφειλε να εξετάσει την υπόληψη και την αξιοπιστία των μαρτύρων, αλλά και να λάβει από εκείνους δήλωση «ταυτοπαθείας», σε περίπτωση που αποδειχθούν ψευδείς οι μαρτυρίες τους. Αντίθετα, δέχθηκε ως αξιόπιστες τις μαρτυρίες αργυρωνήτων «ανδραρίων», και προέβη στη βίαιη προσαγωγή πολλών μαρτύρων, με τη βοήθεια της χωροφυλακής, όπως βεβαιώνουν και τα σχετικά έγγραφα που έχουν διαβιβασθεί στην Ιερά Σύνοδο.
3. Διότι, αντίθετα προς τα οριζόμενα από τον στ' κανόνα της Β' Οικουμενικής Συνόδου, ο Έξαρχος, μεταχειρίσθηκε την κοσμική εξουσία και με καταναγκασμό, απέσπασε εμπαθείς και ψευδείς μαρτυρίες εναντίον μου.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

4. Διότι, οι Ιεροί Κανόνες διατάσσουν, ότι ο κατηγορούμενος Επίσκοπος πρέπει να προσκληθεί από την αρμόδια δικαστική αρχή, με απεσταλμένους δύο Επισκόπους και μάλιστα μέχρι τρεις φορές, και αν δεν ανταποκριθεί στις προσκλήσεις, έπειτα να δικάζεται ερήμην, ώστε, αν είναι ένοχος να μην μένει ατιμώρητος επειδή απέφυγε να παρουσιαστεί και κατέστη φυγόδικος. Σε μένα, όμως, καμία τέτοια πρόσκληση δεν έγινε από την Ιερά Σύνοδο⁶⁶⁰, αλλά, παρότι δεν είμαι φυγόδικος, με καταδικάσατε οριστικά «ερήμην» και χωρίς να έχω τη δυνατότητα να απολογηθώ.
5. Διότι, σε αντίθεση με τους Κανόνες της Β΄ Οικουμενικής Συνόδου και τον ιδ΄ της εν Αντιοχεία, οι οποίοι, ορίζουν ότι ο Επίσκοπος δικάζεται από 12μελές δικαστήριο, πέντε Επίσκοποι επιχείρησαν να με δικάσουν, παρά το γεγονός ότι η έλλειψη ακόμη και ενός από τους δώδεκα, αποτελεί λόγο ακυρότητας και παρανόμου συγκροτήσεως του δικαστηρίου, όπως αποδεικνύεται από την Εκκλησιαστική Ιστορία και την περίπτωση του Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Λουκά.
6. Διότι, κατά τον α΄ κανόνα της ΣΤ΄ Οικουμενικής Συνόδου ο οποίος ορίζει ότι «*Επίσκοπος Ἐπισκοπῆς λέγεται καί ἐστίν Ἐπίσκοπος*», ο πρώην Ηλείας και ο πρώην Σάμου, ενώ δεν ποιμαίνουν Επισκοπές, μετέχουν των εργασιών της Συνόδου ως μέλη, και δίκασαν, τον εν ενεργεία Μητροπολίτη Ακαρνανίας και Αιτωλίας.
7. Διότι, σύμφωνα με τον α΄ Κανόνα του Αγίου Κυρίλλου, ο οποίος ορίζει : «*ἵνα δε μή ἡ πρόφασις αὕτη –η τοῦ ἐπισκόπου δικαστοῦ ἔχθρα– γένηται, τήν ἐσομένην χρῆσιν παραλύουσα, πρὸς τό μή ἐν δίκη πεποιῆσθαι δοκεῖν, οὐδέν ἐστί τό λυποῦν ἀπεῖναι τοῦ συνεδρίου τῶν ἐν ὑποψία τινάς*», εγώ, στις κατά καιρούς αναφορές μου ζήτησα την εξαίρεση από κάθε δικαστικό ὄργανο που πρόκειται να με δικάσει, του πρώην Ηλείας και του πρώην Σάμου, μελών της Ιεράς Συνόδου, η οποία, αυτοανακηρύχθηκε αρμόδιος κριτής μου και δεν δέχθηκε, ούτε καν έλαβε υπόψη της την εξαίρεση που ζήτησα. Τέτοιο αίτημα, για εξαίρεση «*ύποπτων*» κριτών, δεν απαξίωσε να υποβάλει ούτε ο Ιερός Χρυσόστομος, ο οποίος, ζήτησε την εξαίρεση του Αλεξανδρείας Θεοφίλου, καθώς και των Ακακίου και Αντιόχου, όπως και άλλων μαζί με εκείνους.

⁶⁶⁰ Εννοεί βέβαια, ότι δεν τηρήθηκε αυτή η διαδικασία με την αποστολή δύο Επισκόπων μέχρι τρεις φορές.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Μια απόφαση Συνοδικού δικαστηρίου, η οποία, είναι στιγματισμένη με τέτοιου είδους ακυρότητες, δεν είναι απόφαση, αλλά είναι ένα έγγραφο το οποίο στερείται κάθε ισχύ, Ηθική, Πολιτική και Εκκλησιαστική. Για τους λόγους αυτούς, δεν υπεισέρχομαι στις δύο προσαπτόμενες κατηγορίες, ότι δηλαδή, χειροτόνησα ιερέα πόρνο (αν και είναι γνωστός επί σωφροσύνη και προσκόμισε σχετική βεβαίωση από τον πνευματικό του πατέρα), και ότι τον χειροτόνησα «επί χρήμασιν». Οι δύο αυτές κατηγορίες, είναι αναπόδεικτες και ανυπόστατες. Τις έπλασαν οι πολιτικοί μου διώκτες και τις προσκόμισαν στην Ιερά Σύνοδο, όταν, δεν κατάφεραν να με καταδικάσουν στα πολιτικά δικαστήρια, επειδή δεν βρήκαν επίορκους δικαστές και πρόθυμους να εκτελέσουν τις παραγγελίες τους.

Και συνεχίζει, με τα εξής λόγια : *«Κατά τό 36^{ον} τῆς ἀρχιερωσύνης μου⁶⁶¹, ὅτε μετά πολυμόχθους ὑπέρ πίστεως ἀγῶνας, κατηνάλωσα τοῦ σώματος μου τάς ἀσθενεῖς δυνάμεις, ἐκὼν ἤθελον ζητήσῃ τὴν ἡσυχίαν τῆς ἐν μοναστηρίῳ τινὶ διατριβῆς μακράν τῶν βιοτικῶν φροντίδων, μακράν τῆς θέας τῶν δυστυχημάτων τῆς πολυπαθοῦς μου ποίμνης»⁶⁶²*, αλλά και των άλλων αδικιών που ενέσκηψαν στην Ελληνική κοινωνία, μεταξύ των οποίων, κατατάσσω ως πλέον δεινότερη, την κατόπιν πολιτικής εντολής⁶⁶³, στέρηση, τελέσεως εξοδίου ακολουθίας, του υπέρ πίστεως αγωνισαμένου και Χριστιανικοτάτου, Ανδρέου Λόντου.

Αλλά, επειδή ευλαβούμαι τους Κανόνες και τις Παραδόσεις και σέβομαι το 1^ο και το 2^ο άρθρο του Συντάγματος που διακηρύττουν την ισχύ των Ιερών Κανόνων, *«δέν θέλω δώσῃ χεῖρα βοηθείας εἰς τοὺς συνήθεις ταραξίας τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας πρὸς καταπάτησιν τῶν κανόνων καὶ τοῦ Συντάγματος, διὰ τῆς ἀποδοχῆς καὶ ἐκτελέσεως τοιαύτης ἀποφάσεως»*.

Έχοντας θάρρος, διαμηνύω στους Χριστιανούς να έχουν και εκείνοι θάρρος, διότι, η καταπάτηση των Ιερών Κανόνων θα είναι κάτι πρόσκαιρο και εφήμερο, τους ενθαρρύνω δε, επιπλέον, επαναλαμβάνοντας την παροιμιώδη εκείνη φράση του Μεγάλου Αθανασίου, ο οποίος, εξορισμένος από τον Ιουλιανό τον παραβάτη, ενθάρρυνε τους Χριστιανούς του, λέγοντας : *«Θαρσεῖτε, νεφύδριον ἐστὶ καὶ θάττον παρελεύσεται»*. Αλλά, μέχρι να περάσει η καταπάτηση των Κανόνων, παρά την αναξιότητά μου μιμούμαι τους ενδόξους άνδρας της Εκκλησίας, οι οποίοι, δεν δέχθηκαν αλλά απέκρουσαν τις αντικανονικές καταδιώξεις εναντίον τους, έχοντας ως παράδειγμα, κυρίως τον Άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο.

⁶⁶¹ Από αυτή την αναφορά προκύπτει ότι ο Ιερόθεος χειροτονήθηκε επίσκοπος κατά το έτος 1811 και όχι το 1812, όπως έχουμε αναφέρει σε άλλο σημείο της εργασίας.

⁶⁶² Αναφέρεται ίσως στην ληστοκρατία που επικρατούσε στην περιοχή Αιτωλίας και Ακαρνανίας.

⁶⁶³ Εντολής του Ιωάννου Κωλέττη, όπως είναι καταγεγραμμένο.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Με την παρούσα επιστολή και διαμαρτυρία, λοιπόν, κηρύττω άκυρη την εναντίον μου καταδιαστική απόφαση της Ιεράς Συνόδου που εκδόθηκε τον Ιούνιο του 1847, επειδή την θεωρώ αντικανονική, καθώς και αποκύημα εχθρών της Εκκλησίας. Επιπλέον δε : *«έναντιοῦμαι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, καὶ θεωρῶ ἐμαυτὸν ἀναπόσπαστον τῆς πνευματικῆς μου ποιμένης, ἀναγκάζομαι δυναστευόμενος νᾶ βάλλω εἰς πρᾶξιν τὰς διατάξεις τοῦ κανόνος ιζ΄ τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου, «ἕως ἂν τῆς ὕβρεως τῆς γεγενημένης μοι ἀπαλλαγὴν εὐρέσθαι δυναθῶ».*

Ὁ εὐπειθέστατος
(Τ.Σ.) Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας Ἱερόθεος»⁶⁶⁴.

Αν θέλαμε να δώσουμε ένα χαρακτηρισμό για το κείμενο αυτό, τότε αυτός θα ήταν «Μνημείο Εκκλησιολογίας και Εκκλησιαστικού φρονήματος». Από την τελευταία αυτή επιστολή του Ιεροθέου προς την Ιερά Σύνοδο, (που εστάλη ολίγον προ της αναχωρήσεώς του από την Ελληνική Επικράτεια), αποδεικνύεται το ήθος του ανδρός και η Εκκλησιολογία του.

Υπό τις ιδιαίτερα δυσμενείς για εκείνον συνθήκες και την πικρία που τον διακατείχε, και κυρίως εν όψει της αναχωρήσεώς του εκτός της Ελληνικής Επικράτειας, θα μπορούσε να έχει παρεκτραπεί και θεωρούμε πως θα είχε όντως παρεκτραπεί, **σε ύβρεις και κατάρες**, εναντίον των φυσικών και ηθικών αυτουργών της εκδιώξεώς του, αν ίσχυε, το θρασύτατον του χαρακτήρος του, όπως το παρουσίαζαν κάποιοι.

Αντίθετα, παρατηρούμε και σε τούτη την επιστολή, λόγο νηφάλιο, λόγο θεολογικό, λόγο εκκλησιολογικό, επιχειρήματα υπερασπίσεως του εαυτού του με παράθεση Ιερών Κανόνων, παντελής απουσία ύβρεων και αναθεματισμών.

Βεβαίως ονομάζει εχθρό του τον ιεροδιάκονο Θεοφάνη Σιατιστέα, στην επιστολή αυτή. Αλλά όπως στις άλλες επιστολές του, που ονομάζει, εχθρούς του, ψεύτες, ζηλόφθονες, διώκτες και συκοφάντες, όλους όσους κατασκεύασαν και υπηρέτησαν τις εναντίον του κατηγορίες, αυτοί οι χαρακτηρισμοί δεν αποτελούν ύβρεις, έτσι και τώρα, πρόκειται για μια πραγματικότητα, πρόκειται για μια βεβαιότητα που πηγάζει από την πλήρη επίγνωση της αθωότητάς του. Όπως και ο ιερός Ευαγγελιστής, όταν ονομάζει κάποιους «κληστές»⁶⁶⁵ και κάποιους άλλους «ψευδομάρτυρες»⁶⁶⁶, παραθέτει τους χαρακτηρισμούς αυτούς όχι από εμπάθεια, αλλά επειδή ήταν πράγματι τέτοιοι και είχε πλήρη γνώση περί αυτού.

⁶⁶⁴ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά, 1847-1933.

⁶⁶⁵ Ματθ. 27, 38.

⁶⁶⁶ Ματθ. 26, 60.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στην επιστολή αυτή, δηλώνει ευθαρσώς ότι δεν αποδέχεται την απόφαση της Ιεράς Συνόδου και ότι θεωρεί τον εαυτό του κανονικό ποιμενάρχη της Επισκοπής Ακαρνανίας. Αυτό, δηλώνεται στο κείμενο με την φράση «θεωρώ εμαυτόν αναπόσπαστον της κανονικής μου ποιμένης», όπως επίσης και από την υπογραφή του στο τέλος του εγγράφου, ως Επισκόπου. Δεν χάνει την ελπίδα του και την προσδοκία του ότι θα έρθουν καλύτερες ημέρες. Μνημονεύει τον λόγο του Μεγάλου Αθανασίου «νεφύδριον εστί και θάττον παρελεύσεται». Λαμβάνει δύναμη από τα άπειρα παραδείγματα, ψευδών, συκοφαντικών, παρανόμων και αντικανονικών διώξεων αγίων Ιεραρχών, που υπάρχουν στην Εκκλησιαστική Ιστορία. Όπως και εκείνοι οι μεγάλοι Ιεράρχες, αντιμετωπίζει τις δοκιμασίες του, βασιζόμενος στους Ιερούς Κανόνες.

Ακόμη και αυτή, η τελευταία πράξη του Ιεροθέου, η απόδρασή του δηλαδή εκτός της Ελληνικής Επικράτειας, εδράζεται επί τη βάσει των Ιερών Κανόνων της Εκκλησίας και ιδίως του ιζ΄ της εν Σαρδική, τον οποίο και μνημονεύει ως κατακλείδα της επιστολής του και προκειμένου να καταδείξει, ότι όσον αφορά το πρόσωπό του, δεν πρόκειται περί φυγομάχου και ριψάσπιδος, αλλά πρόκειται περί ενός εμβριθούς γνώστη και πιστού τηρητή των Ιερών της Εκκλησίας Κανόνων και Παραδόσεων.

6. Αυτοεξόριστος.

Εν αγνοία λοιπόν των πολιτικών και εκκλησιαστικών αρχών, ο Ιερόθεος διέφυγε εκτός της τότε Ελληνικής Επικράτειας και με αρχικό προορισμό τα Κύθηρα, έφθασε στην τότε υπό Αγγλική προστασία⁶⁶⁷, Ζάκυνθο. Όπως ήταν φυσικό, μια από τις πρώτες συναντήσεις που πραγματοποίησε στο Νησί, θα ήταν με τον τοπικό Επίσκοπο.

Ο εμπερίστατος ιεράρχης του «Βασιλείου της Ελλάδος», βρήκε ανάπαυση, γαλήνη, φιλοξενία και αγάπη, όχι κάτω από τη σημαία για την οποία πολέμησε και τραυματίστηκε, αλλά στην υπό Αγγλική σημαία Ζάκυνθο, υπό την σκέπη και την προστασία, του διακρινόμενου για τα φιλάνθρωπα αισθήματά του, Μητροπολίτη Ζακύνθου Νικολάου⁶⁶⁸.

Δυστυχώς, παρά τη μεγάλη μας επιθυμία να ερευνήσουμε τις αρχειακές πηγές της Ζακύνθου, προς ανεύρεση στοιχείων που θα μας πληροφορούσαν για τις οπωσδήποτε αγαθές και φιλικές σχέσεις που αναπτύχθηκαν μεταξύ των δύο Επισκόπων, τούτο δεν κατέστη δυνατό, ελλείψει πηγών.

⁶⁶⁷ Η Ζάκυνθος βρισκονταν υπό «Αγγλική προστασία» από του έτους 1809, παρέμεινε δε, έως του έτους 1864 που πραγματοποιήθηκε η ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα.

⁶⁶⁸ Ο Μητροπολίτης Ζακύνθου, Νικόλαος Κοκκίνης.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Οι καταστροφικοί σεισμοί του έτους 1953, που έπληξαν τα Επτάνησα είχαν οδυνηρές συνέπειες και για τη Ζάκυνθο, στην οποία μετά τον τρίτο σεισμό ακολούθησε μεγάλη πυρκαγιά, με αποτέλεσμα να αποτεφρωθούν σπουδαία κειμήλια και αρχεία, μεταξύ των οποίων και εκείνο της Ιεράς Μητροπόλεως Ζακύνθου.

Όμως, το γεγονός ότι ο Ιερόθεος κατά την τριετή παραμονή του, «εύρε ανάπαυσιν» στη Ζάκυνθο, προκύπτει από ένα αδιάσειστο στοιχείο που δεν «εσεισθή» από τους σεισμούς του 1953, αλλά έφθασε μέχρι τις ημέρες μας και για το οποίο κάνουμε λόγο προς το τέλος της παρούσης εργασίας.

Εν τω μεταξύ, στην Ελληνική Επικράτεια η Ιερά Σύνοδος δεν πληροφορήθηκε εγκαίρως την αναχώρηση του Ιεροθέου. Τα μέλη της Ιεράς Συνόδου, στις 20 Ιουλίου έλαβαν και μελέτησαν την επιστολή, που ο Ιερόθεος είχε ταχυδρομήσει την προηγούμενη ημέρα, λίγο πρίν αναχωρήσει, χωρίς να γνωρίζουν κάτι για την αναχώρησή του. Οι Συνοδικοί, συζήτησαν επί της επιστολής, και την επομένη, 21 Ιουλίου 1847, έστειλαν έγγραφο προς το Υπουργείο Εκκλησιαστικών με θέμα «*περί τοῦ καθηρημένου τῆς ἀρχιερωσύνης Ἱεροθέου*»⁶⁶⁹, από το περιεχόμενο του οποίου, διαπιστώνεται ο εκνευρισμός, η εμπάθεια, αλλά και η εκδικητικότητά τους. Στο έγγραφο αυτό αναφέρονται περίπου τα εξής :

Όταν αναγνώσθηκε από τον απεσταλμένο της Ιεράς Συνόδου στον Ακαρνανίας και Αιτωλίας Ιερόθεο, η, μετά από απόφαση της Ιεράς Συνόδου που εγκρίθηκε από την Αυτού Μεγαλειότητα, πράξη της καθαιρέσεως, εκλήθη ο καθηρημένος να δηλώσει αν επιθυμεί να αποβάλει το ιερό σχήμα και να παραμείνει στον κόσμο, ή, αν επιθυμεί να διατηρήσει το σχήμα και να εγκαταβιώσει πλέον στην Ιερά Μονή Προφήτου Ηλίου Θήρας.

Αφού λοιπόν δήλωσε ότι θα διατηρήσει το ιερό σχήμα, καλό θα ήταν να μεταφερθεί και να διαμείνει στην προσδιορισμένη Ιερά Μονή, «*εἴτε ἐκουσίως, εἴτε ἀκουσίως*», διότι, όσο παραμένει στον κόσμο, δεν θα μείνει ήσυχος, αλλά μπορεί να γίνει ὄργανο ανθρώπων που επιζητούν αφορμή να προσβάλουν την Κυβέρνηση. Η εφαρμογή της Συνοδικής αποφάσεως σχετικά με την διαμονή του Ιεροθέου στο Μοναστήρι **θα έπρεπε να εφαρμοσθεί από την Κυβέρνηση άμεσα** και με λύπη παρατηρούμε πως ακόμη δεν έχει πραγματοποιηθεί . Ο άνθρωπος αυτός, αν και είναι καθηρημένος της Αρχιερωσύνης, θεωρεί τον εαυτό του ακόμη Επίσκοπο Ακαρνανίας και Αιτωλίας και συνεχίζει να υπογράφει με την ιδιότητα αυτή σε έγγραφό του προς την Ιερά Σύνοδο, δια του οποίου, διαμαρτύρεται κατά της αποφάσεως και «*ἐξυβρίζει καί αὐτήν καί τήν Κυβέρνησιν*».

⁶⁶⁹ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 246-249).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Το έγγραφο αυτό, το οποίο φέρει ημερομηνία 9 Ιουλίου, εστάλη, στη Σύνοδο «ἐπί συστάσει» στις 19 Ιουλίου σύμφωνα με τη σφραγίδα του Ταχυδρομείου Πειραιά, ελήφθη δε, στις 20 Ιουλίου, η Σύνοδος το θεωρεί ως έγγραφο χαρτί. Κρίνουμε εύλογο, όμως, να διαβιβάσουμε το πρωτότυπο του εγγράφου αυτού στο Υπουργείο, προκειμένου να πληροφορηθείτε «εἰς πόσῃ ἀναίδειαν ἔφθασεν ὁ ἄνθρωπος αὐτός· διότι διαμένει ἐν Πειραιεὶ παρά τὰ δόξαντα». Είναι μεγάλη ανάγκη λοιπόν, να μεταφερθεῖ «ἀμέσως καὶ διὰ τῆς βίας» ο καθηρημένος εκεί που ἔχει αποφασισθεῖ να διαμείνει, προκειμένου να παύσουν τα περαιτέρω σκάνδαλα. Το έγγραφο που ἔστειλε προς την Σύνοδο, φέρει όλους τους τύπους επισημότητας και είναι φανερό ότι ἔχει ἀκόμη μαζί του τα Αρχεῖα και τη σφραγίδα της Επισκοπῆς Ακαρνανίας. Καταλήγει δε το Συνοδικό έγγραφο, με τα εξής : Ενώ φέρει ημερομηνία 9 Ιουλίου εἶναι πολύ πιθανό «ὅτι ἐγράφη μετὰ τὸ ἀπὸ 13ῆς συνοδικὸν ἔγγραφον τὸ περὶ παραλάβης τῶν ἀρχείων καὶ τῆς σφραγίδος.-

+ Ὁ Εὐβοίας Νεόφυτος, πρόεδρος
+ Ὁ πρ. Σάμου Κύριλλος, + Ὁ πρῶν Ἡλείας Ἰωνᾶς,
+ Ὁ Ἀττικῆς Νεόφυτος, + Ὁ Τριφυλίας Παῖσιος
(Τ.Σ) Ὁ Γραμματεὺς Θ. Φαρμακίδης».

Μετά ἀπὸ το ἐγγράφο αὐτὸ τῆς Συνόδου, τὸ Υπουργεῖο Ἐκκλησιαστικῶν ζήτησε τὴ συνδρομὴ τοῦ Υπουργείου τῶν Ναυτικῶν, γιὰ τὴν μεταγωγὴ τοῦ Ιεροθέου ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὴ Σαντορίνη. Τὸ Υπουργεῖο τῶν Ναυτικῶν ἀνταποκρίθηκε ἀμέσῃ στὸ αἶτημα αὐτὸ καὶ στὶς 23 Ιουλίου 1847 ἔθεσε τὴ Γολέτα⁶⁷⁰ «Μεθώνη», στὴ διάθεση καὶ τὶς διαταγές τοῦ Υπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν⁶⁷¹. Ὁ Νομάρχης Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, στὶς 24 Ιουλίου ἔλαβε τὴν ἀπὸ 23 Ιουλίου διαταγὴ τοῦ Υπουργείου δια τῆς ὁποίας διετάσσεται νὰ μεταβεῖ στὴν οἰκία τοῦ Ιεροθέου καὶ νὰ παραλάβῃ τὰ Αρχεῖα καὶ τὴ σφραγίδα τῆς Επισκοπῆς Ακαρνανίας. Ἐκτελώντας ἀμέσῃ τὴ διαταγὴ ὁ Νομάρχης, μετέβη στὴν οἰκία τοῦ Ιεροθέου στὸν Πειραιᾶ, πλην ὅμως, ευρέθη προ δυσαρέστου ἐκπλήξεως, διαπιστώνοντας τὴν ἀπουσία τοῦ καὶ πληροφορούμενος τὰ περὶ τῆς ἀποδράσεώς τοῦ «εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν». Ενημέρωσε δε τὸ Υπουργεῖο ἐγγράφως, ἐπισημαίνοντας τὰ εξῆς : «...Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀπέναντι διαταγῆς, ἅμα ληφθεῖσης μετέβην εἰς Πειραιᾶ ἀλλ' ἀτυχῶς, ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Ἱεροθέος ἐδραπέτευσε πρότινος, καὶ ἀγνοεῖται τὸ μέρος ὅπου διευθύνθη, περὶ τούτου διετάχθησαν ἐπιτοπίως αἱ ἀνήκουσαι ἐξετάσεις τῶν ὁποίων ἀρξαμένων ἐνώπιον μου ἐπιφυλάσσομαι νᾶ ὑποβάλλω ἀκολούθως τὸ ἀποτέλεσμα...»⁶⁷².

⁶⁷⁰ Δικάταρτο ἱστιοφόρο.

⁶⁷¹ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 259).

⁶⁷² Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 260).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Επίσης με ιδιαίτερο έγγραφο ομολόγησε την αποτυχία της αποστολής του, για την κατάσχεση των Αρχείων και της σφραγίδας της Επισκοπής Ακαρνανίας⁶⁷³. Οι ανακρίσεις διετάχθησαν μεν από το Νομάρχη Αττικής και Βοιωτίας με το ανωτέρω έγγραφο, διενεργήθησαν δε, από τον Δήμαρχο Πειραιά, ο οποίος, την ίδια εκείνη ημέρα ανέκρινε 6 μάρτυρες, προκειμένου να πληροφορηθεί τα περί της αναχωρήσεως του Ιεροθέου, τα δε πρακτικά των ανακρίσεων, υπέβαλλε αυθημερόν προς το Νομάρχη⁶⁷⁴.

Οι έξι μάρτυρες που ανακρίθηκαν στις 24 Ιουλίου 1847, ήταν πρόσωπα τα οποία θα μπορούσαν να δώσουν πληροφορίες για την αναχώρηση του Ιεροθέου και ήταν οι εξής :

1. Κάποιος γείτονάς του και τελωνειακός φύλακας.
2. Η υπηρέτριά του, Κυριακούλα Ιωάννου Βασιλοπούλου.
3. Κάποιος ιδιοκτήτης οينوπωλείου, εντός του οποίου γίνονταν οι συμφωνίες για μεταφορά με πλοιάρια κ.λπ.
4. Κάποιος που διατηρούσε μαγειρείο και σύχναζαν εκεί επίσης, οι ασχολούμενοι με μεταφορές προκειμένου να κλείσουν συμφωνίες μεταφορών,
5. Κάποιος νεαρός αχθοφόρος του λιμανιού, ηλικίας 16 ετών.
- Και 6. Ο Αρχιμανδρίτης Θεοδώρητος Κτενάς, «*διδάσκαλος τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς*», όπως δήλωσε.

Από τις ανακρίσεις προέκυψε πως ο Ιερόθεος αναχώρησε το βράδυ του Σαββάτου 19 Ιουλίου 1847, με πλοιάριο επίτηδες μισθωμένο, του οποίου ο κυβερνήτης ήταν Τσιριγώτης, με προορισμό μάλλον το Τσιρίγο (Κύθηρα), είχε μαζί του αρκετά πράγματα, ήταν εφοδιασμένος με έγγραφο, που του χορήγησε το εν Αθήναις Προξενείο της Αγγλίας και πρίν φύγει είχε τακτοποιήσει όλες τις υποθέσεις και εκκρεμότητες, όπως το να πληρώσει ότι όφειλε στην υπηρέτριά του και να αποχαιρετήσει τον Ιερομόναχο Θεοδώρητο Κτενά, χωρίς όμως, να του αποκαλύψει ότι αναχωρούσε εκτός της Ελληνικής Επικράτειας, διότι γνώριζε την προσωπική σχέση και φιλία του Κτενά με τον Υπουργό Γλαράκη, φοβούμενος ίσως μήπως αποκαλυφθούν τα σχέδιά του⁶⁷⁵. Ο Νομάρχης, την 25^η Ιουλίου, ενημέρωσε για τα αποτελέσματα των ανακρίσεων το Υπουργείο Εκκλησιαστικών⁶⁷⁶.

Στις 26 Ιουλίου, ο Υπουργός Εκκλησιαστικών Γλαράκης, με έγγραφό του προς το Υπουργείο Εσωτερικών ανέφερε όλο το ιστορικό της υποθέσεως από τη γνωστοποίηση της καθαιρέσεως στον Ιερόθεο και εξής, μέχρι τα συμβάντα εκείνων των ημερών. Από το έγγραφο του Γλαράκη θα ξεχωρίσουμε τα εξής σημεία : «*...ἐν Πειραιεῖ δε διαμένων ὁ καθαιρεθεὶς Ἱερόθεος, οὐ μόνον ἔγραφε καὶ ὑπέγραφεν ὡς ἐπίσκοπος ἐν ἐνεργείᾳ εἰσέτι διατελῶν μετὰ τὴν καθαίρεσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον ἀπεύθυνε διαμαρτύρησιν...*

⁶⁷³ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 261).

⁶⁷⁴ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 267).

⁶⁷⁵ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 268-275).

⁶⁷⁶ Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φ. 022, (λήψη 264).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

καί τό ἀξίωμα καί τήν κλήσιν τοῦ Ἀκαρνανίας καί Αἰτωλίας Μητροπολίτου μετά τήν ἑαυτοῦ καταδίκην παρανόμως αντιποιοῦμενος.... ἀπέδρασεν, ἄνευ διαβατηρίου, εἰς Ἰονικόν, ὡς λέγεται, πλοῖον ἐπιβιβασθεῖς, διευθυνόμενον εἰς Κύθηρα... ἡ ὑπεκφυγή τῆς παραδόσεως τῶν Ἀρχείων καί τῆς σφραγίδος... ἅτινα ὡς φαίνεται ἔχει μεθ' ἑαυτοῦ... παρέχουσιν ὑπόνοιαν μήπως ὁ ἄνθρωπος αὐτός σκοπόν ἔχει νᾶ ἐπιβῇ τῆς ἐπισκοπῆς τῆς ὁποίας ἐξεβλήθη...καί νᾶ ταραξῇ τήν ἐκκλησίαν... Κύριε Ὑπουργέ, νᾶ διατάξετε ἐντόνως τόν Νομάρχην Ἀκαρνανίας καί Αἰτωλίας νᾶ προσέξῃ, ἵνα ἐάν τυχόν ὁ καθαιρεθεῖς τῆς ἀρχιερωσύνης Ἱερόθεος τολμήσῃ νᾶ παρουσιασθῇ εἰς μέρος τοῦ Νομοῦ ἐκείνου, συλλάβῃ μέν αὐτόν, καί πέμψῃ ἐν ἀσφαλείᾳ ἐνθάδε πρὸς ἡμᾶς...»⁶⁷⁷.

Επίσης, στις 29 Ιουλίου ο Γλαράκης έστειλε στην Ιερά Σύνοδο έγγραφο, με ανάλογο περιεχόμενο, ὅπως το προηγούμενο, αναφέροντας δηλαδή ὅλο το ιστορικό και καταλήγοντας στους «φόβους» του για μετάβαση του Ιεροθέου στην Ακαρνανία και πως έλαβε τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να αντιμετωπίσει κάτι τέτοιο⁶⁷⁸. Η Ιερά Σύνοδος, μετά τα ὅσα πληροφορήθηκε ἀπὸ τον Ὑπουργό Ἐκκλησιαστικῶν, ἀντέδρασε ἄμεσα και στις 30 Ιουλίου 1847, ἐξέδωσε ἐπίσημο γράμμα πρὸς ὅλες τις κατὰ τόπους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, με το οποίο ἔδιδε τὴν πληροφορία τῆς καθαιρέσεως τοῦ Ιεροθέου, προκειμένου να μη θεωρεῖται ὡς ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερέας. Μάλιστα, για τὴν ἐνέργειά τῆς αὐτῆς, ἐνημέρωσε και το Ὑπουργεῖο τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, διαβιβάζοντας συγχρόνως το γράμμα αὐτό, προκειμένου το Ὑπουργεῖο να το προωθήσει πρὸς τις ἐν Ἑλλάδι προξενικὲς ἀρχές⁶⁷⁹.

Το περί τῆς καθαιρέσεως Ιεροθέου, ἐπίσημο γράμμα τῆς Ιερᾶς Συνόδου, ἔχει ὡς ἐξῆς :
«Ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν γνωστὸν τοῖς πάσαις ταῖς ὁμοδόξοις καὶ ἀδελφαῖς Ἐκκλησίαις».

*«Ὁ ποτὲ ἀρχιεπίσκοπος Παροναζίας Ἱερόθεος, κακῶς ποιμάνας τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην ἐπὶ πολλὰ ἔτη, καὶ διὰ τὰς κακὰς αὐτοῦ πράξεις καὶ τὸν φαῦλον αὐτοῦ βίον κοινὸν σκάνδαλον πᾶσι κληρικοῖς καὶ λαϊκοῖς γενόμενος, ἐξυβριζόμενος καὶ καταφρονούμενος δημοσίως, προπηλακίζομένου δι' αὐτόν καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀρχιερατικοῦ χαρακτηρὸς....», κατὰ το ἔτος 1824 κατηγορήθηκε για ὅλα αὐτὰ τὴν τότε Κυβέρνηση και ἀφοῦ δικάστηκε ἀπὸ τὴ Βουλὴ, τοῦ ἐπιβλήθηκε με καταδικαστικὴ ἀπόφαση ἡ ἀφαίρεση τῆς Ἐπισκοπῆς που κατεῖχε ἐκείνη τὴν ἐποχὴ και φυλακίστηκε. **Αποφυλακίστηκε δε, μετὰ ἀπὸ τὴν παρέμβαση τοῦ αοιδίμου Θεοδώρου Κολοκοτρώνη.***

⁶⁷⁷ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Ὑπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 262-263).

⁶⁷⁸ Γ.Α.Κ. – Κεντρικὴ Ὑπηρεσία, Ακαρνανίας Ἐπισκοπή, Φ. 022, (λήψεις 265-266).

⁶⁷⁹ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Ἐπισκοπικά, 1847-1933.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Στην Επισκοπή Παροναξίας διορίστηκε άλλος Επίσκοπος ως Τοποτηρητής και μετά από αρκετό καιρό επανήλθε ο Ιερόθεος. Αλλά, δεν ωφελήθηκε από όσα είχε πάθει και έμεινε ακριβώς ο ίδιος όπως ήταν, διότι, *«φύσις πονηρά δυσκόλως τρώντι μεταβάλλεται. Από αίσχρουργίας εἰς αίσχρουργίαν προβαίνων, καί ἀπό παρανομίας εἰς παρανομίαν μεταπηδῶν, ἐκίνησε καθ' ἑαυτοῦ καί τήν ἀγανάκτησιν τοῦ ἀειμνήστου Ἱ. Καποδιστρίου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος»⁶⁸⁰. Ἡ ἐπομένη πρᾶξις αὐτοῦ ἐκίνησεν εἰς τόσον τήν ὀργήν τοῦ Κυβερνήτου κατ' αὐτοῦ, ὥστε μόλις κατά πολλήν ἐπιείκειαν καί φιλανθρωπίαν ἐκείνου, διέφυγε τήν ἐσχάτην τιμωρίαν».*

Στη συνέχεια, αναφέρεται στο ιστορικό κάποιας υποθέσεως, που, σύμφωνα με την Ιερά Σύνοδο επέσυρε την αγανάκτηση του Καποδίστρια, έχει δε ως εξής :

Κάποιος ιερέας από το χωριό Απείρανθος της Νάξου, ο οποίος, ονομάζονταν Δημήτριος Μ.... μετά το θάνατο της συζύγου του, ερωτεύτηκε κάποια νέα και θέλησε να την νυμφευθεί, πράγμα το οποίο, εκμυστηρεύτηκε στον Επίσκοπό του. Ο Ιερόθεος, όχι μόνο δεν τον εμπόδισε, λέγοντάς του ότι αυτό είναι κάτι που αντίκειται στους Ιερούς Κανόνες, αλλά τον βοήθησε να κάνει πράξη την επιθυμία του. Με ποιο τρόπο ; Προέβη μόνος του στην καθαίρεση εκείνου του ιερέως και στη συνέχεια, αφού έλαβε από τον πρώην κληρικό 750 γρόσια, εξέδωσε άδεια γάμου προκειμένου εκείνος να νυμφευθεί τη νέα που επιθυμούσε. Και πώς δικαιολόγησε την πράξη του ο Ιερόθεος ; Με τα εξής : *«Επροσπάθησεν ἡ Ἐκκλησία με μυρίους τρόπους νᾶ ἐμποδίσῃ αὐτόν, καί μὴ δυνηθεῖσα, ἀπεφάσισεν τελευταῖον νᾶ διαφυλάξῃ τήν ψυχὴν τοῦ ἀνιέρου ἀπὸ τὰ δεινότερα ἐπακόλουθα τῆς μυστικῆς κοινωνίας. Ἐχουσα βάσιν τὸν ἕκτον κανόνα τῆς Πενθέκτης Ἱεράς Συνόδου, τὸν Πέμπτον (ἴσως τὸν πρῶτον) τῆς Νεοκαισαρείας, καί τὸν πεντηκοστὸν πρῶτον τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, παρεχώρησεν πρὸς αὐτόν ἄδειαν, νᾶ λάβῃ αὐτὴν τὴν γυναῖκα, καί ἀφ' οὗ πρῶτον ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὸ ὅποῖον τοῦ εἶχε δώσει δηλαδὴ τὴν Ἱερωσύνην, τουτέστι κατὰ νόμους τὸν ἐκάθηρε»⁶⁸¹.*

Αυτά έγραφε ο Ιερόθεος, απολογούμενος προς τον τότε Διοικητή της Νάξου Α. Γρηγοριάδη, όπως προκύπτει από τα επίσημα Αρχεία. Μόνο και μόνο, αυτή η πράξη του Ιεροθέου, ήταν αρκετή να του επιβληθεί καθαίρεση, επειδή με τον τρόπο αυτό ασεβώς περιέπαιξε και καταπάτησε τους Ιερούς Κανόνες.

⁶⁸⁰ Ο επί των εγγράφων εκείνης της εποχής, ιδιαίτερος τονισμός του χρώματος της γραμματοσειράς, τον οποίο συναντά ο αναγνώστης σε διάφορα σημεία της εργασίας, οφείλεται στον συντάκτη της παρούσης εργασίας. Γίνεται δε, προκειμένου να τονισθούν σημαντικά στοιχεία των εγγράφων.

⁶⁸¹ Αυτά απάντησε ο Ιερόθεος σύμφωνα με το έγγραφο της Συνόδου.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Εξαιτίας της διαγωγής του αυτής και του τρόπου συμπεριφοράς του, δεν μπορούσε πλέον να συνεχίσει να ποιμαίνει την Μητρόπολη Παροναξίας, την οποία, σκανδάλισε όλα τα έτη της εκεί ποιμαντορίας του «*διά τῶν φαύλων αὐτοῦ πράξεων*», και για τους λόγους αυτούς, εν έτει 1834 μετετέθη στην Επισκοπή Επιδαύρου Λιμηράς, δηλαδή στην άλλοτε Μητρόπολη Μονεμβασίας. Αυτό συνέβη, από φιλόανθρωπη οικονομία και με την ελπίδα ότι ο άνθρωπος θα συνέλθει και θα μεταβάλλει πλέον «βίον και πολιτείαν». Επειδή, όμως, θεωρούσε τη μετάθεση αυτή ως τιμωρία και ήταν δυσαρεστημένος, μετετέθη, στην Επισκοπή Ακαρνανίας που ήταν χρεώουσα Επισκόπου από της εν έτει 1838 αποβιώσεως του διατελέσαντος Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Άρτης Πορφυρίου. Αυτό βέβαια, αποτελούσε μια νέα δοκιμή αν μπορεί να μεταβληθεί και διορθωθεί ο άνθρωπος αυτός, αλλά εις μάτην. Αυτός που ήταν σαν Παροναξίας και μετά σαν Επιδαύρου Λιμηράς, παρέμεινε και σαν Ακαρνανίας και Αιτωλίας. Η μεγαλύτερη ηλικία που διέθετε πλέον καθώς και η μεταβολή των περιστάσεων δεν είχαν καμία ισχύ για εκείνον. Οι Ιεροί Κανόνες της Εκκλησίας και οι πολιτικοί και ηθικοί Νόμοι, είτε υπήρχαν είτε δεν υπήρχαν για εκείνον ήταν ένα και το αυτό, αλλά και η αιδώς από εκείνον θεωρούνταν απλά, ως ένα φόβητρο, για τους απλούς ανθρώπους.

Το έτος 1842 κατηγορήθηκε προς την Σύνοδο για διάφορα παραπτώματα και έγινε ανάκριση για τις κατηγορίες αυτές από τον πρωτοσύγκελλο Χρύσανθο Κωνοφάο, τον οποίο, η Σύνοδος έστειλε στο Μεσολόγγι επίτηδες, για να ενεργήσει τις ανακρίσεις.

Στις 24 Απριλίου 1844, η Σύνοδος λειτουργούσα ως Εκκλησιαστικό δικαστήριο σύμφωνα με τους Νόμους του Βασιλείου της Ελλάδος, εκδίκασε υπόθεση του Ιεροθέου και ασχολήθηκε πάλι με κατηγορίες εναντίον του, εκδούσα αθωωτική απόφαση για εκείνον, όχι γιατί δεν ήταν ένοχος για καθαίρεση, αλλά από επιείκεια και προς αποφυγή σκανδάλων και κατακρίσεως, επιπλέον δε, με την ελπίδα του σωφρονισμού του. Εις μάτην, όμως, ελπίζαμε στην διόρθωσή του. Έμεινε αμετάβλητος και περιέπεσε πάλι σε εκείνα τα παραπτώματα για τα οποία είχε κατηγορηθεί στο παρελθόν, αλλά και σε άλλα χειρότερα. Οπότε, η Σύνοδος δεν μπορούσε να αδιαφορεί απέναντι στη συμπεριφορά του και από τη φιλανθρωπία της να γίνεται συμμετοχος των παράνομων και ασεβών ενεργειών του. Έτσι λοιπόν, αφού εξέτασε με μεγάλη βάσανο τις κατηγορίες εναντίον του, εξέδωσε την εις βάρος του απόφαση στις 8 Απριλίου 1847, την οποία, επισυνάπτουμε στο παρόν έγγραφο. Όταν του αναγνώσθηκε από επίτηδες απεσταλμένο κληρικό η πράξη της καθαίρεσεως, ρωτήθηκε αν επιθυμεί να συνεχίσει να φέρει το ιερό σχήμα, ή αν επιθυμεί να το αποβάλλει και εκείνος δέχθηκε το πρώτο. Επειδή, όμως, καθηρημένος Επίσκοπος, που θα συνεχίσει να φέρει το ιερό σχήμα δεν συνέφερε να ζεί και να διαμένει στον κόσμο, επρόκειτο να αποπεμφθεί σε Ιερά Μονή.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Αλλά εν τω μεταξύ, εκείνος απέδρασε από την Ελλάδα και κατέφυγε σε άλλη Επικράτεια. Επειδή δε, είναι πιθανόν λόγω αγνοίας να θεωρείται κανονικός Επίσκοπος, αν και προκύπτει ότι είναι καταδικασμένος με βαρύτατη ποινή από το γεγονός ότι δεν διαθέτει τις απαραίτητες συστατικές επιστολές, η Σύνοδος του Βασιλείου της Ελλάδος έκρινε εύλογο να ενημερώσει τις ομόδοξες και αδελφές Εκκλησίες για το γεγονός της καθαιρέσεώς του, που έγινε σύμφωνα με τους Ιερούς Κανόνες. Αυτό συμβαίνει, σύμφωνα με την ανέκαθεν παραδεδεγμένη τάξη, προκειμένου να το γνωρίζουν και να αποφεύγουν κάθε ιεροπραξία με την συμμετοχή του, όπως ορίζουν οι Ιεροί Κανόνες και προκειμένου να μην ταρατείται και συγχέεται η τάξη της Μίας, Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας. Η κατάληξη του εγγράφου της Ιεράς Συνόδου, έχει ως εξής : *«Πεποιθεία δε ή Σύνοδος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ή φωνή αὐτῆς θέλει εὔρει ἀκρόασιν παρά πάσαις ταῖς ἀδελφαῖς ἐκκλησίαις, ἀπονέμει αὐταῖς καί αὐθις τόν ἐν Χριστῷ ἀσπασμόν. Την..... Αὐγούστου 1847, ἐν Ἀθήναις. + Ὁ Εὐβοίας Νεόφυτος, πρόεδρος. Ὁ Γραμματεὺς Θ. Φαρμακίδης»⁶⁸².*

Δεν θα σχολιάσουμε το κείμενο της Ιεράς Συνόδου, διότι νομίζουμε ότι ο καθένας μπορεί να διαπιστώσει, ότι πρόκειται για ένα κείμενο το οποίο εγράφη και εστάλη, επειδή η Ιερά Σύνοδος του Βασιλείου της Ελλάδος, αισθάνθηκε ταπεινωμένη από τη συμπεριφορά του Ιεροθέου και ως εκ τούτου, ήθελε να τον εκθέσει πανορθοδόξως, αλλά και να τον εξουθενώσει συγχρόνως, διότι, αν στερήσει κανείς τη Θεία Λειτουργία από κληρικό που έχει συνείδηση της αποστολής του, αυτό ισοδυναμεί με εξουθένωση, ισοδυναμεί με πνευματικό θάνατο. Ευτυχώς που ο συνετός και φιλόανθρωπος Επίσκοπος της Ζακύνθου Νικόλαος, στην επαρχία του οποίου είχε καταφύγει ο Ιερόθεος, δεν έλαβε καθόλου υπόψη του το ανωτέρω κείμενο και περιέθαλψε παντοιοτρόπως τον γηραιό και πολυτεθλιμένο συνεπίσκοπό του. Τον ονομαστό και θρυλικό Ιερόθεο, τον οποίο ίσως να γνώριζε ήδη από παλαιότερα, εφόσον και οι δύο υπήρξαν μέλη της Φιλικής Εταιρείας. Υποθέτουμε πως τα τρία περίπου χρόνια που έζησε ο Ιερόθεος στη Ζάκυνθο, παρότι αποστερημένος της Επισκοπής του και του λογικού του ποιμνίου, ήταν μια άλυπη περίοδος της ζωής του. Αυτό οφείλεται βέβαια στο Νικόλαο, το σπουδαίο αυτό Ιεράρχη της Ζακύνθου, ο οποίος εξεδήλωσε την αγάπη του και τη φιλαδελφία του προς τον Ιερόθεο με τον καλύτερο τρόπο, τιμώντας τον πολίο και αγωνιστή Ιεράρχη. Η συμπαράσταση του Νικολάου προς τον Ιερόθεο, αντικατοπτρίζεται σε δημοσίευμα της εποχής, το οποίο έχει ως ακολούθως : *«Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀκαρνανίας καί Αἰτωλίας, τό θῦμα τοῦτο τῆς αἰσχύνης τοῦ ἐν ἐπαράτῳ τῇ λήξει Πρωθυπουργοῦ⁶⁸³, καί τῆς ἀντικανονικῆς διαγωγῆς τῶν*

⁶⁸² I.A.E.E., I.M. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά, 1847-1933.

⁶⁸³ Ο Πρωθυπουργός Ιωάννης Κωλέττης, είχε εν τω μεταξύ αποβιώσει από 31^{ης} Αυγούστου 1847.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

συνοδικῶν μᾶς, βιασθεῖς νᾶ καταφύγει εἰς ξένην γῆν, εὐρίσκεται πρό καιροῦ εἰς Ζάκυνθον. Ὁ ἐκεῖ Ἀρχιερεὺς ἐφιλοτιμήθη νᾶ δώσῃ εἰς τὸν σεβάσμιον ἐξόριστον δείγματα συμπαθείας τιμῶντα τὸν δοτήρα· ἡ ἀντικανονικὴ καὶ παράνομος κατὰ τοῦ Ακαρνανοαιτωλίας πρᾶξις, δὲν ἐδύνατο βεβαίως νᾶ ἔχει ἰσχύν εἰς τόπον, ὑπαγόμενον ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας. Ὁ Ἀρχιερεὺς Ζακύνθου ὀχί μόνον ὑπεδέχθη ὡς ἀδελφόν τὸν ἅγιον Ακαρνανοαιτωλίας, ἀλλὰ καὶ διέταξε νᾶ τῷ ἀπονέμωσι τὰς ἀνηκούσας εἰς τὸν ἀρχιερατικόν τοῦ βαθμόν τιμάς, καὶ νοσήσαντα τὸν περιποιήθῃ με χριστιανικὴν τῷ ὄντι ἀγαθότητα· οὐχ' ἦττον ὀφείλεται ἔπαινος μέγας καὶ εἰς τὸν ἱερόν κληρὸν τῆς Ζακύνθου καὶ εἰς τοὺς κατοίκους διὰ τὴν φιλοξενίαν, τὴν ὁποίαν ἔδωκαν εἰς τὸν ἀδίκως ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ἐν Ἑλλάδι καταδιωχθέντα ἐπίσκοπον»⁶⁸⁴. Απόδειξη ὅτι ὁ Ιερόθεος «εὔρε ἀνάπαυσιν» στη Ζάκυνθο, ἀποτελεῖ καὶ τὸ γεγονός τῆς τριετοῦς ἐκεῖ παραμονῆς του. Διότι σε διαφορετικὴ περίπτωση, παρὰ τὴν ἡλικία του καὶ τὶς ἀντίξοες συνθήκες, πιστεύουμε πὼς δὲν θὰ εἶχε παραμείνει ἐκεῖ, ἀλλὰ θὰ εἶχε ἀναχωρήσει πάραυτα ἐκ Ζακύνθου. Ἐκτός αὐτοῦ, ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ δημοσίευμα τοῦ Νικ. Δραγούμη στὴν ἐφημερίδα «Ἡ Ἑλπίς», μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ιεροθέου⁶⁸⁵. Πρόκειται γιὰ εὐχαριστήριον μῆνυμα τοῦ Ιεροθέου πρὸς τὸν Επίσκοπο, τὸν κλῆρο καὶ τὸν λαὸ τῆς Ζακύνθου, τὸ ὁποῖο δημοσίευσε ὁ Δραγούμης κατὰ παραγγελίαν τοῦ Ιεροθέου. Μέρος τοῦ κειμένου αὐτοῦ, τὸ ὁποῖο ἀντικατοπτρίζει τὴν εὐαρέσκεια τοῦ Ιεροθέου ἀπὸ τὴν Ζάκυνθο, παραθέτουμε στὸ παράρτημα τῆς εργασίας⁶⁸⁶. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ὁ Ιερόθεος παρέμενε στὴ Ζάκυνθο, ὡς ἀπλούς παρατηρητὴς τῶν ἐν Ἑλλάδι τεκταινομένων, μὴ δυνάμενος νὰ πράξῃ τὸ παραμικρό. Ἡ παραμονὴ του στὴ Ζάκυνθο ὅσο εὐχάριστη κι' ἀν ἦταν, ἦταν ξενιτειὰ γιὰ τὸν Ιερόθεο. Γιὰ τὸ λόγο αὐτό, ὅταν πληροφόρηθη πὼς ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἐδόθη Τόμος Αὐτοκεφαλίας στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, σκίρτησε ἡ καρδιά του ἀπὸ χαρὰ. Ὁ Ιερόθεος, μετὰ ἀπὸ προσωπικὴ εἰσήγηση καὶ ἐκκλησιῇ⁶⁸⁷ τοῦ Ν. Δραγούμη⁶⁸⁸, ἔλαβε τὴν ἀπόφαση νὰ ἐπιστρέψῃ πάλι στὴν Ἑλληνικὴ Ἐπικράτεια καὶ νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἀποκατάστασίν του στὸ θρόνον του. Στὸν εἰς τότε, **ἀκόμη κενό** θρόνον, τῆς Ἐπισκοπῆς Ακαρνανίας καὶ Αἰτωλίας.

⁶⁸⁴ Εφημ. *Ἡ Ἑλπίς*, ἀρ. φ. 423/23-10-1847, σ. 1714.

⁶⁸⁵ Εφημ. *Ἡ Ἑλπίς*, ἀρ. φ. 637/06-07-1851, σ. 2586.

⁶⁸⁶ Παράρτημα – Τεκμήριο 9, σ. 307.

⁶⁸⁷ Εφημ. *Ἡ Ἑλπίς*, ἀρ. φ. 637/06-07-1851, σ. 2586.

⁶⁸⁸ Ὁ Νικόλαος Δραγούμης, ἐκτιμοῦσε ἰδιαίτερα τὸν ἀγωνιστὴ ιεράρχη καὶ τὸν συναριθμοῦσε μετὰ τῶν σπουδαίων κληρικῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως, χαρακτηριστικὰ ἔγραφε τὰ ἐξῆς : «*Ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1827 ἔτους ὁ κλῆρος τῆς Ἑλλάδος καὶ παρεδρεύων εἰς τὰ συμβούλια τοῦ κράτους καὶ μαχόμενος, προσήνεγκεν ἀξιολογωτάτας ὑπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα. Ἀκμάζουσι δ' ἔτι ἐν τῇ μνήμῃ ἡμῶν τὰ μακάρια ὀνόματα καὶ τοῦ πρωτοστάτου τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας Παλαιῶν Πατρῶν καὶ τοῦ προσεγγικόντος ἑαυτὸν ἐν Μεσολογγίῳ ἐκούσιον ὀλοκαύτωμα ἐπισκόπου Ῥωγῶν καὶ τοῦ ἡρωϊκῶς πεσόντος ἀρχιμανδρίτου Δικαίου καὶ τοῦ ἡρωϊκωτάτου Διάκου...καὶ τοῦ Παροναξίας Ἱεροθέου*». Βλ. Ν.ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, *Ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις*, Αθήναι 1874, τ. Α', σ. 73.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Η ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

1. Η Επάνοδος.

Ερχόμενος ο Ιερόθεος στην Ελληνική Επικράτεια, εγκαταστάθηκε πάλι στον Πειραιά.

Ο Τόμος της Αυτοκεφαλίας, είχε αναπτρώσει τις ελπίδες του για αποκατάσταση. Άλλωστε ο «παραγγείλας» την καθαίρεση Ιωάννης Κωλέττης, βρίσκονταν ήδη στην άλλη ζωή από τις 31 Αυγούστου 1847.

Οι πρώτοι άνθρωποι με τους οποίους ήρθε σε επικοινωνία, θα ήταν ασφαλώς οι παλαιοί φίλοι και συμπαράστατες στις δύσκολες στιγμές. Ο αρχιμανδρίτης Θεοδώρητος Κτενάς, ο Νικόλαος Δραγούμης, ο Κωνσταντίνος Λεβίδης, εκδότης της εφημερίδας «Η ΕΛΠΙΣ» και ο Ιωάννης Φιλήμων, ο σπουδαίος ιστορικός και εκδότης της εφημερίδας «ΑΙΩΝ». Τα δύο αυτά δημοσιογραφικά όργανα, ο Αιών και η Ελπίς δηλαδή, είχαν υπερασπισθεί με θάρρος την αθωότητα του Ιεροθέου και είχαν καταγγείλει με σθένος τον άδικο κατατρεγμό του από τον Ιωάννη Κωλέττη και τα μίσθαρνα όργανά του, που ήταν Πολιτικοί αλλά και Εκκλησιαστικοί άνδρες.

Με συντονισμένες προσπάθειες οι φίλοι του Ιεροθέου, κάνοντας τις απαραίτητες επαφές και συνεννοήσεις, προσπαθούν να αποσπάσουν τις προφορικές διαβεβαιώσεις τόσο από την Πολιτική όσο και από την Εκκλησιαστική ηγεσία, πως θα ήταν πρόθυμοι να επανεξετάσουν το ζήτημα της καθαιρέσεως του Ιεροθέου.

2. Προσπάθειες για αποκατάσταση.

Οι ποθούμενες διαβεβαιώσεις φαίνεται πως δόθηκαν, από τα πρόσωπα που, ήταν τότε στα πράγματα.

Έτσι άρχισε η δια των επισήμων εγγράφων και διαβημάτων προσπάθεια, προκειμένου να έλθει και πάλι στην επιφάνεια το ζήτημα της καθαιρέσεως του Επισκόπου Ακαρνανίας, αλλά και της πληρώσεως της έως τότε ακόμη κενής Επισκοπικής έδρας της Ακαρνανίας, δια της επιστροφής του κανονικού Επισκόπου και Ποιμενάρχου.

Ο Ιερόθεος ζητούσε «αναψηλάφηση» της αντικανονικής δίκης του, επανεξέταση της υποθέσεως με ορθό τρόπο, ζητούσε νόμιμη σύνθεση του συνοδικού δικαστηρίου και δίκαιη δίκη, βάσει των Ιερών Κανόνων.

Ο Αρχιμανδρίτης Θεοδώρητος Κτενάς είχε αναλάβει τις επαφές με τα εκκλησιαστικά πρόσωπα. Θεωρούμε πολύ πιθανό, ο Νικόλαος Δραγούμης να ανέλαβε τις επαφές αντιστοίχως, με τα πολιτικά.

Παρά τις υποσχέσεις και τις διαβεβαιώσεις, τόσο από την πλευρά της Πολιτείας όσο και από την πλευρά της Εκκλησίας, οι μήνες περνούσαν χωρίς κάποια σημαντική εξέλιξη για το θέμα του Ιεροθέου.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

3. Το άδοξο τέλος του ενδόξου Ιεράρχου.

Για τους ανθρώπους αυτούς, κληρικούς και λαϊκούς, που θα μπορούσαν άμεσα να επαναφέρουν το θέμα και να προσαχθεί ο Ιερόθεος σε μια δίκαιη δίκη, όπως άλλωστε ζητούσε επιμόνως και ο ίδιος, δεν αρκούσε το γεγονός της προσβολής του με την καθαίρεση, δεν αρκούσε ο ακούσιος αποχωρισμός του από τη λογική του ποιμήνη και οι πολυχρόνιες ταλαιπωρίες του, ήθελαν σε όλα αυτά να προσθέσουν και τον εμπαιγμό για την αποκατάστασή του.

Πράγματι, ο εμπαιγμός τους είχε μεγάλη επιτυχία, διότι κάθε φορά, με διάφορα λόγια και διάφορες υποσχέσεις, κατάφερναν να δημιουργούν το αίσθημα της ελπίδας στον πέννητα Ιεράρχη, ο οποίος δυστυχούσε, αναμένοντας καθημερινά να πράξουν τα αυτονόητα.

Ο εμπαιγμός τους είχε επιτυχία. Πρόκειται όμως για ένα ανοσιούργημα το οποίο λαμβάνει τεράστιες διαστάσεις, αν προσθέσουμε και το ότι, **είχαν επίγνωση ότι ο Ιερόθεος λιμοκτονεί.**

Πως θα μπορούσε να συντηρηθεί για μήνες ένας άνθρωπος, χωρίς μισθό, χωρίς σύνταξη, χωρίς τα λεγόμενα «τυχηρά» που ήταν οι νόμιμες απολαβές των κληρικών παντός βαθμού εκείνης της εποχής και προέρχονταν από τις εισφορές των πιστών, τα δώρα τους δηλαδή προς τον άμισθο κληρικό, προκειμένου να εξοικονομεί τα προς το ζήν.

Ο Ιερόθεος δεν εισέπραττε απολύτως τίποτε από όλα αυτά, αλλά συγχρόνως είχε να αντιμετωπίσει όλα τα καθημερινά έξοδα, όπως το ενοίκιο της οικίας του, τη διατροφή του, τις μετακινήσεις του, έξοδα τα οποία στην αρχή, προφανώς θα αντιμετωπίστηκαν από τις προσφορές των φίλων του. Όμως για πόσο θα μπορούσε να συμβαίνει αυτό ;

Ο αγέρωχος Ιεράρχης, «εις τάς δυσμάς τοῦ βίου τοῦ», παρότι πέννης και ασθενής, εξουθενωμένος και καταβεβλημένος ψυχή τε και σώματι, παραμένει όρθιος, δεν επιτρέπει στον εαυτό του την επαιτεία. Εξέρχεται στους αγρούς και μαζεύει λάχανα για να τραφεί.

Επιπλέον δε, προβαίνει σε μια πράξη που, θα είναι «λίθος μυλικός... **περὶ τὸν τράχηλον**»⁶⁸⁹ των περιφρονησάντων αυτόν. **Είναι το γεγονός** ότι όλο αυτό το διάστημα, όλους αυτούς τους μήνες που περιέπαιζαν τον βασανισμένο Ιεράρχη, έχοντάς τον στην αναμονή και αδιαφορώντας για το ότι λιμοκτονούσε, εκείνος, **αφαιρούσε έναν έναν τους πολύτιμους λίθους** από την μοναδική αρχιερατική του μίτρα και τους πωλούσε, προκειμένου να εξασφαλίσει τα προς το ζήν και να επιβιώσει.

⁶⁸⁹ Λουκ. 17, 2.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ο Αρχιμ. Θεοδώρητος Κτενάς, αμέσως μετά την Κυριακή του Θωμά του έτους 1851 ενημέρωσε την Ιερά Σύνοδο, πως υπήρξε σοβαρή επιδείνωση στην υγεία του Ιεροθέου, θα έπρεπε λοιπόν να επιταχύνουν τις διαδικασίες, αν όντως επιθυμούσαν να προβούν σε επανεξέταση του θέματος και την αποκατάστασή του στην αρχιερωσύνη, προκειμένου «να ψαλλεί», να ταφεί και να μνημονεύεται ως Αρχιερέυς. Ίσως να αδιαφόρησαν παντελώς, ίσως να μην ενεργοποιήθηκαν όσο γρήγορα θα έπρεπε, ίσως η γραφειοκρατία να τους εμπόδιζε, πάντως αποτέλεσμα δεν υπήρξε.

Φθάνουμε λοιπόν στην ύστατη ώρα. Ο Ιερόθεος έχει μεταφερθεί πλέον για τις τελευταίες ημέρες της επιγείου ζωής του στην οικία του Νικολάου Δραγούμη στην Αθήνα, όπου «πνέει τα λοίσθια» στην «επιθανάτια κλίνη». Προσκαλεί κοντά του τον βοηθό και συμπαραστάτη του στις δύσκολες στιγμές ιερομόναχο Θεοδώρητο Κτενά, εξομολογείται στον Θεοδώρητο, συγχωρεί τους διώκτες του και ζητεί την συγχωτηρική ευχή και τη μετάδοση των αγράντων μυστηρίων. Ο Θεοδώρητος εκκληρώνει όλες τις επιθυμίες του πολιού Ιεράρχου το Σάββατο 30 Ιουνίου 1851 και αμέσως μετά, σπεύδει για ύστατη φορά να παρακαλέσει την Ιερά Σύνοδο, για «την άρση του επιτιμίου» και την αποκατάσταση του Ιεροθέου, όσο ακόμη εκείνος ανέπνεε. Ο Θεοδώρητος επισκέπτεται επί τούτου, τον εκ των μελών της Ιεράς Συνόδου Επίσκοπο Κυνουρίας Διονύσιο⁶⁹⁰, τον πληροφορεί ότι ο Ιερόθεος βρίσκεται πλέον στις τελευταίες στιγμές της επιγείου ζωής του, τον εκλιπαρεί να φροντίσει έστω και την τελευταία στιγμή για την έκδοση σχετικής αποφάσεως, ώστε να κηδευθεί ως Αρχιερέυς. Ο Διονύσιος, απάντησε πως αυτό θα μπορούσε να γίνει τη Δευτέρα 2 Ιουλίου, διότι «σήμερα δεν συνεδριάζει η Σύνοδος» και αύριο είναι Κυριακή.

Κυριακή ημέρά λοιπόν, θέλησε ο Κύριος να καλέσει κοντά του τον Ιερόθεο, και όπως κατά τις επίσημες εορτές και πανηγύρεις ηχούσαν χαρμόсуна οι κώδωνες των Εκκλησιών, τόσο κατά την άφιξη, όσο και **κατά την αναχώρησή του**, έτσι και εκείνη την ημέρα, **ημέρα Κυριακή**, τις πρώτες πρωϊνές ώρες της 1^{ης} Ιουλίου 1851, ηχούσαν χαρμόсуна οι κώδωνες των εκκλησιών των Αθηνών, **κατά την αναχώρηση της μακαρίας ψυχής του, από τον μάταιο τούτο κόσμο.**

⁶⁹⁰ Καταγόμενο επίσης εκ Ζαγοράς Πηλίου, όπως ο Ιερόθεος.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιεροθέος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

3. Η Αποκατάσταση.

Μετά την Κυριακάτικη Θεία Λειτουργία, οι Συνοδικοί Αρχιερείς πληροφορηθέντες το γεγονός της εκδημίας του Ιεροθέου, έσπευσαν στην οικία του προέδρου της Ιεράς Συνόδου, Επισκόπου Αθηνών Νεοφύτου, προκειμένου να συνεδριάσουν και να αποφασίσουν τα περί της εξοδίου ακολουθίας και της ταφής του Ιεροθέου και κυρίως αν θα αποκατασταθεί στην Αρχιερωσύνη, ώστε να κηδευθεί και να μνημονεύεται ως Αρχιερέυς.

Τα πρακτικά της έκτακτης αυτής συνεδρίας⁶⁹¹ της Ιεράς Συνόδου, περιλαμβάνουν περίπου τα εξής : Σήμερα 1 Ιουλίου 1851 ημέρα Κυριακή, αφού έγινε γνωστό ότι απεβίωσε ο Ακαρνανίας Ιεροθέος, συνεδρίασε η Σύνοδος προκειμένου να αποφασισθεί αν ο εκλιπών θα θεωρηθεί καθηρημένος, λόγω της προ ετών ειλημμένης καταδικαστικής αποφάσεως εναντίον του. Μετά από σύσκεψη και αρκετή συζήτηση, η Σύνοδος κατέληξε στα εξής :

Επειδή η καθαίρεση του επιβλήθηκε χωρίς να απολογηθεί, όχι διότι απέφευγε να δικασθεί, αλλά εξαιτίας της επιθυμίας του να δικασθεί σύμφωνα με τις διατάξεις των Ιερών Κανόνων. Επειδή, ποτέ δεν έπαψε να ζητεί επιμόνως την αναθεώρηση της δίκης, ακόμη και από τον ίδιο το Βασιλιά Όθωνα, όπως και από την Ιερά Σύνοδο.

Επειδή, μετά από τη θετική «επίνευση» του Όθωνα, ήδη είχε ληφθεί από την Ιερά Σύνοδο απόφαση για αναθεώρηση της δίκης και βρίσκονταν σε εξέλιξη αυτή η διαδικασία, η οποία, πριν ακόμη ολοκληρωθεί «προλαβών ο θάνατος κατέλυσε τό ζῆν τοῦ ὑποδίκου».

Για όλους αυτούς τους λόγους, η Ιερά Σύνοδος : *«θεωροῦσα τὴν δίκην αὐτοῦ ὡς μὴπω περαιωθεῖσαν καὶ τηροῦσα τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, ὅτι : <<κρεῖσσον τὰ ἁμαρτήματα καταλιμπάνειν ἀνεκδίκητα, ἢ τινὰς ἀναιτίως κολάζειν>>, ἔκρινεν ὁμοφώνως νᾶ ἀπολύσῃ αὐτόν τῆς γενομένης κατ' αὐτοῦ καθαιρέσεως, καὶ τὸν ἀπολύει, θεωροῦσα αὐτόν ὡς διατελοῦντα ἐν τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξιώματι ὡς καὶ πρότερον, ὅθεν καὶ ἡ κηδεῖα αὐτοῦ τελεσθῆσεται κατὰ τὸν τύπον τὸν ἐκκλησιαστικόν καὶ μνημονευθῆσεται ὡς ἀρχιερέυς.*

+ *Ὁ Ἀθηνῶν Νεόφυτος, πρόεδρος...*»⁶⁹².

Επίσης η Ιερά Σύνοδος αποφάσισε να αποδοθούν τιμές στον εκλιπόντα Ιεράρχη, με τη συμμετοχή τριών Αρχιερέων στην εξόδιο ακολουθία του, τη συμμετοχή ιερομονάχων και ιερέων που θα συνόδευαν τιμητικά την εκφορά του, και βέβαια, την εκφώνηση επικηδείου λόγου από τον ιεροκήρυκα, Αρχιμανδρίτη Καλλίνικο Καστόρη.

⁶⁹¹ Επισημαίνουμε πως και αυτή η πράξη της Ιεράς Συνόδου δημοσιεύεται ολόκληρη για πρώτη φορά, στο παράρτημα της παρούσης εργασίας. Παράρτημα – Τεκμήριο 10, σ. 308.

⁶⁹² Ι.Α.Ε.Ε. – Κώδιξ Πράξεων Ιεράς Συνόδου, 01-07-1851.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Προκειμένου να γίνει η απαραίτητη συνεννόηση για όλα αυτά, ειδική επιτροπή αποτελούμενη από δύο ιερείς, μετέβη στην οικία, «ὅπου ἔκειτο ὁ τεθνηκώς».

Οι δύο ιερείς, φθάσαντες στην οικία, βρήκαν πλήθος λαού που είχε συρρεύσει να «αποχαιρετήσει» τον παλαιό αγωνιστή αλλά και «σύγχρονο μάρτυρα» Ιερόθεο. Κατόπιν πλησίασαν το Νικόλαο Δραγούμη και του ανακοίνωσαν τις αποφάσεις της Συνόδου, σχετικά με την εξόδιο ακολουθία και την ταφή του Ιεροθέου.

Όπως μας πληροφορούν τα δημοσιεύματα του Αθηναϊκού Τύπου, τα οποία και παραθέτουμε στη συνέχεια, ο Νικόλαος Δραγούμης, αρνήθηκε τις τιμές της Ιεράς Συνόδου, λέγοντας στους ιερείς πως η τελευταία επιθυμία του μακαριστού Ιεράρχου ήταν να ταφεί «ὡς ἄπλους μοναχός», κατά συνέπεια, παρακάλεσε όπως γίνει σεβαστή η επιθυμία του, δεδομένου ότι είχε ρητή εντολή να μην επιτρέψει κάτι διαφορετικό.

Όμως, πρόσθεσε ο Δραγούμης, κι' αν ακόμη δεν είχε αφήσει αυτή την εντολή ο μακαριστός Γέροντας, δεν θα επέτρεπε εκείνος τις υπό της Ιεράς Συνόδου τιμές, «ως γηροκομήσας» αυτόν, κατά τις τελευταίες ημέρες της ζωής του. Τα λόγια αυτά του Δραγούμη, προκάλεσαν τις επευφημίες του συγκεντρωμένου πλήθους και οι δύο ιερείς αποχώρησαν ντροπισμένοι.

Έτσι λοιπόν, έκλεισε ένα σπουδαίο κεφάλαιο της Εκκλησιαστικής αλλά και της Εθνικής μας ιστορίας, εφόσον το πολύπαθο σώμα του γηραιού ιεράρχου, οδηγήθηκε στον περίβολο της Ιεράς Μονής Ασωμάτων Πετράκη, προκειμένου να ενταφιασθεί και να καλυφθεί από τα ιερά χώματα του «Κλεινοῦ Ἄστεως», της ελαφράς γαίας των Αθηνών, υπό την σκιάν της Ακροπόλεως των Αθηνών, όπου εκείνος πολέμησε, τραυματίστηκε και έχυσε το αίμα του, και τούτο πλέον, προς «αἰωνίαν ἀνάπαυσιν».

Όμως, δεν έμελλε δυστυχώς ούτε εκεί, να εύρει αυτήν την αιωνία ανάπαυση το σώμα του. Διότι κατά το έτος 1972, πραγματοποιήθηκαν έργα αναπλάσεως στον αύλειο χώρο της Ιεράς Μονής Ασωμάτων Πετράκη και μεταφέρθηκαν οι τάφοι που υπήρχαν στο χώρο αυτό, μεταξύ αυτών, και ο τάφος του Ιεροθέου. Ευτυχώς δεν εθίγη ο τάφος του Κωνσταντίνου Οικονόμου του εξ' Οικονόμων και υπάρχει «ἔως τῆς σήμερον», θεωρούμενος και θαυμαζόμενος υπό πάντων των προσκυνητῶν της Ιεράς Μονής.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

4. «Ἀπέθανεν ἐπὶ ψάθης». Ο Τύπος της εποχής για τον Ιερόθεο.

Πρὶν ἡ λήθη καλύψει με τὸ πέπλο τῆς γιὰ ἓνα πολὺ μεγάλο διάστημα, τοὺς αγώνες καὶ τὶς θυσίες, τὴν δράση καὶ τὴν προσφορά τοῦ Ιεροθέου, οἱ εφημερίδες τῶν Αθηνῶν, εὐτυχῶς μερίμνησαν νὰ γράψουν λόγια ἐπαινετικά γιὰ τὸ μεγάλο ἀπόντα ἐκείνων τῶν ἡμερῶν.

Θα παραθέσουμε τὰ κείμενα αὐτά, διότι εἶναι ἐνδεικτικά τῆς προσωπικότητος καὶ τῆς προσφοράς τοῦ, καὶ ἐπειδὴ φρονούμε πῶς δὲν ἐπιδέχονται ἀμφισβήτηση, διότι δημοσιεύθηκαν ἀπὸ εφημερίδες ευρείας κυκλοφορίας, στὴν πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας τὴν Ἀθήνα καὶ διαβάστηκαν ἀπὸ πάρα πολλοὺς ποὺ γνώριζαν προσωπικά τὸν Ιερόθεο καὶ θα μπορούσαν νὰ τὰ διαψεύσουν καὶ νὰ προβοῦν σὲ διορθώσεις τυχόν ἀνακριβειῶν, πράγμα τὸ ὁποῖο δὲν ἐγίνε.

Ἀρχίζουμε λοιπόν, με τὴν Εφημερίδα ΑΘΗΝΑ. Ἡ μαρτυρία τῆς Αθηνᾶς καὶ ἡ ἀποκαλυπτικὴ διατύπωση ποὺ χρησιμοποιεῖ γιὰ τὴν ἀναγγελία τοῦ θανάτου τοῦ Ιεροθέου, ἔχουν ἰδιαίτερη ἀξία. Ἀρχικὰ δίδεται ἡ ἐντύπωση πῶς ἡ Αθηνά πέρασε τὸ θέμα «στα ψιλὰ», ἀφοῦ τὸ σχετικὸ δημοσίευμα ἀποτελεῖται ἀπὸ λίγες μόνο γραμμὲς καὶ καταχωρεῖται ὄχι στὴν πρώτη, ἀλλὰ στὴν τρίτη σελίδα τῆς Εφημερίδας. Συγκεκριμένα λοιπόν, ἡ Αθηνά ἐγράφε τὰ ἐξῆς : *«Ἀπεβίωσε χθὲς καὶ ὁ Μητροπολίτης καὶ ἀρχιεπίσκοπος Ἀκαρνανίας, ὁ δυστυχὴς Ἱερόθεος, θύμα γενόμενος σκληρὰς κακεντρεχείας καὶ ἀδικίας. Ἐνταφιάσθη δε, καθ' ἣν ἀφησεν ῥητὴν ἐντολήν, ὡς ἀπλοὺς μοναχός, εἰ καὶ ἡ Σύνοδος ἔσπευσεν ἐκδοῦσα πρᾶξιν περὶ κηδείας αὐτοῦ, ὡς Ἀρχιερέως»*⁶⁹³.

Ἡ Αθηνά, ὀνομάζει τὸν Ιερόθεο **δυστυχή** καὶ κυρίως, τὸν ὀνομάζει **θύμα, «σκληρὰς κακεντρεχείας καὶ ἀδικίας»**. Αὐτὴ ἡ φράση τῆς Αθηνᾶς, κατὰ τὴν ταπεινὴς μας ἀποψη ἔχει ἰδιαίτερη βαρύτητα καὶ ἀξία. Δὲν συγκρίνεται βέβαια με τοὺς ὕμνους, τοὺς διθυρράμβους καὶ τὰ ἐκτενὴ δημοσιεύματα τοῦ Αἰώνος καὶ τῆς Ἐλπίδος, ἀλλὰ μέσα σὲ αὐτὴ τὴν φράση, περικλείεται ὅλη ἡ πραγματικότητα καὶ ἀποκαλύπτεται ἡ πραγματικὴ αἰτία τῶν διώξεων τοῦ Ιεροθέου. Ἡ Αθηνά, με τὸ ὀλιγόλογο δημοσίευμα ἐπικυρώνει αὐτὸ ποὺ ὁ Ιερόθεος, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς τελευταίας τοῦ περιπέτειας (ποὺ τὸν οδήγησε στὴν καθαίρεση) υποστήριζε καὶ διεκήρυττε, λέγοντας πῶς ἡ καθαίρεσή του εἶναι **«ἀποκῆμα ἀδίκου πολιτικῆς ἐπενεργείας»**⁶⁹⁴.

⁶⁹³ Εφημ. ΑΘΗΝΑ, ἀρ. φ. 1777/02-07-1851.

⁶⁹⁴ Ι.Α.Ε.Ε., Ι.Μ. Αιτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, Φ. Ἐπισκοπικά 1847 – 1933, ἐπιστολὴ Ιεροθέου πρὸς Ἱερά Σύνοδο, υπ' ἀριθ. 230/28-02-1847.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Η εφημερίδα με τίτλο «Η Ταχύπτερος Φήμη», έγραψε τα εξής :

«Απεβίωσε τήν ἐπιούσαν (1 Ιουλίου) καί ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης καί ἀρχιεπίσκοπος Αἰτωλοακαρνανίας Ἱερόθεος **ἐπὶ τῆς ψάθης**, αὐτός ἐκεῖνος, εἰς τόν οἶκον τοῦ ὁποίου ἄλλοτε εὗρον ἄσυλον καί ἄρτον πολλοί, **θῦμα σκληράς τύχης γενόμενος**. Ἐπ' ἐσχάτων δε τῶν ἡμερῶν εἶχε καταντήσει εἰς τοσαύτην ἔνδειαν, ὥστε μόνος τοῦ **ἐξήρχετο εἰς τά περίξ τοῦ Πειραιῶς καί ἐμάζωνε λάχανα**. Καθηρημένος δε ὢν ἐρήμην, ὁ μακαρίτης ἐνταφιάσθη ὡς ἀπλούς μοναχός, μολοντί ἡ Ἱερά Σύνοδος ἔσπευσε τήν ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ νᾶ ἐκδώσῃ πρᾶξιν, κηρύττουσα αὐτόν ἀθῶον. Ἄλλ' οἱ παρευρεθέντες κατὰ τήν στιγμὴν τῆς ἐκπνεύσεως τοῦ, λαβόντες παραγγελίαν παρ' αὐτοῦ νᾶ τόν ἐνταφιάσωσιν ἄνευ πομπῆς καί παρατάξεως, δέν ἐδέχθησαν τήν πρᾶξιν τῆς Συνόδου, εἰπόντες ὅτι παραγγελίαν ἔχωσι παρά τοῦ μακαρίτου, τοιαύτην κηδεῖαν νᾶ τοῦ κάμωσιν. Ἐνταφιάσθη λοιπόν συνοδευθεῖς μέχρι τοῦ τάφου ἀπό **ἄπειρον πλῆθος πολιτῶν διασήμων, θρηνοῦντων ἐπὶ τῷ ἁώρῳ αὐτοῦ θανάτῳ**. Ὁ μακαρίτης ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν νέαν μόλις 56 ἐτῶν, **ἀπέθανε τηκόμενος ὑπὸ λύπης**. Αἰωνία σου ἡ μνήμη Ἱερόθεε !»⁶⁹⁵.

Η εφημερίδα «ΑΙΩΝ» αναγγέλοντας την εκδημία του Ιεροθέου, έγραφε :

«Ὁ πολυπαθὴς Μητροπολίτης καί Ἀρχιεπίσκοπος Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας Ἱερόθεος ἐτελείωσε τό ζῆν τῇ 1ῇ Ιουλίου, καί αὐθημερόν ἐκηδεύθη **εἰς τήν παρά τῇ πόλει Μονήν τῶν Ἀσωμάτων** ὡς Μοναχός, **πλήρη τελέσας ὅλα τά θρησκευτικά τοῦ καθήκοντα**.

Εἰς τό ἱερόν πρόσωπον τοῦ Ἀοιδίμου ἐκλαύσαμεν τόν ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν περίπου θεράποντα τῆς ἀγίας ἡμῶν ἐκκλησίας, τόν πιστόν καί ὠφέλιμον ἀγωνιστήν, τόν καλόν φίλον, τόν ἐλεήμονα πρὸς τοὺς ἀπόρους, τόν διὰ μυρίων διελθόντα δοκιμασιῶν πικρῶν, ὁποίας ἐπήγαγε καί κατ' αὐτοῦ ἡ μεγαλυνθεῖσα κακεντρέχεια καί ἡ κορυφωθείσα ἀδικία **ἐπὶ Κωλέττου**.

Εἶναι ἀντικείμενον λόγου μακροῦ ἡ ἀπηνῆς καταδρομὴ τοῦ Ἱεράρχου αὐτοῦ, καί ὡς πρὸς τὰς πολιτικές αἰτίας καί ὡς πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικές συνεπείας τῆς.

Εἰς ἐκουσίαν ὑποβληθεῖς ἐξορίαν διὰ δύο περίπου ἔτη, μετὰ τήν ἐρήμην γενομένην καί τόσῳ ἄνομον καταδίκην τοῦ ἐπὶ τῆς προτέρας περιόδου τῆς Ἱεράς Συνόδου, ἐπανῆλθε περίσῳ μετὰ τήν κανονικὴν ἐγκατάστασιν τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, καί ἐξητήσατο τήν ἀναθεώρησιν μιᾶς ἐναντίον τοῦ ἀποφάσεως, τήν ὁποίαν δέν ἀνεγνώρισεν, ὡς ἄνομον. Ἡ Ἱερά Σύνοδος εἶδεν εὐλογον τήν αἴτησιν τούτου, καί ἐπιληφθεῖσα τῆς ὑποθέσεως, ἤγγιζεν εἰς τήν ἔκδοσιν ἀποφάσεως, δι' ἧς ἠλπίζετο παρά πάντων ἡ ἀκύρωσις τῆς προτέρας καί ἐρήμην γενομένης.

⁶⁹⁵ Εφημ. *Η Ταχύπτερος Φήμη*, Αρ. φ. 937/05.07.1851.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Αλλά προλαβόν ὁ θάνατος εματαίωσε ταύτην· ὁ δε ἀοίδιμος Ἱερόθεος εξομολογηθεὶς καὶ διατεθείς χριστιανικῶς, ἐζήτησε νᾶ ἐνταφιασθῇ ὡς Μοναχός, τοῦθ' ὅπερ ἔπραξαν καὶ πολλοὶ κατὰ καιρούς ἅγιοι Ἀρχιερεῖς καὶ Πατριάρχαι εἰς τό τέλος τῆς ζωῆς τῶν.

Καί μολοντούτο ἡ Ἱερά Σύνοδος συνελθοῦσα ἐκτάκτως εἰς τοῦ Προέδρου καὶ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν τῇ 1ῇ Ἰουλίου, ἐξέδοτο πρᾶξιν, δι' ἧς ἐκηρύσσεται μὲν μὴ ὑπάρχουσα ἡ προτέρα καταδικαστική ἀπόφασις, ὡς ἐρήμην γενομένη, διετάσσεται δε ἡ ἐνταφίασις τοῦ νεκροῦ τοῦ ἀοιδίμου, ὡς Ἀρχιερέως· οἱ δε Σεβασμιώτατοι Μητροπολῖται Κυνουρίας Κ. Διονύσιος καὶ Λοκρίδος Κ. Ἀγαθάγγελος, μέλη τῆς Ἱεράς Συνόδου, ἀνεδέχθησαν νᾶ παραστῶσι μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου Μεθώνης Κ. Μακαρίου εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ, καὶ τὰς τελευταίας νεκρωσίμους Ἀρχιερατικές εὐχὰς καὶ τιμὰς νᾶ τῷ ἀπονείμωσι. Συγχρόνως ὁ Ἱεροκῆρυξ τῆς Καθέδρας Κ. Καστόρχης ἐπεφορτίσθη νᾶ ὁμιλήσῃ τὸν ἐπιτάφιον τοῦ. Ἄλλ' οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς τελευταίας θελήσεως τοῦ Ἀοιδίμου, διατάξαντος νᾶ ευχηθῇ, νᾶ σαβανωθῇ καὶ νᾶ ἐνταφιασθῇ ὡς Μοναχός· ἐνόμισαν δέον τό νᾶ ἐμμένωσιν εἰς αὐτήν. Ἡ δε Ἱερά Σύνοδος δέν ἀπηξίωσεν ἐπὶ τέλους ὡς πρὸς τούτω, ὑπ' ὅσιν ἔχουσα τοσαῦτα, ὡς ἀνεφέραμεν, προηγούμενα παραδείγματα.

Οὕτως ἐνταφιασθῇ ὁ ἀοίδιμος Ἱερόθεος ὡς Μοναχός, **συγχωρήσας πρὶν, τοὺς σκληροὺς πολεμίους τοῦ, καὶ εἰς τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ ἁγίου Θεοῦ παραδόσας ὡς χριστιανός καὶ Ἀρχιερεὺς τό πνεῦμα τοῦ, ἐπὶ τῆς ψάθης.**

Ὡς ἓνας τῶν ἀγωνιστῶν εἶπετο νᾶ ἐκπνεύσῃ καὶ ὁ Ἀοίδιμος **ἐπὶ τῆς ψάθης**, με ἓν μόνον ἀπολειπόμενος δεκάδραχμον χαρτονόμισμα, καὶ τοῦτο προκύπτον ἀπὸ συνδρομῆν καὶ ἐλεημοσύνην. **Ἡ ἱστορία τοῦ ἀγῶνος θέλει μνημονεύσει πολλαχοῦ τοῦ ἀγωνιστοῦ αὐτοῦ, τοῦ τοσάκις προκινδυνεύσαντος ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος.**

Δώσει αὐτῷ Κύριος ἀνάπαυσιν ψυχῆς ἐν χώρα ζώντων καὶ ἐν σκηναῖς δικαίων! »⁶⁹⁶.

Αὐτὰ ἔγραφε ὁ «ΑἰΩΝ» θέλοντας νὰ δικαιολογήσῃ κάπως τὰ πράγματα καὶ νὰ προστατεύσῃ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ δυνατοῦ, τὸν πρόεδρο καὶ τὰ μέλη τῆς Ἱεράς Συνόδου.

Ἡ Εφημερίδα «Ἡ ΕΛΠΙΣ», ὅμως, ἦταν ἰδιαίτερα καυστική καὶ επικριτική γιὰ ὅσους πίκραναν τὸν Ἱερόθεο. Παραθέτουμε τὸ μεγαλύτερο τμήμα τοῦ εκτενοῦς αὐτοῦ δημοσιεύματος τῆς «Ἐλπίδος», τὸ ὁποῖο καταλαμβάνει ολόκληρη τὴν πρώτη σελίδα, ὡς **πρωτοσέλιδο**, ἀλλὰ καὶ μέρος ἀπὸ τὴ δεύτερη σελίδα.

⁶⁹⁶ Εφημ. ΑἰΩΝ, αρ. φ. 1173/04-07-1851.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

«Ὁ πολλὰ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας μοχθήσας Μητροπολίτης Ακαρνανίας καὶ Αἰτωλίας Ἱερόθεος, ἀπέθανεν ἐπὶ ψάθης ἐν Ἀθήναις, ὅπου ἐδρεύει ἡ Κυβέρνησις, ὅπου ἐδρεύει ἡ, κατ' εὐφημισμὸν, Ἱερά λεγομένη Σύνοδος μᾶς, καὶ ἐτάφη δαπάνῃ τοῦ Κ. Ν. Δραγούμη φιλοχρίστου πολίτου, καὶ φίλου τοῦ μακαρίτου· ἀπέθανεν, ἀλλ' ὀχί, δέν ἀπέθανεν, ἐσφάγη ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες λέγονται ποιμένες τῆς Χριστιανικῆς ποιμνῆς, ἐσφάγη ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων, οἵτινες ἐγένοντο αἰσχρά ὄργανα τοῦ αἰσχροῦ συστήματος, με τό ὁποῖον ὁ ἐν ἐπαράτῳ τῇ λήξει ἐκκληροδότησε τόν δυστυχή τοῦτον τόπον.

Εἴπομεν καί ἄλλοτε εἰς τοὺς ἐπισκόπους μᾶς καὶ μάλιστα τοὺς συνιστώντας τὴν Σύνοδον, ὅτι παρῆλθεν ὁ καιρός, καθ' ὃν ἤρκει νᾶ φορῇ τις φαρδομάνικα, καὶ μήτραν, καὶ νᾶ κρατῇ πατερίτσαν, διὰ νᾶ ἐμπνέῃ σέβας, καὶ ὅτι ζῶμεν ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν ἡ διαγωγὴ ἐκάστου ὑπηρέτου τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας βασανίζεται, καὶ κατὰ τό ἀποτέλεσμα τῆς βασάνου ἀποδίδεται αὐτῷ ὑπόληψις, ἡ περιφρόνησις, σέβας ἡ ἀποστροφή.

Ἄν δύναται τις νᾶ φανή συγκαταβατικός πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἐξουσίας, πρὸς τοὺς βουλευτάς ἢ γερουσιαστάς, συλλογιζόμενος, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἔχοντες ἀνάγκας, ἔχοντες οἰκογενειακά βάρη, ἄκοντες ὑποκύπτουσιν εἰς τὴν θέλησιν τῆς Ἐξουσίας, ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς, οἵτινες οὔτε βάρη οἰκογενειακά ἔχουσιν, ὑπὸ τῶν ἐπαρχιῶν τρέφονται, καὶ με τόν ἕνα ἤδη πόδα πατοῦσι τό τάφον, ὅστις θέλῃ μετ' οὐ πολὺ καλύψει τό πτώμα τῶν, ὁ λαός ἔχει δικαίωμα νᾶ ἀπαιτῇ ἂν ὀχί ἄλλο, τοῦλάχιστον νᾶ μὴ γίνονται αἰσχρά ὄργανα τῆς Ἐξουσίας διὰ νᾶ κορέσῃ αὕτη τὰ πάθη τῆς, νᾶ μὴ ἵναι ἐλεεινοὶ Ταρτούφοι, με τὴν μίαν χεῖρα δολοφονοῦντες καὶ με τὴν ἄλλην εὐλογοῦντες.

Ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει μητροπολίτης Ἱερόθεος, ἦτο ἐκ τῶν ὀλίγων ἀρχιερέων, οἵτινες καθ' ὅλον τό διάστημα τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καθωδήγουν τοὺς ἀθανάτους ἐκείνους ἥρωας, οἵτινες ἐδόξασαν τό Ἑλληνικόν ὄνομα.

Ὅσοι εὐρέθησαν ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ 1821 ἔτους ἔλαβον πολλάκις ἀφορμὴν νᾶ θαυμάσωσι καὶ τὴν ἀνδρείαν, καὶ τόν ἐν τοῖς κινδύνοις ἀτάραχον νοῦν τοῦ, καὶ τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς προσέφερε καὶ τόν τελευταῖον ὀβολόν τοῦ, οὐδέποτε πτωχός ἔκρουσε τὴν θύραν τοῦ καὶ ἔφυγε δυσαρεστημένος· ἔχων τὴν Εὐαγγελικὴν ἀρετὴν νᾶ θεωρῇ τὰ εἰσοδήματα τοῦ ἀρχιερέως ὡς κοινόν κτῆμα τῶν ἀπόρων καὶ ὀρφανῶν, ἂν καὶ πλουσίων πάντοτε ἐπαρχιῶν ἀρχιεράτευσεν, εὐρέθη πένης, ὅτε ἡ Σύνοδος τό κατ' αὐτοῦ ἐτόλμησε κακούργημα, γενομένη ὄργανον τῆς Ἐξουσίας. Ὁ Κωλέτης ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀγῶνος μῖσος ἔτρεφε κατ' αὐτοῦ, διότι οὐδέποτε τόν εὔρε σύμφωνον εἰς τὰς κακουργίας τοῦ, καὶ διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν αὐτός (ὁ Κωλέτης) ἐν τῇ Βουλῇ ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ ὡς συνεννοούμενος μετὰ τῶν ἐχθρῶν, κατηγορήθη, ὁ μακαρίτης Ἱερόθεος κατ' αὐτοῦ ἐξεφράσθη. Ὁ Κωλέτης ἐκαιροφυλάκτει

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

διά νᾶ λάβῃ ἐκδίκησιν. Ὅτε ὁ βασιλεύς ἔμελλε νᾶ επισκευθῇ τό Μεσολόγγιον, οἱ ἐπίτροποι τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας, ὅπου ἔμελλε νᾶ ψάλλῃ δοξολογία στολίσαντες τόν ναόν, ἐν τῇ μωρία τῶν ἔθεσαν τήν εἰκόνα τοῦ βασιλέως ἐν τῷ ἐπισκοπικῷ καλύψαντες δι' αὐτῆς μέρος τῆς εἰκόνης τοῦ παντοκράτορος· ὁ μακαρίτης Ἱερόθεος, ἐλθὼν εἰς τόν ναόν, καί ἰδὼν τό τοιοῦτο τῆς μωρίας ἡ αὐλοδουλείας σκάνδαλον, ἠγανάκτησε καί ἐξεκρέμασεν ὁ ἴδιος τήν εἰκόνα τοῦ βασιλέως, ἥτις πεσοῦσα τῶν χειρῶν τοῦ συνετρίφθη. Ἐρωτῶμεν, ὁ ἀρχιερεύς ἐδύνατο νᾶ ὑποφέρῃ τοιαύτην πρός τά θεία περιφρόνησιν, ὥστε ν' ἀφήσῃ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου ἐξηρητημένην εἰκόνα θνητοῦ, ἔστω καί βασιλέως ; Ἐν αὐτῇ τῇ Ῥωσσία, ὅπου ὁ λαός, προφερομένου ἀπλῶς τοῦ ὀνόματος τοῦ αὐτοκράτορος, ἀποκαλύπτει τήν κεφαλὴν τοῦ, ὅπου ὁ αὐτοκράτωρ ὀνομάζεται κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, ἐν Ῥωσσία ὅπου ἡ Ἐξουσία τήν θρησκείαν μεταχειριζομένη ὄπλον διά νᾶ κρατῇ τόν λαόν τυφλῶς αφοσιωμένον εἰς τόν αὐτοκράτορα, προσπαθεῖ παντοιοτρόπως νᾶ διατηρῇ ἀκμαίαν τήν πεποίθησιν τοῦ ὄχλου ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ εἶναι τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἀντιπρόσωπος, ἐν Ῥωσσία λέγομεν οὐδεὶς ποτέ ἐφαντάσθη νᾶ ἐξαρτήσῃ τήν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ὑψίστου· ἀλλ' οὐδέ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἠκούσθη ποτέ νᾶ ἀναρτηθῇ ἐν ναῷ ἡ εἰκὼν τοῦ Πάπα, ἀν καί λογιζομένου ἀντιπροσώπου τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Τὴν πάντῃ σύμφωνον με τὴν ἱερότητα τῆς θρησκείας, με τό πρός τόν Ὑψιστον ὀφειλόμενον σέβας διαγωγὴν τοῦ μακαρίτου Ἱεροθέου, ἔρμαιον εὐρών ὁ Κωλέτης, Κύριος οἶδε πως παραστήσας τό πρᾶγμα εἰς τὴν Αὐλὴν, κατώρθωσε νᾶ διαθέσῃ αὐτὴν δυσμενῶς κατὰ τοῦ μητροπολίτου ἵνα μὴ εὕρῃ αὐτὴν ἐμπόδιον εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ ἐκδίκησιν τοῦ.

Δέν ἦτο δύσκολον, εἰς τόν, ὅλους τοὺς αἰσχροὺς τῆς κοινωνίας συνάξαντα Κωλέτην, νᾶ εὐρὴ συκοφάντας, προθύμους νᾶ συκοφαντήσωσι τόν μακαρίτην Ἱερόθεον.

Ἡ Σύνοδος κατ' ἐπίμονον αἴτησιν τοῦ Κωλέτου, ἔστειλεν ἑξάρχον τόν σεβάσμιον πρωτοσύγκελλον Κωνοφάον, ὅστις μεταβάς ἐπιτοπίως καί ἐρευνήσας ευσυνειδότως, ἀνέφερεν εἰς τὴν σύνοδον, ὅτι οὐδεμίαν εὔρε ἀφορμὴν κατηγορίας κατὰ τοῦ μακαρίτου. Ὁ Κωλέτης ἐκάθησεν ὡς ἡ ψεῖρα εἰς τόν τράχηλον τῶν συνοδικῶν, καί κατώρθωσε νᾶ σταλῇ ἄλλος πάλιν ἑξάρχος ἀγγεῖον τῆς ἐκλογῆς τοῦ, καί ἕτερον ἀγγεῖον τῆς ἐκλογῆς τοῦ ὁ Ζαλογγίτης νᾶ παρουσιασθῇ ὡς κατήγορος· ὁ νέος ἑξάρχος παρεδέχθη ὡς ἀληθείας τὰς κατὰ τοῦ μακαρίτου συκοφαντίας, καθυπέβαλε τὴν ἔκθεσιν τοῦ εἰς τὴν σύνοδον· οἱ συνοδικοί προϋτίμησαν νᾶ γενώσι δολοφόνοι ἀρχιερέως, παρά νᾶ ἀπολέσωσι τὴν εὐνοίαν τοῦ Κωλέτου, καί δικάσαντες ἐναντίον τῶν ἱερῶν κανόνων, ἐναντίον τῶν ἱερῶν παραδόσεων τόν μακαρίτην Ἱερόθεον, κατεδίκασαν αὐτόν εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, καί ἐκήρυξαν αὐτόν ἑκπρωτον τοῦ ἀρχιερατικοῦ τοῦ ἀξιώματος· ἐπὶ ματαίῳ διεμαρτυρήθη ὁ μακαρίτης, ζητῶν νᾶ δικασθῇ ὑπὸ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου συγκεκροτημένου κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνες· ἡ σύνοδος

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

μᾶς εκώφευσε, καί ὁ δυστυχῆς μητροπολίτης εὐρέθη εἰς τήν ἀνάγκην νᾶ καταφύγῃ εἰς τήν ἄλλοδαπήν. Τέσσερα ἔτη διέμεινεν ἐν Ζακύνθῳ, ὅπου ἔλαβε δείγματα συμπαθείας, ἀγάπης καί σεβασμοῦ ὑπό τῶν ἐκεῖ ὁμοεθνῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔτρεφεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ζωηρότατον εὐγνωμοσύνης αἶσθημα.

Ἀφοῦ διὰ τῆς μεταξύ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας καί τῆς Κυβερνήσεως μᾶς γενομένης διαπραγματεύσεως, διελύθη ἡ μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ψυχρότης, καί ἡ μεγάλη Ἐκκλησία ἀνεγνώρισεν ὡς αὐτοκέφαλον τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, καί ἡ σύμφωνα με τοὺς ἱερούς κανόνας διοικήσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μᾶς διαταχθεῖσα ὑπό τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως διὰ τοῦ Β' ἄρθρου τοῦ Συντάγματος, ευστήθη καί διὰ τοῦ Τόμου πρὸς τήν Κυβέρνησιν μᾶς, ὁ μακαρίτης Ἱερόθεος, ἐπὶ τῇ προτροπῇ τῶν φίλων τοῦ, ἐπέστρεψεν εἰς τήν Ἑλλάδα, καί διέμεινεν εἰς Πειραιά. Ἀνεφέρθη εἰς τήν σύνοδον, ζητῶν τήν ἀναθεώρησιν τῆς ὑποθέσεως τοῦ, καί τήν κατ' ἀντιμωλίαν δίκην, εφόσον ἡ σύνοδος ἐξ' ἐπισκόπων ἐχόντων δικαίωμα τοῦ δικάζειν ἐπίσκοπον, συνεκροτήθη. Ὑποσχέσεις ἐπὶ ὑποσχέσεων ἐδίδοντο ὑπό τε τοῦ προέδρου καί ὑπό τοῦ ἐπισκόπου Κυνουρίας· πολλοί φίλοι τῶν Συνοδικῶν, πολλοί θεοσεβεῖς πολῖται προσεπάθησαν νᾶ φέρωσι τοὺς συνοδικούς μᾶς εἰς συναίσθησιν, ὅπως δικάζοντες τὸν δυστυχῆ ἐπίσκοπον εἰς ἀντιμωλίαν διορθώσωσι τό εἰς ἄλλας περιστάσεις, καί κατὰ προτροπὴν τοῦ ἐν ἐπαράτῳ τῇ λήξει, γενόμενον πρὸς αὐτόν ἀδίκον· ἀλλ' οἱ ἀσυνείδητοι συνοδικοί ἀπὸ ἀναβολῆς εἰς ἀναβολὴν προέβαινον, ἐν ᾧ ἂν ἐτέρου Ταρτουφικῶς ἐξέφραζον τήν λύπην τῶν διὰ τὰ γενόμενα.

Ὁ δυστυχῆς ἐπίσκοπος ἐπῴλει ἐν τούτοις καί τὰ ἐνδύματα τοῦ καί τὸν χρυσὸν **καί τὰς πέτρας τῆς μήτρας τοῦ**, καί πᾶν ὅ,τι εἶχε πρᾶγμα ἀξίας διὰ νᾶ ἀποζῆ, βοηθούμενος καί ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανοῦ φίλου τοῦ Κ. Ν. Δραγούμη.

Ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ, ὑπέπεσεν εἰς νόσον· προαισθανόμενος τὸν θάνατον τοῦ ἔγραψεν πρὸς τήν σύνοδον ἐπιστολήν, δι', ἧς ἀπεχαιρέτα τοὺς ἐν Κυρίῳ συναδέλφους τοῦ μέλλων Ν' ἀπέλθῃ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον· ἀλλὰ τῶν θηρίων τούτων, διότι βεβαίως θηρία εἶναι καί ὁχί ἄνθρωποι, ἡ καρδία δὲν συνεκινήθη. Νομίζοντες ἐν τῇ ἀφροσύνῃ τῶν ἂν ἐνός ὅτι γίνονται ἀρεστοί εἰς τήν Αὐλήν, καταδιώκοντες ἀρχιερέα ἀποβαλόντα τήν εἰκόνα τοῦ ἡγεμόνος ἐκ τοῦ δεσποτικοῦ, καί φοβούμενοι ἂν ἐτέρου, μή, αθωουμένου τοῦ ἀρχιερέως, ἐξέλθῃ τις αὐτῶν ἵνα καταλάβῃ οὗτος τήν θέσιν τοῦ ἐν τῇ συνόδῳ κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης (Ὁ Κ. Οἰκονόμος ὁ ἐξ' Οἰκονόμων ἔλεγεν τοῦτο εἰς πολλούς, ὡς αἰτίαν τῆς πρὸς τήν ὑπόθεσιν τοῦ μακαρίτου Ἱεροθέου ἀδιαφορίας τῶν συνοδικῶν), εκώφευσαν εἰς ὅλας τὰς γενομένας αὐτοῖς κατ' ἐπανάληψιν παρακλήσεις καί προτροπὰς. Ἐν τούτοις ἡ ἀσθένεια τοῦ μακαρίτου ἐπροχώρει, καί ὀλίγαι πλέον αἱ στιγμαὶ τῆς ζωῆς τοῦ. Ὁ ἐν Πειραιεὶ ἱερεὺς Κ. Θεοδ. Κτένας, ὅστις,

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

συναισθανόμενος τό γενόμενον πρός τόν μακαρίτην ἄδικον, πολλάκις τῷ ἐφάνη βοηθητικός, καί ἐσχάτως συνδρομῆς περί αὐτοῦ γενομένης, προθύμως εἶχε συνδραμεῖ καί αὐτός ποσότητα οὗ μικράν πρός τήν ἰδίαν πενίαν, ἐμηνύθη ὑπό τοῦ μακαρίτου, ὅστις εἶχε μεταφερθῇ κλινήρης εἰς Ἀθήνας, ν' ἀναβῇ ἐκ Πειραιῶς ἵνα ἐξομολογήσῃ καί μεταλάβῃ αὐτόν. Ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ὁ ἱερεὺς Κτένας, ἐξομολογήσας καί κοινωνήσας τόν ἀρχιερέα, μετέβη τήν 30^{ην} Ιουνίου εἰς τήν οἰκίαν τοῦ ἐπισκόπου Κυνουρίας, μέλους τῆς συνόδου, καί παραστήσας αὐτῷ ὅτι ὁ μητροπολίτης Ἰερόθεος ὥρας πλέον ἔχει νᾶ ζήσῃ, τόν παρεκάλεσε καί αὐτός νᾶ συνέλθῃ ἡ σύνοδος καί ν' αποφασίσῃ ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ, πρὶν τόν καταλάβῃ ὁ θάνατος· ὁ ἐπίσκοπος Κυνουρίας τῷ ἀπεκρίθη με τήν μεγαλυτέραν ἀπάθειαν «σήμερον εἶναι Σάββατον καί δέν ἔχομεν συνεδρίασιν, αὔριον εἶναι Κυριακή, καθ' ἣν δέν συνεδριάζομεν, μεθαύριον εἶναι Δευτέρα, ἡμέρα συνεδριάσεως, καί τότε θέλομεν συνέλθῃ νᾶ ἴδωμεν τι ποιητέον».

Ὁ μακαρίτης Ἰερόθεος **παρέδωκεν τό πνεῦμα τήν Κυριακή πρός τά ξημερώματα**. Μαθόντες τοῦτο οἱ συνοδικοί συνῆλθον αὐθημερόν εἰς ἕκτακτον συνεδρίασιν, καί ἀκυρώσαντες τήν πρό τεσσάρων ἐτῶν κατά τοῦ μακαρίτου γενομένην ἀπόφασιν καθαιρέσεως, ὡς γενομένην ἐρήμην αὐτοῦ, ἐπανεφέρον αὐτόν εἰς τό ἀρχιερατικόν τοῦ ἀξίωμα, ἵνα δε φανῶσιν, ὅτι ζῶντος ἔτι τοῦ ἀρχιερέως τήν ὑπέρ αὐτοῦ ἐξέδωκαν ἀπόφασιν, ἐπλαστογράφησαν τήν ἡμερομηνίαν θέσαντες ἀντὶ ἃς Ἰουλίου τήν 30^{ην} Ιουνίου⁶⁹⁷.

Ἐν τούτοις ὁ Κ. Ν. Δραγούμης κατά τήν ῥητὴν πρός αὐτόν καί τόν ἱερέα Κ. Θεοδ. Κτενάν παραγγελίαν τοῦ μακαρίτου, προετοίμασε τά τῆς κηδεΐας τοῦ, ὡς ἀπλοῦ μοναχοῦ, καί διεβίβασεν εἰς τό Κοινόν τήν θλιβεράν περί τοῦ θανάτου τοῦ εἵδησιν διὰ τῆς ἐφεξῆς νεκρωσίμου ἀγγελίας : <<Ὁ Μητροπολίτης καί Ἀρχιεπίσκοπος Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας, ἀγωνισθεὶς προσωπικῶς καί θυσιάσας καί τόν τελευταῖον αὐτοῦ ὀβολόν ὑπέρ πίστεως καί πατρίδος, εἰς τοῦ ὁποίου τήν οἰκίαν εὗρισκεν ἀείποτε ἄσυχον καί ἄρτον καί ὁ πένης καί ὁ ὀρφανός, ἀπέθανεν ἐπὶ ψάθης θύμα κακεντρεχείας καί ἀδικίας.

Παρακαλοῦνται οἱ καλοὶ αὐτοῦ συμπολιταὶ καί συναγωνισταὶ νᾶ συνοδεύσωσι τόν νεκρόν, οὔτινος ἡ ἐκφορά θέλει γίνῃ σήμερον τήν 5 ½ μ.μ.

Ἀθῆναι τῇ ᾠ Ἰουλίου 1851>>.

Ἀπειρον πλῆθος λαοῦ συνέρρευσαν εἰς τήν οἰκίαν, ὅπου ἔκειτο ὁ νεκρός, ἀσπαζόμενοι τήν δεξιάν τοῦ, καί ἐκφράζοντες τήν ἀγανάκτησιν τῶν κατά τῶν Συνοδικῶν, οἵτινες ἔδειξαν ὅτι ἔχουσι τίγρεων καί ὀχὶ ἀνθρώπων καρδίαν. Δέν ἠσχύνθησαν δε οἱ Ταρτούφοι οὗτοι Συνοδικοί νᾶ στείλωσι πρός τόν Κ. Ν. Δραγούμην δύο ἱερεῖς διὰ νᾶ τῷ εἴπωσιν, ὅτι ἡ κηδεΐα τοῦ

⁶⁹⁷ Τούτο δέν εἶναι ἀληθές, ὅπως προκύπτει ἀπὸ το φωτοαντίγραφο τοῦ Κώδικος τῆς Ἱεράς Συνόδου, το ὁποῖο, παραθέτομε στο παράρτημα τῆς παρούσης εργασίας.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

μακαρίτου θέλει γενή ὡς ἀρχιερέως, καί ἐπὶ τούτῳ εἶναι διατεταγμένοι ὑπὸ τῆς Συνόδου νᾶ ἐνεργήσωσι τὰ εἰκότα. Ὁ Κ. Δραγούμης ἀπήντησεν εἰς αὐτούς, ὅτι ἡ πρὸς αὐτόν παραγγελία τοῦ μακαρίτου εἶναι νᾶ κηδευθῇ ὡς ἀπλούς μοναχός, καί ὅτι, καί ἂν τοιαύτη δέν ἦτο ἡ ῥητή παραγγελία, αὐτός, ὡς φίλος τοῦ μακαρίτου, ὡς γηροκομήσας αὐτόν ἐν ταῖς ἐσχάταις τῶν ἡμερῶν τοῦ, ἐν ᾧ οἱ Ταρτούφου Συνοδικοί καταπατοῦντες τὰ ἱερά καθήκοντα τῶν, ἀσεβῶς κατ' αὐτοῦ κατεφέροντο, δέν θέλῃ ποτέ συγκατατεθῇ νᾶ ἴδη ἀρχιερέα, εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ δυστυχοῦς ἀρχιερέως, γενομένου θύματος τῆς κακεντρεχείας τῶν Ταρτούφων, ἤθελε θεωρήσει τοῦτο ὕβριν κατὰ τῆς σκιάς τοῦ μακαρίτου.

Ζωηρότατοι ἐπευφημίαι ἠκούσθησαν ἀπὸ μέρους τοῦ συρρεύσαντος λαοῦ εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κ. Δραγούμη· οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Συνόδου ἀνεχώρησαν κατησχυμένοι, καί ἔφερον τὴν ἀπάντησιν εἰς τοὺς Συνοδικούς, οἵτινες φοβούμενοι τοῦ λαοῦ τὴν ἀγανάκτησιν ωπισθοδρόμησον, ἀφῆσαντες τὸν Κ. Δραγούμην νᾶ κηδεύῃ τὸν μακαρίτην κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ.

Γερουσιασταί, βουλευταί, ὑπάλληλοι δέν παρευρέθησαν εἰς τὴν κηδεῖαν, τό ἄπειρον ὁμως πλῆθος τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ, οἵτινες συνοδεῦσαν τό λείψανον καταβοῦντες κατὰ τῆς αἰσχύνης τῶν Ταρτούφων Συνοδικῶν, εἶναι ἡ τρανωτέρα ἀπόδειξις, ὅτι ὁ μακαρίτης τὸν λαόν ἠγάπα, καί ὀχί τὴν Ἐξουσίαν, ὀχί τοὺς κόλακας τῆς Ἐξουσίας.

Ἐρωτῶμεν τώρα τοὺς Ταρτούφους συνοδικούς μᾶς νᾶ μᾶς εἴπωσι, διατί περιέμενον πρῶτον ν' ἀποθάνῃ ὁ μακαρίτης Ἰερόθεος, καί ἔπειτα νᾶ καταστρέψωσι τὴν προτέραν παράνομον, ὑπὸ παρανόμων ἐπισκόπων ἐκδοθεῖσαν κατ' αὐτοῦ ἀπόφασιν ;

Διατί ἐπὶ δέκα μῆνες ἐκράτουν σιδηροδέσμιον, οὕτως εἶπεῖν, ἀρχιερέα καλῆτερόν τόν κατὰ πάντα, καί δέν ἀπεφάσιζον νᾶ λύσωσι τὰ δεσμά τοῦ, παρ' ἀφοῦ ὁ ψυχρὸς θάνατος κατέλαβεν αὐτόν ;

Μήπως ἐπρόκειτο νᾶ γενή ἀνάκρισις ὥστε νᾶ μεσολαβήσῃ ἀργοπορία ; Ὁχι ! ἐπρόκειτο ἀπλῶς νᾶ δικασθῇ κατ' ἀντιμωλίαν ὑπὸ τῆς συνόδου συγκειμένης ἤδη ἐκ μελῶν δυναμένων νᾶ καταρτίσωσι κανονικῶς ἐκκλησιαστικόν δικαστήριον, ἀφοῦ πρότερον ἐδικάσθη κατ' ἐρήμην, ὑπὸ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου, ἀντικανονικῶς συγκεκριμένου.

Καί ἀφοῦ ἀνηλεῶς ἔσφαζαν τὸν καλῆτερον τῶν ἀρχιερέων, δέν ἠσχύνθησαν ἐμπαίζοντες τὰ ἱερά νᾶ ζητήσωσι ν' ἀποδώσωσιν εἰς τὸν νεκρόν τὰς τιμὰς, τὰς ὁποίας παρανομοῦντες καί αἰσχρορρχοῦντες δέν ἤθελον νᾶ τῷ ἀποδώσωσι ζῶντι.

Ὁ μακαρίτης, ὡς πᾶς ἄνθρωπος εἶχε τὰ ἐλαττώματα τοῦ, ἀλλ' εἶχε καί Χριστιανικὰς ἀρετάς, τὰς ὁποίας ἐπὶ ματαίῳ ζητοῦμεν εἰς ἐκείνους, οἵτινες τόσον ἀπηνῶς πρὸς αὐτόν προσεφέρθησαν.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Εἰς αὐτόν ἔκαμνον ἐντύπωσιν τὰ δάκρυα τῶν δυστυχῶν, ἡ καρδιά τοῦ συνεκινεῖτο εἰς τήν θεάν τῶν πασχόντων· ἀναίσθητος εἶναι ἡ καρδιά τῶν διωκτῶν τοῦ, καί τῆς χήρας τόν τελευταῖον ὀβολόν δέν αἰσχύνονται νᾶ ζητῶσιν, ἵνα πρὸς θεόν δεηθῶσιν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀποθανόντος συζύγου τῆς.

Καί δέν αἰσχύνονται οἱ τοιοῦτοι νᾶ φωνάζωσι κατὰ τῆς ἀπό μέρους τῶν ἀλλοθρήσκων ἐπιβουλῆς κατὰ τῆς ἱεράς ἡμῶν θρησκείας, νᾶ δεικνύωσι κινδυνεύουσιν τήν θρησκείαν διότι ὁ Καῖρης φιλοσοφεῖ ἐν τῇ γωνία τῆς οἰκίας τοῦ, διότι ὁ Γκίγκ διδάσκει ἐν τῇ οἰκία τοῦ κατὰ τό πατρῶον αὐτοῦ θρήσκευμα, διότι τὰ δικαστήρια ἐπιβάλλουσιν ὄρκον εἰς τοὺς ἱερωμένους, θέλοντας νᾶ καταφάγωσι τὰ ἀλλότρια πράγματα, ἐν ᾧ οἱ ἴδιοι ἐξυβρίζουσι τήν ἱεράν ἡμῶν θρησκείαν διὰ τῆς βδελυρωτάτης διαγωγῆς τῶν, καί ἐμπαίζουσιν ἐν πλήρει μεσημβρία τὰ ἅγια ;

Αὐτοί εἶναι οἱ ἀληθεῖς ἐχθροί τῆς ἱεράς ἡμῶν θρησκείας, αὐτοί προσπαθοῦσι διὰ τῆς διαγωγῆς τῶν νᾶ κάμωσι περιφρονητὴν τήν ἱεράν ἡμῶν θρησκείαν, ὡς ἔχουσιν τοιούτους ὑπηρέτας, δεικνύοντας τοιαύτην θηριωδίαν πρὸς Χριστιανόν, πρὸς ἀγωνιστήν, πρὸς ἀρχιερέαν»⁶⁹⁸.

⁶⁹⁸ Εφημ. *Η ΕΛΠΙΣ*, αρ. φ. 637/06-07-1851.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα εργασία είχε ως θέμα την πολύ ενδιαφέρουσα προσωπικότητα του Μητροπολίτου Ακαρνανίας Ιεροθέου Αριστάρχου, καθώς και την καθαίρεση και την αποκατάστασή του στην Αρχιερωσύνη. Συνεπώς, ασχοληθήκαμε με την πλουσιώτατη Εκκλησιαστική αλλά και Εθνική δράση του πληθωρικού αυτού Ιεράρχου.

Τα συμπεράσματα που κατά την ταπεινή μας γνώμη εξάγονται από την εκτενή εξιστόρηση των γεγονότων, όπως αυτά προκύπτουν από τις παρατιθέμενες πηγές σχετικά με τον Ιερόθεο, είναι τα εξής :

1. Ότι πρόκειται περί ενός δυναμικού και χαρισματικού, για την εποχή που έζησε, Ιεράρχου.
2. Ότι είναι μια από τις πλέον αδικημένες προσωπικότητες της ιστορίας, δεδομένου ότι, αφ' ενός μεν, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών της εποχής που έζησε, δεν αναδείχθηκε τότε σε μια προσωπικότητα που να λάβει μέρος στο ιστορικό γίγνεσθαι και τις εξελίξεις, όπως θα μπορούσε να συμβεί σε άλλες εποχές, αλλά, εξαιτίας των επιλογών του έμεινε στο περιθώριο, αφ' ετέρου δε, διότι παρά την πλουσιώτατη Εκκλησιαστική και κυρίως την Εθνική δράση του, έμεινε «ξεχασμένος» για 170 και πλέον χρόνια.
3. Ότι όλα τα δεινά που υπέστη κατά τη μακρά εκκλησιαστική του διαδρομή, οφείλονται σε πρόσωπα τα οποία τον καταδίωκαν με σκληρότητα, πάθος και εκδικητικότητα.
4. Ότι η ρίζα όλων των δεινών που υπέστη ο Ιερόθεος, ίσως ευρίσκεται στους εμφυλίους πολέμους που ξέσπασαν μεταξύ των Ελλήνων αμέσως μετά την Ελληνική Επανάσταση του 1821, στη διαμάχη μεταξύ των «φατριών» που ακολούθησε όλα τα επόμενα χρόνια, στις «επιλογές» που έκανε ο Ιερόθεος έκτοτε και κυρίως, στο «μοιραίο» για τον Ιερόθεο πρόσωπο, που ήταν ο Ιωάννης Κωλέττης.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

5. Ότι ο Ιερόθεος σχετίζονταν, είχε φιλικές σχέσεις και φαίνεται πως είχε ενταχθεί «ατύπως» στην «ομάδα» με τους αγνότερους και εντιμότερους Έλληνες που ήταν στο προσκήνιο εκείνη την εποχή. Αυτό αποδεικνύει το «ποιόν» του Ιεροθέου, φανερώνει τα πιστεύω με τα οποία εμπορεύτο και εξηγεί τους κατατρεγμούς και τα βάσανά του. Δεν είναι καθόλου τυχαίο λοιπόν, ότι ήταν εκ των υποστηρικτών του Δημητρίου Υψηλάντη, ενώ είχε στενότερες φιλικές σχέσεις με τους : Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, Νικόλαο Δραγούμη, Νικόλαο Κασομούλη, Μιχαήλ Μαρκοπολίτη και Μάρκο Μάντζα- Μαυρογένη, οι οποίοι πραγματικά ξεχώρισαν για την ακεραιότητά τους, εν συγκρίσει με άλλες προσωπικότητες της εποχής. Επίσης ο Ιερόθεος φαίνεται πως ήτο και θερμός υποστηρικτής του Ιωάννου Καποδίστρια. Με τον οποίο κάποιοι προσπάθησαν ανεπιτυχώς, να διαταράξουν τις σχέσεις του Ιεροθέου, καταγγέλοντάς τον ως συνήθως και μάλιστα για ένα θέμα καθαρά πνευματικό και εκκλησιαστικό.
6. Ότι ο Ιερόθεος, ως Επίσκοπος Βονίτσης υπήρξε ο ταπεινός και αθόρυβος διάκονος του Μητροπολίτου Ιωαννίνων Γαβριήλ, ως Μητροπολίτης Παροναξίας υπήρξε ο εμπνευστής, αλλά και ο πρωταγωνιστής της κηρύξεως της Επαναστάσεως στη Νάξο, ως Επιδαύρου Λιμηράς υπήρξε ο αδικημένος και τεταπεινωμένος Επίσκοπος της εποχής της Βαυαροκρατίας και ως Ακαρνανίας, υπήρξε «ΤΟ ΘΥΜΑ» των συγκυριών και των ιστορικών δεδομένων της εποχής⁶⁹⁹, αλλά κυρίως το προσωπικό θύμα του τότε Πρωθυπουργού, Ιωάννου Κωλέττη.

⁶⁹⁹ Η κ. Δήμητρα Παντελιά – Γριτσοπούλου, στο έργο της με τίτλο «Οι Κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας», για το θέμα αυτό, χαρακτηριστικά σημειώνει τα εξής : «...Οί προσωπικές περιπέτειες, τά δεινά τοῦ Παροναξίας Ιεροθέου ὅπως καί τοῦ Σαντορίνης Ζαχαρία νομίζομε ὅτι εἶναι δυνατόν νᾶ τοποθετηθοῦν μέσα στο γενικό κλίμα τῶν φοβερῶν ἐμφυλίων πολέμων (1823, 1824 καί ἐν μέρει 1825), που ἐξεδηλώθησαν στην ἡπειρωτική Ἑλλάδα ἀλλά ἐπέδρασαν καί στα νησιά. Ἐδῶ οἱ ἀντιθέσεις ὑπῆρξαν οἷζυτατες λόγῳ καί τῆς ἐντονης προσπάθειάς τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ στοιχείου νᾶ ὑπονομεύσῃ τόν Εθνικό Ἀγῶνα τῆς Παλιγγενεσίας με τήν βοήθεια κυρίως τῶν Γάλλων προξένων. Γνωστόν εἶναι ὅτι σε τέτοιο κλίμα περισσεύουν ἡ διαβολή, ἡ συκοφαντία, ἡ κακεντρέχεια, τό ψεῦδος, ἡ ὑπερβολή, ὁ φανατισμός, ἡ μισαλλοδοξία, ἡ ἐλλείψῃ ἀγνῶν κινήτρων, ἡ ἐπιδιώξῃ προσωπικῶν συμφερόντων καί γενικά τά ἔντονα πάθη καί μάλιστα καθ' ὑπερβολήν...». Πρβλ. Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ - ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, *Οι Κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας*, Εταιρεία Ιστορικών Σπουδῶν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, Θεσσαλονίκη 2019, σσ. 88-89.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΠΗΓΕΣ

Αδημοσίευτες.

ΑΡΧΕΙΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ, Κώδιξ Α΄/9.

Ι.Α.Ε.Ε. – Κώδιξ Πράξεων Ιεράς Συνόδου, ετών 1842-1844.

Ι.Α.Ε.Ε. – Κώδιξ Πράξεων Ιεράς Συνόδου, 08-04-1847.

Ι.Α.Ε.Ε. – Κώδιξ Πράξεων Ιεράς Συνόδου, 01-07-1851.

Ι.Α.Ε.Ε. – Αρχείο Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Φ. Επισκοπικά, (1847-1933).

Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Αρχείο Νεοφύτου Μεταξά (Επ. Ταλαντίου), Φ. 247.

Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Επιδαύρου Λιμηράς Επισκοπή, Φ. : 346, 347, 348.

Γ.Α.Κ. – Κεντρική Υπηρεσία, Ακαρνανίας Επισκοπή, Φάκελοι : 020, 021, 022.

Φ.Ε.Κ. – 23/01-08-1833, 35/30-10-1833, 38/27-11-1833, 26/24-12-1841.

Δημοσιευμένες.

α. Αρχεία, άπαντα, συλλογές εγγράφων, εγκυκλοπαίδειες, επετηρίδες, παλαιύτα, απομνημονεύματα, πρακτικά Συνεδρίων.

Α.Ε.Π., τόμοι : 2, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15αβ.

Αρχείο Ιωάννη Κωλέττη, Τόμος Α΄, Μέρος πρώτο, Αθήνα, 1996.

Αρχείο Ιωάννη Κωλέττη, Τόμος Β΄, Αθήνα, 2002.

Αρχείον Κοινότητος Ύδρας, Τόμοι 8, 9, 10.

Αρχεία Λαζάρου και Γεωργίου Κουντουριώτου, Εν Αθήναις, 1966, Τόμοι 4, 6.

ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ Γ.Π., *Τα κατά τον αοίδιμον πρωταθλητήν του ιερού των Ελλήνων αγώνος, τον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον τον Ε΄*, τ. 1, Εν Αθήναις 1865 και τ. 2, Εν Αθήναις 1866.

ΒΑΤΤΕΛ Ε., *ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ*, Τόμος Πρώτος, Εν Ναυπλίω, 1831.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ Ιωάννης, *Ο Γεώργιος Γεννάδιος σωτήρ της όλης Πατρίδος εν Ναυπλίω τω 1826*, Εν Οξωνία, Τύποις του Πανεπιστημίου, έτος 1905.

ΓΟΝΗΣ Δημήτριος, «Παῖσιος ο Βυζάντιος Επίσκοπος Τριφυλλίας», *Πρακτικά Δ' τοπικού Συνεδρίου Μεσσηνιακών Σπουδών*, Καλαμάτα 2010, σσ. 681-703.

ΓΟΥΔΑΣ Αναστάσιος, «Βίοι Παράλληλοι των επί της αναγεννήσεως της Ελλάδος διαπρεψάντων ανδρών», Εκ του Εθνικού Τυπογραφείου, Εν Αθήναις, 1869.

ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Τάσος, «Καλλίνικος ο Δ'», *Θ.Η.Ε.*, τ. 7, 247-249.

ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ Νικόλαος, *Ιστορικά αναμνήσεις*, τόμοι Α' και Β', Αθήναι 1874.

ΔΡΑΚΑΚΗΣ Ανδρέας, «Άγγλοι πρόξενοι εις τας Κυκλάδας κατά την επανάστασιν του 1821», *Επετηρίς Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών*, τόμος Δ', Εν Αθήναις 1964, σσ. 115-142.

Εφετηρίς (Almanach) του Βασιλείου της Ελλάδος δια το έτος 1837, Παρά του Ιατρού Α.Ι. ΚΛΑΔΟΥ, εν Αθήναις 1837, σσ. 123-136.

ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών, τ. ΙΒ'.

ΚΑΤΣΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ Χρήστος, «Βόνιτσα», *Αιτωλοακαρνανική και Ευρυτανική Εγκυκλοπαιδεία*, Εκδότης Ιωάννης Κουφός, τόμος 2, σσ. 638-640.

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ Νικόλαος, «Ο πύργος του Μαρκοπολίτη εις Ακαδήμους Νάξου και ο Οίκος των Πολιτών (1643-1851)», *Ε.Ε.Κ.Μ.*, τ. 6, (1967), σσ. 616-802.

ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ Γεράσιμος., «Πότε παρήκμασε και εξέλιπε εκκλησιαστικώς ως μητρόπολις η Νικόπολις και ανεδείχθη η Ναύπακτος», *Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου*, Θεσσαλονίκη 1953, σσ. 150-205.

ΚΟΡΔΑΤΟΣ Γιάννης, «Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδας, Νεότερη Β'», Εκδόσεις 20^{ος} Αιώνας, Αθήνα, τόμος 10.

ΚΩΝΣΤΑΣ Κωνσταντίνος, *Άπαντα*, Αθήνα 1992, τόμοι 3^{ος}, 10^{ος}.

LAURENT V., «Εικονομαχία», *ΘΗΕ*, τ. 5, 398-399.

ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ Ιωάννης, *Απομνημονεύματα*, Εκδόσεις Καραβία.

ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ Ιωάννης, *Απομνημονεύματα*, (Κείμενο, Εισαγωγή, Σημειώσεις Γιάννη Βλαχογιάννη), Έκδοσις Βιβλιοπωλείου Ε.Γ. Βαγιονάκη, Έκδοση Β', τόμος Δεύτερος.

ΜΕΤΑΞΑΣ Κωνσταντίνος, «Ιστορικά Απομνημονεύματα εκ της Ελληνικής Επανάστασεως», Εκδόσεις Βεργίνα, 2^η έκδοση, Ιούλιος 2018.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ Κωνσταντίνος ο εξ' Οικονόμων, «Τα σωζόμενα Εκκλησιαστικά Συγγράμματα», Αθήνησι, 1864, τόμοι Β' και Γ'.

ΣΑΚΕΛΛΙΩΝ Ιωάννης, Κατάλογος των χειρογράφων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, Εν Αθήναις 1892.

ΣΑΘΑΣ Κωνσταντίνος, *Νεοελληνική Φιλολογία*, Εν Αθήναις 1868.

ΣΠΗΛΙΑΔΗΣ Νικόλαος, *Απομνημονεύματα*, Ινστιτούτο ανάπτυξης Χαρ. Τρικούπης, Αθήναι 2007, τόμοι 1-6.

ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ.

ΠΑΛΙΟΥΡΙΤΗΣ Γρηγόριος, «Αρχαιολογία Ελληνική», ΕΝ ΒΕΒΕΤΙΑ, Παρά Νικολάω Γλυκεί τω εξ' Ιωαννίνων, 1815.

ΠΟΛΥΖΩΪΔΗΣ Α., *Η δίκη των Κολοκοτρώνη – Πλαπούτα*, εκδόσεις Πελεκάνος, Αθήνα 2009.

ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ Βασίλειος, «Ιερόθεος Μητροπολίτης Παροναξίας», *Θ.Η.Ε.*, τ. 6, 804-805.

ΦΕΙΔΑΣ Βλάσιος, «Ιερόθεος ο Α' Πατριάρχης Αλεξανδρείας», *ΘΗΕ*, τ. 6, 803-804.

ΦΕΡΕΝΤΙΝΟΣ Γεώργιος, «Ιστορία της Ακαρνανίας», Αθήναι 1989, τόμοι Β' και Δ'.

ΦΙΛΗΜΩΝ Ιωάννης, Δοκίμιον Ιστορικόν περί της Ελληνικής Επανάστασεως, τόμοι Γ' και Δ'. Αθήναι 1861.

ΦΟΡΟΠΟΥΛΟΣ Ν., «Διονύσιος ο Παρδαλλός», *ΘΗΕ*, τ. 5, 43-44.

ΦΡΑΓΚΟΥΛΑΣ Ιωάννης., «Η Επισκοπή Σκιάθου δια μέσου των αιώνων», *Ε.Ε.Β.Σ.*, τ. ΙΑ' (1935), σσ. 105-119.

ΦΡΑΝΤΖΗΣ Αμβρόσιος, Αρχιμανδρίτης, «Επιτομή της Ιστορίας της Αναγεννηθείσης Ελλάδος», Εν Αθήναις, 1841, τόμος 3^{ος}.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Φώτιος (Φωτάκος), «Απομνημονεύματα περί της Ελληνικής Επανάστασεως 1821-1828», Εκδόσεις Επικαιρότητα, Αθήνα 2005, τόμος Γ'.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Φώτιος (Φωτάκος), «Βίοι Πελοποννησίων ανδρών», Εκδόσεις Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα, 2003.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

β. Εφημερίδες.

Αθηνά.

Αρ. φ. 1777, 02.07.1851.

Αιών.

Αρ. φ. 1173, 04.07.1851.

Η Ελπίς.

1. Αρ. φ. 377, 08.03.1847.
2. Αρ. φ. 423, 23.10.1847.
3. Αρ. φ. 637, 06.07.1851.

Η Ταχύπτερος Φήμη.

Αρ. φ. 937, 05.07.1851.

Ναξιακόν Μέλλον.

1. Αρ. φ. 577, 05.05.1946.
2. Αρ. φ. 579, 01.06.1946.

Εκκλησιαστική Παρέμβαση.

1. Αρ. φ. 28, 01.05.1998.
2. Αρ. φ. 29, 01.06.1998.
3. Αρ. φ. 30, 01.07.1998.
4. Αρ. φ. 31, 01.08.1998.

γ. Περιοδικά.

Γρηγόριος ο Παλαμάς.

ΚΑΡΠΑΘΙΟΣ Εμμανουήλ Αρχιμανδρίτης, «Ο Κώδιξ Β΄ της Μητροπόλεως Παροναξίας», τόμος 23 (1939), τεύχος Α΄ σσ. 85-89, τεύχος Β΄ σσ. 146-149, τεύχος Γ΄ σσ. 187-191, τεύχος Δ΄ σσ. 217-224, τεύχος Ε΄ σσ. 256-262, τεύχος ΣΤ΄ σσ. 286-289, τεύχος Ζ΄ σσ. 324-327.

Δελτίον του κέντρου ερεύνης και ιστορίας του νεωτέρου Ελληνισμού.

ΣΟΦΙΑΝΟΣ Δημήτριος, «Εγκύκλιοι (1821-1822) Οικουμενικού Πατριάρχη Ευγενίου Β΄», τ. 2 (2000), σσ. 19-43.

Εκκλησία.

ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ, Μητροπολίτης Παραμυθίας και Πάργας, «Η Εκκλησία Αιτωλίας και Ακαρνανίας», τ. 8 (1927), σσ. 232-234.

Ερανιστής.

ΑΜΠΑΤΖΗ Ευρυδίκη, «Ο Κόχραν, οι Ιωαννίτες και το Αιγαίο στα 1827», τ. 15 (1978-1979), σσ. 75-100.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Ηπειρωτικά Χρονικά.

1. ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ (ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ), Μητροπολίτης Παραμυθίας και Πάργας, «Η Εκκλησία των Ιωαννίνων», τ. 3, (1928), σσ. 3-49.
2. ΚΟΥΓΕΑΣ Σωκράτης, «Το Ηπειρωτικόν Αρχαίον Στάυρου Ιωάννου», τ. 14, (1939), σσ. 1-333.
3. ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ (ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ), Μητροπολίτης Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως, «Γρηγόριος Παλιουρίτης», τ. 2, (1927), σσ. 173-181.
4. ΜΕΡΤΖΙΟΣ Κωνσταντίνος, «Κατάλογος τῶν Ενετίησι παρά Νικολάῳ τῷ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων ἐκτυπωθέντων καὶ ἐκδοθέντων βιβλίων ἀπὸ τοῦ 1670-1831», τ. 10, (1935), σσ. 144-149.

Ηπειρωτική Εστία.

1. ΒΙΤΑΛΗΣ Φιλάρετος, Αρχιμανδρίτης – Ιεροκήρυξ Μητροπόλεως Πρεβέζης, «Κυκλαδῖται Ιεράρχαι καὶ Ιεροκήρυκες ἐν Ηπείρῳ», Ἰωάννινα, Ἔτος Ἐ (1956), τεύχος 54-55, σσ. 862-865.
2. ΜΠΕΤΤΗΣ Στέφανος, «Συμβολή στη μελέτη του Ηπειρωτικοῦ Διαφωτισμοῦ. Γρηγόριος Παλιουρίτης, Ιερομόναχος καὶ διδάσκαλος», τ. ΙΘ' (1970), τεύχος 219-220, σσ. 419-430 καὶ τεύχος 221-222, σσ. 540-554.

Θεολογία.

1. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), Μητροπολίτης πρ. Λήμνου, «Ο Αρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου Δανιὴλ Κοντούδης (Β')», τ. ΚΕ' (1954), τεύχος 1, σσ. 32-46.
2. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), Μητροπολίτης πρ. Λήμνου, «Ο Ἄνδρου Σοφρώνιος (Α')», τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 2, σσ. 316-324.
3. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΑΤΕΣΗΣ), Μητροπολίτης πρ. Λήμνου, «Ο Ἄνδρου Σοφρώνιος (Β')», τ. ΚΖ' (1956), τεύχος 3, σσ. 412-447.
4. ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ (ΦΙΛΙΠΠΑΙΟΣ) Αρχιμανδρίτης, μετέπειτα Μητροπολίτης Μαντινείας καὶ Κυνουρίας, «Ἐγγραφα Ἐπισκοπῆς Αἰγίνης λόγου ἁξία (Α')», τ. ΚΘ' (1958), τεύχος 1, σσ. 55-64.
5. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ), Αρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, «Η Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ μεγάλη Ἐπανάστασις τοῦ 1821 (Β')», τ. 21 (1950), τεύχ. 4, σσ. 477-505.

Μνημοσύνη.

ΤΟΥΡΤΟΓΛΟΥ Μενέλαος, «Η νομολογία των κριτηρίων της Νάξου (17^{ος} – 19^{ος} αι.)», τ. 14, (1998-2000), σσ. 97-184.

Μικρασιατικά Χρονικά.

ΒΕΗΣ Νικόλαος, «Ἐπιστολαὶ Κ. Κούμα καὶ Αδ. Κοραή σχετικαὶ πρὸς τὴν Σμύρνην», Μικρασιατικά Χρονικά, τ. 2 (1939), σσ. 1-37.

Ναξιακά.

1. Δέτσης Νικόλαος, «Ο Βενιαμίν ο Λέσβιος στη Νάξο (1822) ὡς αρμοστής των Νήσων τοῦ Αἰγαίου», περιοδικό Ναξιακά, τεύχος 15 (53) – Β' περίοδος, (Δεκέμβριος 2004 – Φεβρουάριος 2005), σσ. 38-58.
2. Slot B., «Το ημερολόγιο τοῦ προξένου τῆς Ολλανδίας στὴ Νάξο», τεύχος 17, ἔτος ΙΙΙ (1987), σσ. 5-11.
3. Slot B., «Το ημερολόγιο τοῦ προξένου τῆς Ολλανδίας στὴ Νάξο», τεύχη 19-20, ἔτος ΙV (1988), σσ. 5-10.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Νέα Εστία.

ΒΕΗΣ Νικόλαος, «Καλβικά μελετήματα », τ. 42 (1947), τεύχος 487, σσ. 1224-1230.

Νέος Ποιμήν.

ΖΕΡΑΕΝΤΗΣ Περικλής, «Ιερόθεος ο από Ευρίπου Ιωαννίνων», τ. 3 (1921), σσ. 409-416.

Παρνασσός.

1. ΖΕΡΑΕΝΤΗΣ Περικλής, «Επιστολή των εν Πέτα οπλαρχηγών προς τον Βονδίτζης Δανιήλ», τ. ΙΒ΄ (1888), τεύχος Α΄, σσ. 34-37.
2. ΖΕΡΑΕΝΤΗΣ Περικλής, «Περί της εν Λιβόρνω Ελληνικής Σχολής (1805-1837)», τ. Θ΄ (1885), σσ. 323-340.

Τεχνικά Χρονικά.

ΛΕΩΝΙΔΟΠΟΥΛΟΥ – ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Ρέα, «Το Ελληνομουσείο στη Ζαγορά του Πηλίου», τεύχη 6-7 (Ιούνιος – Ιούλιος 1975), σσ. 337-366.

2. ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

ΑΝΔΡΗ Βέτα, *Νικηταράς ο Τουρκοφάγος*, εκδόσεις Ήλεκτρον, Αθήνα 2018.

ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ Παναγιώτης., «Χρονογραφία της Ηπείρου», Εν Αθήναις 1856, τόμος Β΄.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (Ατέσης), Επίσκοπος Ταλαντίου, «Επίτομος Επισκοπική Ιστορία της Εκκλησίας της Ελλάδος από του 1833 μέχρι σήμερα», Εν Αθήναις, 1948, τόμος Α΄.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Αντώνιος, «Οι Αρβανιτόβλαχοι (Καραγκούνηδες) της Ακαρνανίας», εκδόσεις ΗΡΟΔΟΤΟΣ, Αθήνα, 2019.

Vasilijevskij V., *Epirotica*, Vvz, Vremerik, 3 (1896).

ΒΕΡΝΙΚΟΣ Νικόλαος, *Βόνιτσα 1700-1800 ιστορικά κείμενα*, τόμος 1, Αθήνα 2012.

ΓΑΛΩΝΗ Αικατερίνη, *Γεώργιος Βαρδάνης. Συμβολή στη μελέτη του βίου, του έργου και της εποχής του*, Διδακτορική Διατριβή, Θεσσαλονίκη 2006.

ΓΕΩΡΓΑΝΤΖΗΣ Πέτρος, *Ο αφορισμός του Αλεξάνδρου Υψηλάντη*, εκδόσεις Παρουσία, Καβάλα 1988.

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Νικόλαος, «Θεσσαλία», Έκδοση Β΄, εν Βόλω 1894.

ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΣ Νικόλαος, «Εκκλησίες και εξωκκλήσια της Ζαγοράς», Έκδοση Β΄, Βόλος 2019.

ΖΕΡΑΕΝΤΗΣ Περικλής, «Φεουδαλική πολιτεία εν τη νήσω Νάξω», Ερμούπολη, 1915.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΚΑΛΑΜΑΡΗ – ΝΙΚΟΛΑΚΗ Ειρήνη, *Μαντώ Μαυρογένους*, εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 2015.

ΚΑΝΕΛΛΟΣ Δοσίθεος, Αρχιμανδρίτης, *ένας Άγιος της Πόλης*, έκδοση Ι.Μ. Τατάρνης Ευρυτανίας.

ΚΑΝΕΛΛΟΣ Δοσίθεος, Αρχιμανδρίτης, *Θέλω να πιώ όλο το Βόσπορο*, εκδ. Ι.Μ. Τατάρνης Ευρυτανίας, Β΄ Έκδοση.

ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥΔΗΣ Εμμανουήλ, *Ο Γερμανός Καλλιγάς ως Μητροπολίτης Αθηνών*, εκδόσεις Μπαρμπουνάκη, Θεσσαλονίκη 2015.

ΚΑΠΑΝΙΑΡΗΣ Αλέξανδρος, «Ήρθαν τα καράβια τα Ζαγοριανά», ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΚΙΒΩΤΟΣ, Βόλος, 2015.

ΚΑΣΟΜΟΥΛΗΣ Νικόλαος, «Ενθυμήματα Στρατιωτικά», Αθήναι 1939, τόμοι : 1^{ος} και 3^{ος}.

ΚΟΚΚΙΝΟΣ Διονύσιος, «Η Ελληνική Επανάσταση», Εκδόσεις Μέλισσα, Έκτη Έκδοσις, Αθήνα 1974, τόμος 4.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Απόστολος, «Τα εν Πηλίω όρει παλαιά και σύγχρονα Χριστιανικά μνημεία», Αλεξάνδρεια 1960.

ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ Νικόλαος, «Νεότερη Ιστορία της Νάξου 1800-2000», Αθήνα 27-06-2015.

ΛΙΑΤΣΟΣ Δημήτριος, *Η Βαυαροκρατία και οι αγωνιστές του 1821*, εκδόσεις Σ. Βασιλόπουλος, Αθήνα 1983. *Η Βαυαροκρατία και οι αγωνιστές του '21*, εκδόσεις Το Ελληνικό Βιβλίο, Αθήναι 1976.

MARY Benjamin, *Η Ιστορία έχει πρόσωπο. Μορφές του 1821 στην Ελλάδα του Όθωνα από το Βέλγο διπλωμάτη Benjamin Mary*, Εκδότης : AdVenture A.E., Αθήνα 2020.

ΜΟΥΡΚΟΓΙΑΝΝΗ Άννα, «Επισκοπές Αετού και Αχελώου», Διπλωματική Εργασία, Θεσσαλονίκη 2017.

ΜΟΥΡΤΖΑΝΟΣ Θεμιστοκλής, πρωτοπρεσβύτερος, *Γρηγόριος Κωνσταντάς*, Λάρισα 2017.

ΝΕΡΑΝΤΖΗΣ Ιωάννης, «Τα σήματα του τόπου....», Πρακτικά Α΄ Δ. Συνεδρίου, τόμος Α΄. Αγρίνιο 2015.

ΝΤΙΝΟΣ Στυλιανός, «Το κάστρο των 18 εθνοτήτων», Έκδ. Συλλ. έρευνας – πολιτισμού, Βόνιτσα.

ΠΑΝΤΕΛΙΑ – ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Δήμητρα, «Οι Κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Παροναξίας», Εταιρεία Ιστορικών Σπουδών επί του Ελληνισμού, Θεσσαλονίκη 2019.

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ Κωστής, *Τα καπάκια*, ένατη έκδοση, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2014.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΣΑΡΔΕΛΗΣ Κωνσταντίνος, *Η προδομένη παράδοση, Οι Γραικύλοι της σήμερον Β΄*. Έκδοση Β΄, εκδόσεις Τήνος.

ΣΕΡΑΦΕΙΜ (Ξενόπουλος) Μητροπολίτης Άρτης, «Δοκίμιον Ιστορικών...», Εν Αθήναις 1884.

ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ Θεόφιλος, Αρχιμανδρίτης, «Μάρτυρες και αγωνισταί Ιεράρχαι της Ελληνικής Εθνεγερσίας 1821-1829», Εκδόσεις ΣΕΙΡΙΟΣ, Αθήναι, 1972, τόμος Β΄.

ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ Θεόφιλος, Αρχιμανδρίτης, «Ο Αθηνών Νεόφυτος ο Ε΄ ο από Ταλαντίου και Θερμοπυλών», Αθήνα 1983.

ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ Κυριάκος, «Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα», τόμος Β΄, 1981.

ΣΤΑΜΕΛΟΣ Δημήτριος, *Νικηταράς πρότυπο παλικαριάς και αρετής*, εκδόσεις Εστίας, Αθήνα 2003

3. ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ

Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Ζαγοράς, <http://www.library-zagora.gr>.

Ζαγορά Πηλίου, <https://el.wikipedia.org/wiki>.

Ιστορία της Ζαγοράς, <https://www.visit-pilio.gr/pilio>.

Ιστοσελίδα Ιεράς Μητροπόλεως Ιωαννίνων, http://www.imioanninon.gr/main/?page_id=22.

Ιστοσελίδα Ι.Μ. Παροναξίας, <https://www.i-m-paronaxias.gr>.

Ιωαννίτες Ιππότες Πηγή : https://el.wikipedia.org/wiki/Οσπιτάλιοι_Ιππότες.

Μάντζας – Μαυρογένης Μάρκος, <https://www.fonitisparou.gr/20455-o-dromos-eixe-ti-diki-tou-istoria-odos-markou-matsa-mavrogeni>. http://paros-onomata.blogspot.com/2014/03/blog-post_6246.html

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

**ΦΩΤΟΑΝΤΙΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΓΡΑΦΕΣ
ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΩΝ**

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΤΕΚΜΗΡΙΟ 1

«Ἐχθές ἐρχομένου τοῦ ἀνταδέλφου μου ἐνταῦθα, κατὰ δε σ' ὅλα ὅπου τὸν ἐρώτησα με εἶπε καὶ τοῦτο πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ εὐγενία σας παραπονείσθε τρόπον τινά ὅτι ομίλησα ἄπορα κατὰ τοῦ ὑμῶν χαρακτήρος σας, καὶ με τοῦτο ὁποῖος σας τό εἶπεν ἢ σας τό ἔγραψεν ἔχει μεγάλον λάθος. Ἐγὼ ἀφ' ἧς ὥρας ἐγίνα Παροναξίας ἄχρι τῆς δε, ἐφύλαξα τὰ χέρια μου καὶ τὴν ψυχὴν μου ἱερὰν φιλίαν ἄδολον πρὸς τὴν εὐγενία σας καὶ ἡμὴν καὶ ἔσομαι κῆρυξ διαπρύσιος τοῦ καλοῦ ὀνόματος τῆς, ἡ εὐγενία τῆς ὅμως, καθὼς μ' ἐπληροφόρησεν ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ἐν καιρῷ θέλει σας τὸν παρουσιάσω προσωπικῶς, με ἐπείραξε με μερικὸς λόγους εἰς τὰ κρυφά, ἐγὼ ἠλπίζα καὶ ἡμὴν ὑπερβέβαιος ὅτι, τώρα ὅπου ἐδιορίσθητε ἡ εὐγενία σας Ἐπαρχος Νάξου, νᾶ γίνετε ἕνας καλὸς μεσάζων, νᾶ μᾶς προστατεύσετε καὶ νᾶ μᾶς ἀγαπήσητε με τοὺς εὐγενεστάτους ἄρχοντας τῆς Νάξου. Πλὴν ἐξ' ἀτυχίας μου καὶ ἐξ' ἁμαρτιῶν μου μᾶλλον ὑπερεπερίσχυσε καὶ ἐκορυφώθη ἡ ἔρις καὶ ἡ διχόνοια, ὑπερπηδήσασα καὶ αὐτὰ τὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπότητος. Τῇ ἀληθείᾳ φίλτατε πόσον νόστιμον πρᾶγμα εἶναι καὶ πόσον ἐπαινετὸν εἰς τοιαύτας κρισίμους ἐποχάς ὅπου τό πᾶν πάσχει καὶ οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Ἕλληνες νᾶ εὐρίσκονται εἰς τὰ ἄρματα διὰ τὴν ἐλευθερίαν μᾶς, νᾶ παρουσιασθῶμεν καὶ ἡμεῖς με τὰ ξελεχίσματά μᾶς, αὐτό παρομοιάζει με μίαν κοινὴν παροιμίαν, ὅτι ἐνός ἐκαίγοντο τὰ γένια τοῦ καὶ ἄλλος τοῦ ἔλεγε νᾶ σταθῇ νᾶ ἀνάψῃ τό τσιμπούκι τοῦ.

Ἐνδεχόμενον καὶ ἐγὼ νᾶ κατακριθῶ διὰ τὴν φαυλοβιότητά μου, δέν θέλουν ὅμως καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπαινετοὶ καὶ μάλιστα ἔχοντες τό ὄνομα Νάξιοι, ἐγὼ ἂν εἶμαι πόρνος ἢ μοιχὸς αὐτό τό ἴδιον σῶμα μου γυμνωθέν θέλω δώσει τὴν μαρτυρίαν μου, ἂν εἶμαι ἄρπαγας ἢ ἀδίκως δέν ἔχω κανένα νᾶ καταβοῶ. Εἶμαι ἐκ φύσεως τῆς ὁποίας οὔτε τις ἐν πᾶσα, οὔτε τις ἀδίκησα, οὔτε τις ἐζημίωσα, οὔτε τις ἐπρόδωσα, ἀλλ' οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόληψιν τις ἐπείραξα. Διὰ τὴν ἡ εὐγενία τῶν νᾶ γίνονται κριταὶ εἰς τὴν ψυχὴν μου, ἐνῶ μυχίως ἢ κοινῶς ποτέ δέν τις ἐπραξα, ἀλλ' οὔτε εἰς αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα ἐθίματα.

Φίλτατε ἂν ἀγαπᾶς τὸν Κύριον τῆς δόξης, καὶ δι' ἀγάπην τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, γίνου μεσάζων νᾶ ἀπαντήσωμεν καὶ νᾶ ἀγαπήσωμεν με τοὺς εὐγενεστάτους ἄρχοντας, διὰ νᾶ μὴ καταντήσωμεν εἰς τοιαύτας κρισίμους περιστάσεις νᾶ γίνωμεν παίγιον τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ οἱ ἀδελφοὶ μᾶς στρατολογοῦν καὶ πολεμοῦν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἡμεῖς νᾶ στρατολογοῦμεν καὶ νᾶ πολεμοῦμεν διὰ τὰ ἰδιά μᾶς πάθη, ὅπου ἔπρεπε καὶ πρέπει εἰς τοιαύτην ἐποχὴν νᾶ ρίψωμεν ὅλα κατὰ μέρος καὶ νᾶ τὰ θάψωμεν εἰς τὸν βυθὸν τῆς λήθης.

Ἐγὼ λέγω πρὸς τὴν εὐγενία τῶν καὶ ὁμολογῶ τό ἥμαρτον καὶ ζητῶ ἀπὸ ψυχῆς συγχώρησιν, ἂν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν Διοίκησιν πηγαίνω τό αὐτό θέλει εἶπη. Χωρὶς νᾶ εἰπῶ τό παραμικρὸν ἐναντίον ἢ νᾶ κατακρίνω κανένα, ψυχὴ μου Δημητρακόπουλε γίνου αἷτιος νᾶ ὁμονοήσωμεν καὶ εἶμαι ἕτοιμος εἰς ὅσα με προβάλλετε νᾶ τὰ στέρξω καὶ ἂν τοῦτο κάμης θέλεις ἐπαινεθῇ καὶ παρὰ Θεοῦ καὶ παρὰ ἀνθρώπων, διότι δέν εἶναι ἀρμόζουσα περίστασις νᾶ ζητοῦμεν ἐκδικήσεις, διότι δίδομεν κακὸν παράδειγμα καὶ αἰσχυρόμεθα καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἡμῶν ἐχθροὺς τῆς πίστεως. Ἄν κάτι σε ἔβλαψα, ὡς εὐγενὴς καὶ καλοκάγαθος, παράβλεψέ τό καὶ γίνου ἐκτελεστής αὐτοῦ τοῦ καλοῦ καὶ εὐαγγελικοῦ ἔργου, διό καὶ περιμένω σύντομον ἀπόκρισιν τῆς. Καὶ τὴν παρακαλῶ θερμῶς ἐν ὅσον λέιπω ἐγὼ, ἡ εὐγενία τῆς νᾶ παρασταθῇ νᾶ μὴν γίνῃ ἄτοπον εἰς τό ἱερόν μου συνοδικόν, διότι δύναται ὡς Ἐπαρχος νᾶ ἐμποδίσῃ μετὰ λόγου κάθε ἄτοπον.

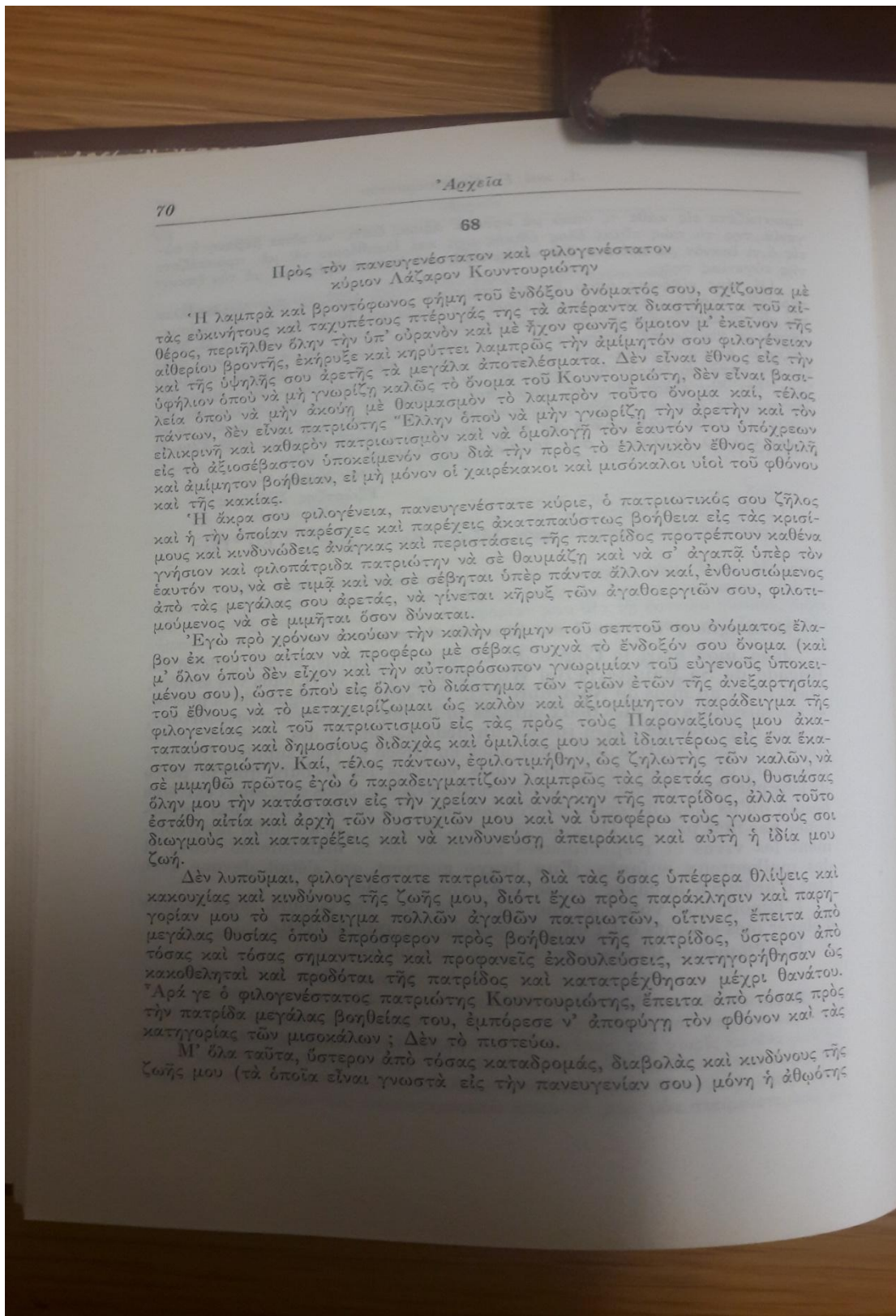
Ἐγὼ πάσχω ἀπὸ μίαν φρικτὴν αἰμόρροϊαν, πως δύναμαι λοιπὸν οὕτως ἔχων νᾶ ταξιδεύω, μάλιστα ἐν καιρῷ χειμῶνος. Ταῦτα καὶ μένω

1822 Ὀκτωβρίου 4

τῆς εὐγενίας τῆς πρὸς Θεὸν διάπυρος εὐχέτης καὶ ὅλος αὐτῆς πρόθυμος
ὁ Παροναξίας Ἱερόθεος».

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΤΕΚΜΗΡΙΟ 2



Πρὸς τὸν πανευγενέστατον καὶ φιλογενέστατον
κύριον Λάζαρον Κουντουριώτην

Ἡ λαμπρὰ καὶ βροντόφωνος φήμη τοῦ ἐνδόξου ὀνόματός σου, σκίζουσα μὲ
τάς εὐκρινέτους καὶ ταχυπέτους πτέρυγας τῆς τῶ ἀπέραντα διαστήματα τοῦ αἰ-
θέρος, περιῆλθεν ὅλην τὴν ὑπ' οὐρανὸν καὶ μὲ ἤχον φωνῆς ὅμοιον μ' ἐκεῖνον τῆς
αἰθερίου βροντῆς, ἐκήρυξε καὶ κηρύττει λαμπρῶς τὴν ἀμίμητόν σου φιλογένειαν
καὶ τῆς ὑψηλῆς σου ἀρετῆς τὰ μεγάλα ἀποτελέσματα. Δὲν εἶναι ἔθνος εἰς τὴν
ὀφῆλιον ὅπου νὰ μὴ γνωρίζῃ καλῶς τὸ ὄνομα τοῦ Κουντουριώτη, δὲν εἶναι βασι-
λεῖα ὅπου νὰ μὴ ἀκούῃ μὲ θαυμασμὸν τὸ λαμπρὸν τοῦτο ὄνομα καί, τέλος
πάντων, δὲν εἶναι πατριώτης Ἕλληνα ὅπου νὰ μὴ γνωρίζῃ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν
εὐκρινῆ καὶ καθαρὸν πατριωτισμὸν καὶ νὰ ὁμολογῇ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὑποχρεω-
εἰς τὸ ἀξιοσέβαστον ὑποκείμενόν σου διὰ τὴν πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος δαψιλῆ
καὶ ἀμίμητον βοήθειαν, εἰ μὴ μόνον οἱ χαιρέκακοι καὶ μισόκαλοι υἱοὶ τοῦ φθόνου
καὶ τῆς κακίας.

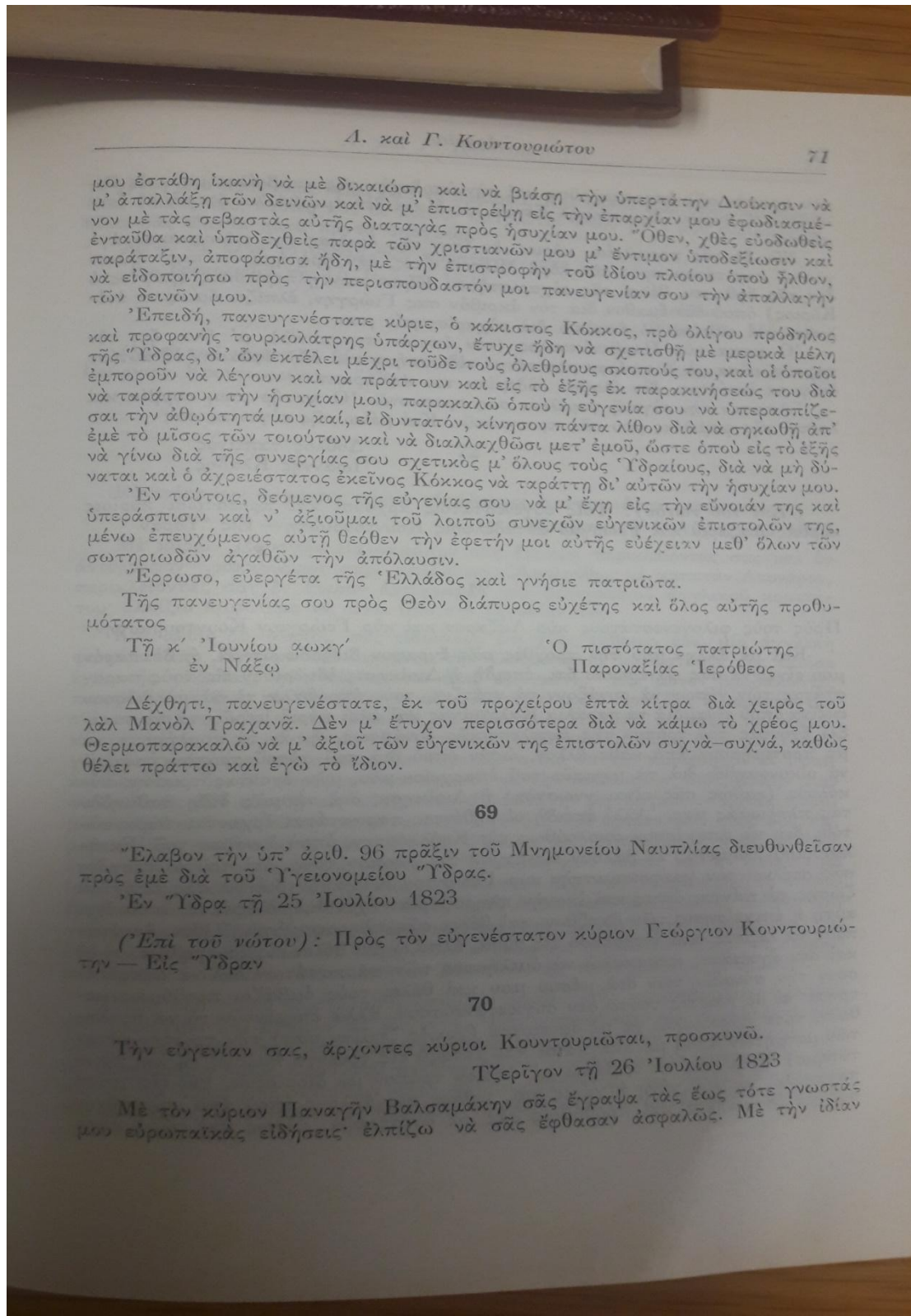
Ἡ ἄκρα σου φιλογένεια, πανευγενέστατε κύριε, ὁ πατριωτικὸς σου ζήλος
καὶ ἡ τὴν ὁποῖαν παρέσχες καὶ παρέχεις ἀκαταπαύστως βοήθεια εἰς τὰς κρισί-
μους καὶ κινδυνώδεις ἀνάγκας καὶ περιστάσεις τῆς πατρίδος προτρέπουν καθένα
γνήσιον καὶ φιλοπάτριδα πατριώτην νὰ σὲ θαυμάζῃ καὶ νὰ σ' ἀγαπᾷ ὑπὲρ τὸν
ἑαυτὸν τοῦ, νὰ σὲ τιμᾷ καὶ νὰ σὲ σέβηται ὑπὲρ πάντων ἄλλων καί, ἐνθουσιώμενος
ἀπὸ τὰς μεγάλαις σου ἀρετάς, νὰ γίνεσθαι κήρυξ τῶν ἀγαθοεργιῶν σου, φιλοτι-
μούμενος νὰ σὲ μιμῇται ὅσον δύναται.

Ἐγὼ πρὸ χρόνων ἀκούων τὴν καλὴν φήμην τοῦ σεπτοῦ σου ὀνόματος ἔλα-
βον ἐκ τούτου αἰτίαν νὰ προσφέρω μὲ σέβας συχνὰ τὸ ἐνδοξόν σου ὄνομα (καὶ
μ' ὅλον ὅπου δὲν εἶχον καὶ τὴν αὐτοπρόσωπον γνωριμίαν τοῦ εὐγενοῦς ὑποκει-
μένου σου), ὥστε ὅπου εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῶν τριῶν ἐτῶν τῆς ἀνεξαρτησίας
τοῦ ἔθνους νὰ τὸ μεταχειρίζωμαι ὡς καλὸν καὶ ἀξιομίμητον παράδειγμα τῆς
φιλογενείας καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ εἰς τὰς πρὸς τοὺς Παροναξίους μου ἀκα-
ταπαύστους καὶ δημοσίους διδασχάς καὶ ὁμιλίας μου καὶ ἰδιαιτέρως εἰς ἓνα ἑκα-
στον πατριώτην. Καί, τέλος πάντων, ἐφιλοτιμήθην, ὡς ζηλωτῆς τῶν καλῶν, νὰ
σὲ μιμηθῶ πρῶτος ἐγὼ ὁ παραδειγματίζων λαμπρῶς τὰς ἀρετάς σου, θυσιάσας
ὅλην μου τὴν κατὰστασιν εἰς τὴν χρείαν καὶ ἀνάγκην τῆς πατρίδος, ἀλλὰ τοῦτο
ἐστάθη αἰτία καὶ ἀρχὴ τῶν δυστυχιῶν μου καὶ νὰ ὑποφέρω τοὺς γνωστούς σοι
διωγμούς καὶ κατατρέξεις καὶ νὰ κινδυνεύσῃ ἀπειράκις καὶ αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ μου
ζωή.

Δὲν λυποῦμαι, φιλογενέστατε πατριῶτα, διὰ τὰς ὅσας ὑπέφερα θλίψεις καὶ
κακουχίας καὶ κινδύνους τῆς ζωῆς μου, διότι ἔχω πρὸς παράκλησιν καὶ παρη-
γορίαν μου τὸ παράδειγμα πολλῶν ἀγαθῶν πατριωτῶν, οἵτινες, ἔπειτα ἀπὸ
μεγάλαις θυσίας ὅπου ἐπρόσφερον πρὸς βοήθειαν τῆς πατρίδος, ὕστερον ἀπὸ
τόσας καὶ τόσας σημαντικὰς καὶ προφανεῖς ἐκδουλεύσεις, κατηγορήθησαν ὡς
κακοθεληταὶ καὶ προδότες τῆς πατρίδος καὶ κατατρέχθησαν μέχρι θανάτου.
Ἄρα γε ὁ φιλογενέστατος πατριώτης Κουντουριώτης, ἔπειτα ἀπὸ τόσας πρὸς
τὴν πατρίδα μεγάλαις βοηθείαις του, ἐμπόρεσε ν' ἀποφύγῃ τὸν φθόνον καὶ τὰς
κατηγορίας τῶν μισοκάλων; Δὲν τὸ πιστεύω.

Μ' ὅλα ταῦτα, ὕστερον ἀπὸ τόσας καταδρομάς, διαβολὰς καὶ κινδύνους τῆς
ζωῆς μου (τὰ ὅποια εἶναι γνωστὰ εἰς τὴν πανευγενεῖάν σου) μόνῃ ἡ ἀθωότης

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.



Α. καὶ Γ. Κουντουριώτου

71

μου ἐστάθη ἱκανὴ νὰ μὲ δικαιώσῃ καὶ νὰ βιάσῃ τὴν ὑπερτάτην Διοίκησιν νὰ μὲ ἀπαλλάξῃ τῶν δεινῶν καὶ νὰ μὲ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν μου ἐφωδιασμέ-
νον μὲ τὰς σεβαστὰς αὐτῆς διαταγὰς πρὸς ἡσυχίαν μου. Ὅθεν, χθὲς εὐδοθεὶς
ἐνταῦθα καὶ ὑποδεχθεὶς παρὰ τῶν χριστιανῶν μου μὲ ἐντιμὸν ὑποδεξίωσιν καὶ
παράταξιν, ἀποφάσισα ἤδη, μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἰδίου πλοίου ὅπου ἦλθον,
νὰ εἰδοποιήσω πρὸς τὴν περισπουδαστὸν μοι πανευγενίαν σου τὴν ἀπαλλαγὴν
τῶν δεινῶν μου.

Ἐπειδὴ, πανευγενέστατε κύριε, ὁ κάκιστος Κόκκος, πρὸ ὀλίγου πρόδηλος
καὶ προφανὴς τουρκοκράτης ὑπάρχων, ἔτυχε ἤδη νὰ σχετισθῇ μὲ μερικὰ μέλη
τῆς Ὑδρας, δι' ὧν ἐκτέλει μέχρι τοῦδε τοὺς ὀλεθρίους σκοποὺς του, καὶ οἱ ὅποιοι
ἐμποροῦν νὰ λέγουν καὶ νὰ πράττουν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐκ παρακινήσεώς του διὰ
νὰ ταράττουν τὴν ἡσυχίαν μου, παρακαλῶ ὅπου ἡ εὐγενία σου νὰ ὑπερασπίζε-
σαι τὴν ἀθωότητά μου καί, εἰ δυνατὸν, κίνησον πάντα λίθον διὰ νὰ σηκωθῇ ἀπ'
ἐμὲ τὸ μῖσος τῶν τοιούτων καὶ νὰ διαλλαχθῶσι μετ' ἐμοῦ, ὥστε ὅπου εἰς τὸ ἐξῆς
νὰ γίνω διὰ τῆς συνεργίας σου σχετικὸς μὲ ὅλους τοὺς Ὑδραίους, διὰ νὰ μὴ δύ-
ναται καὶ ὁ ἀχρεϊέστατος ἐκεῖνος Κόκκος νὰ ταράττῃ δι' αὐτῶν τὴν ἡσυχίαν μου.

Ἐν τούτοις, δεόμενος τῆς εὐγενίας σου νὰ μὲ ἔχῃ εἰς τὴν εὐνοϊάν της καὶ
ὑπεράσπισιν καὶ νὰ ἀξιοῦμαι τοῦ λοιποῦ συνεχῶν εὐγενικῶν ἐπιστολῶν της,
μένω ἐπυγχόμενος αὐτῇ θεόθεν τὴν ἐφετὴν μοι αὐτῆς εὐέχειν μεθ' ὅλων τῶν
σωτηριωδῶν ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν.

Ἐρρωσο, εὐεργέτα τῆς Ἑλλάδος καὶ γνήσιε πατριῶτα.

Τῆς πανευγενίας σου πρὸς Θεὸν διάπυρος εὐχέτης καὶ ὅλος αὐτῆς προθυ-
μότητος

Τῇ κ' Ἰουνίου ῥωκγ'
ἐν Νάξῳ

Ὁ πιστότατος πατριώτης
Παρναξίης Ἱερόθεος

Δέχθητι, πανευγενέστατε, ἐκ τοῦ προχείρου ἐπὶ κίτρα διὰ χειρὸς τοῦ
λάλ Μανὸλ Τραχανᾶ. Δὲν μὲ ἔτυχον περισσότερα διὰ νὰ κάμω τὸ χρέος μου.
Θερμοπαρκαλῶ νὰ μὲ ἀξιοῖ τῶν εὐγενικῶν της ἐπιστολῶν συχνά-συχνά, καθὼς
θέλει πράττω καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον.

69

Ἐλαβον τὴν ὑπ' ἀριθ. 96 πρᾶξιν τοῦ Μνημονείου Ναυπλίας διευθυνθεῖσαν
πρὸς ἐμὲ διὰ τοῦ Ὑγειονομείου Ὑδρας.

Ἐν Ὑδρᾷ τῇ 25 Ἰουλίου 1823

(Ἐπὶ τοῦ νώτου): Πρὸς τὸν εὐγενέστατον κύριον Γεώργιον Κουντουριώ-
την — Εἰς Ὑδραν

70

Τὴν εὐγενίαν σας, ἄρχοντες κύριοι Κουντουριῶται, προσκυνῶ.

Τζερῖγον τῇ 26 Ἰουλίου 1823

Μὲ τὸν κύριον Παναγῆν Βαλσαμάκην σᾶς ἔγραψα τὰς ἕως τότε γνωστάς
μου εὐρωπαϊκὰς εἰδήσεις· ἐλπίζω νὰ σᾶς ἔφθασαν ἀσφαλῶς. Μὲ τὴν ἰδίαν

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΤΕΚΜΗΡΙΟ 3

— 14 —

Πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους προκρίτους τῆς νήσου Ὑδρας.

Ὁ γραμματικὸς μας κύριος Γεράσιμος Κώπας πέμπεται αὐτόσε παρὰ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ διὰ νὰ συνομιλήσῃ μὲ τὴν φιλογένειάν σας· ἀπ' αὐτὸν θέλετε μάθει στοματικῶς τὰ τρέχοντα, καὶ εἰς αὐτὸν παρακαλῶ νὰ διορίσετε περὶ ἑμοῦ τί ποιητέον.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 8 Ἰανουαρίου 1824.

*Ὁ συναδελφὸς καὶ πατριώτης
Γεώργιος Κιβωτός*

9 ἰδίου ἤλθε. 10 ἰδίου ἀπόκρισις.

Εὐγενέστατοι πρόκριτοι τῆς νήσου Ὑδρας.

Χθὲς τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα ἄρχισε τὰς ἐργασίας του καὶ καταγίνεται νὰ τελειώσῃ τὴν διαταγὴν διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἥ ὁποία θέλει συστηθῇ ἀπὸ δύο πληρεξουσίου τῆς κάθε νήσου· οὕτως ἀπεφασίσαμεν, πρὸς περισσοτέραν πληροφορίαν εἰς ὅλα τὰ τρέχοντα, νὰ ἔλθουν οἱ δύο συναδελφοί μας καπεταναῖοι Α. Κριεζῆς καὶ Γ. Σαχίνης νὰ σᾶς ὁμιλήσουν καὶ διὰ ζώσης φωνῆς, καὶ νὰ ἀποφασίσετε τοὺς δύο πληρεξουσίου ὅπου μέλλουν νὰ ὑπάγουν, ὁμοῦ καὶ τὸ ἀναγκαῖον πλοῖον ὅσον τάχιστα καὶ νὰ μᾶς στείλετε τὰ ὀνόματα τῶν ὑποκειμένων διὰ νὰ βαλθοῦν εἰς τὴν διαταγὴν τῆς Διοικήσεως, καὶ τὰ περιμένομεν ὅσον τάχος διὰ νὰ λάβῃ τέλος αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις. Προσέτι σᾶς εἰδοποιούμεν ὅτι οἱ Ψαριανοὶ πολλαῖς φοραῖς ἐπρόβαλαν εἰς τοὺς πρώην πληρεξουσίου, ὥς σᾶς ἔγινε γνωστὸν ἀπὸ τοὺς καπ. ῥΑ. Τζαμαδὸν καὶ Γ. Σαχίνη, διὰ νὰ λάβουν μέρος τῶν ἐξόδων ὅπου ἔκαμαν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ παρελθόντος Αὐγούστου· χθὲς πάλιν μᾶς ἐπρόβαλαν τὰ ἴδια.

Ταῦτα καὶ μένομεν μὲ τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμόν.

Ἐν Κρανιδίῳ τῇ 8 Ἰανουαρίου 1824.

*Οἱ συναδελφοὶ
Δημήτριος Τζαμαδὸς
Γεώργης Γκιώνη
Σταμάτης Ν. Μπουντούρη
Κυριάκος Σκούρης*

9 ἰδίου ἤλθεν. 10 ἰδίου ἀπόκρισις.

Ἀριθ. 253.

Πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους κυρίους προκρίτους τῆς νήσου Ὑδρας.

Ἐνῷ διέτριβον εἰς τὰ χωρία, μ' ἔστειλε ὁ πανιερώτατος Παροναξίας ἐκ τῆς

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

— 15 —

χώρας γράμμα, εἰς τὸ ὁποῖον εὗρον ἐσώκλειστον τὴν κατὰ τὰς 20 τοῦ Δεκεμβρίου εὐγενικὴν σας πρὸς ἐμὲ ἐπιστολὴν, δι' ἧς μοὶ ἐπιτάττετε νὰ φροντίσω νὰ εἶναι ἡσυχος ὁ αὐτὸς Παροναξίας, ἀνενόχλητος καὶ ἐλεύθερος εἰς τὸ ἀρχιερατικόν του ἐπάγγελμα, χωρὶς νὰ ἀνακατωθῇ εἰς τὰ πολιτικά· νὰ προσπαθῇσω ὅσον τάχιον δυνηθῶ διὰ νὰ προμηθευθῶ ἄλλην οἰκίαν καὶ νὰ παραιτήσω εἰς αὐτὸν τὴν δεσποτικήν, καὶ νὰ μὴ ἐνοχλήσω πλέον τὴν πανιερότητά του διὰ τὰ ἐπίλοιπα γρόσια 2000, ἀλλὰ νὰ τὰ λάβω ἀπὸ τὰ μοναστήρια πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν γρ. 4000, πρὸς αὐτὸν δὲ νὰ ἐπιστρέψω ὡς ἄχρηστον τὴν πρὸς ἐμὲ ὁμολογίαν του. Συγχωρήσατέ με, κύριοι, νὰ σᾶς τὸ εἴπω ἐλευθέρως. Ἡ τοιαύτη σας ἐπιστολὴ κατετάραξε τφόντι καὶ ἔρριψεν εἰς ἀμηχανίαν ὄχι μόνον ἐμὲ, ἀλλ' ἀπαξάπαντας τοὺς ἀληθεῖς φιλογενεῖς καὶ πατριώτας. Ὅταν ἡ Ὑδρα, φωνάζουν ὅλοι, ἡ μόνη Ὑδρα, ἐκ τῆς ὁποίας κρέμονται αἱ ἐλπίδες μας, καὶ ἡ ὁποία μόνη πραγματικῶς ἐγνώρισε πόσον οἱ τοιοῦτοι κακόφρονες ἐβλάψαν καὶ βλάπτουν ὁλονόνα τὸ ἀξιολάκρυτον ἔθνος μας, ὑπερασπίζεται τοὺς τοιοῦτους, οἱ ὅποιοι ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ οὐτ' ἔπαυσαν οὔτε ποτὲ θέλουν παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ φέρουν τὸ δυστυχὲς ἡμῶν γένος εἰς ἀποστασίαν, ἀκαταστασίαν καὶ παντελὴ ἀπώλειαν, τί νὰ κάμωμεν ἡμεῖς οἱ δυστυχεῖς; εἰς ποῖον πλέον νὰ καταφύγωμεν; καὶ ποίους τρόπους τέλος πάντων νὰ μεταχειρισθῶμεν διὰ νὰ δώσωμεν ὅπου πρέπει νὰ καταλάβουν τί ἐστὶν ἀλήθεια; Τὴν Ὑδραν, ἥτις ἀντέκρουσε γενναίως ὅλους ἀπλῶς τοὺς ὑπὲρ τοῦ ἰδίου συμφέροντος καταπατοῦντας ἀσυστόλως τὰ κοινὰ τοῦ ἔθνους συμφέροντα, τὴν Ὑδραν, ἡ ὁποία μόνη ἐμπορεῖ νὰ καυχᾶται ὅτι διεφύλαξε μὲ μυρίους κόπους καὶ ἀνυπόφορα ἔξοδα τὴν ψυχὴν τοῦ ἔθνους, τουτέστι τῆς Διοικήσεως τὴν ὑπαρξίν, χωρὶς τῆς ὁποίας πρὸ πολλοῦ ἔμελλε τὸ πτωχὸν ἡμῶν γένος νὰ υποπέσῃ εἰς τὴν θηριώδη τοῦ τυράννου διάκρισιν, νὰ τὴν βλέπωμεν τώρα ὑπερασπιζομένην καὶ ἀνεξετάστως τοὺς διώκτας τῆς Διοικήσεως, τῶν ὁποίων ὁ σκοπὸς ἦτο, εἶναι ἀποδεδειγμένως, καὶ θέλει εἶσθαι διὰ παντὸς ὀλέθριος! Αὐτὰ καὶ ἄλλα τοιαῦτα προφέρουν στενάζοντες καθημέραν ὅσοι μέχρι τοῦδε ἐφάνησαν τφόντι καὶ φαίνονται πατριῶται. Ἐγὼ δὲ τ' ἀκούω μετὰ σιωπῆς καὶ κατασχύνης. Τί νὰ τοὺς εἴπω; Μὲ γράφετε νὰ μείνῃ ἀνενόχλητος καὶ ἐλεύθερος εἰς τὸ ἀρχιερατικόν του ἐπάγγελμα χωρὶς ν' ἀνακατωθῇ εἰς τὰ πολιτικά. Ἀλλὰ διατί νὰ μὴ ἐξετάσετε πρῶτον ἂν ἐνοχλήθῃ παρ' ἐμοῦ ποτέ, ἢ ἂν ἔπαυσε ποτέ ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἀνακατώνεται εἰς τὰ πολιτικά; Διὰ πείαν αἰτίαν νὰ μὴ ἐξετάσετε ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἀνακατώνεται εἰς τὰ πολιτικά, καὶ ποῖος, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν μ' ἐβαλὲ μέσα εἰς αὐτήν, ἀλλὰ μὲ λέγετε νὰ τὴν παραιτήσω εἰς αὐτὸν καὶ νὰ μετοικῇσω εἰς ἄλλην; Διατί νὰ μὴ ἐρωτήσετε ἂν τὸν ὡς πληρεξούσιον ἐδῶ ἀπεσταλμένον καπ. Γιάννην Παπασταύρου νὰ σᾶς πληροφορήσῃ αὐτὸς περὶ τοῦ Παροναξίας; Διατί νὰ μὴ ἐξετάσετε πόσον αὐτὸς ἀπολαμβάνει ἀπὸ τὴν Νάξον καὶ τὴν Πάρον χωρὶς νὰ τὸν ἐλαττωθῇ οὐδὲ ὀβολὸς ἀπὸ τὰ ἀρχιερατικά του δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ὡς πρότερον, συναίρει καὶ τώρα, χωρὶς νὰ δώσῃ εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν οὔτε παρὰν ἀπὸ τὰ γρ. 4320, διάφορον τῶν γρ. 36000, καὶ ἀπὸ τὰ γρ. 1500 ἐξ αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου, καὶ ἀπὸ τὰ γρ. 800 ἱμνεί, καὶ ἀπὸ τὰ γρ. 500 τοῦ καπὶ κεχαγιά, τὰ ὁποῖα ὅλα συμποσούμενα γρ. 7120, ἔδιδεν ἀπροφασίστως ἐτήσιον δόσιμον;

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

— 16 —

Διατί τελευταῖον νὰ μὴ ἐξετάσετε εἰς ποίαν ἐλλεινὴν κατάστασιν εὐρίσκονται τὴν σήμερον τὰ μοναστήρια αὐτά, καὶ εἰς ποῖον ἀνήκουν ; Ποῖος ἀρχιερεὺς τῶν ἄλλων νήσων ἔλαβεν ἐκ τῶν μοναστηρίων διὰ νὰ πληρώσῃ τὴν διορισθεῖσαν εἰς αὐτὸν συνεισφορὰν διὰ θεσπίσματος τοῦ Βουλευτικοῦ καὶ ἐπικυρώσεως τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ; Μὲ λέγετε νὰ τὰ πληρώσουν τὰ μοναστήρια ὡς ἐδιωρίσθησαν. Ἄλλ' ἀπὸ ποῖον ἐδιωρίσθησαν ; Τοῦτο χρειάζεται νὰ ἀποσιωπηθῇ. Μ' ὅλα ταῦτα, τὰ ὁποῖα πρὸ καιροῦ μετὰ βεβαιότητος ἔμαθον, καὶ ἐμποροῦσα τέλος πάντων μόνος ἴσως ἐγὼ νὰ σᾶς ἐλευθερώσω ἀπὸ τὴν ἀπάτην, εἰς τὴν ὁποίαν σᾶς ἔβαλαν τὰ προσπεποιημένα δάκρυα καὶ τὸ δόλιον φέρσιμον τοῦ ῥηθέντος ἀρχιερέως, δὲν ἠθέλησα ὁ ἴδιος νὰ τὸ κάμω, οὔτε μίαν πρὸς μίαν ἠθέλησα νὰ ἐξιστορήσω τὰς ἰδιαιτέρας αἰσχίστας πράξεις του, αἱ ὁποῖαι προξενοῦν φρίκην καὶ ἀπελπισίαν εἰς κάθε αἰσθαντικὸν χριστιανόν· ἀλλὰ συγκροτήσας τακτικὴν συνέλευσιν ἀπὸ τοὺς προκριτωτέρους καὶ σημαντικωτέρους τῆς Νάξου κατοίκους, ἀνέγγων πρὸς αὐτοὺς τὸ γράμμα σας· τοὺς ἠρώτησα τί νὰ κάμω, καὶ μ' ἀπεκρίθησαν ὅσα διὰ τῶν ἐσωκλείστων ἀναφορῶν των ἀναφέρουν καὶ πρὸς τὴν εὐγενεῖαν σας. Ἀναγνώσατέ τας μετὰ προσοχῆς καὶ ἀποφασίσате ὅ,τι ὁ Θεὸς σᾶς φωτίσῃ. Ἐγὼ πλέον οὔτε τί νὰ ἀποφασίσω ἠξεύρω, οὔτε πῶς νὰ διοικήσω τὴν νῆσον ταύτην. Νὰ ἐγκολπωθῶ τοὺς πατριώτας, αὐτοὶ παραμελοῦνται ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους μου· νὰ ἐγκολπωθῶ τοὺς δημεγέρας, οὔτε συμφέρει, οὔτε ἡ συνείδησις μὲ τὸ συγχωρεῖ· καὶ ἔπειτα παρεκτρέπομαι καὶ ἀπὸ τὰς αὐτὰς σας παραγγελίας· διότι οἱ ἴδιοι μὲ εἶπατε νὰ προσέχω πολλὰ ἐπάνω εἰς τὰ κινήματα τοῦ Παροναξίας καὶ Μαρχοπολίτου. Ἐπеса καθὼς σᾶς εἶπα εἰς ἀμηχανίαν καὶ θερμοπαρακαλῶ νὰ μὲ ὀδηγήσετε τί νὰ κάμω. Ἐπληροφορήθην ὅτι αὐτὸς ἐτοιμάζεται νὰ σᾶς στείλῃ ἀναφορὰν ὑπογεγραμμένην ἀπὸ κάμποσους συνομοίους του. Διὰ νὰ σᾶς ἀποδείξω λοιπὸν τῶν μὲν ὑπογεγραμμένων τὸν ἀτίμον χαρακτήρα καὶ τῆς γνώμης τὸ ἄστατον, τὸν δὲ ἀρχιερέα ποίας διαγωγῆς ἀνθρῶπος εἶναι, σᾶς περικλείω τὰς παρούσας ἀναφορὰς τῆς Νάξου καὶ τῆς Πάρου, πρὸς δὲ καὶ τὸ εὐχαριστήριον γράμμα, τὰ ὁποῖα πρὸ καιροῦ εἶχαν στείλει πρὸς τὴν Διοίκησιν καὶ τὰς ἡλευθέρωσε τότε ἀπὸ παρόμοιον ὑποκείμενον, καὶ ἀφοῦ τὰ ἀναγνώσετε, θερμοπαρακαλῶ νὰ τὰ δώσετε πάλιν τῷ πατρί μου νὰ μοὶ τὰ στείλῃ νὰ τὰ ἐπιστρέψω εἰς τοὺς ἐδῶ κατοίκους, ὡς ὑπεσχέθην. Ὁ αὐτὸς Παροναξίας ἐκήρυξεν ὅτι μέλλουν νὰ σηκωθῶσιν ὅλοι οἱ ἑπαρχοὶ ἐκ τῶν νήσων, καὶ ὅτι θέλει ἐκλείψει πλέον ἀπ' αὐτὰς ἡ Διοίκησις· ἡ ὁποία εἶδης τοὺς μὲν ἀτίμους καὶ φιλοταράχους ἀποκατέστησε τολμηροτέρους, τοὺς δὲ τιμίους καὶ φιλησύχους κατετρόμαξε, καὶ ἀποροῦν ποῖον καταφύγιον νὰ εὑρουν εἰς τὸν καιρὸν τῆς αὐτῆς ἀναρχίας. Εἰς μάτην ἐγὼ τοὺς λέγω καθημέραν ὅτι ἂν καὶ οἱ ἑπαρχοὶ σηκωθοῦν, αἱ θαλασσομαχοῦσαι νῆσοι δὲν θέλουν παραιτήσῃ τὰς ἄλλας νήσους χωρὶς διοικητήν. Σᾶς εἰδοποιῶ λοιπὸν διὰ νὰ λάβετε τὰ ἀναγκαῖα μέτρα καὶ ἐπάνω εἰς τοῦτο.

Πρὸ ἡμερῶν σᾶς ἔστειλεν ἡ χώρα δι' ἐμοῦ εὐχαριστήριον γράμμα πρὸς ἀπόκρισιν τοῦ κατὰ τὰς 19 τοῦ παρελθόντος 8βρίου γράμματός σας. Ἦδη δὲ σᾶς πέμπουν καὶ τὰ χωρία τὸ ἐσάκλειστον, τὸ ὁποῖον ἔμεινε μέχρι τοῦδε δι' ἑλλειψιν εὐκαρίας.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

— 17 —

Ἐπειδὴ ἡ ῥηθεῖσα τοῦ δεσπότη ἀναφορὰ δὲν ὑπεγράφη ἀπὸ γενικόν τινα τῆς Νάξου ἐπιστάτην, ἢ τινος χωρίου αὐτῆς δημογέροντα, τοὺς ὁποίους κατὰ τὸν ἐθνικὸν διοργανισμόν ἐκλεξεν ὅλος ἐκ συμφώνου ὁ λαὸς διὰ τὰ ἐπιστατοῦν πληρεξουσίως εἰς ὅλα τῆς πατρίδος τῶν τὰ πράγματα, οὐτ' ἀπὸ πρόκριτον ἢ σημαντικόν τινα τῆς Νάξου, ἀλλ' ἀπλῶς ἀπὸ ἀνθρωπάρια τοῦ δρόμου ἐκ τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα σχεδὸν ὑπεγράφησαν δι' ἄλλης χειρὸς χωρὶς νὰ ἡξεύρουν τί διαλαμβάνει ἡ ἀναφορὰ αὐτή, εἰμὶ βέβαιος ὅτι δὲν θίγετε ἐξ αὐτῆς ἀπατηθῇ καὶ τώρα, ἂν σᾶς σταλῇ. Μένω μὲ ὅλον τὸ σέβας.

Ἐκ τῆς Νάξου τὰς 9 Ἰανουαρίου 1824.

Ὁ ἑπαρχος καὶ πατριώτης σας
Ἀντώνιος Ν. Μάρκου

Ὁ Γ. γραμματεὺς
Ἰωάννης Σακελλαρόπουλος

9 Ἰανουαρίου ἤλθεν. 20 ἰδίου ἀπόκρισις.

(Σχέδιον. Γραφή Ἰωσήφ Κιάππε)

[Τοῖς πληρεξουσίοις τῆς Ὑδρας, εἰς Κρανίδιον]

Εὐγενέστατοι ἡμῶν συναδελφοὶ καὶ πληρεξούσιοι·

Ἐλάβομεν τὴν εὐγενικὴν ἐπιστολὴν σας τῆς 8 τοῦ ἐνεστῶτος, ἐξ ἧς εἶδομεν μ' εὐχαρίστησιν ὅτι τέλος πάντων ἀνέλαβεν ἡ Διοίκησις τὰς ἐργασίας της. Ἐξελέξαμεν δὲ διὰ πληρεξούσια μέλη τῆς νήσου μας εἰς τὴν διορισθεῖσαν τρινήσιον ἐπιτροπὴν κατὰ τὰς ἐπαρχίας τοῦ Αἰγαίου πελάγους τοὺς ἐντιμοτάτους κυρίους καπετὰν Ἀντώνιον Γεωργίου Κριεζῆ καὶ καπετὰν Γεώργιον Σαχίνη, οἵτινες ἐπὶ τούτου ἔρχονται αὐτοῦ, ἐτοιμάζεται δὲ καὶ τὸ ἀναγκαῖον πλοῖον διὰ τὴν περιήγησίν των.

Σᾶς ἐμπερικλείομεν ἀντίτυπα τῆς ἐκ μέρους τῶν τριῶν νήσων διακηρύξεως ὑπογεγραμμένα ἀπὸ ἡμᾶς καὶ σφραγισμένα μὲ τὴν κοινὴν σφραγίδα. Περισσότερα δὲν ἠμπορέσαμεν διὰ τὴν ὥραν νὰ ἐτοιμάσωμεν· στοχαζόμεθα ὅμως ὅτι ἀρκοῦσι διὰ τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, καὶ φροντίζομεν νὰ τυπώσωμεν ἀρκετὰ διὰ νὰ διασπαρῶν εἰς τὸ ἔθνος ὅλον. Ἐν τοσοῦτῳ ὅμως φροντίσατε ὅσον τάχος νὰ σφραγισθοῦν εἰς τὰς Σπέτσας τὰ στελλόμενα, καὶ νὰ τὰ ὑπογράψωσιν οἱ εὐγενέστατοι πληρεξούσιοι Ψαρῶν, καθότι διὰ νὰ σταλῶσιν εἰς τὴν νῆσον των δὲν ἔχομεν καιρόν.

Διὰ τὸ ζήτημα τῶν Ψαριανῶν διὰ τὰ κατὰ τὸν Αὐγούστον ἐκπλεύσαντα πλοῖα συμφωνήσατε, συμφωνούντων καὶ τῶν Σπειζιωτῶν, νὰ τοὺς δοθῶσι περὶ τὰ γρ. 3.000 ἕως 4.000 ληπτέα ἀπὸ τὰς πρώτας ἐκ τῶν νήσων συνάξεις, διότι συμφέρει, μᾶλλον δὲ εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν, ν' ἀπομακρυνθῇ πᾶσα αἰτία δυσανεστήσεως μεταξὺ τῶν τριῶν νήσων.

Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἑπαρχοὶ κατὰ τὰς νήσους ἐνηγκαλίσθησαν μερικᾶς φατρίας, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐμποδίζεται σημαντικῶς τὸ ἔργον τῆς χρηματολογίας· καὶ ἔαν μείνωσιν αὐτοὶ κατὰ τὰς νήσους, θέλει μείνει καὶ ἐφέτος τὸ ναυτικὸν ἀνοικονόμη-

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΤΕΚΜΗΡΙΟ 4

382

1824 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 11

433

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΑΡΟΝΑΣΙΑΣ ΙΕΡΟΘΕΟΣ ΠΡΟΣ Ι. ΚΩΛΕΤΤΗ

1824 'Απριλίου 11

AK/T7/114 (αποστ.)

Τὴν 'Εκκλησιότητα τῆς ταπεινῆς ἐν Κ(ρήτῃ) οἰχόμενης, ὡς εἰκός, προσκυνῶ.
Μεγάλην χάριν ἔλαβον, ὅταν ἔμαθον τὴν εὐτυχῆ πρόθεσιν σας εἰς τὸ 'Εκτελεστικὸν
Σώμα, ὅχι μόνον διότι ἡ ἀξίότης τοῦ υποκειμένου σας εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὰς ἐκδηλώσεις
τῆς πατρίδος, καὶ μάλιστα εἰς ταύτην τὴν κρίσιμον ἐποχὴν, ἀλλὰ καὶ διότι ἤλπιζον νὰ σῶς
ἔχω βοηθῶν εἰς τὰς ἐκδηλώσεις ὅπου μοὶ ἀνυποβόλουν ἐνταυτὶς τὸν ἀνταγωνισμὸν τοῦ καίρου
τούτου.

Βέβαια καὶ ἐν ὧς ἐν(θροπ)ος ἤθελε πταίω εἰς κατὸν κεφάλαιον νόμον, εἶχον ἐλ-
πίδας ἡ 'Εκκλησιότης σας διὰ τὴν παλαιὰν μας συνθήκην καὶ φιλίαν νὰ ἀπαντήσῃτε
τὴν ἀγκυράτησιν τῆς Διοικήσεως καὶ νὰ μὴ ἀξιώσῃτε συγγνώμης¹. Τώρα ὅμως εἰς ποῖον
κεφάλαιον τοῦ νόμου ἐπρόσκειρα; Ποῖον ἐπιβουλήν; Ποῖον προδοσίαν τῆς πατρίδος
ἐκφράζον; Ποῖον στάσιον; Ποῖον ἀπειθεῖαν ἐδειξά, ἐν ᾧ ἤμην διάπυρος ὑπερασπιστὴς τῆς
Σεβαστῆς Διοικήσεως καὶ ὅπως ὑπέβαινεν εἰς τὰ νόμιμα αὐτῆς; Κύριε! Παρακαλῶ θερ-
μῶς νὰ δώσῃτε προσοχὴν εἰς τὰς κοινὰς τῶν Χ(ριστιαν)ῶν μου ἀναγκὰς καὶ ὅσα ἀκούς
εἰς τὴν ἐπιτήδεον κοινῇ ἀποσταλῶντα σοφολογιώτατον ἱεροδιδάσκαλον πατῆρ κ. Νικόλαον.
Πέριαι δὲν ἐτόλμασα νὰ τὴν ἐνοχλήσω, γνωρίζων τρόπον τινὰ τὴν ἐκυτὸν μου ὁπωσὺν
ἐνοχον. Τώρα ὅμως ἡ ἀθεότης μου μὴ παρακαλεῖ καὶ μοὶ δίδει θάρρος νὰ ζητήσω τὴν βοή-
θειάν σας καὶ διὰ μέσου αὐτῆς τὴν προστασίαν τοῦ νόμου εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ κακὰ ὅπου μοὶ
συνέβησαν. Ταῦτα, μένω δι

καὶ τὸ 11 'Απριλίου

τῆς 'Εκκλησιότητός σας² πρὸς Θεὸν διάπυρος ἑστὴς καὶ ὅπως τῶν ἐπιταγῶν τῆς
προθυμότητος

ὁ δυστυχὴς φίλος σας καὶ πατριώτης

Παρονάξ(ι)ας) 'Ιερόθεος

Χρυσέ μοι Κωλέττε, λυπήσου με τὴν δυστυχίαν καὶ διέτρεξ(ε) με, διότι ψυχὴ μου μὴ
ἄφραστο μόνον μὴ ἐκείνη ὅπου φορέσκα. Φέτος ἔχεις λόγον νὰ μὴ διαρηνδύσῃς, διότι οὔτε
εἰς τὰ τοῦ ἔθνους μου ἐπρόσκειρα οὔτε εἰς τὴν Σεβαστὴν Διοίκησίν μου, ἀλλ' οὔτε μὴ
τὸ ἄκρον τοῦ δικαίου³ μου ἀνακατόβην εἰς τὰ πολιτικά τους, οὔτε κοινῶς οὔτε μερικῶς.
'Ελεος ἔχω παρὰ τῆς σῆς εὐκρινεστάτης 'Εκκλησιότητος.

2" Πρὸς τὸν 'Εκκλησιότητα κ. Νικόλαον Κωλέττην, μέλος τοῦ Σεβαστοῦ 'Εκτελε-
στικοῦ Σώματος

1. Σχετικὰ βλ. τὸ ἔγγραφο τοῦ Βουλαικού πρὸς τὸ 'Εκτελεστικὸν τῆς 6 'Ιουν. 1823 εἰς ΑΕΠ, τ. Β' σ. 470.
2. 'Απὸ τὸ σημεῖον αὐτὸ μέχρι τὸ τέλος τοῦ καμίνου ἰδιόγραφου.
3. Χρ. δακτύλος

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΤΕΚΜΗΡΙΟ 5

522

1824 ΙΟΥΝΙΟΣ 11

564

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΑΡΟΝΑΞΙΑΣ ΙΕΡΟΘΕΟΣ ΠΡΟΣ (Ι. ΚΩΛΕΤΤΗ)

1824 Ιουνίου 11

AK/T9/298 (πρωτ.)¹

Εξοχώτατε,

Μέχρι τοῦδε μοι ἐμπόδιζε νὰ ἔλθω αὐτόσε ἡ ὀλιψὴ τῶν ἀναγκαιῶν ἐξόδων καὶ ὁ φόβος τῆς ἐπιβουλῆς τῶν ἐχθρῶν μου, οἱ ὅποιοι ἐρθεσαν εἰς τοσαύτην ἀναισχυρίαν, ὥστε νὰ λέγωσι φανερὰ ἐπὶ καιροφυλακτοῦσι, διὰ νὰ μοῦ στερήσωσι τὴν ζωὴν. Ἡδὲ καὶ ὁ κίνδυνος τῶν κατὰ θάλασσαν ἐχθρικοῦν δυνάμεων ἐμπόδιζε καὶ τὸν ἐρχομὸν τῶν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν μου διορισθέντων νὰ ἔλθωσι μετὰ κοινῆς ἀναφορᾶς πρὸς τὴν Διοίκησιν ὑπὲρ ἐμοῦ. Ὅθεν, διὰ νὰ μὴ δώσῃ ἡ σιωπὴ μου ἀφορμὴν νέων κατηγοριῶν, ἔπειτα εὐλογον διὰ τὸ θάρρος τῆς ἀρχαίας μας φύλας νὰ παρησιασθῶ διὰ τοῦ παρόντος μου πρὸς τὴν Ἐξουχότητά της, ἐξαπομένους θερμῶς τὴν ὑπεράστασιν της καὶ συγχρόνως ἀνατρέων τὰ δικὰ μου.

Ἐγώ, κύριε, εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι ὅτι ὕστερον ἀπὸ τὴν ἐν Ἀστρεὶ Συνέλευσιν ἐμβῆκα εἰς τὸν ἔμψον τῶν φρονούντων τῇ τῆς Διοικήσεως. Ἐὰν ἡ περίστασις μὲ ἔκαμε πρότερον νὰ φανῶ ἐναντίος τῆς Διοικήσεως, τοῦτο δὲν ἦτον σφάλμα ἰδικόν μου, ἐπειδὴ οὔτε ἐγὼ πρῶτος οὔτε ἐγὼ μόνος εὐρέθην εἰς ἐκείνην τὴν φατείαν. Ἐπαθεν ἐκεῖνο ὅπου εἶναι κοινὸν εἰς ὅλους ἐκείνους ὅπου ἔχουσιν αἰσθήματα ἐλευθερίας καὶ τοὺς ὅποιους ὁ ὕψος τῆς πατρίδος κἀμνη εἰς ὁμοίαν περιστάσει νὰ κινῶνται πολυτρόπως πρὸς ὑπεράστασιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἔθνους των. Καὶ ἀγαθὰ καὶ ἡθέλει εἶναι ἡπατημένοι, δὲν κατηγοροῦνται μ' ὅλον τοῦτο διότι ἐκινήθησαν, ἀλλὰ τότε καταδικάζονται, ὅταν μετὰ τὴν γνώρισιν τῆς ἀπάτης των καὶ μετὰ τὴν κοινὴν συμφωνίαν φανῶσιν ὑδέρρυθμοι καὶ ἐναντίοι τῶν κοινῶν θεσπισμάτων καὶ νόμων. Ἐγὼ λοιπὸν δὲν ἔκαμα κανὲν τοιοῦτον μετὰ τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν τὴν ἐν Ἀστρεὶ ἐξ ἐναντίας, πάντοτε ἐράνην θερμὸς ὑπερασπιστὴς τῆς Διοικήσεως καὶ πάντοτε ἐκέρυττον τὴν ἐμὴν καὶ ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὸ σέβας εἰς τοὺς νομίμους παραστάτας τοῦ ἔθνους. Τώρα δέ, διότι τὰ ἀντιπατριωτικὰ καὶ τυραννικὰ κινήματα τοῦ κυρίου Ἀντωνίου², Ἐπάρχου, καὶ αἱ φανεραὶ ἐπερσύναι τῆς Ἐπιτροπῆς³ μὲ ἐπαρκελίωσαν νὰ ταραχθῶ, ἔπειτα νὰ πᾶσω ὑπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ ἀγκυλιεῖται τῶν νόμων; Μήπως οἱ νόμοι ἔχουσιν αὐτὸν τὸν σκοπὸν, νὰ μᾶς στερῶνται τὸ ἐλεύθερον καὶ νὰ δώσωσι τὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς ὑπουργοὺς νὰ μᾶς μεταχειρίζονται ὡς κτήνη καὶ ὡς ἀνδράποδα καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν εἰπῶμεν ἡ γράψωμεν κατὰ τινος ὑπουργοῦ, δὲν μᾶς εἶναι συγχωρημένον οὔτε νὰ κριθῶμεν διὰ τοῦτο, ἀλλὰ νὰ καταδικάζομεθα ὡς κακοῦργοι, ὡς ἐπιβουλοὶ, ὡς ἐχθροὶ τῆς πατρίδος; Καὶ τί ἡθέλει διατρέω-

1. Βλ. σ. 523, ὑποσ. 2.

2. Πρόκειται γὰρ τὸν Ἀντώνιο Μάρκου, Ἐπαρχο τῆς Νάξου· πρβλ. Ἀρχ. Ὑφῆς, τ. Γ', σ. 200.

3. Ἐνν. τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Νομισμῶν Ἐπαρχικῶν.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

1824 ΙΟΥΝΙΟΥ 12

523

σιν αυτοί οι νόμοι από εκείνους του Νέρονος και των λοιπών της Ρώμης τυράννων, οτι-
νας άρτίως και άναξιδέστως καταδικάζον κάθε άνθρωπον; Διό αυτήν την κατηγορίαν
έβρισε! την Αύτου Μεγαλειότητα.

Κύριε, ή άξιότης του ύποκειμένου σας, ό οποίος διαφέρει κατά την παιδείαν και
κατά τα έλεύθερα και φιλοδίκαια φρονήματα άνάμεσον των μελών του Σ. Έκτελεστικού,
είναι δίκαιον να έμποδίζη τας τοιαύτας στυγεράς καταχρήσεις, επειδή αύται είναι ίκαναί
να κινήσωσι την θείαν άγκυράτησιν, να φέρωσιν τόν τέλειον έλευθρον του έθνους με κατα-
σχόνην και δυνίδος όλων των οικητόρων της γής. Εάν ή Έπιτροπή έζήτει κρίσιν με έμέ,
δέν έπρεπε να με φυλάκωσι, να με άπογομενώσι, να επιβουλεύη την ζωήν μου και, άρ'
ού διασώθην από τας χείρας των, να γράψουν εις την Διοίκησιν. Έπρεπε να μ' έγκυλιέσωσιν
εις τό κριτήριον και, όταν εί κριταί ήθελον εύρει δεκτήν την κατηγορίαν των, να ζητήσωσιν
παρ' έμού την άπολογίαν και, εάν δέν ήμύρουσιν να άπολογηθώ και ήθελον εύρεθώ ύπεύ-
θυνος, να παιδευθώ άνάλόγως με τό έγκλημα μου. Αρ' ού έμως αυτοί έμεταχειρίσθησαν
μόνοι τους την έξουσίαν της Διοικήσεως και με ληστρικών τρόπων μ' έαδικήθησαν, ποιόν
δικαίωμα έχουν να προστρέχωσιν εις την Διοίκησιν; Εγώ ύπομένω με άκραν ύπομονήν
τας τοιαύτας παροντίας και άδικίας, στοχαζόμενος τό στενόν του καιρού περιστατικό και
ότι οι νόμοι κινδυνεύουσι (ρεν!) να σκληρωθώσιν υπό την βαρβαρότητα. Πάγχ, είναι Θεός
έαδικήσαν. Άνίσως ή Σεβαστή Διοίκησις δέν επικυμωή και αύθις εις τας οικητάς
και έσπινάς μου ρωνάς, ό υπερασπιστής των άδικουμένων έπιτίξω άναμφιβόλως ότι θέλει
με άξιώσει της θείας και φιανθρώπων προνοίας του. Όσον από μέρος της Έξαχότη-
τός της, έπιτίξω πᾶσιν συμπάθειαν εις την συμφοράν μου και πᾶσιν δυνατήν βοήθειαν, διό
και είμι και έσσομαι:

1824 Ιουνίου 11, Νάξος της ήμετέ(ρας) εὐεργετικωτάτης μοι Έξαχότητος
πρός Θεόν διάπυρος Ιεότης
και όλος των έπιταγών της προθυμότητος
ό περναζίζας Ιερόθεος

565

ΑΔΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

1824 Ιουνίου 12

AK/X4/3 (πρωτ.)

Περ. Β'

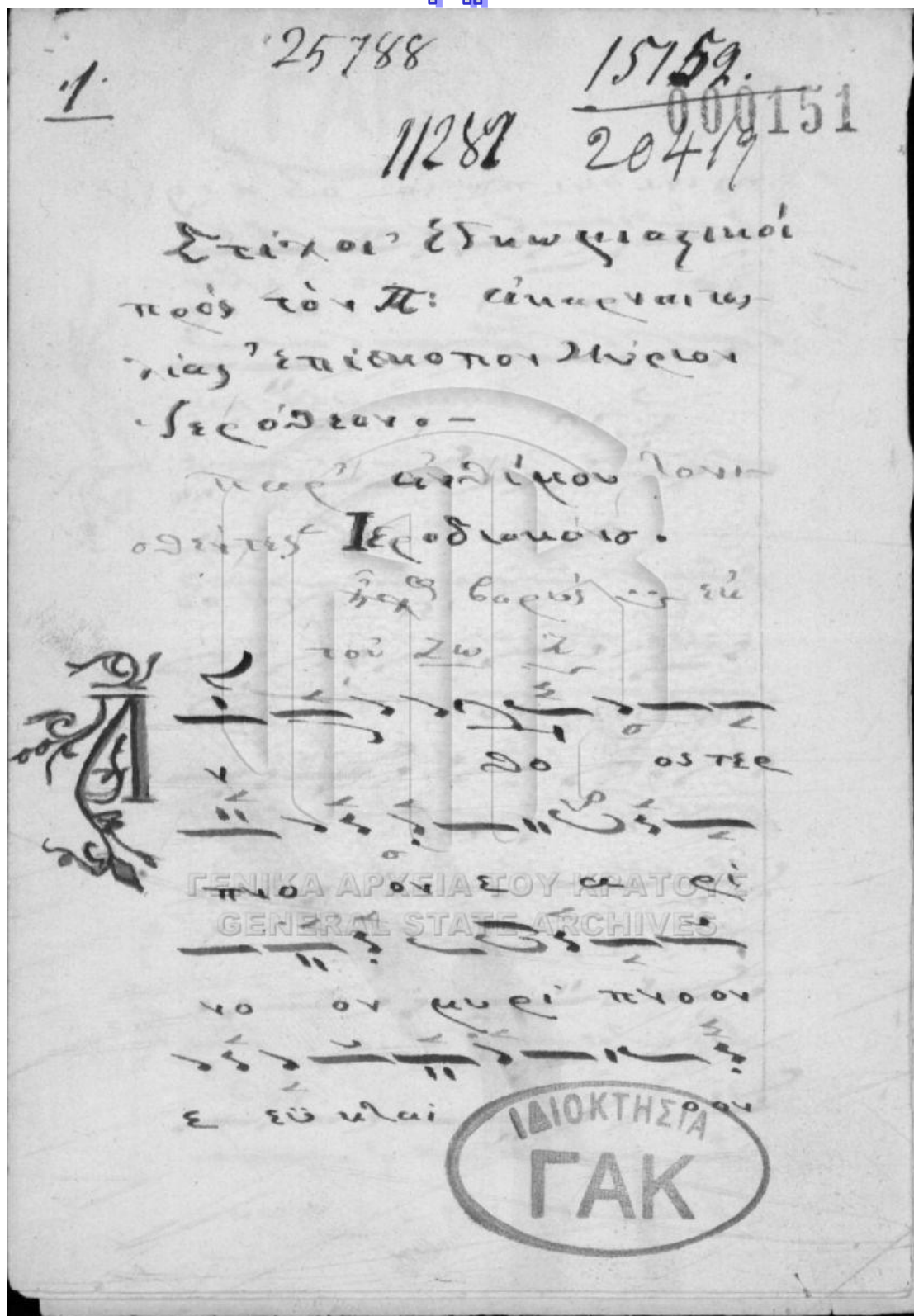
Αρ. 767

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

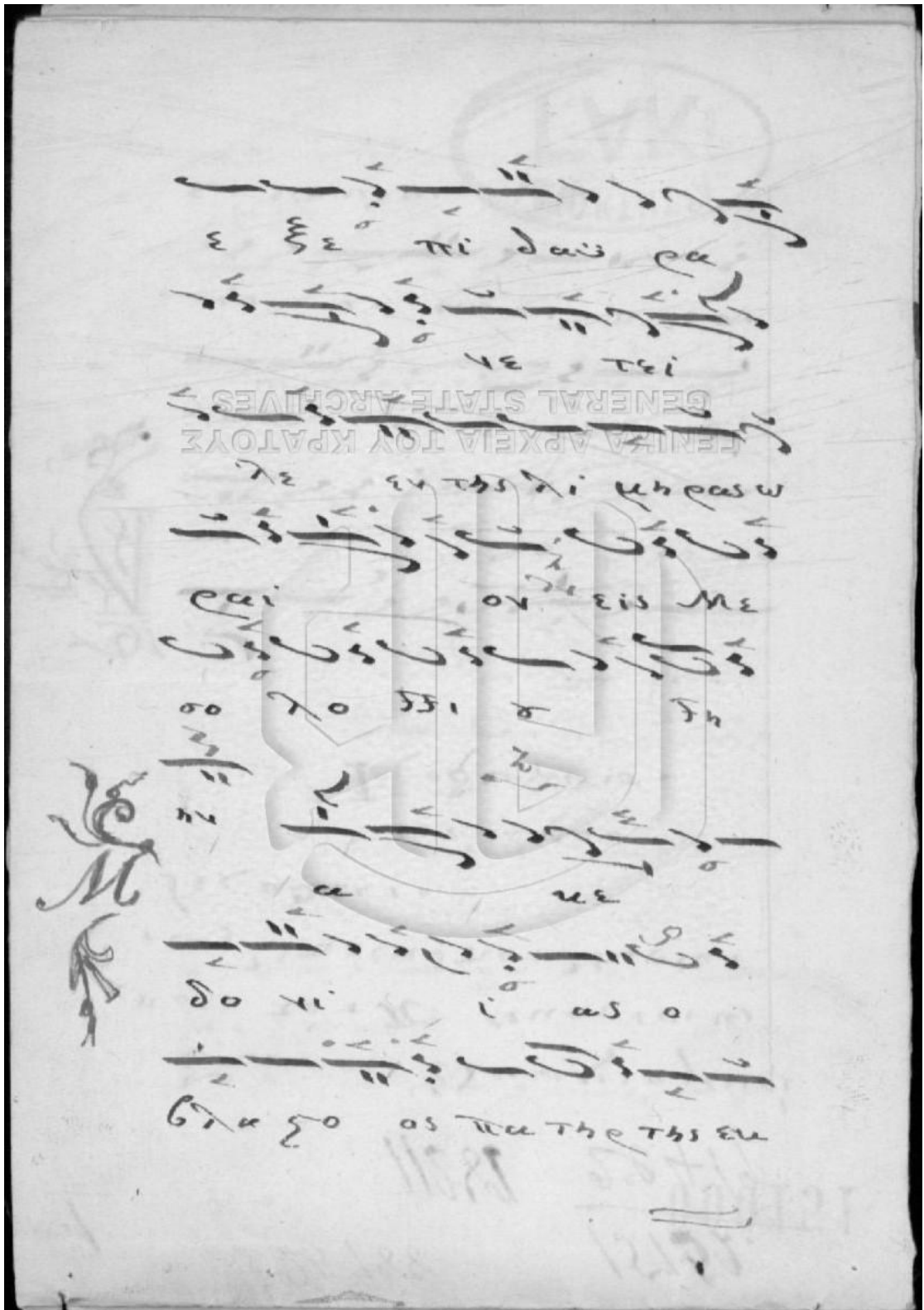
Αναχωρεί έντεύθεν με πράτιγον ό πλοίαρχος Χρ-Ξένος, Χίος, με τό μίστικον
κωδ. 200 διά Νάξου.

1. Αντί «έβρισε την Αύτου Μεγαλειότητα», δηλ. τόν Έπαρχο;
2. Από τό σημείο αυτό ύπόγραφο Ιεροθέου.

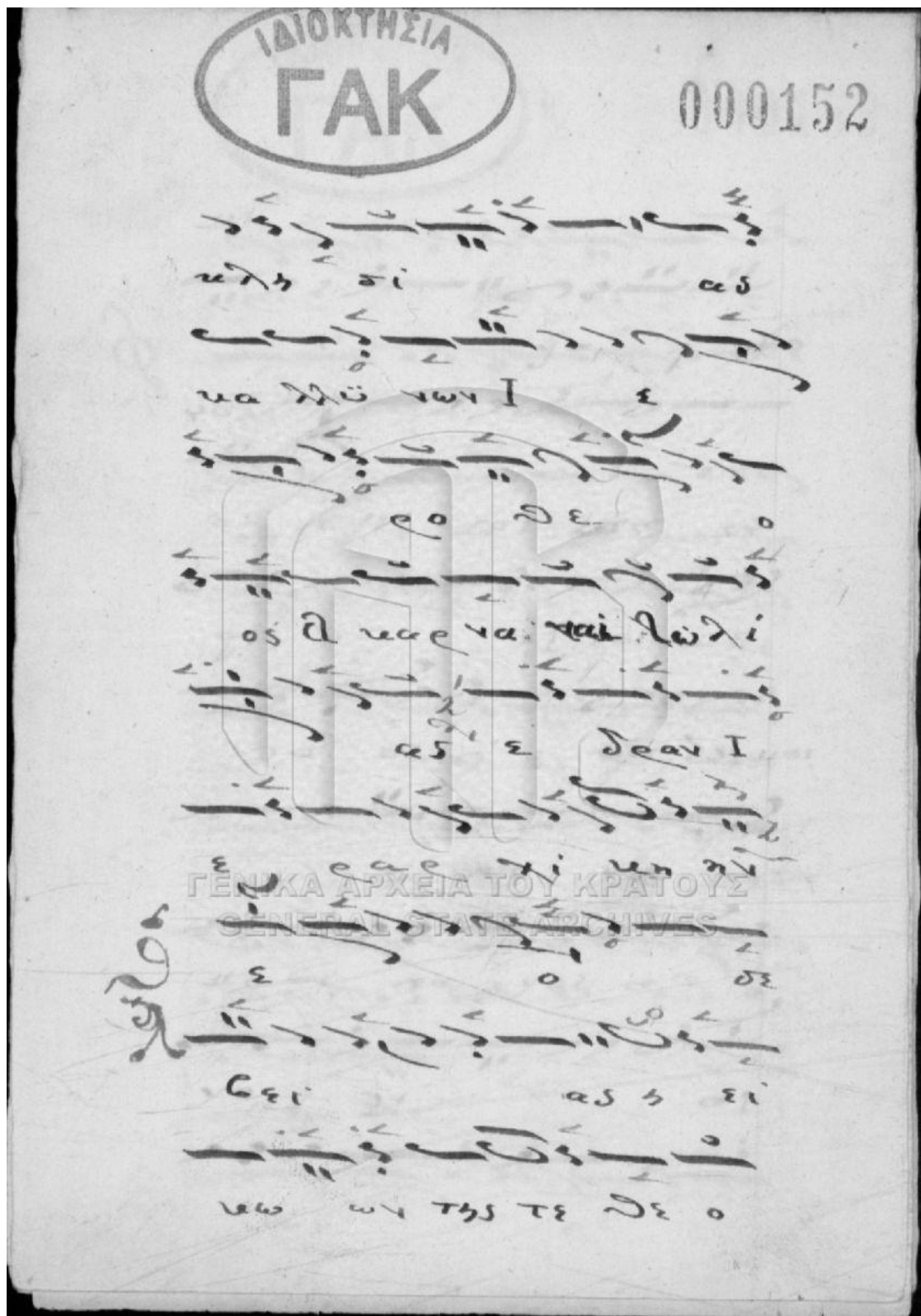
Τεκμήριο 6



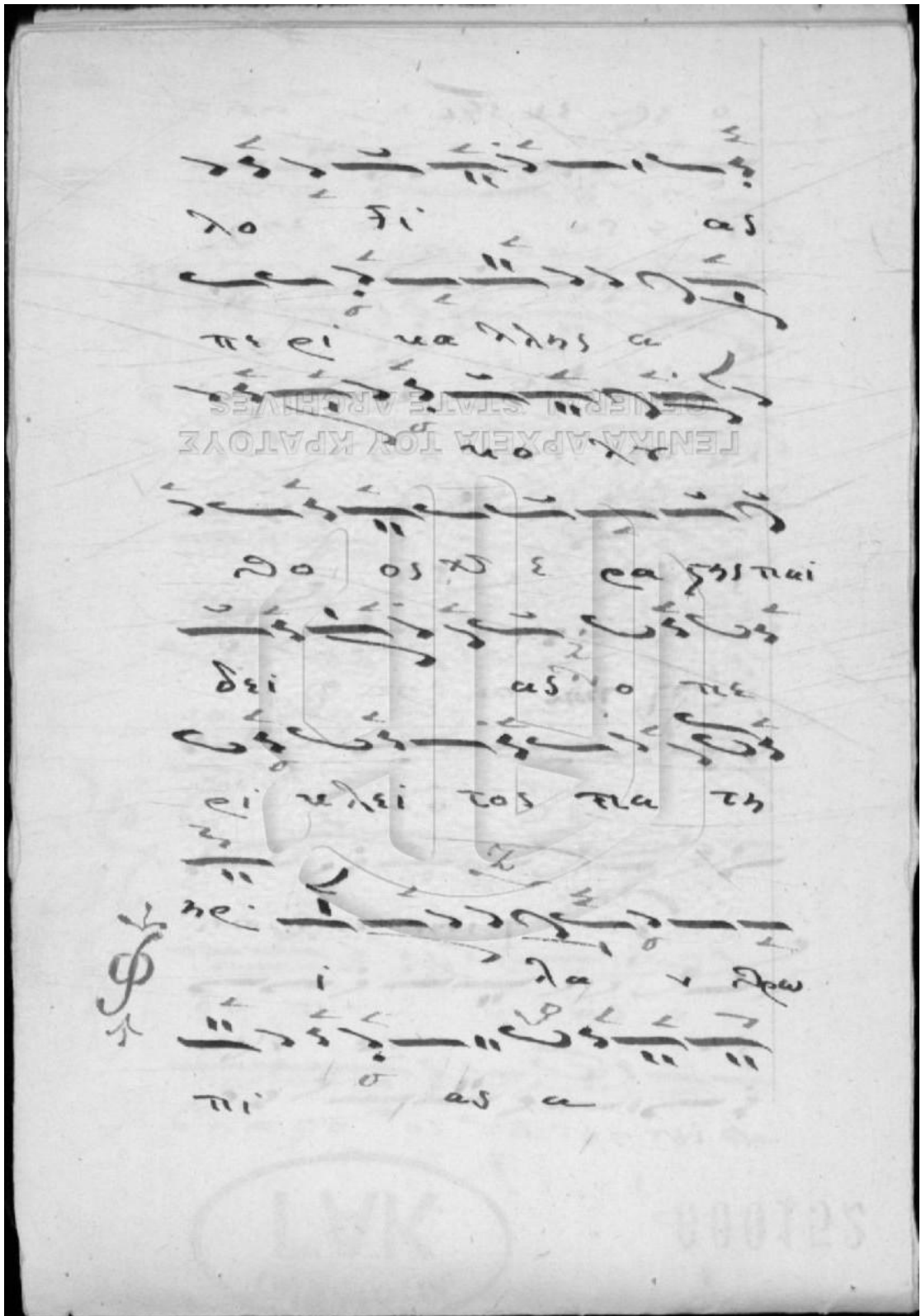
Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.



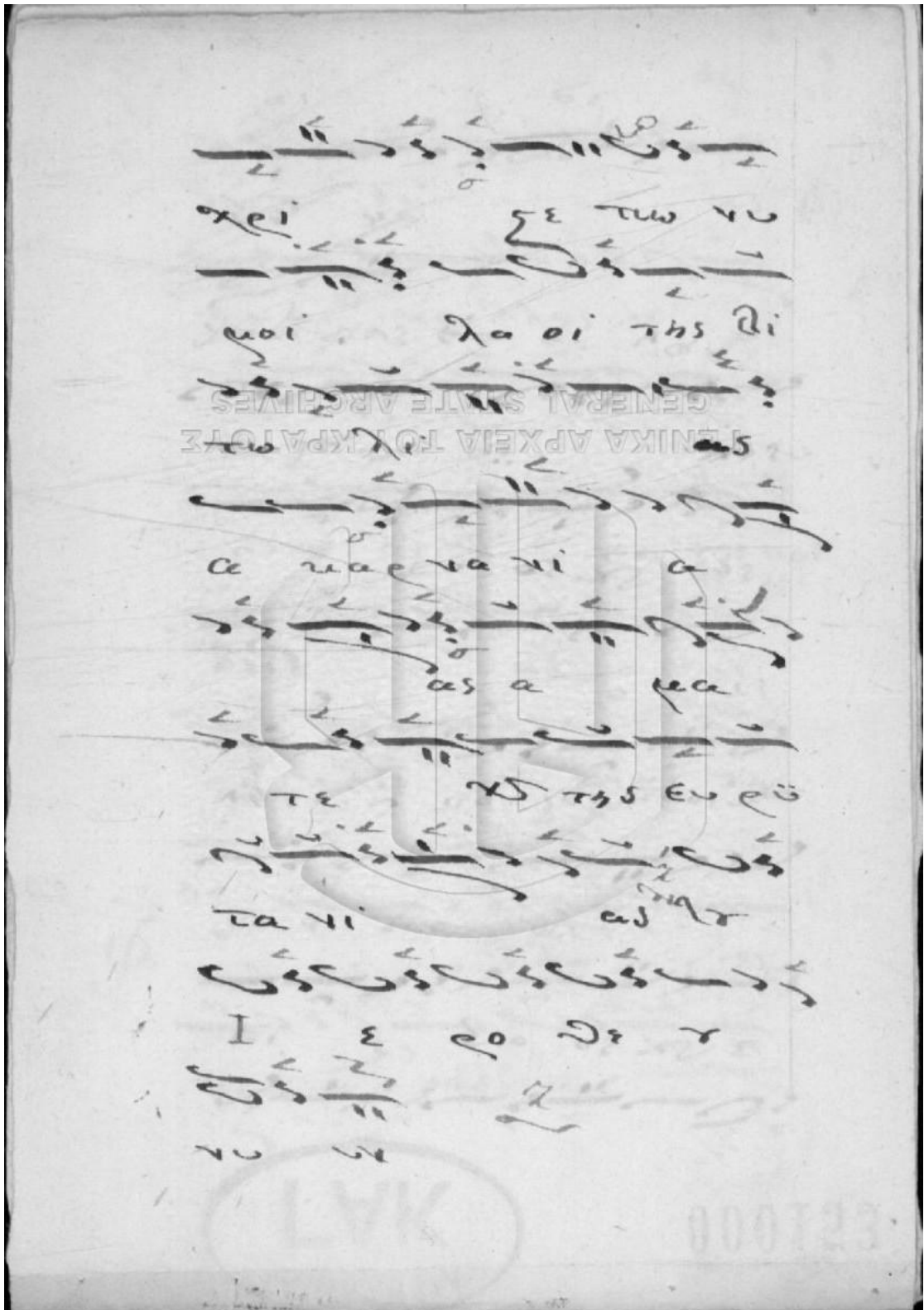
Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.



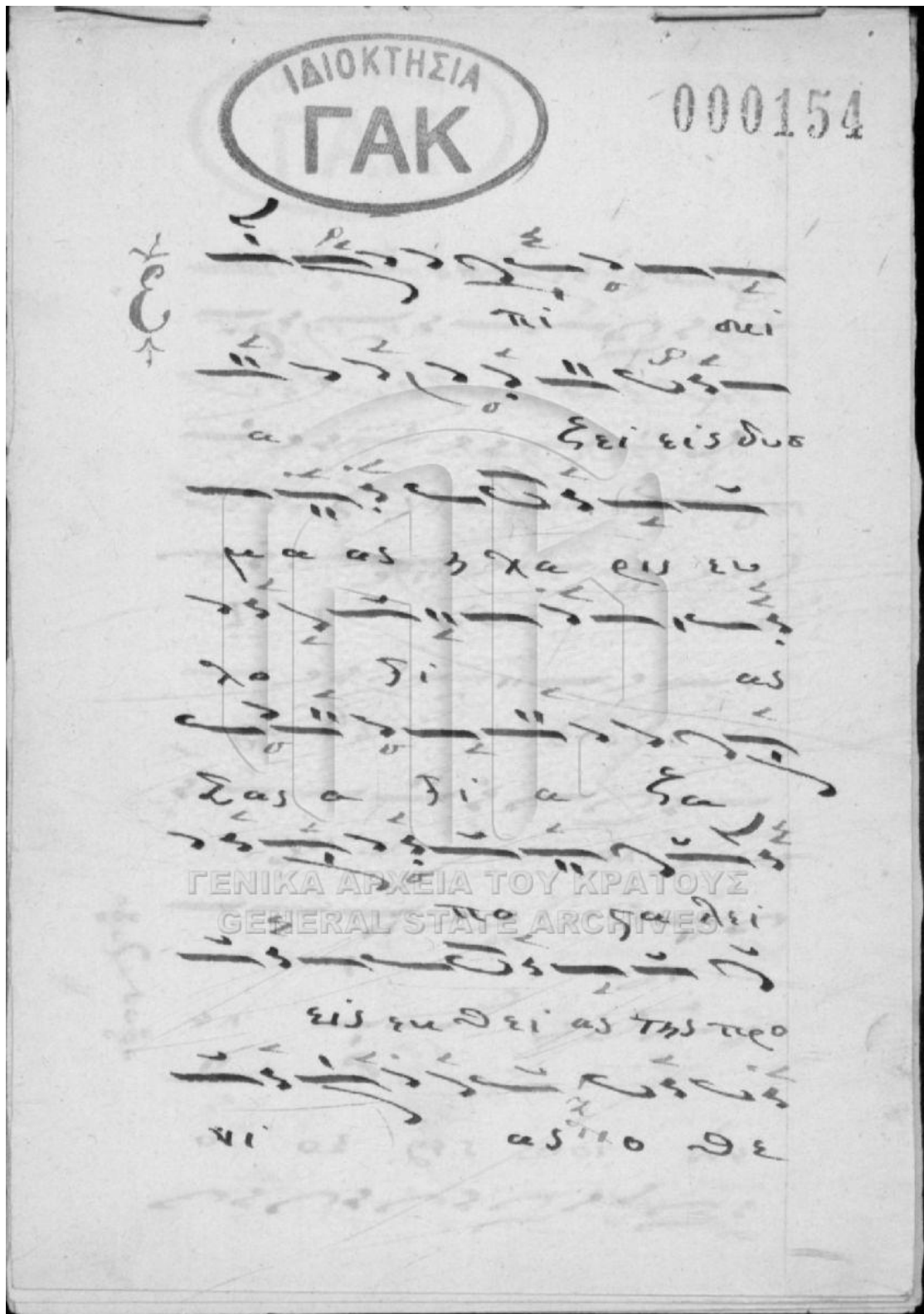
Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.



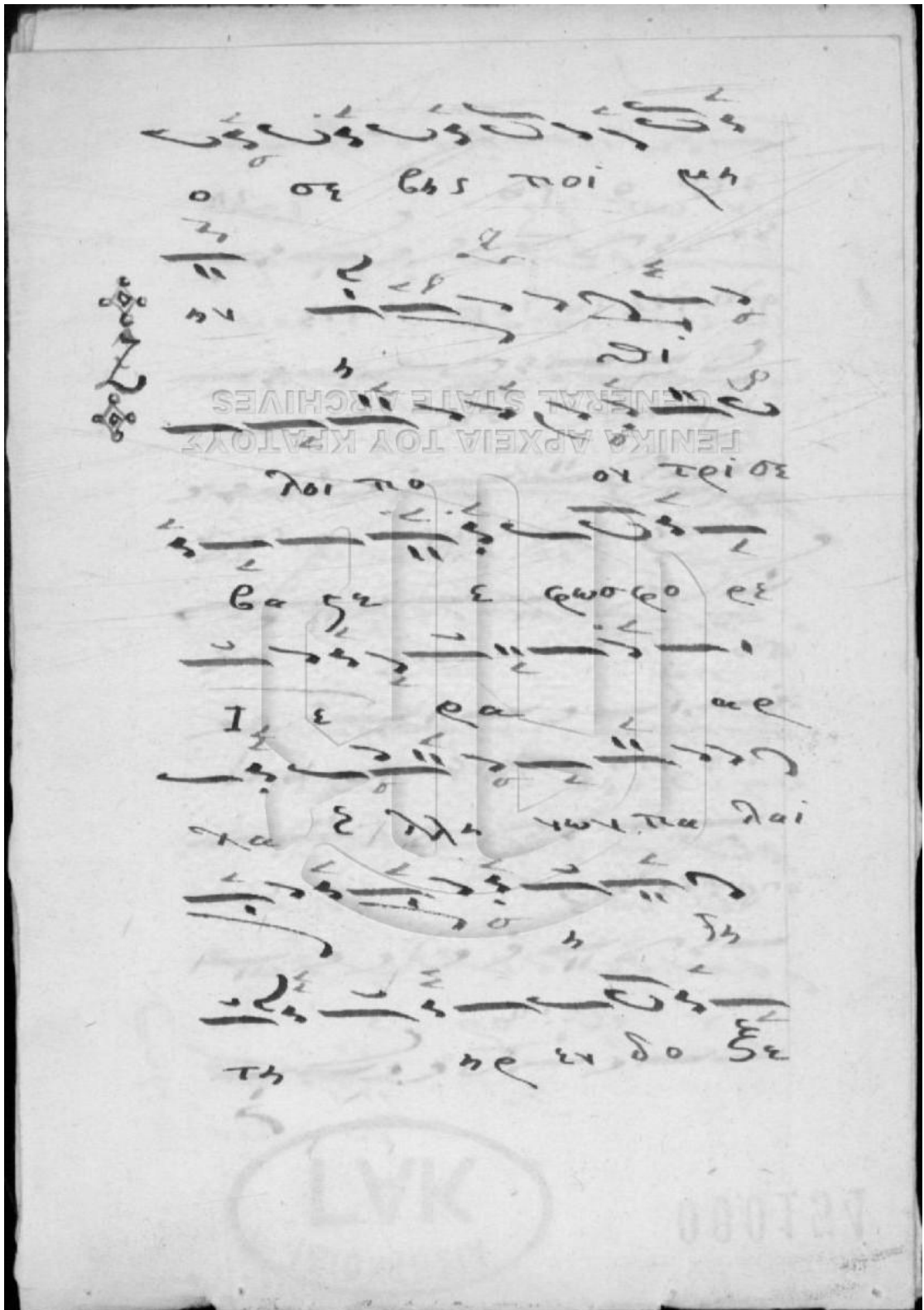
Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.



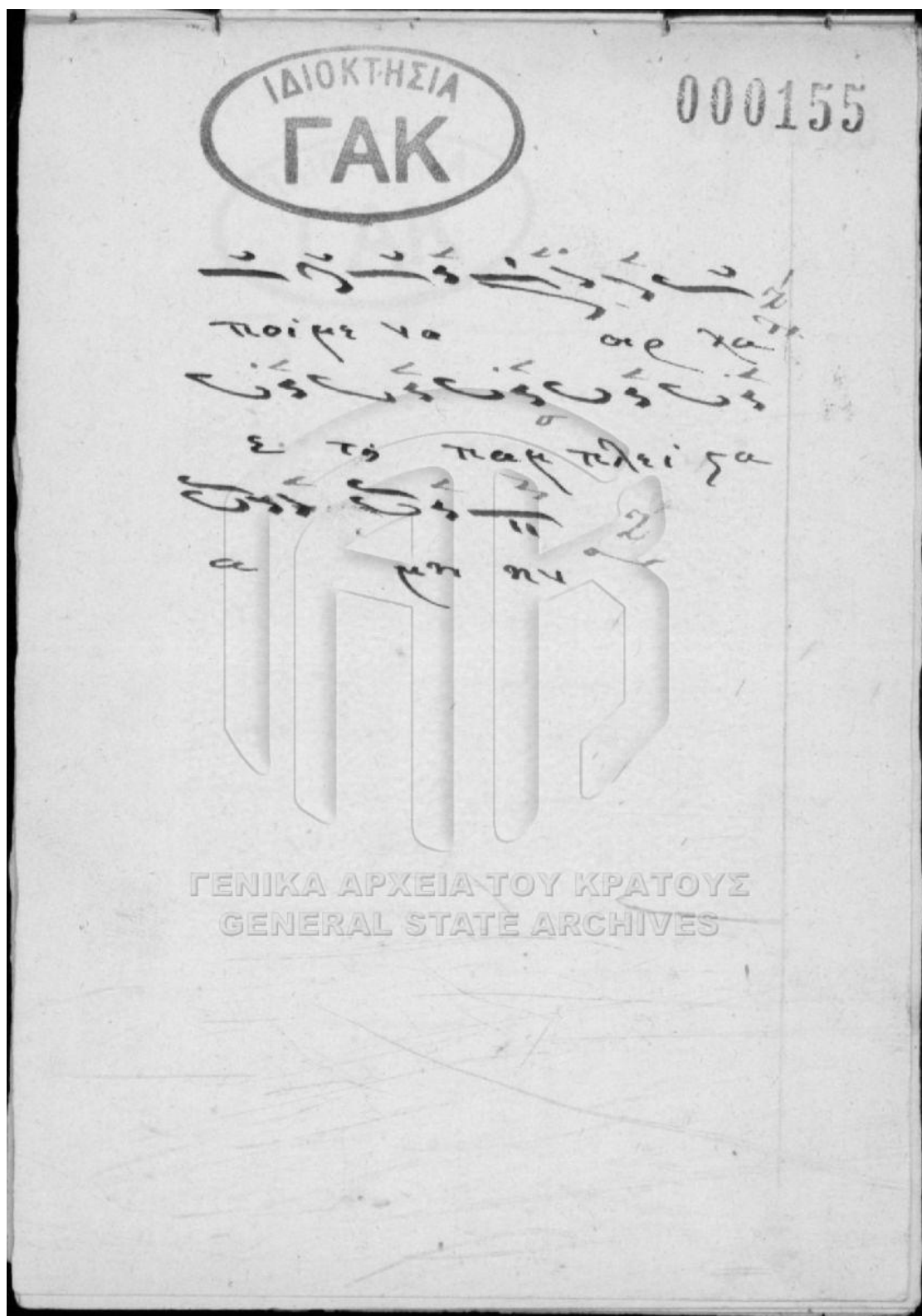
Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.



Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

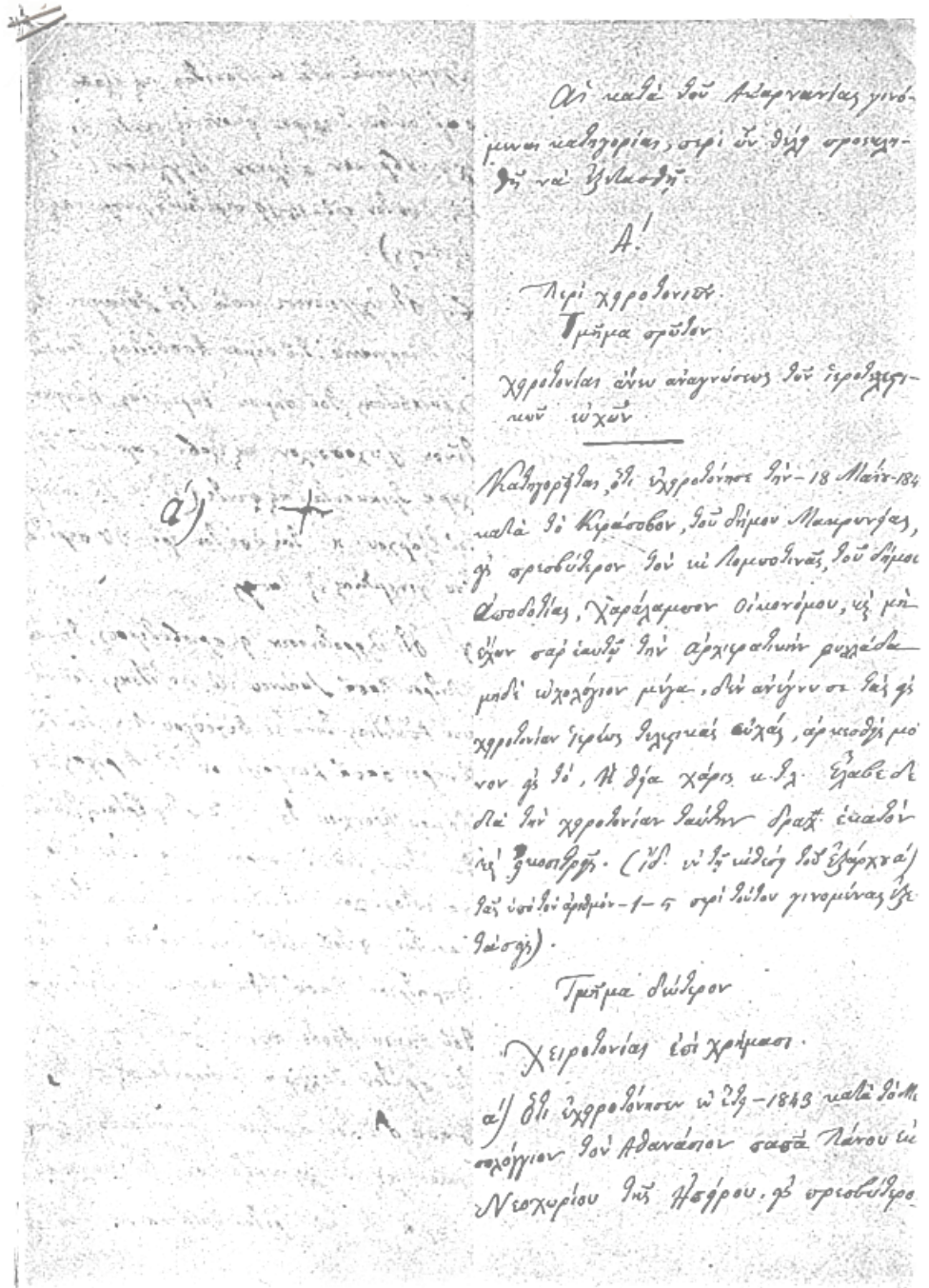


Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.



Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Τεκμήριο 7



Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Τεκμήριο 8

Αἱ κατά τοῦ Ἀκαρνανίας γινόμεναι κατηγορίαι,
Περί ὧν θέλει προσκληθῇ νῦν ἐξετασθῇ.

Α΄ ΠΕΡΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΩΝ

Τμήμα Πρῶτον

Χειροτονίαι ἄνευ ἀναγνώσεως τῶν ἱεροτελεστικῶν εὐχῶν.

Κατηγορεῖται, ὅτι ἐχειροτόνησε τὴν 18ῃν Μαΐου 184- κατά τό Κεράσοβον, τοῦ δήμου Μακρυνείας, εἰς πρεσβύτερον τόν ἐκ Λομποτινάς, τοῦ δήμου Αποδοτίας, Χαράλαμπον Οἰκονόμου, καί μὴ ἔχων παρ' εὐατῶ τὴν ἀρχιερατικὴν φυλλάδα μηδὲ εὐχολόγιον μέγα, δὲν ἀνέγνωσε τάς εἰς χειροτονίαν ἱερέως τελεστικὰς εὐχάς, ἀρκεσθεῖς μόνον εἰς τό, Ἡ Θεία Χάρις κ.τ.λ. ἔλαβε δε διὰ τὴν χειροτονίαν ταύτην δραχμὰς ἑκατὸν καὶ εἰκοσιτρεῖς. (Ιδ. ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ ἐξάρχου α΄) τάς ὑπὸ τῶν ἀριθμὸν 1-5 περὶ τούτου γενομένας ἐξετάσεις).

Τμήμα δεύτερον.

Χειροτονίαι ἐπὶ χρήμασιν.

α΄.) Ὅτι ἐχειροτόνησεν ἐν ἔτει 1843 κατά τό Μεσολόγγιον τόν Ἀθανάσιον παπᾶ – Πάνου ἐκ Νεοχωρίου τῆς Ἠπείρου εἰς πρεσβύτερον ἐφημερεύοντα ἤδη ἐν Βονίτῃ καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τάληρα εἴκοσι καὶ πέντε καὶ ἐν λεγενόβρικον πῆλινον Ἀγγλικόν. (Ιδ. τάς ὑπὸ τὸν ἄρ'. 14-19 περὶ τούτου γενομένας ἐξετάσεις).

β΄.) Ὅτι ἐχειροτόνησε κατά τὸν Αὐγουστον π.ε. ἐν Αμοργιάννῃ, τοῦ δήμου Αποδοτίας, τόν ἐκ Χρυσοβίτσας τοῦ δήμου Παμφίας, Κωνσταντῖνον Ψυχόπουλον καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τάληρα τριάκοντα καὶ πέντε. (Ιδ. ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ ἐξάρχου η΄) τάς ὑπὸ τὸν ἄρ'. 37 περὶ τούτου γενομένας ἐξετάσεις).

γ΄.) Ὅτι ἐχειροτόνησεν εἰς πρεσβυτέρους τὸν μὲν Πέτρον Παπᾶ Ἰωάννου ἐκ Κοζίτισης, τοῦ δήμου Αποδοτίας τὴν 31 Αὐγούστου π.ε. τὸν δε Σπυρόν παπᾶ Κωνσταντίνου ἐκ Περιστάς, τοῦ δήμου Προσχίου, τὴν 7 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὸν δε Σπυρόν (Γεώργιον) Παναγιώτου ἢ Παναγιωτόπουλον ἐκ Μποκίστας τοῦ αὐτοῦ δήμου τὴν 8 τοῦ αὐτοῦ μηνός καὶ ἔτους καὶ τὸν Δημήτριον παπᾶ Ἀθανασίου ἐκ (Βετοψίστας ?) τοῦ δήμου Αποδοτίας, καὶ ἔλαβε παρὰ μὲν τοῦ πρώτου τάληρα τριάκοντα καὶ πέντε, παρὰ δε τοῦ δευτέρου τριάκοντα, δραχμὰς εἴκοσι καὶ ἐν λεγενόβρικον ἐκ χαλκοῦ, παρὰ δε τοῦ τρίτου τριάκοντα, ἐκτός τῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ δοθέντων, καὶ παρὰ τοῦ τετάρτου ἀγνοεῖται πόσα, διότι οὗτος χειροτονηθεὶς ἀπεβίωσε μετὰ τρεῖς ἡμέρας. (Ιδ. ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ ἐξάρχου θ΄.) τάς ὑπὸ τὸν ἀριθ. 38-43 περὶ τούτου ἐξετάσεις).

δ΄.) Ὅτι ἐχειροτόνησεν εἰς πρεσβύτερον τὴν 9 Σεπτεμβρίου π.ε. τόν ἐκ Συνιστάς, τοῦ δήμου Προσχίου, Πέτρον Ἰωάννου Συρμόπουλον. (Ιδ. ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ ἐξάρχου ι΄) τὴν ὑπὸ τὸν ἀριθ. 44 περὶ τούτου ἐξετάσιν, ἐξ ἧς δὲν ἐξάγεται τι περὶ τούτου).

ε΄.) Ὅτι ἐχειροτόνησεν εἰς πρεσβύτερον κατά τὸν Νοέμβριον π.ε. ἐν Γάλατα τοῦ δήμου Μεσολογγίου, τόν ἐκ τοῦ Μεγάλου Χωρίου τοῦ δήμου Καρπενησίου, Κωνσταντῖνον παπᾶ Νικολάου ἢ παπᾶ Νικολόπουλον καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τεσσαράκοντα εικοσάρια χρυσά, καὶ εἰς ἔλλειψιν πέντε ἐξ' αὐτῶν ἡρνήθη τὴν κατά τό Ευηνοχώριον τοῦ αὐτοῦ δήμου, εἰς διάκονον αὐτοῦ χειροτονίαν, ἐξυβρίσας αὐτόν ἐντός τῆς ἐκκλησίας, καὶ συγχρόνως θυμωθεὶς ἐξεφράσθη καὶ καθ' ἑαυτοῦ ἀπρεπῶς ρίψας κατά γῆς τό ἀντιμήνσιον. (Ιδ. ἐκθ. ἐξ. ε.) τάς ὑπὸ τὸν ἄρ'. 21-23 περὶ τούτου ἐξετάσεις).

στ΄.) Ὅτι ἐχειροτόνησε τὴν 20 Νοεμβρίου π.ε. ἐν Γάλατα τοῦ Δήμου Μεσολογγίου, τόν ἐκ Μαχαλά τοῦ δήμου Ἐχίνου, Χριστόδουλον Κατσαγκάν εἰς πρεσβύτερον, καὶ ἔλαβε παρ'

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

αὐτοῦ τάλληρα τριάκοντα καὶ πέντε, καὶ δραχμὰς εἴκοσι διὰ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ (Ιδ. ἐκθ. ἐξ. ζ') τὰς ὑπὸ τὸν ἀριθ. 34-36 περὶ τούτου ἐξετάσεις).

ζ'). Ὅτι ἐχειροτόνησε τὴν 25 Νοεμβρίου π.ε. εἰς πρεσβύτερον, τὸν ἐκ (Βαρνότας ?) τοῦ δήμου προσχίου Κωνσταντῖνον (παπᾶ) Νικολάου Σακελλίου, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τάλληρα τεσσαράκοντα. (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. ια'). τὰς ὑπὸ ἄρ'. 45-50 περὶ τούτου ἐξετάσεις).

η'). Ὅτι ἐχειροτόνησε κατὰ τὸν Νοέμβριον π.ε. ἐν Αἰτωλικῷ τὸν ἐξ' Ἀνδράνοβας, τοῦ δήμου Αρακυνθίων, Κωνσταντῖνον Ἀνδροσοδημητρόπουλον εἰς πρεσβύτερον, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τάλληρα τριάκοντα καὶ πέντε, δούς αὐτῷ μετὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ ἁδαιαν εἰς ἐπαιτίαν. (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. ιβ'), τὰς ὑπὸ τὸν ἄρ'. 51-5? Περὶ τούτου ἐξετάσεις).

θ'). Ὅτι ἐχειροτόνησε εἰς πρεσβύτερον τὴν 14 Δεκεμβρίου π.ε. κατὰ τὸ Μεσολόγγιον τὸν ἐκ Σταύλου, τοῦ δήμου (Καλλιδρόμης ?) τὸν Ἀργύριον Γ. Μπουραντάν, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τάλληρα τεσσαράκοντα. (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. δ') τὴν ὑπὸ τὸν ἄρ'. 20 περὶ τούτου ἐξετάσιν).

ι'). Ὅτι ἐχειροτόνησεν εἰς πρεσβύτερον κατὰ τὸν Ἰανουάριον ε.ε. κατὰ τὸ Μεσολόγγιον τὸν ἐκ Πλατάνου τοῦ δήμου Προσχίου, Δημήτριον Δαμασκαλόπουλον, ὃν ἐν Ἀθήναις ἐλθόντα κατὰ Ἰούνιον π.ε. εἰς χειροτονίαν, καίτοι μεσιτεύσαντος ὑπὲρ αὐτοῦ τούτε βουλευτοῦ Αἰτωλίας Γουλεμὴ καὶ τοῦ Ἀρχιδιακόνου Γερασίμου Ζαλογγίτου με τριάκοντα τάλληρα ἐπὶ χεῖρας πρὸς τοῦτο, ἡρνήθη νᾶ χειροτονήσῃ, κηρύξας αὐτὸν ἀνάξιον τῆς ἱερωσύνης καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τάλληρα τεσσαράκοντα καὶ πέντε. (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. β') τὰς ὑπὸ τὸν ἄρ'. 6-13 περὶ τούτου ἐξετάσεις).

ια'). Ὅτι ἐχειροτόνησε τὴν 10 καὶ 17 Μαρτίου ε.ε. εἰς πρεσβύτερον τὸν ἐκ Βοϊτσᾶς τοῦ δήμου Αποδοτίας Νικόλαον παπᾶ Χριστόπουλον καὶ τὸν ἐκ Βλόχου, τοῦ δήμου Θέρμου Ἰωάννην Πετρόπουλον, καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ μὲν πρώτου τάλληρα τεσσαράκοντα καὶ πέντε, παρὰ δε τοῦ δευτέρου τεσσαράκοντα καὶ ἓν, δούς εἰς τὸν πρῶτον μετὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ ἁδαιαν ἔγγραφον εἰς ἐπαιτίαν, δι' οὗ καὶ ἡ ἀπὸ 11 Μαρτίου ε.ε. καὶ ὑπ' ἄρ'. 38 πρὸς τὸ ὑπουργεῖον κατ' αὐτοῦ μήνυσις τοῦ εἰσαγγελέως τῶν ἐν Μεσολογγίῳ πρωτοδικῶν. (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. στ'). τὰς ὑπὸ τὸν ἄρ'. 24-33 περὶ τούτου ἐξετάσεις).

Τμῆμα Τρίτον

Χειροτονίαι ἐγκριθῆσαι καὶ μὴ τελεσθῆσαι ἔνεκα χρημάτων.

α'). Δέν ἐχειροτόνησεν εἰς πρεσβύτερον τὸν ἐξ' (Ελιτσιοῦ ?), τοῦ δήμου Αποδοτίας, Δημήτριον Ἀναγνώστην Σκαλτσάν, καίτοι ἐγκριθέντα παρὰ τῆς Συνόδου κατὰ τὸν Σεπτέμβριον π.ε. , μὴ λαβὼν παρ' αὐτοῦ ὅσα ἐζήτησε τάλληρα, ἐξ' οὗ καὶ ἡ ἀπὸ 24 Ἀπριλίου ε.ε. καὶ ὑπ' ἀριθ. 496 – 871 παρὰ τοῦ ὑπουργείου πρὸς τὴν Σύνοδον διευθυνθεῖσα ἀναφορά τοῦ Θωμᾶ Καρβούνη (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. ιδ'). τὰς ὑπὸ τὸν ἄρ'. 56-58 (δυσανάγνωστη παρατηρήσις γὰρ ἀριθ. 58 καὶ 59) περὶ τούτου ἐξετάσεις).

β'). Δέν ἐχειροτόνησεν εἰς πρεσβύτερον τὸν ἐκ Περιστάς, τοῦ δήμου Προσχίου, Δημήτριον (Μποτίλιαν ?), καίτοι ἐγκριθέντα παρὰ τῆς Συνόδου, μὴ λαβὼν παρ' αὐτοῦ τάλληρα ἑκατόν, τὰ ὅποια ἐζήτησε. (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. ιε'). τὴν ὑπ' ἄρ'. 59 περὶ τούτου ἐξετάσιν). (Εἰς τὴν ἑκθεσιν τοῦ ἐξάρχου κατὰ λάθος εἶναι σημειωμένος ὁ ἀριθμὸς 59, ἔπρεπε νᾶ χεῖ 60, προκύπτει τοῦτο ἀπὸ τὴν ἐξετάσιν τοῦ εἰρημένου).

Τμῆμα Τέταρτον

Χειροτονίαι ἀναξίων ἔνεκα χρημάτων

α'). Ἐχειροτόνησεν εἰς πρεσβύτερον, ἐν Μάγουλα καὶ Νεοχωρίῳ τοῦ δήμου Αἰτωλικοῦ, τὴν 2 καὶ 3 Φεβρουαρίου ε.ε. τὸν Κωνσταντῖνον Π. Σκάρων κατηγορούμενον ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τάλληρα ὀγδοήκοντα (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. ιζ'). τὰς ὑπὸ τὸν ἀριθ. 74-92 περὶ τούτου ἐξετάσεις).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

β'.) Ἐχειροτόνησε κατά τόν Ἀπρίλιον ε.ε. εἰς πρεσβύτερον ἐν Μεσολογίῳ ἄνευ τινός ἀνάγκης τόν ἐκ Μαγούλας τοῦ δήμου Αἰτωλικοῦ, Γεράσιμον Πιστόλαν, ἄνθρωπον ἐπιλήψιμον, καί ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τάλληρα τριάκοντα καί πέντε (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. ιστ'.) τάς ὑπό τόν ἄρ'. 62-73 περί τούτου ἐξετάσεις).

Τμήμα Πέμπτον
Χειροτονία μή ὑπηκόου Ἑλλήνα καί παρήλικα.

Ἐχειροτόνησε κατά τόν Ἀπρίλιον ε.ε. εἰς πρεσβύτερον τόν ἐκ τῆς Ἡπείρου Κωνσταντῖνον Ἀναστασίου, μή ὑπήκοον Ἑλλήνα, μή κάτοικον ἐν Γουριά, τοῦ δήμου Ὠλενίας, μηδέ δημότην ἐγγεγραμμένον εἰς δῆμον τινά, μόλις ἄγοντα τό 23 ἢ κατά τήν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν τό 27 ἔτος καί ἀμαθέστατον καί ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τάλληρα τεσσαράκοντα (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. ιγ'.) τάς ὑπό τόν αριθ. 53-55 περί τούτου ἐξετάσεις).

Β'
Περί πλαστογραφίας.
(Αἱ εἰς τόν ἐξάρχον ἐκ τοῦ Συνοδικοῦ γραφείου –αποσταλείσαι?–).

α'.) Ὅτι ἐπεκύρωσεν ἀναφοράν τοῦ ἐκ Γρανίτσης τοῦ δήμου Αποδοτίας, Ἀνδρέου Γεωργακοπούλου, ἐν γνώσει, ὡς γνησίαν καί ἐπρότεινεν αὐτόν εἰς χειροτονίαν πρεσβυτέρου (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. (?) τάς ὑπό τόν αριθ. 191-197 περί τούτου ἐξετάσεις).

β'.) Ὅτι ἐν γνώσει αὐτοῦ ὅλαι αἱ ἀναφοραί τῶν εἰς χειροτονίαν πρεσβυτέρου (προτάσεων ?), ἐκτός τοῦ ἐκ τοῦ Μεγάλου Χωρίου, τοῦ δήμου Καρπενησίου, παπᾶ Κωνσταντίνου παπᾶ Νικολάου ἢ παπᾶ Νικολοπούλου, μή παρουσιασθέντος πρός τόν ἐξάρχον εἰς ἐξέτασιν, εἶναι γεγραμμένοι καί ὑπογεγραμμένοι αἱ μὲν ὑπό τοῦ διακόνου Βαρθολομαίου, αἱ δὲ ὑπηρέτου αὐτοῦ.

Γ'
Περί γάμων.

α'.) Ὅτι ἔδωκεν ἐν γνώσει ἄδειαν εἰς γάμον εἰς τόν κατά Νεοχώριον, τοῦ δήμου Αἰτωλικοῦ Ἡπειρώτην Τασούλαν Ζήση, ζώσης τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικός (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. κστ'.) τάς ὑπό τόν αριθ. 136-138 περί τούτου ἐξετάσεις).

β'.) Ὅτι ἀποκηρύξας τόν παράνομον γάμον τοῦ ἐκ Μεσολογίου Ἰωάννου Γιαννακοπούλου μετὰ τῆς Παναγούλας Μπαρσίλη ἐσυγχώρησεν αὐτόν ἐπ' ἐκκλησίας δι' ἐπισήμου πράξεως αὐτοῦ (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. κζ'.) τάς ὑπό τόν ἄρ'. 139-155 ἐξετάσεις).

Δ'
Περί Ἐγκαινίων

α'.) Ὅτι ἐγκαινιάσας τήν ἐν Μεσολογίῳ ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ἐσφετερίσθη τριάκοντα καί δύο πηχῶν λινόν πανί, ἀγορασθέν ὑπό τοῦ ἐπιτρόπου εἰς Κατασάρκιον τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. ιη') τάς ὑπό τόν αριθ. 93-96 περί τούτου ἐξετάσεις).

β'.) Ὅτι τῇ 8 Μαρτίου ε.ε. μεταβάς εἰς (Μαρτίνον ?), τοῦ δήμου Μακρυνείας, εἰς τό χωρίον Γραμματικόν τοῦ αὐτοῦ δήμου, ἐγκαινίασε τήν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου ἐκείνου, χωρίς νᾶ ἐκτελέσῃ προηγουμένως κατά τήν παραδεδεγμένην ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν, οὔτε ἐσπερινόν, οὔτε λειτουργίαν, λαβόν παρά τῶν κατοίκων τάλληρα εἴκοσι (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. ιθ') τάς ὑπό τόν αριθ. 97-98 περί τούτου ἐξετάσεις).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

γ'.) Ὅτι εγκαινίασε κατά τόν Μάϊον ε.ε. τήν κατά Γουρίαν ἐκκλησίαν, τοῦ δήμου Ωλενεΐας, καί ἔλαβε παρά τῶν κατοίκων τάλληρα τεσσαράκοντα (ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. κ') τās ὑπό τόν ἄρ'. 99 περί τούτου ἐξετάσεις).

Ε'

Περί ἄλλων καταχρήσεων

α'.) Ὅτι ἐν ἔτει 1842 ἔλαβε παρά τοῦ τότε ἡγουμένου τῆς μονῆς Προυσοῦ Καλλινίκου παπᾶ Αθανασιάδου αυθεραίτως ἓνα ἡμίονον, παρά δε τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Τατάρνης ἓνα ἄλλον καί τεσσαράκοντα τάλληρα, λόγῳ παραχωρήσεως εἰς τήν μονήν τοῦ, τῆς κατά τό ἀγρίνιον διαφιλονικουμένης ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Τριάδος, καί πάλιν ἐν ἔτει 1844 παρά τοῦ ἰδίου δραχμάς χιλίους λόγῳ ὑπερασπίσεως αὐτοῦ ἔνεκα τῆς κατ' αὐτοῦ γενομένης τότε ὑπό τῶν συμμαναστών τοῦ κατηγορίας ἐπί καταχρήσει τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας, καί παρά τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Κατερινούς Ἀνανίου Πατσουράκη ἐπίσης κατ' αὐτό τό ἔτος τάλληρα πενήκοντα καί ἐνός φορτίου λαδίου (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. κα') τās ὑπό τόν ἄρ'. 100-118 περί τούτου ἐξετάσεις).

β'.) Ὅτι υποχρέωσε τοὺς ἱερεῖς Ἀγρινίου ἐκτός τῆς κατ' ἔτος παρ' αὐτοῦ γενομένης φορολογίας, ὡσάκις ἀπῆλθεν εἰς τήν πόλιν ἐκείνην εἰς ἐπίσκεψιν τῶν χριστιανῶν, καί εἰς τήν ἀπότισιν τῶν εἰς διατροφήν αὐτοῦ τῶν ζώων τοῦ καί ἀγωγίων γενομένων ἐξόδων καί (ὡς ?) ἐξυβρίσας αὐτόν (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. κβ') τήν ὑπό τόν αριθ. 119 περί τούτου ἐξετάσιν).

ΣΤ'

Περί ὕβρεων κατά ἱερέων.

α'.) Ὅτι κατά τήν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ε.ε. ἐντός τῆς κατά τό Μεσολόγγιον ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος, ἐκήρυξε τόν παπᾶ Πανάγον Ψωμάκη κλέπτην ἐνός κιβωτίου κηρίου ἐκ τῆς ἐκκλησίας τῆς διαλελυμένης μονῆς τοῦ Ἀγίου Συμεών, εἰς ἣν οὗτος ἐφημέρευε καί ἐπετρόπευε, ἐξυβρίσας ἐν ταῦτῳ (αὐτόν τε ?) καί ἅπαντας τοὺς ἐν τῷ ἱερῷ βήματι τῆς ἰδίας ἐκκλησίας εὐρεθέντας τότε κληρικούς ἀπρεπέστατα. (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. κγ' τās ὑπό τόν ἄρ'. 123-129 περί τούτου ἐξετάσεις).

β'.) Ὅτι ἐξύβρισε τοὺς ἱερεῖς τοῦ Αἰτωλικοῦ ἐντός τοῦ ἱεροῦ βήματος τῆς ἐκκλησίας τῶν Ταξιάρχων, ἱεουργῶν καί ηυχῆθη νᾶ κόψη ὁ θεός τήν ζωήν αὐτῶν ὡς τοῦ ιθ' αἰῶνος ἱερέων (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. κδ' τās ὑπό τόν ἄρ'. 130-134 περί τούτου ἐξετάσεις).

γ'.) Ὅτι ἐξύβρισε κατά τόν Δεκέμβριον π.ε. ἱεουργῶν ἐν τῇ κατά τό Μεσολόγγιον ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος τοὺς συλλειτουργοῦντας αὐτῷ ἱερεῖς, καθ' ὃν καιρόν προσεκόμιζεν, ἀναξίως τοῦ χαρακτηῖρος τοῦ καί τῆς Ἀρχιερατικῆς αξιοπρεπείας (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. κε' τήν ὑπό τόν ἄρ'. 135 περί τούτου ἐξετάσιν).

Ζ'

Περί ἐπαιτείας.

Ὅτι δωροδοκηθεῖς ἔδωκεν ἄδειαν εἰς ἐπαιτίαν πρὸς τοὺς ἐκ Περιστάς τοῦ δήμου Προσχίου, πρεσβυτέρους Δημήτριον Κωστόπουλον καί Βασίλειον Μανόλην (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. κη' τās ὑπό τόν αριθ. 156-157 περί τούτου ἐξετάσεις). Ὅρα καί τοὺς ὑπό τοὺς ἄρ'. 24-33 καί 51-52 ἐξετάσεις.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Η' Περί ἀργίας.

- α'.) Ὅτι ὑπέβαλεν ἱερεῖς ὑπὸ ἀργίαν απεναντίας τῶν διατεταγμένων καὶ τινὰς διακρατεῖ μέχρι τοῦδε εἰς αὐτήν (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. τὰς ὑπὸ τὸν ἄρ'. 158-159 περὶ τούτου ἐξετάσεις).
β'.) Ὅτι ὑπέβαλεν εἰς ἀργίαν καὶ διακρατεῖ εἰς αὐτήν, τὸν ἱερομόναχον Καλλίνικον (Κερασοβίτην ?), καὶ τὸν ἐκ Σεργιάδος, τοῦ δήμου Παρακαμπυλίων, πρεσβύτερον Ἰωάννην Δημόπουλον (Ιδ. καὶ τὰς παρατηρήσεις τοῦ ἐξάρχου δ' περὶ αὐτῶν).

Θ' Περί διαφορῶν πράξεων.

- α'.) Ὅτι ἔπραξεν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας ἱεουργῶν πράγματα ὅλως ἀνοίκεια εἰς ἀρχιερέα (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. καὶ τὰς ὑπὸ τὸν ἄρ'. 100-118 περὶ τούτου καὶ περὶ ἄλλων ἐξετάσεις).
β'.) Ὅτι ὑπέπεσεν εἰς σκανδαλώδεις πράξεις (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. τὰς ὑπὸ τὸν ἄρ'. 158-190 περὶ τούτου καὶ περὶ ἄλλων γινομένης ἐξετάσεις).
γ'.) Ὅτι ἀπεκατέστη ὕποπτος εἰς πρᾶξιν τινά (Ιδ. ἐκθ. ἐξάρχ. τὰς ὑπὸ τὸν ἄρ'. 191-197 περὶ τούτου καὶ περὶ ἄλλων γινομένης ἀνακρίσεις).

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Τεκμήριο 9

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΔΡΑΓΟΥΜΗ
ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΙΕΡΟΘΕΟΥ

«Ο αοίδιμος Μητροπολίτης καί Ἀρχιεπίσκοπος Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας Κύριος Ἱερόθεος, με παρήγγελε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀποθνήσκων, νᾶ κηρύξω ἐκ μέρους αὐτοῦ δημοσίᾳ τὴν ἄκραν αὐτοῦ εὐγνωμοσύνην πρὸς τοὺς πολίτας, τὸν ἱερόν κληρον καὶ ἰδίως τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ζακύνθου Κ. Κοκκίνην διὰ τὴν εὐνοίαν, τὰς φιλοφροσύνας, καὶ τὰς εὐεργεσίας τὰς ὁποίας ἀπένειμεν προθύμως πρὸς αὐτόν, ἐξωστρακισμένον καὶ ἄπορον, κατὰ τὴν ἐν Ζακύνθῳ πολυχρόνιον διατριβὴν αὐτοῦ.

Προσέθηκεν δε ὅτι, καίτοι ἐπιθυμῶν νᾶ πράξῃ τοῦτο ἅμα μεταβάς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀνέβαλεν εἰς ἄλλην ἐποχὴν τὴν καταλληλοτέραν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου, ευελπιστῶν ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Βασιλείου, ἤθελε σπεύσει νᾶ δικαιώσει αὐτόν, κατὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους μάλιστα διαβεβαιώσεις τῶν μελῶν αὐτῆς.

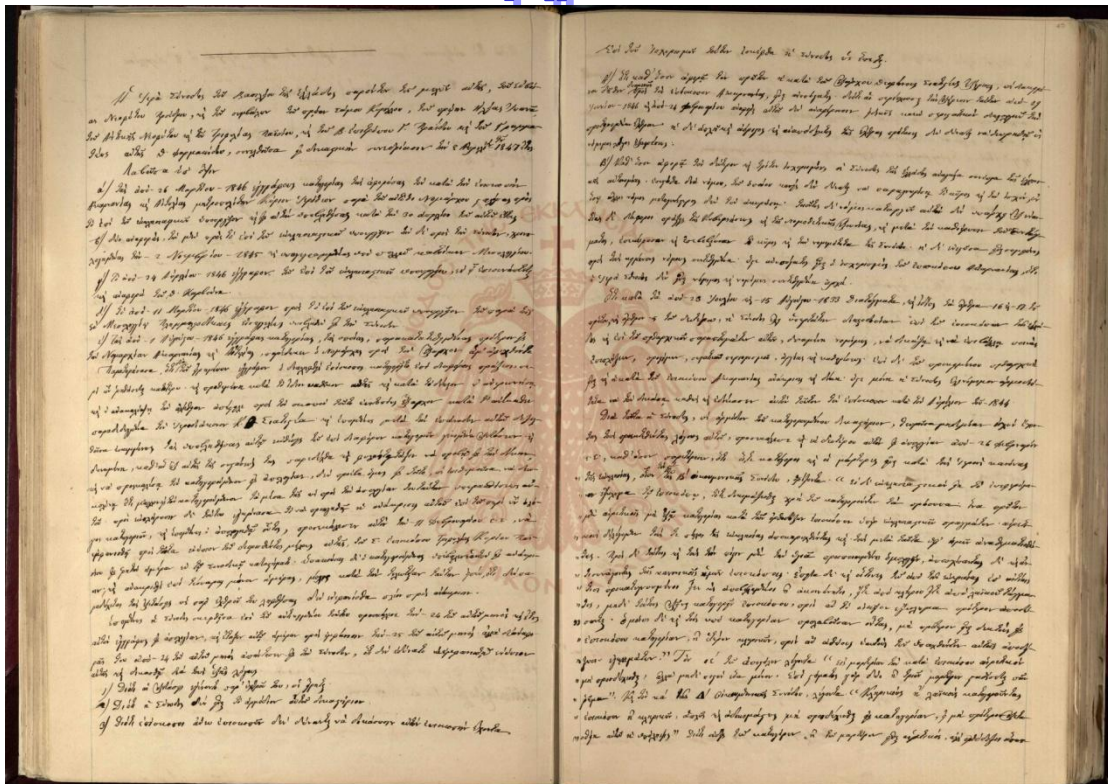
Ἐκκληρῶν τὴν παραγγελίαν ταύτην νομίζω καὶ γὰρ χρέος μου νᾶ ἐκφράσω δημοσίᾳ τὴν βαθυτάτην λύπην μου, διότι, πιστεύσας ὅτι, μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἤθελον διευθετηθῇ κανονικώτερα καὶ ἐπομένως δικαιώτερα τὰ κατ' αὐτήν, προέτρεψα πρῶτος καὶ μόνος αὐτόν νᾶ μεταβῇ ἐνταῦθα, γενόμενος οὕτως αἷτιος νᾶ στερηθῇ τῶν περιθάλψεων τῶν φιλοξένων Ζακυνθίων, καὶ οὕτω ν' ἀποθάνῃ ἐγκαταλελειμμένος, στερούμενος κ α τ ά γ ρ ά μ μ α καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου.....

Ἀθῆναι τῇ 6 Ἰουλίου 1851.

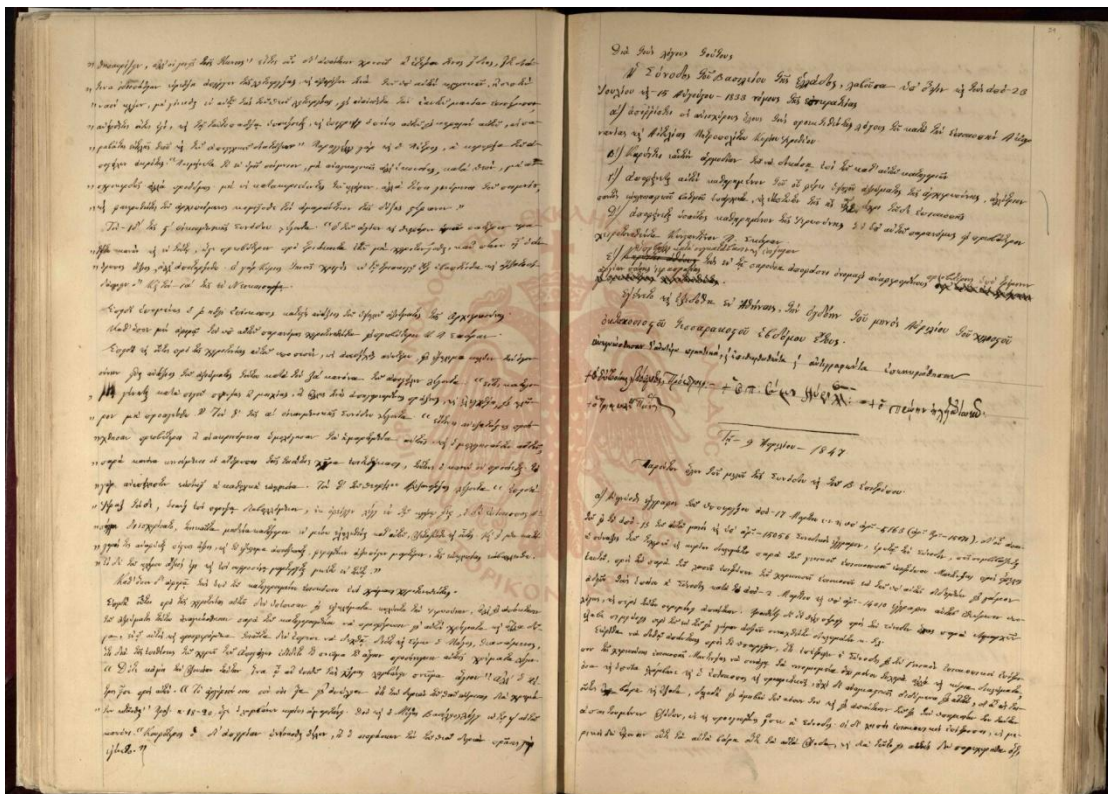
Ν. Δραγούμης».

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου. Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

Τεκμήριο 10



1^η, 2^η και δύο τελευταίες σελίδες της Πράξεως της Ιεράς Συνόδου,
περί καθαιρέσεως Ιεροθέου (08-04-1847).



Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.



«Τοῦ μακαρία τῇ λήξει, ἐκ Ζαγοράς Πηλίου ὀρμωμένου,
Ἐπισκόπου Βονίτσης καί μετὰ ταῦτα Μητροπολίτου Παροναζίας,
εἶτα δε Ἐπιδαύρου Λιμηράς καί ἐν τέλει Ἀκαρνανίας γενομένου,
Ἱεροθέου Ἀρχιερέως, τουπίκλην Ἀριστάρχου,
τοῦ πολλά προσενεγκόντος καί παθόντος ὑπέρ Πίστεως καί Πατρίδος,
εἴη ἡ μνήμη αἰωνία καί ἀγήρως!»⁷⁰⁰.

⁷⁰⁰ Ο. ΚΥΡΟΣΙΜΟΣ, Πρωτοπρεσβύτερος, «*Ἱερόθεος Αριστάρχου (1785-1851) Μητροπολίτης Παροναζίας (1820-1833)*», *Ιερά Μητρόπολις Παροναζίας, Ημερολόγιον Τσέπης* έτους 2021, σ. 22.

Επίσκοπος Ακαρνανίας Ιερόθεος Αριστάρχου.
Η καθαίρεση και η αποκατάστασή του.

ΤΕΛΟΣ
ΚΑΙ ΤΩ ΘΕΩ ΔΟΞΑ